

שבוע פרשת חיי שרה

(24 - 30 Oktober 10)

ט"ז - כ"ב מרחשון ה'תשנ"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלַתְּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמֹדַתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי כִנְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ
מְצוּה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי
שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁחַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשְׂם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד
לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקמש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־יתבות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדו מפני שאול ובאותו פעם היה לו הרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם כמר נפשו:

א לְמַנְצַח לְדוֹד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב פִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתְחוּ דִבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבַרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי: ז בַּהֲשִׁפְטֹו יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלֹתָו תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֹבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גֹּאֲשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזֶוּ זָרִים יִגְעֹו: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּזֵן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֵם: יד יִזְכֹּר | עֵן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמַו אֶל־תִּמְחַח: טו יִהְיוּ נְגִד־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר | לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכֹאָה לִכְבֹּב לְמוֹתֶת: יז וַיֵּאֱהָב קָלְלָה וְתִבְוָאָהּ וְלֹא־חִפֵּץ בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּמֹדוֹ וְתָבֵא כַּמִּים בְּקַרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצוֹמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יִחַגְרֶה: כ זֹאת | פָּעַלְתָּ שְׁטֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהִדְבַּרְתָּ רָע עַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה | יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקַרְבִּי: כג כַּצֶּלֶב־פְּנִטוֹתָו נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כִּשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׂרִי כַחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי | הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יְרֹאֲנִי יִנְעֹוּן רֵאשִׁים: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כְּחֶסֶדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְדֶךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלַל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ | וַיִּכְשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי פִלְמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְדָה יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלָלְנִי: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטֵי נַפְשׁוֹ:

קי

בו יוספר הואך ששאלו לאליעור עבר אברהם ויספר הואך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולך על אברהם כשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדוֹד מִזְמוֹר נָאִם יְהוָה | לְאֲדֹנָי שִׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיֶךָ תָּדֵם לְרַגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזֹךְ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקַרְבֵּי אֵיבֹיֶךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָוִם חִילְךָ כְּהִדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר לָךְ טַל יִלְדָתְךָ: ד גִּשְׁפַע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְּהִי־כֵהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבַרְתִּי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדֹנָי עַל־יָמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אָפּוֹ מְלָכִים: ו יִדִּין בְּגוֹיִם מְלֹא גִּוְיוֹת מִחֵץ רֵאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פְּנֵי יָרִים רֵאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
(ט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קמג.....אדמו"ר הזקן	ג) מאמר ד"ה ואברהם זקן (עם ביאור בדרך אפשר)
(כ) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	ה) אור ליום ה' פי חיי שרה, כ"ף מרחשון ה'תשד"מ.....ה
קמג.....אדמו"ר הזקן	ד) שיחת ליל ה', פרשת חיי שרה
(כא) תורה אור – ד"ה מים רבים	יב) כ"ף מרחשון ה'תשד"מ.....
קמד.....אדמו"ר הזקן	ה) לקוטי שיחות פרשת חיי שרה (בלה"ק) כרך טו .. לו
(כב) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
קמח.....אדמו"ר האמצעי	מב) המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....
(כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת חיי שרה.....מג
קמח.....אדמו"ר ה"צמח צדק"	ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת חיי שרה.....נז
(כד) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורים בספר התניא (מוגה)
קנ.....אדמו"ר מוהר"ש	לשבוע פרשת חיי שרה.....נח
(כה) קונטרס החלצו	י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת חיי שרה.....סח
קנא.....אדמו"ר מוהרש"ב	יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....ע
(כו) ספר המאמרים ה'תש"א	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קנב.....אדמו"ר מוהרי"צ	יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת חיי שרה.....עג
(כז) לקוטי דיבורים	יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת חיי שרה.....קא
קנג.....אדמו"ר מוהרי"צ	יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת חיי שרה.....קח
(כח) ספר הזכרונות	טו) נביאים וכתובים
קנו.....אדמו"ר מוהרי"צ	שמואל-א פרק יח-יט, תהלים פרק ב.....קיא
(כט) אגרות קודש	טז) עין יעקב מסכת שבת.....קיג
קנט.....אדמו"ר מוהרי"צ	יז) מסכת עבודה זרה עם ביאורים
(ל) חומש לקריאת התורה פרשת חיי שרה	מדף עא עד דף עו.....קיד
קס.....ע"פ חומש "תורה תמימה".....	יח) מסכת הוריות עם ביאורים
(לא) לוח זמנים לשבוע פרשת חיי שרה.....קסו	דף ב.....קלח
(לב) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קסז	

1 במאמר שלפנינו יבאר שלושה שלבים בעבודתו של אברהם אבינו: א. ניצול
2 כל ימיו ללימוד התורה וקיום המצוות. ב. עמידה בעשר הניסיונות. ג. אחר-כך
3 קיבל אברהם המעלה הגדולה: 'וה' ברך את אברהם בכל' - שליטה מוחלטת
4 ביצר הרע.

5 **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים**
6 **וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם**
7 **בְּכָל־וּמְבִיא בָּזָה בְּעַל**
8 **יוֹם הַהִלָּת [כְּבוֹד קִדְשֵׁת**
9 **אֲדָמוֹר (מוֹהַרש"ב)**
10 **נִשְׁמָתוֹ עֲדָן] בְּמֵאֲמָרוֹ**
11 **דְּבוּר הַמִּתְחִיל זֶה**
12 [=במאמרו הפותח בפסוק זה
13 ("ואברהם זקן"), נאמר לפני
14 מאה שנה (תרמ"ד)
15 [שְׁזָכָה דוֹרְנוּ וְנִדְפְסַם
16 מֵאֲמָר זֶה לְאַחַר־זֶה²
17 (-בשנת תשמ"ג)] דְּאִיתָא
18 [=מובא] בְּמִדְרַשׁ רַבָּה שֶׁם
19 מבאר מהו הברכה שברכו
20 'בכל':³ ר' לוי אָמַר
21 שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ, הֵינִי
22 [=פירוש] דְּזֶה שֶׁה' בָּרַךְ
23 אֶת אַבְרָהָם בְּכָל הַיּוֹם
24 שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ.
25 וּמִקִּשָּׁה בָּזָה בַּמֶּאֱמָר, מֵהוּ
26 הַבְּרָכָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּף
27 לְגַבִּי אַבְרָהָם, שֶׁנִּתְנַסָּה
28 בַּעֲשָׂרָה נְסִיווֹת וְעַמֵּד
29 בְּכֻלָּם⁴, וּמֵהוּ הַבְּרָכָה
30 שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ? וְהֵנָּה
31 לְפָנָי שֶׁנֶּאֱמַר וְה' בָּרַךְ אֶת
32 אַבְרָהָם בְּכָל־, שְׁפִירוּשׁ 'בכל',
33 שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ, מִקִּדָּמַי
34 הַכְּתוּב, וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא
35 בַּיָּמִים, וְכִינֵן שֶׁסֵּדֵר
36 בַּתּוֹרָה הוּא גַם כֵּן סֵדֵר
37 בַּהֲהוֹרָאָה שֶׁבְּדָבָר⁵ שֶׁאָנוּ
38 נִלְמַד מִזֶּה הוֹרָאָה בְּעִבּוּדַת ה'
39 אֲצִלֵּינוּ, הָרִי מוֹבָן, דְּכָדִי
40 לֵהִיּוֹת וְה' בָּרַךְ אֶת
41 אַבְרָהָם בְּכָל־, שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ
42 בַּיָּצָרוֹ, צָרִיף לֵהִיּוֹת לְפָנָי זֶה הֵעֲנִין דְּאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים.
43 וּמְבֹאֵר בָּזָה בְּהֵמֵאֲמָר [הֵינִי בְּסִיּוּם הַמֵּאֲמָר⁵, כִּי גוֹף

44 הַמֵּאֲמָר הוּא חֵלֶק מִהַמְשָׁף (הַמְשָׁף לְהֵמֵאֲמָר שֶׁלְּפָנָיו
45 וְהַקִּדְמָה לְהֵמֵאֲמָר שֶׁלְּאַחֲרָיו) [=סדרת המאמרים עוסקת בתוכן אחד
46 (ראה להלן בסוף הפסקה)], וְרִק בְּסִיּוּם הַמֵּאֲמָר מִתְרַץ אֶת הַקְּשִׁיָּא
47 שֶׁבְּהַתְחַלַּת הַמֵּאֲמָר], דְּעֲנִין הַנְּסִיּוֹן הוּא הַסֵּתֵר פָּנִים שֶׁנִּמְשָׁף
48 מְעוּלָם הַתְּהוֹ - הַנְּסִיּוֹן הוּא
49 מִצַּב שֶׁל 'הַסֵּתֵר פָּנִים',
50 שֶׁהַנְּסִיּוֹת הַבָּאִים לְאָדָם
51 מִסֵּתִירִים עַל הַקְּדוּשָׁה הַאֲלוּקִית
52 (עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַיֵּם
53 רְצוֹן ה'), אַךְ גַּם בּוֹה מִסוֹתֶר
54 חֵיוֹת אֲלוּקִית הַנּוֹתֵנָת כּוֹחַ
55 בְּנִסְיוֹן לְהַפְרִיעַ לְאָדָם לְקַיֵּם
56 הַמְצוּוֹת, וְחֵיוֹת זֹו מְקוּרָה בְּעוֹלָם
57 הַתְּהוֹ (שְׂקָדָם לְעוֹלָמוֹ, עוֹלָם
58 הַתִּיקוֹן), וּמְעוּלָם הַתְּהוֹ נִפְלָה
59 מִטָּה מִטָּה עַד שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בְּנִסְיוֹן
60 זֶה, וְאַבְרָהָם שֶׁעַמֵּד בְּכָל־
61 הַנְּסִיּוֹת הוּא שֶׁבָּרַךְ אֶת
62 הַקְּלָפוֹת וְהַסְטָרָא אַחְרָא
63 [=צד האחר. כוחות הטומאה]
64 שֶׁמִּסְתִּירִים עַל אֹר הַיְוִי
65 וְקִדְשָׁתוֹ - עַל-יְדֵי שְׁעוּמֵדִים
66 בְּנִסְיוֹן, וּמִתְגַּבְּרִים עַל הַקְּלִיפָה
67 הַמִּסְתִּירָה עַל הָאֹר וְהַחַיּוֹת
68 הָאֲלוּקִית, מוֹצִיאִים הָאֹר וְהַחַיּוֹת
69 הָאֲלוּקִית מִהַעֲלָם אֶל הַגִּילּוּי,
70 וְכֹאשֶׁר אַבְרָהָם עַמֵּד בְּכָל־
71 הַנְּסִיּוֹת הַמְשִׁיף שֶׁיְהִיָּה
72 גְּלוּי אֲלִיקוֹת לְמַטָּה, וְזֶהוּ
73 שֶׁלְּאַחַר שֶׁאֲבִרָהָם עַמֵּד בְּכָל־
74 הַנְּסִיּוֹת בָּרְכוּ שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ
75 עַל יָצָרוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא
76 לְהִלָּחֵם עוֹד עִם הַיָּצָר
77 הָרַע וְסִטְרָא אַחְרָא כִּי
78 אָם יִתְבָּרְרוּ מִמִּילָא בְּדָרָף
79 מְנוּחָה - נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה
80 הַמוֹסְתֵרִים בָּרַע יִימְשְׁכוּ לְקְדוּשָׁה
81 מֵאִלֵּיהֶם לֹא צוֹרֵךְ בְּמַלְחָמָה.
82 וְהֵינִינוּ, שֶׁבְּעִבּוּדָה דְּעוֹלָם
83 הַתְּקוּן (בְּמִתְקֵן אֶת עוֹלָם
84 הַתְּהוֹ - בְּעִבּוּדַת עוֹלָם הַתְּקוּן)
85 שְׁחַיָּא הַעֲבוּדָה לְהַתְּגַבֵּר עַל הַקְּלִיפָה וְלִגְלוֹת אֶת נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה (שֶׁנִּפְלוּ
86 מְעוֹלָם הַתְּהוֹ) הַמוֹסְתֵרִים בְּעִינֵינִים גְּשִׁמִּים), יֵשׁ בָּזָה ב' שְׁלָבִים,

**בס"ד. אור ליום ה' פרשת חיי שרה,
כ"ף מר' חשון ה'תשר"מ.**

(הנחה בלתי מוגה)

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־,
וּמְבִיא בָּזָה בְּעַל יוֹם הַהִלָּת [כְּבוֹד קִדְשֵׁת
אֲדָמוֹר (מוֹהַרש"ב) נִשְׁמָתוֹ עֲדָן] בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּר
הַמִּתְחִיל זֶה לְפָנָי מֵאָה שְׁנָה (תְּרַמ"ד) [שְׁזָכָה דוֹרְנוּ
וְנִדְפְסַם מֵאֲמָר זֶה לְאַחַר־זֶה²] דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה³ ר'
לְוִי אָמַר שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ, הֵינִי דְּזֶה שֶׁה' בָּרַךְ אֶת
אַבְרָהָם בְּכָל הַיּוֹם הוּא שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ. וּמִקִּשָּׁה בָּזָה, מֵהוּ
הַבְּרָכָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּף לְגַבִּי אַבְרָהָם, שֶׁנִּתְנַסָּה בַּעֲשָׂרָה
נְסִיווֹת וְעַמֵּד בְּכֻלָּם⁴, וּמֵהוּ הַבְּרָכָה שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ בַּיָּצָרוֹ.
וְהֵנָּה לְפָנָי שֶׁנֶּאֱמַר וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־, שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ
בַּיָּצָרוֹ, מִקִּדָּמַי הַכְּתוּב, וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, וְכִינֵן
שֶׁסֵּדֵר בַּתּוֹרָה הוּא גַם כֵּן סֵדֵר בַּהֲהוֹרָאָה שֶׁבְּדָבָר⁵, הָרִי
מוֹבָן, דְּכָדִי לֵהִיּוֹת וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־, שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ
בַּיָּצָרוֹ, צָרִיף לֵהִיּוֹת לְפָנָי זֶה הֵעֲנִין דְּאַבְרָהָם זָקֵן בָּא
בַּיָּמִים.

וּמְבֹאֵר בָּזָה בְּהֵמֵאֲמָר [הֵינִי בְּסִיּוּם הַמֵּאֲמָר⁵, כִּי גוֹף
הַמֵּאֲמָר הוּא חֵלֶק מִהַמְשָׁף (הַמְשָׁף לְהֵמֵאֲמָר
שֶׁלְּפָנָיו וְהַקִּדְמָה לְהֵמֵאֲמָר שֶׁלְּאַחֲרָיו), וְרִק בְּסִיּוּם
הַמֵּאֲמָר מִתְרַץ אֶת הַקְּשִׁיָּא שֶׁבְּהַתְחַלַּת הַמֵּאֲמָר], דְּעֲנִין
הַנְּסִיּוֹן הוּא הַסֵּתֵר פָּנִים שֶׁנִּמְשָׁף מְעוּלָם הַתְּהוֹ, וְאַבְרָהָם
שֶׁעַמֵּד בְּכָל הַנְּסִיּוֹת הוּא שֶׁבָּרַךְ אֶת הַקְּלָפוֹת וְהַסְטָרָא
אַחְרָא שֶׁמִּסְתִּירִים עַל אֹר הַיְוִי וְקִדְשָׁתוֹ, וְהַמְשִׁיף
שֶׁיְהִיָּה גְּלוּי אֲלִיקוֹת לְמַטָּה, וְזֶהוּ שֶׁבָּרְכוּ שֶׁהַשְּׁלִיטוֹ עַל
יָצָרוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא לְהִלָּחֵם עוֹד עִם הַיָּצָר הָרַע וְסִטְרָא
אַחְרָא כִּי אָם יִתְבָּרְרוּ מִמִּילָא בְּדָרָף מְנוּחָה. וְהֵינִינוּ,
שֶׁבְּעִבּוּדָה דְּעוֹלָם הַתְּקוּן (בְּמִתְקֵן אֶת עוֹלָם הַתְּהוֹ), יֵשׁ

ביאור בדרך אפסר

1 בתחלה היא העבודה באפן של אתפפא [=כפיית הרע] בלבד,
 2 ואחר כך באה העבודה דאתהפפא [=הפיכת הרע לטוב],
 3 שמהפך גם את הרע לטוב, שזהו ענן "ברך את אברהם בכל":
 4 שהשליטו ביצרו, העבודה דאתהפפא. ויש לומר שזהו גם

5 בן הקשר בין תחילת וסיום
 6 המאמר להמבאר בגוף
 7 המאמר⁶ [ונהגם]
 8 שההמשך הוא לכאורה
 9 ענן בפני עצמו,
 10 וההתחלה והסיום הם
 11 ענן בפני עצמו.
 12 וכנודע⁷ מאפן פתיכת
 13 הדרושים [=מאמר]⁷
 14 החסידות על ידי רבותינו
 15 נשיאינו, שבתחלה היו
 16 פותבים את כל ההמשך
 17 בלי התחלות וסיומים
 18 (חויץ מהתחלת המאמר
 19 הראשון), ואחר כך
 20 בשעת האמירה וסמוך
 21 לה (בחדשים או בשנים
 22 שלאחר פתיכת ההמשך)
 23 הוסיפו התחלות
 24 וסיומים להמאמרים,
 25 כדמוכח ממה שרואים
 26 בגוף פתב יד קדשם
 27 בכמה דרושים שתחילת

ביאור בדרך אפסר

47 כו' ודאי צריכים להיזהר), ובגוף המאמר מבאר: דענן עלית המלכות
 48 כאשר ספירת המלכות עולה לקבל שפע מלמעלה, מצמצמת מציאותה
 49 על-מנת שתהי' כלי לקבל (בדוגמת תלמיד הרוצה לקבל חכמה מרבו, צריך
 50 לבטל תכונותיו העצמיים ולהתרכז בקבלת השפע מהרב) (בבחינת אחר

בזה ב' שלבים, בתחלה היא העבודה באפן של
 אתפפא בלבד, ואחר כך באה העבודה דאתהפפא,
 שמהפך גם את הרע לטוב, שזהו ענן שהשליטו ביצרו,
 העבודה דאתהפפא. ויש לומר שזהו גם בן הקשר
 להמבאר בגוף המאמר⁶ [ונהגם שההמשך הוא לכאורה
 ענן בפני עצמו, וההתחלה והסיום הם ענן בפני עצמו.
 וכנודע⁷ מאפן פתיכת הדרושים על ידי רבותינו
 נשיאינו, שבתחלה היו פותבים את כל ההמשך בלי
 התחלות וסיומים (חויץ מהתחלת המאמר הראשון),
 ואחר כך בשעת האמירה וסמוך לה (בחדשים או
 בשנים שלאחר פתיכת ההמשך) הוסיפו התחלות
 וסיומים להמאמרים, כדמוכח ממה שרואים בגוף פתב
 יד קדשם בכמה דרושים. בכל זה מוכן, שיש שיכות
 וקשר בין ההתחלה וסיום להתכן של גוף המאמר],
 שבו מבאר את ענן עלית המלכות [וכמבאר
 שם בארפה, וכבר נדפס פנ"ל, שזהו פרסום לדורות⁸],
 דענן עלית המלכות (בבחינת אחר באחר) היא דגמת
 העבודה דאתפפא, וענן המשכת המלכות (בבחינת
 פנים בפנים) היא דגמת העבודה דאתהפפא.

51 **באחר** [מצב זה בספירת
 52 המלכות נקרא אחר, כיון
 53 שהיא מצומצמת בתכלית והאור
 54 אינו מאיר בה] היא דגמת
 55 העבודה דאתפפא,
 56 וענן המשכת המלכות
 57 לאחר שנמשכה ההשפעה
 58 בספירת המלכות, ויורדת
 59 ממקומה על-מנת להשפיע
 60 ולהאיר לעולמות תחתונים,
 61 (בבחינת פנים בפנים
 62 [במלכות מאיר האור והשפע
 63 הפנימי]) היא דגמת
 64 העבודה דאתהפפא.
 65 ולהבין הענן בבאור
 66 יותר, הגה מצינו ענן זה
 67 בבאור יותר במאמר
 68 כבוד קדשת אדמו"ר
 69 הצמח צדק [שזכה דורנו
 70 גם כן, ונדפס לאחרונה⁹
 71 (בשנת תשמ"א)], שמקשה
 72 שם גם כן קשיא הנ"ל,
 73 מהו השבח והרבותא

ולהבין הענן בבאור יותר, הגה מצינו ענן זה בבאור
 יותר במאמר כבוד קדשת אדמו"ר הצמח צדק
 [שזכה דורנו גם כן, ונדפס לאחרונה⁹], שמקשה שם
 גם כן קשיא הנ"ל, מהו השבח והרבותא אחר שנתנסה
 בעשר נסיונות, מה שהשליטו ביצרו [ומזה שלשון
 השאלה בדבור המתחיל זה שבשנת תרמ"ד דומה
 ללשונה במאמר הצמח צדק, יש מקום לומר, שהתחלת
 וסיום המאמר דשנת תרמ"ד, מיסד על מאמר הצמח
 צדק]. ומבאר בזה, דענן השליטו ביצרו הוא ענן
 אתהפפא חשוקא לנהורא, שעל ידי זה מעורר וממשיך
 גלוי אור נעלה ביותר, וכדגמת מעלת מצות לא תעשה

74 [=הגדולה, החידוש] אחר
 75 שנתנסה אברהם איבנו ע"ה
 76 בעשר נסיונות, מה
 77 שהשליטו ביצרו [ומזה
 78 שלשון השאלה בדבור
 79 המתחיל זה שבשנת
 80 תרמ"ד דומה ללשונה
 81 במאמר הצמח צדק, יש
 82 מקום לומר, שהתחלת
 83 וסיום המאמר דשנת
 84 תרמ"ד, מיסד על מאמר
 85 הצמח צדק]. ומבאר
 86 בזה, דענן השליטו
 87 ביצרו הוא ענן אתהפפא
 88 חשוקא לנהורא [=הפיכת
 89 החושך לאור], שעל ידי זה
 90 מעורר וממשיך גלוי אור
 91 נעלה ביותר, וכדגמת
 92 מעלת מצות לא תעשה

28 וסיום המאמר כתובים בצד
 29 המאמר, או בקובץ בפני עצמו,
 30 וכיו"ב. בכל זה מוכן,
 31 שיש שייכות וקשר בין
 32 ההתחלה וסיום להתכן
 33 של גוף המאמר]. שבו
 34 מבאר את ענן עלית
 35 המשכת המלכות
 36 [וכמבאר שם בארפה,
 37 וכבר נדפס פנ"ל, שזהו
 38 פרסום לדורות⁸ (אדמו"ר
 39 בעל הצמח צדק אמר: כאשר
 40 יהודי מדבר צריך לדעת אשר
 41 מילה הבאה בדבור הוא ברבים,
 42 מילה שבכתב הוא לפני כל
 43 העולם, ומילה שבדפוס הוא
 44 לדורי דורות, וסיים דבריו - אם
 45 על החכמים באמת אמרו רז"ל
 46 היזהרו בדבריכם, בינונים ובפרט

(6) סה"מ תרמ"ד שם ע' קסב ואילך. (7) ראה גם פתח דבר להמשך
 והחרים תרל"א. (8) פתגם הצ"צ - אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ כרך
 ב' ע' שפכ. (9) אוה"ת בראשית כרך ז' ע' 2414.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על מצות עשה, דמבאר בארכה בלקוטי תורה (לרבינו הזקן)
2 בתחלתו (פרשת פקודי¹⁰) דמצות עשה שרשן בבחינת
3 אותיות ו"ה - ב' אותיות אחרונות - דשם הוי', ומצות לא תעשה
4 שרשן בבחינת י"ה דשם הוי'. והגם שלמטה בעולם הרי
5 קיום מצות לא תעשה
6 הוא על ידי שלילה 1
7 ומניעה מעשיה, שב 2
8 [=הכבר במקומך] ואל 3
9 תעשה, ולפי זה לכאורה 4
10 דורש באור איך אפשר 5
11 לומר שהם למעלה 6
12 ממצוות עשי' חיובית - קום 7
13 ועשה דמצות עשה 8
14 נרמזות באותיות ראשונות של 9
15 שם הוי' אף היא הנותנת 10
16 [=סיבה זו עצמה מסייעת לומר 11
17 ההיפך] (פמבאר בלקוטי 12
18 תורה), דמשום ששרשן 13
19 גבוה יותר, לכן אי 14
20 אפשר לעשות כלי אל 15
21 האור הנמשך על ידן על 16
22 ידי עשיה, ונמשך דוקא 17
23 על ידי שלילה, - בקיום 18
24 מצות-עשה, עשי' חיובית, אנו 19
25 ממשיכים גילוי אור מצומצם - 20
26 ו"ה שבשם הוי' - אור המאיר 21
27 בכלי, אך בקיום מצות-לא- 22
28 תעשה, שלילת העשי', אנו 23
29 ממשיכים גילוי אור גבוה יותר - 24
30 י"ה שבשם הוי' - אור שאינו 25
31 מוגבל בכלי, שאין בכוח העשי' 26
32 החיובית להמשיכו ועל דרך 27
33 ענן ידיעת השלילה 28
34 שעל ידה משיגים 29
35 למעלה מבידיעת החיוב 30
36 [=ידיעת חיובית, ידיעה והכרה 31
37 בגדיו ותכנתו של הדבר אותו 32
38 אנו משיגים] 11 - בידיעת 33
39 החיוב' אפשר לדעת דברים 34
40 הקרובים להשגתנו, אך בדברים המופלאים מאיתנו בכוחנו רק להשיג ידיעת 35
41 השלילה, מאלו גדרים ותכנות הם מושללים, אך אין אנו יכולים להשיג 36
42 מהותם בידיעת החיוב'. ועל דרך זה הוא גם כן העבודה 37

ביאור בדרך אפשר
1 על מצות עשה, דמבאר בארכה בלקוטי תורה בתחלתו
2 (פרשת פקודי¹⁰) דמצות עשה שרשן בבחינת ו"ה דשם
3 הוי', ומצות לא תעשה שרשן בבחינת י"ה דשם הוי'.
4 והגם שלמטה בעולם הרי קיום מצות לא תעשה הוא
5 על ידי שלילה ומניעה מעשיה, שב ואל תעשה, ולפי
6 זה לכאורה דורש באור איך אפשר לומר שהם למעלה
7 מקום ועשה דמצות עשה, אף היא הנותנת (פמבאר
8 בלקוטי תורה), דמשום ששרשן גבוה יותר, לכן אי
9 אפשר לעשות כלי אל האור הנמשך על ידן על ידי
10 עשיה, ונמשך דוקא על ידי שלילה, ועל דרך ענן
11 ידיעת השלילה שעל ידה משיגים למעלה מבידיעת
12 החיוב¹¹. ועל דרך זה הוא גם כן העבודה דאתהפכא,
13 שעל ידה נמשך גילוי אור נעלה ביותר.

וזהו וה' ברך את אברהם בכל שהשליטו ביצרו, שזהו
שבח אחר השבח דבא בימים, דבא בימים הן
המצות עשה, וכדאיאתא בזהר¹² הפרוש בזה שמימי היו
ימים שלמים, דלא חסרא יומא חדא, היינו שבכל יום
ימים עבד עבודתו בלמוד התורה וקיום המצות, דכל
יומא ויומא עביד דתי¹³. וענן וה' ברך את אברהם
בכל, שהשליטו ביצרו, הוא כמו מעלת מצות לא
תעשה על מצות עשה.

ובפרטיות יותר יש לומר, דענן ואברהם זקן בא
בימים קאי הן על מצוות עשה והן על
מצוות לא תעשה, דקנים אברהם אבינו את התורה כלה
עד שלא נתנה¹⁴, כולל מצוות לא תעשה, אבל כל זה
היה באפן דולבי חלל בקרבי¹⁵, שאין לו יצר הרע¹⁶,
בדגמת פרוש הא' בענן והשבתי חיה רעה מן הארץ¹⁷,
מעבירם מן העולם¹⁸, שיבטלו לגמרי. ואחר כך בא
והשבתי מעבירם מן העולם¹⁸, שיבטלו לגמרי [=ישם שני
פירושים בפסוק "והשבתי חיה רעה מן הארץ": משביתן מן העולם, משביתן
שלא יזיקו. ענינו של "ולבי חלל בקרבי" - המתת היצר הרע - היא בדוגמת

10(ו, ד. 11) ראה מו"נ ח"א פנ"ח. ובכ"מ. 12) ראה לקו"ש ח"כ ע' 315 ובהנסמן שם. 13) זח"ג צד, ב. 14) קדושין פב, א. וש"נ.
15) תהלים קט, כב. 16) ברכות סא, ב. 17) בחוקותי כו, ו. 18) תו"כ עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

1 "משביתן מן העולם". ואחר כך בא לענן נעלה יותר כהמשך
 2 הפסוק: ויהי ברוך את אברהם בכל, שהשליטו ביצרו, והוא מה
 3 שעובד עבודתו בהיצר גופא [=עצמו], תחלה העבודה
 4 דאתפסיא, ואחר כך גם העבודה דאתהפכא, שמהפך את
 5 היצר הרע לטוב. וזהו
 6 גם בן מה שגאמר¹⁹: וירא
 7 אלוקים את כל אשר עשה
 8 והנה טוב מאד ואמר
 9 רז"ל²⁰ טוב זה יצר טוב,
 10 מאד זה יצר הרע,
 11 דלכאורה איך הוא שיצר
 12 הרע הוא טוב מאד? אף
 13 הענין הוא (פמבאר באור
 14 התורה שם) דכאשר
 15 מהפכים את היצר הרע
 16 לטוב, אז נעשה טוב
 17 מאד - כאשר הופכים את היצר
 18 הרע לטוב הרי כוח ההתלהבות
 19 של היצר הרע מופנה לעניני טוב
 20 וקדושה, ואז הוא "טוב מאד",
 21 כיון שליצר הרע כוח תאוה חזק
 22 יותר מאשר ליצר הטוב (בדומה
 23 לבחמה שכוחה רב מהאדם)
 24 [ניתירה מזו, שהפיכתו
 25 לטוב הרי זה השלמות
 26 מילוי הכוונה, של היצר
 27 הרע גופא, וכדאיתא
 28 בזהר²¹, ומובא בתניא²²,
 29 המשל הידוע בזה,
 30 שתכנו - שהיצר הרע
 31 עצמו אינו רוצה
 32 שישמעו לו ויבא רק
 33 לנסות], בדגמת פרוש
 34 הב' בענין והשבתי חיה
 35 רעה מן הארץ, משביתן
 36 שלא זייקו¹⁸ - מציאותן של
 37 החיות הרעות תהיה באופן שלא
 38 זייקו, אתהפכא. וזהו
 39 החדוש דעבודת אברהם,
 40 שעבודתו היתה לא רק
 41 באפן דולפי חלל בקרבי
 42 שאין לו יצר הרע, אלא
 43 גם דכמו שנאמר על אברהם:
 44 ומצאת את לבו נאמן
 45 לפניך²³, ואיתא
 46 בירושלמי²⁴, דמה

ביאור בדרך אפשר

47 שגאמר לכו בשיניי בי"ת"ן, הוא משום שעשה גם את היצר
 48 הרע שלו לטוב.
 49 וזהו גם בן החדוש דענין השליטו ביצרו על הנסיונות
 50 שנתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם. כי העבודה דענין
 51 הנסיון אינו אלא הסרת
 52 ההעלם וההסתרה. דענין
 53 הנסיון הוא העלם
 54 והסתרה, דנוסף לזה
 55 שהעולם בכלל הוא נקרא
 56 'עולם' מלשון העלם
 57 והסתרה²⁵, הנה בההעלם
 58 וההסתרה שבענין הנסיון
 59 ישנו חדוש מיוחד, מה
 60 שכל מציאותו אינו אלא
 61 מציאות של העלם
 62 והסתרה, ומלבד זה אין בו
 63 כל מציאות אמיתית
 64 (פמבאר בכמה
 65 מקומות²⁶). וכנודע
 66 הדגמא בזה בנסיון
 67 העקדה דאברהם אבינו
 68 עצמו, פאשר הלך אל
 69 העקדה (אל אחד הקרים
 70 אשר אמר אליך²⁷) בא
 71 השטן ועשה עצמו לנהר
 72 כדי למנע מאברהם את
 73 אפשרות ההליכה כו'
 74 ועל ידי שאברהם עמד
 75 בנסיון וקפץ לתוך הנהר
 76 נתגלה למפרע שהנהר
 77 אינו מציאות אמיתית
 78 כלל²⁸, ולא בא אלא
 79 להעלים ולהסתיר
 80 ולנסות כו'. וכן הוא בכל
 81 נסיון, דכאשר האדם
 82 לענין נעלה יותר ויהי ברוך את אברהם בכל, תחלה
 83 העבודה דאתהפכא, ואחר כך גם העבודה דאתהפכא,
 84 שמהפך את היצר הרע לטוב. וזהו גם בן מה שגאמר¹⁹
 85 והנה טוב מאד ואמר ורז"ל²⁰ טוב זה יצר טוב, מאד
 86 זה יצר הרע, דלכאורה איך הוא שיצר הרע הוא טוב
 87 מאד. אף הענין הוא (פמבאר באור התורה שם) דכאשר
 88 מהפכים את היצר הרע לטוב, אז נעשה טוב מאד
 89 [ניתירה מזו, שהפיכתו לטוב הרי זה השלמות של היצר
 90 הרע גופא, וכדאיתא בזהר²¹, ומובא בתניא²², המשל
 91 הידוע בזה, שתכנו - שהיצר הרע עצמו אינו רוצה
 92 שישמעו לו ויבא רק לנסות], בדגמת פרוש הב' בענין
 93 והשבתי חיה רעה מן הארץ, משביתן שלא זייקו¹⁸,
 94 אתהפכא. וזהו החדוש דעבודת אברהם, שעבודתו
 95 היתה לא רק באפן דולפי חלל בקרבי שאין לו יצר
 96 הרע, אלא גם דמצאת את לבו נאמן לפניך²³, ואיתא
 97 בירושלמי²⁴, דמה שגאמר לכו בשיניי בי"ת"ן, הוא
 98 משום שעשה את היצר הרע שלו לטוב.
 99 וזהו גם בן החדוש דענין השליטו ביצרו על הנסיונות
 100 שנתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם. כי העבודה
 101 דענין הנסיון אינו אלא הסרת ההעלם וההסתרה. דענין
 102 הנסיון הוא העלם והסתרה, דנוסף לזה שהעולם בכלל
 103 הוא מלשון העלם והסתרה²⁵, הנה בההעלם וההסתרה
 104 שבענין הנסיון ישנו חדוש מיוחד, מה שכל מציאותו
 105 אינו אלא מציאות של העלם והסתרה, ומלבד זה אין בו
 106 כל מציאות אמיתית (פמבאר בכמה מקומות²⁶). וכנודע
 107 הדגמא בזה בנסיון העקדה דאברהם אבינו עצמו,
 108 פאשר הלך אל העקדה (אל אחד הקרים אשר אמר אליך²⁷) בא
 109 השטן ועשה עצמו לנהר כדי למנע מאברהם את אפשרות
 110 ההליכה כו' ועל ידי שאברהם עמד בנסיון וקפץ לתוך הנהר
 111 נתגלה למפרע שהנהר אינו מציאות אמיתית כלל²⁸, ולא בא
 112 אלא להעלים ולהסתיר ולנסות כו'. וכן הוא בכל נסיון, דכאשר

19 בראשית א, לא. 20 ב"ר פ"ט, ז. 21 ח"ב קסג, א. 22 ספ"ט. 23 נחמ"י ט, ח. 24 ברכות בסופה.
 25 לקו"ת שלח מ, א. 26 ראה סה"מ פ"ר"ע קז ואילך. ובכ"מ. 27 וירא כב, ב. 28 ראה תנחומא
 וירא כב.

אור ליום ה' פרשת חיי שרה, כ"ף מרחשון ה'תשד"מ

ביאור בדרך אפשר

1 זְכוּ - וכמובא שיש לטעום ממאכלי השבת בערב שבת, שְׁעוּד בְּרִגְעִים
2 הָאֲחֵרוֹנִים וּבִימֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁל הַגָּלוּת (ערב הגאולה הנקראת
3 "יום שכולו שבת"), יָקִים מָה שֶׁכְּתוּב⁴¹ וְהָיוּ מְלָכִים אוֹמְנֵיךָ
4 וְשָׂרוּתֵיהֶם מִיְנִיקוֹתֶיךָ [=מלכי האומות יעסקו בגדולי בניך], וְעַד

5 שְׂבַמְהֶרָה בְּיָמֵינוּ יִבְיָאוּ

6 אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי

7 יִשְׂרָאֵל כְּמִנְחָה בְּכָלִי

8 טָהוֹר⁴² [=כמו שמביאים

9 ישראל את המנחה לבית ה' בכלי

10 טהור, כן יביאו הגוים את ישראל

5

ביאור בדרך אפשר

11 בבגדים טהורים ונאים ובמרכבות נאות ומכובדות (מצודת דוד) לְאֲרֻצָּנוּ
12 הַקְּדוֹשָׁה וְלִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֶּדֶשׁ וְלָהֵר הַקֶּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם
13 וּלְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי פּוֹנְנֵנוּ יְדִיךָ⁴³, בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב
14 לֵבָב.

1 טוֹעֲמֵיהָ חַיִּים זְכוּ, שְׁעוּד בְּרִגְעִים הָאֲחֵרוֹנִים וּבִימֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁל הַגָּלוּת יָקִים

2 מָה שֶׁכְּתוּב⁴¹ וְהָיוּ מְלָכִים אוֹמְנֵיךָ וְשָׂרוּתֵיהֶם מִיְנִיקוֹתֶיךָ, וְעַד שְׂבַמְהֶרָה בְּיָמֵינוּ

3 יִבְיָאוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמִנְחָה בְּכָלִי טָהוֹר⁴² לְאֲרֻצָּנוּ הַקְּדוֹשָׁה

4 וְלִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֶּדֶשׁ וְלָהֵר הַקֶּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם וּלְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי

5 פּוֹנְנֵנוּ יְדִיךָ⁴³, בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב.

(41) ישע'י מט, כג. (42) ראה ישע'י סו, כ. (43) בשלח טו, יז.

מברק כ"ק אדמו"ר שליט"א לכנס השנתי של חסידי חב"ד באה"ק

ב"ה, יום השלישי שהוכפל בו כי טוב,

פ' והוי' הצליח דרכי,

חיי מ"ח, ה'תשד"מ. ברוקלין, נ.י.

לכל המשתתפים בכינוס השנתי של חסידי

חב"ד, אשר בארצנו הקדושה – שליט"א

שלום רב וברכה מרובה!

יה"ר שיהא הכינוס כינוס אמתי, אחדות אמיתית של כל המשתתפים בו, ועל ידם – אחדות כל

המושפעים שלהם ועד – לאחדות כל ישראל,

הנאה להם והנאה לעולם, אשר בשביל ישראל גוי אחד בארץ – נברא,

ומגלגלין זכות ליום זכאי

אור לכ"ף מרחשון, יום הולדת את כ"ק אדני"ע, יומא קא גרים

לקבל החלטות טובות ובתוקף ובאופן שתבאונה במעשה בפועל, שהוא העיקר,

החלטות שתכליתן בכיוון האמור – אחדות ישראל אמיתית,

ע"י הוספה עוד יותר בעבודה המשולשת: בעניי התורה, תורה אחת (הנגלה והחסידות) ומצותי

– אחדות ושלימות התורה,

והוי' הצליח דרכי: שיעור החומש דיום הכנס – ויש לקשר זה לעבודת "ויעקב הלך לדרכו" המבוארת בשיחות

רבותינו נשיאינו.

הנאה . . לעולם: סנה' עא, סע"ב.

בשביל . . נברא: ויק"ר לו, ד. וראה ב"ר א, ד.

הכנסת חיות ואור חסידותיים בחיי יום של כל העם כולו בכל מושבותיהם – אחדות ושלימות העם,

ובפרט בכל הארץ, ארץ המיוחדת אשר תמיד עיני הוי' אחד בה, שהוא נתנה נחלת עולם לעם עולם, כולה לגבולותי – אחדות ושלימות הארץ,

אשר שלימות משולשת זו היא גם הדרך היחידה לשלום אמיתי ובן קיימא,

וגדול כח וזכות הרבים והציבור, ובמיוחד כשהם מתכנסים באופן שנעשו "קהל גדול" – לי יחיד,

וכהביאור – באר היטב – של בעל יום ההולדת בקונטרס שלו "החלצו מאתכם אנשים" המפורסם.

ויה"ר שיקויים בכאו"א מהמתכנסים שליט"א שיהי' בפועל דוגמא חי' של "החלצו מאתכם" איש או אשה,

ויקוים: אלקים נצב (מלך) בעדת א-ל, דקדים ואתי ומברך ומצליח את כינוסם להיות פעולתו פעולה נמשכת תכה"י,

ובקרוב ממש יקויים היעוד: אתה (אלקים) תנחל בכל הגוים –

בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכת הצלחה ולבשו"ט

מנחם שניאורסאהן

ארץ המיוחדת: שנבחרה מכל הארצות (מכילתא ר"פ בא) ושמיחדה במציאות אחת – דרך אחר כיבוש כולה אפשר להיות כיבוש עם ישראל דשאר ארצות (רמב"ם הלי תרומות פ"א ה"ג. הלי מלכים פ"ה ה"ו).

קהל גדול: לשון הכתוב (ירמ"י לא, ז).

"קהל . . יחיד: וכידועה מעלת היחוד על איחוד – יחיד על אחד.

קונטרס . . החלצו: ועייג"כ לקו"ת מטות עה"פ.

אלקים . . א-ל: תהלים פב, א.

דקדים ואתי: ברכות ו, א.

אתה . . הגוים: תהלים פב בסיומו.

המשך ביאור למס' הוריות ליום שבת קודש עמ' א

ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה חייב וכו'.
 12 מקשה הגמרא: למה ליה למיתנא [-לשנות] כל הני – כל אלו
 13 האופנים. בשלמא ברישא, שתלה בבית דין, בדרך לא זו אף זו'
 14 קתני [-שנתה המשנה], שבכל אופן יש חידוש יותר מהאופן שלפניו,
 15 שאין היחיד פטור רק באופן שעשה עם בית דין ממש, אלא אף אם
 16 עשה אחריהם, ולא רק באופן זה אלא אף אם לא עשו בית דין כלל.
 17 אלא בסיפא, שידע שטעו, דלחייבא – שנאמרו כל אלו בכדי לחייבו
 18 קרבן, איפכא מיבעי ליה – היתה המשנה צריכה לשנות אופנים אלו
 19 בסדר הפוך, שאין הוא חייב רק באופן שלא עשו בית דין כלל, אלא
 20 אף אם עשו בית דין וועשה אחריהם, ולא רק באופן זה, אלא אף אם
 21 עשה איתם ממש.
 22

הגמרא מחדשת דין לדעת רב: אמר רבא, מודה רב שיחיד זה
 1 שנתחלף לו חלב בשומן אינו משלים להצטרף עמהם להחשיבם
 2 כרוב צבור ששגגו בהוראת בית דין להביא פר. מבארת הגמרא: מאי
 3 טעמא, אמר קרא (במדבר טו כו) 'כי לכל העם בשננה, שאין
 4 מביאים פר העלם דבר עד שיהו בולין – כל רוב הציבור שוגגים
 5 בשננה אחת על פי בית דין, והרי כאן חצי ציבור שגגו שחלב מותר
 6 על פי בית דין, ויחיד זה שגג בין חלב לשומן, ולכן אין זו שגגה אחת
 7 ואינו מצטרף עמהם.
 8 שנינו במשנה: הורו בית דין וכו' והלך היחיד ועשה שוגג על פיהן, בין
 9 שעשו ועשה עמהן בו' בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו
 10 ועשה, פטור וכו'. הורו בית דין וידע אחר מהן שטעו וכו', בין שעשו
 11

בס"ד. שיחת ליל ה', פרשת חיי שרה, כ"ף מרחשון ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

- 1 א. התוועדות זו קשורה עם יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן, והשייכות המיוחדת אלינו
2 - מכיון שנשיא דורנו הוא בנו וממלא מקומו של בעל יום ההולדת.
3 דהנה, אף-על-פי שמלבד היותו "ממלא מקום אבותיו" [לשון שמצינו בגמרא (כתובות קג, ב. ועוד) בנוגע
4 לנשיא] בודאי ישנם אצלו ענינים נוספים משלו (כדלקמן), אף-על-פי-כן, לכל לראש ישנו הענין ד"ממלא מקום
5 אבותיו", ולאחרי-זה (וכתוצאה מזה) באים הענינים הנוספים על-ידי עבודתו המיוחדת.
- 6 ב. ביאור הדברים:
7 אין לומר שהתואר ד"ממלא מקום אבותיו" פירושו שכל ענינו אינו אלא ש"ממלא מקום אבותיו" ללא כל
8 הוספה בדבר - שהרי ענין זה הוא היפך ציווי התורה להעלות בקודש, ציווי השייך לכל אחד ואחת מישראל
9 (אפילו פשוט שבפשוטים), ועל-אחת-כמה-הוכמה כאשר מדובר אודות גדול בישראל, עד לנשיא ישראל,
10 שהנהגתו קשורה ונוגעת לכל אנשי דורו, כמובא בפירוש רש"י על התורה (חוקת כא, כא) ש"הנשיא הוא הכל".
11 [ומכיון שרש"י מבאר זאת בפירושו על התורה, פשוטו של מקרא - הרי זו הוכחה שענין זה שייך להבנתו
12 של ילד קטן שמתחיל ללמוד חומש (עם פירוש רש"י), כהוראת המשנה: "בן חמש שנים למקרא". וכמדובר
13 כמה פעמים שביחד עם גדול העילוי והעמקות שבפירוש רש"י, רמזים וכו', עד ל"יינה של תורה", הנה לכל
14 לראש ישנו הכלל שכותב רש"י בעצמו: "אני לא באתי אלא לפשוטו", היינו, שענינו של רש"י - לכל לראש
15 - לבאר את פשטות הכתובים על-פי "פשוטו של מקרא", באופן המובן לילד בן חמש שנים, שמתחיל ללמוד
16 מקרא].
- 17 ומכיון שכן, הרי פשיטא שאין לומר ש"נשיא ישראל" הוא רק "ממלא מקום אבותיו", ללא כל עילוי והוספה
18 בדבר - היפך ציווי התורה "מעלין בקודש"!
19 ולכן, בהכרח לומר שמלבד היותו "ממלא מקום אבותיו", הרי הוא מוסיף ומעלה בקודש באופן נעלה יותר.
20 ואין זה בסתירה לתואר ד"ממלא מקום אבותיו" - כי המושג ד"מקום" (מעלה ודרגה) משתנה מזמן לזמן
21 (גם אצל קודמו, שהוא ממלא את מקומו), בהתאם לעבודת ופעולת האדם. היינו, שכאשר האדם מתעלה
22 בעבודתו לדרגה נעלית יותר, הרי הוא מגדיל ומרחיב את מקומו, ונמצא, שלא זו בלבד שהוא ממלא את מקומו
23 הקודם, אלא ישנו עילוי והוספה בדבר, מכיון שעל-ידי עבודתו התרחב מקומו יותר, ועכשיו הוא ממלא את
24 המקום החדש.
- 25 ג. ליתר ביאור:
26 הציווי ד"מעלין בקודש" פירושו, שיהודי אינו יכול להסתפק באופן עבודתו דאמתול, וזאת - למרות
27 שעבודתו היתה באופן המתאים, ובלשון חכמינו ז"ל (כתובות סז, רע"א) "כדבעי ליה למיעבד" [שהרי כל
28 ישראל בחזקת כשרות], אלא עליו להוסיף ולהעלות בקודש.
29 ובפרט כאשר מדובר אודות "תלמידי חכמים", שאצלם ישנה הדגשה מיוחדת בעבודה ד"מעלין בקודש",
30 כמאמר רבותינו ז"ל בסוף מסכת ברכות [ככל הרמזים שבדבר]: "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם
31 הזה ולא בעולם הבא, שנאמר ילכו מחיל אל חיל", כלומר, למרות שעבודתו הקודמת היתה בתכלית השלימות,
32 עד כדי כך ש"תורת אמת" אומרת שעבודתו היא באופן ד"חיל", אף-על-פי-כן, נמצא הוא בתנועה של העדר
33 המנוחה, ותנועה זו מביאה אותו למצב של הליכה "מחיל אל חיל", היינו, שמתעלה מ"חיל" זה ל"חיל" נעלה
34 יותר.
- 35 ועד כדי כך - שעליה זו אינה בדוגמת עליה ב"סולם", מדרגא לדרגא ומשלב לשלב, עליה שבערך לדרגא
36 הקודמת, אלא כמבואר בכמה מקומות שהליכה אמיתית פירושה - באופן שבאין-ערוך כלל, היינו, הליכה
37 מ"גבול" ל"בלי-גבול", וגם לאחרי שמגיע לדרגא ד"בלי-גבול", ממשיך ללכת "מחיל אל חיל" - ל"בלי-גבול"
38 נעלה יותר.
- 39 [וכמדובר כמה פעמים שאפילו בן חמש יודע ומבין שישנם כמה דרגות ב"בלי-גבול", ולדוגמא:

1 כאשר מדברים אודות המושג ד"מקום", מסתבר בשכל הפשוט (שכל אנושי) שאין בו הגבלה, היינו, שנמשך
2 ומתפשט עד אין סוף. - בודאי שיש לו תחילה, שהרי הוא נברא, אבל התפשטותו היא עד אין סוף, בדוגמת
3 ענין ה"זמן", שאף שיש לו תחילה, שהרי הוא נברא, הולך הוא ומתפשט עד אין סוף. ובפשטות: שכל האנושי
4 אינו מסוגל להשיג שיש סוף וסיום ל"זמן", היינו, שדבר זה הוא בגדרי הזמן (לא דבר שלמעלה לגמרי מגדרי
5 הזמן), ובשלב מסויים מסתיים אצלו ענין הזמן - דבר כזה הוא בלתי אפשרי! וממה-נפשך: דבר שלמעלה
6 מהזמן - הרי מתחילת בריאתו אינו שייך לגדרי הזמן, אבל דבר שהוא בגדר הזמן, הרי ביחס אליו נמשך
7 ומתפשט הזמן עד אין סוף. וכן הוא בנוגע לענין המקום.

8 ועל-פי-זה - כאשר מדברים אודות המושג של "קו", שהולך ומתפשט עד אין סוף, מובן, שישנם בלי-גבול
9 נקודות. וב"שטח" - שגם הוא הולך ומתפשט עד אין סוף - ישנם בלי-גבול קוין. ונמצא, שישנו חילוק
10 ב"בלי-גבול" דנקודות, היינו, שבלי-גבול הנקודות שבשטח הוא גדול יותר מאשר בלי-גבול הנקודות שבקו.
11 וכיוצא בזה - בענינים נעלים יותר].

12 ומזה מובן, שכאשר מדובר אודות "תלמידי חכמים", שנמצאים תמיד בתנועה של הליכה "מחיל אל חיל",
13 ועל-אחת-כמה-זוכמה כאשר מדובר אודות "נשיא ישראל" - לא יתכן לומר שהוא "ממלא מקום אבותיו" בלבד,
14 ללא עילוי והוספה, שהרי עבודתו היא באופן ד"לכו מחיל אל חיל", עד להליכה אמיתית שהיא באופן
15 שבאין-ערוך לגמרי!

16 ולאידך - אין זה בסתירה לתואר ד"ממלא מקום אבותיו", כאמור לעיל שמושג ה"מקום" עצמו משתנה
17 מרגע לרגע אצל כל אדם [גם אצל קודמו, שהוא ממלא את מקומו], אשר בהיותו "אדם" הראוי לשמו, "אדם
18 אתם", "אתם קרויין אדם", על שם "אדמה לעליון" - הולך הוא "מחיל אל חיל", ונמצא, שהוא "ממלא" לא
19 רק את ה"מקום" כפי שהיה אתמול (או ברגע שלפני-זה), אלא בנוסף לזה ממלא הוא את כל המקום החדש
20 כפי שנתרחב - עד לאופן של בלי-גבול בערך למקום הקודם - על-ידי עבודתו.

21 כלומר: כאשר יהודי נמצא ב"מקום" מסויים (מעלה ודרגא מסויימת), הנה גם כאשר הוא ממלא את כל
22 המקום כולו, כך שאין אפשרות להוסיף דבר נוסף במקום זה - בכחו של יהודי [לא רק ב"יומין זכאין", אלא
23 בכל רגע ורגע, אם הוא רק בתנועה של העדר המנוחה, שאז הולך הוא "מחיל אל חיל"] להרחיב את מקומו,
24 כלשון הכתוב: "הרחיבי מקום אהלך", "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך", ואז - למלא את המקום החדש.

ד. דוגמא לדבר:

26 בנוגע למעלותיה של "ארץ ישראל" איתא בגמרא (גיטין נז, א. וראה גם כתובות קיב, א): "ארץ צבי כתיב
27 בה, מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא", היינו, שגם כאשר
28 "כל יושביה עליה", מלאה מפה לפה עד שאין בה מקום פנוי, יש בה תכונה וסגולה מיוחדת - להתרחב
29 ("רווחא") עוד יותר [על-דרך לשון הכתוב "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"], ואז - יכולה היא להכיל מספר
30 גדול יותר של בני ישראל.

31 כיצד יתכן ענין כזה בארץ ישראל - מכיון ש"ארץ ישראל" קשורה עם יהדות, עם הקב"ה, שהוא בלי-גבול,
32 כך שתמיד יכולים להוסיף עוד יותר בהמשכת וגילוי אלקות במקום זה:

33 מובן ופשוט שהקב"ה נמצא גם בעולם הגבול - חס-ושלום לומר שמכיון שהקב"ה הוא בלי-גבול אינו
34 נמצא בעולם הגבול! ובלשון הידוע: "לית אתר פנוי מיניה", לא רק באופן ד"סובב כל עלמין" [שגם בנוגע
35 ל"סובב" מבואר בתניא (פרק מח) ש"אין הפירוש סובב ומקיף מלמעלה בבחינת מקום חס-ושלום. . אלא לענין
36 בחינת גילוי ההשפעה כו"], אלא גם באופן ד"ממלא כל עלמין", באופן של התלבשות בפנימיות כו'.

37 ואף-על-פי-כן, נצטווה יהודי להוסיף גילוי אלקות בעולם, הן ב"עולם קטן זה האדם" והן בעולם כפשוטו,
38 וזאת - למרות שגם מקודם לכן היה המקום "מלא" באלקות (שהרי הקב"ה הוא "ממלא כל עלמין").

39 ועל-דרך-זה מובן בנוגע לארץ ישראל - שלמרות שכל המקום שבה היה מלא לגמרי, עד אפס מקום, ביכלתה
40 להתרחב עוד יותר, ואז ניתנת האפשרות למלא את המקום החדש עוד יותר.

41 וכמו כן מובן בנוגע לעבודת בני ישראל - שביכלתו של כל אחד ואחד מישראל להרחיב ולהגדיל את מקומו,
42 ואז ממלא הוא את כל מקומו החדש (לא רק כפי שהיה אתמול).

ה. ונחזור לענינו: 1

למרות שהעובדה שנשיא דורנו הוא "ממלא מקום" אביו (בעל יום ההולדת) אינה מוגבלת במילוי מקום זה 2
בלבד, אלא בודאי ישנו עילוי והוספה בהרחבת המקום כו', עד לעילוי באופן של בלי-גבול ("ילכו מחיל אל 3
חיל", הליכה אמיתית), כנ"ל בארוכה - הרי לכל לראש ישנו הענין שהוא "ממלא מקום" אביו, ולאחרי-זה באה 4
ההוספה שנפעלת על-ידי הרחבת המקום כו'. 5

ובעומק יותר: 6

היסוד, ההכנה והנתינת כח לעבודתו של נשיא דורנו באופן של עילוי והוספה, היא - היותו "ממלא מקום" 7
אביו, כשם שההליכה ל"חיל" הנעלה יותר היא - "מחיל", היינו, בכח ה"חיל" הקודם. 8

ועל-דרך הפירוש במאמר רבותינו ז"ל "יפה כח הכן מכח האב" - שענין זה גופא (שכח הבן הוא יפה יותר 9
מאשר כח האב) הוא "מכח האב". 10

ועל-פי-זה מובן שכללות הענין דיום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן (סיבת התוועדות זו) שייך 11
אלינו - מכיון שנשיא דורנו הוא ממלא מקומו של בעל יום ההולדת. 12

ו. על-פי האמור לעיל, מובן, שענינו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן (שנשיא דורנו הוא ממלא 13
מקומו) צריכים להשפיע ולפעול אצל כל אחד ואחד מאתנו, שהרי "בטר רישא גופא אזיל". 14

ובפשטות: מכיון ש"תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", היינו, שתמיד ישנו 15
עילוי והוספה בכל ענינו של כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן, מובן, שכתוצאה מזה צריך להיות עילוי והוספה 16
בעבודתו של כל אחד ואחד, מכיון ש"בטר רישא גופא אזיל". 17

ובזה גופא ישנה מעלה מיוחדת ביום ההולדת - מכיון שהעדר המנוחה והעליה "מחיל אל חיל" ביום 18
ההולדת הוא באופן נעלה ומיוחד מהעליה דשאר ימי השנה: 19

ענינו המיוחד של "יום הולדת" הוא - שאז "מזלו (של האדם) עוזר לו"* , ועד ש"גובר" - "וגבר** עמלק" .. 20
ישראל. 21

וכמה פרטים בדבר: 22

לכל לראש - הדיוק שבענין "מזלו גובר", היינו, לא רק מעשיו, כחותיו וכו', אלא "מזלו" דייקא, שבחינת 23
ה"מזל" (מזל הנשמה) היא שורש ומקור הנשמה, בחינת המקיף שלמעלה מכל הכחות הפנימיים (ועל-אחת- 24
כמה-וכמה שהיא למעלה מלבושי הנפש, מעשה דיבור ומחשבה), ובמקיפים גופא - בחינה נעלית ביותר, בחינת 25
"אין", כמבואר בדרושי חסידות [גם בדרושי בעל יום ההולדת (ספר המאמרים תרמ"ד עמוד קנו)] בפירוש לשון 26
חכמינו ז"ל "אין מזל לישראל", שה"מזל" דישראל הוא - בחינת "אין", שהיא באין-ערוך לגבי בחינת החכמה 27
(ראשית הכחות הפנימיים), עד ש"החכמה מאין תמצא", כמבואר בדרושי חסידות [גם בדרושי בעל יום ההולדת] 28
שהתהוות החכמה מ"אין" (בחינת הכתר) היא באופן של מציאה ("תמצא"), שמזה מובן שזהו ענין שבאין-ערוך 29
כלל. 30

ובפשטות: "תמצא" (ענין של מציאה) שייך לומר בנוגע ל"אבידה", היינו, דבר שנאבד, ולא ניכר בו למי 31
הוא שייך. וכן בענינו - שהתהוות החכמה היא באופן של מציאה, היינו, שלא ניכר בה מקורה ושרשה - בחינת 32
"אין", מכיון שזהו ענין שבאין-ערוך לגמרי. 33

ולמרות גודל העילוי דבחינה זו, עד שלא שייך בזה ענין של השגה כלל, שלכן נקראת בשם "אין", שאינו 34
מושג - נקראת בחינה זו בשם "מזל", מלשון "נוזל", להורות שמבחינה זו יורד ונמשך השפעה וגילוי ליהודי, 35

[וכידוע (ספר המאמרים תרמ"ד שם) דמזל הוא כמו "ונוזלים מן לבנון", דענין "לבנון" הוא למעלה מבחינת 36
מציאות ורק שרש המציאות בלבד, כמבואר בכמה דרושים [גם בדרושי בעל יום ההולדת (ספר המאמרים עטר"ת 37

הכתוב תולדות כה, כג) או "ויתחזק" - היפך ד"ויחלוש" (שבפרשת עמלק עצמה).

(* ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. (** ולא "יאמץ" (כבמלחמות ישראל וצאצאי עשו - כלשון

1 סוף עמוד תקיב) ד"לכנון" הוא מלשון לובן, ו"לכנון" הוא ל"ב נו", היינו ל"ב נתיבות חכמה ונו"ן שערי
2 בינה - והרי ידוע דלבן אינו גוון ממש והוא רק השרש דכל הגוונים, ועל-דרך-זה הוא בנוגע לנתיב הל"ב ושער
3 הנו"ן].

4 בנוגע להמשכה וגילוי בעולם (אצל אומות העולם) - הרי זה באופן של "אין", שאינו מושג כלל, אבל בנוגע
5 לבני ישראל, שהם בניו של מקום, הנה כשם שהקב"ה הוא קדוש ומובדל ("הקדוש ברוך הוא"), וביחד עם זה
6 נקרא בשם "מקום", לפי שנמשך ונמצא גם בבחינת ה"מקום", כמו כן מובן בנוגע להמשכת בחינת "אין"
7 (שאינו מושג) אצל בניו של מקום, שבחינה זו נעשית באופן של "מזל", שיוודת ונמשכת ככל פרטי מציאותו
8 של היהודי כפי שהוא למטה, עד לעקב שברגל, בחינה התחתונה שבענין המעשה, עשיה שבעשיה.

9 וכאשר ההתעוררות המזל ושורש הנשמה חודרת עד לענין של מעשה בפועל - אזי יודעים שהתעוררות זו
10 היתה התעוררות אמיתית, כמדובר כמה פעמים ש"אבן-הבוחר" לכל ענין של התעוררות הוא - ה"בכ"ן" בנוגע
11 למעשה בפועל. ונוסף לזה - דיוק הענין "מזלו גובר":

12 ההמשכה והגילוי מבחינת ה"מזל" היא באופן דהתגברות, על-דרך לשון הכתוב: "ויגברו המים", ובלשון
13 חכמינו ז"ל: "מעין המתגבר", "גבורות גשמים", שענין זה מורה על המשכה באופן של ריבוי ותוקף גדול
14 ביותר, כמבואר בכמה מקומות.

15 ועוד פרט בזה: "מעין המתגבר" פירושו - שלמרות היותו מדוד ומוגבל, הנה גם כאשר משתמשים בו -
16 הולך הוא ומתגבר מצד עצמו. ובענינו: למרות שהמשכה זו יורדת למטה, במקום מוגבל ובזמן מוגבל, הנה
17 כאשר מתחילים להשתמש בהמשכה וגילוי זה (בעבודה בפועל), הרי זה באופן ד"מעין המתגבר", שהולך
18 ומתגבר מצד עצמו.

19 ועל-פי מה שכתב כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו בנוגע לאביו שבודאי "לא יעזוב צאן מרעיתו" -
20 מובן, שהענין ד"מזלו גובר" נמשך ונפעל גם ביחס ל"צאן מרעיתו".

21 ז. על-פי-זה מובנת ההתעוררות והנתינת-כח המיוחדת שישנה ביום ההולדת דכ"ף מרחשון:
22 כאשר תובעים מיהודי שעבודתו תהיה באופן ד"ילכו מחיל אל חיל", הנה מפני צוק העתים, ריבוי הבלבולים
23 העולם והסתור העולם כו' - אין כל פלא בכך שיהודי מביע את תמיהתו על תביעה ודרישה כזו: מה מקום
24 לתבוע עבודה באופן של הליכה מחיל אל חיל, הלואי - טוען הוא - יצליח להשאר בדרגת ה"חיל" שלפני-זה!

25 ועד כדי כך שמצינו כמה אגרות קודש של אדמו"ר הזקן (אגרת הקודש סימן טז. סימן ל. ועוד) שתוכנם -
26 שלמרות צוק העתים וכו', צריכים להשתדל שענין זה לא יגרום חלישות בעבודה ד"ילכו מחיל אל חיל", ועד
27 שצריכים אזהרה שלא לתת מגרעות בקודש כו'.

28 והגע עצמך: ב"דף השער" דספר התניא מדגיש אדמו"ר הזקן שספר התניא מיוסד על הפסוק "כי קרוב
29 אליך הדבר מאד גו'". והקדמה זו מתייחסת גם לענינים המבוארים באגרת הקודש [שנצטרפו לשאר חלקי ספר
30 התניא על-ידי בני הגאון המחבר], שגם הם באופן ד"קרוב אליך הדבר מאד גו'". ואף-על-פי-כן, צריך אדמו"ר
31 הזקן לכתוב כמה וכמה אגרות כדי לחזור ולעורר ש"לא יאתה לנפשם האלקית לתת מגרעות בקודש מאשר כבר
32 הורגלו מדי שנה להפריש ממאודם כו'", "מעודם עד היום הזה" (לא רק שלא תהיה חלישות בהוספה באופן
33 של הליכה מחיל אל חיל)!

34 [ישנם ריבוי ענינים בחלק ההלכה, הרמז, הדרוש והסוד שבתורה, שיכולים ללמוד מהענינים המבוארים
35 באגרת הקודש; אבל לכל לראש ישנו הפירוש הפשוט שבדבר (ובפרט על-פי המבואר בסיפורי רבותינו נשיאינו
36 פרטי המאורעות שבעקבותיהם נשלחו אגרות קודש אלו) - דרישתו ובקשתו של אדמו"ר הזקן (פעם אחר פעם)
37 שהקושי דצוק העתים לא יגרום להחסיר חסו-שלום בנתינת הצדקה כפשוטה, זהב וכסף ונחשת].

38 ומזה רואים שיש מקום לטענה והסברה שמפני צוק העתים מספיקה ההשתדלות להשאר בדרגתו (שלא לתת
39 מגרעות בקודש), ואין זה הזמן לחשוב אודות הוספה והליכה מחיל אל חיל.

40 ובמענה לטענה זו - צריכים להסביר ולבאר שמכיון שישנו הציווי להעלות בקודש וללכת מחיל אל חיל,
41 בודאי שישנה גם הנתינת-כח הדרושה לזה, ולכן, למרות צוק העתים צריכים להעלות בקודש וללכת מחיל אל
42 חיל.

- 1 ובפרט על-פי פתגם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו - שהתבטא גם בסיפור בפועל ממש (בדידיה הוה
2 עובדא) - שכאשר יהודי מקבל על עצמו דבר שלמעלה מכחותיו ויכלתו (ברגע זה), פותח לו הקב"ה "צינורות
3 חדשים" שיוכל לקיים את החלטתו. וכאמור - ראו זאת במעשה בפועל.
- 4 וכל זה - במשך כל השנה כולה; אכל כאשר נמצאים ביום הולדת של נשיא ישראל, אזי התביעה והדרישה
5 (להעלות בקודש, מחיל אל חיל) היא באופן אחר לגמרי, תביעה חדשה וחזקה:
- 6 כאשר "מזלו" של בעל יום ההולדת "גובר", היינו, המשכת וגילוי שורש נשמתו של אדמו"ר נשמתו-עדן
7 ("מזלו") באופן של התגברות ("גובר"), ענין שאינו בערך כלל לאנשים כערכנו - אין צורך בהשתדלות מיוחדת
8 כדי לפתוח "צינורות חדשים" וכו'; ה"צינור החדש" עומד מן המוכן כדי להמשיך השפעה וגילוי באופן של
9 התגברות לכל אחד ואחד מישראל שהגיעה אליו הידיעה שיום זה הוא יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן,
10 ומזלו גובר!
- 11 ובלשון הידוע: "עמדו הכן כולכם" * כדי לקבל את כל הענינים שהם כבר מן המוכן, כ"שולחן הערוך ומוכן
12 לאכול לפני האדם!"
- 13 ולא דורשים ממנו כי אם לשים "אצבע קטנה" בלבד, כדי לפעול ענינים אלו בעולם הזה התחתון שאין
14 תחתון למטה ממנו - כידוע שישנם ענינים שאינם יכולים להעשות על-ידי הנשמה כפי שהיא ב"עולם האמת",
15 אלא זקוקים לנשמה המלוכשת בגוף גשמי דוקא, שנמצא ב"עלמא דשיקרא", שבו צריכים לפעול את הענין
16 דאתהפכא חשוכא לנהורא, היינו, להפוך את שקר העולם לאמת, ובלשון כ"ק מורי וחמי אדמו"ר במאמרי
17 ההילולא (המשך באתי לגני ה'שית) לעשות מ"שקר" העולם - "קרש", ובצירוף כל ה"קרשים" - לבנות
18 "משכן" שבו יהיה הענין ד"ושכנתי בתוכם".
- 19 ולכן, התביעה והדרישה (להעלות בקודש, מחיל אל חיל) היא גדולה וחזקה ביותר (למרות כל הקשיים דצוק
20 העתים): מכיון שישנה ההמשכה והגילוי ד"מזלו גובר" (תכלית העילוי) מן המוכן (ללא כל צורך בהשתדלות
21 נוספת) - כיצד יתכן שלא לנצל התעוררות וכחות מיוחדים אלו כדי להוסיף בכל עניני התורה ומצוותיה באופן
22 של הליכה "מחיל אל חיל"? ...!
- 23 ח. והנה, לאחר אריכות הדיבור וההסבר כו' - עדיין יכולים לבוא ולשאול: מהי כוונת הדברים בנוגע
24 למעשה בפועל? ולכן יש צורך לפרט את ההוראה בנוגע למעשה בפועל כפשוטו, ש"המעשה הוא העיקר":
25 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן, בעל יום ההולדת, ובנו ממלא מקומו כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא
26 דורנו - כתבו בכמה וכמה "אגרות קודש", ובארוכה יותר - בשיחות והמאמרים שלהם, אודות כל פרטי עניני
27 העבודה שבהם צריך לעסוק כל אחד ואחד מאתנו, שכללותם - החוט המשולש: תורה, עבודה (תפלה), וגמילות
28 חסדים.
- 29 וכוונת הדברים - בפשטות:
- 30 הוספה - הן בכמות והן באיכות - בלימוד התורה, נגלה וחסידות, כפי שנעשים "תורה אחת", כמדובר כמה
31 פעמים [וכן בשנה שעברה (שיחת שבת פרשת וירא, כ"ף מרחשון, סעיף י)] שחידושו של בעל יום ההולדת
32 ביסוד ישיבת תומכי תמימים הוא - שבה לומדים "תורת ה', תורה הנגלית ותורת החסידות, תמימה" (לא כפי
33 שהיה עד אז, שגם אלו שלמדו נסתר דתורה, למדו זאת בתור לימוד נפרד כו'), כמבואר בארוכה בקונטרס עץ
34 החיים. וכל זה - באופן של הליכה מחיל אל חיל, עד לענין של התגברות - "מזלו גובר".
- 35 הוספה בעבודת התפלה מתוך התגברות - התבוננות באופן של רחבות אמיתית, "רחבות הנהר", עד למרחב
36 העצמי, כפסק-דין השולחן-ערוך (אורח חיים ריש סימן צח) שעבודת התפילה צריכה להיות לאחר התבוננות
37 בגדלות הא-ל ושלמות האדם, מיסוד על דברי המשנה (ברכות ריש פרק ה) "אין עומדין להתפלל אלא מתוך
38 כובד ראש" [שלשון זה ("אין כו' אלא כו'")] מורה על ההכרח הגמור שבדבר, לעיכובא כו'), ובפרט על-פי
39 המבואר בארוכה בקונטרס התפילה לבעל יום ההולדת אודות גודל ההכרח דעבודת התפילה, ופעולתה בב'
40 העמודים דתורה וגמילות-חסדים (מלבד היותה עמוד בפני-עצמו).

וכן הוספה בעמוד השלישי - גמילות חסדים.

וכאמור - כל ענינים אלו באופן של הליכה מחיל אל חיל, ובאופן של התגברות, בהתאם לגודל העילוי דיום ההולדת, שאז "מזלו גובר".

ט. נוסף על האמור לעיל - ישנו עילוי מיוחד בשנה זו:

שנה זו היא "שנת העיבור", שמספר הימים שבה גדול יותר ממספר הימים דשנה פשוטה.

ובשנת העיבור גופא - ישנם ג' אופנים: שנה חסרה - שפ"ג ימים, שנה כסדרה - שפ"ד ימים, ושנה שלימה - שפ"ה ימים. ושנה זו היא "שנה שלימה" - מספר ימים הכי גדול, המורה על ענין של שלימות ותמימות (כמובן מדרשת חכמינו ז"ל (ערכין לא, א): "תמימה - להביא את חודש העיבור").

ומכיון ש"כל יומא ויומא עביד עבידתיה", מובן, שבשנה זו - שמספר הימים שבה הוא הכי גדול - ישנו הענין ד"עביד עבידתיה" אצל כל אחד ואחת מישראל [שהרי כל ישראל בחזקת כשרות] בריבוי הכי גדול.

ומזה מובן גודל העילוי דכ"ף מרחשון (ההמשכה והגילוי ד"מזלו גובר" בעזר וסיוע בעבודת כל אחד ואחת מישראל) בשנה זו - להיותה "שנה שלימה", מספר הימים (וכתוצאה מזה - "עביד עבידתיה") הכי גדול.

י. ועוד ענין בזה:

שנת העיבור היא על-ידי הוספת חודש נוסף - חודש "אדר".

והנה, הנקודה הכללית דחודש אדר שוה היא הן באדר ראשון והן באדר שני, כי: אף שישנם חילוקי דינים בין אדר ראשון לאדר שני, הרי מלשון המשנה (מגילה ו, ב) "אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא כו", מוכח, שמלבד חילוקים אלו שוים ב' חדשי אדר, ולכן ב' חדשים אלו נקראים בשם "אדר", מכיון שתוכן ענינם (המתבטא ב"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש") שוה. ומובן, שנקודתם המשותפת היא - ימי הפורים.

והנה, הנקודה הכללית דימי הפורים היא - אהבת ישראל, וענין זה בא לידי ביטוי במצוות המיוחדות דימי הפורים: (א) "משלוח מנות איש לרעהו", היינו, למרות ש"רעהו" אינו זקוק לכך, אף-על-פי-כן, אינו יכול להתאפק ומוכרח לבטא את אהבתו לחבירו על-ידי "משלוח מנות", (ב) ועל-אחת-כמה-וכמה - "מתנות לאביונים", שזהו כללות הענין דגמילות-חסדים וצדקה.

ומזה מובן, שבשנת העיבור (שתוכנה - חודש אדר נוסף) צריכה להיות הדגשה והתגברות ("מזלו גובר") מיוחדת בנוגע לקו דגמילות-חסדים (צדקה).

יא. ויהי-רצון שהדיבור בכל הענינים האמורים יבוא לידי מעשה בפועל, ובפרט כאשר ישנה הניתנת-כח המיוחדת ד"מזלו גובר".

וכל זה ימהר את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו - באופן של התגברות, היינו, שנוסף לזה שהגאולה תהיה בעגלא דידן ובמהרה בימינו ממש, הרי ענין זה גופא יכול להיות בכמה אופנים, ועל זה מבקשים ופועלים שהגאולה תהיה באופן של התגברות - באופן ד"אחישנה", "ארו עם ענני שמיא", היינו, שברגע כמימרא נמצאים כל בני ישראל ביחד עם משיח צדקנו בארצנו הקדושה, כפי שהיא במעמד ומצב ד"ירחיב ה' אלקיך את גבולך", באופן שלמעלה ממדידה והגבלה,

ושם גופא - בירושלים עיר הקודש, "קרית מלך רב", כפי שתהיה באופן ד"וראמה" (זכריה יד, י), רמה וגבוהה (רש"י ורד"ק על הפסוק), ושם גופא - בהר הבית, ובבית המקדש - "מקדש אדני כוננו ידיך",

ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

יב. דובר כמה פעמים שכל הענינים הקשורים עם ימי החודש (והשנה) החוזרים ונשנים משנה לשנה - משתנה קביעותם בימי השבוע (וכן לאידך, שהענינים הקשורים עם ימי השבוע משתנה קביעותם בנוגע לימי החודש), וכן בנוגע לפרשה שקורין בתורה בזמן זה - פרשת השבוע - ענין הקשור (ברובו) עם ימי השבוע. [ישנה אמנם הקריאה בתורה השייכת לימים טובים - הקשורים ונקבעים על-פי ימי החודש, וכמו כן ישנם שבתות שבהם מפטירין בענין הקשור עם ימי החודש, כגון: שבת שובה, וכיצא בזה; אבל רובה ככולה של קריאת התורה קשורה עם ימי השבוע - פרשת השבוע, "משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה

1 ברבים בשבת ובשני ובחמישי, כדי שלא יהו שלשה ימים בלא שמיעת תורה" (בבא קמא פב, א. רמב"ם
2 הלכות תפילה ריש פרק יב).

3 ובנוגע לענייננו: הקביעות דכ"ף מרחשון [ימי החודש - עשרים יום בחודש מרחשון] בשנה זו היא - ביום
4 חמישי בשבוע (יום הקריאה), ופרשת השבוע היא - פרשת חיי שרה.

5 ומכיון ששינוי הקביעות הוא על-פי תורה - מובן, שיש בזה לימוד והוראה (תורה מלשון הוראה) בנוגע
6 למעשה בפועל, ש"המעשה הוא העיקר".

7 וכידוע תורת והוראת אדמו"ר הזקן שצריכים "לחיות" עם פרשת השבוע שקורין ולומדים באותו זמן,
8 ובעניינינו - שיעור חומש דחמישי עד ששי בפרשת חיי שרה.

9 וכל זה - מלבד ההוראות הקשורות עם כללות הענין דכ"ף מרחשון (כנ"ל בשיחה א') שהם בשוה בכל
10 שנה ושנה, ומלבד ההוראה המיוחדת הקשורה עם "שנת העיבור" (כנ"ל סעיף ט).

11 יג. בשיעור חומש היומי ישנם ריבוי ענינים, ובהם ריבוי הוראות, הקשורים כולם עם יום זה - כ"ף מרחשון.
12 ומובן, שכל אחד ואחד (לפום שיעורא דיליה) יכול לבחור הוראה מיוחדת כו', ובאופן ד"תן לחכם ויחכם עוד".
13 אבל אף-על-פי-כן, מצינו ענין מיוחד בשיעור חומש היומי הקשור עם כללות החידוש דעבודת חודש
14 מרחשון לגבי עבודת חודש תשרי, כדלקמן.

15 נתבאר בארוכה בהתוועדויות הקודמות (שיחת שבת בראשית א') סעיף ג. שיחת שבת פרשת נח
16 סעיף ד ואילך. שבת פרשת לך לך סעיף ד) שהחידוש דעבודת חודש מרחשון הוא - "ויעקב הלך לדרכו":

17 חודש תשרי - אותיות "רשית" [כמו שכתוב "מרשית השנה" - חסר אל"ף], ענין ה"ראש", הוא על-דרך
18 ובדוגמת "ישראל", אותיות "לי ראש", שם המעלה דבני ישראל. ולאחרי שיוצאים מחודש תשרי ובאים לחודש
19 מרחשון - אזי מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", הליכה לדרכו של "יעקב", מלשון עקב, על שם "וידו
20 אוחזת בעקב גו'".

21 וענין זה מתבטא בהנהגתו של יהודי בפועל ממש:

22 כללות עבודתו של יהודי, "אני נבראתי לשמש את קוני", מתחלקת לב' ענינים כלליים: (א) לימוד תורה -
23 הקשור עם ה"ראש" שבאדם, בחינת "ישראל" שבו, (ב) מעשה המצוות (כולל מצות תפילה), - "גדול תלמוד
24 שמביא לידי מעשה" [שענין זה נפעל על-ידי גדלות הלימוד דוקא - לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כמבואר
25 באגרת הקודש (סימן כט) גדול העילוי דהלכות, שעל-ידם דוקא יודעים את רצון העליון כו'], שכללות ענין
26 המעשה קשור עם ה"עקב" שבאדם, בחינת "יעקב" שבו.

27 וזהו כללות החילוק שבין חודש תשרי לחודש מרחשון:

28 חודש תשרי ענינו - תורה, כמודגש בענין דתקיעת שופר שבראש-השנה, על-פי המבואר ב'רבי סעדיה גאון
29 שאחד הטעמים לתקיעת שופר בראש-השנה ("מצות היום בשופר") הוא - קול השופר דמתן תורה, כפי
30 שמזכירים זאת בתפלת מוסף דראש-השנה, בפסוקי שופרות: "בקול שופר עליהם הופעת ככתוב בתורתך כו'".
31 ולעומת זאת, חודש מרחשון ענינו - מעשה בפועל, לא רק בנוגע לקיום המצוות, כי אם גם בנוגע לעניני
32 הרשות, "אדם חורש . . . וזורע כו'" [ענין המהווה סתירה ללימוד התורה - "תורה מה תהא עליה" (ברכות לה,
33 ב)].

34 וזהו גם תוכן שמו של החודש - "מרחשון", "מר" מלשון טיפה, כמו "מר מדלי", שפירושו - טיפת גשמים,
35 ענין הקשור עם חרישה וזריעה - מכיון, שעל ידי הגשמים נפעלת פעולת החרישה והזריעה. וענין זה שייך
36 במיוחד לחודש מרחשון, ובפרט החל מ'ז' מרחשון, כדברי המשנה (תענית י, א) ששואלין את הגשמים בשבעה
37 במרחשון [ואף שהתחלת ענין זה הוא ב"תפילת הגשם" שבשמיני עצרת - הרי: (א) ענין זה הוא בסיום חודש
38 תשרי, (ב) ועיקר: הבקשה על ירידת הגשמים בפועל (וירידתן בפועל ממש) היא בחודש מרחשון, ובחודש
39 מרחשון גופא - "בשבעה בו", שבוע שלם לאחרי סיום חודש תשרי].

40 ונמצא, שהחידוש דחודש מרחשון הוא - התחלת העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", בעניינים של מעשה בפועל,
41 חרישה וזריעה, באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", שזוהי הנהגת רוב בני ישראל
42 (התורה על הרוב תדבר) - "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן" (ברכות שם).

ובנוגע לכללות עבודה זו - מצינו ענין מיוחד בשיעור חומש היומי, כדלקמן (סעיף יח).

יד. מאמר המוסגר:

בהמשך להמדובר אודות שבעה במרחשון, הנה מלבד העילוי שבו מתחיל השלב האחרון והתחתון בכללות העבודה ד"ועקב הלך לדרכו" (כפי שנתבאר לעיל (שיחת שבת פרשת לך לך סעיף ד) בארוכה גודל העילוי שבזה) - ישנו עילוי נוסף הקשור עם השלימות דחודש תשרי:

בנוגע לתענית בה"ב [=שני, חמישי ושני], שאין להתחילה עד רביעה ראשונה של גשמים, כתב הש"ך בהלכות נדרים (יורה דעה סימן רכ סעיף קטן ל"א): "כיון דקיימא לך דרביעה ראשונה היא ז' במרחשון . . . אם כן לעולם אין פוסקין תענית בה"ב קודם ז' במרחשון". ונמצא, שתענית בה"ב קשורה עם ז' מרחשון. ועל-פי-זה מובן שישנו עילוי נפלא בז' מרחשון:

תענית בה"ב ענינה - להשלים את הענינים שהיו חסרים במועדי חודש תשרי, "לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמחת המועד באו לידי כו' לכן מתענין לתשובה ולכפרה, כמו שמצינו באיוב שלאחר שהקיפו ימי המשתה ושמחת בניו העלה עולות מספר כולם, כי אמר אולי חטאו בני וגו'" (שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן אורח חיים ריש סימן תצב), כלומר, מכיון שיתכן שהיה איזה חסרון בעבודת מועדי חודש תשרי, "אולי חטאו בני", "חטא" מלשון חסרון [דפשיטא שאין הכוונה לחטא ועון ממש, כמו שכתוב בזהר "ונפש כי תחטא - תוהא", כיצד יתכן ענין של חטא ועון אצל נפש מישראל?!], הנה על זה באה התענית דבה"ב [שענין התענית הוא - "יום רצון לה", וכתוצאה מכך - "עת רצון" גם בנוגע לעבודת האדם בעולם הזה התחתון שאין למטה ממנו, כמבואר באגרת התשובה (פרק ב)], כדי למלא ולהשלים את החסרון, עד לתכלית השלימות.

ומכיון ש"אין פוסקין תענית בה"ב קודם ז' במרחשון", נמצא, שמלבד העילוי דז' במרחשון שבו מתחילה העבודה ד"ועקב הלך לדרכו", עבודה בענינים של מעשה בפועל, ישנו עילוי נוסף בז' מרחשון - שבו ישנו כח מיוחד לתקן ולהשלים את כל עניני העבודה דחודש תשרי, שלכן, רק לאחריו פוסקין תענית בה"ב.

טו. ויש להוסיף בזה - ובהקדים:

מבואר בדרושי חסידות [גם בדרושי בעל יום ההולדת] בנוגע לאמירת "תחנון" בסוף התפילה, שלכאורה, מתאים יותר הענין דאמירת "תחנון" בהתחלת (או על-כל-פנים באמצע) התפילה, כאשר יהודי נמצא בדרגא נמוכה יותר, ואם-כן, אינו מובן: מדוע אמירת תחנון היא בסוף התפילה - לאחר העבודה ד"הודו לה' קראו בשמו", פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע, עד לתכלית העילוי דתפילת העמידה, "כעבדא קמי מריה", ביטול במציאות - דוקא אז אומרים "תחנון"?

והביאור בזה - שהיא הנותנת: דוקא כאשר יהודי נמצא בדרגא נעלית, עד לתכלית העילוי - אזי מגיע הוא לידי הכרת מצבו האמיתי לאשורו, שעדיין חסר בעבודתו כו'.

כלומר: כל זמן שהוא עדיין מציאות לעצמו - אזי יתכן מצב ש"דרך איש ישר בעיניו" (משלי כא, ב), למרות שבעיני אחרים, ובעיקר - בעיני ה"שולחן ערוך", אין זה "ישר" כל כך, או אפילו הנהגה שהיא על-פי שולחן-ערוך, על-פי "שורת הדין", ולא "לפנים משורת הדין" [שדוקא הנהגה זו - לפנים משורת הדין - פועלת את בנינה של ירושלים (ראה בבא מציעא ל, ב)].

אבל כאשר מגיע לדרגא דביטול מציאותו, שזהו הענין דתפילת העמידה (שהיא עיקר התפילה), "כעבדא קמי מריה" - אזי ביכלתו להעריך ולבחון את מעמדו ומצבו לאשורו, ואז רואה הוא שיש אצלו עדיין ענין של חסרון כו'.

וזהו הענין דאמירת "תחנון" לאחר תפילת העמידה דוקא - מכיון שלולי העילוי דתפילת העמידה (ביטול במציאות) לא היה יודע ומרגיש חסרונות אלו.

טז. ובעומק יותר:

אין הכוונה שלאחרי העילוי דתפילת העמידה ("כעבדא קמי מריה") מרגיש הוא את החסרונות שהיו אצלו מקודם לכן ולא הרגיש בהם, אלא המדובר הוא אודות יהודי שמעמדו ומצבו האמיתי הוא בתכלית השלימות, ללא כל חסרון, ואף-על-פי-כן, בעלותו לדרגא נעלית יותר (מדרגת העבודה דפסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע, לדרגת העבודה דתפילת העמידה) - שוב אינו במעמד ומצב של שלימות, אף שביחס למעמדו ומצבו הקודם היתה עבודתו בתכלית השלימות באמת, ללא כל חסרון.

1 ועל-דרך שמצינו במצות הצדקה: החיוב דמצות צדקה הוא לפי ערך וביחס לרכושו של הנותן - מעשר או
2 חומש מרכושו. וכאשר רכושו גדל יותר, שוב אינו יכול להסתפק בנתינת הסכום שהיה רגיל לתת עד עתה (אף
3 שעד עתה היה סכום זה נחשב לקיום מצות הצדקה בשלימותה), מכיון שלפי ערך רכושו בהווה, אין זה מעשר
4 או חומש.

5 ועל-דרך-זה בנוגע למצבו הרוחני - שכאשר מתעלה לדרגא נעלית יותר (תפילת העמידה), אינו יכול להסתפק
6 באופן עבודתו הקודמת, כי למרות שלפי ערך מצבו הקודם היתה עבודה זו בשלימותה, הנה בערך למעמדו
7 ומצבו עתה, הרי זה עדיין באופן של חסרון, ולכן נדרשת ממנו שלימות נעלית יותר (וזהו הענין דאמירת תחנון
8 לאחר תפילת העמידה).

9 דוגמא לדבר - בנגלה דתורה:

10 איתא בגמרא (חגיגה ה, ב) ש"מחוו ליה במחוג קמי מלכא" ענשו חמור ביותר - היפך החיים. וכל זה -
11 בעמדו "קמי מלכא", מה-שאין-כן בהיותו מחוץ להיכל המלך, הנה לא זו בלבד שצריך להיות אצלו הענין
12 ד"מחוו במחוג", אלא יתירה מזו: עליו למלא את שליחותו של המלך בהנהגת עניני המדינה, שלזה דרושה
13 פעולה גדולה יותר מאשר "מחוו במחוג"...

14 ונמצא, שאותה ההנהגה שמחוץ להיכל המלך אין בה חסרון כלל, ואדרבה: זוהי הנהגה חיובית ומוכרת
15 כדי למלא את שליחות המלך כו' - הנה כאשר הנהגה זו גופא היא "קמי מלכא" [על-דרך ובדוגמת תפילת
16 העמידה, "כעבדא קמי מריה"], הרי לא זו בלבד שיש בה חסרון, אלא זהו ענין חמור ביותר, עד לעונש דהיפך
17 החיים!

18 ועל-פי-זה מובן לשון חכמינו ז"ל "כל ימיו בתשובה" - דלכאורה תמוה: מכיון שאתמול שב בתשובה
19 אמיתית על-פי "תורת אמת", עד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" (רמב"ם הלכות
20 תשובה פרק ב הלכה ב), ולא זו בלבד ש"אין מזכירים לו דבר וחצי דבר ביום הדין כו'", אלא עוד זאת, שנעשה
21 "מרוצה וחביב לפניו יתברך כקודם החטא" (אגרת התשובה פרק ב) - אם-כן, מה השתנה כאשר הגיע יום
22 חדש, שמשום זה יצטרך לשוב בתשובה עוד הפעם ("כל ימיו בתשובה")!?

23 וענין זה מבאר אדמו"ר הזקן בלשונו הזהב בספר תניא קדישא (פרק כט) "עיקר התשובה היא בלב והלב
24 יש בו בחינות ומדרגות רבות והכל לפי מה שהוא אדם כו'":

25 אף-על-פי שאתמול "כבר עשה תשובה נכונה", אף-על-פי-כן, כאשר מגיע יום חדש, הקשור עם גילוי אור
26 חדש במצבו הרוחני, כמו שכתוב "ויקרא אלקים לאור יום", הנה לפי ערך מצבו ביום זה (שהגיע לדרגא נעלה
27 יותר, לבו נעשה מואר יותר כו'), אינה מספיקה עבודת התשובה דאתמול (אף שלפי ערך מצבו אתמול היתה
28 התשובה בשלימותה), ולכן עליו לחזור בתשובה מחדש (באופן נעלה יותר) גם ביום זה.

29 ומה שהעילוי במעמדו ומצבו ביום זה פועל שינוי בהערכת עבודתו דאתמול - יש לומר (בדרך אפשר) שזהו
30 מפני שהעבודה דאתמול היא באופן של "פעולה נמשכת" גם ביום זה, ובפשטות: העליה אל ה"חיל" דיום זה
31 היא לפי ערך ובהתאם ל"חיל" בעבודה דאתמול, ואילו היה מגיע אתמול ל"חיל" נעלה יותר, היתה העליה
32 "מחיל אל חיל" דיום זה באופן נעלה יותר (ראה גם לעיל סעיף ה). ומכיון שהעבודה דאתמול היא באופן
33 ד"פעולה נמשכת" גם ביום זה, מובן, שמעמדו ומצבו ביום זה פועל שינוי בהערכת מעמדו ומצבו דאתמול,
34 ולכן, צריך לחזור בתשובה על אותם הענינים שביחס למעמדו ומצבו היום הם באופן של חסרון, אף שביחס
35 למעמדו ומצבו אתמול היו בתכלית השלימות.

36 יז. על-פי ההקדמה האמורה לעיל - יובן גודל העילוי וההפלאה דז' מרחשון, שרק לאחריו פוסקין תענית
37 בה"ב, כדי לפעול תיקון ושלימות ("תשובה וכפרה") בנוגע לעניני העבודה דחודש תשרי:

38 כאשר יהודי מגיע לתכלית השלימות בעבודתו, היינו, שישנם בידו כל עניני העבודה דחודש תשרי, ונוסף
39 לזה ישנו בידו העילוי דז' מרחשון, התחלת השלב האחרון ד"ועקב הלך לדרכו" בענינים של מעשה בפועל
40 - חרישה וזריעה, הנה בהיותו בתכלית השלימות (בדוגמת השלימות דתפילת העמידה, "כעבדא קמי מריה"),
41 אזי רואה הוא שישנם ענינים שזקוק לתשובה עליהם.

42 וכאמור - אין הכוונה שחסרון זה היה אצלו גם מקודם לכן, ורק לא הרגיש בו עד שנתעלה לדרגא נעלית
43 יותר, אלא - ביחס למעמדו ומצבו בחודש תשרי היתה עבודתו בתכלית השלימות, ואף-על-פי-כן, בהגיעו לדרגא

נעלית יותר (העילוי דז' מרחשון, שאז מתחילה עיקר העבודה בענינים של מעשה בפועל) - שוב אינו במעמד ומצב של שלימות, אף-על-פי שלפי ערך מעמדו ומצבו הקודם (בחודש תשרי) היתה עבודתו בתכלית השלימות, כנ"ל בארוכה.

ובזה מודגשת ההפלאה דחודש מרחשון (ובפרט החל מ"שבעה בו"): מצד אחד ישנו כאן ענין של ירידה מבחינת ה"ראש" (לימוד התורה) לבחינת ה"עקב" (מעשה בפועל), וביחד עם זה יש בו עילוי נפלא ביותר, שלכן, דוקא במעמד ומצב זה נדרש ענין של תשובה וכפרה, אף שביחס למעמד ומצב הקודם אין צורך בענין של תשובה כלל.

ולהעיר - שענין זה מרומז גם בשמו של החודש, "מרחשון": "מר" הוא מלשון טיפה, "כמר מדלי" - טיפה אחת, היינו, שמכל העילוים דחודש תשרי, בחינת ה"ראש", לא נשאר אלא "טיפה" בלבד. ולאידך - טיפה זו הולכת ומתגברת "כמעין המתגבר", ועד שעל ידה נפעל ענין של צמיחה וגידול "ומלאו פני תבל תנובה".

יח. ונחזור לענינו - בשיעור חומש היומי ישנו פסוק שבו מבואר ענין מיוחד בקשר לכללות העבודה דחודש מרחשון, "ויעקב הלך לדרכו":

בפרשת השבוע מסופר אודות הליכתו של אליעזר ל"חרן", "חרון אף של מקום בעולם", כדי למלא את שליחותו של אברהם אבינו - שזהו על-דרך ובדוגמת כללות העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".

ובזה ישנה הוראה נפלאה הנלמדת משיעור חומש היומי - שבו אומר אליעזר עבד אברהם "והוי' הצליח דרכי", כלומר, כאשר יהודי יוצא לדרכו, עוד לפני שמתחיל לעשות איזו פעולה שהיא, ישנו ככר הענין ד"והוי' הצליח דרכי".

וכמה פרטים בדבר: (א) "הצליח דרכי" - באופן של הצלחה, היינו, לא רק לפי ערך היגיעה, אלא באופן שבאין-ערוך כלל. (ב) "והוי' הצליח דרכי" - הצלחה לא רק משם "אלקים", אלא משם הוי' דוקא, שלמעלה מכל מדידה והגבלה, העלם והסתר. (ג) - "והוי'", בתוספת וא"ו, כפירוש רש"י (וירא יט, כד) "כל מקום שנאמר והוי' הוא ובית דינו", היינו, שענין זה הוא בהסכם "בית דין של מעלה", ולא זו בלבד שאינו מעכב כו', אלא אדרבה: עוזר ומסייע בהצלחת דרכו של יהודי.

וכל ענינים אלו נפעלים באופן נעלה יותר מצד העילוי דכ"ף מרחשון, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן, שאז "מזלו גובר" (כנ"ל בארוכה).

יט. וזוהי ההוראה הנלמדת מהקביעות דכ"ף מרחשון בשנה זו - על מנת ללמדה גם בנוגע לשאר השנים: כאשר נמצאים ב"יום זכאי" זה, כאשר גובר מזלו של אדמו"ר נשמתו-עדן - צריך כל אחד ואחד לקבל על עצמו החלטות טובות בכל הקשור להליכה "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", כולל - הליכה בדרכיו ואורחותיו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו, בנו וממלא מקומו של בעל יום ההולדת, ועד ש"דרכיו" (של בעל יום ההולדת, וממלא מקומו) נעשים דרכיו של כל אחד ואחד מישראל - "ויעקב הלך לדרכו", היינו, שדרך זו נעשית דרכו של יהודי שנמצא בדרגת "יעקב", ועל-אחת-כמה-וכמה שזוהי דרכו של יהודי שנמצא בדרגה נעלית יותר.

וכאשר יהודי מקבל על עצמו ללכת בדרך זו, והחלטה זו היא בתוקף המתאים, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שהחלטה זו אכן תבוא לידי מעשה בפועל - אזי מבטיחה "תורת אמת" שכל אחד ואחד מישראל יוכל לומר "והוי' הצליח דרכי", ככל פרטי העלויים שבדבר: באופן של הצלחה, והצלחה הנמשכת משם הוי', ביחד עם "בית דינו" - "והוי'", כנ"ל.

כ. ועל-ידי כללות העבודה באופן האמור לעיל - זוכים למה שכתוב בהמשך שיעור חומש היומי: "את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער גו'",

עד לתכלית השלימות שבדבר - כאשר יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ואדרבה: אתהפכא חשוכא לנהורא, "בכל לבבך - בשני יצריך", על-דרך מאמר רבותינו ז"ל (סנהדרין נט, ב) שנחש הקדמוני היה "שמש גדול", וכמאמר רבותינו ז"ל על הפסוק "והשבתי חיה רעה מן הארץ" - שלא זו בלבד ש"מעבירן מן העולם". אלא עוד זאת: "משביתן שלא יזיקו", שזהו כללות העילוי דאתהפכא, עד למעמד ומצב ד"נער קטן נוהג במ".

1 וכל זה - במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

* * *

2 כא. נתבאר לעיל (סעיף יב) שמלבד ההוראה מכללות הענין דכ"ף מרחשון (שהיא בכל השנים בשנה),
3 ישנה הוראה נוספת מפרטי השינויים דקביעות שנה זו בנוגע לימי השבוע [בהתאם לתורת הבעל-שם-טוב שבכל
4 פרט ופרט ישנו לימוד והוראה בעבודת ה', ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות פרט הקשור עם תורה,
5 כבנדון דידן - קביעות השנה], ומכיון שבשנה זו חל כ"ף מרחשון ביום חמישי דפרשת חיי שרה, מובן, שישנו
6 לימוד והוראה משיעור חומש היומי, כנ"ל בארוכה.

7 והנה, נוסף על ההוראה הנלמדת משיעור חומש היומי, ישנה הוראה נוספת הקשורה עם כללות ענינו של
8 יום החמישי בכל שבוע, ללא כל קשר עם פרשת השבוע שקורין בתורה, כדלקמן.

9 ואדרבה: כשם שבנוגע להוראה הכללית דכ"ף מרחשון וההוראה הפרטית הנלמדת מקביעות שנה זו, מובן,
10 שיש קדימה להוראה הכללית דכ"ף מרחשון, על-פי הכלל ד"תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם" (כי ההוראה
11 הכללית היא בכל שנה ושנה, מה-שאינ-כן ההוראה הנלמדת מקביעות שנה זו) - כמו כן מובן בנוגע לב' הפרטים
12 שבקביעות שנה זו: (א) כללות הענין דיום החמישי, (ב) יום החמישי דפרשת חיי שרה, שיש קדימה להוראה
13 מכללות הענין דיום החמישי, להיותה "תדיר" - בכל שבוע ושבוע (בכל ג"ן פרשיות התורה), מה-שאינ-כן
14 ההוראה דיום חמישי פרשת חיי שרה (שיעור חומש היומי) - פרשה שלומדים אותה בשבוע זה דוקא.

15 כב. ובהקדים - שמצינו עילוי מיוחד בנוגע לקביעות דכ"ף מרחשון בימי השבוע, ללא קשר עם פרשת
16 השבוע:

17 קביעות השנה היא באופן שבאותו יום בשבוע שחל בו כ"ף מרחשון - חל בו שמיני עצרת, ולפני-זה -
18 יום א' דסוכות (התחלת "זמן שמחתנו"), ולפני-זה - יום א' דראש השנה [כפי שזכר גם בשנה שעברה (שיחת
19 שבת פרשת וירא כ"ף מרחשון סעיף ז)].

20 ובזה רואים שהקביעות דכ"ף מרחשון בימי השבוע היא בעלת חשיבות מיוחדת - מכיון שזהו הצד השווה
21 עם ראש השנה, יום א' דסוכות, ושמיני עצרת (ללא כל נפקא-מינה בקביעות דימי החודש ופרשת השבוע).

22 וכאמור - בשנה זו חל כ"ף מרחשון (וכן ראש השנה, יום א' דסוכות, ושמיני עצרת, ביום החמישי בשבוע.

23 כג. בנוגע להוראה הנלמדת מכללות הענין דיום חמישי בשבוע - אין צורך לחפש כו', מכיון שישנה סוגיא
24 בגמרא (בסיום וחותר מסכת שבת קנו, א) שבה מבואר שכל יום מימי השבוע יש בו סגולה מיוחדת בנוגע
25 לאופן הנהגתו של האדם שנולד ביום זה (שבזה מודגש גם הקשר והשייכות עם הענין דיום הולדת).

26 ובנוגע ליום החמישי: "האי מאן דבחמשה בשבא (הנולד בחמישי בשבת) יהי גבר גומל חסדים, מאי טעמא
27 משום דאיברו ביה דגים ועופות", כפי שמבאר רש"י את קשר הדברים [באופן המובן בפשטות גם כאשר אוחזים
28 בהתחלת לימוד הגמרא, על-דרך ובדוגמת פירוש רש"י על התורה] - לפי שדגים ועופות "אין טורחין לאוכלין,
29 אלא ניזונים בחסדו של הקב"ה". ביאור הדברים:

30 ידוע ומבואר בדרושי חסידות [גם בדרושי בעל יום ההולדת (ספר המאמרים תרע"ח עמוד רסט)] שכל
31 הענינים דשבעת ימי בראשית חוזרים ונשנים בכל שבוע, וזהו הטעם לאמירת "היום יום ראשון בשבת",
32 אף-על-פי ש"מבריאת העולם עד עתה כבר יש אלפים ורבעות ימים", לפי "שהן ימי ההיקף שחוזרין חלילה",
33 ולכן, "כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של ששת ימי בראשית" (לקוטי-תורה שיר-השירים כה, א).

34 וענין זה מודגש גם ב"שיר של יום" שאומרים בכל יום מימי השבוע, שזהו "השיר שהיו הלויים אומרים
35 בבית המקדש" (סוף מסכת תמיד) - כמובן מסוגיית הגמרא במסכת ראש השנה (לא, א. הובא בפירוש רש"י
36 סוף תמיד) בביאור שייכות המזמור דכל יום עם הבריאה שנבראה ביום זה בששת ימי בראשית: "בראשון מה
37 היו אומרים - לה' הארץ ומלואה, על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו וכו'", "לפי שהוא תחלת מעשה בראשית"
38 (פירוש רש"י סוף תמיד).

39 ולהעיר - שענין זה הובא במסכת "ראש השנה" ובמסכת "תמיד", שבזה מודגש שזהו ענין השייך לכל ימי
40 השנה, בדוגמת הענין ד"ראש השנה", וענין תמידי (מסכת תמיד) - הקשור עם מהלך השמש (שאינו בו שינויים),
41 ימי השבוע (ולא ימי החודש - מהלך הלבנה, שיש בה שינויים).

- 1 ומכיון שבכל יום מימי השבוע חוזרים ונשנים כל הענינים שהיו ביום זה בפעם הראשונה (בשבעת ימי
2 בראשית), מובן, שהסגולה המיוחדת דכל אחד משבעת ימי בראשית, יש לה השפעה על טבעו ותכונתו של
3 האדם שנולד ביום זה, ובפרט כאשר מדובר אודות לידתו של יהודי, שהוא תכלית ועיקר הבריאה כולה.
- 4 ולכן, "האי מאן דבחמשה בשבא יהי גבר גומל חסדים" - דמכיון שבבריאתו של הקב"ה ביום החמישי
5 מודגש הענין ד"גמילות חסדים", שבו נבראו דגים ועופות ש"אין טורחין לאוכלין, אלא ניזונים בחסדו של
6 הקב"ה", הנה גם אצלו נעשית תכונה זו וטבע זה - "יהי גבר גומל חסדים".
- 7 כלומר: נוסף לזה שכל אחד ואחד מישראל חייב לעסוק ב"גמילות חסדים", וכמאמר רבותינו ז"ל על הפסוק
8 "ולדבקה בו", מה הקב"ה גומל חסדים אף אתה גומל חסדים, ועד שהענין ד"גמילות חסדים" הוא אחד
9 מהסימנים של בני ישראל: "רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים" (יבמות עט, א) - הנה נוסף לזה ישנה הדגשה
10 מיוחדת בנוגע ליהודי זה שנולד ביום החמישי בשבוע: "יהי גבר גומל חסדים".
- 11 כד. ביאור ההוראה הנלמדת מהקביעות דכ"ף מרחשון ביום החמישי בשבוע - בנוגע למעשה בפועל:
12 כל האמור לעיל (סעיף ח) אודות ההוראה הנלמדת מכללות הענין דכ"ף מרחשון [שיש להוסיף בכל הענינים
13 שתבע בעל יום ההולדת, שנקודתם וכללותם - ג' הקוין דתורה עבודה וגמילות חסדים] - יכול להעשות באופן
14 שעושים זאת כדי לצאת ידי חובה בלבד, ובפשטות: יש לו חוב שעליו לשלם, וכאשר משלם את חובו - נסתיימה
15 עבודתו.
- 16 ועל זה באה ההוראה הנלמדת מהקביעות דכ"ף מרחשון ביום החמישי בשבוע (על מנת ללמדה על כל
17 השנים כולם) - שכללות עבודתו (בענינים האמורים) צריכה להיות באופן של "גמילות חסדים", "יהי גבר גומל
18 חסדים", היינו, שגם לאחר שכבר יצא ידי חובתו, "כדבעי ליה למיעבד", הרי הוא ממשיך לעסוק בזה "לפנים
19 משורת הדין", באופן של צדקה וגמילות חסדים [לא רק צדקה, אלא גם גמילות חסדים, כמאמר רבותינו ז"ל
20 "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה"].
- 21 ובגמילות חסדים גופא - כדיוק לשון רש"י: "חסדו של הקב"ה", היינו, באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה.
22 וכל זה - בנוגע לכללות עבודתו בכל עניני התורה ומצוותיה, שכל הענינים יהיו באופן של גמילות חסדים,
23 לפנים משורת הדין כו'; ובפרטיות יותר - ישנה הוראה מיוחדת בנוגע להוספה בעבודה הפרטית
24 ד"גמילות חסדים" (בתור אחד מג' הקוין תורה עבודה וגמילות חסדים).
- 25 והכוונה בזה - הן בנוגע ל"גמילות חסדים" כפשוטה, ובפרט על-פי המדובר לעיל (סעיף י) בנוגע להדגשת
26 ענין הצדקה וגמילות חסדים בשנת העיבור [שזהו הענין דימי הפורים - תוכן ונקודת חודש אדר, שהוא חודש
27 העיבור], והן בנוגע ל"גמילות חסדים" במובן הרוחני - שזהו כללות הענין דהשפעה על הזולת, הפצת התורה
28 ומצוותיה.
- 29 וכל זה - באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, בדוגמת גמילות חסדים דיום חמישי בששת ימי בראשית -
30 "חסדו של הקב"ה".
- 31 כה. ויש להוסיף בזה:
32 בנוגע למעלת יום חמישי - איתא בגמרא (כתובות ה, א): "בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי, הואיל
33 ונאמרה בו ברכה לדגים" - "פרו ורבו ומילאו את המים גו".
- 34 ואף שגם ביום הששי ישנה הברכה ד"פרו ורבו גו", ואדרבה: ברכת "פרו ורבו" דיום הששי היא "ברכה
35 לאדם", שזהו ענין נעלה יותר מאשר "ברכה לדגים", ובלשון הגמרא שם: "ברכה דאדם עדיפא ליה" -
36 אף-על-פי-כן, ישנו עילוי מיוחד בדגים, כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות כ, סוף עמוד א) על הפסוק "וידגו לרוב
37 בקרב הארץ", "דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם", ומזה מובן שישנו עילוי מיוחד
38 ב"ברכה לדגים" - כמאמר רבותינו ז"ל (תענית ח, ב) "אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו",
39 "בדבר הסמוי מן העין".
- 40 וזהו הקשר להמדובר לעיל שענינו של יום חמישי הוא גמילות חסדים, חסדו של הקב"ה שלמעלה ממדידה
41 והגבלה - על-דרך ובדוגמת "ברכה לדגים", "וידגו לרוב בקרב הארץ", ברכה שלמעלה ממדידה והגבלה. וענינו
42 בעבודת האדם - עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה.

1 ליתר ביאור - בנוגע לעבודת האדם:

2 מבואר בדרושי חסידות (גם בדרושי בעל יום ההולדת), שתוכן ענינם של הדגים הוא - שמציאותם אינה
3 נראית, "מים מכסין עליהם", שזהו ענין הביטול למקור חיותם, מי הים. ולכן, לדעת רבן שמעון בן גמליאל
4 "כל שהוא מבריית הים טהור" ואינו חוצץ כו' (מקוואות פרק ו משנה ז) - מכיון שאינו מציאות בפני-עצמו,
5 כי כל מציאותו אינה אלא מי הים.

6 ולכן, כאשר יהודי נמצא במעמד ומצב של ביטול, היינו, שאינו מציאות בפני-עצמו, מכיון שיודע ומרגיש
7 שכל מציאותו אינה אלא מקור חיותו כו' - אזי עבודתו היא למעלה מכל מדידה והגבלה, שהרי אינו הולך
8 בכחו הוא (כח המדוד ומוגבל), אלא בכחו של הקב"ה.

9 בסגנון אחר: "אדם" - מדידה והגבלה, הוא אותיות "מאד" - למעלה ממדידה והגבלה, אלא שכדי לבוא
10 לענין ד"מאד" - צריך האדם "לבלבל" את כל מציאותו (ענין של ביטול), שעל-ידי-זה משתנה הצירוף ד"אדם"
11 - ל"מאד", עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה.

12 כו. והנה, כל האמור לעיל אודות "ברכה לדגים" - שייך במיוחד לדורנו זה:
13 ענין הנ"ל ("דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם") מובא בגמרא בקשר לדברי רבי
14 יוחנן: "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא", שהראיה לכך היא ממה שנאמר "וידגו
15 לרוב בקרב הארץ", "מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף (שלהם
16 ניתנה הברכה "וידגו לרוב בקרב הארץ") אין עין הרע שולטת בהם".

17 ועל-פי-זה מובן הקשר המיוחד לדורנו זה - מכיון שנשיא דורנו שמו "יוסף", והרי "בתר רישא גופא אזיל".
18 כז. ההוראה מכל האמור לעיל - בנוגע לפועל:

19 כאשר תובעים שהעבודה תהיה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, נתינת צדקה למעלה ממדידה והגבלה,
20 הפצת המעיינות למעלה ממדידה והגבלה, וכיוצא בזה (כנ"ל בארוכה) - אין מה לפחד ולחשוש מ"עינא בישא",
21 מה יאמרו הרואים, ובלשון הכתוב: "למה תתראו", כי: "אנן מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא
22 בישא"!!!

23 וכאשר יהודי יוצא לעסוק בכל עניני העבודה דהפצת המעיינות בתור "זרעו של יוסף" - הנה גם בהיותו
24 "בקרב הארץ" נפעל הענין ד"וידגו לרוב", בריבוי שלמעלה ממדידה והגבלה, כלומר, לא זו בלבד שהיותו
25 "בקרב הארץ" (מקום של העלם והסתר כו') אינו פועל חלישות בעבודתו חסו-ושלום, אלא אדרבה: דוקא
26 על-ידי-זה נפעל אצלו הענין ד"וידגו לרוב" - בריבוי גדול יותר ממה שהיה לולי ההעלם וההסתר ד"בקרב
27 הארץ", "כיתרון האור מן החושך וכיתרון החכמה מן הסכלות", ועד ש"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ"!

28 וכפי שמצינו דבר נפלא בנוגע לשבט לוי - שהיה מועט באוכלוסין ביחס לשאר השבטים, דלכאורה תמוה
29 ביותר: שבט לוי הוא השבט הנבחר מכל שבטי ישראל לעמוד לפני ה' לשרתו, ועליהם אומר הקב"ה "אני
30 חלקך ונחלתך", "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי" (כמבואר ברמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל), ואם-כן,
31 כיצד יתכן שדוקא שבט לוי יהיה מועט באוכלוסין, "איך לא יהיו עבדיו וחסידיו ברוכי ה' כשאר כל העם"?!
32 - וידוע אחד הטעמים בדבר (רמב"ן במדבר ג, יד) שכל בני ישראל שהיו בשעבוד מצרים, היתה אצלם הברכה
33 ד"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", מה-שאין-כן שבטו של לוי שלא היה בשעבוד מצרים, לא זכה לברכה
34 זו, ולכן "היו פרים ורבים כדרך כל הארץ". ומזה רואים את גודל הענין ד"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ"!

35 ובנוגע לעניננו:

36 לאחר כל הענינים שעברו על "זרעו של יוסף", החל מ"יוסף" עצמו - נשיא דורנו, עד למעמד ומצב ד"כאשר
37 יענו אותו" למעלה מכל השערה ומדידה והגבלה - הרי בודאי שצריך להיות הענין ד"כן ירבה וכן יפרוץ",
38 "וידגו לרוב", הן בנוגע לענינים גשמיים כפשוטם, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לענינים "אין וועלכע יוסף קאכט
39 זיך" - "הוא המשביר לכל עם הארץ", "נוהג כצאן יוסף" - כללות הענין דהפצת היהדות והמעיינות!

40 וזוהי ההוראה בנוגע לפועל - שאין להתחשב עם העובדה ד"כאשר יענו אותו", מה יאמרו הרואים וכיוצא
41 בזה, ולא זו בלבד שאין זה מבלבל ומפריע לעבודה, אלא אדרבה: "כן ירבה וכן יפרוץ"!

1 ובודאי יוצאים ידי חובת הענין ד"כאשר יענו אותו" - בענינים של מה בכך, בדיבור בעלמא כו', על-דרך
 2 המבואר בכמה מקומות בנוגע לשעבוד מצרים, שתמורת הענין דעבודת פרך "בחומר ובלבנים" כפשוטו, יוצאים
 3 ידי-חובה על-ידי העמל והיגיעה בלימוד התורה, "בחומר דא קל וחומר, ובלבנים דא ליבון הלכתא", כך שבזה
 4 מתבטא הענין ד"כאשר יענו אותו", וכתוצאה מזה - "כן ירבה וכן יפרוץ", החל מלימוד התורה בתכלית
 5 השלימות, "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא", ומכיון ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", מובן, שהענין ד"כן
 6 ירבה וכן יפרוץ" נמשך ונפעל גם בענינים של מעשה בפועל.

7 וכפשוטם של דברים: בני חיי ומזוני רויחי, ובכולם רויחי, הן מזוני רויחי, והן בני וחיי באופן דרויחי, הן
 8 ברוחניות הענינים, והן - ובעיקר - בענינים גשמיים כפשוטם.

9 ועל-ידי-זה מקימים "קהל גדול" - על-ידי קיום הציווי "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", מתוך שמחה
 10 וטוב לבב,

11 וכאשר "יכלו כל הנשמות שבגוף" אזי זוכים לביאת משיח צדקנו (ראה יבמות סב, סוף עמוד א) - "קהל
 12 גדול ישובו הנה", "ארו עם ענני שמיא", במהרה בימינו ממש.

* * *

13 כח. מאמר (כעין שיחה) דיבור המתחיל ואברהם זקן גו'.

* * *

14 כט. בנוגע ליום הולדת, ידוע המנהג שנתפרסם על-ידי רבותינו נשיאינו - עד לאדמו"ר הזקן, המגיד
 15 והבעל-שם-טוב - לומר קאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו. וכמדובר כמה פעמים שענין זה ישנו גם
 16 לאחר ההסתלקות - כמסופר ברשימותיו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו ששמע מאמר מבעל יום
 17 ההולדת - לאחר הסתלקותו - שהתחלתו בפסוק מפרק תהלים המתאים עם מספר שנותיו.
 18 ומובן שבכל יום הולדת משתנה הפרק תהלים המכוון למספר שנותיו של בעל יום ההולדת, ובנדון דידן -
 19 יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן כ"ף מרחשון: ככ"ף מרחשון תשמ"ג - היה הפרק המתאים
 20 למספר שנותיו - פרק קכג [כמדובר בארוכה בשנה שעברה (שיחת שבת פרשת וירא כ"ף מרחשון סעיף ט
 21 ואילך)], ובכ"ף מרחשון שנה זו - פרק קכד.

22 ומכיון ש"בתר רישא גופא אזיל" - מובן, שיש בזה לימוד והוראה עבור כל אחד ואחד מאתנו.

23 ובפרט על-פי תורת הבעל-שם-טוב שמכל ענין יש ללמוד הוראה בעבודת ה' - שמזה מובן, שאין להגביל
 24 את ההתבוננות ולימוד ההוראה רק כאשר בטוחים שיצליחו לכוין באמת לאמיתו כו', מכיון שעל-ידי-זה באים
 25 לידי הוספה בעבודת ה', כידוע הוראת רבותינו נשיאינו בזה.

26 ל*. התחלת מזמור קכד היא: "לולי הוי' שהיה לנו גו'", ובפסוק שלאחרי-זה כופל עוד הפעם - "לולי הוי'
 27 שהיה לנו גו'".

28 והנה, מבואר ברשימות ה'צמח צדק' לתהלים (יהל אור על הפסוק) שמה שכתוב "לולי ביו"ד הנה זהו כמו
 29 לולא באל"ף", כי "לולא" (באל"ף) "זהו חיבור עתיקא קדישא (אל"ף) בזעיר-אנפין (וא"ו)". שזהו גם תוכן
 30 הענין ד"לולי" (ביו"ד) - "כי כל מקום שנאמר לי אינו זו (ענין הנצחיות), לפי שהוא מעתיקא קדישא".

31 ועל-פי-זה מבאר שם ש"לולי" (התחלת פרק קכד בתהלים) קשור עם חודש אלול - מכיון ש"לולא" (שזהו
 32 אותו הענין ד"לולי") הוא אותיות אלול**.

33 ובהמשך הענין שם (ריש עמוד תצ) מבואר עוד פירוש ב"לולי" - שענין "לי" (ביו"ד) הוא "על-ידי לו"
 34 (בוא"ו), היינו, שענין "לי" בא אחרי "לו", ודרגתו ("ד"לי") אינו כדרגת "לא" ד"לולא".

מכתבים לתהלים ע' 204.)

(* סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 (** להעיר מתורת אדה"ז עה"פ כי לולא התמנהגו (גרפס בקובץ

1 כלומר: לפי פירוש הראשון ש"לולי" הוא כמו "לולא" (ראשי-תיבות אני לדודי ודודי לי) - ענין "לי" הוא
2 בדרגת "לו", אתערותא דלעילא שבערך האתערותא דלתתא (מעוררת אותה - אלול, ובאה על ידה - לולי),
3 מה-שאינ-כן לפירוש הב' (יו"ד למעלה מאל"ף) - היא אתערותא דלעילא הבאה לאחרי האתערותא דלעילא
4 שבאה על-ידי והיא בערך האתערותא דלתתא (ראה לקוטי-תורה שירי-השירים כד, א).

5 ועל-פי-זה, "לולי" - היינו: "לו" - אתערותא דלעילא הנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא, ולאחרי-זה -
6 "לי", אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלעילא הנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא.

7 [וזהו מה שמסיים ביהל אור שם ש"לולי" הוא על-דרך "דודי לי ואני לו" - מכיון שבשניהם מדובר אודות
8 אתערותא דלעילא שאינה בערך עבודת האדם: ב"לולי" - "לי", בחינת אתערותא דלעילא שאין אתערותא
9 דלתתא מגעת שם, וב"דודי לי ואני לו" - בחינת אתערותא דלעילא שלפני אתערותא דלתתא].

10 ועל-פי המבואר לעיל (בפירוש השני) בענין דרגת "לי" שב"לולי", אולי יש לומר יתרה מזה - שגם "לו"
11 שב"לולי" הוא נעלה יותר. היינו, שהוא"ו קאי (לא על זעיר-אנפין כמו שהוא מצד עצמו, כי אם) על עתיק
12 (יו"ד) כמו שנעשה בחינת זעיר-אנפין, על-דרך הוי' שנעשה אלקים.

13 ויש להוסיף בסגנון אחר קצת:

14 סדר האותיות דתיבת "לולי": אות למ"ד קאי על האדם (לי), וללמ"ד זה מצטרף ונמשך (אתערותא דלעילא)
15 עתיקא ונעשה (הוי' לי לאלקים, הוי' הוא האלקים) - זעיר-אנפין (כללות סדר ההשתלשלות, כנגד ששת ימי
16 בראשית, וא"ו), בחינת אתערותא דלעילא הנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא, ואז נעשה האדם (אות למ"ד
17 השניה) "אתר שלים" ומקבל היו"ד - עתיקא קדישא - אתערותא דלעילא הג'.

18 לא. וממשיך לבאר (ביהל אור שם) את המשך הפסוק - "לולי הוי' שהיה לנו", וז"ל:
19 "ענין שהיה לנו, הנה לנו גימטריא אלקים, ועוד הטעם כי רק על שם אלקים אנו אומרים בלשון שהוא לנו,
20 דהיינו אלקינו, ולכאורה אינו מובן, הלא אדרבה, חלק הוי' עמו, וגבי אלקים נאמר גם כן מלך אלקים על גוים
21 . . . אך הענין, כי כדי שיאמר שהאלקות הוא שלנו ממש, זה אי-אפשר כי-אם על-ידי צמצום, שיצמצם את עצמו
22 כביכול, אזי יוכל להאיר ולשכון בתוכנו כו".

23 וזהו הפירוש "לולי הוי' שהיה לנו" - "זהו בחינת הוי' אלקינו, דאלקים גימטריא לנו, ועל-ידי יחוד הוי'
24 אלקים נעשה הוי' אלקינו". ועל-דרך המבואר בכמה מקומות בענין אמירת "הוי' הוא האלקים" בסיום תפלת
25 נעילה דיום הכיפורים - שהדרגות הכי נעלות ד"הוי'", נמשכות ונעשות בחינת "אלקים", בגימטריא "לנו" -
26 "אלקיננו". ומסיים ש"יחוד זה זהו ענין לולי כו" (עיינן שם).

27 ומה שכתוב "לולי הוי' שהיה לנו" ב' פעמים - "יש לומר על-דרך שנאמר גבי אליהו ב' פעמים הוי' הוא
28 האלקים", שענין זה קשור עם עבודת התשובה, שעל-ידה ממשיכים בחינת "אנכי אנכי הוא מוחה פשעך גו",
29 ב' פעמים אנכי, שזוהי המשכה נעלית יותר מהמשכת בחינת "אנכי" (פעם אחת) במתן תורה, כמבואר בכמה
30 מקומות.

31 לב. ויש לקשר כל הנ"ל עם כללות העבודה דחודש מרחשון (שהרי התחלת אמירת פרק זה הוא בכ"ף
32 מרחשון):

33 חודש מרחשון בא לאחרי כללות העבודה דחודש תשרי, וענינו - המשכת וירידת כל עניני חודש תשרי
34 בעבודה בפועל ממש, כידוע המשל שבחודש תשרי לוקחים את כל ה"סחורה", ובחודש מרחשון מפרקים את
35 כל המטען, ומניחים אותו על-גבי האצטבא, כדי שיוכלו להשתמש בזה בפועל ממש.

36 ומכיון שחודש תשרי בא לאחרי הקדמת העבודה דחודש אלול - על-דרך ובדוגמת הענין ד"מי שטרח בערב
37 שבת יאכל בשבת", ועד שב"אלול" מרומזים גם עשרת-ימי-תשובה דחודש תשרי, כידוע ש"אני לדודי ודודי
38 לי" סופי-תיבות ד' יודין, דקאי על הארבעים יום מראש חודש אלול עד יום הכיפורים - נמצא, שחודש מרחשון
39 [הבא לאחרי חודש תשרי, ובו באים לידי פועל כל עניני חודש תשרי] קשור עם חודש "אלול". וזהו הקשר עם
40 הענין ד"לולי" - אותיות "אלול", כנ"ל.

41 ויתירה מזו:

42 על-פי המבואר לעיל אודות העילוי ד"לולי" לגבי "לולא" (אותיות "אלול") - מובן, שישנו עילוי בחודש

1 מרחשון ("לולי") לגבי חודש תשרי ואלול ("אלול"), מכיון שחודש אלול ותשרי ענינם - "אני לדודי ודודי
2 לי", היינו, עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא, והמשכת האתערותא דלעילא הנפעלת על-ידי אתערותא
3 דלתתא, ולאחרי זה באים לחודש מרחשון, שאז נפעל הענין ד"לולי", היינו, המשכת אתערותא דלעילא
4 שלמעלה מאתערותא דלעילא הנמשכת על-ידי עבודת האדם, כנ"ל בארוכה.

5 לג. ביאור ההוראה בעבודת האדם:

6 כאשר יהודי יוצא מחודש תשרי לחודש מרחשון, הנה אף-על-פי שלכאורה הרי זה מצב של ירידה, העלם
7 והסתר כו', הנה לא זו בלבד שתכלית הירידה היא כדי לבוא אחר כך לעילוי גדול יותר, אלא עוד זאת, שבמצב
8 זה גופא ישנו עילוי גדול ביותר - כאמור לעיל שבחודש מרחשון ישנו הענין ד"לולי", המשכת בחינת "לי"
9 בבחינת "לו", כנ"ל בארוכה (וראה גם לעיל סעיפים יד-יז).

10 ועל-דרך-זה מובן בנוגע לכללות ירידת הגלות, שזהו תוכן המזמור "לולי הוי' שהיה לנו יאמר נא ישראל",
11 "לולי הוי' שהיה לנו בקום עלינו אדם", ש"על-ידי-זה נמשך הישועה כו' שלא נתננו טרף כו' " (יהל אור שם)
12 - שלא זו בלבד שירידה זו היא כדי לבוא אחר כך לעילוי גדול יותר, אלא בזמן הגלות גופא ישנו כבר העילוי
13 ד"לולי הוי' שהיה לנו".

14 וענין זה מודגש ביותר החל מכ"ף מרחשון דשנה זו - שאז מתחיל בעל יום ההולדת לומר פרק קכד בתהלים
15 ("לולי הוי' שהיה לנו"), ו"בתר רישא גופא אזיל", כנ"ל.

16 לד. והנה, בעמדנו בכ"ף מרחשון, לאחרי הענין ד"קיימא סיהרא (דחודש מרחשון) באשלמותא", שאז
17 הלבנה הולכת ומתמעטת עד שנעלמת לגמרי - "ונפקת", בתור הכנה למולד הלבנה מחדש בראש חודש כסלו
18 - "כי יפקד מושבך",

19 הנה יהירצון שבקרוב ממש יראו בפועל ובגלוי שכללות ירידת הגלות (ענין של ביטול וחסרון, בדוגמת
20 מיעוט הלבנה) הוא כדי להיות "כלי" לתכלית העילוי שיהיה בגאולה העתידה.

21 ובאופן ד"מיד הן נגאלין" - עוד בחודש מרחשון, ובפרט על-פי המבואר בילקוט שמעוני (מלכים רמז
22 קפד) "וכן מרחשון עתיד הקב"ה לשלם לו", היינו, שחנוכת בית המקדש השלישי תהיה בחודש מרחשון.

23 וכל זה - בפועל ובגלוי, למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן, ובפשטות - בנין בית המקדש הנצחי, "מקדש
24 אדני כוננו ידיך", בהר הבית, בירושלים עיר הקודש ובארצנו הקדושה, במהרה בימינו ממש.

* * *

25 לה. בין הענינים שתבע בעל יום ההולדת מאלו שהיו קרובים אליו, עד לתלמידיו הקרויים בניו ("תלמידים
26 קרויים בנים"), הוא - להשתדל ביותר שלא להיות "חיצוני". וכפי הנראה - היתה הדגשה ושימת-לב מיוחדת
27 בענין זה, שלכן תבע זאת כמה וכמה פעמים, כפי שרואים גם בשיחותיו שנדפסו כבר, וברמז - גם בכמה
28 מכתבים שנדפסו, ועל-אחת-כמה-וכמה - כאלו שלא נדפסו.

29 ובהקשר לכך - הרי כאן המקום להזכיר פעם נוספת אודות ענין "חיצוני", עד ל"חיצוניות שבחיצוניות",
30 שלמרות שכבר דובר כמה פעמים אודות תיקון הדבר, הנה לא זו בלבד שלעת-עתה לא הועילו הדברים, אלא
31 אדרבה: באופן דפוחת והולך:

32 דובר כמה פעמים שאין שום ענין להסתכל ללא הרף על איש פלוני כו' - מלבד בעת אמירת מאמר, כידוע
33 שראיית פני הרב - "והיו עיניך רואות את מוריך" - היא סגולה להבנת המאמר, אבל מלבד זה - אין ענין
34 להסתכל כו', ועל-אחת-כמה-וכמה בשעת התפילה (או הכנה לתפילה), כאשר צריכים להתבונן בגדלות הא-ל,
35 "דע לפני מי אתה עומד" - הרי בודאי שאין מקום להסתכל על בן-אדם. ומה גם להסתכל ללא הרף, גם כאשר
36 מבחינים שלא זו בלבד שאין הדעת נוחה מזה, אלא זהו היפך הרצון ממש!

37 וכאמור - למרות שדובר אודות ענין זה כמה פעמים, הנה לא זו בלבד שלעת-עתה לא הועילו הדברים, אלא
38 אדרבה: המצב נעשה גרוע יותר!

39 החסרון שבהנהגה זו אינו רק מפני היותו ענין חיצוני, אלא יתירה מזו - היפך השולחן-ערוך ממש:

40 על-פי שולחן-ערוך צריכה להיות הכוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד" - לא רק בעת תפילת העמידה,

1 אלא גם בעת אמירת קריאת שמע, ברכות קריאת שמע, פסוקי דזמרה, ולא רק מהתחלת "ברוך שאמר", אלא
2 גם מהתחלת התפילה ממש - "הודו לה' קראו בשמו", ועוד לפני-זה - בעת לבישת הטלית והתפילין.

3 ומובן, שהסתכלות למקום פלוני (על אדם פלוני) באמצע התפילה מפריעה ומבלבלת לכוונת התפילה! -
4 בשעת התפילה צריכים להביט בתוך הסידור, לא רק כדי שלא להחסיר כמה תיבות (ויותר מזה), אלא גם כדי
5 לסייע בכוונת התפילה, כידוע בענין אותיות מחכימות ואותיות מאירות כו', ולכן, אין להסתכל למקום אחר,
6 ומה גם - למקום שאין זה ענינם כלל!

7 אם המצב היה כבשנים כתיקונם - היו זקני החסידים [או על-כל-פנים המבוגרים בשנים] צריכים למחות על
8 כך, ולא רק למחות בדיבור בעלמא, מן השפה ולחוץ, אלא לגשת לאותו אחד ולומר לו: או שהנך מסתכל
9 בסידור, ואם אינך יכול - צא מבית-הכנסת! אבל לדאבוננו, הנה הם עצמם "מחקים" את הצעירים!

10 ולכן: מכאן ולהבא - או שזקני החסידים, ה"שמש" או ה"גבאי" וכיוצא בזה, ידאגו לתיקון הדבר, ואם לאו
11 - לא תהיה לי ברירה אלא לעשות זאת בעצמי: אחזיק סמוך אלי כמה סידורים, וכאשר אבחין שמישהו
12 "מתעקש" להסתכל למקום פלוני על איש פלוני - אקח (בלי-נדר) סידור, ואגש אליו ואומר לו: הא לך סידור,
13 קח והבט בתוכו! - בין אם תחשוב פירוש המילות או שתחשוב ענין אחר, הנה על-כל-פנים לעיני הרואה -
14 הבט בסידור, ותפסיק לבלבל את אלו שעומדים סביבך, ואת זה שהנך מסתכל עליו!

15 יש בידי ברירה נוספת - להתפלל בחדרי, אבל - כמובן - לא אוותר על תפילה בציבור מפני שישנו אחד
16 שמתנהג היפך השולחן-ערוך!

17 לו. בענין זה נוסף לאחרונה עוד "פגע":

18 ישנם כאלו החושבים שענין ה"חסידות" מתבטא בזה שעומדים עם "מצלמה" וללא הרף לוקחים תמונות -
19 איך הולכים, איך עומדים, איך עושים תנועה מסויימת וכו', ועושים זאת פעם אחת, פעם שניה, פעם שלישית
20 וכו'! וביניהם - בחורי ישיבה שיכולים לשבת וללמוד חסידות!...

21 פניתי בעבר לאחד מהם, ושאלתי אותו: האם כבר למד תניא ביום זה [הדבר היה בזמן המנחה - קרוב
22 לסיום היום!...] נוסף על מה שעומד ומצלם? ולא הבין כלל מה רוצים ממנו! מהי השייכות בין לקיחת תמונות
23 ללימוד התורה?! - הוא עוסק בדבר הכי חשוב - צילום תמונות, ופתאום שואלים אותו אם כבר למד תניא
24 במשך היום - דבר שיכול לעשות קודם או אחר כך, בשעה שאינה לא יום ולא לילה! - זוהי שאלה "שלא
25 בדרי דאונא" לפני הבנתו!...

26 מנין באה אצלו "הבנה" כזו - מכיון ש"אין פוצה פה ומצפצף"! לא מתעסקים להסביר (לעצמו או לבחור)
27 ולעורר שבעל יום ההולדת תבע ללא הרף: "ליגט ניט אין חיצוניות"! והמדובר הוא אודות "חיצוניות" של
28 "חסידות"! אבל "חיצוניות" של "צילומים" - לא הי' לעולמים!...

29 ישנם כאלו שאצלם זהו ענין של "פרנסה"; ישנם יחידים שעושים זאת לשם "הפצה" - היינו, שהשימוש
30 ב"לוויין", סרטים ותמונות כו' הוא לצורך הפצת החסידות; אבל מלבד ענינים אלו - צריכים לדעת שישנה
31 הוראת כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן - שרצונו: "פנימיות" ולא "חיצוניות"! ועוד ענין בזה - בקשר לחול המועד:

32 מלבד התמונות שצילמו לפני החג ולאחרי החג (כפי שראיתי בעיני), הנה כאשר הגיעו ימי "חול המועד",
33 שבהם ישנם כמה התוועדויות - ניצלו זאת כדי לעשות עוד תמונות! - אם הוא שמע מה שדובר בהתוועדות
34 - אינני יודע, מכיון שהיה "עסוק" להעמיד את ה"מצלמה" באופן כזה או באופן כזה, ובתוך כך - לראות האם
35 אלו שעומדים מסביבו מבחינים שהוא הצליח לצלם מספר תמונות גדול יותר מכולם!...

36 לא צריכים להיות "רב" כדי לדעת מה שכתוב ב"קיצור שולחן ערוך" שבחול המועד אסור לעשות מלאכה,
37 מלבד מלאכה שהיא "דבר האבוד", ואף-על-פי-כן, לא ניגש אף אחד - כולל הרבנים שנכחו בשעת מעשה -
38 להעיר שאין לעשות זאת ב"חול המועד"!

39 וכל זה נעשה - כאמור - במקום קדוש, בעת ההתוועדות, ובחול המועד ד"זמן שמחתנו", "שמחתנו" לשון
40 רבים, "ישמח ישראל בעושייו" ו"ישמח ה' במעשיו"! כל זה מנצל הוא כדי לרוץ לקנות "מצלמה" טובה [לאחרי
41 שלוחה כסף לקנותה!...] ולהראות לכולם שיש לו תמונות טובות יותר!

- 1 וכאמור - משנה לשנה מוסיפים בזה! תמורת ההליכה "מחיל אל חיל" מלמטה למעלה - הולכים בכיוון
 2 ההפכי! והעיקר - שאף אחד לא שם לב להעיר על כך! האם זהו הענין שלי - לנצל את הזמן שיהודים מתאספים
 3 כדי לשמוע "א פריילעכץ ווארט" כדי לדבר אודות ענינים אלו?! - אבל לאידך, אין ברירה אחרת, אינני יכול
 4 לקרוא בחור פלוני ולדבר עמו בפרטיות - כדי שלא לביישו כו', ואלו שהיו צריכים להעיר ולמחות על כך
 5 (אביו או אחיו הגדול) - הנה לא זו בלבד שאינם מוחים, אלא הם עצמם עושים זאת, ובאופן דמוסיף והולך!
 6 ויש להאריך בכל זה - אבל מהי התועלת בכל אריכות הדברים אם דברים אלו לא יפעלו פעולתם?! וכמדובר
 7 כמה פעמים בפירוש הענין ד"דברים בטלים" - שאין הכוונה בזה לדברים אסורים או מאוסים חס-ושלום, כי
 8 אם לדברים שאין פועלים פעולתם, שלכן נקראים הם "דברים בטלים"!
 9 ויהי-רצון שדברים הנ"ל יפעלו את פעולתם - הן במקום זה והן בשאר המקומות ששומעים את הדברים -
 10 בנוגע למעשה בפועל, ובלשון הידוע: "טאפארודא-פלאחר".
 11 לז*. כאן המקום לעורר אודות ענין נוסף - ובהקדים:
 12 מבואר בכמה ספרים¹ על-דבר הפעולה שנפעלת באדם על-ידי הראיה וההסתכלות², הן הפעולה לטוב -
 13 על-ידי הראיה וההסתכלות בצורות קדושות וכיוצא בזה³, והן הפעולה למוטב - על-ידי הראיה וההסתכלות⁴
 14 בצורות של בעלי-חיים טמאים וכיוצא בזה⁵.
 15 ועל-פי מה שנאמר⁶ "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" - מובן, שענין זה צריך להיות
 16 בהדגשה יתירה בנוגע לילדי ישראל בגיל החינוך⁷, מכיון שכל הענינים הנחקקים במחשבתם (על-ידי ראייה
 17 והסתכלות כו') בהיותם בגיל החינוך, יש להם פעולה והשפעה על כל משך החיים - "גם כי יזקין".
 18 וכמנהג ישראל שכאשר התינוק יוצא לאויר העולם - תולים מסביבו ומקיפים אותו בעניני קדושה, "שיר
 19 המעלות" וכו'. ומזה מובן גם לאידך - ההשתדלות שהתינוק לא יסתכל בצורות טמאות.
 20 לח. ענין זה - השפעת הראיה וההסתכלות בב' הכיוונים - יש לו מקור גם בנגלה דתורה, עד להלכה:
 21 מפורש בשולחן-ערוך⁸: "ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה . . . שלא יפגע בה תחילה דבר טמא [כגון
 22 כלב או חמור⁹]. . . ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור וטבול" [ועד למנהגן של נשים

מדוע הארי' והנשר שבמרכבה - להבדיל כו' חיות טמאות הן למטה
 בעוה"ז כו'.

ובנוגע הציורים דחיות טמאות על כמה מהדגלים שהשטבים
 (במדבר פ"ב, ז) - מבואר שם, שכל ציור ה' קשור עם תכונות
 השבט, ומוכרח לשבט זה דוקא ציור דחי' מסויימת (נחש וכו' ב).
 וכיון שיש חילוקי דיעות בזה - לכן כתיב בפנים רק "אולי י"ל
 ע"ד המרכבה כו'" - כי לסברא הא' שבפנים ההערה (להזכיר ע"ד הכרח
 התפלה כו') כל העושים ושיעשו כן מטעם זה, ה"ז מותר לכולי עלמא,
 כי: הצורה מצ"ע אינה שלימה וכו' והכוונה ה"ה למשנה אבות - רצוי
 ונכונה שה"ז הוראה בעבודת השם (תפלה ותורה) שצריך להשתדל
 בזה וכו'.

ויתרה מזה מצינו - שהרמב"ם צייר מנורה בת ז' קנים וכפתורי'
 וגביעי' (ולא שהורה לקטץ איך לציירה - מדלא הזכיר זה). ואכ"מ.
 ולהעיר שכ"כ אישים ה' בחותם (וכיו"ב) שלהם צורת ארי'.

(6) משלי כב, ו.

(7) ראה רוקח ה' שבועות סרצ"ו: מכסין הנער שלא יראה כלב
 ביום שמחנכין אותו לאותיות הקודש.

(8) רמ"א יו"ד סו"ס קצח. משערי דורא סוף ה'ל' נדה (סכ"ג). רוקח
 וכל בו ה'ל' נדה. וראה ש"ך יו"ד שם.

ובמדרש אלה אזכרה (אוצר מדרשים - אייזנשטיין ח"ב ע' 441)
 (ובשערי דורא שם) הובא מעשה רב בזה באמו של ר' ישמעאל בן
 אלישע כהן גדול שחזרה וטבלה "פ' פעמים".

(9) ש"ך שם.

(* מכאן עד סוף סעיף מ' - תרגום חפשי, ע"פ השיחה שהוגחה
 ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(1) קב הישר פ"ב.
 (2) ראה גם קונטרס העבודה פ"ב.

(3) ראה גם מדבר קדמות (להחיד"א) ערך ציור. ובהנסמן בריש ס'
 תולדות אדם (לר' ראובן מרגליות - לעמבערג, תער"ב. הפוס צילום
 אה"ק, תש"מ).

(4) משא"כ כדי לברך משנה הבריות וכו"ב (טושו"ע או"ח סרכ"ה
 ס"ח ואילך. וש"ג). ולהעיר מקב הישר שם, שגם כשרואה בריות
 משונות בכדי לברך משנה הבריות - "לא יראה בהם כי אם דרך עראי
 כו'".

ולכאורה עדי' - להתבוננות במה רבו מעשיך גו' - ועיין תהלים
 קד ובמדרשים ומפרשים שם. בספרי גדולי ישראל הדנים כזה (תוה"ל
 שער היחוד פ"ו ואילך. שער הבחינה פ"א ואילך. ועוד). וראה ספר
 החקירה להצ"צ כג, ב ואילך (ובקיצור - שם ה, א). יהל אור עה"פ
 מה רבו וגו'. ועפ"ז מובן ההליכה לגן חיות וכו"ב, ואין לזה סתירה
 מהמדובר בפנים.

(5) ומה שמצינו בכ"כ בתי כנסיות ציורי פני ארי' לפני נשר על
 הפרוכת דארון הקודש ועל המעיל וכתר דס"ת - הרי הכוונה בזה,
 כפשוטו, להזכיר ע"ד הכרח התפלה ועבודת האדם לה' באופן דגבור
 כארי כו' - כתחלת וריש טושו"ע ודאדה"ז (מהדו"ב) או"ח (ממשנה
 ספ"ה דאבות). ואולי י"ל - ע"ד המרכבה שבה פני ארי' לפני נשר*.
 ולהעיר מהקושיא והביאור בחסידות (תו"א מג"א צג, סע"ג. ובכ"מ)

(* וראה ב"י לטור יו"ד טקמ"א ד"ה כתב. ודחה שם דעת האוסרים לצייר צורת ארי' כו' בביהכ"ס. ומסיים שם שכל הפוסקים מתירים לעשות כן
 "אפילו לכתחילה". וראה שו"ת אבקת רוכל (להב"י) ט"ו טו.

1 צדקניות שחזרו וטבלו גם כאשר פגעו בדבר טמא לאחרי יציאתן מבנין בית הטבילה] - כי הראיה בדברים אלו
2 יש לה השפעה בלתי-רצויה על מציאותו של הוולד;

3 ולאידך - הראיה וההסתכלות בדבר קדוש (בעת היציאה מהטבילה) פועלת לטובה בנוגע לצורת הוולד¹⁰.

4 לט. על-פי האמור לעיל אודות גודל הפעולה שעל-ידי הראיה - מובן, שכאשר נותנים לתינוק צעצוע בדמות
5 בעל-חי (מאיזה טעם שיהיה, מפני שהוא ילד קטן) - יש להשתדל לבחור צעצוע שהוא בדמות בעל-חי טהור,
6 בהמה טהורה, עוף טהור, דג טהור, וכיוצא בזה.

7 ועל-דרך-זה כאשר הילד מתבגר ומתחיל ללמוד צורת האותיות, שאז מראים לו ציורים מסויימים כדי להקל
8 בתפיסת צורת האותיות - יש להשתדל שבעלי החיים שבציורים אלו יהיו רק בעלי-חיים טהורים. ולדוגמא:
9 כאשר מציירים לילדים אות אל"ף בדוגמת אדם הנושא שני דליי מים (אחד מלמעלה ואחד מלמטה¹¹), וכדי
10 להמחיש יותר את הציור - מציירים נהר עם דגים, ועל שפת הנהר - חתול וכיוצא בזה, ישתדלו "לזרוק" את
11 ה"חתול"... ולצייר במקומו בהמה או חיה טהורה. וכיוצא בזה בשאר ציורים¹².

12 וכמו כן מובן בנוגע להוצאה-לאור דחוברות וכיוצא בזה שיש בהם ציורים ותמונות של בעלי-חיים
13 [ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לחוברות המיועדות לילדים בגיל החינוך] - שיש להשתדל שישמשו בציורים של
14 בעלי-חיים טהורים דוקא.

15 ישנו אמנם "מנהג המדינה" לקשר ענינים מסויימים עם ציור של.. "עכבר"(!), או חיה שאינה טהורה (שאינן
16 כאן המקום להאריך בזה), ולדאבוננו, חדר הדבר גם בחוברות ועיתונים שבשאר הפרטים הם על טהרת הקודש,
17 אלא שמפני סיבה שונה ומשונה שאינה מובנת כלל, לא שמו לב (על-כל-פנים - עד עתה) שיש להשתדל שיהודי
18 (ובפרט ילד קטן) יראה רק דברים טהורים - אבל אף-על-פי-כן, מובן ופשוט שאין צורך ב"מסירת נפש" כדי
19 לבטל מנהג ורגילות זו, אלא יכולים לפעול בנקל ובנקל דנקל שמכאן ולהבא יהיו כל עיטורי הציורים בחוברות
20 כו' - מדברים טהורים בלבד.

21 [ולהזהר שלא לעשות מזה ענין של "נצחון", לבוא ולומר ש"תפסו" אותו, ו"מצווים" עליו לשנות את
22 רגילותו, כי - מלבד השאלה מי הוא לצוות עליו, הרי - על-ידי-זה "מכריחים" אותו, כביכול, שיהיה "חייב"
23 להראות שהוא אדם גדול ולכן מתנהג הוא להיפך!... והעצה לזה - לדבר עמו באופן כזה (והרי זה אמיתו של
24 הענין) שאין זה ענין חדש, אלא כך מובא בספרים, ולכן, יכול כל אחד ואחד לעיין בעצמו בספרים אלו, ואז
25 יהיה הדבר "תורתו"! ועל-דרך-זה בשאר עניני הוכחה].

26 מ. ויש לומר שענין הנ"ל (לראות רק דברים טהורים וקדושים) מודגש ביותר כאשר נמצאים בעקבתא
27 דמשיחא - שאז צריכים להתכונן למעמד ומצב דלעתיד לבוא:

28 לעתיד לבוא יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹³, ביטול והעברת כל הענינים שהם היפך
29 הטהרה. ולכן, כאשר נמצאים בעקבתא דמשיחא, שאז צריכים "לטעום" מהענינים דלעתיד לבוא, "טועמיה¹⁴
30 חיים זכו"¹⁵ - צריכים להשתדל שהנהגה תהיה "מעין" ובדוגמת היעוד ד"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ",
31 לפעול בכל מקום האפשרי שישמשו אך ורק בציורים טהורים, ויתירה מזו - על טהרת הקודש.

32 ויהי-רצון שעל-ידי-זה נזכה בקרוב ממש למעמד ומצב שיתרבו "מי הדעת הטהור" [כמו שכתב הרמב"ם
33 בסוף הלכות מקוואות שזוהי הכוונה דטבילה במים כו'], ותתרבה הטהרה, ובמילא - "תרבה הדעה והחכמה

ארי" וכיו"ב, ואין מסתפקים בציור צבי (כנ"ל הערה 5)
וכפי שכבר כתב מלמד תינוקות הכי מפורסם - רש"י (שמיני יא,
ב): "זאת החי" אשר תאכלו גו' לא תאכלו" - "מראה" החי' שלא
תאכלו. ובהדגשה (דלכאורה מיותר להראות החיות שלא תאכלו כיון
שהראה כל הנאכלות).

13 זכר' יג, ב.
14 ראה מג"א או"ח סר"ג סוסק"א. שו"ע אדה"ז שם ס"ח
(מפע"ח שער יח רפ"ג. שעה"כ ענין טבילת ערב שבת).
15 ראה לקר"ש חט"ו ע' 282. ועוד.

10 ראה מדרש ושערי דורא שם ע"ד דיוקנו של ר' ישמעאל בן
אלישע כהן גדול שנפעל ע"י ראיית אמו. וראה ברכות כ, א (הובא
בשערי דורא שם): ר' יוחנן כו' מסתכלין בי ונהוי להו זרעא דשפירא
כוותי.

11 ראה לקר"ד ח"ד תרמא, א.
12 ההוראה בפנים היא לא בנוגע לציורים דבהמות וחיות טמאות
המדוברות בתנ"ך ומדרז"ל שמלמדי תינוקות וכיו"ב מציירים עבור
התינוקות בכדי להקל לימודם כו', או כשמעתיקים סיפור מתנ"ך
ומדרז"ל, שאז ה"ז לימוד ופ"י התורה, כפשוט.
[יתרה מזו - להזכיר התחלת טוש"ע (ומשנה דאבות) מציירים

1 כו"16 - תרבה החכמה, הבינה והדעת, עדי קיום היעוד "מלאה"17 הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"18,
2 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

3 מא. בהמשך להמדובר לעיל אודות ענין הצדקה - הנה בסיום ההתוועדות [לאחרי אמירת ברכה אחרונה,
4 ולפני-זה - הניגונים הידועים] אחלק - על-ידי ה"טנקיסטים" - שטר של דולר עבור כל אחד ואחת, כדי לתת
5 לצדקה, ומה טוב - בתוספת משלו.

6 וכן יעשו גם בכל המקומות שבהם שומעים את הדברים (ללא חילוק בהפרש השעות, מוקדם יותר או מאוחר
7 יותר) - שגם הם יוסיפו בנתינת הצדקה בעתיד הקרוב.

8 וכל זה ימהר עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו - כמאמר רבותינו ז"ל "גדולה
9 צדקה שמקרכת את הגאולה".

10 מב. ישנו ענין נוסף - בקשר למצב העולם בימים האחרונים:
11 בימים האחרונים נהיה מצב של "מלכיות מתגרות אלו באלו" באופן מבהיל, ולכן זקוקים להשתדלות
12 מיוחדת לפעול את הענין ד"ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך", "יומם השמש לא יככה וירח בלילה", "ה' ישמר
13 צאתך ובואך מעתה ועד עולם".

14 וענין זה נפעל על-ידי ההוספה בכל עניני התורה ומצוותיה, ובמיוחד - על-ידי ה"מבצעים":

15 אהבת ישראל עד לאופן דאחדות ישראל, חינוך עצמו וחינוך הזולת, תורה, תפילין (וכן טלית קטן), מזוזה,
16 צדקה, בית מלא ספרים - יבנה וחכמיה, וכן המבצעים השייכים במיוחד לנשי ובנות ישראל: הדלקת נרות שבת
17 ויום-טוב, כשרות האכילה ושתייה, וטהרת המשפחה.

18 וענין מיוחד בהדלקת נרות שבת ויום-טוב - שברוחניות הענינים, דולקים נרות אלו "מערב שבת לערב שבת"
19 [ובערב שבת הבא - מדליקים שוב נרות שבת, באופן ד"מעלין בקודש", וכן הלאה], כפי שמצינו אצל שרה
20 אמנו (פירוש רש"י פרשתנו כד, סז), ומובן, שענין הגלות אינו יכול לפגוע בזה. וענין זה (נר דלוק מערב שבת
21 לערב שבת) נפעל אפילו כאשר מדובר אודות ילדה קטנה - כפי שמצינו אצל רבקה אמנו: "ויביאה יצחק האהלה
22 שרה אמו" - בהיותה בת ג' שנים [נדעת רש"י (תולדות כה, כ), וכמובא בתוספות (דיבור המתחיל וכן - יבמות
23 סא, ב) שישנם "מדרשות חלוקים זה על זה" (ראה בארוכה לקוטי-שיחות חלק טו עמוד 169 ואילך)] - אזי
24 היה אצלה הענין ד"נר דלוק מערב שבת לערב שבת".

25 וכמו כן הענין דספרי תורה הכלליים - "כל הנמצא כתוב בספר".

26 וכל ענינים אלו ממהרים עוד יותר את הענין ד"אלה תולדות יצחק גו'", "אז ימלא שחוק פינו", כדאיתא
27 במסכת שבת (פט, ב) שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק (דוקא) כי אתה אבינו, כמבואר בתורה-אור (ויצא כג, ריש
28 עמוד ג ואילך) ובכמה מקומות.

29 ולכן, כאשר נמצאים "על נהרות בבל", ובפרט כאשר המצב הוא ש"מלכיות מתגרות אלו באלו" - הנה
30 "בזעקיך יצילוך קיבוץיך", היינו, שכאשר כמה מישראל מתכנסים יחדיו, "כאיש אחד בלב אחד" [ש"כ כל בי
31 עשרה שכינתא שריא", ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר ישנם כמה וכמה עשירות מישראל, וכל זה - "אף שאינם
32 מדברים בדברי תורה" (אגרת הקודש סימן כג), ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מתכנסים יחדיו כדי לעסוק בעניני
33 התורה ומצוותיה] - אזי מהפכים את הפירוש ד"בזעקיך" מלשון צעקה, ללשון של קיבוץ וכינוס (ראה שיחת
34 שבת פרשת לך לך סעיף ט), שזהו כללות הענין דאהבת ישראל ואחדות ישראל אמיתית, ועל-ידי-זה -
35 "יצילוך", מכל ענינים בלתי רצויים שבעולם.

36 ועל-ידי-זה פועלים ש"לכל בני ישראל היה אור במושבותם", ובאופן ששום דבר לא יכול לפגוע בהם, לא
37 רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, או להיפך: לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות, היינו, שכל בני ישראל עומדים

- 1 בתוקף המתאים בכל עניני יהדות, כולל - "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", שעל-ידי-זה
 2 מוסיפים "אור במושבותם", ומחזקים את הדבר המגין - "יצילוך קיבוציך", ובמילא - כל ה"טומל" שבעולם
 3 אינו פוגע כלל בעניניהם של בני ישראל, ואדרבה: על-ידי עבודתם פועלים בני ישראל שלום בכל העולם כולו.
 4 מג. ועוד ענין בזה:
- 5 כדי שבני ישראל יהיו במעמד ומצב שלא ייפגעו כלל וכלל מכל מה שמתרחש בעולם - בהכרח שיעמדו
 6 בתוקף בד' אמות שלהם, ד' אמות של יהדות, ולא להכניס לד' אמות אלו ענינים שאינם ברוח היהדות.
 7 ולכל לראש - ובעיקר - שלא להכניס גוים בין יהודים על-ידי גיור שלא כהלכה, שעל-ידי-זה הורסים
 8 ומבטלים - רחמנא-ליצלן - את המחיצה שבין ישראל לעמים!
- 9 במשך שלש עשרה שנה עומדת בתקפה "גזירה איומה" - חוק מיהו יהודי - המכירה כ"יהודי" אדם שיש
 10 בידו "פיסת נייר" שעבר "קורס" ללימודי היהדות, ללא מילה, ללא טבילה, וללא קבלת מצוות, ומצווה לרשמו
 11 - באותיות מרובעות - כ"יהודי"! וזאת - למרות העובדה שיודעים בוודאות שבביתו ובחדרו תולה "צלם" שהוא
 12 (על-פי פסק-דין הרמב"ם) "עבודה זרה" ממש!
- 13 וגזירה זו היא באופן של חילול השם שאין דוגמתו: העמידו להצבעה (לא ענין פרטי מסויים, אלא) האם
 14 יש להתחשב ב"הלכה" אם לאו, והכריזו - בריש גלי, ומתוך "חוצפה יסגיי" שאין כמוה - היפך ההלכה!
 15 מאז הגזירה ד"כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל", ועד היום הזה - לא היתה גזירה
 16 חמורה כזו!! וגזירה זו אינה באופן ד"כתבו לכם על קרן השור" בלבד, כי אם בפרסום ופומבי הכי גדול, לעיני
 17 כל עמי הארץ!
- 18 זאת ועוד: מי משתתף בהצבעה זו - לא רק יהודים, אלא גם גוים (נוצרים או מוסלמים) היושבים באותו
 19 "בית", להם ול"רב" שמשתתף בהצבעה זו - זכות הצבעה שוה, לא פחות ולא יותר! - תמורת זה שהיו צריכים
 20 להסביר להם בדרכי נועם ודרכי שלום [ובעצם אין צורך להסביר זאת, מכיון שזהו דבר המובן מאליו], שמכיון
 21 שנערכת הצבעה בענין "דתי", מובן, שענין זה אינו שייך אליהם (למרות שהם דרים באותו שטח אדמה)!
- 22 הנימוק שלהם לכל הנ"ל הוא - שזוהי "מדינת חוק" ולא "מדינת הלכה"! - לא קיימת מציאות כזו! "תורת
 23 אמת" קובעת ש"לית אתר פנוי מיניה", "מלא כל הארץ כבודו", ו"דבר אלקיניו יקום לעד"!
 24 ונוסף לזה: ישנם המכריזים שזהו ענין של "קדושה" - אהבת ישראל, שהרי אי אפשר - טוענים הם - לפגוע
 25 ביהודי, יהיה מי שיהיה!
- 26 הכל מודים שיש להזהר בכבודו של כל אחד ואחד מישראל, אבל כאן לא מדובר אודות חילוק בין יהודי
 27 אחד לחבירו, כי אם אודות חילוק והבדלה שבין ישראל לעמים, הבדלה שנקבעה על-ידי הקב"ה, ובלשון משה
 28 רבינו (פירוש רש"י קרח טז, ה): "גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב, כן תוכלו
 29 לבטל את זו!" - האפשרות היחידה להפוך גוי ליהודי היא - זו שניתנה על-ידי הקב"ה בעצמו - גיור על-פי
 30 הלכה, שאז נתן לו הקב"ה נשמה חדשה!
- 31 ומלבד כל האמור לעיל - הרי זה כרוך גם עם ענין של פיקוח נפש, כאמור לעיל שכאשר פוגעים במחיצה
 32 הרוחנית המבדילה בין ישראל לעמים, אזי פוגעים במחיצה הגשמית המפסקת בין גבולי ארץ ישראל לענינים
 33 שמחוץ (והיפך) ארץ ישראל, ואם כן, על-ידי-זה מסכנים את בטחונם של היהודים היושבים מארץ הקודש!
- 34 מד. ולמרות חומרת הדבר - אין פוצה פה ומצפצף! ... כל ההשתדלות בענין זה עד עתה, לא היתה אפילו
 35 באופן של "צפצוף" בעלמא נגד ה"חוק" - שבאמת אין לכנותו בשם "חוק", מכיון שלא שייך "חוק" נגד "דבר
 36 אלקיניו"!
- 37 מחפשים כל מיני "תירוצים" שעסוקים בענינים אחרים, ענינים חשובים וכו' - ככל שענינים אלו יהיו
 38 חשובים, אין לך דבר חשוב יותר מאשר פיקוח נפש [כאמור לעיל שהפגיעה במחיצה המבדילה בין ישראל
 39 לעמים מסכנת את בטחונם של בני ישראל הנמצאים בארץ הקודש], ואין לך דבר חשוב יותר מאשר קידוש
 40 השם והפכו!
- 41 ואף-על-פי-כן - כאמור - מחפשים את כל התירוצים כדי שלא לגעת ב... "תפוחי אדמה חמים" [האט
 42 פאטייטאס" - ביטוי נפוץ בלשון העמים ב"ארצות-הברית" ביחס לענין השנוי במחלוקת שלא מעוניינים
 43 להתמודד עמו]!

- 1 לוקחים ענין הכי חמור - גזירת מיהו יהודי - ומתייחסים אליו כאל "תפוחי אדמה חמים", ולא מתביישים
2 לחזור על ביטוי זה, עד כדי כך הדברים מגיעים!
- 3 מצד אחד - מכריזים הם בכל הזדמנות ש"אין אומתנו אומה אלא בתורתה" (כדברי ה'רבי סעדיה גאון),
4 וביחד עם זה, כאשר מדובר אודות "מיהו יהודי", גזירה איומה נגד קדושת עם ישראל ותורת ישראל - עומדים
5 הם מן הצד, ועוסקים בענינים של מה-בכך (ביחס לחשיבות ענין זה - פיקוח נפשות, היפך קידוש השם)!
- 6 והתירוץ הידוע שמחאתם לא תעזור - הרי ידוע ומובן לכל שאילו היו חפצים באמת בתיקון הדבר, היו כבר
7 מזמן פועלים זאת.
- 8 מה. ואם לא די בכל זה - הנה לאחרונה נוסף "פגע חדש" (כתוצאה מכל מהלך הענינים), וכידוע המשל
9 שאמר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שבעת עומדים על שיפוע ההר, שבו אי אפשר לעמוד על מקום אחד, או
10 שמתפסים למעלה, או שנופלים למטה:
- 11 לאחרונה העמידו להצבעה והחליטו והכריזו בגלוי לעיני כל העמים [בשם 3 מליון יהודים, כן ירבו, "גוי
12 קדוש", היושב בארץ הקודש] שאדם שנולד לאם נכריה ולאב יהודי - נחשב הוא ל"יהודי", ואינו זקוק לפעולה
13 של גיור כלל (אפילו לא מה שהם מכנים בשם גיור)! וכך רושמים אותו ב"תעודת זהות" (בלוד, או במקום
14 אחר), ובהדגשה מי הם הוריו - אם גויה ואב יהודי!
- 15 לכאורה, למאי נפקא-מינה אם ירשמו אותו כיהודי ללא שום פעולה, או שיצטרך לעבור תהליך של גיור
16 שאינו על-פי הלכה (ללא מילה טבילה וקבלת מצוות) - הרי גם אם יעבור "גיור" כזה אינו נעשה יהודי?! -
17 הרי זה חילוק יסודי בנוגע לכללות הענין דקידוש השם והפכו: כאשר מדובר אודות חילול השם כלפי
18 עמי-הארץ, כלפי יהודים שאין להם מושג כלל בעניני יהדות - הנה כאשר מכריזים שאין צורך בגיור כלל (מכיון
19 שנולד לאב יהודי), הרי זה "חילול השם" גדול יותר!
- 20 ובפשטות: עד עתה ידע הגוי שכדי להיות יהודי עליו לעבור פעולה של גיור - גם אם "רימו" אותו שמספיק
21 לעבור "קורס" של מספר שבועות שבו ילמד אודות יהדות ("דזשודאיזם")... עד שהמורה יחליט שכבר "למד
22 מספיק" כדי לקבל.. "נשמה של יהודי"!!... [אם הוא מאמין בכלל במציאות הנשמה...], אבל על-כל-פנים יודע
23 הוא שישנו איזה מושג של גיור, מה-שאינ-כן כאשר אומרים לו שאינו זקוק לפעולה של גיור כלל!
- 24 זאת ועוד: בנידון זה נותנים לו "תעודה" עם "אותיות מרובעות" שבה כתוב שהוא יהודי מפני שאביו יהודי,
25 אף שאמו גויה, ולכן, "חילול השם" שבדבר מודגש ובוטל לעין כל, מה-שאינ-כן כאשר היה ענין של "גיור"
26 - שאז לא מודגש בפירוש שהיה גיור שלא כהלכה!
- 27 אמנם גם בתקופה שלפני-זה היו מקרים שרשמו כיהודי אדם שנולד לאם נכריה ואב יהודי: אבל מה שנשתנה
28 לאחרונה הוא - החלטה רשמית ופומבית בנושא זה, לאחר שהגיעו למסקנא שכאשר יעמידו את הדבר
29 ל"הצבעה", יקבלו את דעת הרוב! ומכיון שהדבר נעשה בפומבי שאין כמותו, הרי זה חילול השם הכי גדול!
30 מו. בודאי יבואו בטענה - היתכן, יושב לו בחוץ-לארץ יהודי שאף פעם לא ביקר בארץ ישראל, והוא אומר
31 דעות כיצד צריכים להתנהג בארץ ישראל!
- 32 אף אחד לא אומר "דעות" - זוהי ה"דעה" של הקב"ה כפי שנאמרה למשה מסיני, כאשר "משה קיבל תורה
33 מסיני", ואחר כך מסרה משה ליהושע כו' עד ל"אנשי כנסת הגדולה", ולכל הדורות שלאחרי-זה, ובתורה זו
34 קבע הקב"ה שאדם שנולד לאם נכריה הוא גוי!
- 35 לגוי - אין חיוב להתגייר ולהיות יהודי, ואדרבה: צריכים לשכנע אותו שלא לעשות צעד כזה, ורק לאחר
36 שרואים שכוונתו אמיתית וכו' - אזי עליו לעבור את שלבי הגיור על-פי הלכה, ואם לאו - מכניסים ערבי, נוצרי,
37 מוסלמי, איש אש"ף וכו' - ל"גוי קדוש", ושם - עושה הוא ככל העולה על רוחו, היה-לא-תהיה, כפי שכבר
38 אירע בעבר - "לא תקום פעמיים צרה", ובפרט שישנם "עשרות" מקרים כאלו!
- 39 מזו. והנה, אם בכל הזמנים נוגע ביותר ענין זה (להיותו ענין של קידוש השם והפכו, כנ"ל בארוכה), הרי
40 על-אחת-כמה-וכמה שענין זה נוגע ביותר כאשר "עת צרה היא לשונאי ישראל", כאמור לעיל שלאחרונה
41 "מלכיות מתגרות אלו באלו" באופן שהולך ומתדרדר, ורוצים לערב בזה את אלו ואלו כו' - "אל תפתח פה
42 כו'" [הלואי שלא יצליחו בזה; אבל מכיון שניסוגו מהוראת תורתנו הקדושה תורת חיים - אין לדעת לאן
43 עלולים להתדרדר! - אל תפתח פה לשטן! - שיפול על שונאי ישראל, "ותשליך במצולות ים כל חטאתם"].

1 ומזה מובן שבימים אלו גדול ומודגש ביותר ההכרח והנחיצות בתיקון הדבר - מכיון שזהו ענין הקשור עם
2 בטחון ארץ הקודש והעם הדרים עליה (אפילו אינם-יהודים), ובמילא - גם עם בטחונם של כל בני ישראל בכל
3 מקום שהם.

4 ולכן, מה שהיה היה, ומכאן ולהבא יתקנו את הדבר בפועל ממש, ותיכף ומיד, שהרי ענין התשובה הוא
5 בשעתא חדא וברגעא חדא.

6 ויהי-רצון שלא יצטרכו עוד לדבר על נושאים כאלו, מכיון שיערה עליהם רוח (טהרה) ממרום לתקן את
7 הדבר ולבטל גזירה איומה זו, ועד שיקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

8 מח. בהמשך להמדובר לעיל אודות מצב העולם כו' - ישנו ענין נוסף שצריכים להזכיר אודותיו:
9 ישנם כאלו שמצד סיבות שונות ומשונות העמידו לעצמם תפקיד ושליחות בחיים - להסטיין וללמד קטגוריא
10 על יהודים. רחמנא ליצלן! ולא זו בלבד שמדברים "דברים קשים" על מצבם הרוחני של יהודים, אלא תיכף
11 ומיד מתרגמים זאת ל"פסקי-דינים" בנוגע לפועל, שיהודים אלו יענשו, רחמנא-ליצלן, בענין פלוני ופלוני! וכך
12 עושים הם מזמן לזמן, ובאופן דמוסיף והולך, בחשבם שיצליחו לפעול משהו על-ידי מלחמה נגד הענין ד"אהבת
13 ישראל"!

14 הנה אפילו אם מאיזה סיבה שתהיה אינם מוכנים לשנות את הנהגתם - שימתינו לכל-הפחות עד שתהיה
15 רגיעה במצב העולם ["מלכיות מתגרות כו'"], כולל - מה שרוצים לערב יהודים באמצע, ואין כאן המקום להאריך
16 בזה]!

17 וכמו כן אלו ש"מתעקשים" בנוגע ל"מיהו יהודי", בין אם הטעם הוא מצד "דמוקרטיה" (איזו "מפלגה"
18 תעמוד בראש כו'), ובין אם הטעם הוא מצד "נצחנות" [שזהו הטעם האמיתי] - אין כל 'נפקא-מינה' במה
19 "משחקים" - יתאפקו וימתינו גם הם שבועות מספר (והלואי יצאו ידי חובתם במספר ימים בלבד עד שישתפר
20 מצב העולם - עולם שבו הכניסנו הקב"ה, כפתגם הידוע: לא מרצוננו גלינו מארצנו ולא בכחותינו אנו נשוב
21 לארץ ישראל, כי אם ברצון הקב"ה! - ישנה אמנם ההבטחה ש"אל יעזבנו ואל יטשנו", אבל צריכים להאחז
22 בענין ד"כאשר היה עם אבותינו"!

23 מט. ויהי-רצון - כאמור - שמכאן ולהבא ידברו אך ורק אודות ענינים של דרכי נועם ודרכי שלום, ענינים
24 הקשורים עם לימוד התורה וקיום המצוות בהידור,
25 עד לקיום המצוה דיציאה מן הגלות - שהוא אמנם ברצון הקב"ה, אבל יהודי נצטווה לומר בתפילת כל יום
26 ויום (בימי החול): "לישועתך קוינו כל היום", ולבקש: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" - "מהרה" דידן,
27 ובפרט לאחר ששכר "כלו כל הקיצין", הרי בודאי ש"בעגלא דידן" יקויים היעוד "ותחזינה עינינו בשוכך לציון
28 ברחמים", בטוב הנראה והנגלה דוקא, ובשמחה וטוב לבב דוקא.

29 ובקרוב ממש זוכים לקיום היעוד "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' . . . כאשר יביאו בני ישראל
30 את המנחה בכלי טהור בית ה'", היינו, שכל עמי-הארץ יסייעו לבני ישראל לצאת מהגלות, ולבוא כולם -
31 "בנערינו ובזקנינו ובבנינו ובבנותינו" - לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה
32 ועד אחרית שנה", היינו, ששם ניכרת בעלותו של הקב"ה עוד יותר מאשר בכל העולם כולו ("לית אתר פנוי
33 מינה").

34 ובארצנו הקדושה גופא - לירושלים עיר הקודש, "קרית מלך רב" - דוד מלכא משיחא,

35 [תמורת זה שדוקא שם נערכה ה"הצבעה" נגד "הלכה", ובעקבות זה - רישום אדם כ"יהודי" למרות שאמו
36 גויה, ללא פעולה של גיור כו'], ושם גופא - "לכו ונעלה אל הר ה'", "בהר הקודש בירושלים", ושם גופא -
37 ב"מקדש אדניי כוננו ידיך",

38 מתוך שמחה וטוב לבב.

39 כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון של אדמו"ר מהורש"ב נשמתן-עדן. ניגון אדמו"ר הזקן (כבא הד' -
40 פעם אחת), "ניע זשוריצי כלאפצי". "לכתחילה אריבער". צוה לחזן ר' משה שי' טלישבסקי לנגן "יהי רצון כו'
41 שיבנה בית המקדש". אחר כך התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ניעט ניעט ניקאווא" ואחר כך הזכיר אודות
42 אמירת ברכה אחרונה.

ואחר כך אמר:

- 1
- 2 בודאי יגשו עתה ה"טנקיסטים" לקבל שטרות של דולר - כדי לחלקם בין המסובים, שטר של דולר לכל
- 3 אחד ואחת (כמדובר כמה פעמים שבענין זה לא נוגע הכמות, ולכן לא יקחו יותר מדולר אחד), על מנת לתת
- 4 לצדקה - בהוספה משלו.
- 5 ויהי-רצון שפעולה זו תמהר ותקרב עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, "ארו
- 6 עם ענני שמיא", במהרה בימינו ממש,
- 7 "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו" - אפילו יהודי אחד לא ישאר בגלות, הן בנוגע לגלות הפנימי,
- 8 ועל-אחת-כמה-וכמה - גלות כפשוטו, ומתוך שמחה וטוב לבב ובמהרה בימינו ממש יעלו כולם יחדיו לארצנו
- 9 הקדושה, לירושלים עיר הקודש, ולבית המקדש, "מקדש אדניי כוננו ידיך".
- 10 לאחרי חלוקת הדולרים - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".

ביאורי התוספות למס' הוריות דף ב' עמ' א

בתרא קל, ב: אין למידן הלכה על פי מעשה, הכי פירושו: התם אם יאמר לך אדם: "ראיתי מעשה שאירע" בכהאי גוונא שהורו בן — אין לסמוך על דבריו, דשמא לא עיין היטב, ושמא אורו מעשה היה קצת משונה, עד שיאמר "הלכה למעשה" — פירושו: עד שיביא לו מתוך ההלכה דאיתא לאותו דבר מה שאומר. כי התלמוד ודברי האמוראין עיקר, כדאיתא בירושלמי ריש פיהא: אין למידן לא מהלכות ולא מהגזרות ולא מן התוספתא אלא מפי התלמוד. **ואיכא** דאמרי חזא קתני — ואין להקשות: דלא ליחני כי אם "על פיהם" וממילא משמע דוקא על פיהם, שמא הוה אמינא הוא הדין נתחלף לו, להכי תנא "שוגג", למימר: באיזה שוגג — דוקא על פיהם. **עד** שיהיו כולן בשגגה אחת — צריך עיון אם רוב צבור עשו בזה הענין, שנתחלף להם, והיו כולן בשגגה אחת אי מיחייב בית דין.

הורו בית דין — הם סנהדרי גדולה, כדררשינ בתורת כהנים: "עדת ישראל" — עדה המיוחדת בישראל, זו סנהדרי גדולה. **בין** שעשו ועשה עמהן — צריך עיון אם בית דין עצמן חייבין להביא כשבה או שעירה. דנדי דפר אין מביאין אלא אם כן רוב צבור עשו על פיהן, מכל מקום קרבן יחיד ליתיה, או שמא פטורים לגמרי? **הורו** לה בית דין להנשא — האי בית דין אינו סנהדרין גדולה, שהרי בית דין יכולין להתירה לינשא, ומכל מקום הני נמי אית להו האי דינא, שאם עשתה כמו שהורו — היתה פטורה, כיון שתולה בבית דין. **אמר** אביי והא אנן לא תנן הכי — הא דלא פריך ללישנא קמא לשמואל כמו דפריך הכא לרב דימי, דללישנא קמא מצינן למימר דרב דימי אתא לפרושי דברי שמואל. **הכא** מסקינן לענין קרבן [עדו] שיאמרו מותרין לעשות — הוא הדין בעלמא גבי הוראה, דאין לתלמיד לסמוך על דברי רבו עד דאמר ליה הכי, והא דתניא פרק "יש נוהליך" (בבא

ביאורי התוספות למס' הוריות דף ב' עמ' ב

בנדה: דהיכא דמיעוט אתי למעוטי דבר אחד, כמו גבי כהנים: כהן ולא ישראל — התם אתי לרביי, אבל היכא דכל חזא אתא למילתא לחד, כדהכא וגבי "זאת היא העולה" — התם אתי למעוטי. **מעם** הארץ אפילו מקצתו — לא גרסינן "מעם", דהא לעיל יליף מיניה פרט למומר. ולא גרסינן נמי "אפילו מקצתו", דבלאו הכי יחיד ואפילו הרבה משמע דמביאין, מדמהדר ארובא, והכי גרסינן בתורת כהנים: "עם הארץ" — אפילו רובו, ואפילו כולו. **שמע** מינה מיעוט בהוראה חייבין — תימא: מהיכי תייתי? דאפילו אי מבריייתא משמע הכי — מכל מקום אסמכתא מקרא לא חזינן שיהיו חייבין במקום הוראה! ועוד: היכא משמע ליה מהך ברייתא? דאי משום דלא מהדר ברישא ממיעוטא — הא לא איצטריך, דהא מיחיד ילפינן, כי היכי דהוא חייב — הכי נמי מיעוט קהל, וכן משמע בתורת כהנים דשנים ושלשה יש להן דין יחיד! ונראה כגירסת ספרים דגרסי: מאי אריא מיעוט מרובא. כלומר, מאי שנא מיעוט מרובא, ומאי פשיטא מיעוט מרובא למאי דקאמר לא הוה בית דין, אי לדברייך. אלא מדאיצטריך למילף רובא — שמע מינה דמיעוט פשיטא ליה, משום דמיתתי נמי בהוראה כשבה או שעירה.

תנא, משנה יתירה דאפילו גמיר ולא סביר — תימא: דלא ליחני במתניתין כי אם תלמיד שאינו ראוי להוראה! וכי תימא: דאם כן הוה משמע דלא גמיר ולא סביר, דהא מרישא ידעינן, דקתני: ועשה יחיד על פיהם דפטור, ויש לומר: דקא משמע לן דאפילו גמיר וסביר הוה שוגג, דטעה במצוה לשמוע דברי חכמים, וחייב — דלא תימא מויד הוה. **ולישמעמך** הא תניא בעשותה כו' — ברייתא היא בתורת כהנים, וגרסינן בה: כגון שמעון בן עזאי. ולהכי אלימא טפי לאקשווי מינה ממתניתין, דדוחק לומר דשמעון בן עזאי היה טועה במצוה לשמוע דברי חכמים. ולפי זה לא גרסינן: וידיי נמי כו', דהא בברייתא נמי קתני "הראוי להוראה". וגם בספר מדיק הבא מארץ ישראל ליתא. **תנא** כלל הוה מפרש — דהך דרישא אתי כרבי שמעון דפטר אם חזרו בהן. **הרי** אלו מעוטיין — בירושלמי פריך: בכל מקום היו מיעוט אחר מיעוט לרבות, והכא למעט! ומשני: היינו דוקא במקום שהן זוגות, כמו סוף פרק קמא דסנהדרין (טו, א): עשרה "כהנים" כתובין בפרשה, דראשון ממעט ושני לרבות, ושלישי למעט ורביעי לרבות. וכן לעולם — ובירושלמי (פרק רביעי) דמגילה פריך: מעתה לא יצטרך שום כהן ומשני: דבחנם לא הוכיח "כהן", ורבינו שמשון בן אברהם פירש

לקוטי שיחות פרשת חיי שרה כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

מכך מובן שהיותם של חיי יעקב חיים נצחיים, חיים
של קדושה, ניכרת כאשר רואים את נצחיותם, את המשכם
גם לאחר צאת הנשמה מן הגוף, כאשר גם מאוחר יותר
"זרעו בחיים" - חיי זרעו שוים לחיי יעקב.
כך מובן גם לגבי "חיי שרה"¹³: מתי מתגלים חיי
שרה? כאשר השפעתם ניכרת גם לאחר חייה בעולם הזה,
כאשר עניני הטוב והקדושה שלה ממשיכים להתקיים. רק
אז יכולות קב"ז שנותיה להחשב ל"חיי שרה" - חיים
הראויים לשמם, החיים האמיתיים של שרה אמנו.
לפי זה מובן שהחלק בפרשה המספר על נישואי יצחק
ורבקה מתאים לשם הפרשה, כי התנהגותו של יצחק, בנה
של שרה (זרעה בחיים), היא בהתאם לחייה, וכך גם
התנהגותה של רבקה שאותה נשא לאשה, ככתוב "ויביאה
יצחק האהלה שרה אמנו" - "והרי היא שרה אמנו"¹⁴,
שהענינים המיוחדים לשרה (נר דלוק בערב-שבת לערב-
שבת, ברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל¹⁵) נמשכו
אחר כך על-ידי רבקה. רק אז מתגלים אמיתותם ונצחיותם
של "חיי שרה"¹⁶.
אך אין די בכך, שהרי לפי הסבר זה מובן רק ענין אחד
בפרשה, ולא הענינים האחרים, ובנוסף לכך הרי ברוב
הפרשה אין מדובר על עצם הנישואין, אלא על פירוט
המאורעות והדיבורים שבשליחות אליעזר (פגישתו עם
רבקה, סיפורו לכתואל ולבן, שכנועם לשידוך זה וכו').

ג.

הקשיים על דברי אברהם לבני חת ועל סופה של
הפרשה

הדברים יובנו, על-ידי ההסבר לכך שגם בחלקה
הראשונה של הפרשה, ההרחבה היא דוקא במשא ומתן
שבין אברהם לבני חת ועפרון על קניית מערת המכפלה.¹⁷

א.

שם הפרשה "חיי שרה" ותוכנה נראים כסותרים
כפי שדובר כבר פעמים רבות¹ על שמות הפרשות,
שתוכנה של כל פרשה מקופל בתוך שמה, כך הוא הדבר
גם בפרשתנו, שהשם "חיי שרה" רומז לכל תוכן הפרשה.
הדבר תמוה: הפרשה כולה אינה מדברת על מאורעות
שארעו בתקופת "חיי שרה", אלא להיפך: כל מאורעות
הפרשה ארעו לאחר מות שרה.²
ולא רק זמנם של האירועים הוא לאחר פטירת שרה,
אלא גם משמעותם היא ההיפך מ"חיי שרה":
בתחילת הפרשה מסופר על קניית מערת המכפלה
על-ידי אברהם בשביל קבורת שרה. הענין השני בפרשה³
הוא נישואי יצחק ורבקה, שבסיומו נכתב הפסוק⁴ "וינחם
יצחק אחרי אמנו" - "ומשמתה הוא מתנחם באשתו"⁵. כך,
ויותר, הענין השלישי שבפרשה⁶ - "ויוסף אברהם ויקח
אשה..." וההמשך "ואלה תולדות ישמעאל..." אשר כל זה
הוא ההיפך המוחלט של "חיי שרה", שהרי מצדה של
שרה (חיי שרה) צריך להיות "גרש האמה הזאת ואת
בנה..."⁷.
כיצד ניתן לומר, איפוא, שתוכנה של כל הפרשה הוא
"חיי שרה"?

ב.

החיים האמיתיים - נצחיותם גם לאחר המוות
ההסבר לכך הוא: ידוע⁸ הפירוש על המובא בגמרא⁹
"יעקב אבינו לא מת... מה זרעו בחיים אף הוא בחיים":
החיים האמיתיים הם חיים נצחיים¹⁰, ואלה אפשריים
רק אצל הדבקים בה', שהוא מקור החיים והנצח האמיתי,
ככתוב¹¹: "והוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים, ו"אתם
הדבקים בה' אלקיכם חיים..."¹².

(9) תענית ה, ב.

(10) וע"ד ההלכה: "מים חיים" - שולל נהרות המכזבין (פרה פ"ח מ"ט).

(11) ירמ' יוד, יוד.

(12) ואתחנן ד, ד.

(13) ראה זח"א קכב, ב: אתת שרה ונחתת וסלקת ולא אתדבקת בי' כו'
זתה לחיין עלאין לה ולבעלה כו' אתדבקת בחיין ועל דא דילה הוו חיין.

(14) פרשתנו כד, סז וברש"י.

(15) פרש"י שם. ב"ר פ"ס, טז.

(16) להעיר מרבינו בחיי פרשתנו בהקדמה.

(1) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ועוד.

(2) ראה גם לקו"ש שם ע' 338 ואילך.

(3) כד, א ואילך.

(4) שם, סז וברש"י. וראה פדר"א פל"ב.

(5) וגם עצם ההרהור שיצחק ישא אשה בא לאברהם לאחרי העקידה (ב"ר
פנ"ז, ג. פרש"י וירא כב, כ). ובשורת העקידה הביאה ל"ותמת שרה" (פרש"י
פרשתנו כג, ב).

(6) כה, א ואילך.

(7) וירא כא, יוד.

(8) בהבא לקמן - ראה לקמן ע' 427 ואילך. וש"נ.

1 אברהם לשרה³² בענין תולדותיהם:
 2 אברהם - בפשטות - לא היה, אביו של יצחק בלבד,
 3 אלא גם של ישמעאל, וחז"ל אף אומרים³³ ש"בנך יחידך
 4 אשר אהבת" מתאים גם ליצחק וגם לישמעאל. יתר-על-
 5 כן: ישמעאל נולד לו לפני יצחק.
 6 כלומר, מאברהם לא יצא רק עם ישראל, אלא גם
 7 אומות אחרות, והקדוש-ברוך-הוא אף אומר עליו "אב
 8 המון גויים נתתיך"³⁴, הוא "אב לכל העולם"³⁵.
 9 לעומת זאת, היתה שרה אמו של יצחק בלבד. כלומר,
 10 לה יש קשר לעם ישראל בלבד³⁶.
 11 בדומה לכך קיים ההבדל גם בין עבודת אברהם
 12 לעבודת שרה:
 13 אברהם פרסם אלקות לכל סוגי בני אדם, "הקריא
 14 אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב"³⁷
 15 ואפילו של ערביים המשתחווים לאבק רגליהם³⁸, בלא
 16 התחשבות אם יישארו גם אחר כך תחת השפעתו, אם לאו.
 17 לעומת זאת ההשפעה האלקית שבאה באמצעות שרה
 18 (משנולד יצחק) היתה רק למקום ראוי, לצד הקדושה. (כפי
 19 שרמזו בספור על ר' בנאה³⁹ ומוסבר בהרחבה בספרי
 20 החסידות⁴⁰).

1 ענין זה דורש הסבר: על תחילת דברי אברהם לבני חת -
 2 "גר ותושב אנכי עמכם"¹⁷ אומרים חז"ל¹⁸: "אם תרצו¹⁹
 3 הריני גר ואם לאו אהיה תושב"²⁰ ואתלנה מן הדין שאמר לי
 4 הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת"²¹. ולכאורה לא מובן²²:
 5 (א) כיוון שאברהם יכול היה לקחת את מערת המכפלה
 6 "מן הדין"²³, מדוע השתדל כל-כך הרבה שבני חת ימכרו
 7 לו אותה, וב"כסף מלא"²⁴, ומדוע הוא אומר "הריני גר"?
 8 (ב) כיצד יכול היה אברהם לקחת זאת "מן הדין",
 9 והלאו אז עדיין לא היתה שייכת לאברהם. אז היתה רק
 10 הבטחה על העתיד²⁵: "לזרעך אתן את הארץ הזאת"?
 11 כן קשה על סופה של הפרשה: על "ויקברו אותו יצחק
 12 וישמעאל"²⁶ נאמר בחז"ל²⁷, ורש"י מביא זאת²⁸, "מכאן²⁹
 13 שעשה ישמעאל תשובה והוליד את יצחק לפניו". יש
 14 להבין: מדוע רומזת התורה לחזרה בתשובה של ישמעאל
 15 רק בעת קבורת אברהם (לאחר פטירתו), בעוד אשר
 16 ישמעאל חזר בתשובה כבר בחיי אברהם³⁰, וזוהי "שיבה
 17 טובה שנאמר באברהם"³¹?

ד.

ההבדל בין תולדות אברהם לשרה

18 כדי להבין זאת יש להבין תחילה את ההבדל בין

(26) כה, ט.
 (27) ב"ב טז, סע"ב. וראה ב"ר פס"ב, ג.
 (28) עה"פ.
 (29) לשון רש"י כאן.
 (30) כמפורש בגמרא שם. ת"י פרשתנו שם, ח. ב"ר פנ"ט, ז. פרש"י לך
 טו, טו. וראה פרש"י וירא כב, א. ג.
 (31) סיום פרש"י כאן.
 (32) בהבא לקמן - ראה (בלשון הקבלה וחסידות) - אוה"ת ד"ה רבי בנאה
 פרשתנו כק, א ואילך. תמב, ב ואילך. תו"ח פרשתנו קכה, ד ואילך. ולהעיר
 מביאווה"ז לאדהא"מ פרשתנו יג, ב. ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ו (סה"מ תיש"א)
 פ"ב. לקו"ש ח"ה ע' 339 ואילך.
 (33) סנהדרין פט, ב. פדר"א פל"א. תנחומא, ב"ר ופרש"י - עה"פ (וירא
 כב, ב). ועוד.
 (34) לך יז, ה.
 (35) פרש"י שם. מברכות יג, א. וראה ב"ר פמ"ט, ב. ספנ"א. ומשמע שהוא
 על כל הגוים כפשוטו. וראה ירושלמי בכורים פ"א ה"ד. רמב"ם הל' בכורים
 פ"ד ה"ג. ועוד [אבל גם אם הכוונה לגרים הרי "בכדי שיהי הנכרי העו"כ
 מגייר עצמו כו"א" שיהי זה בעצמו כ"א ע"י ההשפעה שנמשך לו מלמעלה
 ומאברהם היא באה שהוא האב להם ומשפיע זאת להם" (אוה"ת שם)].
 (36) להעיר שעשו בנו של יצחק ה' "ישראל מומר" (קדושין יח, רע"א).
 משא"כ ישמעאל - ראה בארוכה לקמן ע' 191 ואילך.
 (37) ראה סוטה יוד, סע"א ואילך. ב"ר ספנ"ד. ספל"ט. פמ"ג, ז. פמ"ט,
 ד. וראה לעיל ע' 122 ואילך.
 (38) ראה ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י וירא יח, ד.
 (39) ב"ב נח, רע"א.
 (40) ראה במקומות שצויינו בהערה 32.

(17) כג, ד.
 (18) פרש"י עה"פ. מבר" פנ"ח, ו.
 (19) בב"ר לפנינו: אם רצינים גר ואם לאו מארי ביתא. ובכמה כתי" (ראה
 ב"ר הוצאת תיאודור אלבעק): אם רציתי דייר ואם לאו מארי ביתא. ובפי'
 המיוחס לרש"י: אם רצינים הריני כגר עמכם ואם לאו הריני מארי בית בעל
 כרחם שכך כו'.
 (20) בדפוס א' וב': ואם לאו אתלנה מן הדין.
 (21) לך יב, ז.
 (22) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 83.
 (23) כפשוטו - כפי' החזקוני ומפרשי רש"י (רא"ם, רע"ב, לבוש האורה
 ועוד. עיי"ש) שכבר ה' לו חלק בארץ (וראה הערה 25). וכ"ה בפשטות לפי
 הדיעה בכ"ב (ק, א) דהוי קנין (וראה לקו"ש ח"ה ע' 328 הערה 97). וראה
 ע"ז נג, ג ובפרש"י שם ד"ה ואשריהן. ובארוכה - פרשת דרכים דרוש ט.
 וראה צפע"נ הל' תרומות פ"א ה"א (ג, א ואילך).
 (24) ראה ש"ך עה"ת עה"פ.
 (25) כן משמע מפרש"י שהביא הכתוב "לזרעך אתן את הארץ הזאת" ולא
 כבמדבר שהביא הכתוב (שם טו, יח) "לזרעך נתתי את הארץ" ראה ירושלמי
 חלה פ"ב ה"א). וגם עה"פ שם - הנה בב"ר (פמ"ד, כב) איתא "מאמרנו של
 הקב"ה מועטה", משא"כ בפרש"י שם - "אמירתו של הקב"ה כאילו היא
 עשויה". (ולהעיר מתי" שם: לבנך אתן. וראה רמב"ן שם).
 [ואין להקשות: סו"ס למה לא הביא רש"י הכתוב "לזרעך נתתי גוי"? כי
 י"ל, דע"פ פש"מ לא מסתבר שאברהם אמר לבני חת אמירתו הקב"ה "לזרעך
 נתתי גוי" (לפני שהי' לו רצו) דאמירתו של הקב"ה כאילו היא עשויה - כי זה
 לא יתקבל אצלם ובמכש"כ וק"ו שאפילו לאחר שנולד יצחק אמרו ליצני הדור
 שאינו בנו של אברהם (ב"מ פז, א. תנחומא תולדות ג. הובא בפרש"י ר"פ
 תולדות)]. וראה בארוכה לקמן ע' 204 ואילך. לקו"ש ח"ל ע' 84 ואילך.

1 דבר זה התבטא גם לגבי ישמעאל, בנו של אברהם.
2 שרה אמרה עליו (ודברה התבצע) "גרש האמה הזאת ואת
3 בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק", בעוד
4 אשר "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו"⁴¹.

5 אברהם הוריד שפע אלקי לכולם, ולכן "וירע הדבר
6 מאד... על אודות בנו" - "שאומרת לו לשלחו"⁴². יתר-על-
7 כן: הוא ביקש⁴³ (ובקשתו התמלאה) "לו ישמעאל יהיה
8 לפניך"⁴⁴.

9 אך בעיני שרה⁴⁵ אין לישמעאל שום ערך ביחס ליצחק,
10 וצריך להיות "גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש...
11 עם בני..." - לא ייתכן שהוא יקבל מאברהם שפע רוחני
12 ביחד עם יצחק, עם יהודים.

ה.

הנקודה המשותפת בין מערת המכפלה לבין שליחות אליעזר

13 ענין זה הוא הנקודה המשותפת לכל שלוש הפרשיות
14 שבפרשתנו, כדלהלן:

15 מערת המכפלה היתה מקום קבורתם של אדם וחוה⁴⁶,
16 שמהם יצא כל המין האנושי. לפי זה אין למערת המכפלה,
17 לכאורה, שום קשר מיוחד דוקא לישראל.

18 בכל זאת רואים, שאברהם השקיע מאמצים רבים וקנה
19 אותה לקבורת שרה, ושם נמצאים שלושת האבות
20 והאמהות, והיא שייכת רק ליהודים. זוהי הוכחה לכך
21 שישראל הם העיקר בצאצאי אדם וחוה⁴⁷, ולשאר האומות
22 אין חשיבות כלפיהם.

23 אחר כך מובא בפרשה ענין נעלה יותר, בסיפור על
24 שליחות אליעזר: רוממותם של ישראל איננה רק על פני
25 עמים שאין להם כלל קשר לאברהם, אלא גם על פני אלה
26 שיש להם קשר מסויים אליו:

27 על אליעזר עבד אברהם נאמר שהיה "דולה ומשקה
28 מתורתו של רבו לאחרים"⁴⁸, ואף בסיפור על השליחות

29 מספרת התורה על הנסים הרבים שהראה לו הקב"ה עד
30 למילוי שליחותו של אברהם, ומהרחבת הסיפור לומדים
31 חז"ל⁴⁹ ש"יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של
32 בנים...". ולמרות כל זאת לא יכול היה אברהם לשדך את
33 יצחק בנו עם בתו של אליעזר, כי "בני ברוך ואתה ארור
34 ואין ארור מדבק בברוך"⁵⁰.

35 כלומר, ללא התחשבות בכל מעלותיו של אליעזר, הרי
36 ביחס ליצחק אין הוא רק בדרגה נמוכה יותר, אלא
37 כ"ארור" לעומת "ברוך".

ו.

סוף הפרשה - דרגה נוספת בענין זה

38 ובסוף הפרשה מוסיפה התורה ומציינת דרגה גבוהה
39 עוד יותר בענין זה, שחשיבותם של ישראל היא אפילו על
40 פני תולדותיו של אברהם, באופן שהתולדות האחרים אינם
41 תופסים מקום כלל.

42 לאחר שמספרת התורה "ויוסף אברהם ויקח אשה
43 ושמה קטורה", "ותלד לו..."⁵¹, נאמר⁵¹ "ויתן אברהם את כל
44 אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים... נתן אברהם מתנות
45 וישלחם מעל יצחק בנו..."⁵². כך גם לגבי בני ישמעאל,
46 למרות שהם "תולדות ישמעאל בן אברהם", בכל זאת מיד
47 מוסיפה התורה ומדגישה "אשר ילדה הגר המצרית שפחת
48 שרה"⁵³ - מציאותו של ישמעאל, וכל תולדותיו עד סוף
49 כל הדורות היא "ילדה... שפחת שרה", ללא השוואה כלל
50 ליצחק בן שרה⁵⁴.

51 לפי זה מובן מדוע רמוזה בתורה החזרה בתשובה של
52 ישמעאל בקשר לקבורת אברהם, בכך ש"הולך את יצחק
53 לפניו": עיקר חטא ישמעאל, שבגללו היה אברהם מוכרח
54 לשלחו ביחד עם הגר, היה טענתו שהוא ה"בכור" ו"נוטל
55 פי שנים"⁵⁵. הוא לא הכיר באמת, שהוא בן השפחה בלבד,
56 שאיננו יורש, והיורש האמיתי הוא יצחק "בן הגבירה"⁵⁶,
57 כפי שאכן אמרה שרה "גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא
58 יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק".

(49) ב"ר פ"ס, ח. פרש"י כד, מב.

(50) פרש"י פרשתנו כד, לט. מב"ר פנ"ט, ט.

(51) פרשתנו כה, ה"ו. וראה כלי יקר שם: כי כך רצתה שרה כו'.

(52) וראה סנהדרין צא, א. אוה"ח עה"פ.

(53) דע"פ פשוטו א"מ דלכאורה מיותר. זה שנאמר "ואלה תולדות
ישמעאל" מובן בפשטות שבא לספר שנתקיימה הבטחת הקב"ה לאברהם (לך
יו, כ) "ולישמעאל שמעתיך גו'" (וראה רמב"ן שם, יח), אבל ההוספה "אשר
ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם" מיותרת, ובפרט שכ"ז כבר ידוע.

(54) להעיר מרשב"ם עה"פ (כה, יב). רמב"ן ורשב"ם ר"פ תולדות.

(55) פרש"י וירא כא, יוד. ראה ב"ר פנ"ג, יא. תוספתא סוטה פ"ו ה"ג.

(56) וי"ל שזה גרם והביא שאר הענינים שיצא לתרבות רעה וכז'. ראה

פרש"י שם, ט. יא.

(41) וירא כא, יא.

(42) פרש"י וירא שם.

(43) לך יז, יח.

(44) ראה זח"א רה, ב: אברהם לא ידענו כו' לא אשתדל עלן כמה
דאשתדל על ישמעאל דאמר לו ישמעאל כו'. ח"ב לב, א. וראה אוה"ח לך
יו, יט: לצד שתלד שרה כו'. עוד אפשר לומר כו'.

(45) ראה אוה"ח שם שזהו לפי ששרשה למעלה מבחי' אברהם.

(46) עירובין נג, א. סוטה יג, א. פרד"א ספ"כ. הובא בפרש"י פרשתנו כג, ב.

(47) ראה בל"ת להאריז"ל תהלים לב (ובס' הליקוט' שם): כשברא

הקב"ה את אדה"ר כל הנשמות שנכללו בו לא היו אלא נשמות ישראל ואם
לא הי' חוטא לא היו האומות יוצאין לעולם.

(48) יומא כח, ב. פרש"י לך טו, ב.

27 להיות ניכר כבר לגבי היהודי הראשון - אברהם, וגם ענין
28 זה מודגש בפרשת חיי שרה, בכל שלושת עניניה, כדלהלן.
ח.

מציאותם של הגויים "בשביל ישראל"

29 בחלק הראשון בפרשה מודגש הדבר בדברי אברהם
30 "גר ותושב... אם תרצו הריני גר ואם לאו...":
31 ארץ ישראל נבראה על-ידי הקב"ה בכוונה למוסרה
32 לישראל. רצונו הקודם ש"ברצונו נתנה להם"⁶², לאומות
33 העולם, הוא למען⁶³ הכוונה של "ברצונו נטלה מהם ונתנה
34 לנו". כל זה באופן, שלכל חלק של ארץ ישראל היה זמן
35 ודרך משלו למסירתו לישראל⁶⁴: ארץ ישראל בכללותה
36 היתה צריכה להינתן לישראל רק בזמן יהושע (קודם לכן
37 היה עלול להיות "תרבה עליך חית השדה"⁶⁵) באמצעות
38 כיבוש⁶⁶. מערת המכפלה היתה צריכה לעבור לאברהם
39 (לקבורת שרה) על-ידי קנייתה מבני חת⁶⁷.
40 זאת היתה כוונת אברהם באומרו "אם תרצו הריני גר,
41 ואם לאו... אטלנה מן הדין שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן
42 את הארץ הזאת": אם הם ממלאים את הכוונה שלשמה
43 נתן להם הקב"ה את מערת המכפלה (כדי למכרה
44 לאברהם), אז "הריני גר", והוא יקנה אותה מהם. (וכך גם
45 לגבי תכלית העולם, שהוא "בשביל התורה": מערת
46 המכפלה נמצאה תחילה ברשות בני חת, ואברהם היה
47 צריך לקנותה, וזה מוסיף בתורה⁶⁸ פרשה, לימוד של
48 "קניחה קניחה משדה עפרון"⁶⁹ ועוד).
49 אך אם אין הם רוצים למכרה, אזי "אטלנה מן הדין":
50 במקרה כזה הם אינם ממלאים את התפקיד שלשמו
51 נמצאת המערה ברשותם, ולכן תחבטל בעלותם הזמנית על
52 המערה, ואז "אטלנה מן הדין":

1 לכן רמוזה חזרתו בתשובה (א) דוקא בענין הקבורה,
2 לאחר פטירת אברהם, שאז ניכר במעשה, שהוא איננו
3 מחשיב עצמו ליוורש. (ב) דוקא בזה שהוא הקדים אז את
4 יצחק, הוא הכיר באמת, והודה בכך שיצחק הוא היורש,
5 החייב בקבורתו, והוא בן השפחה⁵⁷.
6 זהו הקשר בין הענינים שבפרשה לבין שמה, "חיי
7 שרה", שהרי בם מודגשת ההשפעה של עבודתה⁵⁸,
8 ה"חיים" האמיתיים: גילוי ההבדל שבין יצחק לישמעאל,
9 בין יהודים לבין לא-יהודים.

ז.

מציאות הגוי היא "בשביל ישראל"

10 הסבר עמוק יותר לענין זה הוא: כל מציאות השמים
11 והארץ וכל צבאיהם כולל אומות העולם, היא "בשביל
12 ישראל"⁵⁹, כל מטרת הבריאה היא ישראל. לכן, אם אין
13 הם מגשימים את כוונת בריאתם, אין סיבה לקיומם.
14 לפי זה ניתן להסביר, בדרך האפשר, את משמעותן של
15 שבע מצוות בני נח⁶⁰: מצוות אלה אינן ענין בפני עצמן,
16 אלא גם הן בשביל ישראל ובשביל התורה. כדי שישראל
17 יוכלו לקיים תורה ומצוות, ולהשרות בעולם את האור
18 האלקי הנעלה מן העולם, צריך העולם להיות "לשבת",
19 ראוי ומוכן לכן, וזה נעשה באמצעות שבע מצוות בני נח,
20 שמהותם הוא סדר וישוב העולם.
21 לפיכך, כאשר עובר בן נח על אחת משבע המצוות,
22 הוא חייב מיתה⁶¹, ביטול מציאות, ללא הבדל על איזו
23 מהמצוות עבר, כי כל הסיבה למציאותו איננה כמטרה
24 בפני עצמה, אלא "בשביל ישראל", וכאשר אין הוא מבצע
25 תפקידו, הוא מאבד ממילא את היסוד לקיומו בעולם.
26 וכיוון שעל כך מתבססת מציאותו, צריך היה דבר זה

57 ראה ב"ר פס"ב, ג: כאן בן האמה חלק כבוד לבן הגבירה.
58 דאף שבפועל נעשו ע"י אברהם, הרי ה' זה מצד השפעת שרה עליו,
וכמו השילוח דישמעאל שה' בציווי שרה אלא שבפועל ה' ע"י אברהם.
59 פרש"י ר"פ בראשית. וראה ויק"ר פל"ו, ד.
60 בהבא לקמן - ראה לקו"ש ח"ה ע' 159 ואילך (ועוד). וש"נ.
61 בידי אדם או בידי שמים. ראה סנהדרין נח, ב. רמב"ם הל' מלכים
ספ"ט. רמב"ן עה"ת וישלח לד, יג. וראה לקו"ש ח"ה ע' 158 הערה 61.
62 פרש"י ר"פ בראשית.
63 ראה זח"א פג, א: אי לא אתייהיבת ארעא קדישא לכנען בקדמיתא
וישלוט בה לא הות ארעה חולקי ועדבי דקב"ה. וראה בארוכה לקו"ש ח"ה
ע' 11 ואילך. וע"פ דרך הפשט הטעם שהקב"ה נתנה מתחלה להם - ראה
שיחת מוצש"ק פ' בראשית תשל"ט, שלא תהא הארץ שממה ורבו עליך כו'
(ע"ד משפטים כג, כט) עד שיהי' עם ישראל, עיי"ש בארוכה.
64 עפ"ז יש להוסיף ביאור במש"כ בצפ"ע (הל' תרומות שבהערה 23)
"דלאחר כבוש זכו למפרע", "דאף דא" מוחזקת מ"מ מתחילה בעי קנין גמור
ואח"כ נעשית מוחזקת למפרע".

65 עקב ז, כב.
66 וקני קניי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד (פרש"י לך טו, יט.
ב"ר ספ"מ"ד). אף שכולם ניתנו לאברהם ביחד כברית בין הבתרים.
67 ועד"ז חלקת השדה אשר קנה יעקב בשכם (וישלח לג, יט. וראה ב"ר
פ' עט, ז: זה אחד משלשה מקומות שאין אומות העולם יכולין להנות את
ישראל לומר גזולים הן בידים ואלו הן מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו
של יוסף כו').
ולהעיר ממחז"ל (פדר"א פכ"ו. מדרש הגדול ויגש מו, לד. מז, יא.
רבתינו בעה"ת ויגש מו, כט) דפרעה נתן ארץ גושן לשרה, וברד"ק יהושע
(יא, טז): ובדרש אומר כו' והיא נבלעת בתוך ערי ישראל. ראה רבתינו בעה"ת
שם. רד"ל לפדר"א שם. לקמן ע' 407 ואילך.
68 להעיר מתורת הה"מ (הובא ונתבאר באוה"ת ויצא כרך ה תחסט, א)
"לפי שיעקב אבינו השאיר אחריו אותיות התורה שעדיין לא הוציא אותם
מלבן ולזאת רדף לבן אחר יעקב ליתן לו האותיות שנשארו אצלו וניתוסף
פרשה אחת בתורה באלו האותיות".
69 קדושין בתחלתה.

1 (כל זה קשור ל"חיי שרה" - כוחה ועבודתה של שרה,
2 כפי שמציין הפסוק "ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל
3 בני חת לאמר, גר..." , כפי שיוסבר להלן)

ט.

ענין זה מתבטא גם בנישואי יצחק ורבקה

4 קיומם של האומות "בשביל ישראל" מתבטא גם בענין
5 השני - נישואי יצחק, הראשון שנולד יהודי, ורבקה:
6 ההרחבה והפירוט על הניסים שארעו לאליעזר, על סיפורו
7 לבתואל ולבן, ועל כך שדבריו גרמו להכרתם בכך ש"מה'
8 יצא הדבר", כל זה מראה, שהתכלית של כל המאורעות
9 הם אברהם ויצחק - "בשביל ישראל"⁷⁰.

10 יתר־על־כן: כאשר רצה בתואל לעכב זאת, בטלה
11 מציאותו⁷¹, כיוון שכל מציאותו היא למען "ובתואל ילד
12 את רבקה"⁷², שתינשא ליצחק, ולפיכך מתבטלת מציאותו
13 כאשר הוא מנסה לעכב זאת.

י.

ענין זה בדרגה גבוהה יותר מתבטא גם בסיפור
השלישי

14 וכך גם לגבי הענין השלישי שבפרשה: התורה איננה
15 מדגישה כאן רק שישמעאל הוא "בן האמה", בנה של
16 "שפחת שרה", אלא יותר מכך - שמציאותו תלויה שהוא
17 "בן האמה":

18 על הנאמר בסוף הסיפור "על פני כל אחיו נפל",
19 אומרים חז"ל⁷³: "עד שלא מת אברהם ישכון, משמת
20 אברהם נפל". יש להסביר את הענין בפנימיותו כך:

21 חזרת ישמעאל בתשובה, שהיא הכרתו בכך שהוא "בן
22 האמה", כאמור לעיל, נגרמה על־ידי תפלת אברהם "לו
23 ישמעאל יחיה לפניך" - "יחיה ביראתך"⁷⁴.

24 זוהי המשמעות של "עד שלא מת אברהם ישכון משמת
25 אברהם נפל": כל עוד חי אברהם בהתנהגותו של ישמעאל,
26 כל עוד נאחז ישמעאל בתפילת אברהם "לו ישמעאל יחיה
27 ביראתך", וחש שמציאותו האמיתית היא "בן האמה", אזי
28 הוא במצב של "ישכון" - יש מקום למציאותו. אך "משמת
29 אברהם", כאשר הוא מתנתק מאברהם, אזי "נפל" -
30 מציאותו מתבטלת.

יא.

קיום הגויים "בשביל ישראל" קשור ל"חיי שרה"

31 גם ענין זה, שמציאותו של לא־יהודי היא "בשביל
32 ישראל", קשור דוקא לעבודת שרה, ולכן היא הנקודה
33 העיקרית בפרשת "חיי שרה":

34 נאמר בתורה שהשם אברהם הוא על שם "אב המון
35 גויים נתתיך". כלומר, מצד השפעתו בעולם ("אב") יש לו
36 קשר⁷⁵ גם, להבדיל, ל"המון גויים". ומסיבה זו אין מורגש
37 באומות שאין להם קיום לעצמם, ושכל קיומם הוא
38 "בשביל ישראל".

39 לעומת זאת שרה היא מלשון "שררה" - היא "שרה על
40 כל"⁷⁶. מצד ענינה של שרה מורגש אצל אומות העולם
41 שישראל שולטים על מציאותם, ולכן הם "משרתים"
42 לשרה ויורשיה לישראל.

יב.

שלימות "חיי שרה" דוקא כשבא לידי גילויי לאחר
פטירתה

43 לכאורה, ניתן עדיין לשאול: אמנם, עניני הפרשה
44 מבטאים את עבודת שרה, אך בכל זאת הם מספרים על
45 התקופה שלאחר פטירתה, ולכן אין הם מתאימים לגמרי
46 לשם "חיי שרה" - לקכ"ז השנים שהיא חיתה בעולם הזה
47 ופעלה.

48 ההסבר לכך הוא: את העיקר שבעניני פרשת חיי שרה,
49 שארעו לאחר פטירתה, פעלה שרה בעבודתה בקכ"ז שנות
50 חייה בעולם הזה, שיורגש בעולם שכל קיומו הוא "בשביל
51 ישראל".

52 אלא, שבעת פעולתה היה הדבר בהסתר, ודוקא לאחר
53 פטירתה הוא בא לידי גילוי.

54 (כשם שהדבר קיים, כידוע⁷⁷, בענין שהנשמות בגן עדן
55 נהנות מזיו השכינה, ש"זיו השכינה" הוא "זיו תורתן
56 ועבודתן ממש" בעולם הזה, אלא שהגילוי הוא מאוחר
57 יותר, בגן עדן).

58 והרי שיא השלימות בעבודה הוא כאשר היא באה
59 בגלוי, כפי שדובר פעם בהרחבה⁷⁸ על השכר והגילוי

(74) פרש"י לך שם.

(75) ולהעיר משבת קה, א.

(76) פרש"י לך יז, טו (מברכות יג, א). וראה פרש"י נח יא, כט.

(77) תניא פל"ט (נב, ב).

ואף שבתניא שם הוא לענין (1) שכר (2) להנשמה בג"ע - (הרי (1) שכר
ענינו יותר שלימות בגילוי כו', (2) "צדיקא דאתפטר אשתכח כו' יתיר
מבחייהו" (ראה חז"ג עא, ב) "גם בזה העולם המעשה" (אגה"ק סי' ז"ך).

(78) לקו"ש ח"ה ע' 243 ואל"ך.

(70) ועד"ז הוא בהכונה "בשביל התורה" - כי נוסף ע"ז שע"י שהי צריך
להסכמתם ניתוסף פרשה בתורה (כל הסיפור שאליעזר אמר לפניו), הנה
ע"ז נתחדש הענין הכללי (והדרשה) "יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום
מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה כו'" (נסמן לעיל
הערה 49).

(71) ב"ר פ"ס, יב. פרש"י כד, נה. ועוד.

(72) וירא כב, כג.

(73) פרש"י טו פרשתנו מב"ר ספ"ב.

18 דבר נוסף נלמד מסוף הפרשה: בתקופה שישמעאל
 19 נעשה "פרא" ובא בטענות ותביעות פראיות, אל ליהודים
 20 לחשוש ממנו ח"ו, ולהתרגש מכך. צריך רק להזכיר לו את
 21 האמת, שמציאותו היא "אשר ילדה הגר המצרית שפחת
 22 שרה לאברהם", ושכאשר הוא חושב את עצמו למציאות
 23 עצמאית, אזי "על פני כל אחיו נפל".
 24 בתורה שבכתב מאמינים גם לא־יהודים. לכן, כאשר
 25 יהיה הדבר ברור, כפי שצריך להיות, ליהודים, ויסבירו
 26 זאת ללא־יהודים בצורה מתאימה, אך בלשון ותוכן ברורים
 27 וגלויים, ולא ירגישו נחיתות ח"ו כלפי אומות העולם,
 28 ועל־אחת־כמה־וכמה כלפי אלה שמחשיבים את עצמם
 29 כבני ישמעאל,
 30 אזי יפסיקו לחוץ על יהודים, כי גם הם יחושו
 31 (במיוחד על־ידי כך ש"מזליה חזי"⁸¹) שטובתם היא
 32 שמערת המכפלה, בתוככי ארץ ישראל לגבולותיה, תהיה
 33 לגמרי, ובגלוי, גם בזמן הגלות, "לעניני בני חת" - ברשותם
 34 של יהודים.
 (משיחת ש"פ חי שרה תשל"ה, תשל"ו)

1 בעולם הבא, שאין זה ענין צדדי, נפרד, אלא ששלמות
 2 בקיומם המצוות בעולם הזה היא על־ידי השפעתם בגלוי
 3 בעולם הבא.
 4 לפיכך מובן, שעניני הפרשה, שבהם מתגלה עבודת
 5 שרה, הם "חיי שרה" - הם השלימות של קכ"ז "שני חיי
 6 שרה".

יג.

הוראה מן הפרשה לימינו אלה

7 כל ענין בתורה הוא הוראה, ואכן בתחילת הפרשה
 8 ובסופה יש הוראה פשוטה וברורה לימינו אלה:
 9 כאשר טוענים בני ישמעאל, שמערת המכפלה שייכת
 10 להם מפני שהם בני אברהם, יש בפרשה תשובה ברורה:
 11 בנוסף לכך שמוצאם של הרוב המכריע של הערבים
 12 שבמדינות השכנות לארץ ישראל, ובתוך ארץ ישראל,
 13 איננו, כידוע, מישמעאל⁷⁹, הרי שגם לישמעאל עצמו אין
 14 קשר למערת המכפלה, כיוון שאברהם קנה אותה לקבורת
 15 שרה, וישמעאל איננו, כאמור, יורשו של אברהם, ובודאי
 16 לא של שרה, ומובן איפוא, שהיא שייכת רק לבנה של
 17 שרה, יצחק, ולזרע יצחק (לא כל יצחק⁸⁰ - רק ליצחק).

(81) מגילה ג, א. וש"נ.

(79) ראה ראב"ע תולדות כו, מ (בסופו).

(80) נדרים לא, א.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום חמישי עמ' ב

1 יש אפשרות לעשות מהם כלי על ידי התכה, כְּבִלֵי מִתְּבוֹת דְּמוֹ -
 2 הרי הם דומים לכלים העשויים ממתכת, וצריכים טבילה מדרבנן.
 3 הגמרא דנה לגבי כלים העשויים מחרס ומצופים עופרת. אומרת
 4 הגמרא: כלי קוּנְיָא - כלי חרס שמצופה עופרת, ותשמישו בצונן,
 5 פְּלִיגֵי בָהּ - נחלקו בדין כלי זה רב אָמָא ורבִּינָא, הָד אָמַר בְּתַחֲלָתוֹ
 6 - אחד מאמוראים אלו אמר, שנדון כשעת תחילת עשייתו, ומכיון
 7 שבתחילתו היה חרס אין צריך טבילה. וְהָד אָמַר, כְּסוּפֹא - ואחד
 8 מאמוראים אלו אמר, שיש לדון כלי זה לפי מה שהוא בסוף עשייתו,
 9 ומכיון שעכשיו מצופה מתכת, צריך טבילה ככלי מתכות. אומרת
 10 הגמרא: וְהִלְבְּתָא כְּסוּפֹא - ההלכה היא שנידון לפי מה שהוא בגמר
 11 עשייתו, ומעתה כלי קוּנְיָא צריך טבילה.
 12 התבאר לעיל שרק בכלים הלקוחים חלה חובת טבילה ולא בכלים
 13 שאולים. מסתפקת הגמרא: אִיבְעִינָא לָהּ - הסתפקו בני הישיבה,
 14 מִשְׁכַּנְתָּא מֵאֵי - גוי שלוח מישראל ונתן משכון כנגד ההלוואה, ובא
 15 הישראל להשתמש במשכון האם צריך להטבילו. אָמַר מַר בַּר רַב
 16 אַשֵּׁי, אָמָא מִשְׁבֵּן לִיָּה עוֹבֵד בּוֹכְבִים כְּסָא דְכֶסֶפָא - אבי רב אשי
 17 קיבל מגוי במשכון, כוס שעשויה מכסף, וְאִמְבְּלִיָּה, וְאִישְׁתֵּי בֵּיהּ -
 18 והטבילו ורק אחר כך שתה ממנו, וְלֹא יִדְעָנָא אִי מִשׁוּם דְּקִסְכַּר
 19 מִשְׁכַּנְתָּא כּוֹבֵנֵי דְמֵינָא - ואיני יודע אם הטבילו משום שסובר
 20 שמשכון הרי הוא כעין קנין, ותמיד מתחייב בטבילה, אִי מִשׁוּם דְּהוּי
 21 לְעוֹבֵד בּוֹכְבִים דְּדַעְתֵּיהּ לְשִׁקוּעֵיהּ - או משום שראה שדעתו של
 22 הגוי להשאיר את הכלי אצלו, ולא לפדותו עוד, ודווקא באופן זה
 23 הרי המשכון כקניו כבר מעכשיו, אבל בשאר משכון סובר רב אשי
 24 שאינו כקניו ואין צריך טבילה.
 25 הגמרא מבאית בריתא שמבואר בה דיני ההכשר בכלים הנקנים
 26 מגוי: תַּנּוּ רַבְּנָן בְּרִיתָא, תְּלוּקָה פְּלִי תִשְׁמִישׁ סְעוּדָה, מִן הָעוֹבְדֵי

27 בּוֹכְבִים, דְּכָרִים וְשִׁלָּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ גּוֹי כָּלל, מְמַבְּלִין בְּמַקְוָה
 28 ארבעים סאה, וְהָן טְהוּרִין. דְּכָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עַל יְדֵי צוּנָן, כְּגוֹן
 29 בּוֹסוֹת וְקַתוּנִיּוֹת - כלי שתייה, וְצִלּוּחִיּוֹת, מְרִיחֵן - שוטפם במים
 30 מלכלוך הדבוק בהם וּמְמַבְּלִין בְּמַקְוָה, וְהָם טְהוּרִין. דְּכָרִים
 31 שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עַל יְדֵי חֲמִין, כְּגוֹן תִּירוֹת, וְהַקּוּמְקוּמוֹסוֹן - יורה
 32 קטנה, וּמְחַמֵּי חֲמִין, מְנַעֲרֵין - במים חמים, וּמְמַבְּלִין בְּמַקְוָה וְהָן
 33 טְהוּרִין. דְּכָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן הַשְּׁפוּדִין - ברזל
 34 שתוחבים בו בשר בשעת הצליה, וְהָאִסְכְּלָאוֹת - רשתות שצולים
 35 עליהן בשר, מְלַבְּנֵן וּמְמַבְּלִין וְהָן טְהוּרִין.
 36 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: וְכוּלָּן - כל הכלים הללו,
 37 שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עַד שִׁלָּא יִטְבִּיל וְשִׁלָּא יִנְעֵל וְשִׁלָּא יִלְבֵּן, אומרת
 38 הגמרא: תַּנּוּ תְּרָא אָסוּר - בברייתא אחת שנינו שהתבטל נאסר
 39 באבילה, וְתַנּוּ אִידָּהּ מוֹתֵר - ובברייתא אחרת שנינו שהמאכל
 40 מותר באבילה. וּנְמַצָּא שִׁישׁ סְתִירָה בְּרִיתוֹת. משיבה הגמרא: לֹא
 41 קִשְׁיָא, הָא כְּמָאן דְּאָמַר נִתְּנָן טַעַם לְפָנֵם אָסוּר - הברייתא שאסרה,
 42 היא כמו השיטה שסוברת, שטעם פגום של איסור, שהתערב עם
 43 מאכל אחר, אוסרו, ולכן אף שתם כלי הנקנה מגוי טעם האיסור
 44 שבו כבר פגום, מכל מקום אם יבשלו בו קודם הכשרו, יאסר המאכל.
 45 וְהָא - הברייתא שהתירה היא כְּמָאן דְּאָמַר נִתְּנָן טַעַם לְפָנֵם מוֹתֵר.
 46 הגמרא דנה לדעת הסובר שנותן טעם לפגם מותר, מדוע צריך
 47 להכשיר כלל את הכלים. שואלת הגמרא: וְלִמָּאן דְּאָמַר נִתְּנָן טַעַם
 48 לְפָנֵם מוֹתֵר, קִשָּׁה, גִּיעוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים - כלים של גויים שבלוע
 49 בהם מאכלות אסורות, דְּאָסֵר דְּחִמְנָא - שהקדוש ברוך הוא אסרם
 50 בפרשת כלי מדין, עַד שִׁיכְשִׁירוּם, הִיכִי מְשַׁבְּחַת לָהּ - באיזה אופן
 51 ימצא דין זה, הלא סתם כלי הטעם שבו פגום ומותר. משיבה הגמרא:
 52 אָמַר רַב תַּיִיא פְּרִיָּה דְּרַב הוֹנָא, אֲבָן לֹא אָסְרָה תוֹרָה אֱלָא קְדִירָה

נוסח התפלה - יום הכיפוריםשושן עמק איומה¹

הפיוט של תפלת מוסף מתחיל בתיבת שושן, שהוא אדום, כמו שושנה אדומה, והיינו בינה, מקור הגבורות. כי יום כפורים הוא בחינת בינה.

ומחתת הקטורת של יום הכפורים היתה של זהב אדום.²

ויום הכפורים הוא כפורים³, ובפורים היה כל המעשה בשושן הבירה. והיא היתה עיר גדולה, עיר המלוכה - רמז לבינה, ה' גדולה⁴.

(הערות לזהר א עמ' IV)

מה נהדר היה כהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש⁵

הכהן גדול, המשמש בשמונה בגדים, הוא כמו הדר, המלך השמיני⁶ (ואף שביום הכפורים עבד בארבעה בגדי לבן — הרי היו ב' פעמים ד', של שחרית ושל בין הערבים).

ומעכב שיהיה לו אשה⁷ — כמו במלך הדר, שכתוב בו ושם אשתו מהיטבאל.

מהיטבאל — תיבות א"ם טב"ל ה' י', רמז לה' טבילות וי' קידושין⁸ (קידושין הוא גם טבילת ידיו ורגליו).

וכתיב⁹ בזאת יבא אהרן אל הקדש, ואמרו רז"ל¹⁰ שזכות המילה נכנסת עמו — מילה היא בחינת המלך השמיני.

(תורת לוי יצחק עמ' שמב)

קום לך אל נינוה העיר הגדולה¹¹

יום הכפורים הוא יום של תשובה עילאה, תשוב ה'

עילאה, בינה. לכן מפטירין בו בענין נינוה, שרומזת על בינה, כי עיר גדולה היינו בינה, ה' גדולה¹².

(תורת לוי יצחק עמ' קכא)

ויחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד¹³

תיבת נח שייכת לראש השנה¹⁴.

וגם יום הכפורים שייך לתיבת נח, דכתיב בה¹⁵ ויחל עוד. . ויוסף שלח את היונה — רמז ליונה בן אמיתי, שכתוב גם בו ויחל.

ומזה נמשך מה שאשתו של יונה היתה עולה לרגל¹⁶, כי מעלת היונה היא בעיניה, כמו שכתוב¹⁷ עיניך יונים, עיניו כיונים¹⁸, ועליה לרגל הוא מצות ראייה.

ואין זכרות ונקבות בעופות¹⁹, לכן גם אשתו עלתה לרגל, כי אם לא כן, לא היה מנוח לכף רגל²⁰.

והוא ברגל של חג הסוכות, שהוא אחר ראש השנה ויום הכפורים.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפב)

וימינך פשוטה לקבל שבים²¹

ימין — הוא בסוכות, וימינו תחבקני²².

ואף שגם יום כפורים הוא יום התשובה, ואומרים בו וימינך פשוטה לקבל שבים, והכפרה היתה על ידי הכהן גדול דוקא, בחינת רב חסד, ולבש בגדי לבן, שרומזים על חסד,

זהו רק בחינת לקבל שבים, אך לא בחינת חיבוק, שזהו כשכופה יד ימין, שנעשה כדמות שלש דפנות הסוכה.

(הערות לזהר א עמ' קמא)

12 לקוטי תורה להאריז"ל יונה.

13 יונה ג, ד. — הפטרת מנחה של יום כפור.

14 זח"ג קמט, ב.

15 נח ח, י.

16 עירובין צו, ב.

17 שיר השירים ד, א.

18 שם ה, יב.

19 זבחים קטז, א.

20 ראה נח ח, ט.

21 תפלת נעילה של יום כפור.

22 שיר השירים ח, ג. וראה לקוטי תורה דרושים לסוכות פא, ב.

1 תפלת מוסף של יום כפור.

2 יומא מה, א.

3 תיקוני זהר תיקון כ"א (נז, ב).

4 ראה לקוטי תורה להאריז"ל יונה.

5 תפלת מוסף של יום כפור.

6 וישלח לו, לט.

7 יומא ב, א במשנה.

8 רמב"ם הלכות עבודת יום הכפורים פ"ב ה"ב.

9 אחרי טז, ג.

10 ויקרא רבה פכ"א, ו.

11 יונה א, ב. — הפטרת מנחה של יום כפור.

♦ יום ראשון ט"ז מרחשון ♦

כ"י < בקרית ארבע • על שם ארבע ענקים שהיו שם: אחימן, ששי ותלמי ואביהן. דבר אחר: על שם ד' זוגות שנקברו שם איש ואשתו: (ב"ר) אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. ויבא אברהם • מבאר שבע. לספד לשרה ולבכתה • ונסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקדה, שנודמן בנה לשחיטה, וכמעט שלא נשחט, פרחו נשמתה ממנה ומתה. אור החיים

(ג) ויקם אברהם מעל פניו
מתו וידבר אל בני חת
לאמר: אור החיים

(ד) גרותו ושב אנכי עמכם תנו
לי אחזת קבר עמכם ואקברה
מתי מלפני: קדמי

ישיג האדם להפליא לעשות בקדשה ובהשגה: לספד לשרה ולבכתה. פרוש לשרה שמתה מן העולם ולבכתה לצד מה שנתפר בהעדרה, או יאמר בהפך לשרה לצדקתה ומה שנתפר בהעדרה, ולבכותה לצד מה שנוגע לה שטעמה כוס המות וערב שמשה: (ג) מעל פניו מתו. על דרך אומנם ז"ל (שבת קנ"ב:) שקדם שיסתם הגולל נפש אדם וזוהי יודעת כל מה שלפניה, עוד מפאן שמשכיבין המת על גבו (ב"ב ע"ד): וידבר אל בני חת לאמר. ירצה כי לצד שהוא שאל תנו לי אחזת וגו' שנתראה הוא בקברו שמתרצה הוא בכל מקום שיתנו לו, לזה אמר הכתוב לאמר פרוש לא זה הוא תכלית הדבור אלא הכנה לאמר מבקשו כי הוא זה שדה עפרון: עוד ירצה לתת טעם למה הצריך אברהם לדבר אל בני חת. גם להצריך כל האמור בענין וכי מי שהנה צריך לקנות אחזת קבר או שדה אחד לתרשו או לנטעו יתנה צריך להרעים תכל יושביה, לזה גמר אמר לאמר פרוש לא לצורך ד' אמות קרקע לקבר שדה הצריך לדבר ליושבי ארץ אלא לאמר האמור בענין שקנה מערת המכפלה אשר אין צורך אליה, ולזה הצריך לדבר לכלל ההמצאות כדי שיועיל קנינתה כפי הדין:

עוד ירצה להסיר תרעמת גדולה מעל אברהם והוא איך ישאל מתנת חנם ויאמר תנו לי אחזת, לזה הקדים ואמר לאמר פרוש לבבו לא כן יחשב אלא מפיו אמר הדברים ודעתו לבוא בטענה פאשר אבאר בסמוך: (ד) גר ותושב וגו'. טעם טענתו גר ותושב, על פי מה שכתב רמב"ם בפ"ג מהלכות זכייה

כג (א) ויהיו חיי שרה מאה ונהיו חיי שרה מאה ונעשרו ושבע שניו שני חיי שרה:

כ"י < ויהיו חיי שרה מאה ושנים שנים • לכה, נכתב "שנה" בכל כולו וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה, שהרי אינה בת ענשין, אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' ליפי. שני חיי שרה • קלו שוין לטובה. אור החיים

(ב) ותמת שרה בקרית ארבע
הוא חברון בארץ כנען ויבא
אברהם לספד לשרה
ולביתה:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך ויהיו חיי שרה פרוש בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכלל היתה בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לדה שלא ילדה לאברהם, צא ולמד מה שאמרה רחל (ל' א') הבה לי בנים ואם אין מתה וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל ודרך את יצחק להרגו כאמנם ז"ל (ב"ר פנ"ג) והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ונעשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בבנה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל:

(ב) ותמת שרה. רמז הכתוב באומרו בקרית ארבע לומר כי ח"ו לא יתחס המיתה לצדיקים אלא שקרית ארבע פרוש עיר שהיתה בנויה מד' יסודות נפרדה היא ונסעה מהם. ואומרו היא חברון פי' שהגם שמתה היא משפעת בהם בחינת החבור כי הצדיקים הגם שימותו הגוף אינו משלל מהחיים כי צדיקים במיתתם קרויים חיים, וצא ולמד (שבת קנ"ב:) ממצעה דרב אחאי בר יאשיה, והטעם הוא כי בהיותם בעולם הנה מהפכים בחינת החמר שביסודות לבחינת הרוחניות הקדוש שבנפש באמצעות מעשים טובים והפלטת התורה שמתדלים בעולם הנה ולהשפילך בדבר צא ולמד מה שכתב רמב"ם פ"ד מהלכות יסודי התורה דין ה' שישתנה היסוד ליסוד חברו הקרוב אליו ויהפך העפר למים, וכמו כן ימצא שבאמצעות דבקות האדם בקונו יתהפכו היסודות כלם ליסוד האש ויסוד האש ליסוד אש הנשמה והבן. ואומרו בארץ כנען כי העולם הנה יקרא ארץ כנען (זהר ח"א פ'). הוא יצר הרע ובאמצעות התעצמותו נגדו

(א) ויהיו חיי שרה מאה ונהיו חיי שרה מאה ונעשרו ושבע שניו שני חיי שרה:

א"ה ויהיו חיי שרה. צריך לדעת למה אמר ויהיו ולא אמר פסד האמור בכל הצדיקים ויחי אדם (ה' ג') ויחי שם ("א"א) או יאמר אלה שני פסד האמור באברהם: אכן יתבאר על דרך אומנם ז"ל (תנחומא) שפבת מיתתה הנה כשהודיעה עקדת יצחק וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה, וכפי זה מיתת שרה היתה מצד שמועת יצחק הוא שרמו באומרו ויהיו לשון צער שרמו אל האמור:

או ירצה לפי מאמנם ז"ל הנזכר שמתה על ידי בשורה רעה זה יגיד שאם לא הנה המאורע עוד לה חיים, והוא אומרו ויהיו פרוש תונה חדשה משנית מהקצבה שקצבת מיה יותר הם ועל ידי מצעה הנזכר היו חיייה סך האמור בענין. ואומרו חיי שרה, כי הצדיקים מחיים מיהם, והרשעים מיהם מחיים אותם: ואומרו עוד שני חיי שרה לפי מה שפרשתי שאמר ויהיו להגיד שמתה מחמת צער יגיד הכתוב באומרו שני חיי וגו' פרוש ששלמה שני חיייה שקצבו לה אלא שהנה זה סבה שמתה על דה, ולמה שפרשתי שעל ידי סבת הבשורה עלו לה חיייה פחות ממה שהיו כגון להודיע משפט החסד אשר ישפט הקדוש ברוך הוא לידידיו, כי כל צדיק שלא השלים ימיו לסבה ידועה לא יגדע ה' מצדיק מה שהנה מרווח אלו חיי שניו שלמים וישלים לו שריו על השנים שלא פעל בהם דבר (תנחומא תשא ג'), כי יאמר אליו אלו הייתי חי תאנית היתה לסגל דבר טוב, והוא אומרו שני חיי שרה, פון אל השאר שכל שנותיה היו חיים ממנה והאירו מבבודה:

כ"י גר ותושב אנכי עמכם • גר מארץ אחרת, ונתישבתי עמכם. ומדרש אגדה: אם תרצו, הריני גר, ואם לאו, אהיה תושב ואטלה מן הדיו, שאמר לי הקדוש ברוך הוא: "לזרעך אתן את-הארץ הזאת". אהזת-קבר • אהזת קרקע לבית הקברות • אור החיים

מִלְפָּנַי שְׁמֵעוּנִי וּפְגַעוּלִי לְמַקְבֵּר יָת מִיְתִי מִן קִדְמִי בְּעַפְרוֹן בֶּן-צֹחַר:

כ"י נפשכם • רצונכם • ופגעו-לי • לשון בקשה, כמו: (רות א) "אל-תפגעו-בִּי" • אור החיים

(ה) וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: אור החיים

(ט) וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעֲרַת הַמִּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לוֹ אִשְׁרָה בְּקֶדְהָ שָׂדֶהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא יְתִינָה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחַז-תְּקַבֵּר:

כ"י המכפלה • בית ועליה על גביו. דבר אחר: שקפולה בזוגות (עירובין ג) • בכסף מלא • אשלים כל שונה. וכן דוד אמר לארונה: (דברי הימים א כא) "בכסף מלא" •

(ו) שְׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכְנוּ בְּמִבְחַר קִבְרֵינוּ קִבֵּר אֶת-מִתְנַחֵ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קִבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּנּוּ מַקְבֵּר מִתְנַחֵ: אור החיים

כ"י לא יכלה • לא ימנע, כמו: (תהלים מ) "לא תקלא רחמיוך", וכמו: (לעיל ח) "ויקלא הגשם" • אור החיים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 62)

וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא (רש"י כג, ט)

דוד כבש את ירושלים מארונה המלך, ומכל מקום לא בנה בה מזבח עד ששלם עבורה בכסף מלא. ונמיקו עמו - מפנין שזכה בה על ידי כבוש, לא נסתלקה לגמרי זכותו של ארונה, ורק על ידי תשלום מלא סלקה זכותו לגמרי. וכמו שכתוב (דה"א כא, כד) כי לא אשא אשך לך ותעלות עולה חנם. ואף כאן: אברהם היה יכול לקחת את המערה מן הדיו, מנח הבטחת

(ו) וַיִּקַּם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאָרֶץ לְבְנֵי-חַת: אור החיים

(ח) וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִישׁ אֶת-נַפְשְׁכֶם לְקַבֵּר אֶת-מֵתֵי אִת רצוא בנפשכון

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

יתלו שהוא מקום מבחך לקבורה ולקום אין בקך בלום:

(ה) וַיַּעֲנוּ וְגו' לֵאמֹר לוֹ. פרוש לצד כי לא רבים ידברו, לזה אמר לאמר לו כי אחד יאמר אליו בעד בלם:

עוד נתפנן לומר שלא הסכימו בניניהם על הדבר האמור בתשובתם אלא לאמר לו וכמו שגלה סופם על תחלתם בכסף מלא:

(ו) שמענו וגו'. פרוש כבל דברנו שאנו אומרים לך לעשות, והוא שאמה תבחר הקבר המבחר שבקברים וקבר מתך, ואינך צריך לשאל רשות לומר מקום פלוני אני חפץ, ולא לתת שונו, והשעם הוא איש ממנו את קברו לא יכלה וגו' והרי נתינת רשות מעתה נתונה לך, וטעמם פדי שלא תעבב מתו לפניו כמו שאבא בטענתו. ואומר נשיא וגו' ותבאר בסמוך:

אדני. פרוש אדון ואינו פנוי ליחיד וכמו אדני צדק שביחושע ("):

(ז) וַיִּקַּם וְגו' וישמחו וגו'. גלה להם הפך דבריהם אליו כי אינו מחזיק עצמו נשיא להם אלא בגדר שהם בכבוד למעלה ממנו:

(ח) וַיְדַבֵּר וְגו' אם יש את נפשכם וגו'. ותבאר על דרך אומנם זל (ב"ב ל"ג.) וז"ל הני כי ריש גלותא לא מחזקי בן וכ', ואמר

ומתנה וז"ל יכול לתן מתנת חנם לגר תושב שאמה מצוה להחיותו דתיב (ויקרא כ"ה ל"ה) גר ותושב וחי עמך ע"כ. ויש לך לדעת כי כל תורתנו הקדושה היא שקלית ובפרט בעניני ההנהגה הארצית וכמו שאנו מתנהגים בגר היושב עמנו כמו בן יתחייב שקליות יושבי הארץ להנהיג בנייהם להחיות אדם שהוא גר ותושב עמם ולתת לו מתנת חנם והיא טענת אברהם גר ותושב אנכי תנו לי, ודדק לומר גר ולא הספיק לומר תושב, המבנן לומר שהגם שאני גר ואיני מכם אף על פי בן הריני תושב. עוד טעם אומר גר כי חש לומר על עצמו תושב בעולם הזה והוא הפך מדת הצדיקים לזה הקדים לומר גר:

ואקברה וגו'. פרוש שלא יעבבהו. עוד נתפנן לומר להיות שעתיד הוא לגלות דעתו כי חפץ בשדה עפרון ונתן בה כמון, עתה יאמרו מה ראה אברהם לתת פלי האי בסדנא דארעא הלא דבר הוא וראי שראה בו דבר גדול שישנה בכפלי כפלם: לזה הקדים לומר ואקברה מתי לקברו מלפני פרוש זה הוא שמכריחו מתי לקברו על פניו פרוש זה הוא היה מתו לפניו לא היה קונה דבר, ומעתה הגם שיקנה שדה עפרון בכל כמון שבעולם

השעם כי לצד שהם תקיפים הגם שהחזיקו בארץ לא תועיל להם התזקה בפרקע ומוציאין אותה מידם: והנה בתשובת בני חת אמרו נשיא אלהים וגו' איש ממנו את קברו לא יכלה וגו'. יש בדבריהם ב' דרכים, הא' הוא כי הוא גדול עד מאד ותקני נעשה חפצו ורצונו כי אין מוחה בידו לצד הכוללת, וכפי זה אין לו דין תזקה בקבר ולכשתשיג ידם פנו המת מקברו, וזה יגיד כי אינם חפצים שיקבר מתו מלפניו וזלת אם נעשה ברוע והרי הוא מתנה ועומר. ודרך הב' הוא על זה הדרך נשיא אלהים וגו' פרוש אין לך לחוש לתששת דין דבי ריש גלותא שאין חזקתם תזקה כי הנהו אינו דומה כי טעם דבי ריש גלותא הוא לצד שפחדים הם על הגזל והחסי אכל אמה נשיא אלהים פרוש גדלתה היא לצד מעלת צדקתה ונקיית פסיה ואין לחוש לזה וסתלקת תזקה שאין פגגדה טענה. ואולי כי לזה נתפננו באומנם שמענו פרוש הבן דברנו להיכן נוטים, לזה אמר אם יש את נפשכם וגומר פרוש אם פונתכם היא במשמעות דבריהם שאתם חפצים לקבר וגו' שמעוני והיו אתם סרסורים ביני וביני עפרון וגו' אבל זולת זה יכרע הדבר שפרוש דבריהם

הקב"ה, ואף על פי כן קנה אותה בכסף מלא, כדי לסלק מפנה לחלוטין את זכותו של עפרון. אור החיים

(י) ועפרון ישב בתוך בני־חת ועפרון עפרון החתו את־אברהם באזני בני־חת לכל באי שער־ עירו לאמר:

כז"י ועפרון ישב • כתיב חסר, אותו היום מנוהו שוטר עליהם, מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו, עלה לגדלה • לכל באי שער־עירו • שפלו בטלו ממלאכתו ובאו לגמול חסד לשרה.

(יא) לא־אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר־בו לך נתתיה לעיני בני־עמי נתתיה לך קבר מתד:

כז"י לא־אדני • לא תקנה אותה בדמים • נתתי לך • הרי היא כמו שנתתיה לך. אור החיים

(יב) וישתחו אברהם לפני עם הארץ:

(יג) וידבר אל־עפרון באזני עם־הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את־מתי שמה:

כז"י אף אם־אתה לו שמעני • אתה אומר לי לשמע לך וליקח בחנם, אני אי אפשי בכך "אף אם אתה לו שמעני", הלואי ותשמעני • נתתי • דוני"ש בלע"ז, מוכן הוא אצלי, והלואי נתתי לך קבר • אור החיים

(יד) ויען עפרון את־אברהם לאמר לו:

(טו) אדני שמעני ארץ ארבע מאות שקל־כסף ביני ובינתך מה־הוא ואת־מתד קבר:

כז"י ביני ובינתך • בין שני אוקבים כמזנו מה היא חשובה, לכלום, אלא הנח את המכר, (כ"ג) ואת־מתד קבר.

(טז) וישמע אברהם אל־עפרון וישקל אברהם לעפרון את־הכסף אשר דבר באזני בני־חת ארבע מאות שקל־כסף עבר לסחר:

כז"י וישקל אברהם לעפרון • (בכורות ג) חסר ו"ו, לפי שאמר הרבה ואפלו מעט לא עשה, (ב"מ פז) שנטל ממנו שקלים גדולים, קנטרין, שנקרא: "עובר לסוחר", שמתקבלים בשקל בכל מקום, יש מקום ששקליהם גדולים, שהן קנטרין, צנטיאר"ש בלע"ז.

אור החיים על התורה - מהדרות בלום, אברמוביץ

והוא החליפין שיש בו מך וגש בו מתנה שכולל להחליף מחט בגמל ואין בהם אונאה בשום אופן. ודין חליפין ישנו בקרקע ובמטלטלין אצל לא במטבעות, לזה אמרו ז"ל בבכורות (ג.) וזה לשונם אמר רבי חנינא כל שקל שכתוב בתורה סלעים וגו' חוץ משקלים האמורים בעפרון שהם קנטרין עובר לסוחר פרקמטיא נפקת וכי עכ"ל. ומעתה לא נשאר מקום לעפרון לבא בטענה. ולחששת מצד גם לחששת שעבוד עשה כל בני העיר סורסים בדבר וממילא בטלו טענת בר מצא, גם נתגלה כי לא היה עליה שעבוד שהיה הדבר באזני כל באי שער עירו. ואמרו לאחזת קבר, להיות שלא בקש ממנו אלא המערה אצל השדה עודנו עומד לזכות עפרון יש מקום לומר אליו אחרי כן שלא תפץ בדריסת הרגל שעברו עליו לקבר מתים והוא לא מכוון אלא לקבר שדה ואין דריסת רגל בשדהו עוד לזה אמר לאחזת קבר:

הוא פרוש הראשון ואין רצונם לקבר וכי: ט) וימן לי וגו'. דקדק לומר לשון מתנה הגם שנטל ממנו דמיה כאמרו בכסף מלא, גם דקדק לומר בתוככם. הנה נתחכם אברהם לקנות המערה בסדר שאין אחריו ערעור ולהיות שרבותינו ז"ל אמרו (זהר ח"א קכ"ח) שעפרון מימיו לא ראה במערה זולת החשך וההקלה ואם פן יכול הוא לבא בטענה כשיבדע שהמערה יקרת הערך ואפלו לעולם חוזר הוא ואין זכות המערה מתקדם ביד אברהם לעולם. והגם שאין אונאה לקרקעות, חש אברהם לסברת הירושלמי שכתבו התוספות (קדושין מ"ב:) שיש להם אונאה בעד דמיהם ודוקא אונאה שתות אין להם: עוד יש לחוש שמה יערערו אחר המכר מדין המצד או שיצא אחר כך שטר שעבוד על הקרקע ההוא ויטרפוהו מיד אברהם לזה נתחכם לתקן כל זה ואמר לשון מתנה ומכר, הפונה בזה שיעשה אפן שיש בו שניהם

(יא) לא אדני. פרוש לא תקח המערה לבד אלא גם השדה כבד נתי פרוש קבר גמתי בדעתי לתן, וטעמו לא יהיה השדה ראוי לדבר מה אחר שהמערה היא לבית הקברות, ועל זה דקדק לומר שמעני פרוש שביין דבריו וטעמו: והמערה וגו'. פרוש קבר בשליחות הראשונה כשענוהו בני חת ואמרו (פסוק ו') איש ממנו את קברו לא יכלה וגו' לך נתתיה וטעם שחזר פעם ב' לומר לעיני וגו' לומר שלא נשאר שום מחוש מטענת דין בר מצא שחש אליו אברהם בתחלת דבריו שאמר (ח) ופגעו לי וגו': (ג) וידבר וגו'. לאמר אך וגו'. פרוש שימעט ברובו דברים: נתי כסף וגו'. פרוש אם הוא גמר לתן לו השדה בתורת מתנה גם הוא גמר לתת לו הכסף בתורת מתנה קח ממני ואז אקבל מתנתך ואקברה את וגו':

♦ יום שני י"ז מרחשון ♦

כד (א) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְהוּה בְּרַךְ אֶת־ אַבְרָהָם כָּכָל־

וַיִּקְרָא שְׁמֵהּ עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֶּלֶה אֲשֶׁר לְפָנַי מִמְּרֵא הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר בְּכַל־גְּבֹלוֹ סָבִיב:

כ"ד" א בְּרַךְ אֶת־אַבְרָהָם כָּכָל • "בְּכָל" עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא 'בן', וּמֵאַחַר שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן, הָיָה צָרִיף לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה •

כ"ד" א וַיִּקְרָא שְׁמֵהּ עֶפְרוֹן • תְּקוּמָה הֵיחָה לוֹ, שֶׁצָּצָא מִיַּד הַדְּיוּט לִיד מְלָךְ, וּפְשוּטוֹ שֶׁל מְקַרָּא: "וַיִּקְרָא הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל־הָעֵץ לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה וְגו'" •

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת עַמּוּ ה' עַמּוּ' 346)

בְּכָל, עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא בֵּן (רש"י כד, א)

לְרִש"י הַקְּשָׁה: מִדּוּעַ הִקְדִּים הַכְּתוּב 'וַה' בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל" לְפָנַי שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר, וְהָרִי בְּחִיּוּב הָעָב לְכַנּוֹ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה אֵין הַבְּדֵל אִם הָעָב הוּא עֲשִׂיר וּמְבָרָךְ בְּכָל אוֹ לֹא. לָכֵן מְפָרֵשׁ שׁ"בְּכָל" בְּגִימְטְרִיא "בֵּן", וְלָכֵן הִצְרִיף לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה. אוֹר הַחַיִּים

י"ח לְאַבְרָהָם לְזַבְיָנוּחַי לְעֵינַי בְּגִי חֲתָמָה כָּכָל עָלַי תְּרַע קְרָתָה:

(ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־עֶבְדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ שְׁיִם־נָא יִרְךָ תַּחַת יָרְכִי:

כ"ד" א כָּכָל בָּאֵי שַׁעֲרֵירוֹ • בְּקֶרֶב כָּלֶם וּבְמַעֲמַד כָּלֶם הִקְנִהוּ לוֹ •

כ"ד" א זָקֵן בֵּיתוֹ • לְפִי שֶׁהוּא דְבוּק, נְקִיד זָקֵן • תַּחַת יָרְכִי • (שְׁבוּעוֹת לַח) לְפִי שֶׁהַנֶּשֶׁבַע צָרִיף שִׁטְל בִּידוֹ חֲפֵץ שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן: סִפֵּר תוֹרָה, אוֹ תַּפְלִין, וְהַמְלִיחַ הֵיחָה מִצְוָה רֵאשׁוֹנָה לוֹ, וּבָאָה לוֹ עַל יְדֵי צַעַר וְהֵיחָה תְּבִיבָה עָלָיו וְנִטְלָה. (וּרְצִיחַ לּוֹמֵר: מַה שֶּׁלֹּא אָמַר 'תַּחַת יָרְכִי', וְהָיָה לוֹ לְהַשְׁבִּיעַ הַעֲבָד בְּמִילָתוֹ, לְפִי שֶׁשֶׁל אַבְרָהָם הֵיחָה רֵאשׁוֹנָה לוֹ קֶדֶם מִילַת הַעֲבָד, וְקָל לְהַבִּיחַ) •

י"ט וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֶּלֶה עַל־פְּנֵי מִמְּרֵא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאַרְצָא בְּנֶעֱזַן: אוֹר הַחַיִּים

כ"ב וַיִּקְרָא הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת קָבַר מֵאֵת בְּנֵי־חַיִת: אוֹר הַחַיִּים

אוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה - מִהַדוּרַת בְּלוֹם, אַבְרָמֹוּבִיץ

הַגּוֹי, וְהֵנָּה כְּתִב רַמְבַּ"ם פ"ב מִהַלְכוּת זְכִיָּה וּמִתְנַה ז"ל אֲבָל בְּנִכְסֵי הַפֶּקֶד אוֹ הַגֵּר אֶפְלוֹ אֲכַל פְּרוֹת פֶּמָה שְׁנַיִם לֹא קָנָה לֹא אֵילָן וְלֹא קֶרֶעַ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוֹף הָאֶרֶץ וְכו' בַּיַּצַּד הַמּוֹצֵא פְּלִטְרִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר אוֹ הַפֶּקֶד וְכו', הַמַּצִּיעַ מַצְעוֹת קָנָה וְכו', הֵיחָה לוֹקַח עֶפֶר מִמְּקוֹם גְּבוּהַ לְמִקּוֹם גְּמוּף הָרִי זֶה מִתְּחֵן הָאֶרֶץ, רְאִינוּהוּ שֶׁהֵיחָה מִשְׁלִיף הַעֶפֶר בְּלֹא הַקְּפֵדָה הָרִי זֶה בְּתוֹקֵת שְׁאִינוֹ מִכַּנּוֹן אֵלֹא לְהַשׁוֹת הַמְּקוֹם לְדִישׁ וְלֹא קָנָה ע"כ. וְכַתֵּב הַמַּגִּיד מִשְׁנֵה הַמַּצִּיעַ מַצְעוֹת פְּרוֹשׁ לִישָׁב עָלֵיהֶם וְהָרִי נִהְיָה מְגוּף הַקְּרָע. פְּרוֹשׁ אַחַר הַצִּיעַ מַצְעוֹת שִׁשְׁפָה הַקְּרָע בְּהַצְעָתָם כְּסִידוֹ וְכִיּוֹר וְכו' וְנָה עָקֵר. וְלָזֶה הַסְּפִים הֵרַב אֲבָן מִיָּגַשׁ ז"ל ע"כ. וְהֵנָּה בְּשִׁלְמָא לְפְרוֹשׁ רֵאשׁוֹן שֶׁל הַמַּגִּיד שֶׁכָּל שְׁנֵהֶנָּה מְגוּף הַקְּרָע נִקְרָאת תְּזָקָה, בְּמַצִּיאוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ בֵּין שֶׁקָּבַר בְּגוֹף הָאֶרֶץ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ חֲשׂוֹב נִהְיָה מְגוּף הָאֶרֶץ וְקָנָה, אֵלֹא לְסִבְרַת הֵרַב אֲבָן מִיָּגַשׁ

י"ט (כ) וְאַחֲרֵי כֵן וְגו' וַיִּקְרָא וְגו'. צָרִיף לְדַעַת לְמַה הִצְרִיף לּוֹמֵר וְאַחֲרֵי כֵן כִּי מוֹכֵן הוּא מִסְדֵּר שֶׁל דְּבָרִים שְׂאֵחֲרֵי כֵן הוּא שֶׁקָּבַר. עוֹד לְמַה הִצְרִיף לּוֹמֵר פַּעַם ב' וַיִּקְרָא הַשָּׂדֶה, אֲבָן הַכְּתוּב יְכוּן לְהוֹדִיעַ כִּי הֵיחָה הַקְּנִיָּה כָּכָל מַשְׁפָּטֵי הַקְּנִיָּה וְהוּא אוֹמְרוֹ וְאַחֲרֵי כֵן פְּרוֹשׁ אַחַר שֶׁשָּׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן דְּמֵי הַמְעָרָה כְּנָה סֵלֶק עֶפְרוֹן וְזוֹתוֹ מַעַל הַקְּרָע כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב רַמְבַּ"ם פ"א מִהַלְכוּת זְכִיָּה וּמִתְנַה ז"ל שֶׁהוּא מַעַת שֶׁלְקַח הַדְּמִים סֵלֶק וְזוֹתוֹ וְיִשְׂרָאֵל לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁטֵר לִידוֹ וְנִמְצְאוּ נִכְסִים אֵלּוֹ בְּנִכְסֵי מוֹדָב שֶׁכָּל הַמְּחֻזָּק בָּהֶם זָכָה ע"כ. הָרִי שִׁיּוּעִיל נְתִינַת הַמְּמוֹן שֶׁלֹּא נִשְׂאָר לְגוֹי וְכוֹת בָּהּ, וְלָזֶה תוֹעִיל לְגַמֵּר הַקְּנִיָּה בְּיַד אַבְרָהָם בְּאִמְצָעוֹת הַתְּזָקָה שֶׁהַחֻזָּק בָּהּ בְּמָה שֶׁקָּבַר בָּהּ אֶת שָׂרָה אֲבָל אִם הֵיחָה קוֹבֵר אֶת שָׂרָה קֶדֶם הַגַּם שֶׁהֵיחָה נוֹתֵן אַחַר כֵּן פֶּסֶף הַשָּׂדֶה לֹא הֵיחָה זָכָה בְּנִתְיַנַת הַכֶּסֶף לְכַדָּה בְּנִזְכָּר בְּלֹא תְּזָקָה: וְנִשְׂאָר לְדַעַת אִם תְּזָקָה זוֹ שְׁמָה תְּזָקָה בְּקֶרֶעַ

עולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ. מבית אבי • מתוך • ומארץ מולדתי • מאור פשדים • ואשר דבר-לי • לצרפי, כמו: "אשר דבר עלי", וכן כל 'לי, ולו וְלָהֶם' הסמוכים אצל דבור, מפרשים בלשון 'על', וְתַרְגוּם שֶׁלָּהֶם (רצונו, שְׁדָרָה הַתְּרַגּוּם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לַמִּזְדֵּד בַּמּוֹקֵם בַּעֲבוּר, וְקָל לְהַבִּיז) 'על, עלוהי, עליוהו', שאין נופל אצל דבור לשון 'לי ולו וְלָהֶם', אלא: אלי, אליו, אליהם, וְתַרְגוּם שֶׁלָּהֶם: 'עמי, עמיה, עמהו', אַבְל אֶצֶל אַמְרָה נּוֹפֵל לְשׁוֹן 'לי, ולו וְלָהֶם' • **ואשר נשבע-לי • בין הבתרים •**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 565)

עכשו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ . . כשלקחני מבית אבי היה אלקי השמים (רש"י כד, ז)
עד אברהם היה הקב"ה אלקי השמים, היינו שאלקות הנה נחשב לדבר שמימי, שאינו שייך לעולם ולעניני העולם. בא אברהם אבינו, האב הראשון והיהודי הראשון, ועם עבודה של מסירות נפש הוריד והכניס אלקות בעולם ובכל עניני העולם, בכל פרטי חיי היום יום, כך שכלם הפירו ש'ה' הוא גם אלקי הארץ. ואכן, הפונה הפנימית של חיי היום יום היא, לפרסם אלקות באופן כזה, שכל הסביבה תראה ש'ה' הוא "אלקי השמים ואלקי הארץ".

(ח) ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי ואת רק את-בני לא תשב שמה:
ח ואם לא תיבי אתמא למימי בתרד ותהי ופאה ממומתי דא לחוד ית ברי לא תתב לתמן:

כש"ו ונקית משבעתי וגו' • וקח לו אשה מבנות ענר, אשכל ומקורא (קידושין סא) • רק את-בני וגו' • רכ', מעוט הוא: בני אינו חוזר, אַבְל יַעֲקֹב בֶּן בְּנֵי, סופו לחזור • אור החיים

(ט) וישם העבד את-ידו תחת ירך אברהם ארניו וישבע לו על-הדבר הזה: אור החיים
ט ושושי עבדא ית גדה תחות ירכא דאברהם רבוגה וקיס לה על פתגמא גדין:

וַיֹּאמֶר עֲלֶיךָ בְּמִקְרָא דַּיִן אֱלֹהִים וְשָׁמְיָא וְאַלְהָא דְאַרְעָא דְלֹא תִסַּב אִתְמָא לְבָרִי מִכְּנַת כְּנַעֲנָאִי דִּי אֲנָא יְתִב בְּיַגְיָהוּן:

בקרבו: אור החיים

(ד) כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: אור החיים
ד אלהין לארעי וליגדותי תיזיל ותסב אתמא לברי ליצחק:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֶבֶד אוֹלִי לֹא-תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלִכְתּ אַחֲרֵי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת הַהֵשֶׁב אֲשִׁיב אֶת-בְּנֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִצְאֶת מִשָּׁם:

(ו) ויאמר אליו אברהם השמר לך פון תשיב את-בני שמה:
וַיֹּאמֶר לָהּ עֲבָדָא מְאִים לֹא תיבי אתמא למיתי בתרי לארעא הדא האסבא אתיבי ית ברך לארעא די נפקתא מתמן:

(ז) יהוה ואלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר-לי ואשר נשבע-לי לאמר לזרעך אתן את-הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם:
ז אלהא דשמיא די דברני מבית אבא ומארעא גדיותי ודי מלל לי ודי קיס לי למימר לברך אתן ית ארעא הדא הוא ישלח מלאכה גודמך ותסב אתמא לברי מתמן:

כש"ו ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי • ולא אמר: 'ואלהי הארץ', ולמעלה אמר "ואשבעך וגו'". אמר לו: עכשו הוא "אלהי השמים ואלהי הארץ", שהרגלתינו בפי הבריות, אַבְל כְּשֶׁלַקְחָנִי מִבֵּית אָבִי, הִיָּה "אלהי השמים" ולא אלהי הארץ, שלא היו באי

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

וגו' פרוש הגם שאני יושב בקרבו ונברכו בי, עם כל זה אין דבר זה מוציא לך ארור מקללתו. גם נתפנו לבל יאמר לצד שהיה מתגורר עמהם שלא ירעו בשכונתו ויתחתן בהם, לזה אמר אשר אנכי יושב בקרבו אף על פי כן לא תועיל טענה זו להתחתן עמהם: (ד) כי אל ארצי וגו'. גם זו בכלל השבועה שישקח לו אשה ממולדתו, ולזה תמצא כי תכף ומיד לקח הגמלים וילך ארם נהרים:

דעתו כי הוא ארור כנען כפי דבריהם ז"ל (כ"ר פנ"ט) ויצחק ברוך: (ג) אשר אנכי יושב בקרבו. גלה דעתו אברהם טעם שהצריך להשביעו ולא הועיל טעם שזה ברוך והוא ארור, כי העבד חשב מחשבות שהגם כנען ארור כבר יצא מארור מטעם שאמר הפתוב והיה ברכה פרוש שכל משפחה שיהיה אברהם בתוכה תהיה מברכת, גם אומר ונברכו בך וגו', לזה אמר אשר אנכי

(ח) ונקית משבעתי זאת. פרוש מקיחת אשה לבנו מאת מולדתו אַבְל מְשֻׁבַּעַת קִיחַת בַּת כְּנַעַן בַּמּוֹקֵמָה עֹמְדַת שְׁהָא דְבָר תְּהִלּוּי בְּיָדוּ: רק את בני וגו'. לא השביעו על דבר זה ואין זה אלא תשובה לאומרו הֵשֶׁב אֲשִׁיב וגו': (ט) וישבע לו על הדבר. פרוש על בת כנען בהחלט ועל ארץ מולדתו אם תרצה לבא עמו:

♦ יום שלישי י"ח מרחשון ♦

(י) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֶשְׂרָה גַמְלִים מִגַּמְלֵי אֲדֹנָיו וַיִּלְךָ וּכְלִטוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיִּקָּם וַיִּלְךָ אֶל־אֲרָם נְהָרִים אֶל־עֵיר נַחֲרוֹ:

• ידבר עבד עשרה גמלין מגמלי רבונו ואזל וכל שפר רבונו בידה וקם ואזל לארם די על פרת לקרוא נחור:

כז"י ◀ מגמלי אדניו • (בי"ח) נכרין היו משאר גמלים, שהיו יוצאין זמזמין מפני הגזל, שלא ירעו בשדות אחרים. ◀ כל טוב אדניו בידו • (בי"ח) שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו, כדי שיקפצו לשלח לו בתם. ◀ ארם נהרים • בין שתי נהרות יושבת. אור החיים

(יא) וַיִּבְרַךְ הַגַּמְלִים מַחוּץ לָעֵיר אֶל־בְּאֵר הַמַּיִם לַעֵת עָרֵב לַעֵת צֵאת הַשָּׁמֶשׁ:

י"א ואשרי גמליא מברא לקרוא לבאר דמא לעדן ומשא לעדן דנפקן מליתא:

כז"י ◀ ויברך הגמלים • הרביצים.

(יב) וַיֹּאמֶר ׀ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבָרְהָם הִקְרָה נָא לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲבָרְהָם: אור החיים

י"ב אמר יי אלהה דרבוני אברהם זמין כען גדמי יומא דין ועבר טיבו עם רבוני אברהם:

(יג) הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵין הַמַּיִם וּבְנוֹת אֲנָשֵׁי הָעֵיר יֹצְאוֹת לְשֹׂאֵב מַיִם:

י"ג הא אנא קאם על עינא דמא יבנת אנשי קרוא נפקן לממלי מנא:

(יד) וְהָיָה הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ הַטִּי־נָא כַדָּךְ וְאַשְׁתָּה וְאָמְרָה שְׁתָּה וְגַם־גַּמְלוּךְ

י"ד ותתי עולמתא דאימר לה ארכיני כען קולתוך ואשתי ותימר אשת ואף

אֲשָׁקָה אֶתְּהּ הַכֹּהֵת לְעַבְדְּךָ לַיִצְחָק וְבָה אֲדַע פִּי־עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנָי:

גמליך אשקי ותה זמנתא לעבדך ליצחק ובה אידע ארי עבדת טיבו עם רבוני:

כז"י ◀ אתה הכתה • ראוייה היא לו, שתהא גומלת חסדים, וכדאי היא ליכנס בביתו של אברהם, ולשון 'הוכחת', ברכת, אפרוביש"ט בלע"ז. ◀ ובה אדע • לשון תחנה, 'הודע לי בה'. ◀ פי עשית חסד • אם תהיה ממושפחתו והוגנת לו, אדע "כי עשית חסד" (בי"ח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 60)

וְהָיָה הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ (כד, יד) על הפסוק (שמות ב, ח) "ותלך העלמה" אמרו ר"ל (סוטה יב, ב) "מלמד שהלכה בזריות פעלמה". וכתב המהרש"א: "לפי שפבר בענין זה קראה הפתוח אחותו, וכאן, גבי הליכה אחר אמה, קראה עלמה". וצריך עיון, שהרי בן דרך המקראות לשנות מפני לפי המליצה. וכנראה בתכת "העלמה" גופא, שמתחלה כתיב "והיה הנערה", ואחר כך נאמר, בענין זה עצמו, "והיה העלמה" (פסוק מג).

והיה הנערה אשר אמר אליה (כד, יד) על הפסוק (שמות ב, ח) "ותלך העלמה" אמרו ר"ל (סוטה יב, ב) "מלמד שהלכה בזריות פעלמה". וכתב המהרש"א: "לפי שפבר בענין זה קראה הפתוח אחותו, וכאן, גבי הליכה אחר אמה, קראה עלמה". וצריך עיון, שהרי בן דרך המקראות לשנות מפני לפי המליצה. וכנראה בתכת "העלמה" גופא, שמתחלה כתיב "והיה הנערה", ואחר כך נאמר, בענין זה עצמו, "והיה העלמה" (פסוק מג).

(טו) וַיְחִי־הוּא טָרַם כְּלָה לְדָבָר וְהָיָה רַבְּקָה יֹצְאת אֲשֶׁר יִלְדָה לְבַתוֹאֵל בֶּן־מִלְפָּה אִשְׁתִּי נַחֲרוֹ אַחֵי אֲבָרְהָם וְכַדָּה עַל־שְׂכָמָה: אור החיים

(טו) ויחיה הוא טרם כלה לדבר והיה רבקה יוצאת אשר ילדה לבתואל בן מלפה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה: אור החיים

(טז) וְהַנְּעִרָה טִבַּת מֵרָאָה מֵאֹד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה וְתַרְדּוֹ הָעֵינָה וְתַמְלָא כְּדָה וְתַעַל:

(טו) ועולמתא שפירת חיזו (בי"י שפירא למחזי) לתרא בתלתא ויגבר לא ידעה וינתת לעינא וימלת קולתה ויטלקת:

אור החיים על התורה - מהדרות בלום. אברמוביץ

(י) עשרה גמלים מגמלי. פרוש טעם קחתו עשרה, כי בערך גמלי אדניו כלוקח אחד היה, וזולת זה היה מספיק באחד: עוד ירצה שלקח י' גמלים פרוש הרבה על דרך אומרו (ש"א א' ח') טוב לך מעשרה בנים. ואמרו מגמלי אדניו פרוש מהמחזרים לצרכו המבחרים אצלו כדי שיטענו הרבה ובה לשלל שאר הגמלים שהיו לאברהם מכלל הנכסים. ואמרו וכל טוב פרוש כל מבחר שיקניני אדונו והב ואבנים טובות ומרגליות. והטעם אם לא תרצה לרא אחריו יראה בית נכותו. גם לאם יתחייב במהרה יראה כי יש ממה להרבות מהר ומתן. ואמרו בידו פרוש שבידו:

(יב) ויאמר ה' וגו' הקרה וגו'. בטוח היה אליעזר באדונו שתפלתו מקבלת אשר התפלל הוא ישלח מלאכו וגו' והוסיף להתפלל שיהיה הוא ראוי לעשות הדבר על דו, כי ימצא שלפעמים שתהיה מניעה לקום דברי התפלה מצד האמצעי, לזה התפלל לאלהי אדונו שיקרה לפניו: וטעם שהצרך לעשות סדר זה, כי חש לכל יטעוהו משפחת אברהם כשידעו כי הוא מצוה ועומד לקחת בת מהם יתנו לו שפחה משפחתם אשר אתם בבית יאמרו כי היא מזרעם לזה נתחכם ועשה כסדר זה בהקנה מקהקת שהיא הותרנות המפלאות שנותנת יותר ממה ששאל ממנה. גם בזה

ידע אותה ידיעה צודקת כי היא מבית אברהם שהשיחה לפי תמה מבלי ידעת דבר ממנו כי אותה בקש ופתח דבריה האירו באומרה (פסוק כ"ד) בת בתואל וגו': (טו) טרם כלה לדבר. פרוש בעודו אומר עם אדוני והנה רבקה, והוא פרק בא סימן כי היא זאת שראוייה להיות עם אדונו: רבקה יצאת. פרוש מסבבת יצאה מהזולת לצד תפלת אליעזר עשה ה' שתצא באותו רגע לא קדם ולא אחר כדי שלא יפשל באחרת כי היא זאת אשר ילדה לבתואל וגו' היא בת וזוג של יצחק. וכמו שפרשתי בפרשת ויבא בפסוק (כ"ב כ') ויהי אחרי וגו' ויבא לבאברהם וגו':

שיעור יומי ליום שלישי י"ח מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום - כד - פרשת חיי שרה מט

כ"ט וְתַעַר • לשון נפיצה, והרבה יש בלשון משנה 'המַעֲרָה מִכָּל אֵל כְּלִי', ובמקרא יש לו דמוה: (תהלים קמא) "אֵל תַּעַר נִפְשִׁי", (שעיה נ) "אֲשֶׁר הֵעֵרָה לַמּוֹת נִפְשׁוֹ" • **השקת** • אָבָן חִלּוּלָה שְׁשׁוּתִים בָּהּ הַגְּמִלִים •

(כא) **וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָּהּ** כא וגברא שיהי בה מסתכל **מַחְרִישׁ לְדַעַת הַהֲצִלִּיחַ יְהוָה** שתיק למידע האצלה יי ארחה אם לא:

כ"ט וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה • לשון שאינה, כמו: "שאו ערים", (ישעיה ו) "תִּשְׁאַה שְׁמִמָּה" • **מִשְׁתַּאֵה** • משתומם ומתבהל על שראה דברו קרוב להצליח, אבל אינו יודע אם ממשפחת אברהם היא, אם לא. ואל תתמה בתי"ו של משתאה, שאין לה תבה שתחלת יסודה ש"ן ומדברת בלשון מתפעל, שאין תי"ו מפרידה בין שתי אותיות של עקר ה'סוד, כגון: "משתאה", מגזרת "שאה", "משתולל" (ישעיה נט) מגזרת "שולל", (שם ס) "וישתומם", מגזרת שְׁמִמָּה. "וישפמו חקות עמרי" (מיכה ו) מגזרת וישמר. אף כאן, משתאה, מגזרת תשאה. וכשם שאתה מוצא לשון משומם באדם, נבהל, ונאלם ובעל מחשבות, כמו: (איוב יח) "על יומו נשמו אחרונים", (ירמיה ב) "שמו שמים", (דניאל ד) "אשתומם כשעה חדא", כך תפרש לשון שאינה באדם בהול ובעל מחשבות. ואונקלוס תרגם לשון שהיה, "וגברא שהי", שוקה ועומד במקום אהד, לראות "ההצליח ה' דרפן". ואין לתרגם שתי, שהרי אינו לשון שתיה, שאין אליה נופלת בלשון שתיה, **מִשְׁתַּאֵה לָּהּ** • משתומם עליה, כמו: (לעיל ב) "אמרי לי אחי הוא", (כמו: (לקמן כ) "וישאלו אנשי המקום לאשתו" • אור החיים

כ"ט וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה • מִמְקוֹם בְּתוּלִים (כ"ח) • **וְאִישׁ לֹא יִדְעָה** • שלא כדרכה, לפי שבנות הנכרים היו משמרות מקום בתוליהן ומפירות עצמן ממקום אחר, העיד על זו שנקיה מכל •

(יז) **וַיִּרְץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ** יז ויהי עבדא לקדמותה **וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִינִי נָא מֵעַט־מִיָּמִים** ואמר אשקיני (נ"י אטעמני) כען ועיר מנא **מִבְּרֶךְ** מקולתיך:

כ"ט וַיִּרְץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ • לפי שראה שעלו המים לקראתה (בראשית רבה) • **הַגְּמִיאִינִי נָא** • לשון גמיעה, הומי"ר בלע"ז • אור החיים

(יח) **וְהָאִמֶר שְׁתֵּה אֲדָנִי** יח ואמרת אשת רבוני **וְתִמְהַר וְתִרְדַּ בְּדָה עַל־יָדָהּ** ואחיצת ואחיצת קולתה על ידה ואשקתה: **וְתִשְׁקֶהוּ** ותשקהו:

כ"ט וְתִרְדַּ בְּדָה • מעל שְׁכֵמָה • אור החיים

(יט) **וְתִכַּל לְהִשְׁקוֹתוֹ וְהָאִמֶר גַּם** יט ושיציאת לאשקיותה **לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאב עַד אִם־כִּלּוֹ** ואמרת אף לגמליך אמלי עד די ספקון למשתי: **לְשֵׁתָת** לשותת:

כ"ט **עַד אִם־כִּלּוֹ** • הרי 'אם' משמש בלשון 'אשר' • **אִם־כִּלּוֹ** • תרגם אונקלוס: 'די ספקון' שזו היא גמר שתיתן, כששתו די ספקון • אור החיים

(כ) **וְתִמְהַר וְתַעַר בְּדָה אֵלַי** כ ואחיצת ונפצת קולתה **לְבֵית שְׁקִנָּא וְיִרְהַט עוֹד** לבית שקנא וירחט עוד **לְבִירָא לְמִמְלִי וּמִלַּת לְכָל גַּמְלוּהִי** לבירא לממלי ומלת לכל גמלוהי:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

וטעם שלא אמרה תכף ומיד גם לגמליך וגו' לתוספת והרנות נתפנה הצדקת, שאם היתה מקדמת לומר גם לגמליך וגו' קדם שישתה הוא יש מקום לו למהר להקל טרחה כיון שעוד לה טרחת הגמלים מה שאין כן קדם שתודיעהו יחשב כי הוא זה כל הטרח וישתה כחפצו לאט לאט ואחר ששתה תכף אמרה גם לגמליך וגו':

(ט) **וְתִכַּל לְהִשְׁקוֹתוֹ**. היה צריך לומר ויכל לשתות, נתפון לומר שהיתה היא מקדמת לו המים לשתות עד סוף השתייה ולא היה צריך הוא לטרח בהשית מים אליו:

עוד אפשר שחששה עליו לצד שהיה עיף בדך והפלטת השתייה שזיק והיא הצדקת שעה בדעתה שעור שישפיק לשתיהו ולא רצתה להוסיף לו לבל יסתפן כי העיף לא ישער בשתייהו בעת צמאנו, וכדי שלא יחשב כי לצד המעט הטרח נתפנה לזה אמרה אליו גם לגמליך וגו' עד אם כלו ולא אתנהג עמהם בהשערת ההסתפקות הא למדת כי לצד רחמינות ואהבה נתפנה אליו פשעם הנוצר:

(יז) הגמייאני נא וגו'. הנה המעיט ממה שהתנה לשאל, כי הוא אמר ואמר אליה הטי נא כדך ואשתה ועתה אמר הגמייאני פרוש לשון גמיעה, גם אמר מעט, גם לא אמר ששתה היא כדה להשקותו באשר התנה. טעמו הוא על פי דבריהם ז"ל (ב"ר פ"ס) שראה שעלו המים לקראתה וסימן זה הוא מבקש שאינו מצוי בבנות הפנעני כי אם בנרע ברוך וקדוש באברהם, גם מזלו הראהו כי היא זאת, לזה היה נרא על התנאים שהתנה שמה לא תקים אותם ונמצא הוא מפסיד מבקשו על ידי תנאו, לזה היה ממעיט בכל האפשרויות בתנאי כדי שיהיה נקל בעיניה לעשותם:

(יח) ותאמר שתה וגו'. פרוש כנגד שאמרת גמיעה מעט שתה כחפצך. ולא שישתה הוא כיון אלא היא טרחה במצוה להשקות צמא למים, ותמהר ותירד בדה על ידה כדי שלא יטרח הוא בשאת הכד לשתות, ואומר ותשקהו פרוש מלבד שלא טרח לשאת הכד עוד לה שהיתה טורחת לקרב לפי המים שלא יצטרך הוא אפלו להטות הכלי:

לך האות כי כלו לשתת: (כא) והאיש משתאה לה מהריש. פרוש להיות שראה הצלחת דרכו ויותר ממה שאמר בתנאו אמרה הצדקת, היתה נפשו מקשקשת לומר אליה מה שאמר בסמוך כי כבר נשלים

(כב) וַיְהִי בְאֶשֶׁר בְּלוֹ הַגְּמָלִים לְשָׂתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ גִּזְמֹם זָהָב בַּקַּע מִשְׁקָלוֹ וַיִּשְׁנֵי צְמִידִים עַל־יָדָיו עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם:

כב וַיְהִי כד ספיקו גמליא למשתי ונסיב גברא קדשא דדבבא תקלא מתקלה ותרין שירין על ידה מתקל עשר סלעין דדבבא מתקלהון:

כ"ב • **בַּקַּע** • רמז לשקלי ישראל, "בַּקַּע לגלגלת". **וַיִּשְׁנֵי צְמִידִים** • רמז לשני לוחות מצמדות. **עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם** • רמז לעשרת הדברות שבהן. אור החיים

(כג) וַיֹּאמֶר בְּתַמִּי אֵת הַגִּידִי נָא לִי הַיֵּשׁ בֵּית־אֲבִיךָ מְקוֹם לָנוּ לָלוֹן:

כג ויאמר בת מן את חוי קען לי האית בית אבוק אחר פשר לנא למבת:

כ"ג • **וַיֹּאמֶר בְּתַמִּי אֵת** • לאחר שנתן לה שאלה, לפי שהיה בטוח

בזכותו של אברהם, שהצליח הקב"ה דרכו. **לָלוֹן** • לינה אחת, 'ליון' שם דבר, והיא אמרה "ללון", כְּמָה לִינוּת. אור החיים

(כד) וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת־תּוֹאֵל אֲנֹכִי בֶן־מִלְכָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנַחֲוֹר:

כ"ד • **בַּת־תּוֹאֵל** • השיבתו על ראשון, ראשון, ועל אחרון, אחרון. אור החיים

(כה) וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תִּבְנֶנּוּ גַם־מִסְפּוֹא רַב עִמָּנוּ גַם־מְקוֹם לָלוֹן:

כ"ה • **מִסְפּוֹא** • כל מאכל הגמלים קרוי מספוא, כגון תבן ושעורים.

(כו) וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַיהוָה:

כו ויכרע גברא וסגיד קדם ליהוה:

♦ יום רביעי י"ט מרחשון ♦

(כז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבֹרָהֶם אֲשֶׁר לֹא־עֹזֵב חֶסְדּוֹ וְאִמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי אֲנֹכִי בְּדַרְדָּרְךָ נַחֲנִי יְהוָה בֵּית אֲחִי אֲדֹנָי:

כז ויאמר ברוך גריף ג אלהא דרבוני אברהם די לא מנע טיבותה וקושטה מן רבוני אנא באורח סקנא דרבוני ג בית אחוהי דרבוני:

כ"ז • **בְּדַרְדָּרְךָ** • דרך המזמן, דרך הישר, באותו דרך שהייתי צריך. וכן כל ב"ת ולמ"ד וה"א המשמשים בראש התבה ונקודים בפת"ח, מדברים בדבר הפשוט שזכר כבר במקום אחר, או שהוא מברך ונכר באיזה הוא מדבר.

(כח) וַתִּרְצַן כְּתִיב הַנֶּעַר קָרִי הַנֶּעֱרָה וַתַּגֵּד לְבֵית אִמָּהּ בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה:

כ"ח • **לְבֵית אִמָּה** • דרך הנשים היה להיות להן בית לישב בו למלאכתן, ואין הבת מגדת אלא לאמה.

(כט) וַיִּרְצַן לְבָן וַיִּרְבֶּקֶה אֶח וַיִּשְׁמֹו לְבָן וַיִּרְצַן לְבָן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעוֹן:

כ"ט • **וַיִּרְצַן** • למה רץ ועל מה רץ? אור החיים

אור החיים על התורה - מהדרת בלום, אברמוביץ

כראות וגו' וירצן וגו'. גם כנה לא היה צריך לכתב ב' פעמים אל האיש החוצה אל העין: אכן הפנה היא פי זה האיש לכן חרד לקראת האיש בידוע מה שעבר בינו לבין רבקה מהדברים ומקורב הדעת והוא איש נכרי חרי זה מגיד כי דברים כגו וזה לבש קנאה רצן לקראתו לפגע בו כקנאותו את קנאת אחותו ולצד בחינת מעשה זה יחס ה' אותו יחוסין של צדיקים ואמר ושמו לכן כי מעשה צדיקים עשה כנה ואין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר בריה. ואומר ויהי כראת וגו' יגיד פי מה שקדם היה קדם כראת הצמידים וקדם שקמו דברי אחתו סדרן של מעשים חשדו לאליעזר בדבר מכער אכל כראת הנגזם וגו' וכשעל וגו' כנה דבר אלי האיש שב אפו, ואף על פי כן מודיע הכתוב שיעזא לקראת האיש לא להרע אלא אדרבה להאכסינו ולהחזיק לו טובה ובה נתישב:

כד) בת תואל וגו' אשר ילדה וגו'. פרוש שאביה מבני הגבירה ולא מפילגש:

כט) וירבקה אה ושמו לכן וגו'. לדבריהם ז"ל (במדר"ר) שאמרו פי הצדיקים שקם קודם להם דכתיב (רות ב' א') ושמו בעז, ושם האיש אלימלך (שם א' ב'), אכל הרשעים הם קודמים לשם דכתיב (שמואל א' כ"ב) נבל שמו וגו' אם פן למה לקח הכתוב סדר הצדיקים בלבן הרשע. ולתת טעם לדבר יש להעיר בכתוב אומר וירצן למה רץ, ורבותינו ז"ל (תלכות ק"ט) אמרו לפי שראת הנגזם וכיו נתיב עיניו במקומו. וצדיק קשה אם פן היה לו להקדים לומר ויהי

תנאי שאמר ואמרה וגם גמליך אשקה (פסוק י"ד) הנה היא אמרה (פסוק י"ט) גם וגו' וקנאה דבריה דכתיב (שם כ') ותשאב לכל גמליו ולא היה צריך להמתין עד שכלו הגמלים לשתות שלא היה זה מהתנאי והיה משתיק עצמו מדבר עד שידע מה שאמרה להשקות גמליו עד שכלו לשתות, והגם שאין דבר זה מהתנאי, לצד דבריה נולד לו בה ספק שמה היא מהאומרים הרבה ועושים מעט עד שראת שכלו הגמלים וגו' תפך נתן הצמידים וגו':

כב) על ידיה. פרוש שהלמה פאלו נעשו קשעור זה. ונעשה הדבר לצד הצדיקו בהשגחת ה' עליו וסימנים המצדיקים שראו עיניו:

כג) בת מי את הגידי וגו'. סוף ב' השאלות, להגיד פי לא נסתפק אם היא מבני משפחת אברהם, שאם היה מספק לא היה לו לשאל היש מקום עד שידע אם דרך נכון

(לח) וַיְהִי בַרְךְ אֶת-אֲדֹנָי
מְאֹד וַיִּגְדַּל וַיִּתֵּן-לוֹ צֵאן וּבִקְרָה
וּכְסָף וְזָהָב וְעֶבְדִם וְשִׁפְחֹת
וְגַמְלִים וְחֲמֹרִים:

(לו) וַתֵּלֶד שָׂרָה אִשָּׁת אֲדֹנָי בֶּן
לְאֲדֹנָי אַחֲרַי וּזְקַנְתָּה וַיִּתֵּן-לוֹ
אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ:

כ"י < וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ • שטר המתנה הראה להם.

(לז) וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדֹנָי לֵאמֹר לֹא
תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת
הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יֹשֵׁב
בְּאֶרְצָה:

כ"י < לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי • אם לא תלך תחלה
אל בית אבי, ולא תאבה ללכת אחריו.

(לח) אִם-לֹא אֶל-בֵּית-אָבִי
תֵּלֶךְ וְאֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחֹת
אִשָּׁה לְבְנֵי:

(לט) וַאֲמַר אֶל-אֲדֹנָי אֵלֵי לֹא
תֵּלֶךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי:

כ"י < אֵלֵי לֹא-תֵלֶךְ הָאִשָּׁה • 'אלי' פתיב, בת היתה לו לאליעזר,
והיה מחזור למצא עלה שיאמר לו אברהם לפנות אליו ולהשיאו
בתו. אמר לו אברהם: 'בני ברוך, ואתה ארוי, ואין ארוי מדבק
בברוך'.

(מ) וַיֹּאמֶר אֵלֵי יְהוָה אֲשֶׁר-
הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכָו
אֵתְךָ וְהִצַּלְתִּי בְרַפָּךְ וְלִקְחֹת
אִשָּׁה לְבְנֵי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבְּיַת
אָבִי:

מקום וגו' אף על פי כן לא מפני זה נטה
אתניה ללכת בית אביה אלא עמד במקומו
על הענין:
ואומר בוא ברוך וגו' ואחר כך אמר למה
וגו' נתפנן לומר לו כי מה שמזמינו
לכא אצלו לא להאכסינו בביתו אלא שלא
יעמד בחוץ אכל לעולם צרכו על עצמו כי
עיני רשעים תקלינה:

(ל) וַיְהִי כִּפְרָאת אֶת-הַנְּזִים
וְאֶת-הַצְּמִידִים עַל-יְדֵי אַחֲתוֹ
וּכְשָׁמְעוּ אֶת-דְּבָרֵי רַבְקָה
אַחֲתוֹ לֵאמֹר כֹּה-דַבֵּר אֵלַי
הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ וְהִנֵּה
עֹמֵד עַל-הַגְּמָלִים עַל-הָעֵין:

כ"י < וַיְהִי כִּפְרָאת אֶת-הַנְּזִים • אמר: 'עשיר הוא זה', ונתן עיניו
בממונו. על-הגמלים. לשמרן, כמו: (לעל יח) 'והוא עומד עליהם',
לשמשים. אור החיים

(לא) וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ יְהוָה
לְמַה תַּעֲמֹד בַּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי
הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים:

כ"י < פְּנִיתִי הַבַּיִת • מעבודת אלילים (ב"ח).

(לב) וַיָּבֵא הָאִישׁ הַבְּיָתָה
וַיַּפְתַּח הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תְּבוֹן
וּמִסְפּוֹא לְגַמְלִים וּמִים לְרִחֹץ
רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
אֵתוֹ:

כ"י < וַיַּפְתַּח • התייר זמם שלהם, שהיה סותם את פיהם שלא
ירעו בדרך בשדות אחרים (ב"ח).

(לג) וַיּוֹשֶׁם לִפְנָיו לֵאכֹל וַיֹּאמֶר
לֹא אֲכַל עַד אִם-דַּבְּרַתִּי דְבָרֵי
וַיֹּאמֶר דְּבַר:

כ"י < עַד אִם-דַּבְּרַתִּי • הרי 'אם' משמש בלשון 'אשר' ובלשון 'כי',
כמו: (לקמן מט) 'עד כי יבא שילה', וזהו שאמרו חכמינו זכרונם
לברכה: 'כי' משמש בד' לשונות, והאחד 'אי' והוא 'אם'.

(לד) וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם
אָנֹכִי:

ל) ויבא אל וגו' והנה עמד על וגו'. צריך
לדעת מה בא ללמדנו באומרו והנה עמד
וגו' ועל פי דברי רבותינו ז"ל (זלקוט שם)
שאמרו כי הכיר אליעזר במרוצתו של לכן
לרעה והזכיר שם המפרש והעמיד הגמלים
באורי על העין, והוא אומר הגמלים על העין
והוא עמד על הגמלים דקתיב והנה עמד וגו'
ומקום גבוה קרא לו לכן והוא אומר בוא

אור החיים על התורה - מהדרת בלום. אברמוביץ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 99)

ישלח מלאכו אתך (כד, מ)

ואלו בדברי אברהם לאליעזר נאמר (פסוק ז) "ישלח מלאכו לפניך". ויש לומר, דהנה אברהם אמר לאליעזר שהמלאך יבטיח מלכתחלה שהשדוף יתבצע פראוי, ללא קשיים - לפניך. אבל כשדבר אליעזר עם בתואל ונסה להשפיע עליו שישכים לשדוף, לא הגה יכול לומר כך, כמובן, והכרח לשנות ולומר "אתך", היינו שהמלאך ילך עם אליעזר ויעזר לו לבצע את שליחותו, ותו לא.

(מא) אז תנקה מאלתי פי תבוא אל-משפחתי ואם-לא יתנו לך והיית נקי מאלתי:

מא כגון תהי זפי (נ"י זכא) ממומתי ארי תהך לזרעיתי ואם לא יתנון לך ותהי זפי ממומתי:

(מב) ואבא היום אל-העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם אם-ישדנא מצליח דרפי אשר אנכי הלך עליה:

מב ואתית (נ"י ואתית) יומא דין לעינא ואתית אל-הא דרבנני אברהם אם אית כען וצנא קדמך לאצלקא ארתי די אנא אגיל עלה:

כ"י ואבא היום • היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא: יפה שיתנו של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

(מג) הנה אנכי נצב על-עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקינינא מעט-מים מכרדך:

מג הא אנא קאם על עינא דמינא ויהי עולמא דתפוק למולי ואימר לה אשקיני כען זעיר מינא מקולתך:

(מד) ואמרה אלי גם-אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר-הכית יהוה לבן אדני:

מד ותימר לי אף את אשת ואף לגמליך אמלי היא אתמא דזמין לך לבר רבנני:

כ"י גם-אתה • גם, לרבות אנשים שעמו. הכיח • ברר והודיע, וכן כל הוכחה שבמקרא, ברור דבר.

(מה) אני טרם אכלה לדבר אל-לפי והנה רבקה יצאת וכדה על-שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקינינא:

מה אנא עד לא שיציתי למללא בלבי והא רבקה נפקת וקולתה על כתפה ונתת לעינא ומלת ואמרית לה אשקיני כען:

נא:

כ"י • טרם אכלה • טרם שאני מכלה, וכן כל לשון הנה, פעמים שהוא מדבר בלשון עבר כמו: "טרם כליתי" ופעמים שמדבר בלשון עתיד. כמו: (איוב א) "כי אמר איוב", הרי לשון עבר, "ככה יעשה איוב", הרי לשון עתיד, ופרוש שניהם לשון הנה, כי אומר הנה איוב: 'אולי חטאו בני וגו'', והיה עושה כך' • אור החיים

(מו) ותמהר ותורר בדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה:

מו ואוחיאת ואחיתת קולתה מנה ואמרת אשת ואף גמליך אשקי ושתיתי ואף גמליך אשקיא:

(מז) ואשאל אתה ואמר בת מי את ותאמר בת-בתואל בן-נחור אשר ילדה-לו מלכה ואשם הגזם על-אפה והצמידים עליה:

מז ושאילית תה ואמרית בת קן את ואמרת בת בתואל בר נחור דילידת לה מלכה ושתיתי קדשא על אפה ושידנא על והצמידים עליה:

כ"י ואשאל • ואשם. שנה הסדר, שהרי הוא תחלה נתן ואחר כך שאל, אלא שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו: 'היאך נתת לה ועדין אינך יודע מי היא?'. אור החיים

(מח) ואקד ואשתתחוה ליהוה ואברך את-יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחילי בדרך אמת לקחת את-בת-אחי אדני לבני:

מח וברעית וסגדית קדם לך וברכית ת' אל-הא דרבנני אברהם דרבנני באורח קשוט למיסב ת' בת אחיהי דרבנני לברה:

(מט) ועתה אם-ישלכם עשים חסד ואמת את-אדני הגידו לי ואם-לא הגידו לי ואפנה על-זמין או על-שמאל:

מט וכען אם איתכוון עבדן טיבו וקשוט עם רבנני חוו לי ואם לא חוו לי ואתפני על זמינא או על שמאלא:

כ"י על-זמין • מבנות ישמעאל. על-שמאל • מבנות לוט, שהיה יושב לשמאלו של אברהם (כ"ה).

(נ) וישע לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא נובל דבר אליך רע או-טוב:

נ ואתיב לכן ובתואל ואמרו מן קדם לך נפק פתמא לית אנחנו כלין למללא עמך ביש או טב:

כ"י וישע לבן ובתואל • רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו. לא נובל דבר אלי • למאן בדבר הנה, לא על ידי תשובת דבר רע ולא על ידי תשובת דבר הגון, לפי שנזכר שמה' יצא הדבר, לפי דבריה, שזמנה לך (כ"ה).

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הקדים פי לא נתן אלא אחר שידע היותה בת בתואל שראויה ליצחק נתן לה בתקנת תקשיטי פלה לחתן ואין לאביה זכות בהם:

מז ואשאל אתה וגו' ואשם וגו'. שנה לחששת רמאותם כי יאמרו שנתן התפצעים קדם לצד מה ששמשתו והם נוגעים לאביה, לזה

מז) אני טרם וגו' לדבר אל לפי. שלל פי לא שמעתו און לחוש לנערה שתעשה לצד מה ששמעה:

אברהם את־דבריהם וישתחו וְאֶבְרָהָם יִתְפַּתֵּמְיֶהוּן וְסָגַד עַל אֲרָצָא קְדָם יְיָ: אֲרָצָה לְיְהוָה:

כש"י וישתחו ארצה • מפאן שמוזים על בשורה טובה (בי"ח) •

נא הא רבקה גְדַמְךָ דְבַר וְאִזְוִיל וְהִי אֶתְמַא לְבַר רַבּוּנְךָ קְמַא דִּי מַלְל יְיָ: דְבַר יְהוָה:

בבוקרה פד שמע עבדא (גב) ויהי כאשר שמע עבד

♦ יום חמישי כ' מרחשון ♦

- נקודות משיחות קודש - (קוטי שיחות י עמ' 70)

שָׁאִין מְשִׁיאִין אֶת הָאִשָּׁה אֵלָא מִדְּעֵתָה (רש"י כד, נו) נקט "האשה", אף שרבקה הייתה אז בת שלש (רש"י תולדות כה, ט). ויש לומר, דהנה בפנישת תולדות (שם, כז) כתב רש"י "כל זמן שהיו קטנים לא היו נפרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה שיכם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לכתתי מדרשות וזה פירש לעבודת אלילים". משמע, שברך הפשט אין קטנות וגדלות תלוי בגיל (י"ג שנה), אלא בטבעו וטיבו של כל יחיד, וכאם מדקדקים בו ומפירים במעשיו לפני גיל זה - הוא נחשב כבר לגדול (בדעה). והנה, אליעזר הרי הפיר את רבקה על ידי מעשיה, ואם כן הייתה כבר "אשה".

(גה) ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם־האיש הזה ותאמר אלך:

כש"י ותאמר אלך • מעצמי, ואף אם אינכם רוצים.

(נט) וישלחו את־רבקה אחתם ואת־מנקתה ואת־עבד אברהם ואת־אנשיו:

(ס) ויברכו את־רבקה ויאמרו לה אחתנו את־הי לאלפי רבכה ויירש זרעך את־שער שנאיו:

כש"י את־הי לאלפי רבכה • את זרעך תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם ברה המורה: "הרבה ארבה את זרעך וגו'", יהי רצון שיהיה אותו הזרע מפור ולא מאשה אחרת. אור החיים

(סא) ותקם רבקה ונערתיה ותרכנה על־הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את־רבקה וילך:

סא וקמת ועולמטהא ורכיבא על גמליא ואזלא בתר גברא ודבר עבדא ית רבקה ואלל: כל חלק הרע ישנא חלק הטוב ולו יהיה כנו ובתו:

(נג) ויוצא העבד כלי־כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה ולאמה:

כש"י ומגדנת • לשון מגדים, שהביא עמו מיני פרות של ארץ ישראל.

(נד) ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר־עמו וילינו ויקומו בבקר ויאמר שלחני לאדני:

כש"י וילינו • כל לינה שבמקרא לינת לילה אחד.

(נה) ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך:

כש"י ויאמר אחיה ואמה • ובתואל היכן היה? הוא היה רוצה לעכב, וקא מלאך והמיתו. ימים • שנה, כמו: (ויקרא כח) "ימים תהיה גאלתו", שרף נותנין לבתולה, זמן י"ב חדש לפרנס את עצמה בתכשיטים (כתובות נו). או עשור • י' חדשים, ואם תאמר ימים ממש, אין דרך המבקשים לבקש דבר מועט, ואם לא תרצה - 'יתו לנו מרבה מזה'.

(נו) ויאמר אליהם אל־תאחרו אתי ויהוה הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני:

(נז) ויאמרו נקרא לנערה ונשאלה את־פיה:

כש"י ונשאלה את־פיה • מפאן שאין משיאין את האשה אלא מדעתה (בי"ח) •

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

סא את־הי לאלפי רבכה וגו'. טעם אומר את פרוש אחר שנכתבש אברהם שאלפי רבכה טוב להם שלא יהיה הדבר ולא יקום והבן כי

(ס) וַתֹּאמֶר אֶל־הַעֲבָד מִי הָאִישׁ הַלְזֹה הַהֹלֵךְ בְּשָׂרָה לְקִרְאֹתֵינוּ וַיֹּאמֶר הַעֲבָד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח הַצֵּעִירָה וַתִּתְּכֶם: **כ"א** ◀ וַתִּתְּכֶם • לשון ותתפעל, כמו: "ותקבר", "ותשבר".

(סב) וַיִּצְחַק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֵרֵי הַנְּגֹב: **כ"ב** ◀ וַיִּצְחַק אֶתָּא מִמְתוּהִי (נ"י על בְּמִתוּהִי) מִבְּרִיא דְמִלְאָךְ קִמְא אֲתִּיזִי עֲלֵה וְהוּא יִתֵּב בְּאַרְע דְּרוּמָא:

(סו) וַיִּסְפֹּר הַעֲבָד לְיִצְחָק אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: **כ"ג** ◀ וַיִּסְפֹּר הַעֲבָד • (ב"ר) גְּלָה לֹא נִסִּים שָׁנְעִשׂוּ לוֹ, שְׁקִפְצָה לוֹ הָאֲרִיז וְשִׁנְזַמְנָה לוֹ רִבְקָה בַּת־פֶּלְתֹוֹ.

כ"ד ◀ מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רְאִי • שְׁהֵלֶךְ לְהִבְיֵא הַגֵּר לְאַבְרָהָם אֲבִיו שִׁישְׁאָנָה (בראשית רבה). **יוֹשֵׁב בְּאֵרֵי הַנְּגֹב** • קְרוֹב לְאוֹתוֹ בְּאֵר, שְׁנָאֲמַר: (לעיל כ) "וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרָהָם אֶרְצָה הַנְּגֹב וַיֹּשֶׁב בֵּין קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר", וְשָׁם הָיָה הַבְּאֵר, שְׁנָאֲמַר: "הִנֵּה בֵּין קְדֵשׁ וּבֵין בְּרַד".

(סג) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂרָה בְּחֻקְלָא לְמִפְנֵי רַמְשָׁא וְזַקְףָּ עֵינוּהִי וְחִזָּא וְהָא גַּמְלֵא אֲמֵן:

(סז) וַיִּבְאֶהָ יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָה וַיִּנְחַם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ: **כ"ד** ◀ וַיִּבְאֶהָ יִצְחָק הָאֵהָלָה וְחִזָּא וְהָא תְּקִינִין עוֹבְדֵי הָא כְּעוֹבְדֵי שָׂרָה אִמָּה וְנִסִּיב יָת רִבְקָה וְהוֹת לָהּ לְאִנְתוֹ וַיְרַחֲמֶהָ וַתִּנְחַם יִצְחָק בְּתַר דְּמִיתַת אִמָּהּ:

כ"ה ◀ לְשׁוּחַ • (ב"ר) לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ: (תהלים קב) "שִׁפְפָה שִׁיחוֹ".

כ"ו ◀ וַיִּבְאֶהָ שָׂרָה אִמּוֹ • וַיִּבְיָאָהּ הָאֵהָלָה", וְהָרִי הִיא שָׂרָה אִמּוֹ, כְּלוּמַר וְנַעֲשִׂית דְּגִמַּת שָׂרָה אִמּוֹ, שְׁכָל זְמַן שִׁשְׁרָה קִמְיַת, הָיָה גַר דְּלוּק מִעֵרֵב שַׁבַּת לְעֵרֵב שַׁבַּת, וּבְרָכָה מִצִּוְיָהּ בְּעֶסֶה וְעַנּוּן קִשׁוּר עַל הָאֵהָל, וּמִשְׁמַתָּה פִּסְקוֹ, וּכְשִׁבָּאת רִבְקָה חִזְרוּ (בראשית רבה). **אַחֲרֵי אִמּוֹ** • דֶּרֶךְ אֲרִיז, כָּל זְמַן שֶׁאִמּוֹ שָׁל אָדָם קִמְיַת, כְּרוּר הוּא אֲצֵלָה, וּמִשְׁמַתָּה הוּא מִתְנַחֵם בְּאִשְׁתּוֹ.

(סח) וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵהָ אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֹל: **כ"ה** ◀ וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵהָ אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֹל: **כ"ז** ◀ וַתִּרְאֵהָ אֶת־יִצְחָק • רִאֲתָה אוֹתוֹ הַדּוֹר וְתוֹהָא (סְפָרִים אַחֲרִים: וְתִמְהָה) מִפְּנֵי (ב"ר) • וַתִּפֹּל • הַשְּׂמִיטָה עֲצֻמָּה לְאֲרִיז, כְּתַרְגוּמוֹ: 'וַאֲתַרְכִּינִית', הַסִּתָּה עֲצֻמָּה לְאֲרִיז וְלֹא הִגִּיעָה עַד הַקְּרָקַע, כְּמוֹ: "הַטִּינָא כְּדָף", אֲרִיכִינִי, (שמואל ב כב) "וַיִּט שְׂמִימִ", 'וְאֲרִיכִינִי', לְשׁוֹן מוֹטָה לְאֲרִיז, וְדוּמָה לוֹ: (תהלים לו) "כִּי יִפֹּל לֹא יוֹטֵל", כְּלוּמַר אִם יִטָּה לְאֲרִיז, לֹא יִגִּיעַ עַד הַקְּרָקַע.

♦ יום שישי כ"א מרחשון ♦

(ב) וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־זִמְרֹן וְאֵת יִקְשָׁן וְאֵת־מֶדֶן וְאֵת־מֶדֶן וְאֵת־יִשְׂבָּק וְאֵת־שׁוּחַ: **כ"ח** ◀ וַיִּלְדֵת לָהּ יָת זִמְרֹן וְיָת יִקְשָׁן וְיָת מֶדֶן וְיָת מֶדֶן וְיָת יִשְׂבָּק וְיָת שׁוּחַ:

כ"ח ◀ וַיִּסְפֹּף אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַיִּשְׁמָה קְטוּרָה: **כ"ח** ◀ וַיִּסְפֹּף אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַיִּשְׁמָה קְטוּרָה: **כ"ט** ◀ קְטוּרָה • (ב"ר) זִו הַגֵּר, וְנִקְרָאת 'קְטוּרָה', עַל שֵׁם שְׁנָאִים מַעֲשִׂיָהּ קְטוּרָת, וְשִׁקְשָׁרָה פִּתְחוּהָ, שְׁלֹא נִדְוָגָה לְאָדָם מִיּוֹם שִׁפְרָשָׁה מֵאַבְרָהָם.

(ג) וַיִּקְשָׁן יָלַד אֶת־שָׁבָא וְאֵת דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הֵיוּ אֲשׁוּרִים וְלִטוּשִׁים וְלְאִמִּים: **כ"ט** ◀ וַיִּקְשָׁן יָלַד אֶת־שָׁבָא וְאֵת דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הֵיוּ אֲשׁוּרִים וְלִטוּשִׁים וְלְאִמִּים: **ל** ◀ וַיִּלְגְּנוּ: **ל** ◀ וַיִּלְגְּנוּ:

~ נְקוּרוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (זקוטוי שיחות טו עמ' 174)

כ"ט ◀ אֲשׁוּרִים וְלִטוּשִׁים • שֵׁם רִאֲשִׁי אֲמוֹת (ב"ר). וְהַתְּרַגּוּם שֶׁל אוֹיִנְקְלוֹס אֵין לִי לְיִשְׁבוּ עַל לְשׁוֹן הַמִּקְרָא, שֶׁפֶרֶשׁ לְמִשְׁרִין לְשׁוֹן מִחְנָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאִינוּ כֵּן מִפְּנֵי הָאֵל"ף שֶׁאֵינָה יְסוּדִית, הָרִי לָנוּ תְבוּת שֶׁאֵין בְּרִאשֵׁם אֵל"ף וְהוֹסִיפוּ אֵל"ף בְּרִאשֵׁם, כְּמוֹ: "חֹמַת אֲנָךְ", שֶׁהוּא מִן "נְכַה רְגָלִים", וְכִמוֹ "אֶסּוּף שְׁמוֹן", שֶׁהוּא מִן "וְרַחֲצֵת יְסֻכְתָּ". **וְלִטוּשִׁים** • הֵם בְּעֵלֵי אֵהָלִים הַמִּתְפַּזְּרִים אָנָּה וְאָנָּה וְנוֹסְעִים אִישׁ בְּאֵהָלֵי אֲפֻדָּו, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (שמואל א ל) "וְהָנָה נְטוּשִׁים עַל־פְּנֵי כָּל־הָאֲרִיז", שֶׁפֶן לְמ"ד נְוִי"ו מִתְחַלְפוֹת זִו זִו בָּזוֹ.

זו הַגֵּר (רש"י כה, א)

יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִנְּיָן לוֹ שֶׁהַפְּנִיָּה לְהַגֵּר. וַיֵּשׁ לוֹמַר, דְּהִגָּה אֲבָרָהָם אֲבִינוּ הַצְּלִיחַ לְהַכְנִיס אֲנָשִׁים רַבִּים תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, וּמוֹכֵן, בְּמִפְּלִ שְׁפָן וְקַל וְחִמּוֹר, שֶׁהִתְהַר לוֹ הַשְּׁפָעָה גְדוּלָה עַל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ (וַיִּשְׁמַעֲעַל עֲשָׂה תְּשׁוּבָה בְּחַיָּיו). וְקִשָּׁה: כִּי צַד יִתְכַן הַדְּבָר שֶׁהַגֵּר חִזְרָה לְגִלּוּלֵי בֵית אֲבִיָּה וְאַבְרָהָם לֹא הַצְּלִיחַ לְהַשְׁפִּיעַ עָלֶיהָ לְחַזֵּר בְּתְּשׁוּבָה. עַל זֶה אוֹמֵר רִש"י שֶׁהִיא אֲכַן חִזְרָה בְּתְּשׁוּבָה, וְלָכֵן קוּרָאת לָהּ הַתּוֹרָה "קְטוּרָה", כְּדִי לְרַמּוֹ שֶׁעָשָׂו כְּכֹר הָיָה מַעֲשִׂיָּה נְאִים קְטוּרָת.

ח ואתנגיד ומית אברהם
בסיבוי טבא סיב ושבע
זמין ואתפניש לעמה:

(ח) וַיִּגְדַּע וַיִּמַּת אַבְרָהָם
בְּשֵׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבַע
וַיֵּאסֹף אֶל-עַמּוּיוֹ:

ד ובגני מדון עיפה ועפר וחנף
וואבידע ואלדעה ואלדעה
כל אליו בגני קטורה:
קטורה:

ט וקברו יתה יצחק
וישמעאל בנויה במערת
כפלתא כחל עפרון בר
צחר חתאה די על אפי
ממרא:

(ט) וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק
וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ אֶל-מַעְרַת
הַמְּכַפְלָה אֶל-שָׂדֵה עֶפְרוֹן בֶּן
צֹחַר חַתָּא דִּי עַל אַפֵּי
מַמְרָא:

(ה) ויתן אברהם את-כָּל
אשר-לו לִיצחק:

כז"י ויתן אברהם וגו' • אמר רבי נחמיה: 'ברכת דאטיקי' נתן לו, שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: "נהיה ברכה", הברכות מסורות בנדף לברך את מי שתוצה, ואברהם מסרו ליצחק.

כז"י ויצחק וישמעאל • (ב"ר) מכאן שעשה ושמעאל תשובה והולך
את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שגאמרה באברהם.

(ו) ולבני הפילגשים אשר
לאברהם נתן אברהם מתנת
וישלהם מעל יצחק בנו
בעודנו חי קדמה אל-ארץ
קדם:

כז"י הפלגשים • (ב"ר) חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר, היא קטורה. נשים, בכתבה, פלגשים, בלא כתבה, כדאמרין בסנהדרין (ד' כ"א) בנשים ופילגשים דדוד • נתן אברהם מתנת • פרשו רבותינו: שם טמאה מסר להם (שם צ"א). דבר אחר: מה שנתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם, שלא רצה להנות מהם. אור החיים

(י) השרה אשר-קנה אברהם
מאת בני-חת שמה קבר
אברהם ושרה אשתו:

(יא) ויהי אחרי מות אברהם
ויברך אלהים את-יצחק בנו
וישב יצחק עם-באר לחי
ראי:

כז"י ויהי אחרי מות אברהם ויברך וגו' • נחמו תנחומי אבלים.
(סוטה י"ד) דבר אחר: אף על פי שמסר הקדוש ברוך הוא את הברכות
לאברהם, נתברך לברך את יצחק, מפני שצפה את עשו יוצא ממנו.
אמר: 'בא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו', ובא הקדוש
ברוך הוא וברכו.

(ז) ואלה ימי שני-חי אברהם
אשר-חי מאת שנה ושבעים
שנה וחמש שנים:

כז"י מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים • בן ק' כבן ע', וכן
ע' כבן ה' בלא חטא • אור החיים

♦ שבת קודש כ"ב מרחשון ♦

כז"י בשמותם לתולדתם • סדר לדתן זה אחר זה.

(יד) ומשמע ודומה ומשא:
(טו) חדר ותימא יטור נפיש
וקדמה:

(יב) ואלה תולדת ישמעאל בן
אברהם אשר ילדה הגר
המצרית שפחת שרה
לאברהם:

(טז) אלה הם בני ישמעאל
ואלה שמותם בחצרותם
ובטירתם שנים-עשר נשיאם
לאמתם:

(יג) ואלה שמות בני ישמעאל
בשמותם לתולדתם בכר
ישמעאל נבית וקדר ואדבאל
ומבשם:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

ד ובגני הפילגשים וגו' ולישמעאל לא
אמר הכתוב שנתן לו מתנות ושלו
פי לפי מה שכתבנו (לעיל ט"ו ה) פי
ישמעאל משפט קניה יש בו ליצחק משלח
וקברו יתה יצחק וישמעאל בנויה במערת
המכפלה אל-שדה עפרון בן צחר חתאה די על אפי
ממרא: ויתן אברהם וגו' • אמר רבי נחמיה: 'ברכת דאטיקי' נתן לו, שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: "נהיה ברכה", הברכות מסורות בנדף לברך את מי שתוצה, ואברהם מסרו ליצחק. ויצחק וישמעאל • (ב"ר) מכאן שעשה ושמעאל תשובה והולך את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שגאמרה באברהם. (י) השרה אשר-קנה אברהם מאת בני-חת שמה קבר אברהם ושרה אשתו: (יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את-יצחק בנו וישב יצחק עם-באר לחי ראי: כז"י ויהי אחרי מות אברהם ויברך וגו' • נחמו תנחומי אבלים. (סוטה י"ד) דבר אחר: אף על פי שמסר הקדוש ברוך הוא את הברכות לאברהם, נתברך לברך את יצחק, מפני שצפה את עשו יוצא ממנו. אמר: 'בא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו', ובא הקדוש ברוך הוא וברכו. (יב) ואלה תולדת ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם: (יג) ואלה שמות בני ישמעאל בשמותם לתולדתם בכר ישמעאל נבית וקדר ואדבאל ומבשם: (יד) ומשמע ודומה ומשא: (טו) חדר ותימא יטור נפיש וקדמה: (טז) אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם בחצרותם ובטירתם שנים-עשר נשיאם לאמתם: אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ ועומד הוא. ויש יום לאל אים משפט נעשה ופיר נקנה לקוניו: (ז) ואלה ימי שני חי אברהם אשר חי. דקדק לומר חי על פי דברי ר' ז"ל (ב"ר פס"ג) שאמרו כי

כ"י"י ◀ בחצריהם • פרכים שאין להם חומה, ותרגומו בפצחיהון, שהם מפצחים, לשון פתיחה, כמו: (תהלים ח) "פצחו ורננו" •

(יז) וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמְעֵאל יז וְאֵלֵּן שְׁנֵי חַיֵּי מֵאֵת שְׁנֵה וְשְׁלֹשִׁים שְׁנֵה וְשָׁבַע שְׁנָיִם וְיָגוּעַ וְיָמָת וְיָאֶסֶף אֶל־עַמְיוֹן: יז וְאֵלֵּן שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמְעֵאל מֵאֵה וְתִלְתֵּין וְשָׁבַע שְׁנָיִן וְאֶתְנַגִּיד וְיָמִית וְאֶתְנַגִּישׁ לְעַמָּה:

(יח) וַיִּשְׁכְּנוּ מִחַוִּילָה עַד־שׁוֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאֶבְחָה אֲשׁוּרָה עַל־פְּנֵי כָל־אֶחָיו נָפְלָ: יח וְיִשְׁרוּ מִחַוִּילָה עַד חַגְרָא דִּי עַל אֶפֶי מִצְרַיִם מְטִי לְאֶתוֹר עַל אֶפֶי כָל אֶחָוְהִי שְׂרָא: פ פ פ

כ"י"י ◀ נפל • שכנו כמו: (שופטים ז) "ומדין ועמלק וכל בני קדם נופלים בעמק". כאן הוא אומר לשון נפילה, ולהלן הוא אומר: (לעיל טז) "ועל־פני כל־אחיו ושכן", עד שלא מת אברהם, "ישכן", משמות אברהם, "נפל": חסלת פרשת חיי שרה

פפפ ק"ה פסוקים, יהויד"ע סימן

הפטרה לפרשת חיי שרה נדפס בעמ' קמד

אגרות קודש

ב"ה, י" מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' מ"ח, פ"נ אודות מרת... תחי', הנה יבדקו את המזוזות בדירתה שיהיו כולן כשרות כדין, וקודם השינה תאמר על כל פנים פרשה ראשונה דקריאת שמע, ובבקר כימות החול תפריש איזה פרנק לצדקה, ותסיח דעתה לגמרי ממחשבות בטלות אודות שדים ר"ל וכיו"ב, וכבר אמרו הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ונאמר באברתו יסך לך כו' לא תירא מפחד לילה כו' יקראני ואענהו וגו'.

כן אזכיר את... שי' לפרנסה, וכמו שכותב, ויה"ר שהוא הכותב אודותו מצדו יוסיף בלימוד התורה ביראת שמים ובקיום המצות בהידור ויזכה לבשר טוב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

שיעורי תהלים לשבוע פרשת חיי שרה

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ט מרחשון מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום ראשון - ט"ז מרחשון מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>יום חמישי - כ' מרחשון מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	<p>יום שני - י"ז מרחשון מפרק פג עד סוף פרק פז</p>
<p>יום שישי - כ"א מרחשון מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	<p>יום שלישי - י"ח מרחשון מפרק פח עד סוף פרק פט</p>
<p>שבת קודש - כ"ב מרחשון מפרק קו עד סוף פרק קז</p>	

יום ראשון ט"ז מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמו, והנה יש עוד... עד עמ' 294, כוכבים.

35 מאירה על כל תלמידיו, שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו
36 ועבודתו. – הרי בשעה שהאורות העליונים מתורתו ועבודתו של
37 הצדיק מתגלים, הם מאירים על כל התלמידים שנעשו על ידי
38 התורה והעבודה עובדי ה', והארה זו ש' – מאירה עליהם
39 מלמעלה, – למרות שהיא

40 בבחינת "מקור", מכנסת
41 בלבם הרהורי השוכה
42 ומעשים טובים, וכל
43 המעשים טובים הנולדים
44 – ונוצרים, מהארה זו
45 שמאירה מאורות
46 הוריעים בשדה – של
47 "חלק תפוחין קדישין",
48 הנזכר לעיל – נקרא
49 "גדולין גדולין". – שכן,
50 האורות עצמם הם הרי
51 "גדולין" מזרעו של
52 הצדיק, והמעשים הטובים
53 הבאים מההארה של
54 האורות הם "גדולי
55 גדולין", והארה זו היא
56 בהעלם והסתר גדול³⁵,
57 כמו שמש המאיר
58 לכוכבים מתחת לארץ,
59 כדאיתא – כפי המובא

60 בתקונים³⁶ על משה רבנו עליו השלום, שאחר פטירתו
61 מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא – דור ודור, לששים רבוא
62 נשמות, – לשש מאות אלף נשמות, שהן שרשים שכל שאר
63 הנשמות הן ניצוצות מנשמות שרשיות אלו, כפי שהוסבר בפרק ל"ז
64 בחלק ראשון של ספר ה"תניא", כמו שמש המאיר מתחת לארץ
65 לששים רבוא כוכבים: – הרי כפי שנאמר בוהר על משה רבנו,
66 כך הדבר גם בצדיקים המאירים "גדולי גדולין", לתלמידים
67 ולתלמידי תלמידים וכו', המקבלים מהארת תורתו ועבודתו כשהם
68 מתנהגים בהתאם להוראותיו בניני תורה ועבודה.

1 והנה, יש עוד בחינת הארה – המאירה לתלמידיו, – אחרי
2 הסתלקות הצדיק, רק שאינה מתלבשת בתוך מקום³⁷ ממש
3 כראשונה, – כמו ההארה הראשונה המאירה לתלמידים מרוחו
4 של הצדיק, הבאה בפנימיות במדות אמונה, יראה ואהבה של
5 התלמיד, ואילו ההארה
6 השניה איננה מתלבשת

7 בפנימיות, רק מאירה¹
8 עליהם מלמעלה, –
9 בבחינת "מקור", שכן היא
10 למעלה מעלה ממדריגתם,
11 והיא מעלת רוחו
12 ונשמתו – של הצדיק,
13 למקור חצבו, – למקור
14 שממנו באות הנשמה
15 והרוח, דהיינו ל"חלק
16 תפוחין קדישין", –
17 ל"מלכות דאצילות", מקור
18 הנשמות, הנקראת שדה של
19 "תפוחין קדישין", ועל ידי
20 זה – שהנשמה עולה שם,
21 נעשה שם יחוד, –
22 ש"מלכות" מתייחדת עם מה
23 שלמעלה ממנה, על ידי
24 העלאת "מין ניקבין" –
25 התעוררות של אלקות, מכל

26 מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו, – כפי שסיביר
27 להלן בסימן כ"ח, שכל יגיעתו של האדם מה שעבדה נפשו במשך
28 ימי חייו ו"פעל" למעלה, אשר במשך ימי חייו היה זה באופן של
29 העלם והסתר – הרי זה מתגלה ומאיר בשעת הפטירה וההסתלקות,
30 ונזרעו ב"חלק תפוחין קדישין" – במקור הנשמה, אורות
31 עליונים מאד, לעצמת – ועל ידי אורות תחתונים, – שבאו
32 מהצדיק, אשר הם תורתו ועבודתו. – הרי שעל ידי תורתו
33 ועבודתו נזרעו למעלה אורות נעלים ביותר, והם מתגלים ונמשכים
34 למטה בשעת פטירתו והסתלקותו, והארת אורות עליונים אלו

אגרת הקדש

והנה יש עוד

בחי' הארה לתלמידיו רק שאינה מתלבשת בתוך
מוחם ממש כראשונה רק מאירה עליהם מלמעלה
והיא מעליית רוחו ונשמתו למקור חוצבו דהיינו לחלק
תפוחין קדישין ועי"ז נעשה שם יחוד ע"י העלאת
מ"נ מכל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי
חייו ונזרעו בחלק תפוחין קדישין אורות עליונים מאד
לעומת תחתונים אשר הם תורתו ועבודתו והארת
אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו
עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו והארה זו שעליהם
מלמעלה מכנסת בלבם הרהורי תשובה ומעשים
טובים וכל המעשים טובים הנולדים מהארה זו
שמאירה מאורות הזרועים בשדה הנ"ל נקרא גדולי
גדולין והארה זו היא בהעלם והסתר גדול כמו שמש
המאיר לכוכבים מתחת לארץ כדאיתא בתיקונים
על משה רבינו ע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארתו
בכל דרא ודרא לששים רבוא נשמות כמו שמש
המאיר מתחת לארץ לששים רבוא כוכבים:

34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כי המקשר תלמיד ורב הוא שכל התלמיד שמתבונן בתורת ושכל ודעת רבו". 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לתרץ - כשמאיר יחוד שבאצ"י באדם למטה (ועד למעשה "מעוט" שלו) - ה"ז לכאורה יותר מגילוי אלי" (שזהו למטה מאצ"י) ואפילו מגילוי שרש נשמתו שבאצ"י (שהרי המדובר ביחוד שבאצ"י שכל יחוד נמשך מלמע' ממקום היחוד) וצ"ל לא רק "הרהורי תשובה ומעוט", כ"א אן אנדער מענטש לגמרי! והביאור דוגמת השמש (שבמקומה - יום) המאיר לכוכבים (-שבמקומם - לילה גם כשמאיר השמש) מתחת לרובהפסקה) ארץ (בין השמש והכוכבים) .. מרע"ה (אצ"י) כו'. ומוסיף "לס"ר" - מזמה ראי' לכל תלמידיו. ומוסיף בכל דרא ודרא - ראה ר"פ מ"ב: בכל דור ודור... בגו"נ של חכמי הדור - כבנדו"ד באגה"ק". 36. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר": לע"ע מצאתי כל הענין בזה"ג רעג, א. וראה שם רטז, ב. ובתיקונים (תס"ט קיב, א. קד, א. ת"ע קלח, א) מצאתי רק חלק מהמבואר - ואולי טעות המעתיק הוא באגה"ק, ונשתרבו לו ממש"כ בתניא פמ"ד בתיקונים".

יום שני י"ז מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 294, כח למה נסמכה... עד עמ' קמח, מנוגה.

42 הכפרה, או כפי שנוח יותר לפרש, שזה מוסב על החטאת, שהחטאת
43 היא "כפרה ממש" (שלא כפי שהדבר בפרה אדומה שהיא בעיקר
44 ענין של טהרה). כדי לתרץ שאלה זו – יסביר רבנו הזקן, שענין
45 הקרבנות הוא "העלאת מ"ן" (התעוררות מלמטה), מנפש הבהמה
46 שבקליפת "נוגה", העולה

47 לשרשה וממשיכה אור
48 פנימי בעולם, אור שיכול
49 להתלבש בפנימיות בעולם
50 (שלכן נקראים הקרבנות
51 "אבילת מזבח", שהם ענין
52 של אכילה, שהיא אור
53 פנימי, אור כזה כשבא
54 בעולם נעשה מצומצם). ומה
55 זה "פועל" – לכפר על שוגג
56 הבא מהתגברות הנפש
57 הבהמית שמקליפת "נוגה",
58 ואילו בפרה אדומה ישנו
59 הענין של "קידוש מי
60 חטאת". "קידוש" מלשון
61 "קדש" – שזה ממשיך אור
62 מ"קדש העליון" שלמעלה
63 מהעולם, וזה מהדף את
64 חושך עולם התהו לאור של

65 תיקון, פעולה והשפעה זו בעולם באה לטהר מהטומאה החמורה
66 ביותר, "אבי אבות הטומאה", שלמטה מטה מקליפת "נוגה", וכך גם
67 על ידי פטירת צדיקים נמשך אור שלמעלה מהעולם, מתיקון "נוצר"
68 המורכבת מאותיות "רצון", ויוצרת "עת רצון" לכפר על "עון הדור",
69 אפילו על זדונות שהם משלש קליפות הטמאות שלמטה מ"נוגה".
70 בזה משתווה פטירת צדיקים לענין פרה אדומה ולא לענין הקרבנות
71 וקרבת חטאת. ובלשון רבנו הזקן: אַמְנָם¹⁰ נִדְרַע מִיָּדָה הַקְּדוּשָׁה
72 וְהָאֲרִיזוֹן לֵי, סוּד הַקְּרָבָנוֹת שֶׁ-הַקְּרִיבָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, הֵן פְּחִינֵת
73 הָעֲלֹאִת "מִן נוֹקְבִין" – העלאה והתעוררות מהתחתונים, מְנַפֵּשׁ
74 הַפְּחִינֵת שֶׁבְּנֵהָ אֶל שְׂרָשֵׁן וּמְקוֹרָהּ, הֵן פְּחִינֵת ד' חִיּוֹת
75 שֶׁבְּמִרְכָּבָה – המוכרות ביחוקאל פרק א', הַנּוֹשְׂאוֹת אֶת הַכֶּסֶם¹¹:
76 פְּנֵי שׁוֹר וּפְנֵי נֶשֶׁר וְכוּ', – מ"פני שור" באות נפשות הבהמות,
77 ומ"פני נשר" – נפשות העופות, שמחן מביאים קרבנות, את השתים
78 האחרות, "פני אדם" ו"פני אריה" הוא מרמז ב"וכו". הרי קרבנות הם
79 "העלאת מ"ן", העלאה מלמטה, אל ד' חיות ה"מרכבה", שהן שורש
80 הענינים שבעולם ויש להן שייכות לעולם, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִים
81 וְיוֹדְרִים "מִן דְּכוּרִין" – (המשכה מהמשפיע) מלמעלה, מְפָחִינֵת
82 "אדם" שְׁעַל הַכֶּסֶם, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "מְלָכָא" ו"זְעִיר אֲנִפִין". –

1 כח. אחרי אגרת הקודש סימן כ"ז (נך), ששלח רבנו הזקן אל החסידים אחרי
2 פטירתו של רבי מענדעלע מהרודוק (מויטבסק), בה הוא מסביר, שאחרי
3 הסתלקות של צדיק ומנהיג, יכולים עדיין התלמידים לקבל את ההשפעה
4 ממנו ברוחניות, ואף במדה מרובה יותר מאשר לפני הסתלקות, כשהיה
5 בחיים חיותו בעולם זה,

6 ובגשמיות (בענינים גשמיים)
7 מגינים הצדיקים שנסתלקו על
8 העולם הזה במדה מרובה יותר
9 מאשר לפני הסתלקותם –
10 אחרי אגרת זו, קבעו מסדרי⁴
11 האגרות קודש, את האגרת
12 שכתב רבנו הזקן אל הרב הצדיק
13 רבי לוי יצחק ממברדיטשוב, בתור
14 ניהומים על פטירת בנו. באגרת
15 זו מסביר רבנו הזקן איך
16 הסתלקות צדיק "פועל ישועות"
17 בקרב הארץ, לכפר על עון
18 הדור, אפילו על זדונות, שגם הם
19 יתכפרו.
20 מַה שֶׁכָּתַב – רבנו הזקן,
21 לְמַחְתָּנוּ, הָרַב הַנְּאִוֵן
22 הַמְּפָרָסֵם, אִישׁ אֱלֹקִים
23 קָדוֹשׁ ה', נֵר יִשְׂרָאֵל

24 עֲמוּד הַיְמִנִי פְּשִׁיט הַחֻקִּים, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הָרַב לְוִי יִצְחָק נִשְׁמָתוֹ
25 עָדוּ, אֵב בֵּית דִּין דְּקִלְתַּת קָדֵשׁ בְּאֲרִיזְטוֹשׁוֹב, לְנַחְמוּ עַל
26 פְּטִירַתוֹ⁴ בְּנוֹ הָרַב הַחֲסִיד מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הָרַב מֵאִיר נִשְׁמָתוֹ עָדוּ:
27 "לְמַה נִּסְמְכָה פְּרִשְׁת מְרִים – פִּרְשַׁת "מֵיתַת מְרִים", לְפָרִשְׁת פְּרָה,
28 – אדומה, לֹמֵר לָךְ: מַה פְּרָה מְכַפֶּרֶת וְכוּ'". – כך מיתת צדיקים
29 מכפרת, כך אומרת הגמרא במסכת מועד קטן⁵, והתוספות⁶
30 מפרשים, שפרה אדומה מכפרת על חטא העגל, הרי כשם שפרה
31 אדומה מכפרת, כך גם מיתת צדיקים מכפרת. וְצָרִיךְ לְהַבִּיחַ, לְמַה
32 נִסְמְכָה – פִּרְשַׁת מְרִים דְּקָא לְ-פִרְשַׁת פְּרָה אֲדָמָה (הַנִּעֲשֶׂה חוּץ
33 לְשֵׁלֶשׁ מַחְנוֹת, אֵלָּא דְחֲטָאִת קְרִיָּה רְחֻמָּנָא⁸ – התורה קוראת
34 לה "חטאת". ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר" מציין הרבי, שהמלים
35 "הנעשה חוץ לשלש מחנות.. רחמנא" צריכות לבוא בסוגריים.
36 [בכתב יד⁹, הנוסחא: 'הַנִּעֲשֶׂה פְּחִינֵן'. ומן תיבת "לשלש" עד תיבת
37 'רחמנא' – ליתא בכתב יד] על כל פנים, השאלה היא, מדוע
38 הסמיכה התורה פרשת מרים לפרשת פרה אדומה דוקא? וְלֹא
39 נִסְמְכָה – פרשת פרה אדומה, לְפָרִשְׁת חֲטָאִת הַנִּעֲשֶׂה בְּפָנִים עַל
40 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ – שהיא כְּפָרָה מְמֹשֶׁ. – המלים "כפרה ממש" יכולים
41 לפרש, שהן מוסבות על המזבח – שהחטאת נעשה על מזבחי

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה הסכמת הרבנים שי' ... נ"ע" – הנדפסת בתחלת הס'". 2. ע"ד ל' הכתוב - איוב יא, ו. 3. ע"ד ל' חז"ל - ברכות כח, ב. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בשנת תקס"ו". 5. כח, א. 6. ד"ה מה פרה. וראה גם פרש"י ר"פ חוקת. 7. פרש"י עה"פ חוקת יט, ג. מיומא סח, א. 8. פרש"י עה"פ שם, ט. מעבודה זרה כג, ב. חולין יא, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה "מודעה רבה" שבראש הספר (משנת תר"ס - מאש"כ בהדפוסים שקודם שנה זו)". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בהבא לקמן ראה בארוכה לקו"ת ר"פ חוקת". 11. ח"א סד, ב. 12. לקוטי תורה להאריז"ל פרשת ויקרא. 13. בחיי תרומה כה, י. ובכ"מ.

1 הרי האור הנמשך משם הוא אור היורד ומתלבש בעולם בפנימיות,
 2 וכנוכר לעיל, שלכן נקראים קרבנות "אכילת מזבח", שהם ממשיכים
 3 אור פנימי, כדוגמת ענין האכילה והמזון שהם ענין פנימי. **אָבְן**
 4 **בְּשֵׁרֶפֶת הַפָּרָה אֲדָמָה, הֵנָּה עַל יְדֵי הַשְּׁלֶכֶת עֵץ אֲרוֹ וְאִזּוּב וְכו'.**
 5 - שגם זה הוא ענין של
 6 המשכה¹⁴, ולאחרי זה
 7 מתוסף גם וְנִתְּנֵת מִים 1
 8 חיים אֶל הָאֶפֶר - נִקְרָא 2
 9 בְּשֵׁם "קִדּוּשׁ מֵי הַטְּהָא" 3
 10 כְּמִשְׁנֵה¹⁵, - קידוש" מלשון 4
 11 "קדש", וְהִיא בְּחִינַת "קִדְשׁ" 5
 12 הַעֲלִיזוֹן, - הבחינה 6
 13 העליונה ביותר ב"קדש", 7
 14 הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "טְלָא" 8
 15 דְּבִדְלֻחָא", - טל הבדולח, 9
 16 כמו הלשון "בעין הבדולח" 10
 17 הכתובה לגבי מן¹⁶, הנקרא 11
 18 גם¹⁷ "טל", "שכבת הטל";
 19 וזה ענין של "טל", שהוא "אתערותא דלעילא" (התעוררות
 20 מלמעלה) שלמעלה לגמרי מ"אתערותא דלתתא" (התעוררות
 21 מלמטה), שלא כמו מטר הבא על ידי "אתערותא דלתתא",
 22 התעוררות מלמטה, כמו שכתוב¹⁸: "ואד יעלה מן הארץ והשקה",
 23 אלא כמו "טל" שהוא "אתערותא דלעילא" (הבא מהתעוררות
 24 מלמעלה), ובפרט "טלא דבדולחא" הוא "אתערותא דלעילא"
 25 שלמעלה לגמרי מ"אתערותא דלתתא", כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּיָדָהּ
 26 הַקְּדוּשִׁי¹⁹, ש' - טלא דבדולחא" הִיא בְּחִינַת "חֲבֻכָּה עֲלָאָה" -

אגרת הקדש

בשם מלכא וו"א. אכן בשריפת הפרה אדומה הנה ע"י השלכת עץ ארו ואזוב וכו' ונתינת מים חיים אל האפר נקרא בשם קידוש מי חטאת במשנה והיא בחי' קדש העליון הנקרא בשם טלא דבדולחא כמ"ש בזה"ק שהיא בחי' חכמה עילאה ומוחא סתימאה דא"א ועלה איתמר בדוכתי טובא בזה"ק בחכמה אתברירו ואתהפכא חשוכא לנהורא דהיינו עולם התיקון שנתברר ונתתקן ע"י מוחא סתימאה דא"א מעולם התהו ושבירת הכלים שנפלו בבי"ע וכו' כנודע. ולזאת מטרת טומאת המת אף שהוא אבי אבות וכו' ולמטה מטה מנוגה:

27 חכמה עליונה, ו"מְחָא סְתִימָאָה" ד"אַרְיָךְ אַנְפִּין", - "חכמה
 28 שבכתר" שלמעלה לגמרי מהעולם, וְעֵלָה אֲתָמֵר בְּדוּכְתֵי טוּבָא
 29 בְּיָדָהּ הַקְּדוּשׁ: בְּחֻבְכָּה אֲתַבְרִירו²⁰, - עליה, על "חכמה עילאה"
 30 ו"מוחא סתימאה", כתוב בהרבה מקומות בזהר הקדוש "בחכמה
 31 אתברירו" על ידי "חכמה"
 32 הם מתבררים, שעל ידי
 33 "חכמה" נעשה הבירור
 34 והתיקון, הרי כשעל ידי
 35 "קידוש מי חטאת" נמשך
 36 מבחינה זו - אזי: וְאִתְהַפְּכָא
 37 חֲשׂוּכָא לְנְהוּרָא, - מתהפך
 38 החושך לאור, דְּהֵינּוּ עוֹלָם
 39 הַתִּיקוֹן, שְׁנִתְבָּרַר וְנִתְתַקֵּן
 40 עַל יְדֵי "מְחָא סְתִימָאָה"
 41 ד"אַרְיָךְ אַנְפִּין", - זה
 42 מתברר ונתתקן מְעוֹלָם
 43 תְּהוֹוֹ וְשִׁבְרֵת הַכְּלִים,
 44 שְׁנִפְלוּ כְּכִרְיָאָה־יְצִירָהּ
 45 עֲשִׂיָהּ וְכו', כְּנֹדֵעַ. - שהניצוצות משבירת הכלים נפלו בעולמות
 46 בריאה־יצירה־עשיה, וזה מעבודתו של יהודי לברר ולתקן את
 47 הניצוצות, וְלִזְאוֹת - ולכן פרה אדומה מְטַהֶרֶת מְטָאָת הַמֵּת, -
 48 ממי שנטמא למת, אֶף שְׁהוּא - המת הוא אָבִי אֲבוֹת וְכו', -
 49 הטומאה, וְלְמַטָּה מְטָה מְנַגֵּה: - המדרגה התחתונה ביותר
 50 בטומאה, אף על פי כן מטרת פרה אדומה טומאה זו, שכן, על ידי
 51 "קידוש מי חטאת" נמשך מ"חכמה עילאה" ו"מוחא סתימאה", אור
 52 שלמעלה לגמרי מהעולם, ובכוח אור זה להפוך חושך העולם לאור.

יום שלישי י"ח מרחשוון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמה, והנה מודעת זאת... עד עמ' 296, וכו'.

53 להלן יסביר רבנו הזקן השייכות למיתת צדיקים, שגם במיתת צדיקים נמשך
 54 אור נעלה כזה ה"פועל" ומשפיע בעולם להפוך חושך לאור ומכפרת על עון
 55 הדור. ובלשון רבנו הזקן:
 56 וְהֵנָּה, מוֹדַעַת זֹאת²¹, -
 57 והרי ידוע הדבר, ד"אָפָא" 12
 58 - "חכמה", יוֹנֵק מְמוֹל 13
 59 הַשְּׁמִינִי כו' - שבי"ג מדות 14
 60 הרחמים הנקראות "מזלות" 15
 61 (שכן ההמשכה משם יכולה 16
 62 להיות רק באופן של "מזל" 17
 63 ו"שערות"), וְהוּא תִקּוּן
 64 "נוצר חסד", - כפי שכתוב בי"ג מדות הרחמים²²: "נוצר חסד
 65 לאלפים", "נוצר" - אוֹתִיּוֹת "רְצוּן", וְהִיא עֵת רְצוּן²³ הַמְתַּגַּלָּה

אגרת הקדש

והנה מודעת זאת דאבא יונק ממזל השמיני כו' והוא תיקון ונוצר אותיות רצון והיא ג"כ עת רצון המתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירת צדיקי עליון עובדי ה' באהבה במסירת נפשם לה' בחייהם ערבית ושחרית בק"ש שע"ז היו מעלים מ"נ לאו"א בק"ש כידוע. (וכן בת"ת דמחכמה נפקא) תוֹרָה ד' - תורה מְחַבְּבָה נִפְקָא), - התורה באה מ"חכמה", הרי בלימודם תורה יש בו גם מן "העלאת מין" ל"חכמה", וְעַל יְדֵי זֶה

66 וּמְאִיר בְּבְחִינַת גִּלּוּי מְלֻמְעָלָה לְמַטָּה, בְּעֵת פְּטִירַת צְדִיקָיו
 67 עֲלִיזוֹן, עוֹבְדֵי ה' בְּאַהֲבָה, בְּמִסִּירַת נַפְשָׁם לַה' בְּחִיּוּהֶם עֲרִבִית
 68 וְשַׁחְרִית בְּקִרְיַת שְׁמַע, 68
 69 שְׁעַל יְדֵי זֶה הָיוּ מַעֲלִים
 70 "מִן נֹקְבִין" ל"אָפָא"
 71 ו"אָפָא" - ("חכמה")
 72 ו"בינה" בְּקִרְיַת שְׁמַע, 72
 73 פְּדוּעַ - שמסירות הנפש
 74 של קריאת שמע, היא
 75 "העלאת מין" ל"חכמה"
 76 ול"בינה", (וְכֵן בְּתַלְמוּד
 77 תוֹרָה ד' - תורה מְחַבְּבָה נִפְקָא), - התורה באה מ"חכמה", הרי
 78 בלימודם תורה יש בו גם מן "העלאת מין" ל"חכמה", וְעַל יְדֵי זֶה

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כן מפרש כאן. ועיין לקו"ת פ' חוקת שם ובפרט סד"ה תוספת כו' ויקחו אליך (סא, ב) -". 15. פרה פרק ו'. 16. בהעלותך יא, ז. 17. בשלח טז, יג. 18. בראשית ב, ו. 19. ראה זח"ג קכח, ב. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: בלקוטי ביאורים לתניא (להר"י שי' קארן): "יראה תו"א פ' בראשית ד"ה ויאמר ה"א הן האדם. שם מג"א ד"ה ובבואה. בהוספות ד"ה להבין ענין חלב ודבש פ"ב. - וראה זח"ב רנד, ב. ע"ח ש"ח פ"ה. מבו"ש ש"ה ח"א פ"ב. סהמ"צ להצ"צ איסור עבודת בע"מ ועוד - ישוב הסתירות בזה". 21. ע"ח ש"ט ז' פ"ו. ובכ"מ. 22. תשא לד, ז. 23. בתניא לפנינו: "והוא תיקון ונוצר אותיות רצון והוא ג"כ עת רצון". אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א כפפנים.

1 היו נמשכים ויורדים פחינת "מין דבורין" – (המשכה
2 מלמעלה), מתקון "נוצר חסד", – שכאמור יונקת ומקבלת
3 "חכמה" ממנו, והם הם המאירים בפחינת גלוי בפטירתם, –
4 ההמשכות שהיו נמשכות על ידי מסירות נפשם בקריאת שמע
5 ובלימוד התורה – מאירות
6 באופן גלוי בשעת פטירתם,
7 כנודע שכל עמל האדם
8 שעמלה נפשו פחיו –
9 ופעל" למעלה בפחינת
10 העולם והסתר – שזה
11 נשאר נעלם ומוסתר
12 למעלה, מתגלה ומאיר
13 בפחינת גלוי מלמעלה
14 למטה בעת פטירתו. –
15 הרי לכן, כל ההמשכות
16 שפעלו "העלאת מין" של
17 קריאת שמע ולימוד התורה
18 שלהם, שהיו לפני זה באופן
19 של העלם והסתר למעלה –
20 מתגלות ומאירות למטה
21 בגילוי בשעת פטירתם.
22 והנה, על ידי גלוי הארת

אגרת הקדש

ועי"ז היו נמשכים ויורדים בחי' מ"ד מתיקון ונוצר
חסד והם הם המאירים בבחי' גילוי בפטירתם כנודע
שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחיו למעלה בבחי'
העלם והסתר מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה
למטה בעת פטירתו והנה ע"י גילוי הארת תיקון ונוצר
חסד בפטירתו מאיר חסד ה' מעולם עד עולם על
יראיו ופועל ישועות בקרב הארץ לכפר על עון הדור
אף גם על הזדונות שהן מג' קליפות הטמאות שלמטה
מנוגה לפי שמזל דנוצר ממו"ס דא"א מקור הבורים
ואתהפכא חשוכא דשבירת הכלים לנהורא דעולם
התיקון. משא"כ בקרבנות שע"ג המזבח שאינן
מכפרים אלא על השגגות שהן מהתגברות נפש
הבהמית שמנוגה כמ"ש בלקוטי תורה פ' ויקרא ולכן
נסמכה לפ' פרה דוקא מה פרה וכו' ובילקוט פ' שמיני
הג' מי חטאת וכו':

23 תקון "נוצר חסד" בפטירתו – של צדיקי עליון, מאיר "חסד ה'
24 מעולם – מ"עלמא דאתכסיא" (העולם המכוסה), עד עולם –
25 ל"עלמא דאתגליא" (העולם המגולה), על יראיו"²⁴, ו"פועל
26 ישועות בקרב הארץ"²⁵, לכפר על עון הדור, אף גם על
27 הזדונות – עבירות שנעשו במזיד, שהן מג' קליפות הטמאות
28 שלמטה מנוגה, – שמנוגה" באות העבירות בשוגג שעליהן
29 מכפרים קרבנות, לפי שמזל "נוצר חסד" – בא מ"מחא
30 סתימאה" – "חכמה שבכתר" ד"אריז אפיין" מקור הברורים,

יום רביעי י"ט מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 296, כט אשת חיל... עד עמ' קמט, ורכ"ט.

61 כמ. באגרת הקדוש זו, סימן כ"ט, מסביר רבנו הזקן המעלה הנעלית
62 המיוחדת שבלימוד הלכות התורה, עד שחכמינו ז"ל מציינים את ההלכות
63 כ"תגא" ו"כתרה של תורה", וזאת – מפני שגילוי הרצון העליון של מצוות –
64 אשר הרצון העליון של מצוות הוא למעלה מ"חכמה" שבתורה (ומרצון זה
65 מתהווים הלבושים לנשמה
66 שתוכל "לקבל" התגלות זו
67 השכינה שבגן עדן) – מתגלה
68 בעיקר בהלכות שבתורה שבעל
69 פה – המבטאות בבחי' את
70 הרצון העליון שבמצוות.

אגרת הקדש

כמ אשת חיל עמרת בעלה כו'. איתא בנמ'
פ"ד דמוילה וראשתמש בתגא
חלף כו' זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של
בתגא חלף כו' – על מה שכתוב ב"אבות"⁵ המשתמש בכתר
(התורה) נלקח (מהעולם) – אומרת על כך הגמרא במסכת מגילה:
71 "אשת חיל עמרת בעלה כו'". – זהו פסוק במשלי. כשם שתורה
72 משולה לאשה, על דרך "ראה חיים עם האשה אשר אהבת"² –

24. ע"פ ל' הכתוב - תהלים קג, יז. 25. ע"ד ל' הכתוב - תהלים עד, יב. 1. יב, ד. 2. קהלת ט, ט. 3. ראה קידושין ל, ב. 4. כח, ב. 5. פרק א' משנה י"ג.

31 "פרק אחד" מורה שמדובר במשניות, תורה שבעל פה, מדוע, איפוא, 32 בזה דוקא הוא יוצא ידי חובתו, ולא בדברי תורה אחרים, כמו מקרא, 33 מדרש ואגדה?
34 אך מודעת זאת, - ידוע, מה שכתב האריז"ל¹¹, שכל¹² אדם 35 מישראל צריך לבא 36 בגלגולים רבים עד שיקום 37 כל תרי"ג - 613, מצות 38 התורה במחשבה דבור 39 ומעשה, - אלה הם שלשת 40 לבושי הנפש שבהם 41 מקיימים מצוות, מן ההכרח 42 שכל נשמה תעבור גלגולים 43 שונים עד שתקיים כל 44 המצוות - כדי להשלים 45 לבושי נפשו ולתקנם 46 שלא יהא לבושא דחסרא 47 בו, - לבושים שחסר בהם, 48 כפי שאומר רבנו הזקן בפרק 49 ד' בחלק הראשון של ספר ה"תניא", שלכל נפש אלקית שלשה 50 לבושים שהם מחשבה, דיבור ומעשה של תרי"ג מצוות התורה, 51 ואם חסר בתרי"ג המצוות - חסר הרי בלבושי הנפש, וכדי שלא 52 יהיו לבושים חסרים - מן ההכרח שהנפש תקיים כל תרי"ג מצוות 53 התורה, שאז לבושיה הם בשלימות, לבר¹³ מצות התלויות 54 במלך¹⁴ - המוטלות על המלך, שהוא - המלך מוציא כל 55 ישראל - בקיום מצוות אלו, כי הוא בלילות כלם כו¹⁵, - הוא 56 כולל בתוכו כל בני ישראל, ובקיומו המצוות התלויות בו הרי זה 57 כאילו שכל בני ישראל קיימו אותן, אך שאר המצוות מן ההכרח 58 שכל נשמה תקיים את כולן, וכיוון שבגלגול אחד הוא לא קיים 59 מצוות מסוימות - מן ההכרח שיבוא עוד פעם בגלגול שני כדי 60 לקיים המצוות שחסרו לו בגלגול הקודם, וכו', והפעם - מדוע מן

1 "זה המשתמש בפי ששונה הלכות, בתרה של תורה כו". - 2 הב"ח אינו גורס שם המלים "כתרה של תורה", אך רבנו הזקן מקבל 3 הגירסא כפי שהיא מובאת בגמרא שלנו, עם המלים "כתרה של 4 תורה". להלן אומרת הגמרא שם ב"מגילה": "תנא דבי אליהו, כל 5 השונה הלכות מבטח לו 6 כו". - שהוא בן עולם 7 הבא. שם ב"מגילה" כתוב 8 "כל השונה הלכות" - בלי 9 ההוספה "בכל יום". ואילו 10 בסיום מסכת נדה⁶ הלשון 11 היא "כל השונה הלכות בכל 12 יום", ומפרש רש"י שם: 13 "הלכות" - "משנה ברייתא 14 הלכה למשה מסיני". 15 ב"אגרת הקודש" סימן כ"ג⁷ 16 מפרש רבנו הזקן (לקוח 17 מרש"י⁸) ש"הלכות" היינו 18 "הלכות ברורות ופסוקות 19 הלכה למעשה". וצריך להבין, למה נקראו ההלכות בשם "תנא 20 וכתרה של תורה"? וגם, למה "השונה הלכות" דוקא מבטח 21 לו כו", - שהוא בן עולם הבא, ולא שאר דברי תורה? - מדוע 22 לא גם מי שלומד שאר הענינים שבתורה, כמו מקרא, מדרש ואגדה? 23 וכן להבין מאמר רז"ל בפרק יא דמנחות: "אפלו לא שנה 24 אדם אלא פרק אחד שחרית כו" - יצא ידי חובתו, - במצות 25 תלמוד תורה. הגמרא אומרת שם שאותו יהודי קיים מצות "לא ימוש 26 ספר התורה הזה מפריך"¹⁰, וממה שהגמרא אומרת להלן לפי דעה 27 שניה שפסוק זה אינו חובה, מסתבר הרי, שלפי הדיעה הראשונה 28 מוטלת חובה ללמוד תורה בכל הזמנים (פרט לכך, כשמישהו אינו 29 יכול ולמד תורה רק פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית - יצא ידי 30 חובתו). ולמה אינו יוצא ידי חובתו בשאר דברי תורה? - הלשון

6. עג, א. 7. קלז, א. 8. ראה ט"ז יו"ד סרמ"ו סק"ב. 9. צט, ב. 10. יהושע א, ת. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ס' הגלגולים פ"ד. ש' הגלגולים הקדמה יא, טז. ובהקדמת ש' המצות (ובע"ח שמ"ט פ"ה) קיצר ולכן לא קשה משם. ועייג"כ שלה' תושב"כ בתחלתו (רסד, ב ואילך)". 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר, שבהל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד הועתק הענין עם כמה שינויים: (א) באגה"ק "שיקיים", ובשו"ע "שמקיים" (הדגשת הבעול שבהווה, ואין מספיק אפילו כשהכל באופן שבדאי קיים. וי"ל נפק"מ - כשלא קיים מחמת אונס. וראה שלה' שם). (ב) באגה"ק מוסיף (מצות) התורה. וי"ל שזהו תוס' טעם ההכרח, ואינו נוגע כ"כ בשו"ע. ועוד ועיקר - מוכרח להוסיף כאן כיון שמבאר א"ח כ"ז וז"מ דרבנן כו'. (ג) בשו"ע הסדר "במעשה דבור ומחשבה". ואולי י"ל הטעם דבשניהם כתב ע"פ הכלל לא זו אף זו (ראה תוס' ריש יבמות). ולכן בשו"ע דעיקרו בנוגע למעשה קמ"ל דאפילו כשיש מעשה - בשביל דבור כו' ג"כ מתגלגל, ובאגה"ק (נשמתא דאורייתא) קמ"ל דאפילו כשיש מח' מתגלגל בשביל דבור וכו'. (ד) בשו"ע שם - פס"ד ברור - מוסיף הביאור "ודיבור ומח' הוא לימוד הלכותיהן, ע"ד שאמרו (מנחות קי) חכמים ע"פ זאת תורת החטאת וגו' שכל העוסק בת"ת כאילו כו". ואולי ע"ד הטעם שבמקום "אדם" כאן - כתב שם 'נפש". 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע שבשו"ע - שכנ"ל צ"ל הפס"ד יותר ברור - אין כל הפסקא והענין ד'לבד מצות התלויות במלך כו'". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל בתו"א נג, ג הלשון: שכ"א מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות לבד מצות המלך שהמלך הוא מוציא כל ישראל וכל המצות מחויב כ"א לקיים וצריך להיות בגלגול או בבחי' עיבור. ועד"ז בלקו"ת יוה"כפ (סט, א): ואפי' מצות כהנים וכה"ג ע"י עיבור או גלגול". 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכו"ה בתו"א שם) - ולא הזכיר כה"ג. וכו"ה במשנת חסידים מסכת חיוב הנשמות רפ"ב). ובלקו"ת שם מפורש "צריך כל אדם לקיים... ואפי' מצות כהנים וכה"ג". אבל בס' הגלגולים פ"ד כולל ביחד "מצות... לכהן, ללווים... למלכים... לדיינים וכיו"ב". ואולי י"ל ד"הוא כללות כולם" דבאגה"ק כאן הוא עיבור שכתב בס' הגלגולים שם. ועפ"ז יומתק דבמקום "מפני חשיבותו" שבמ"ח שם - כותב אדה"ז כי הוא כללות כולם".

(* כ"ה בדפ' זיטומיר תר"ח, תרט"ז. וואראש תרנ"ה. ווילנא תרס"ה (ואילך). אבל בדפוס ראשון (שקלאוו תקנ"ד) "שתקיים". וכ"ה בדפוס: לבוב, תקנ"ט; קאפוסט, תקע"ד; קאפוסט, תקפ"ח; וואראש ת"ר; טשערנאוויץ תר"ט; לבוב תר"י; טשערנאוויץ תר"כ.

45 ומתיקות כזו שאין בכוח הנברא ל"קבלם" מבלי שיגוע מהמתיקות
 46 - כפי שיסביר להלן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁹: "לְחֹזֵת בְּנֶעֱם ה'", לְשׁוֹן
 47 נְעִימוֹת וְעֵרְבוֹת וּמְתִיקוֹת וְתַעֲנוּג עֲצוּם לְאִין קִין, כְּמוֹ
 48 שְׁפָתוֹב²⁰: "אִז תַּתְּעַנֵּג עַל ה', וְהִשְׁפִּיעַ בְּצַחְצוּחוֹת²¹ כּו", -

49 "צַחְצוּחוֹת" הוּא לְשׁוֹן "צִחָה
 50 צָמָא", - צמאון שאינו
 51 נרווה, אלא צמא תמיד
 52 ליותר, שכן התענוג הוא אין
 53 סוף, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּהִרְ²²,
 54 וְאִין בְּכִתְחָה - של הנשמה,
 55 לְקַבֵּל הַנְּעִימוֹת וְעֵרְבוֹת
 56 הַצַּחְצוּחוֹת, שְׁלֵא תִצָּא
 57 מִנְּרַתְקָה - מהמוגבלות
 58 שלה, וְ - לא תתפַּל
 59 מִמְּצִיאוֹתָה בְּנֵר - הבטל
 60 בְּאִינְקָה. - מפאת האור
 61 הגדול של האבוקה בטל
 62 אור הנר לגמרי במציאות -
 63 כך מצד האור הגדול של
 64 התענוג והמתיקות דיתה
 65 הנפש בטלה ממציאותה,
 66 אִם לֹא, שְׁמִבְחִינַת אֹר
 67 זֶה עֲצָמוֹ תִשְׁתַּלְשַׁל
 68 וְתִשְׁרָד מִמֶּנּוּ אִיזוֹ הָאֵרָה
 69 מוֹעֲסָתָה, בְּרִדְךָ
 70 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת מְדַרְגָּה אַחַר
 71 מְדַרְגָּה בְּצַמְצוּמִים רַבִּים,
 72 עַד שְׁיִבְרָא מְנַה -
 73 מההארה שבאה מן האור,
 74 לְבוֹש אֶחָד נִבְרָא, מְעִין
 75 מְחוֹת אֹר זֶה, לְחִלְבִּישׁ -
 76 בלבוש זה את הנפש רוח
 77 וְנִשְׁמָה, וְדָרְךָ לְבוֹשׁ זֶה
 78 שְׁהוּא מְעִין אֹר זֶה תּוֹכֵל
 79 - הנשמה לְהִנּוֹת מִיּוֹ אֹר זֶה וְלִחְשִׁינּוּ, וְלֹא תִתְפַּל
 80 מִמְּצִיאוֹתָה, - שכן, כיוון שהלבוש בא מאור זה, הרי זה מעניק
 81 כוח לנפש "לקבל" את האור, וכיוון שהלבוש הוא הרי "נברא"
 82 יכולה הנשמה להתלבש בלבוש זה, והלבוש עצמו אינו בטל
 83 במציאות באור זה, מפני שהוא הרי בא מאור זה עצמו - ואלה הם
 84 לבושי המצוות, וְכִמְשַׁל הַרְוָאָה בְּשִׁמְשׁ דְּרָךְ עֲשִׂישִׁית וְזָכָה
 85 וּמְאִירָה וְכו', וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב²³: "וְיִבֵּא מִשָּׁה בְּתוֹךְ הָעֵנָן, וְיַעַל
 86 כּו", - על הר סיני, שְׁנַתְּלִבֵּשׁ פְּעֻנָּה וְעֵלָה וְרָאָה דְּרָךְ הָעֵנָן
 87 וְכו', - שהענן שימש בלבוש למשה שיוכל "לקבל" הגילויים על
 88 הר סיני, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּהִרְ ב' דָּף רי ורכט.

1 ההכרח שיהיו לו הלבושים מכל תרי"ג המצוות, הוּא פְּרִי לְחִלְבִּישׁ
 2 - בלבושים של מצוות, כָּל תְּרִי"ג בְּחִינּוֹת וְכִחוֹת שְׁנִפְשׁוּ, -
 3 כפי שרבנו הזקן קורא לכך בפרק ד' שב"תניא" תרי"ג אברי הנפש
 4 - ילביש את כולם בלבושי מצוות, אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נַעֲדְרָה כּו'.

5 - שלא יחסר שום לבוש
 6 לכל אחת מתרי"ג הבחינות
 7 והכוחות של הנפש. וְכִאֹר
 8 עֵינֵי הַכֶּרֶחַ וְצִדְךָ לְבוֹשִׁים
 9 אֵלָיו, - מדוע מן ההכרח
 10 שיהיו לנפש לבושים אלה,
 11 מִבְּאֵר בְּהִרְ¹⁶, וּמוֹכֵן לְכָל
 12 מִשְׁכִּיל, כִּי לְהִיֹּת שְׁנִפְשׁ
 13 רוּחַ וְנִשְׁמָה שְׁפָאֲדָם הֵן
 14 בְּחִינּוֹת נִבְרָאִים, וְאִי
 15 אִפְשָׁר לְשׁוֹם נִבְרָא לְהִשְׁיֵג
 16 שׁוֹם הַשְּׁנָה בְּכּוֹרָא וְיִוֹצֵר
 17 תְּפֵל, אִינְסוּף בְּרוּךְ-הוּא.
 18 - נברא שהוא בעל גבול
 19 אינו יכול להשיג שום
 20 השגה בבורא שהוא "אין
 21 סוף" ובלי גבול. שזה כפי
 22 ש"אור אין סוף" הוא
 23 למעלה מעולמות בכלל -
 24 אי אפשר שתהיה לשום
 25 נברא השגה בו, וְגַם אַחֲרֵי
 26 אֲשֶׁר הָאִיר ה' מְאֹרֵו
 27 וְהַבְּרָךְ - הארה בלבד
 28 מאורו, וְהַצִּיל בְּבְחִינַת
 29 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת מְדַרְגּוֹת
 30 רַבּוֹת, מְדַרְגָּה אַחַר
 31 מְדַרְגָּה, - מדרגה למטה
 32 ממדרגה, בְּבְחִינַת
 33 צַמְצוּמִים עֲצוּמִים
 34 וְלְבוֹשִׁים רַבִּים וְעֲצוּמִים -
 35 לבושים רבים המעלימים ביותר על האור ומסתירים אותו, הִיְדוּעִים
 36 לְיֹדְעֵי הֵן, - חכמה נסתר (תורת הקבלה). וְנִבְרָאִים בְּאֵדְרָא
 37 רַבְּהִי בְּשֵׁם "שְׁעֵרוֹת", - כשם ששערה חיותה מצומצמת, עד
 38 שיכולים לגזוז אותה מבלי להרגיש שום כאב - כך החיות הנמשכת
 39 על ידי הצמצומים, נקראת "שערות", כלומר המשכה מצומצמת
 40 ביותר, וְכִדְבָרְתִּיב - וכמו שכתוב בְּדִנְיָא¹⁸: "וְשִׁעַר רֵאשִׁיהַ פְּעֻמָּר
 41 נְקָא כּו" - ושערות ראשו הן כצמר לבן, כלומר, שישנן למעלה
 42 המשכות הנקראות בשם "שערות", הרי, גם אחרי כל הצמצומים,
 43 אַחַד-עַל-פִּי-בֵן, לֹא יִכְלֵה הַנֶּפֶשׁ אוֹ הַרוּחַ וְנִשְׁמָה לְמִסְכָּל -
 44 לסבול הָאֹר, כִּי טוֹב וּמְתִק הָאֹר וְכו', - כלומר, טוב כזה

אגרת הקדש

כללות כולם כו' והטעם הוא כדי להלביש כל תרי"ג בחי' וכחות שבנפשו אחת מהנה לא נעדרה כו'. וכיאר ענין הכרח וצורך לבושים אלו מבואר בוהר ומובן לכל משכיל כי להיות שנפש רוח ונשמה שבאדם הן בחי' נבראים וא"א לשום נברא להשיג שום השגה בכורא ויוצר הכל א"ס כ"ה וגם אחרי אשר האיר ה' מאורו ית' והאציל בבחי' השתלשלות מדרגות רבות מדרגה אחר מדרגה בבחי' צמצומים עצומים ולבושים רבים ועצומים הידועים לי"ח ונקראים באד"ר בשם שערות וכדרכיב בדניאל ושער רישיה כעמר נקא כו' אעפ"כ לא יכלה הנפש או הרוח ונשמה למסבל האור כי טוב ומתוק האור וכו' כמ"ש לחזות בנועם ה' לשון נעימות ועריבות ומתיקות ותענוג עצום לאין קץ כמ"ש אז תתענג על ה' והשביע בצחצחות כו' לשון צחה צמא כמ"ש בוהר ואין בכחה לקבל הנעימות ועריבות הצחצחות שלא תצא מנרתקה ותתבטל ממציאותה כנר באבוקה אם לא שמבחי' אור זה עצמו תשתלשל ותמשך ממנו איזו הארה מועמת בדרך השתלשלות מדרגה אחר מדרגה בצמצומים רבים עד שיברא ממנה לבוש אחד נברא מעין מחות אור זה להלביש הנפש רוח ונשמה ודרך לבוש זה שהוא מעין אור זה תוכל ליהנות מזיו אור זה ולהשיגו ולא תתבטל ממציאותה וכמשל הרואה בשמש דרך עששית זכה ומאירה וכו' וכמ"ש ויבא משה בתוך הענן ויעל כו' שנתלבש בענן ועלה וראה דרך הענן וכו' כמ"ש בזח"ב דרי"ו ורכ"ט.

16. ח"ב רי, ב. שם רכט, ב. 17. זח"ג קכח, ב. ואילך. 18. ז, ט. 19. תהלים כז, ד. 20. ישעי' נח, יא. 21. ירת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה תו"א מג"א צח, סע"ב. אוה"ת תצוה (ע' א' תרו). פרס ש' הצחצחות". 22. ח"ב רי, ב. 23. משפטים כד, יח.

יום חמישי כ' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמט, והנה אור זה... עד עמ' 298, כולא חד.

1 והנה, אור זה הגנוז לצדיקים לעתיד לבא, הנקרא בשם "נעם"
 2 ה"ן ו"צחצחות", - צמאון של תענוג, להתענג על ה', ו"ד' מאות
 3 עלמין דכסופין דמתענגי בהון צדיקא כו"²⁴, - וארבע מאות
 4 העולמות של "כיסופין" מלשון "נכסוף נכספת"²⁵, שהצדיקים
 5 מתענגים בהם, כמו
 6 שכתוב²⁶: "ארבע מאות
 7 שקל כסף כו" - שעל פי
 8 קבלה, משמעותם הרוחנית
 9 היא, ארבע מאות עולמות
 10 של כוסף ותענוג לצדיקים,
 11 הנה יש בו - באור זה,
 12 מעלות ומדרגות רבות
 13 מאד, גבוה מעל גבוה, -
 14 עד כמה שמדריגה אחת
 15 תהיה גבוהה ישנה עוד
 16 מדריגה למעלה ממנה, אך
 17 הארה מועטת הירודת
 18 מדרגה אחר מדרגה לברא
 19 לבוש זה, - הלבוש הנכבד
 20 לעיל המאפשר לנשמה
 21 לקבל את האור, היא
 22 מבחינת מדרגה האחרונה
 23 שפאור זה, ונקראת בשם
 24 "מדרגה החיצונה" - לא
 25 הפנימיות של האור, כי אם
 26 החיצונית
 27 ו"אחורים" דרך משל,
 28 כמו שכתוב בזה דף רח
 29 עמוד כ' (עין בספר מקדש
 30 מלך²⁷) - דף רי עמוד כ':
 31 ומה דאשתאר כו'. -
 32 וממה שנשאר מאור זה
 33 נוצרים הלבושים לנשמה.

אגרת הקדש

והנה אור זה הגנוז לצדיקים לע"ל הנק' בשם נועם ה' וצחצחות להתענג על ה' וד' מאות עלמין דכסופין דמתענגי בהון צדיקיא כו' כמ"ש ארבע מאות שקל כסף כו' הנה יש בו מעלות ומדרגות רבות מאד גבוה מעל גבוה אך הארה מועטת הירודת מדרגה אחר מדרגה לברוא לבוש זה היא מבחי' מדרגה האחרונה שבאור זה ונקראת בשם מדרגה החיצונה ואחוריים דרך משל כמ"ש בזה דר"ח ע"ב (עין בס' מק"מ) ור"י ע"ב ומה דאשתאר כו' והנה כמו שבנשמת האדם יש בה כח התענוג שמתענגת ממה שיש לה ענג ממנו כמו מהשכלת שכל חדש וכה"ג ובחי' חיצונית ואחוריים של כח ובחי' התענוג שבה היא בחי' כח הרצון שבה שהוא רוצה מה שהוא רוצה דהיינו דבר שאינו צער שהצער היפך תענוג. וככה ער"מ באור א"ס ב"ה ג"כ כביכול הרצון העליון ב"ה היא בחי' חיצונית ואחוריים לבחי' ענג העליון ונועם ה' וצחצחות ועלמין דכסופין הנ"ל הגם שהם מיוחדים בתכלית היחוד שהוא ית' ורצונו אחד ולא כרצון האדם ה"ו לא מיניה ולא מקצתיה ואין דמיון ביניהם כלל אעפ"כ דברה תורה כלשון בני"א לשכך האזן מה שיכולה לשמוע במשל ומליצה מנשמת האדם הכלולה מכח התענוג והרצון והחכמה והבינה וכו' וכנראה בחוש שכשאדם משכיל איזה שכל חדש נפלא אוי באותה רגע עכ"פ נולד לו תענוג נפלא בשכלו מכלל שהתענוג הוא למעלה

1 והנה, אור זה הגנוז לצדיקים לעתיד לבא, הנקרא בשם "נעם"
 2 ה"ן ו"צחצחות", - צמאון של תענוג, להתענג על ה', ו"ד' מאות
 3 עלמין דכסופין דמתענגי בהון צדיקא כו"²⁴, - וארבע מאות
 4 העולמות של "כיסופין" מלשון "נכסוף נכספת"²⁵, שהצדיקים
 5 מתענגים בהם, כמו
 6 שכתוב²⁶: "ארבע מאות
 7 שקל כסף כו" - שעל פי
 8 קבלה, משמעותם הרוחנית
 9 היא, ארבע מאות עולמות
 10 של כוסף ותענוג לצדיקים,
 11 הנה יש בו - באור זה,
 12 מעלות ומדרגות רבות
 13 מאד, גבוה מעל גבוה, -
 14 עד כמה שמדריגה אחת
 15 תהיה גבוהה ישנה עוד
 16 מדריגה למעלה ממנה, אך
 17 הארה מועטת הירודת
 18 מדרגה אחר מדרגה לברא
 19 לבוש זה, - הלבוש הנכבד
 20 לעיל המאפשר לנשמה
 21 לקבל את האור, היא
 22 מבחינת מדרגה האחרונה
 23 שפאור זה, ונקראת בשם
 24 "מדרגה החיצונה" - לא
 25 הפנימיות של האור, כי אם
 26 החיצונית
 27 ו"אחורים" דרך משל,
 28 כמו שכתוב בזה דף רח
 29 עמוד כ' (עין בספר מקדש
 30 מלך²⁷) - דף רי עמוד כ':
 31 ומה דאשתאר כו'. -
 32 וממה שנשאר מאור זה
 33 נוצרים הלבושים לנשמה.
 34 להלן יסביר רבנו הזקן, שחיצונית האור שממנה נמשכים הלבושים,
 35 הרי זה מהרצון העליון הנקרא חיצונית לגבי תענוג, שכן - כפי
 36 שיסביר להלן - רצון הוא חיצונית התענוג. והנה, כמו שבנשמת
 37 האדם יש בה כח התענוג שמתענגת ממה שיש לה ענג ממנו²⁸,
 38 כמו מהשכלת שכל חדש וכהאי גוונא, - וכדומה, כשנשמת אדם
 39 מבינה רעיון שכלי חדש, היא מתענגת מכך, וכן משאר דברים
 40 שהאדם מתענג בהם, ובחינת חיצונית ואחורים של כח ובחינת
 41 התענוג שבה - שבנש, היא בחינת כח הרצון שבה, שהוא
 42 רוצה מה שהוא רוצה, דהיינו²⁹ דבר שאינו צער, שהצער הפך

24. ראה זח"א קכג, ב. 25. ויצא לא, ל. 26. חיי שרה טו, כג. 27. לזהר שם. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? וי"ל דטובא קמ"ל ומוכרח להוסיפה כאן בכי' דרצון הוא חיצונית התענוג לשלול האופן הב' המדובר בהמשך תרס"ו ע' סה ואילך. והמסקנא בעי עג ואילך שם כככאן". 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דהיינו כו' התענוג - הוספת ביאור מוכרחת כאן. כנ"ל". 30. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ט. 31. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ ההרגשה באה לאח"י - כההמשך - בעוה"ב וכל זמן שאין הרגשה - אין זה קבלת

1 התענוג פכחינת שכל וְחִכְמָה, וְכִשְׁהָאָדָם מְרַגֵּשׁ הַשְּׂכָל וְחִכְמָה,
 2 דְּהֵינּוּ שְׂמִינִיָּהּ וּמְכִינָה הַיָּטִב, אִזִּי מְרַגֵּשׁ גַּם בֶּן פְּחִינַת הַתְּעִנוּג
 3 הַמְּלַבֵּשׁ פְּחִינָה. וְלִכְּנֹן
 4 נִקְרְאָת פְּחִינַת בֵּינָה בְּשֵׁם
 5 "עוֹלָם הַפֶּא" בְּיַחַד
 6 הַקְּדוּשָׁה³², שֶׁהִיא – "בִּינָה"²
 7 פְּחִינַת הַתְּגִלּוֹת הַחִכְמָה
 8 עִם הַתְּעִנוּג הַמְּלַבֵּשׁ בָּהּ,
 9 שְׂמִינִיָּים הַצְּדִיקִים בְּגֵן
 10 עֵדֶן וּמִשְׁפִּילִים – הַשְּׂכָלוֹת,
 11 בְּפִנְיֵימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
 12 דְּאוֹרֵיָתָא מַחֲכָמָה
 13 נִפְקָא³³, – תּוֹרָה בָּאָה
 14 מִ"חֻכְמָה", וְאוֹרֵיָתָא וְקִדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא פְּלֵא תְּדָ³⁴: – תּוֹרָה
 15 וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכֹּל דְּבַר אַחַד³⁵, הָרִי מוֹבֵן בְּפִנְיֵימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
 16 בְּאוֹפֵן הַהִשְׁגָּה שֶׁבֶן עֵדֶן, שֶׁם מְשִׁיגָה הַנִּשְׁמָה מֵהוֹת הָאֵלֶקוֹת, תְּעִנוּג

17 שהוא פנימיות כנ"ל – (הוספת כ"ק רבינו) – יש לה הרי השגה ב"אור
 18 אין סוף", וכדי שיהיה ביכולתה לקבל זאת, מן ההכרח להזדקק
 19 ללבושי המצוות, כמוסבר
 20 לעיל. להלן יסביר רבנו
 21 הזקן, שבנוסף למה שמצוות
 22 הן לבושים לנשמה, כדי
 23 שתוכל "לקבל" הגילוי של
 24 הזיו וההארה מאלקות, הן
 25 גם מחברות את המדריגה
 26 העליונה ביותר (מדריגת
 27 הכתר) עם הדברים
 28 הגשמיים שבהם נעשית
 29 המצוה, ובכך הן "עמודים"
 30 המחברים את העליון ביותר של הבית עם התחתון ביותר של הבית,
 31 שכן כך המצוות מחברות מדריגת הכתר עם הדברים הגשמיים של
 32 מצוות.

אגרת הקדש

מעלה מבחי' השכל והחכמה רק שמלובש בבחי' שכל וחכמה וכשהאדם מרגיש השכל וחכמה דהיינו שמישיגה ומכינה היטב אזי מרגיש ג"כ בחי' התענוג המלובש בחכמה ולכן נקראת בחי' בינה בשם עוה"ב בוזה"ק שהיא בחי' התגלות החכמה עם התענוג המלובש בה שמישיגים הצדיקים בג"ע ומשכילים בפנימיות התורה דאורייתא מחכמה נפקא ואורייתא וקב"ה כולא חד:

יום שישי כ"א מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 298, והנה רצון העליון... עד עמ' קנ, האדם.

33 וְהֵנָּה, רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּדָהּ הוּא מְכַנֵּה וְנִקְרָא בְּפִי חֲכָמֵי הָאָמֶת
 34 – מְקוֹבְלִים, בְּשֵׁם "כְּתֵר עֲלִיּוֹן", וְכוּ תַר"ךְ – 620, עֲמוּדֵי אוֹר
 35 וְכוּ³⁶. – כְּתֵר בְּגִימַטְרִיא תַר"ךְ, פְּרוּשׁ, – מָה מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים
 36 לַגְּבִי מִצְוֹת שֶׁהֵן רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן: דְּרַךְ מִשְׁלַל, כְּמוֹ שֶׁשֶׁ עֲמוּדִים בְּבֵית
 37 חוּמָה גְּדוּלָה³⁷, נִצְבִּים
 38 בְּאֶרֶץ וְרֵאשִׁים – שֶׁל
 39 הָעַמּוּדִים, מִחֻכְרַת בְּתַקְרָה,⁹
 40 – הָרִי שֶׁהָעַמּוּדִים מִחֻכְרִים
 41 אֶת הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַבַּיִת עִם
 42 הַתְּחַתּוֹן שֶׁל הַבַּיִת, בְּכַה
 43 מִמֶּשׁ עַל דְּרַךְ מִשְׁלַל "כְּתֵר"¹²
 44 עֲלִיּוֹן" בְּרוּדָהּ הוּא,¹³
 45 לְמַעְלָה מִפְּחִינַת מְדֻרְגָת
 46 הַחִכְמָה, – וְ"חֻכְמָה" הִיא
 47 הָרִי הָרֵאשׁוֹנָה וְהָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל
 48 הַסְּפִירוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וְהוּא –
 49 "כְּתֵר", מִלְּשׁוֹן "כּוֹתֶרֶת", –
 50 בִּישׁוּי בַתנ"ךְ³⁸, שֶׁהוּא
 51 מִכְתִּיר וּמְקַיֵּם עַל הַמְּחִין
 52 שְׂבָרָאשׁ, שֶׁהֵם – הַמּוֹחֵץ
 53 בְּרֵאשׁ, הֵם פְּחִינּוֹת הַחִכְמָה"²³
 54 בִּינְיַת־דְּעַת. וְרִצּוֹן זֶה –
 55 שֶׁלְמַעְלָה מִמּוֹחֵץ חֲב"ד,²⁴
 56 נִתְלַבֵּשׁ בְּתַרְיָג – 613,
 57 מִצּוֹת הַתּוֹרָה וְזוֹ מִצּוֹת דְּרַבְנָן, שְׂרַפְסֵם בְּכֻלָּם הֵן מִצּוֹת
 58 מְעִשִׂוֹת. – הַנְּעוּשׂוֹת עַל יְדֵי עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים, "עֲשִׂיה" וְ"מַעֲשֵׂה" הֵם

59 הרי המדריגה התחתונה ביותר בעולם העשייה עצמו, וְגַם – המצוות
 60 התלויות בְּדָבָר – שמקימים אותן בדיבור, כמו לימוד התורה
 61 בדיבור וכדומה, ודיבור הוא הרי רוחני יותר מאשר ענין של מעשה,
 62 הַאֵל נִקְרָא לְוִן³⁹ – הָרִי פּוֹסְקִים אֵנּוּ דְ"עֲקִימַת שְׂפָתָיו – בשעת
 63 הדיבור, הֵינּוּ – הוּא מְעִשֵׂה".
 64 וְגַם – המצוות התלויות
 65 בְּמַחְשְׁבָה אוּ בְּלֵב – כמו
 66 אהבת ה' ויראת ה' וכדומה,
 67 הָרִי הַמְּצוּה נִתְנָה לְאָדָם
 68 הַנִּשְׁמִי שְׂפָעוֹלָם הָיָה
 69 דְּוָקָא, – שְׁהוּא עוֹלָם גִּשְׁמִי,
 70 שֶׁהוּא פֶּעַל בְּחִירָה לְהַשְׁתּוֹת
 71 לְכַבֵּו לְטוֹב וְכוּ, – או חס
 72 ושלום ללא טוב, מַה שְׂאִין
 73 בֶּן הַנִּשְׁמָה פְּלֵא גוֹף – אִין
 74 צְרִיד לְצוּתָה עַל זֶה.
 75 וְנִמְצָא, שֶׁהַמְּצוּת הֵן עַל
 76 דְּרַךְ מִשְׁלַל כְּמוֹ הָעַמּוּדִים,
 77 נִצְבִּים – וּמְחַבְרִים מְרוּם
 78 הַמְּעֻלּוֹת, הוּא רְצוֹן
 79 הָעֲלִיּוֹן בְּרוּדָהּ הוּא, עַד
 80 הָאֶרֶץ תְּלוּו הַחֻמְרִית. וְהֵן
 81 עַל דְּרַךְ מִשְׁלַל כְּמוֹ
 82 הָעַמּוּדִים – שֶׁהֵם תְּלוּוִין, –
 83 מִבְּנִינִים, שְׂמִקְפִין וּמְלִבִּישִׁין נִשְׁמַת הָאָדָם אוּ רוּחוֹ אוּ נִפְשׁוֹ –
 84 בלבושי המצוות, בְּשִׂמְכֵי הַמְּצוּת, וְדָרְךָ עֲמוּדִים אֵלּוּ – שֶׁל

הנעימות". 32. ח"ב קנח, א. 33. זח"ב פה, א. 34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד התענוג שנולד ונפיק כשנולד ומשכיל שכל והיא נועם ה' וכו'".
 35. זח"א כד, א. ועוד. 36. פרדס ש"ח פ"ג. 37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע מהו הנמשל". 38. מלכים א' ז, טז. ובכ"מ. 39. סנהדרין סה, א.

נקראות "פנימיות" הרצון העליון. על כל פנים, הרי אמר, שמצוות הן תר"ך (620) עמודי אור של "כתר". לכאורה, כיצד זה תואם למה שאמר לפני זה אודות תרי"ג (613) הלבושים שהמצוות מייצגות אותן, לתרי"ג כוחות הנפש? יסביר רבנו הזקן להלן שו' מצוות דרבנן

אגרת הקדש

(המשלימות מספר תר"ך)
אינן מצוות לעצמן, אלא נחשבות כחלק ממצוות התורה (דאורייתא) שמהן הן באות, ולכן הוא אומר, שהלבושים לנפש הם תרי"ג (613) (מתרי"ג המצוות שבהן נכללות גם המצוות דרבנן) להלביש תרי"ג כוחות הנפש. ובלשון רבנו הזקן: וְהָנָה ז' מִצְוֹת דְרַבְּנָן אֵינָן נְחָשְׁבוֹת מִצְוֹת בְּפִנֵי עֲצָמָן, - כמצוות נפרדות, שְׁתַּרְי כְּכָר נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", - על המצוות, אֵלָּא הֵן יוֹצְאוֹת וְנִמְשְׁכוֹת מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה וְכַלּוּלוֹת בָּהֶן מִמִּצְוֹת תְּרֵי"ג, - (613) - לְהַלְבִּישׁ תְּרֵי"ג (613) בְּחִינֹת וּבְחִינֹת שֶׁבִּנְפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה - שֶׁל הָאָדָם, - על כל פנים הרי אמר לעיל, שהמצוות הן כמו "עמודים חלוקין" המקיפים ומלבישים בחינת הנשמה, או רוח או נפש של האדם המקיים את המצוות, ועל ידי ה"עמודים" עולות הנר"ן - נפש, רוח ונשמה - שלו עד למעלות הגבוהות ביותר, להיות קשורות ומלוכשות באור הכתר, ועל ידי לבוש זה הן יכולות "לחיות בנועם ה'" ו"יצאחות" שלמעלה מ"כתר", וזה פנימיות ה"כתר".

המצוות, עולין הנפש ורוח־נשמה שלו עד רום המעלות, - והמדריגות, לְצַדָּר בְּצַדָּר הַחַיִּים אֶת ה', פְּרוּשׁ - באיזו מדריגה של אלקות מתקשר יהודי על ידי מצוות - לְהִיּוֹת צְרוּרוֹת וּמְלֻכְשוֹת בְּאוֹר הַכֶּתֶר, - והמדריגה העליונה ביותר של סדר השתלשלות, הוּא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא, וְעַל יְדֵי לְבוּשׁ זֶה יוּכְלוּ לְחַוֹּת בְּנֹעֵם ה'" ו"יצאחות" שְׁלֹמְעֵלָה מִמִּעֲלָת - ומדריגת הַכֶּתֶר, וְהֵן פְּנִימִיּוֹתוֹ - של אור הכתר, פנימיות הכתר היא למעלה לגמרי מסדר השתלשלות, עַל דְּרָף מִשָּׁל. (וְהֵנָּם) שְׁנֵת־בְּאָר מְמָקוֹם אַחַר שֶׁהַמִּצְוֹת הֵן פְּנִימִיּוֹת רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־הוּא - ואילו כאן אנו אומרים שהן מחיצוניות הכתר, היצוניות הרצון, הֵנָּה מוֹדַעַת זֹאת - ידוע הדבר, לְיֻדְעֵי הוּא, - חכמה נסתרה (חכמת הקבלה) רְבוּי בְּחִינֹת וּמְדַרְגּוֹת שֵׁשׁ כְּבֹל בְּחִינָה וּמְדַרְגָּה מִמְדַרְגּוֹת הַקִּדְשָׁה, כְּמָה בְּחִינֹת "פְּנִינִים" לְ"פְּנִינִים", - פנימיות לפנימיות - שלגבי בחינה אחת, הבחינה השניה היא עוד יותר פנימיות וכו', וְכְמָה בְּחִינֹת "אֲחוּרִים" לְ"אֲחוּרִים", - שבחינה אחת היא יותר "אחוריים" מאשר השניה, למרות שגם אותה בחינה נקראת "אחוריים", לְאֵין קֵץ וְכוּ'). - הרי, שלגבי בחינת פנימיות רצון העליון, אודותה מדובר כאן, נקראות מצוות "חיצוניות" בלבד, למרות שבמקום אחר, בו מדובר בהשוואה לבחינה אחרת, הן

הוא רצון העליון ברוך הוא, ועל ידי לבוש זה יוכלו לחיות ב'נועם ה'" ו"יצאחות" שלמעלה ממעלת - ומדריגת הכתר, והן פנימיותו - של אור הכתר, פנימיות הכתר היא למעלה לגמרי מסדר השתלשלות, על דרף משל. (והננם) שנתבאר ממקום אחר שהמצוות הן פנימיות רצון העליון ברוך-הוא - ואילו כאן אנו אומרים שהן מחיצוניות הכתר, היצוניות הרצון, הנה מודעת זאת - ידוע הדבר, ל'ודעי הו, - חכמה נסתרה (חכמת הקבלה) רבוי בחינות ומדרגות שיש ככל בחינה ומדרגה ממדרגות הקדושה כמה בחי' פנים לפנים וכמה בחי' אחוריים (אחוריים לאין קץ וכו'). והנה ז' מצות דרבנן אינן נחשבות מצות בפני עצמן שהרי כבר נאמר לא תוסף אלא הן יוצאות ונמשכות ממצות התורה וכלולות בהן במספר תרי"ג להלביש תרי"ג בחי' וכחות שבנר"ן האדם.

שבת קודש כ"ב מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנ, וז"ש בזה"ק פ'... עד עמ' 300, ע"ש. כמדובר לעיל, כי אם מצד מעלת ה"מעשה", אכל בגן עדן העליון הלבושים הם מרעוּתָא - מהרצון, וְכַוְנָה דְלִבָּא - של הלב, בְּאוֹרֵיָתָא וְצִלוֹתָא, - בתורה ובתפלה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהָר שָׁם - בחלק ב' (דף רי), - שאחרי שיש כבר לנשמה לבושים ממעשה המצוות בגן עדן התחתון - היא עולה לגן עדן העליון, הרי הפְּנִינָה - שממנה באים הלבושים, היא פְּנִינָת עֶסְקוֹ בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה מֵאֲהַבְת ה', וּמִצְוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה היא גַם בֵּן מְכַלל מִצְוֹת מְעֻשִׂיּוֹת, דְ"עֶסְקִימַת שְׁפָתָיו הוּי - הוא מְעֻשָׂה, וְהַהוֹר לְאוֹ כְּדַבּוּר דְּמוֹ הַהוֹר לְאוֹ כְּדַבּוּר דְּמִי, - הרהור (באותיות התורה) אינו

וזהו שכתוב בזהר הקדוש פְּרָשַׁת פְּקוּדֵי (דף רכט עמוד ב): "דְּאֵינּוּן עוֹבְדֵין טְבִין דְּעִבִיד בְּר נש - מְשַׁכֵּי מְנַהוּרָא דְּזִיּוּא עֲלָאָה לְבוּשָׂא כו', - שהמעשים טובים (המצוות) שעושה האדם ממשיכים את האור מהזיו העליון, כלומר ממדריגת "כתר עליון", וְחָמֵי כו' 14 בְּנֹעֵם ה' וְכוּ'. - והוא 15 חוזה - כפי שהוא מסיים 16 שם - ב'נועם ה'" 17 וב"יצאחות", שהם פנימיות 18 הכתר. וְהֵנָּם דְּהִתָּם מְרִי - 19 ולמרות ששם, בוזהר, 20 מדובר בגן עדן התחתון, 21 שֶׁהַלְבוּשִׁים שָׁם הֵם 22 מִמִּצְוֹת מְעֻשִׂיּוֹת מִמֶּשׁ, - 71 הרי שהלבושים אינם מצד הענין והמעלה של רצון העליון, 72

אגרת הקדש

וז"ש בזה"ק פ' פקודי (דרכ"ט ע"ב) דאינון עובדין טבין דעביד בר נש משכי מנהורא דזיווא עילאה לבושא כו' וחמי כו' בנועם ה' וכו'. והגם מהעשיות ממש אבל בג"ע העליון הלבושים הם מרעותא וכוונה דלכא באורייתא וצלותא כמ"ש בזהר שם (דר"י) הרי הכוונה היא כוונת עסקן בתורה לשמה היא גם בן מכלל מצות מעשיות דעקימת שפתיו הוי מעשה והרהור לאו כדבור דמו הרהור ל'או כדבור דמ'י, - הרהור (באותיות התורה) אינו

ממשיכים את האור מהזיו העליון, כלומר ממדריגת "כתר עליון", וְחָמֵי כו' 14 בְּנֹעֵם ה' וְכוּ'. - והוא 15 חוזה - כפי שהוא מסיים 16 שם - ב'נועם ה'" 17 וב"יצאחות", שהם פנימיות 18 הכתר. וְהֵנָּם דְּהִתָּם מְרִי - 19 ולמרות ששם, בוזהר, 20 מדובר בגן עדן התחתון, 21 שֶׁהַלְבוּשִׁים שָׁם הֵם 22 מִמִּצְוֹת מְעֻשִׂיּוֹת מִמֶּשׁ, - 71 הרי שהלבושים אינם מצד הענין והמעלה של רצון העליון, 72

15 העליון כו', - ההארה מהרצון העליון היא יותר בהתגלות בענין
 16 רוחני של כוונה ואהבה - מאשר בענין של מעשה המצוות שהוא
 17 מעשה גשמי, כמו שנתבאר בלקוטי אמרים - תניא, חלק א
 18 פרק לח באריכות, עין שם. - שם מוסבר, שההארה מהרצון
 19 העליון המאירה בכוונה,
 20 היא כמו "נשמד" בהשוואה
 21 לההארה המאירה
 22 ב"מעשה" שהוא כ"גוף"
 23 ומלבוס לנשמה; ואשר
 24 הבדל זה הוא רק בצמצום
 25 והתפשטות ההארה. על כל
 26 פנים, הרי שגם בלבושים הנעשים לנשמה מכוונת ורצון הלב
 27 שבתורה ותפלה, הם גם כן מצד ההארה של הרצון העליון, כתר
 28 עליון, שממנה באים הלבושים לנשמה, כפי שהוסבר לעיל.

אגרת הקדש

1 דומה לדיבור, ואינו יוצא ידי חובתו בהרהור לכהו², וכן
 2 בתפלה. - מן ההכרח לבטא בדיבור דוקא מלות התפלה, ולא
 3 מספיק ההרהור בהן בלבד, הרי שגם בתורה וגם בתפלה ישנו ענין
 4 ה"מעשה", עקימת שפתיים הנחשבת ל"מעשה", והכוונה היא, שגם
 5 הלבושים שנעשים מתורה
 6 ומתפלה בכוונה - הם גם כן
 7 לבושים ממעשה המצוות
 8 הבאים מאור הכתר, ומה
 9 גם, - ויתירה מזו, כי מעלת
 10 תפילה על הדיבור ומעשה
 11 - מה שהכוונה היא למעלה
 12 מדיבור ומעשה, שמכוונה נעשים לבושים לגן עדן העליון, אינה
 13 מצד עצמה כו', - מצד הכוונה עצמה שהיא המעלה והעבודה
 14 של הנפש באהבתה להקדוש ברוך הוא, אלא מצד הארת רצון

42. הלכות ת"ת לאדה"ו פ"ב סי"ב. וראה עירובין נד, ב.

המשך ביאור למס' הוריות ליום שבת קודש עמ' ב

1 מבארת הגמרא: אלא לאו הכי קאמר - האם אין כוונת הברייתא
 2 לומר כך, מיעוט קהל שחטאו בשנגנת מעשה (שלא בהוראה), פשוט
 3 הוא שתיבין קרבן יחיד, משום שאין בית דין מביאין על ידיהן פר
 4 בהוראה - משום שבאופן שחטאו על פי הוראת בית דין, אין מביאים
 5 בית דין פר (שהרי אינם רוב ציבור), ומדברי הברייתא הללו מוכח
 6 שסוברת הברייתא הא הן תיבין - שמיעוט הציבור שעשו על פי
 7 הוראת בית דין אכן חייבים קרבן חטאת ומכאן שהיה פשוט
 8 לברייתא שאף כששגגו מיעוט הציבור שלא בהוראה יהיו חייבים
 9 קרבן, כלומר שדעת הברייתא היא שיחיד התולה בבית דין חייב.
 10 וביאור המשך דברי הברייתא הוא, ויכול היית לפרש שרוב צבור
 11 שעשו בשנגנת מעשה (בלא הוראה), לא יחיד דינם כמיעוט, אלא יהו
 12 פטורים, שהרי בית דין מביאין עליהם פר [בהוראה] - שהרי באופן
 13 שחטאו בהוראת בית דין, בית דין מביאים פר והציבור פטורים, ואם
 14 כן אולי נאמר שרוב הציבור פטורים אף כשחטאו שלא בהוראה,
 15 תלמוד לומר - מלמדנו הכתוב באומרו 'מעם הארץ, לרבות
 16 שאפילו רובו של ציבור שחטא שלא בהוראה, חייב בקרבן יחיד.
 17 רב פפא מקשה על ביאור זה בדברי הברייתא: אמר רב פפא, מפאי
 18 - מזהיבן מוכח מהברייתא שיחיד התולה בבית דין חייב, דלמא -
 19 אולי כוונת הברייתא היא שאף שהדין באופן שעשו מיעוט הציבור
 20 על פי הוראת בית דין הוא שלא הן והציבור ולא בית דין חייבים,
 21 כלומר יחיד התולה בבית דין פטור, מכל מקום היתה הוה אמינא
 22 לברייתא לפטור רוב ציבור שלא בהוראה, משום שבית דין מביאים
 23 עליהם פר בהוראה.
 24 מתרצת הגמרא: אי הכי - אם אכן זו דעת הברייתא, מאי איריא
 25 דקמתדר על רובא לחיובא - מדוע דורשת הברייתא את הריבוי
 26 [מעם הארץ] לחיוב רוב ציבור שלא בהוראה, ופשוט לה יותר לחיוב
 27 מיעוט ציבור שלא בהוראה, לאו מפלל דמיעוט בהוראה קיימא
 28 ליה דמתייבין בהוראה - האם אין זה משום שודאי לברייתא
 29 שמיעוט ציבור בהוראה חייב קרבן יחיד, ולכן יותר פשוט לברייתא
 30 לחיוב של מיעוט הציבור (שלא בהוראה) מהחיוב של רוב ציבור,

31 ומה שנצרך ריבוי מיוחד הוא לרוב הציבור (שלא בהוראה). שאילו
 32 לשיטת רב פפא שהברייתא סוברת שיחיד שעשה בהוראת בית דין
 33 פטור, קשה, ונתדר ברישא על מיעוטא דמתייבין בשנגנת מעשה,
 34 ולכפוף ניהדר על רובא לחיובא בשנגנת מעשה - שהיה לברייתא
 35 לחזור אחר דרשה לחיוב מיעוט ציבור בשגגת מעשה, ורק אחר כך
 36 לבקש דרשה נוספת לחיוב את רוב הציבור בשגגת מעשה, אלא לאו
 37 מדלא מהדר על מיעוט דמתייבין בשנגנת מעשה וכפוף מהדר על
 38 רובא לחיובא בשנגנת מעשה - אלא מכך שלא דרשה הברייתא
 39 באופן זה, שלא דרשה מתחילה לחיוב מיעוט ציבור בשגגת מעשה
 40 ואחר כך לחיוב רוב ציבור בשגגת מעשה, ודאי שמע מינה - מוכח
 41 מכך שודאי לברייתא שמיעוט ציבור בהוראה תיבין הן בשגגה
 42 ושיערה - (חטאת יחיד), ולכן פשוט לברייתא ששלא בהוראה
 43 בשנגנת מעשה תיבין הם חטאת יחיד כמו כן, ואם כן, מוכח
 44 מהברייתא שיחיד העושה בהוראת בית דין חייב.
 45 לעיל אמר רב יהודה בשם שמואל, שלדעת רבי יהודה יחיד התולה
 46 בבית דין פטור, ולדעת חכמים הוא חייב, והביאה הגמרא שתי
 47 ברייתות, שאחת מהן סוברת שיחיד פטור באופן זה והשניה סוברת
 48 שהוא חייב. הגמרא מבררת מנין לנו שהברייתות הללו אכן נשנו על
 49 ידי רבי יהודה וחכמים.
 50 מקדי תרנויהו סתמי תנן - הרי שתי הברייתות נשנו באופן סתמי,
 51 ולא נזכר מיהו התנא ששנה כל אחת מהן, ואם כן מפאי דקמיימא
 52 - מנין לנו שהברייתא הראשונה היא אכן דעת רבי יהודה,
 53 וברייתא - והברייתא האחרונה היא רבנן, אימא איפכא - אולי
 54 נאמר להיפך, שהראשונה (הפטורת יחיד התולה בבית דין) היא דעת
 55 חכמים והשניה (המחייבתו) היא דעת רבי יהודה, ואם כן משנתינו
 56 הפטורת יחיד זה היא כדעת חכמים.
 57 מתרצת הגמרא: הרי הברייתא הראשונה דורשת מהפסוק 'ואם נפש
 58 אחת' וגו' שלשה מיעוטים, ומאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי הא
 59 גוונא - איזה תנא מצינו שדורש מיעוטים באופן זה, רבי יהודה היא,
 60 דתניא, רבי יהודה אומר,

יום ראשון	טז חשוון	ה'תש"ד
-----------	----------	--------

שיעורים. חומש: ח"ש, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: כח. למה . . . מטה מנוגה.

המחשבה היא לבוש ומשרת השכל והמדות. בשעה אשר אין לה שירות בשכל או במדות, גם אז פועלת פעולתה לחשוב ולהרהר, אבל פעולתה לא לבד שאינה תוכנית, אלא היא גם פרועה לשמחה . . . ומבואר כי סיבת המחשבות זרות או רעות הוא די פוסטקייט פון קאָפּ, דכאשר השכל עסוק אז יש להמחשבה מה לשרת ואין מקום למחשבות של שטות והבל שאין בהם ממש.

המחשבה היא לבוש ומשרת השכל והמדות. בשעה אשר אין לה שרות בשכל או במדות, גם אז פועלת פעולתה לחשוב ולהרהר, אבל פעולתה לא לבד שאינה תכנית, אלא היא גם פרועה לשמחה... ומבאר כי סבת המחשבות זרות או רעות הוא הריקנות של הראש, דכאשר השכל עסוק אז יש להמחשבה מה לשרת ואין מקום למחשבות של שטות והבל שאין בהם ממש.

יום שני	יז חשוון	ה'תש"ד
---------	----------	--------

שיעורים. חומש: חיי שרה, שני עם פירש"י.
תהלים: פג"פו.
תניא: והנה מודעת . . . חטאת וכו'.

מ'דארף היטען דעם זמן, מ'דארף מקבל זיין עולה של תורה. יעדער זמן, יעדער טאָג וואָס גייט אוועק, איז דאס ניט נאָר א טאָג נאָר א ענין אין לעבען, די טעג גייען כמאמר (ירושלמי ברכות פ"א ה"א) יום נכנס ויום יוצא שבת נכנס כו' חדש כו' שנה כו'. דער טאטע האט געזאגט בשם רבינו הזקן: אזומערדיגער טאָג און אוינטערדיגע נאכט איז א יאהר.

צריך לשמר על הזמן, צריך לקבל עלה של תורה. כל זמן, כל יום שחולף, הרי זה לא רק יום, אלא ענין בחיים. הימים חולפים כמאמר (ירושלמי ברכות פרק א' הלכה א') "יום נכנס ויום יוצא שבת נכנס כו' חדש כו' שנה כו'". אבא [אדמו"ר הרשב"ב] אמר בשם רבינו הזקן: יום קיצי ולילה חרפי - זוהי שנה.

יום שלישי	יח חשוון	ה'תש"ד
-----------	----------	--------

שיעורים. חומש: חיי שרה, שלישי עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: כט. אשת . . . קמט ורכ"ט.

ב"תורה אור" פרשת תיי שרה סוף דבור המתחיל "להבין מה שאמרו רז"ל יפה שעה", יש טעות הדפוס. וכך צריך להיות: "ויהיה בבחינת בטול (אבל עכשו... הינו בחינת איסר, ועין מה שיתבאר לקמן בפרוש אסרי לגפן) שהוא בחינת חפץ, וכתוב הודו... תוך כל עלמין, אבל תכלית הפונה".

ה'תש"ד

יט חשוון

יום רביעי

שיעורים. חומש: חיי שרה, רביעי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: והנה אור . . . 298 חד.

מענה רבינו הזקן ליחידות: חסידות איז שמע ישראל, שמע ר"ת שאו מרום עיניכם, ואומר מרום ולא שמים, מרום איז העכער און העכער, להגיע למעלה מן השכל. וזה גופא להבינו בשכל, וכמו שאומר וראו מי ברא אלה.

מענה רבנו הנקן ליחידות: חסידות היא "שמע ישראל", "שמע" ראשי תבות "שאו מרום עיניכם", ואומר 'מרום' ולא 'שמים', 'מרום' הוא גבה ויותר גבה, להגיע למעלה מן השכל. וזה גופא להבינו בשכל, וכמו שאומר "וראו מי ברא אלה".

ה'תש"ד

כ חשוון

יום חמישי

שיעורים. חומש: חיי שרה, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צז"קג.
תניא: והנה רצון . . . קן האדם.

יום הולדת את אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – שנת כתר"א – כלשון הצ"צ. נקרא ע"ש אדמו"ר האמצעי וחצי שם אביו של הצ"צ.

בכל שנה ביום הולדתו הי' אדמו"ר אומר דא"ה, אלא שהי' בחשאי, מלבד כשאירע בש"ק. ביום ההולדת האחרון בעלמא דין אמר מאמר נתת ליראך נס להתנוסס מפני קושט סלה. כשסיים אמר לי: ביום הולדת צריך לומר חסידות. יתן השי"ת לך מתנה שתאמר חסידות ביום הולדת שלך, אלא שיהי' בחסד וברחמים. – האט עס געדויערט זיבען יאהר.

יום הולדת את אדמו"ר מהורש"ב נשמתו ע"ן – שנת כתר"א – כלשון ה"צמח צדק". נקרא על שם אדמו"ר האמצעי וחצי שם אביו של ה"צמח צדק".

בכל שנה ביום הולדתו הי' אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אומר דא"ה [= דברי אלקים תימים, חסידות], אלא שהי' בחשאי, מלבד כשאירע בשבת קדש. ביום ההולדת האחרון בעלמא דין [=בעולם הזה] אמר מאמר "נתת ליראך נס להתנוסס מפני קושט סלה". כשסיים אמר לי: ביום הולדת צריך לומר חסידות. יתן ה' יתברך לך מתנה שתאמר חסידות ביום הולדת שלך, אלא שיהי' בחסד וברחמים. – זה ארץ שבע שנים [עד שנת תרפ"ז – שנת המאסר והגאולה].

ה'תש"ד

כא חשוון

יום ששי

שיעורים. חומש: חיי שרה, ששי עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: וז"ש . . . 300 באריכות ע"ש.

עבודת התפלה היא המביאה השגת המוח בהרגשת הלב, ושניהם יחד בעבודה בפעל המצות ביראת שמים וקנין מדות טובות.

שבת

כב חשון

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: חיי שרה, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: קוקז.
 תניא: והנה מודעת . . . ב"ה כנ"ל.

אחת מתורות המגיד ממעזריטש ששמע רבנו ה'קן בהיותו שם בפעם הראשונה - של'הי קיץ תקכ"ד עד אחר'י חג הפסח תקכ"ה:

"אנכי עשיתי ארץ, ואדם עליה בראתי". "אנכי" מי שאנכי, שהוא נעלם ונסתר גם מנאצלים היותר עליונים, הלביש עצמותו יתברך בכמה צמצומים להאציל הנאצלים ולברא הנבראים, שרפים חיות ואופנים מלאכים ועולמות עד אין מספר, ובצמצומים עד אין שעור, "עשיתי ארץ" הלזו הגשמית. "ואדם עליה בראתי", האדם הוא תכלית ההתהוות, ובראתי בגימטריא תר"ג הוא תכלית האדם, וכדאיתא [וכפי שכתוב] בפרדס בשם ספר הבהיר, "אמרה מדת החסד לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, מימי היות אברם בארץ, לא הצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברם עומד ומשמש במקומי". פי אברם שהוא נשמה בגוף, ועוסק בהכנסת אורחים לפרסם אלקותו יתברך בעולם הזה התחתון הוא למעלה במעלה ובמדרגה לגבי מדת החסד דאצילות. ו"אמרה מדת החסד לפני הקדוש ברוך הוא", הוא קנאת מדת החסד דאצילות, אשר קנאה בצבודת אברם עליו השלום.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם - בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

יום ראשון ט"ז חשון ה'תשע"א

בין לימוד התורה לקריאתה

הרי זה מקיים מצות ולמדתם, ובענין זה כל ישראל שווים. ב'הקהל', כאשר כל העם מתאחד למציאות אחת, הרי כדי שלימוד התורה יהיה בצורה שווה לכולם, הרי זה על ידי הקריאה בתורה שבכתב, ולכן השווה הרמב"ם (בה"י) לימוד זה ל"יום שניתנה בו בסיני", כי במעמד הר סיני היו כל ישראל "כאיש אחד בלב אחד".

וענין זה בתורה קשור למלך דווקא, כי הוא "לב כל קהל ישראל" (ה' מלכים פ"ג ה"י) המאחד אותם למציאות אחת. וכמו כן, התקשרות העם אל המלך אינה תוצאה של הבנה שכלית, כך שהמלך הוא זה שיכול להחדיר בהם את ענין התורה שלמעלה מהשכל, שגם בכך כל ישראל שווים.

(לקוטי שיחות יט. עמ' 300)

הלכות חגיגה פרק ג, הלכה ג: אימתי היו קורין? במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות, שהוא תחלת ימי חלו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. יש להבין:

במקום אחר (הל' ממרים פ"א ה"א) כתב הרמב"ם שלימוד התורה הוא מתפקידי בית הדין הגדול, ואם כן מדוע ב'הקהל' המלך קורא מן התורה באזני כל ישראל, ולא ראש הסנהדרין או אב בית הדין? והביאור:

בתורה יש שני ענינים: א. לימוד בהבנה והשגה, ובכך יש דרגות שונות מ"ראשיכם שבטיכם" ועד "שואב מימך". ב. קריאה בתורה שאינה מותנית בהבנה, כפי שכתב אדה"ז בהל' תלמוד תורה (פ"ב ה"ב), "אם מוציא בשפתיו אע"פ שאינו מבין...

יום שני י"ז חשון ה'תשע"א

בנו של חוטא יהא נשכר?

לדעת רבי אליעזר הקנס הוא שהבכור לא יישחט לעולם, אפילו כשיפול בו מום אחר, אך לדעת חכמים אינו נשחט רק על אותו מום, ופסק הרמב"ם כחכמים. ובחלקה השני של ההלכה פסק הרמב"ם כי גם הקנס שלא יישחט על אותו מום, הוא על החוטא ולא על בנו.

הלכות בכורות פרק ב, הלכה ז: המטיל מום בכבור... אינו נשחט על מום זה, עד שיפול בו מום אחר מאליו. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו לשחטו על מום שעשה אביו, שלא קנסו בנו אחריו.

חלקה הראשון של ההלכה תלוי במחלוקת (בכורות לה, א):

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עא

על כך קנסו אף את בנו אחריו. והקשה ה'בית יוסף' (שם): הרי לגבי בכור לא קנסו את בנו אחריו? ולכן נראה שדעתו כדעת רש"י שהדברים אמורים רק לגבי הנאה שאינה מעצם מעשה האיסור, ולכן אם עשה מלאכה במועד באיסור קנסו שלא יהנה מעצם מלאכת האיסור אף לבנו (פנים מאירות ח"ב סי' סא).

עוד כתבו האחרונים, שחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אף לבנו, כי בכור לא הטילו איסור על גוף הבהמה, ואם יולד בה מום אחר מותרת אף לו עצמו, אך בחמץ חל שם איסור על גוף הדבר ואינו חוזר להיתר אף לאחר מות הבעלים (נודע ביהודה אור"ח קמא סי' כ).

אך רש"י פירש (שם, ב ד"ה ומת) שהנידון בגמרא האם קנסו בנו אחריו הוא רק לשיטת רבי אליעזר שהקנס הוא לעולם. ואם כן, הקנס שלא יישחט על אותו מום נוהג גם בבנו.

ונראה, שטעמו הוא כי לגבי ההנאה מהאיסור עצמו אסור חכמים את גוף הדבר, וממילא אסור גם לבנו, והראיה שלא דנו בגמרא לגבי קנסות אחרים, כגון המבשל בשבת, האם קנסו לבנו אחריו, כי כשההנאה היא מעצם האיסור קנסו לעולם ורק לגבי בכור שקנסו שלא ייהנה אפילו הנאה שאינה נובעת מהאיסור הקנס הוא לו ולא לבנו.

ונראה שכן היא דעת רבינו ירוחם (הובא בבית יוסף א"ח סי' תקלח), שכתב לגבי האיסור להשהות את מלאכתו למועד, שאם עבר

יום שלישי י"ח חשוון ה'תשע"א

השותפות משתלמת

קדושת שביעית, והלכך אם ולד זה יקבל קדושת בכור, לא יוכלו להקטיר את אימוריו על המזבח.

ועדיין צריך להבין: מדוע לא תדחה מצות עשה של בכור את איסורי שריפה וסחורה בפירות שביעית? ויש לומר:

התורה התירה לאכול פירות שביעית, אך אסרה לעשות בהם שימושים אחרים. משמעות הדבר, שהיא הפקיעה את הבעלות עליהם, כך שבהמת שביעית נחשבת כאילו 'הקדש' שותף בה. וכשם ששותפות עם גוי פוטר מן הבכורה, אף שותפות עם הקדש פוטר.

(אבני נזר, יורה דעה סימן תמה, ט)

הלכות בכורות פרק ה, הלכה ט: הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית - הָרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה . . וְאִם תִּהְיֶה חֵבֶת פְּבֻרָה - הָרִי זֶה מְשֻׁמֵר פְּבֻרָה.

מדובר כאן על בהמה שנקנתה בתמורה לפירות שביעית, והולידה בכור. במקרה זה, לא תחול על הוולד קדושת בכור. הנימוק לכך, לדברי הרמב"ם, נעוץ בעובדה שאסור להפיק רווחים מפירות שביעית. אם תחול על הוולד קדושת בכור, בנוסף לקדושת שביעית – לא יצטרכו בעליו לבער אותו בזמן הביעור של פירות שביעית, אלא יתנוהו לכהן, ותהיה לו מכך טובת הנאה (כסף משנה).

אבל הראב"ד מביא סיבה אחרת: אסור לשרוף דבר שיש בו

יום רביעי י"ט חשוון ה'תשע"א

עשירי קדוש מאליו

שכאשר נשאר עשירי בדיר הוא עצמו מעשר, ולא רק שהקודמים נפטרו, כי העשירי מאליו נתקדש. אם כן, השמונה פטורים משום שנתעשרו על ידי העשירי שהתקדש מאליו בהיותו בדיר, ולמה הביא הרמב"ם כאן את הטעם ש"מניין הראוי" הוא הפוטר את השמונה?

ומבאר הרבי:

דברי רבא שאם העשירי נשאר בדיר התקדש, אמורים רק אם אחר כך העשירי יצא חי באותה הדלת והוברר למפרע שהעשירי שייך לתשעה שנמנו לפניו. אבל אם מת בדיר, הרי הוא בדוגמת עשירי שיצא בפתח אחר שאינו מעשר, כשם שאי אפשר לעשר מגורן אחד על אחר.

ולכן כתב הרמב"ם שאם מת עשירי בדיר נפטרו התשעה משום שמניין הראוי פוטר, ולא בגלל שעשירי נתקדש מאליו, כי כאשר העשירי מת בדיר מתבטלת השייכות שלו לתשעה שקדמו לו, כאילו יצא מפתח אחר ולא היה קדוש מעולם.

(לקוטי שיחות 1, עמ' 362)

הלכות בכורות פרק ח, הלכה ג: וְאִפְלוּ יֵצֵא הָעֶשְׂרִי וְלֹא קָרְאָהוּ לֹא עֶשְׂרִי וְלֹא אֶחָד עֶשְׂרִי אֲלֵא שָׂתַק, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא אֶחָד עֶשְׂרִי וְקָרְאָהוּ עֶשְׂרִי - לֹא נִתְקַדַּשׁ, שֶׁהָעֶשְׂרִי מֵעֲצָמוֹ נִתְקַדַּשׁ; וְאִם עַל פִּי שֶׁלֹּא קָרְאָהוּ עֶשְׂרִי, הוֹאִיל וְלֹא עָקַר שֵׁם עֶשְׂרִי מֵעַלְיוֹ - אֵין אֶחָד עֶשְׂרִי מְקַדַּשׁ.

כלומר: דין "העשירי יהיה קודש" תקף גם אם בשעה שהעשירי יצא מהדיר לא קראוהו בפועל "עשירי". ובהלכה הבאה כותב הרמב"ם, שהעשירי מאליו מתקדש, גם אם לא יצא. וממשיך הרמב"ם וכותב: "מת העשירי בדיר – התשיעי יאכל במומו, וכל השמונה שיצאו ונמנו פטורים, ואף על פי שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב, אלא מת קודם שיצא, שהמניין הראוי פוטר".

והקשה ה'לחם משנה': הרי דברי הגמרא שהשמונה פטורים בגלל שמניין הראוי פוטר, נובעים מכך שרצו לדחות ולומר שמבחינתם זו אין ראייה לרבא שהעשירי מאליו קדוש גם בהיותו בדיר, אבל הרמב"ם הרי בתחילת הלכה זו עצמה, פסק כרבא

יום חמישי כ' חשוון ה'תשע"א

הנוהג כדין צריך כפרה?

מעשה בשוחט שהיה מוחזק לירא שמים, ונודע כי אין תוכו כברו והיה מאכיל את בני העיר נבילות וטריפות. ונשאל ה'בן איש חי': האם זקוקים לכפרה על מה שאכלו בשוגג או

הלכות שגגות פרק ה, הלכה ה: הַאִשָּׁה שֶׁחֲלָף בְּעֵלָה לְמִדְיַת הַיָּם, וְשָׁמְעָה שְׁמַת אוֹ שְׂבָאוֹ עֲרִים שְׁמַת, וְנִשְׂאָת... וְנִוְדַע שֶׁבְּעֵלָה קָנָם - חֵבֶת קָרְבָן אֶחָד.

שנחשבים כאנוסים?

והשיב: מאחר ובאכילתם נהגו כדו"ק כי על פי התורה סמכו על חזקת כשרות של השוחט, אין צריכים כפרה.

וראיה לכך מאשה שמת בעלה ללא בנים ונתייבמה לאחר שלושה חדשים, ולאחר מכן התברר שהיא מעוברת ונמצא שבטעות נתייבמה (כי אם יש לה בן מהבעל הראשון הרי היא אסורה ליבם), וכתבו התוספות (יבמות לה, ב, ד"ה ונמצאת) שמאחר וסמכה על הרוב, שרוב נשים עוברן ניכר לשלושה חדשים, הרי היא אנוסה ופטורה מקרבן.

אך לכאורה לא כן עולה מהלכה זו הקובעת שאף כי האשה נהגה כדו"ק כשנישאה על פי עדים, מכל מקום צריכה כפרה!

ויש לבאר: רש"י כתב (יבמות פז, ב) כי אין זה אנוס, כיון שמספק היתה צריכה להמתין ולא להינשא מיד, ורק כשאין

מקום להסתפק אין צריך להמתין כלל (תורה לשמה סי' תקיד). אך יש שתמהו על דברי רש"י: מאחר ומדין תורה סומכים על שני עדים, מדוע ועד מתי היה לה להמתין?

ויש לומר לפי המבואר בגמרא שחזקה על האשה שחוקרת היטב ומוודאת שמת בעלה קודם שתנשא, ולכן הקילו להשיא אשה על פי עד אחד בלבד בצירוף חזקה זו. ולפיכך, כאשר בא בעלה בהכרח שלא דייקה היטב, ולכן איננה בגדר אנוסה (המדה שלמה אבהע"ז סכ"ג, לו).

ויש שחילקו בין הדינים באופן אחר: הסומך על הרוב פטור מקרבן, כי מדין תורה במקום של רוב נגד האיסור, גם האיסור הופך להיות גמור. אך כאשר סמכה על עדים שהכשילה, אף שמצידה עשתה כדו"ק, האיסור לא הותר ולכן חייבת בכפרה (תשובת החוות דעת – בחמד"ש שם סכ"ד, יא).

"ידיעות מחלקות"

יום שישי כ"א חשוון ה'תשע"א

והקשה ה'כסף משנה', שלכאורה שתי ההלכות סותרות: כאן כתב הרמב"ם שהאוכל כזית חלב ועוד כזית חלב בהעלם אחד, אבל נודע לו על כל אכילה בנפרד מביא שתי חטאות, כי "הידיעות מחלקות", ואילו בהלכה י"א כותב שחטאת על אכילה אחת מועילה גם לאכילה השניה למרות שהידיעות נודעו לו בשתי פעמים נפרדות!

ותירץ:

דברי הרמב"ם ש"ידיעות מחלקות", אמורים כאשר נודע לו על שתי האכילות לפני שהביא חטאת, ולכן חייב להביא שתי חטאות, אבל בהלכה י"א מדובר שהידיעה על אכילת כזית החלב השני באה לו אחרי שכבר הקריב את קרבן החטאת, ואז אין מחייבים אותו להביא חטאת נוספת.

הלכות שגגות פרק ו, הלכה ט: הַאֲכֹל פְּנֵי הַלֵּב וּפְנֵי הַלֵּב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְנֹדַע לוֹ עַל הָרֵאשׁוֹן וְחָזַר וְנֹדַע לוֹ עַל הַשֵּׁנִי - מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת; שְׁהִידֵיעוֹת מְחַלְקוֹת וְאִם עַל פִּי שְׁעָרָיו לֹא הִפְרִישׁ הִקְרָבָן.

כלומר, אכל שני כזיתים חלב באותה הזדמנות, בלי לדעת שמדובר בחלב, אך כיוון שהתברר לו שבעצם אכל חלב בשתי הזדמנויות שונות, כל פעם על כזית אחר, חייב שתי חטאות כי הידיעה המחולקת על החטא, גורמת להחשיב את אכילתו כשתי אכילות נפרדות. וזאת כדעת רבי יהודה (שבת עב).

אמנם, בהלכה י"א ממשיך הרמב"ם וכותב: "אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, ונודע על אחד וחזר ואכל כזית אחר בהעלמו של שני, והביא חטאת על הראשון, ראשון ושני מתכפרים. אבל שלישי לא נתכפר, אלא כשיודע לו עליו יביא חטאת אחרת..."

המלך מעיד בבית דין?

שבת קודש כ"ב חשוון ה'תשע"א

הסבר נוסף:

אמנם המלך אינו מעיד ואם העיד הרי הוא פטור משבועת העדות, אך במקרה שנשבע שבועת העדות לפני התמנותו למלך וקודם שהביא את הקרבן נתמנה למלך, עדיין הוא חייב בקרבן.

ובספר 'הורה גבר' (הוריות ט, א) ביאר:

שיטת הרמב"ם היא כשיטת התוס' (סנהדרין יח, ב, ד"ה מעיד) שהמלך אינו מעיד עדות ממון, אבל כאשר העדות באה להפריש מאיסור – מעיד כי "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'" (לח"מ הל' עדות פ"א ה"ג, ומש"מ שם). ואמנם דין שבועת העדות ישנו רק בעדות ממון (הל' שבועות פ"ט ה"ג), אך בעדות ממון שיש בה גם הפרשה מאיסור (כגון: עדות על האשה שזנתה כדי להפריש את בעלה ממנה, וכלול בה עדות ממון, לפטור את הבעל מכתובתה) המלך חייב להעיד. וכיון שבעדות זו יש גם עדות ממון, יש בה דין שבועת העדות.

הלכות שגגות פרק י, הלכה ז: הַמֶּלֶךְ וְכֹהֵן מְשִׁיחַ מְבִיאִין קְרָבָן עַל שְׁבוּעַת הָעֵדוּת.

הרמב"ם פסק כדברי המשנה (הוריות ט, א) שגם המלך מביא קרבן עולה ויורד על שבועת העדות (אם כפר בעדותו ונשבע). והקשה ה'תוספות יו"ט' (הוריות פ"ב מ"ו): לכאורה, הדברים סותרים לדברי הרמב"ם בהל' שבועות (פ"י ה"א) שאם המלך היה אחד העדים הרי הוא פטור משבועת העדות, כיון שהמלך אינו ראוי להעיד!

ומתרץ מהר"ם חביב (תוס' יום הכפורים, יומא עד, א):

הטעם לכך שהמלך אינו מעיד הוא משום כבודו, כי הדבר מהווה זלזול במלכות. ואולם הדבר אמור רק כאשר העדות היא לצורך הדין, אך כאשר המלך מעיד למלך אחר, אין בעדות זו משום זלזול, ובעדות כזו יתכן שהמלך יתחייב בקרבן על שבועת העדות.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ט"ז כ"ב מרחשון ה'תשע"א

יום ראשון ט"ז מרחשון ה'תשע"א

הלכות חגיגה

פרק שני

1 א. נשים ועבדים פטורין מן הראיה. וכל האנשים חייבים
2 בראיה, חוץ מחרש ואלם, ושוטה וקטן, וסומא וחגרי,
3 וטמא וערל, וכן הזקן והחולה והרדף² והענג מאד³ שאינם
4 יכולים לעלות על רגליהן. כל אלו האחד עשר פטורין,
5 ושאר כל האנשים חייבין בראיה. החרש, אף על פי שהוא
6 מדבר, אפלו חרש באזנו אחת⁵ - פטור מן הראיה. וכן
7 הסומא בעינו אחת או חגר ברגלו אחת - פטור. האלם, אף
8 על פי שהוא שומע - פטור. טמטום⁶ ואנדרויגוסוס⁷ -
9 פטורין, מפני שהן ספק אשה⁸. מי שתציו עבד ותציו בן
10 חורין⁹ - פטור מפני צד עבדות שבו¹⁰. ומנין שכל אלו

1 פטורין מן הראיה? הרי הוא אומר: גראה כל זכורך¹¹ -
2 להוציא את הנשים. ומצות עשה שאין הנשים חייבות בה
3 - אין העבדים חייבים בה¹². ועוד, הרי נאמר: כבוא כל
4 ישראל - להוציא העבדים. ונאמר: כבוא כל ישראל לראות
5 - נשים שהן באין להראות לפני ה'¹³, כך הם באים לראות
6 הדר קדשו ובית שכינתו. להוציא סומא, שאינו רואה¹⁴.
7 אפלו נסמית עינו אחת, שהרי אין ראיתו שלמה¹⁵. ושם
8 נאמר: למען ישמעו - להוציא מי שאין לו שמיעה
9 גמורה¹⁶. ולמען ילמדו - להוציא מי שאינו מדבר¹⁷; שכל
10 המצוה ללמד - מצוה ללמד¹⁸. ונאמר: בעלתך לראות את
11 פני ה' - מי שייכול לעלות ברגליו, להוציא חגר וחולה וזקן
12 וענג¹⁹. וכבר בארנו בהלכות ביאת המקדש, שאין הטמא
13 ראוי לביאה²⁰, וכן הערל מאוס בטמא²¹.
14 ב. המקמץ, והוא שפלאכתו לקבץ צואת כלבים וכיצא
15 בהן לעבד העורות²² או לרפואה, וכן המקצרף נחשת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 (שוטה הוא "מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים" (פרק ט מהלכות עדות הלכה ט) וכדעת ר' יוחנן (חגיגה ג:), שאפילו שוטה באחד מן הדברים הרי הוא שוטה. וקטן הוא זה, שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אבל אם הוא יכול לאחוז בידו של אביו, חייב אביו להעלותו כדי להנכו במצוות. (2) שאינו יכול לעלות ברגליו. (3) מפונק, שאינו הולך ברגליו אלא ברכיבה. ובמשנה שם: "ומי שאינו יכול לעלות ברגליו" וכן כבריייתא (ד. ופירשו בגמרא שם, שהכוונה גם לאנשים מפונקים. (4) מכיוון שאינו שומע פטור מהראייה (חגיגה ב:). (5) שם ג. דברי ר' תנחום, ולמד כן ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם", שחרש באזנו אחת פטור מן הראייה. (6) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום. (7) "שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות וספק הוא אם הוא זכר אם נקבה". (8) ואשה פטורה מן הראיה. ומטעם ספק ערל זכר (ראה ביבמות עב. ופרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט שאסור בתרומה מטעם זה) אינו אסור, שהרי כל פטור של ערל אינו אלא משום שהוא מאוס (להלן בסוף ההלכה, עיין שם), וטומטום שהוא אטום ואי אפשר למולו, אינו מאוס, כמו שכתבו התוספות ביבמות עב: דיבור המתחיל התם. וראה במשנה למלך. ובגמרא (חגיגה ד.) פירשו שפטור טומטום הוא אפילו כשיביציו בחוץ וניכר שהוא זכר ובכל זאת מיעטו הכתוב מן הראיה ומדברי רבנו לא נראה כן. (9) "אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהן, או אם היה לו אדון אחד וקבל ממנו (מהעבד) קצת דמיו ושחרר מקצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על ידי שטר, הרי זה אינו כלום לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר". (10) שנאמר (שמות כג, יז) "יראה כל זכורך אל פני האדון ה'", ודרשו (בחגיגה ד.) "מי שאין לו אלא אדון אחד, יצא זה (עבד) ישיש לו אדון אחר". ולא נצרכה דרשה זו אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין, אבל עבד שלם יש היקש של "לה" "לה" מאשה שהוא פטור (חגיגה שם). (11) חגיגה ד. ואף כי מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא - יש צורך במיעוט זה של כל זכורך כדי שלא נלמד בגזירה שווה את הלימוד של "ראה ראייה" ממצוות הקהל שנשים חייבות בה. (12) לפי שבשפחה נאמר: "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא יט, כ) ובאשה נאמר: "וכתב לה ספר כריתות" (דברים כד, א) ולמדו עבד ושפחה בגזירה שווה "לה" "לה" מאשה, שכל מצווה שהאשה חייבת בה אין העבד חייב בה (חגיגה ד.). (13) כלומר, כמו שהקב"ה רואה אותם. (14) בגמרא שם ממעטים סומא ממצוות ראייה מן הפסוק "שלוש רגלים" (שמות שם יד) "רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא וכו'". (15) ואין הוא בא לראות כשם שהוא בא להיראות, שהקב"ה רואה בשתי עיניו והוא אינו רואה אלא בעין אחת (חגיגה ב.). אבל בגמרא (שם) למדו כן ממה שנאמר (שמות שם, יז) "יראה" ולמידים יראה יראה מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו. (16) בחגיגה ג. למדו מפסוק זה למדבר ואינו שומע. ואילו חרש באזנו אחת למדו ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם" ולא חרש באזנו אחת. וראה בלחם משנה. (17) אף אם הוא שומע ויכול ללמוד לעצמו. (18) וזה שאינו מדבר איננו יכול ללמד לאחרים. ושם בגמרא אמרו: "קרי ביה למען ילמדו". (19) בגמרא שם למדו דברים אלו ממה שנאמר (שמות כג, יד) "רגלים" - פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן שאינו יכול לעלות ברגליו". (20) שאסור לטמא להיכנס למקדש. ושם ד: למדו שטמא פטור מן הראיה ממה שנאמר (דברים יב, ה') "ובאת שמה והבאתם שמה" - "כל שישנו בביאה (בכניסה למקדש) ישנו בהבאה (הבאת קרבן) וכל שאינו בביאה אינו בהבאה". (21) בחגיגה שם: "רבי עקיבא אומר איש איש (ויקרא כב, ד) לרבות את הערל (כטמא)". אבל ביבמות עב: פירשה רב יוסף משום דמאיס, כלומר לא מריבוי הכתוב אלא מפני שהוא מאוס, וללמדנו שלא השווהו לטמא מכל וכל, אלא דווקא לענין גבוה כגון בראייה וביביתא מקדש ועבודת קרבנות. אבל למי חטאת, כשר ערל לקדש ולהזות. (22) "ראיתי ששורין בהן הבגדים לפני כיבוסן יום או יומיים", וראה רש"י בבא בתרא יז. דיבור המתחיל נברכת הכובסין.

מתוך מהדורת וגשל

- 1 במחצב של²³ וְהַעֲבִדְנִין²⁴, אף על פי שֶׁהֵן מְאוֹסִין מִפְּנֵי
2 מְלֹאכְתָן - הָרִי אֵלֹו מִטְהָרִין גּוֹפֵן וּמִלְבוּשֵׁן וְעוֹלִין בְּכֻלָּל
3 יִשְׂרָאֵל לְרֵאשִׁית²⁵.
- 4 ג. כֹּל קָטָן שֶׁיְכוּל לְאַחֵז בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם
5 לְהַר הַבַּיִת²⁶ - אָבִיו חֵיב לְהַעֲלוֹתוֹ וּלְהִרְאוֹת בּוֹ, כְּדִי לְחַנְכוֹ
6 בַּמִּצְוֹת; שְׁנֵאמַר: יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ²⁷. וְאִם הָיָה הַקָּטָן חֲגֵר אוֹ
7 סוּמָא אוֹ חֲרָשׁ, אֶפְלוּ בְּאַחַת - אֵינֹו חֵיב לְחַנְכוֹ, אֵף עַל פִּי
8 שֶׁהוּא רְאוּי לְרְפוּאָה²⁸; שְׁאֵלוּ הָיָה גְדוֹל וְהוּא כֶּף²⁹ - הָיָה
9 פְּטוּר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
- 10 ד. כֹּל הַחֵיב בְּרֵאשִׁי - חֵיב בְּחַגִּיגָה, וְכֹל הַפְּטוּר מִן הַרֵאשִׁי -
11 פְּטוּר מִן הַחַגִּיגָה. וְכֵלֵן חֵיבִין בְּשִׂמְחָה, חוּץ מִחֲרָשׁ שׁוֹטָה
12 וְקָטָן³⁰ וְעָרֵל וְטָמֵא. חֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן בְּנֵי חַיִּיב
13 הָרִי הֵן פְּטוּרִין מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בְּתוֹרָה; וְעָרֵל וְטָמֵא -
14 מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן אוֹכְלִים בְּקִדְשִׁים וְאֵינֶן רְאוּיִן לְבִיאָה, כְּמוֹ
15 שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת בֵּיאַת הַמִּקְדָּשׁ³¹ וּבְהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת.
16 ה. מִי שֶׁהָיָה חֲגֵר אוֹ סוּמָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְנִתְרַפָּא בְּשָׁנֵי -
17 פְּטוּר מִן הַרֵאשִׁי וּמִן הַחַגִּיגָה, שֶׁבְּיוֹם חוֹבְתוֹ הָיָה פְּטוּר;
18 שֶׁכֵּן יְמוֹת הַחַגִּיגָה³² תְּשֻׁלוּמֵי רֵאשׁוֹן הֵן³³, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכֵן
- 19 אִם נִטְמָא בְּלִילֵי יוֹם טוֹב הַרֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁטָה
20 לְמַחְרָא³⁴ - פְּטוּר³⁵. אָבֵל אִם נִטְמָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן³⁶ - הָרִי זֶה
21 חֵיב לְהִבְיָא חַגִּיגָתוֹ וְרֵאשִׁיתוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי הַרְגֵל בְּשִׁיטָה.
22 ו. מִי שֶׁבָּא לְעֲזֵרָה בְּתוֹךְ יְמֵי הַחַג³⁷ - אֵינֹו חֵיב לְהִבְיָא עוֹלָה
23 בְּיָדוֹ בְּכָל עֵת שִׁיבְנִס³⁸. שְׁזָה שְׁנֵאמַר: וְלֹא יִרְאוּ פְּנֵי רִיקָם -
24 אֵינֹו אֶלָּא בְּעֵקֶר הַרְגֵל בְּלִבְדוֹ, שֶׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן אוֹ תְּשֻׁלוּמֵי
25 רֵאשׁוֹן³⁹. וְאִם הִבְיָא בְּכָל עֵת שִׁבְיָא - מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ
26 וּמִקְרִיבִין אוֹתָהּ לְשֵׁם עוֹלַת רֵאשִׁי, שֶׁהִרְאָה אֵין לָהּ שְׁעוֹר.
27 ז. הַפְּרִישׁ⁴⁰ עֲשֹׂר בְּהֵמוֹת לְחַגִּיגָתוֹ וְהִקְרִיב מִהֵן מִקְצָתָן
28 בְּרֵאשׁוֹן וּפְסָק⁴¹ - שׁוֹב אֵינֹו חוֹזֵר וּמִקְרִיב הַשְּׂאֵר⁴², שֶׁהָרִי
29 שִׁיר אוֹתָם⁴³. וְאִם לֹא פְּסָק, אֶלָּא דָּחַקוּ הַיּוֹם וְלֹא יָכוֹל
30 לְהִקְרִיב הַיּוֹם⁴⁴ - מִקְרִיב הַשְּׂאֵר לְמַחְרָא⁴⁵.
- 31 ח. עוֹלַת רֵאשִׁי אֵינָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֲלִיץ⁴⁶, כְּשֶׁאָר
32 הַקְּרָבָנוֹת שְׂאֵדָם חֵיב בְּהֵן⁴⁷. אָבֵל שְׁלָמֵי חַגִּיגָה בְּאוֹת
33 מִמְּעוֹת מַעֲשֹׂר שְׁנֵי הַמְעֻרְבוֹת עִם מְעוֹת חֲלִיץ⁴⁸, לֹוֹקֵם מִן
34 הַתְּעַרְבָת בְּהֵמָה וּמִקְרִיבָה שְׁלָמֵי חַגִּיגָה⁴⁹. וְהוּא שִׁיבְיָה
35 שְׁעוֹר אֶכִּילָה רֵאשׁוֹנָה מִן הַחֲלִיץ⁵⁰. מִפְּנֵי שֶׁשְׁלָמֵי חַגִּיגָה
36 חוֹבָה, וְכֹל שֶׁהוּא חוֹבָה אֵינֹו בָּא אֶלָּא מִן הַחֲלִיץ⁵¹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(23) כלומר כורה נחושת ממקום מוצאו מן הארץ, וכרבה בר בר חנה בכתובות שם. (24) מעבדי עורות. (25) בחגיגה ד. ז: "אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורין מן הראיה, שנאמר (שמות כג) "כל זכורך" מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראוין לעלות עם כל זכורך (שריחן רע)". וראה במאירי (שם) שכתב שאין הלכה כאחרים ואדרבה "כל רבנות הוא ולא למעט, ויטהרו גופם ומלבושם ויעלו". והכסף-משנה כתב שם בשם הר"י קורקוס ש"אחרים" אינם ממעטים אלא בעודם במאיסותם, אבל כשיטהרו הרי הם כשאר כל אדם. (26) כבית הלל במשנה חגיגה ב. ולא כבית שמאי, שמחייבים גם אם יכול לרכוב על כתיפיו של אביו, שהוא קטן ביותר. (27) ברייתא שם ובגמרא אמרו, שחינוך הקטן אינו אלא מדרבנן והפסוק "כל זכורך" אינו אלא אסמכתא בעלמא. ורבינו נמשך אחר לשון הברייתא (לחם משנה). (28) וכשיתרפא יהיה חייב, בכל זאת אין חיוב על אביו לחנכו עכשיו. (29) לפיכך לא חייבו את אביו לחנכו. (30) שם בדף ב: וחרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב בשמחה (שם). (31) בפרק ג לעניין טמא. ובפרק ב הלכה יב לעניין ערל (שמשלח קרבנותיו, אבל הוא עצמו אינו בא לעזרה). (32) כלומר שאר ימי החג. (33) כר' יוחנן שם. וכיוון שביום הראשון לא היה בר חיוב, אין עליו חיוב להשלים בשאר הימים. (34) ביום שני של חג. (35) שהרי טמא פטור מן הראיה והחגיגה, ראה למעלה הלכה א, וכיוון שנפטר ביום הראשון לא היה לו אף רגע של חיוב ביום, שהרי נטמא בלילה, - שוב אינו חייב להשלים בשאר הימים. וכדעת חזקיה (שם) שהוא רבו של ר' יוחנן (מאירי שם ולחם משנה). (36) שהיה לו רגע של חיוב ביום לפני שנטמא, שוב יש עליו חיוב תשלומין בשאר הימים. (37) כל הלכה זו היא כדעת רבי יוחנן החולק על ריש לקיש, ולפי הלשון הראשון שבגמרא חגיגה ז. הסובר שאין למצות ראיה שיעור, בין לראיית פנים ובין לעניין הבאת קרבן, וראה במאירי שם הטעם שאנו פוסקין כלשון ראשון אף כי בכל התלמוד אנו פוסקין כלשון אחרון. (38) כיוון שכבר הקריב פעם אחת. (39) אם לא חג ביום הראשון שחייב בתשלומין בשאר הימים. (40) סתם ולא פירש שמפריש ליום ראשון. (41) הפסיק ולא הקריב את השאר, והיה לו עוד שהות להקריב ביום, וכמו כן היו לו אוכלין. (42) בחגיגה ח: "אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני, ר' יוחנן אמר כיוון שפסק שוב אינו מקריב, אמר ר' אבא ולא פליגי (ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש) כאן (ר' יוחנן, מיירי) בסתם (הפריש את הבהמות סתם) וכאן (רבי שמעון בן לקיש מיירי) במפרש (שאמר מפורש שהוא מפריש את כולן ליום ראשון, חוזר ומקריבן שאינו אלא תשלומי ראשון - רש"י שם). (43) ומגלה על ידי כך, שאין רצונו שיהיה ליום ראשון. (44) פירוש, שהזמן היה דחוק ולא הספיק להקריב את הכל, וכמו כן אם לא היו לו אוכלין במדה מספקת (גמרא שם). (45) שהרי אין כאן שום גילוי שאין רצונו שיהיה ליום ראשון, והרי זה כמפרש ליום ראשון, שבוודאי מקריב אחר כך, שאין זה אלא תשלומין לראשון. (46) כלומר, אין קונים אותה אלא במעות חולין ולא במעות הקדש (משנה חגיגה ז: וגמרא שם). (47) שכל דבר של חובה צריך להביאו ממעות של חולין. ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים טז, י) "ועשית חג שבועות לה' אלוקיך מסת נדבת ירך אשר תיתן" - "מסת, מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין", - "מסת" הוא חולין, כמו שנאמר (אסתר י, א) "וישם המלך אחשורוש מס על הארץ" (חגיגה ח). (48) כבית הלל (חגיגה ח). ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים שם) "כאשר יברכך ה' אלוקיך", ובזה ריבתה התורה גם תערובת (שם). (49) כר' יוחנן החולק על חזקיה, שם, שסובר שחייבין (מחברין) מעות למעות ואין טופלין בהמה לבמה ולא כחזקיה הסובר להיפך, ועיין כסף משנה. וכל זה אינו אלא בחגיגה שמצינו בה ריבוי בתורה (ראה למעלה). אבל עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין בלבד. (50) צריך שיהיה במעות של החגיגה מעות של חולין בשיעור של אכילה הראשונה. כן הוא בחגיגה שם וברייתא של חזקיה וסובר רבינו שהוא הדין לר' יוחנן (כסף משנה). (51) לפיכך צריך שיהיה שיעור אכילה ראשונה מן החולין.

- 1 ט. ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה⁵².
 2 ואין מביאין אותו ביום טוב, גזרה שמא יעשר ביום טוב⁵³.
 3 י. יוצאין וישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות⁵⁴
 4 ובמעשר בהמה⁵⁵, והפנהנים⁵⁶ - בחטאת⁵⁷ ובאשם⁵⁸
 5 ובבכור⁵⁹ ובחזה ושוק⁶⁰; שמצוה זו⁶¹ היא לשמח באכילת
 6 בשר לפני ה'62, והרי אכלו⁶³. אבל אין יוצאין ידי חובתן
 7 לא בעופות ולא במנחות, שאינן בשר המשמח⁶⁴. כבר
 8 בארנו בפסחים, שחגיגת ארבעה עשר⁶⁵ רשות. לפיכך⁶⁶ אין
 9 אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה⁶⁷, אלא יוצא בה חובת
 10 שמחה⁶⁸.
 11 יא. מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה⁶⁹ ושחטן מערב יום
 12 טוב⁷⁰, אף על פי שאכלן ביום טוב - אינו יוצא בה ידי
 13 חובת חגיגה, שאינה באה אלא מן החלין, אבל יצא בה
 14 ידי חובת שמחה.
- 15 יב. אף על פי ששחטן קדם הרגל, הואיל ואוכל מהן ברגל
 16 - יצא ידי חובתו; שאינו צריך לשחט שלמי שמחה בשעת
 17 שמחה.
 18 יג. לא יביא אדם תודה⁷¹ ביום ארבעה עשר⁷², מפני החמץ
 19 שבה⁷³, שאין מביאין קדשים לבית הפסול⁷⁴. ואם הביא⁷⁵
 20 - יוצא בה ידי חובת שמחה⁷⁶, כמו שבארנו⁷⁷.
 21 יד. האומר: הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתי לשם
 22 חגיגה⁷⁸ - חייב להביא תודה⁷⁹, ואינו יוצא בה ידי חגיגה;
 23 שאין חגיגה באה אלא מן החלין⁸⁰. כשיזבח אדם שלמי
 24 חגיגה ושלמי שמחה - לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו
 25 בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה, אלא חייב לשמח
 26 העניים והאמללים, שנאמר⁸¹: והלוי והגר והיתום
 27 והאלמנה⁸². מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל
 28 זבחו ולא שמח אלו עמו - עליו נאמר: זבחיכם פלחם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

52) חגיגה ח. "תניא כוותיה דחזקיה (שסובר תופלין בהמה לבהמה ואין תופלין מעות למעות) "מסת" (דברים טז) מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. בית שמאי אמרים יום ראשון מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר. ובית הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה", ומפרש רש"י שהמדובר בשאר ימות הפסח הוא לענין שמחה, אבל רבינו מפרש שהמדובר הוא לענין שלמי חגיגה שיוצאין ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה. 53) "ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא" (חגיגה שם). כלומר משום הצבע האדום שצובע את המעשר. ולולא זה מותר להקריב, ואין זה כנדרים ונדבות שאינם קרבים ביום טוב (למעלה פרק א הלכה ח), לפי שמקריבו לשם חגיגה, ולולא זה מותר להקדישו ביום טוב אף על פי שאין מקדישים ביום טוב, לפי שחייב מן התורה להקדישו. 54) שנדר (=שאמר הרי עלי שלמים) או שנדר (=שאמר הרי זה שלמים) כל השנה, ושלמים נאכלים לבעלים והביאן כשעלה לרגל, ושלמי נדרים ונדבות קריבין ביום טוב לשם שלמי שמחה. 55) נראה שגם בשלמי שמחה אין מביאין אותו ביום טוב, גזירה שמא יעשר, כמו שכתב לענין שלמי חגיגה (למעלה הלכה ט). 56) יוצאין ידי חובתן. 57) שבשרה נאכל לזכרי כהונה בעזרה, ראה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. 58) שבשרו נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת. 59) שבשרו נאכל לכהנים (שם הלכה כה). 60) שהורמו משלמי העולים לרגל, והם נאכלים לכהנים. 61) של שמחה. 62) ואין שמחה אלא בבשר (פסחים ק ט). ודרשין בחגיגה ח. מהכתוב "ושמחת בחגך" (דברים ז, יד) "לרבות כל מיני שמחות לשמחה". 63) ואין צורך להקריב באופן מיוחד שלמי שמחה, שלא ההקרבה היא המצוה, אלא אכילת בשר הקרבנות, והרי אכלו. 64) בגמרא שם ח: "רב אשי אמר מ"ושמחת" נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה". 65) בחודש ניסן. 66) כלומר, משום שהיא רשות, יוצא בה ידי חובת שמחה, שאם הייתה חובה, לא היו יוצאין בה משום שמחה, כיוון שגם היא מצוה לפסח, וכמו שאינו יוצא בחגיגה חובת שלמי שמחה, שהרי שלוש מצוות נצטוו לחג, כן אם הייתה חגיגת י"ד חובה לא היה יוצא בה ידי חובת שמחה (אור שמח). 67) כלומר, חגיגת חמשה עשר. כמבואר למעלה (הלכה ח) שאינה באה אלא מן החולין. 68) פסחים ע. ברייתא של בן תימא. וסובר רבינו שחכמים אינם חולקים עליו, אלא במה שאמר שאינה נאכלת אלא ליום ולילה, אבל במה שאמר "יוצא בה ידי חובת שמחה ואינו יוצא בה ידי חובת חגיגה" - אינם חולקים עליו. 69) בפסחים עא. "כי אתא רבין אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה". ובתוספות (שם ע:): דיבור המתחיל שלמים, כתבו שאפילו אם הקדישן מתחילה לשם חגיגה אינו יוצא בה ידי חגיגה, כיוון ששחטן מערב יום טוב, אבל מדברי רבינו שכתב "מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה", נראה שאם הקדישם לשם חגיגה, יוצא בה ידי חגיגה, ואין צריך לשחוט דווקא ביום טוב. 70) כן הוא בגמרא שם. ונאמר כן משום הסיפא, להשמיענו שאף על פי ששחטן מערב יום טוב יוצא בהם משום שלמי שמחה. אבל לענין חגיגה אינו יוצא בהם, אף אם שחטן ביום טוב. 71) קרבן הודאה על הנס שנעשה לו. 72) בניסן. 73) שעל קרבן תודה מקריב לחם חמץ (ויקרא ז, יג). 74) לשריפה. משום שאינו יכול לאכול חמץ בערב פסח אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר (ביצה יט: וברש"י שם). 75) כלומר בארבעה עשר, כנ"ל. 76) כלומר, בליל הפסח (שאלו למחר, היא נפסלת בלינה. וראה בכסף משנה ולחם משנה) ואף על פי שאמרו (פסחים עא). שאין חובת שמחה אלא בליל יום טוב אחרון של חג, שיש שמחה לפניו, ולא בליל יום טוב ראשון של חג, שאין שמחה לפניו - זה אינו אלא בשאר ימים טובים, אבל בליל יום טוב ראשון של פסח, שיש בו בעצמו שמחה, שהרי אוכלים בו הפסח ויוצאים בו ידי חובת שמחה, כמו שיוצאים בככור ובמעשר בהמה, יש בו גם חובת שמחה. 77) למעלה בהלכה י, שיוצאין ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות, ובהלכה יב שאינו צריך לשחוט שלמי שמחה בשעת שמחה. 78) כלומר, מפריש קרבן תודה ומתנה שהוא מפריש אותו לשם תודה בתנאי, שיוכל לצאת בו ידי חובת החגיגה. 79) נתחייב מיד בהבאת תודה. 80) שמיד שאמר הרי עלי תודה נתחייב להביאה, וכשמתנה אחר כך על מנת לצאת בו ידי חובת החגיגה, אין זה כלום, כיוון שכבר נתחייב בתודה, ואין החגיגה באה אלא מן החולין. 81) בענין שמחת החג. 82) "כדרר רב יהודה בר' סימן בפסיקתא אתה יש לך ד' בני בית, בנך, בתך, עבדך ואמתך, אף אני יש לי ד', הלוי, הגר, היתום והאלמנה, וחייב אתה לשמח את כולם.

מתפלל על המקדש שיעמד, וחותרם בה: ברוך אתה יי
 השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמד
 מלכותם, וחותרם בה: הבוחר בישׂראל. ששית מתפלל על
 הפהנים שירצה האל עבודתם, וחותרם בה: ברוך אתה יי
 מקדש הפהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא
 יכול, וחותרם בה: הושע יי את עמך ישׂראל, שעמך צריכין
 להושע. ברוך אתה יי, שומע תפלה.

ה. הקריאה והברכות - בלשון הקדש; שגאמר: תקרא את
 התורה הזאת - בלשונה. אף על פי שיש שם לועזות.
 ו. וגרים שאינן מפירין חביין להכין לבם ולהקשיב אונם
 לשמע באימה ויראה וגילה ברעדה פיוס שנתנה בו בסיני.
 אפלו חכמים גדולים, שיודעים כל התורה כלה, חביין
 לשמע בכונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמע - מכון
 לבו לקריאה זו; שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת.
 ויראה עצמו כאלו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה,
 שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל.
 ז. יום הקהל שחל להיות בשבת - מאחרין אותו לאחר
 השבת, מפני תקיעת התצוצרות והתחנות שאינן דוחין את
 השבת.

סליקו להו הלכות חגיגה בסייעתא דשמיא

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה, ושלוש מצות לא
 תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להפריש בכורות. (ב) שלא
 יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. (ג) שלא יפדה הבכור.
 (ד) להפריש מעשר בהמה. (ה) שלא יגאל מעשר בהמה.
 וכללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד,
 והכתוב כללו עמו, שגאמר: ואת דמם תזרק. כפי
 השמועה למדו, שנה דם מעשר ודם בכור.
 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. מצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים, בין באדם
 בין בהמה טהורה בין ממין החמור, בין שהיו שלמים בין
 שהיו טרפות. שגאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני
 ישׂראל באדם ובבהמה. וכלן לפהנים.
 ב. בכור אדם ובכור חמור נפדים ופדיונם לפהנים, ובכור
 בהמה טהורה נשחט בעזרה כשאר קדשים קלים; זורקין
 דמו ומקטיר אמוניו, כמו שבארנו במעשה הקרבנות, ושאר
 הבשר נאכל לפהנים. שגאמר: אף פדה תפדה את בכור
 האדם, ואת בכור בהמה השמאה תפדה. אף בכור שור
 לא תפדה קדש הם. ובשרם יהיה לך.

אונים להם, כל אכליו יטמאו, כי לחמם לנפשם. ומצוה
 בלוי יותר מן הכלל⁸³, לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה⁸⁴,
 ואין לו מתנות בבשר. לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו
 ולשחמם, או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם⁸⁵, כדי
 שישמחו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה
 ממנו מעשרותיו ברגלים⁸⁶ - עובר בלא תעשה, שגאמר:
 השמר לך פן תעזב את הלוי⁸⁷.

פרק שלישי

א. מצות עשה להקהיל כל ישראל, אנשים ונשים וטף,
 בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן
 התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם
 בדת האמת. שגאמר: מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה
 בחג הסוכות. בבוא כל ישׂראל לראות וגומר. הקהל את
 העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריך וגומר.
 ב. כל הפטור מן הראיה - פטור ממצות הקהל, חוץ מן
 הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל;
 שגאמר: בבוא כל ישׂראל, וזה אינו ראוי לביאה. והדבר
 ברור שהטמא והאנדורגינוס חביין, שהרי הנשים חבות.
 ג. אימתי היו קורין? במוצאי יום טוב הראשון של חג
 הסוכות, שהוא תחלת ימי חלו של מועד של שנה שמינית.
 והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת הנשים היו קורין.
 וקרא כשהוא יושב. ואם קרא מעמד - הרי זה משבח.
 מהיכן הוא קורא? מתחלת חמש אלה הדברים עד סוף
 פרשת 'שמע', ומדלג ליהיה אם שמע' וגומר, ומדלג
 לעשר תעשר', וקורא מעשר תעשר' על הסדר עד סוף
 ברכות וקלות, עד 'מלבד הברית אשר פרת אתם בחרב',
 ופוסק.

ד. כיצד הוא קורא? תוקעין בתצוצרות בכל ירושלים, כדי
 להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה, ושל עץ היתה,
 ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים, והמלך עולה ויושב
 עליה, כדי שישמעו קריאתו, וכל ישׂראל העולים להג
 מתקבצין סביביו. וחסן הפנסת נוטל ספר תורה ונותנו
 לראש הפנסת, וראש הפנסת נותנו לסגן, וסגן לכהן גדול,
 וכהן גדול למלך, כדי להדרו ברב בני אדם. והמלך מקבלו
 כשהוא עומד. ואם רצה - ישב. ופותח ורואה ומברך בדרוך
 שמברך כל קורא בתורה בבית הפנסת, וקורא הפרשיות
 שאמרנו עד שהוא גומר, וגולל ומברך לאתריה בדרוך
 שמברכין בבתי פנסיות. ומוסיף שבע ברכות, ואלו הן:
 רצה ה' אלהינו בעמך ישׂראל וכו'. מודים אנחנו לך וכו'.
 אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד מקדש ישׂראל והמנים,
 בדרוך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות כמטבעין. רביעית

(83) שהרי הקדימו הכתוב לכולם. וכן הוא בספרי (פרשת ראה לדברים טז, יד) "אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", - "חביב חביב קודם". (84) כמו שנאמר: "והלוי אשר בשעריך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך". (85) מעשר ראשון שצריך לתת ללוי (פרק א מהלכות מעשרות הלכה א). (86) כלומר, שעוזב אותו מלשמחו בשלמי שמחה וחגיגה, או שמהה מעשרותיו ברגלים. (87) שכל מקום שנאמר השמר, פן ואל, אינו אלא לא תעשה.

יום שני י"ז מרחשון ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁנִי

1 א. כל המומים הקבועים¹ הפוסלין את הקדשים² ונפדים
2 עליהן³, אם נפל אחד מהן בכור - הרי זה נשחט עליו
3 בכל מקום⁴. וכבר בארנו אותן המומין בהלכות אסורי
4 מזבח, שהראוי מהן להיות בזכר⁵ ששים ושבעה⁶.
5 ב. וכל הדברים שמנינו שם שאין הקרבן מן המבחר⁷, ואין
6 הקדשים קרבין בהן ולא נפדין עליהן⁸, כך אין הבכור
7 נשחט עליהן ולא קרב⁹, אלא יהיה עומד עד שיולד לו מום
8 קבוע. וכן אם נולד בכור מום עובר - הרי זה אינו נשחט
9 בכל מקום ולא קרב, אלא יהיה רועה עד שיפול בו מום
10 קבוע ונשחט עליו.
11 ג. וכן אם נעבדה בו עברה¹⁰, או שהרג¹¹ בעד אחד¹² או
12 על פי הפעלים¹³, או שהקצה¹⁴ או נעבד¹⁵ - ירעה עד שיפול
13 בו מום, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח.
14 ד. יוצא דפן¹⁶ והבא אחריו¹⁷ - שניהן אינן בכור¹⁸.
15 ה. הראשון - מפני שאינו פטר רחם¹⁹, והאחרון - מפני שקדמו

1 אחר²⁰. אפלו יצאה נקבה דרף דפן וזכר דרף רחם²¹ - אינו
2 בכור²².
3 ה. בכור שהוא אנדרוגינוס²³ - אין בו קדשה כלל, והרי
4 הוא פנקבה שאין בו לפהן כלום²⁴, ועובדים בו²⁵ וגוונים
5 אותו²⁶ כשאר החליין. נולד טמטום²⁷ - הרי זה ספק בכור²⁸,
6 ויזבל במומו לבעליו²⁹. בין שהטיל מים³⁰ ממקום זכרות³¹
7 בין שהטיל ממקום נקבות.
8 ו. רחל³² שילדה כמין עז או עז שילדה כמין רחל - פטור
9 מן הבכורה³³; שגאמר: אף בכור שור³⁴ - עד שהיה הוא
10 שור ובכורו שור³⁵. ואם היה בו מקצת סימני אמו - הרי זה
11 בכור³⁶. והוא בעל מום קבוע³⁷, שאין לה מום גדול משנוי
12 בריתו. אפלו פרה שילדה כמין חמור³⁸ ויש בו מקצת סימני
13 פרה - הרי זה בכור לכהן, הואיל ומין החמור יש בו דין
14 בכור³⁹. אכל אם קלדה מין סוס⁴⁰ או גמל, אף על פי שיש
15 בו מקצת סימני פרה⁴¹ - הרי הוא ספק בכור. לפיכך יזבל
16 לבעלים⁴², ואם תפסו בהן - אין מוציאין מידו⁴³.
17 ז. המטיל מום בבכור⁴⁴, הואיל ונעשה עברה⁴⁵ - קונסין
18 אותו ואינו נשחט על מום זה, עד שיפול בו מום אחר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 כלומר, קבועים לעולם ואינם עוברים. כגון חתיכת אבר וכדומה. (2) להקריבם למזבח. (3) שמצוה לפדות פסולי המוקדשין.
2 כלומר, שוחטו ואוכלו בכל מקום כחולין. (5) שמספר המומין הראויים להיות בבכור שהוא זכר, הוא יותר מאשר אצל נקבה
3 ביי"ב מומין שבאברי הזרע (לחם משנה). (6) בפרק ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ו כתב שיש שלושה ושבעים מומים. אבל זה
4 אינו אלא בזכרים ובנקבות בגדי ובטלה וטומטום ואנדרוגינוס. אבל בבכור שור זכר חסרים ששה מומים. (7) כלומר, שחסר בו
5 משהו, אבל אינו מום. (8) "ואלו הן מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער אם נגממו קרניו וכו' אם נפגמו חיטוי הפנימיות וכו'
6 לא קרבין ולא נפדין". (9) והטעם הוא, משום שהוא חסר ואין להקריב במקדש אלא שלם בתכלית השלימות וכן לא ישחט עליהן
7 במדינה (=בכל מקום) לפי שאינם מומין קבועין. (10) שנרבע. (11) אדם. (12) כלומר, נעבדה בו עבירה בפני עד אחד או
8 שהרג אדם בפני עד אחד. שאילו היו אלה בפני שני עדים - הורגין אותו. (13) שלעולם אינו נהרג אלא על פי שני עדים.
9 (14) שהוזמן לעבודה זרה ולא נעבד עוד. (15) שעבדו לו בעבודה זרה. (16) "והוא שישוסע חלצי האשה, אם תקשה עליה
10 הלידה, ויצא העובר משם". כלומר, שלא יצא הוולד דרך הרחם אלא דרך הדופן. (17) דרך הרחם. (18) כרבי עקיבא שאינו
11 בכור עד שיהא בכור לרחם ובכור ללידה. (19) וראה למעלה פרק א הלכה א שבכור הוא פטר-רחם. (20) ואינו ראשון ללידה,
12 אף על פי שהוא ראשון לרחם. (21) שהוא ראשון לזכרים וגם ראשון לרחם. (22) שאינו ראשון לנולדים ובכור לדבר אחד אינו
13 בכור, שבכור צריך להיות ראשון לנולדים, ראשון לזכרים וראשון לרחם. (23) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (24) שאינו
14 קדוש כלל, מפני שהוא ברייה בפני עצמה ואינו זכר. (25) כל מיני עבודות. (26) את שעריו. ואילו הבכור, בין שהוא תם ובין
15 שהוא בעל מום אסור לגזוז שעריו ואסור לעבוד בו. (27) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות אלא הוא אטום. והוא ספק
16 זכר ספק נקבה. (28) ואין שוחטין אותו כשהוא תם לא במקדש, שמה נקבה היא ואינה קדושה, ולא במדינה שמה זכר הוא וצריך
17 להקריבו על המזבח. (29) וכשנפל בו מום שוחטו בכל מקום ובעליו אוכלים אותו ואינו חייב לתיתו לכהן משום שמה נקבה היא
18 ואינה קדושה והמוציא מחבירו עליו הראיה. (30) מי רגלים. וכל זה הוא לענין טומטום ולא לאנדרוגינוס שהוא אינו קדוש כלל
19 (כסף משנה). (31) ואף על פי שבבכורות מב: מפורש שאם משתין ממקום זכרות, לדברי הכל הוא זכר - פסק רבינו כהסוגיא
20 שם נז. שלעולם ספק הוא (לחם משנה). (32) כבשה. (33) ואף על פי שכל אחד משני המינים האלו חייב בבכורה. (34) וגומר:
21 "או בכור כשב או בכור עז". (35) וכמו כן עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב, שיהא הוא עז ובכורו עז. (36) וחייב ליתנו לכהן.
22 (37) ונשחט בחוץ ופסול ליקרב למזבח. (38) אף שהפרה היא ממין טהור והחמור הוא ממין הטמא. (39) בעיא בגמרא (שם ו.)
23 ואמרו שם: "ואם תמצו לומר כיון דאידי ואידי מיקדש בבכורה - קדוש" ולדעת רבינו זוהי פשיטות לבעיא (כסף משנה).
24 (40) הפרה ילדה מין סוס, אבל חמור שילדה מין סוס ויש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. (41) שהיה מקום לומר שמקצת
25 הסימנים יחייבו אותו בבכורה כמו בזה שלמעלה. (42) שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ועל הכהן להוכיח שיש עליו דין בכור,
26 ואוכלו מיד שהרי שינוי ברייתו הוא מום כנ"ל. ואינו אסור באכילה מפני שהוא כסוס וגמל, שהנולד מן הטהור - טהור. (43) כרב
27 המנונא בבבא מציעא ו: ולא כרבה שם הסובר שמוציאין מידו. (44) אף ישראל, ראה בפירושו המשנה לרבנו לבכורות לה. על
28 המשנה הצורם אוזן בכור, נראה שגם אם הישראל הטיל מום קנסו חכמים, אבל רש"י שם פירשה ככה. (45) שאסור להטיל מום
29 בקדשים, והמטיל מום בקדשים לוקה, שהרי נאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו" ודרשו בו (שם לג:) שלא יטיל בו מום.

- 1 מאליו⁴⁶. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו לשקטו על מום
2 שעשה אביו; שלא קנסו בנו אחריו.
- 3 ח. הרגילה⁴⁷ לבכור שיפל בו מום, כגון שנתן דבלה⁴⁸ על
4 אָזְנוֹ עד שָׁבָא כָּלֵב וּנְטָלָה וְחַתָּף אָזְנוֹ, או שְׁהִלֵּךְ⁴⁹ בין בְּרוּל
5 וְעִשְׂשִׁית שֶׁל זְכוּכִית⁵⁰ כְּדִי שֶׁתִּקְטַע יָדוֹ וּנְקַטְעָה⁵¹, או
6 שְׁאָמַר לְנִכְרִי לְהִטִּיל בּוֹ מוּם - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו. זֶה
7 הַפֶּלֶל: כָּל מוּם שֶׁנַּעֲשָׂה לְדַעְתּוֹ⁵² - אִסּוּר לוֹ לִשְׁחַט עָלָיו,
8 וְאִם נַעֲשָׂה שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹחֵט עָלָיו.
- 9 ט. אָמַר: אֵלּוּ נִפְּל בְּבָכוֹר זֶה מוּם הֵייתִי שׁוֹחֵט, וְשָׁמַע
10 הַנִּכְרִי וְעָשָׂה בּוֹ מוּם - הָרִי זֶה שׁוֹחֵט עָלָיו, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשָׂה
11 בְּדַעְתּוֹ⁵³.
- 12 י. רָאִינוּהוּ⁵⁴ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה הַמְּרַגֵּל לְהִטִּיל בּוֹ מוּם, וְנִפְּל
13 בּוֹ מוּם, וְאִין אָנוּ יוֹדְעִין אִם נִתְּפַן לְמוּם זֶה אוֹ לֹא נִתְּפַן
14 - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו⁵⁵. בִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁעוּרִים
15 בְּמָקוֹם דְּחֹק מְסוּרָג בְּקוֹצִים⁵⁶, וְכִינֵן שְׁאָכַל נִחְלַק שְׁפִתּוֹ⁵⁷,
16 אֶפְלוּ הִנֵּה חֲבָרָה⁵⁸ - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו⁵⁹. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא
17 בְּזָה.
- 18 יא. הִנֵּה בָכוֹר רוֹדֵף אֶת הָאָדָם וּבָעֵטוֹ כְּדִי לְטַרְדּוֹ⁶⁰, וְאֶפְלוּ
19 בָּעֵט בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁרָדְפוּ מִקְדָּם⁶¹, וְנַעֲשָׂה בּוֹ מוּם בְּבַעֲיָטָה זוֹ
20 - הָרִי זֶה יִשְׁחַט עָלָיו.
- 21 יב. קִטְנִים שֶׁהִטִּילוּ מוּם בְּבָכוֹר דֶּרֶךְ שְׁחֹק, וְכֵן הַנִּכְרִי
22 שֶׁעָשָׂה לְדַעְתּוֹ⁶² - הָרִי זֶה יִשְׁחַט עָלָיו⁶³. וְאִם עָשׂוּ כְּדִי
23 לְהַתִּירוֹ - לֹא יִשְׁחַט עָלָיו.
- 24 יג. בָּכוֹר שֶׁאָחָזוּ דָם⁶⁴ - קִיזוּ⁶⁵, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִתְּפַן לַעֲשׂוֹת
25 בּוֹ מוּם⁶⁶. וְאִם נַעֲשָׂה בּוֹ מוּם בְּהַקְטָנָה זוֹ - הָרִי זֶה נִשְׁחַט
26 עָלָיו⁶⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

46] ואף על פי שמטיל מום בקדשים אסור לאכלם משום "לא תאכל כל תועבה" - בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין, ואינו אסור אלא משום קנס]. (47) גרם. (48) תאנה. (49) כלומר, שהולך את הבכור. (50) חתיכות עבות של זכוכית. (51) למד זה ממעשהו של ר' צדוק (שם לו). שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג בקוצים. (52) של בעל הבכור. (53) שהנכרי עשה את המום שלא בידיעת בעליו. (54) לכהן. (55) שנחשדו הכהנים להטיל מום בבכור. (56) כלומר, דפנות המקום הדחוק הזה היו קלועים בקוצים. (57) לשניים, שזהו מום. (58) תלמיד חכם. (59) כרבן גמליאל שם, שלא חילקו בין כהן עם הארץ לבין כהן תלמיד חכם לענין חשד זה של הטלת מום בבכור. (60) לבלבלו שלא ירדוף אחריו שוודאי לא נתכווין להטיל בו מום. (61) כלומר, בעט בו לאחר רדיפה, שאפשר היה לחשוב שנתכווין להטיל בו מום, שהרי אינו רודפו עתה, ובכל זאת אומרים אנו שעודנו תחת הרושם והצער של הרדיפה, וכוונתו לטרדו ולא להטיל בו מום. (62) של הגוי. (63) כיוון שלא נתכווין להתירו. (64) שחלה על ידי ריבוי דם ויש בזה סכנה. (65) מותר להוציא דם מגופו. (66) וכגון שלא היה בהקזה זו הכרח שיעשה בו מום. (67) מחלוקת תנאים במשנה ובברייתא בכורות לג: ופסק כר' שמעון שסובר דבר שאין מתכווין מותר, אבל אם על ידי הקזה זו היה בהכרח שיפול בו מום, גם ר' שמעון אוסר, ש"מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות". (68) שכל זמן שלא נולד, אין עליו קדושת בכור (רש"י). (69) שהרי מותר להטיל בו מום. (70) בית מקדש. (71) ואינו עומד להקרבה. (72) ועומד להקרבה. (73) שעל ידי הטלת המום הוא מורידו מקדושתו. (74) שלא לדעתו של הכהן. אבל הכהן לעצמו אינו נאמן, כי הכהנים נחשדו על הבכורות. (75) שאף על פי שבכל העדויות אין עד מפי עד נאמן - בבכור הוא נאמן. (76) שהיא פסולה לעדות בכל מקום. (77) כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אָזְנוֹ, שאפשר לחשוש שאדם הטיל בו מום זה, ואף על פי כן נאמן הרועה. (78) כלומר, שהיה הישראל רועה בכורו של כהן. (79) כלומר, בתוך חמשים יום לגסה ושלושים לדקה. (80) כרבן שמעון בן גמליאל במשנה שם שמה שאמרו שהכהן אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליו, אינו אלא בבכור שלו, שמא הטיל את המום בכונה כדי שיוכל לאכלו בחוץ, אבל אם הבכור אינו שלו אין חשש זה. (81) כלומר, הוא מעיד על חבירו שהמום נפל מאליו, כדי שגם חבירו יעיד עליו כן, כשהיה הדבר נוגע לבכור שלו - לזאת אין חוששין. (82) ומסתמת דברי רבינו נראה שגם בזמן המקדש נחשדו הכהנים, והיינו משום שאינם רוצים לשחטו במקדש בגלל הקרבת האימורין או מפני שגר בריחוק מקום מירושלים וטורח עליו להביאו למקדש, ורוצה לשחטו מחוץ למקדש ולכך הוא חשוד להטיל בו מום שאינו אלא איסור לאו, כדי להינצל מאיסור שחיטת קדשים בחוץ שהוא בכרת. ובמהרה"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק חמישי אות מו) הוכיח מדברי רש"י שהחשד הוא רק בזמן הזה. (83) שהוא נאמן. (84) ואין צריך לנקוב בשם המומחה, וראה בלחם משנה. (85) אף על פי שנחשדו להטיל מום

1 ואין לוקחים ממנו עורות שאינן עבודים, אפלו של נקבה; 45
 2 שמא יחתך זכרותו ויאמר: עור נקבה הוא. ואין לוקחין לו
 3 ממנו צמר, אפלו מלפן, ואין צריך לומר צואי. אבל לוקחין
 4 ממנו טווי ולבדין ועורות עבודים; שאינו מעבד עור בכור
 5 תמים, מפני שהוא מפחד לשהותו אצלו, שמא ישמעו
 6 הדינים ויקנסוהו כפי רשעו.

7 ט. השוחט את הבכור ומכרו ונדע שלא הראהו לממחה:
 8 מה שאכלו - אכלו, ויחזיר להם את הדמים; ומה שלא
 9 נאכל - יקבר, ויחזיר את הדמים. וכן הדין במאכיל את
 10 הטרפה, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר.

11 י. בכור שנמצא טרפה: אם תמים הוא ונמצא טרפה אחר
 12 שהפשט - העור ישרף, כמו שבארנו בהלכות פסולי
 13 המקדשין, והבשר יקבר; ואם במימו נשחט - הבשר יקבר,
 14 ויהנו הפתנים בעורו. והוא שנשחט על פי ממחה.

15 יא. הבכור שנאכל בשרו כהלכה, בין תמים בין בעל מום
 16 - כשם שמותר להנות בעורו, כך נהנין בגזותיו. אבל כל
 17 צמר שנגזז ממנו כשהוא חי, אפלו נשר - הרי הוא אסור
 18 בהנאה, ואפלו נשר ממנו אחר שנפול בו מום. ואפלו אחר
 19 שחיטתו, ואין צריך לומר אחר מיתתו; שהרי אותו הצמר
 20 שנשר ממנו מחיים באסורו עומד. וכן במעשר בהמה. וכבר
 21 בארנו בהלכות מעילה, שלא גזרו גזרה זו אלא על הבכור
 22 ועל המעשר בלבד, מפני שאינן באין לכפרה, שמא ישחט
 23 אצלו כדי לקח כל הצמר שינשר מהם. וכבר בארנו,
 24 שמצונה לאכלו תוך שנתו, בין תמים בין בעל מום.

25 יב. בכור שהיה בו צמר מדבלל ושחטו: את שהוא נראה עמו
 26 מן הגזיה - מותר בהנאה; ואת שאינו נראה עמו, והוא הצמר
 27 שעקריו הפוף כלפי ראשו - אסור, שזה כמו שנשר מחיים.

28 יג. גזת בכור, אפלו בעל מום, שנתערבה בגזי חלין, אפלו
 29 אחת בכמה אלפים - הכל אסורים. הרי הוא דבר חשוב
 30 ומקדש בכל שהוא. האורג מלא הסיט מצמר הבכור בכגד
 31 - ידלק; מצמר המקדשין - מקדש בכל שהוא.

פרק רביעי

32 א. בהמת השתפין חייבת בבכורה. לא נאמר 'ברקך וצאנך'
 33 אלא למעט שתפוח הנכרי, שאם היה שתף בפרה או בעבר,
 34 אפלו היה לנכרי אחד מאלף באם או בולד - הרי זה פטור
 35 מן הבכורה. היה לו באחד משניהם אבר אחד, כגון יד או
 36 רגל - רואין: כל שאלו יחתך והיה בעל מום - הרי זה
 37 פטור; ואם אפשר שיחתך אבר הנכרי ולא יפסל - הרי זה
 38 חייב בבכורה.

39 ב. הלוקח עבר פרתו של נכרי, או המוכר עבר פרתו לנכרי,
 40 אף על פי שאינו רשאי - הרי זה פטור מן הבכורה, ואין
 41 קונסין אותו על דבר זה.

42 ג. המקבל בהמה מן הנכרי להיות מטפל בה והולדות
 43 ביניהם, או נכרי שקבל מישראל כנה - הרי אלו פטורים

1 יט. וכן נאמן הפהן לומר על בכור בעל מום: בכור זה
 2 נהנו לי ישראל במומיו⁸⁶ ולא נפל ברשותי, כדי לחוש לו
 3 שמא הוא הטילי⁸⁷; שהדבר עשוי להגלות, והוא מתברר
 4 שמא ישאלו בעליו ויאמרו: תמים היה בעת שנתנוהו לו.

פרק שלישי

5 א. אין שוחטין את הבכור אלא על פי ממחה שנתן לו
 6 הנשיא שבארץ ישראל רשות ואמר לו: הטר בכורות במומן.
 7 אפלו היה מום גדול וגלוי לכל - לא יתירו אלא ממחה
 8 שנטל רשות. וכל הבכורות אדם רואה, חוץ מבכורי עצמו.
 9 ב. אם אין שם ממחה והיה המום מן המומין הגלויין
 10 המבוקשין, כגון שנסמית עינו או נקטעה ידו או נשברה
 11 רגלו - הרי זה ישחט על פי שלשה בני הנכנסת. וכן בכור
 12 שיצא לחוצה לארץ ונפל בו מום מבקק - הרי זה יתר על
 13 פי שלשה בני הנכנסת.

14 ג. אין רואין את הבכור לישראל עד שיהיה כהן עמו;
 15 שמא יאמר לו הממחה: מום הוא ומותר לשחט עליו, וילך
 16 וישחטנו לעצמו ולא יתנונו לכהן. שאף על פי שאינו חשוד
 17 לאכל קדשים בחוץ, חשוד הוא לגזל מתנות כהנה. לפיכך,
 18 אם היה חכם וידוע שהוא מדקדק על עצמו - רואין לו.
 19 היה המום גלוי לכל, כגון שנקטעה ידו או רגלו, הואיל
 20 והביאו לחכם הממחה - הרי זה בחזקת מדקדק על עצמו,
 21 לפיכך רואין לו אף על פי שאין עמו כהן.

22 ד. השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו, אף על
 23 פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחיטה, כגון שנתתה
 24 ידו או רגלו, הואיל ונשחט שלא על פי ממחה - הרי זה
 25 אסור, ויקבר בכור שמת.

26 ה. בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני פיסים, ובדקו הממחה
 27 והושיבוהו על הרגוזו ומעכו ולא יצאת ביצה שניה, והתירו
 28 הממחה ונשחט ונמצאת השניה דבוקה בכסלים - הרי זה
 29 מותר, הואיל ומעכו. אבל אם לא נמעך, אף על פי שנשחט
 30 על פי ממחה - הרי זה יקבר.

31 ו. מי שאינו ממחה וראה את הבכור ונשחט על פיו - הרי
 32 זה יקבר, וישלם מביתו. וכמה משלם? רביע דקה ומחצה
 33 לגסה. ומפני מה לא ישלם כל דמיו? מפני שקנסו את בעל
 34 הבהמה, כדי שלא ישנה ולא יגדל בהמה דקה בארץ
 35 ישראל.

36 ז. הנוטל שכרו להיות רואה בכורות - אין שוחטין על פיו;
 37 אלא אם כן היה ממחה גדול וידעו בו חכמים שאין כמותו
 38 ופסקו לו שכר על הראיה והבקור בין שנמצא בו מום בין
 39 שנמצא תמים. ולא יטל שכר על בהמה זו חוץ מפעם אחת,
 40 ורואה אותה לעולם כל זמן שמביאין אותה, כדי שלא יבוא
 41 לירי חשד.

42 ח. החשוד על הבכורות למכרן לשם חלין - אין לוקחין
 43 ממנו אפלו בשר צבאים, מפני שהוא דומה לבשר עגל.

1 מן הבכורה; שְׁנָאֵמַר: פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - עַד
2 שְׂיִהְיֶה הַכֹּל מִיִּשְׂרָאֵל.
3 ד. הַמְקַבֵּל צֵאן מִן הַנְּכָרִי בְּמִמּוֹן קָצוּב, וּפְסַק עִמּוֹ שְׂיִהְיֶה
4 הַשְּׂכָר בְּיַנְיָהֶם וְאִם פָּתְחוּ - פָּתְחוּ לְיִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי
5 שְׂבָרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם וְהָרִי הֵם כְּקִנְיָנוּ, הוֹאִיל וְאִם לֹא יִמְצָא
6 הַנְּכָרִי אֶצְלוֹ מִמּוֹן אַחַר לְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ - יִגְבֶּה מִן הַבְּהֵמוֹת
7 הָאֵלוֹ וּמִלְדוּתֵיהֶן, נַעֲשֶׂה כְמוֹ שֵׁישׁ לוֹ אַחֲרֵיכֵן עֲלֵיהֶן וְעַל
8 וְלְדוּתֵיהֶן, וְהָרִי יֵד הַנְּכָרִי בְּאִמְצַע, וּפְטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה הֵם
9 וּלְדוּתֵיהֶן. אֲבָל וְלִדְי וְלְדוֹת - חֲבִיבִין, שֶׁהָרִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם,
10 וְאִין לְנְכָרֵי רִשׁוֹת עֲלֵיהֶן.
11 ה. יִשְׂרָאֵל שְׁנַתְּנָן מְעוֹת לְנְכָרֵי וְקָנָה לוֹ בְּהֵן בְּהֵמָה מִנְּכָרֵי
12 בְּדִינֵיהֶן, אִף עַל פִּי שְׂלֵא מִשֶּׁף - קָנָה, וְחִיבָת בַּבְּכוּרָה. וְכֵן
13 אִם קָנָה הַנְּכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל בְּדִינֵיהֶם וְנָתַן מְעוֹת, אִף עַל פִּי
14 שְׂלֵא מִשֶּׁף - קָנָה, וּפְטוּרָה מִבְּכוּרָה.
15 ו. גַּר שְׁנַתְּנִיר, וְאִין יָדוּעַ אִם עַד שְׂלֵא נִתְּנִיר לְדָה פְּרִתּוֹ
16 אוֹ אַחַר שְׁנַתְּנִיר - הָרִי זֶה בְּכוֹר מִסְּפֵק.
17 ז. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הַנְּכָרִי, וְאִין יָדוּעַ אִם בְּכָרָה אוֹ לֹא
18 בְּכָרָה, וְיִלְדָה אֶצְלוֹ - הָרִי זֶה סֵפֶק בְּכוֹר. וְיֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ
19 לְבַעֲלִים, וְאִינוֹ לַכֹּהֵן, שֶׁהוֹמָצִיא מִחֻבְרוֹ עֲלֵיו הָרֵאָאָה.
20 ח. לָקַח בְּהֵמָה מִנִּיָּקָה מִן הַנְּכָרִי - אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא בְּנָה
21 שֶׁל אַחֲרֵת הִיא מִנִּיָּקָה, אֲלֵא הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׂיִלְדָה. וְאִפְלוּ
22 הִיָּה זֶה שְׂמִנִּיקָה כְּמוֹ מִין אַחַר, וְאִפְלוּ כְּמִין חֲזִיר - הָרִי זֶה
23 פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה. וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁהִיא חוֹלְבַת - פְּטוּרָה מִן
24 הַבְּכוּרָה, שֶׁרַב הַבְּהֵמוֹת אִינֵן חוֹלְבוֹת אֲלֵא אִם כֵּן בְּכָר יִלְדוּ.
25 ט. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִיִּשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׂבָכָרָה, עַד
26 שְׂיִדְעֵנוּ הַמוֹכֵר שֶׁעֲדִין לֹא יִלְדָה; שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵל שׁוֹתֵק
27 וְגוֹרֵם לוֹ לֵאֲכֹל קִדְשִׁים בַּחוּץ, וְיִדְאֵי שְׂבָכָרָה וּלְפִיכָף
28 מְכָרָה סֶתֶם.
29 י. בְּהֵמָה דְקָה שֶׁהִפִּילָה עֶבֶר שֶׁעֲדִין לֹא נִתְּבָאָר צוּרְתּוֹ הִרְבָּה
30 וְנִפְרָת לְכָל, וְזֶהוּ הַנְּקָא טְנוּף, אִם אָמְרוּ הָרוֹעִים: עֶבֶר הוּא
31 אֲלֵא שְׁנִפְסְדָה צוּרְתּוֹ - הָרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה. וְצָרִיף
32 לְהִרְאוֹתוֹ לְרוּעֵה חֲכָם. לְפִיכָף, הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הַנְּכָרִי,
33 אִפְלוּ הִיתָה קִטְנָה וְיִלְדָה אֶצְלוֹ בְּתוֹף שְׁנַתָּה - הָרִי זֶה סֵפֶק
34 בְּכוֹר, שְׂמָא טְנוּף הִפִּילָה בְּרִשׁוֹת הַנְּכָרִי. וְכֵן בְּהֵמָה גִּסָּה
35 שֶׁהִפִּילָה שְׂלֵא - הָרִי זֶה סִימָן וְלֹד, שְׂאִין שְׂלֵא בְּלֹא וְלֹד,
36 וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכוּרָה. וּמִתָּר הַשְּׂלֵא אוֹתָהּ הַשְּׂלֵא לְכָלְבִּים.
37 שְׂאִין מִתְּקַדֵּשׁ בַּבְּכוּרָה אֲלֵא זָכָר, וְחֻזְקַת הַנּוֹלָדִים מִחֻזְקַת
38 זָכָרִים וּמִחֻזְקַת נְקֻבוֹת, וְכִכָּר בְּאַרְנוֹ שֶׁהִזְכָּר שְׂאִין בּוֹ מִקְצַת
39 סִימָנֵי אִמוֹ אִינוֹ מִתְּקַדֵּשׁ בַּבְּכוּרָה, וְנִמְצָא מְעוֹת הַנּוֹלָדִים הֵן
40 הַמִּתְּקַדְשִׁין בַּבְּכוּרָה, וְאִין חוֹשֵׁשִׁין לְמְעוֹט. אֲבָל בְּהֵמַת
41 קִדְשִׁים שֶׁהִפִּילָה שְׂלֵא - תְּקַבֵּר, [שֶׁהִנְקֻבוֹת בִּיה בְּזָכָרִים].
42 יא. בְּהֵמָה גִּסָּה שֶׁהִפִּילָה חֲרֻרַת דָּם - הָרִי זֶה נִפְטָרָה מִן
43 הַבְּכוּרָה; שֶׁחֻזְקָתָהּ שֶׁהוֹלֵד בְּתוֹכָהּ, וְרִבָּה עֲלֵיו הַדָּם
44 וְהַפְסִידוֹ וּבִטְלוֹ. וְקוֹבְרִין חֲרֻרָה זֶה כְּמוֹ גִּפְל מִבְּכָרָת, אִף עַל

יום שלישי י"ח מרחשון ה'תשע"א

פָּרֶק חֲמִישִׁי

84 א. רַחַל שְׂלֵא בְּכָרָהּ וְיִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים², אִפְלוּ יִצְאוּ שְׁנֵי
85 רֵאשִׁיָּהֶן בְּאֶחָד - אִי אִפְשָׁר שְׂלֵא קָדָם אֶחָד³. הוֹאִיל וְאִין
86 יָדוּעַ אִי זֶה מִהֶם יִצָּא רֵאשׁוֹן - הִכְהֵן נוֹטֵל אֶת הַכְּחוּשׁ⁴,

(1) כלומר, לא נתעברה לפני זה, והעיבור הנוכחי הוא הראשון אצלה. (2) בבת אחת. (3) כחכמים במשנה (בכורות יז). הסוברים שאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם כאחת ושיהיו שניהם בכורים, אלא האחד הקדים את השני במשהו, ולנו לא ידוע אי זהו שקדם. (4) כרבי עקיבא במשנה שם, שעל היפה אומר ישראל לכהן הבא ראה שהוא הבכור ואתננו לך (שם יח. בגמרא).

- 1 והשני ספק בכור⁵. מת אחד מהן - אין לכהן פלוס; שזה
 2 החי ספק הוא⁶, והמוציא מחברו עליו הראיה. וכן אם ילדה
 3 זכר ונקבה - הרי הזכר ספק, שמא הנקבה יצאת תחלה.
 4 לפיכך אין לכהן פלוס, שהמוציא מחברו עליו הראיה.
 5 ב. שתי רחלות שלא בפרו וילדו שני זכרים - שניהן לכהן.
 6 זכר ונקבה - הזכר לכהן⁸. שני זכרים ונקבה⁹ - הפכה נוטל
 7 את הפחוש¹⁰, והשני ספק בכור¹¹. ואם מת אחד מהן - אין
 8 לכהן פלוס; שזה הזכר החי ספק בכור הוא¹², והמוציא
 9 מחברו עליו הראיה. ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים
 10 ושתי נקבות¹³ - הרי הזכרים ספק בכור, שאני אומר: שמא
 11 הנקבה נולדה תחלה ואחר כך הזכר. לפיכך אין פאן לכהן
 12 פלוס, שהמוציא מחברו עליו הראיה. אחת בפרה ואחת שלא
 13 בפרה¹⁴ וילדו שני זכרים¹⁵ - אחד לו ואחד לכהן¹⁶, וכל אחד
 14 מהן ספק בכור, והפכה נוטל את הפחוש¹⁷. מת אחד מהן -
 15 אין פאן לכהן פלוס, שזה החי ספק הוא. וכן אם ילדו זכר
 16 ונקבה¹⁸ - אין פאן לכהן פלוס, שזה הזכר ספק בכור הוא¹⁹.
 17 ג. כל בכור שהוא ספק - דינו שיריעה עד שיפול בו מום
 18 ויאכל לבצעליו. ואם תפשו הפכה - אין מוציאין אותו מידו,
 19 ואוכל אותו²⁰ במומו. אבל אינו מקריבו; שאין מקריב
 20 לעולם אלא בכור ודאי, שמא ישחוט חלין בעזרה²¹.
- ד. מי שהיה בעדרו מבפרות ושאין מבפרות, וילדו²² ואין
 22 שם אדם²³, ונכנס ומצא את המבפרות מניקות נקבות ואת
 23 שאין מבפרות מניקות זכרים - אינו חושש שמא בנה של
 24 זו בא לו אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו, אלא הרי
 25 הדבר בחזקתו שכל אחת מניקה בנה²⁴.
 26 ה. שנים שהפקידו שני זכרים אצל הרועה²⁵, האחד בכור
 27 והשני פשוט, ומת אחד מהן²⁶ - מניח הרועה השני ביניהן
 28 ומסתלק, והרי הוא ספק בכור, ושניהן חולקין אותו, שאין
 29 אחד מהן מכיר את שלו.
 30 ו. הפקיד בכור אצל בעל הבית, והניחו בעל הבית עם
 31 פשוט שלו²⁷, ומת אחד מהן ואין ידוע אינהו - המוציא
 32 מחברו עליו הראיה²⁸, והרי הוא ספק בכור. ואפלו רועה
 33 כהן שהניח בכורו בתצר בעל הבית עם פשוט של בעל
 34 הבית²⁹, ומת אחד מהן - המוציא מחברו עליו הראיה, ואין
 35 מוציאין מתצר בעל הבית אלא בראיה; שהרי מדעת בעל
 36 הבכור הניחו עמו הפשוט של בעל הבית³⁰.
 37 ז. לא נחשדו ישראל על הבכורות³¹. לפיכך נאמן הישראל
 38 לומר: זה ספק בכור הוא³², וראוין לו מומו³³ ואוכל אותו
 39 במומו.
 40 ח. כל הקדשים שקדם להם מום קבוע להקדשן³⁴ ונפדו -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(5 וירעה עד שיפול בו מום, ויאכל לבעליו. (6 שמא המת יצא תחילה והחי אינו בכור כלל. (7 משנה שם יח: ואף כי לא ראינו את הלידות, אין אנו חוששים שמא אחת ילדה את שני הזכרים והשנייה לא ילדה אלא טנפה, ולא יהיה לכהן אלא בכור אחד. (8 ואין אומרים שאחת ילדה את שניהם והשנייה רק טנפה והזכר הוא ספק והמוציא מחברו עליו הראיה, אלא אנו אומרים שכל אחת מהן ילדה: זו את הזכר וזו את הנקבה. ואם כן, הזכר הוא בכור וודאי. (9 ונמצא שאחת ילדה תאומים והשנייה רק אחד - ויש כאן ספק אם שני הזכרים בכורות, או שרק אחד מהם בכור, בין אם הנקבה היא מהתאומים ולא ידוע איזה מן הזכרים הוא מהתאומים ואיזה הוא שנולד יחיד ובין אם הנקבה נולדה יחידה והזכרים תאומים ולא ידוע איזה יצא ראשון או אפילו באופן שיצאו שניהם כאחת שהדין הוא שאי אפשר לצמצם ואחד מהן קדם את חבירו במשהו ורק אחד מן הזכרים הוא בוודאי בכור והשני ספק. (10 שהישראל אומר לו הבא לי ראיה שהיפה הוא הבכור. (11 וירעה עד שיפול בו מום ויאכלוהו הבעלים. (12 שאולי רק אחד מהן הוא בכור ואפשר שזהו שמת. (13 וספק הוא אם יש כאן בכור: שמא נולד הזכר בתאומים עם הנקבה, והיא יצאה תחילה. (14 יש לו שתי בהמות אחת הייתה כבר מעוברת פעם אחת וכשילדת עכשיו זכר אינו בכור ואחת שזו לה העיבור הראשון. (15 ולא ידוע איזה מהן נולד מן הבהמה שלא ביכרה. (16 ושניהם ירעו עד שיפול בהם מום. (17 כרבי עקיבא במשנה שם, שהמוציא מחברו עליו הראיה שהיפה הוא הבכור. (18 האחת שביכרה והאחת שלא ביכרה ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהן ילדה את הזכר. (19 ספק נולד מן הבהמה שביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה עוד. (20 הכהן שתפס. (21 פשוט הוא (כסף משנה). (22 נקבות וזכרים. (23 שיראה מי מהן ילדו את הזכרים ומי מהן ילדו הנקבות. (24 ומכיוון שהזכרים יונקים מבהמות שאינן מבכרות, הרי הם בוודאי פשוטים, ולא בכורות. (25 בבבא מציעא לו: "אמרו שהניחו שלא מדעתו של הרועה ולכך הרועה פטור, שאם לא כן חייב הרועה משום שהיה לו לדייק. (26 ולא ידוע אם הבכור הוא שמת, או הפשוט מת. (27 בידיעת המפקיד. (28 כלומר על המפקיד להביא ראיה שהחי הוא הבכור שלו (בכורות שם). (29 אין אנו אומרים שבעל הבית מקנה לו מקום לכהן בחצירו, והרי הוא עומד ברשות שניהם ויחלוקו (כדעת רבי טרפון שם). אלא כרבי עקיבא שבעל הבית הוא המוחזק והרועה הוא המוציא, ועליו להביא ראיה. (30 שמדעת המפקיד הניח בעל הבית את הפשוט שלו על יד הבכור, אבל אילו הניחו שלא בידיעתו של המפקיד, וודאי חייב בעל הבית - שהוא עירבם. (31 להטיל מום בכורות בניגוד לכהנים החשודים על כך. (32 והמדובר כשיש לו בכור וודאי ובכור ספק ונתערבו ונאמן הוא לומר זהו הספק, שאילו בכור וודאי ביד ישראל - אין רואין מומו, וגם חוששים שמא הוטל בו המום בידיים, עד שיעיד עליו הישראל שנפל בו המום מעצמו. אבל בספק בכור, אין צריך עדות שנפל המום מאיליו, שכל איסור בכור שהטילו בו מום אינו אלא מדרבנן משום קנס - בספק אין איסור, שספק דרבנן להקל, אבל מפני שיש כאן בתערובות וודאי בכור, הרי זה כהוקבע האיסור ואין אומרים בו ספק דרבנן לקולא ולפיכך צריכים אנו לעדותו של הישראל שזהו ספק בכור, אבל אינו צריך להעיד שהמום נפל מאיליו, מפני שספק דרבנן לקולא. ואילו הכהנים החשודים להטיל מום בבכור, אינם נאמנים גם בזה, שמא בכור וודאי הוא שהטילו בו מום, ומכיון שידוע הוא שלא יקבלו עדותו, משקר ואומר שהוא ספק בכור, בכדי שיתירוהו מחמת ספק. (33 כנ"ל שבוודאי בכור אין רואין לו מומו. (34 אם היה להם מום קבוע, כגון שנחתך להם אחד מהאיברים ונפרש מן הגוף, ואחר כך הקדיש אותם קדושת דמים, למכרם ולהביא מדמיהם קרבן למזבח.

27 חֲכָמִים אָסְרוּ לַעֲשֹׂר בְּהֵמָה בְּזִמְנָהּ הַזֶּה, וְתִקְנֵנוּ שְׂאִין מֵעֲשָׂרִין
 28 אֲלֵא בַּפְּנֵי הַבַּיִת. גְּזֵרָה שְׂמָא יֵאָכְלוּ תָמִים וְנִמְצָא בָּא לַיְדֵי
 29 אֲסוּר כְּרַת, שֶׁהוּא שְׂחִיטַת קְדָשִׁים בַּחוּץ. וְאִם עֶבֶר וְעֵשָׂה
 30 בְּזִמְנָהּ הַזֶּה - הָרִי זֶה מֵעֲשֹׂר וְיֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ.
 31 ג. הַפֶּל חֲכִיבִין בְּמֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה: כִּהְנִים לוֹיִים וַיִּשְׂרְאֵלִים.
 32 ד. וְדִין מֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה שִׁיְהִיָּה נִשְׁחַט בְּעֶזְרָה, וְזוֹרְקִין אֶת
 33 דְּמוֹ זְרִיקָה אַחַת כִּנְגַד הַיְסוּד, וּמִקְטִירִין אַמּוּרִי, וּשְׂאֵר
 34 הַבָּשָׂר נֵאָכֵל לְבַעֲלִים בִּירוּשָׁלַיִם כִּשְׂאֵר קְדָשִׁים קְלִים. וְאִין
 35 לְכַהֲנִים בּוֹ כְּלוּם, אֲלֵא כְּלוּ לְבַעֲלִים כְּפֶסֶת. וְאִם הִיָּה בַעַל
 36 מוֹם, בֵּין שֶׁנֶּפֶל בּוֹ מוֹם בֵּין שֶׁהִפְרִישׁוּ בְּתַחֲלָה בְּמוֹמוֹ - הָרִי
 37 זֶה נֵאָכֵל בְּכָל מְקוֹם.
 38 ה. מֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה אֲסוּר לְמַכְרוֹ כִּשְׁהוּא תָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ:
 39 לֹא יִגְאֵל. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁזֶה שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא יִגְאֵל' -
 40 אִף אֲסוּר מְכִירָה בְּמִשְׁמַע, שְׂאִין נִגְאֵל וְאִינוּ נִמְכָּר כְּלָל.
 41 וְנִרְאָה לִי, שֶׁהַמּוֹכֵר מֵעֲשֹׂר - לֹא עֵשָׂה כְּלוּם וְלֹא קָנָה לוֹקָח,
 42 וְלִפְיָכֶּה אִינוּ לוֹקָח. כְּמוֹכֵר חֲרָמִי כִּהְנִים שֶׁלֹּא קָנָה לוֹקָח,
 43 וְכַמוֹכֵר יֶפֶת תֹּאֵר, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּמִקּוּמוֹ.
 44 ו. מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׂאֲסוּר לְמַכְרוֹ בַעַל מוֹם וְאֶפְלוּ שְׁחוּט,
 45 גְּזֵרָה שְׂמָא יִמְכְּרוּ חֵי. לִפְיָכֶּה אִין שׂוֹקְלִין מְנָה כִּנְגַד מְנָה
 46 בְּמֵעֲשֹׂר כְּדֶרֶךְ שִׁשׁוּקְלִין בְּבִכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּמוֹכֵר.
 47 ז. וּמֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה שֶׁל יְתוּמִים שֶׁנִּשְׁחַט בְּמוֹמוֹ - מִתֵּר לְמַכְרוֹ
 48 כְּדֶרְבֵּנוֹ. מִפְּנֵי הַשְּׁבִיבָה אֲבָדָה לִיתוּמִים לֹא גְזֵרוּ עָלָיו.
 49 ח. מֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה שֶׁנִּשְׁחַט בְּמוֹמוֹ - מִתֵּר לְמַכְרוֹ חֲלָבוֹ וְגִידָיו
 50 וְעוֹרוֹ וְעֵצְמוֹתָיו, וְלֹא אָסְרוּ לְמַכְרוֹ אֲלֵא בְּשָׂרוֹ בְּלִבּוֹ. וְאִם
 51 הַבְּלִיעַ דְּמֵי הַבָּשָׂר בְּדָמֵי הָעוֹר וְהַחֲלָב וְהַגִּידִין וּמְכָר הַכֹּל
 52 בְּהַבְּלָעָה - מִתֵּר. וְאִם הָיוּ דְּמֵי הָעֵצְמוֹת יְקָרִים, וְהַבְּלִיעַ דְּמֵי
 53 הַבָּשָׂר בְּדָמֵי הָעֵצְמוֹת - מִתֵּר.

1 חֲכִיבִין בְּבִכּוֹרָה³⁵. וְאִם קָדַם מוֹם עוֹבֵר לְהַקְדִּישׁוֹ³⁶ או
 2 שֶׁהִקְדִּישׁוֹ תָמִימִים וְאַחַר כֵּן נוֹלַד לָהֶם מוֹם קְבוּעַ וְנִפְדּוּ -
 3 פְּטוּרִין מִן הַבִּכּוֹרָה; שֶׁהָרִי לֹא יִצְאוּ לְחַלֵּין לְכָל דְּבָר, מִפְּנֵי
 4 שֶׁהֵן אֲסוּרִין בְּגִזְהָ וְעוֹבְדוֹת³⁷, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת מַעֲלָה.
 5 ט. הַלּוֹקָח בְּהֵמָה מִמְּעוֹת מֵעֲשֹׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם - חֲכִיבֵת
 6 בְּבִכּוֹרָה³⁸. אֲבָל הַלּוֹקָח בְּהֵמָה מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית³⁹ - הָרִי זֶה
 7 פְּטוּרָה מִן הַבִּכּוֹרָה⁴⁰. לְפִי שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי לְעִשׂוֹת סְחוּרָה
 8 בְּפְרוֹת שְׁבִיעִית, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בָּהּ: לְאָכְלָהּ, לְאָכְלָהּ - וְלֹא
 9 לְסְחוּרָה; וְאִם תִּהְיֶה חֲכִיבֵת בְּבִכּוֹרָה - הָרִי זֶה מִשְׁתַּבֵּר
 10 בְּבִכּוֹר, שֶׁהָרִי יִצָּא מִתּוֹרַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית⁴¹. וְכִבֵּר בִּאֲרָנוּ
 11 בְּהַלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, שְׂאֲסוּר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה בְּדְבָרִים
 12 הָאֲסוּרִים בְּאֲכִילָה. וְכֵן בִּאֲרָנוּ בְּתְרוּמוֹת, שְׂאֲסוּר לְעִשׂוֹת
 13 סְחוּרָה בְּתְרוּמוֹת. וְכֵן אֲסוּר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה בְּבִכּוֹרוֹת⁴², אִף
 14 עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְמַכְרָן⁴³ עַל דֶּרֶךְ שְׁבִיעִית⁴⁴.
 15 י. לְקַח⁴⁵ בְּכּוֹר⁴⁶ לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוֹ לְרַגְלָהּ⁴⁷ וְלֹא צָרִיף לוֹ -
 16 מִתֵּר לְמַכְרוֹ⁴⁸.
 17 יא. אִין שְׂמִין⁴⁹ בְּכּוֹרוֹת תָּמִימִים לִישְׂרְאֵל⁵⁰, אֲבָל שְׂמִין לְהֵן
 18 בְּכּוֹרוֹת בַּעֲלֵי מוּמִין. וְשְׂמִין בְּכּוֹרוֹת תָּמִימִים לְכַהֲנִים בְּזִמְנָהּ
 19 הַזֶּה⁵¹, שֶׁהֵן עוֹמְדִין לְהַאֲכֵל בְּמוּמִין; וְאִין צָרִיף לוֹמֵר
 20 שְׂשִׁמִּין לְהֵן בַּעֲלֵי מוּמִים.
 21 פָּרֶק שְׁשִׁי
 22 א. מִצּוֹת עֵשָׂה לְהַפְרִישׁ אֶחָד מֵעֲשָׂרָה מִכָּל בְּהֵמַת טְהוֹרוֹת
 23 שִׁיְוָלוּ לְאָדָם כְּכֹל שְׁנָה וְשָׁנָה. וְאִין מִצְוָה זֹאת נִוְהַגְתָּ אֲלֵא
 24 בְּכָר וְצֹאן בְּלִבָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְכָל מֵעֲשֹׂר בְּכָר וְצֹאן וְגוֹמֵר.
 25 ב. מֵעֲשֹׂר בְּהֵמָה נִוְהַג בְּחֵלִין, אֲבָל לֹא בְּמִקְדָּשִׁין. וְנִוְהַג
 26 בְּאֶרֶץ וּבְחִיצָה לְאֶרֶץ, בְּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בְּפְנֵי הַבַּיִת. אֲבָל

35) שבשעה שהוקדשו לא חלה עליהם קדושה חמורה, כשפודים אותם יוצאים לגמרי לחולין, ובהמת חולין חייבת בבכורה, ודווקא אם ילדו אחר שנפדו, אף על פי שנתעברו קודם פדיונם, אבל אם ילדו קודם פדיונם, קדושת דמים שבהם פוטרם מבכורה. (36) "כגון החזוית והגרב והשמטת הפרק והשבורה שאפשר להירפא". וזה כמו שאיננו כלל וכשהקדישו למזבח חלה עליו קדושה חמורה. (37) כמו שנאמר (דברים יב, טו) "רק בכל אוות נפשך תזבח ואכלת בשר וכו' יאכלנו כצבי וכאיל", ואמרו בבכורות טו. שזה מדובר בקדשים שנפל בהם מום ודרשו שם "תזבח, ולא גיזה, בשר, ולא חלב", ולמדו שם פסולי המוקדשין מצבי מה צבי פטור מן הבכורה שהרי כתוב אצל בכור (דברים יב, יז) "בכורות בקרך וצאנך", ולא מן הצבי, אף פסולי המוקדשין שהוקדשו ואחרי כן נפל בהם מום, שעדיין יש להם קדושה שאסור ליגזו ולעבוד בהן, שפטורים מן הבכורה. (38) ואף על פי שמעשר שני ממון גבוה, ובכור אינו נוהג במוקדשין כמו שאמרנו למעלה - כיוון שהוא לקוח בירושלים לצורך אכילה הרי הוא כחולין לעניין בכורה, וכן כתב הכסף-משנה בפרק ו מהלכות ביכורים הלכה ד, שבירושלים הוא ממון הדיוט. (39) שמותר ליקח בעד פירות שביעית בהמה טהורה שהרי הבהמה היא לאכילה ואין זה חשוב סחורה. (40) אם ילדה. (41) ומרוויח שלא יצטרך לבערו בזמן הביעור (שעל בכור בוודאי לא חלו דיני שביעית), ונתנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. "ונראה שדעת הרמב"ם דפירות שביעית שהם הפקר לא נתנה התורה בהם זכות אלא לאכילה ולא לדבר אחר, ואם לוקח בהמה מדמי שביעית והרי הוא משתכר בכור ועובר על "לאכלה ולא לסחורה" - הדמים הם הפקר וכן הבהמה, לפיכך היא פטורה מן הבכורה כמפורש בתוספתא פרק ב דבכורות - בהמת המדבר (של הפקר) כו' ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה". (42) כלומר, כדי להרוויח. "שאיין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות וכו'". (43) בלא ריווח. (44) למעלה בפרק א הלכות יד: תם בזמן הזה ובעל מום בין בזמן הזה ובין בזמן הביית. (45) קנה. (46) בעל מום אבל תם הרי אסור לאכלו עד שיפול בו מום. (47) לאכול בחג. (48) ואף על פי שנראה שהוא סוחר בזה ובתוספתא קתני ר' אומר, אומר אני לא ימכרנו אלא לדמיו, כלומר בדמים שקנאו שלא ירוויח בהן". אבל לקנות על מנת למכור, אף אם לא ירוויח - אסור, שזוהי עשיית סחורה. (49) שומא היא שמוכר את הבהמה בסכום קצוב בתנאי שהקונה יטפל במזונותיה עד זמן ידוע ואחרי כן ימכרו הבהמה ומה שירויחו יותר מן הסכום הקצוב יתחלק ביניהם. (50) משום שזוהי כמו מכירה, ואסור למכור תם חי לישראל. (51) בתוספתא שם: "שמין בכורות תמימין לכהנים ואין צריך לומר

48 עושה? פונס כל הטלאים או כל העגלים לדיר, ועושה לו
 49 פתח קטן כדי שלא יצאו שנים באחד. ואמותיהן מעמיד
 50 מבחוץ והן גועות, שישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר
 51 לקראתן; שנאמר: כל אשר יעבר תחת השבט - שיעבר
 52 מעצמו, ולא שיוציאו בידו. וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה,
 53 מתחיל ומונה אותן בשבט: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט'; והיוצא
 54 עשירי - בין זכר בין נקבה, בין תמים בין בעל מום - סוקרו
 55 בסקרא ואומר: הרי זה מעשר. לא סקרו בסקרא ולא מנאן
 56 בשבט, או שמנאן רבוצים או עומדים - הרי אלו מעשר;
 57 הואיל ומנאם עשרה עשרה וקדש עשירי - הרי זה מעשר.
 58 ב. אין צריך לצרף כל בהמה שנולדה ברשותו לדיר אחד, אלא
 59 מצרף כל עדר ועדר לבדו. היו לו חמשה טלאים בירושלים
 60 וחמשה טלאים בעכו - אין מצטרפין, וכלן פטורין מן
 61 המעשר. וכמה יהיה בין אלו ולא יצטרפו? ששה עשר מיל.
 62 ג. היו שלשה עדרים, בין כל אחד ואחד ששה עשר מיל
 63 - הרי שלשתן מצטרפין. ביצד? היה תשעה מפאן ותשעה
 64 מפאן ואחד באמצע - הרי שלשתן נכנסין לדיר להתעשר.
 65 ד. אין מעשרין מן הצאן על הבקר ולא מן הבקר על הצאן.
 66 אבל מעשרין מן הכבשים על העזים ומן העזים על
 67 הכבשים; שנאמר: וכל מעשר בקר וצאן - משמע כל צאן
 68 אחד, ששניהם נקראים שם והרי הם כמין אחד.
 69 ה. אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה
 70 אחרת, כשם שאין מעשרין בגורע הארץ מן החדש על הישן
 71 ולא מן הישן על החדש; שנאמר: היצא השדה שנה שנה
 72 ובראה לי, שאם עשר בהמה משנה על שנה - הרי זה
 73 מעשר, מפני חמרת הקדשים, שהרי לא הקפידה תורה על
 74 מעשר בהמה בפרוש שיהיה שנה שנה.
 75 ו. כל הנולדים באחד בתשרי עד עשרים ותשעה באולול -
 76 מצטרפין ומעשרין מאלו על אלו. נולדו חמשה טלאים
 77 בעשרים ותשעה באולול וחמשה באחד בתשרי - אין
 78 מצטרפין. ילדו תולדות בתוך שנתן - הרי היא ובתה
 79 נכנסים לדיר להתעשר.
 80 ז. אין הטלאים הנולדים כמו הטבל שאסור לאכל ממנו
 81 עד שיעשר, כמו שבארנו במקומו, אלא מתר למכר ולשחט
 82 כל מה שירצה עד שיעשר, ויהיה המעשר קדש ויאכל
 83 בהלכתו, כמו שבארנו.
 84 ח. קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה,
 85 ומשיגיע זמן מהן אסור לו למכר או לשחט עד שיעשר.
 86 ואם שחט - הרי זה מתר. ואלו הן השלשה זמנים: ביום
 87 חמשה עשר קדם הפסח, וביום חמשה עשר קדם עצרת,
 88 וביום חמשה עשר קדם הקג. וכל זמן מאלו נקרא גרן
 89 מעשר בהמה. נמצאת אומר, שהגרגרות של מעשר בהמה
 90 ביום אחרון מחדש אדר וביום שלשים וחמשה מספירת
 91 העמר וביום אחרון מחדש אלול. ולמה קבעו הגרגרות
 92 בקימים אלו? כדי שתהינה הבהמות מצויות לעולי רגלים.
 93 שאף על פי שמתר למכר קדם שיעשר, כמו שבארנו, היו
 94 נמנעים למכר עד שיעשרו ויעשו המצנה.
 95 ט. הכניס כל הצאן או הבקר לדיר והתחיל למנות ולקדש

1 ט. הכל נאמנים על מומי מעשר לומר: מום זה מאלי בא
 2 ולא נעשה לדעת. ואפלו אלו שאינן נאמנים על הבכור -
 3 נאמנים על המעשר. ורואה אדם מומי מעשר שלו ומתירו,
 4 אם היה ממחה. שאם ירצה, יטיל מום בכל עדרו ואחר כך
 5 יעשר, ונמצא המעשר בעל מום מתחלתו.
 6 י. הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו או שננתנו לו במתנה - הרי
 7 הם פטורים מן המעשר, עד שיוולדו ברשותו. לפיכך, השתפין
 8 שנשתתפו בבהמות, והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים
 9 ויערבו ונשתתפו בהן - הרי המאיתם פטורים מן המעשר,
 10 שכל טלה מהן כמכור. וכן האחים שירשו טלאים מאביהם -
 11 הרי הן פטורין מן המעשר. אבל הנולדים להם בשתפות
 12 לאחר מכאן מאלו הבהמות, בין לשתפין בין לאחים - חייבין
 13 במעשר. וכן אם היו שתפין במעות וקנו בהמות ממעות
 14 השתפות, והאחים שקנו בהמות ממעות הירשה - הרי
 15 הנולדים מהם לאחר מכאן חייבין במעשר. שהרי ברשותן
 16 נולדו, והרי הן כאיש אחד. חלקו האחים והשתפין אחר
 17 שנולדו להן הבהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו - הרי אלו
 18 פטורין מן המעשר. שבשעה שחלקו נעשו הכל לקוחין
 19 והלוקח פטור, וכשחזרו ונשתתפו - הרי נשתתפו בבהמות,
 20 ועדין לא ילדו להן ברשותן אחר שתוף זה השני. ואף על פי
 21 שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים ועשרה כנגד
 22 עשרה - הכל פטורין מן המעשר והרי הן פלקוחין.
 23 יא. האחין והשתפין שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה -
 24 חייבין במעשר, שעדין לא נעשו הבהמות לקוחין. אבל אם
 25 חלקו הבהמות, אף על פי שעדין לא חלקו בכספים - הרי
 26 אלו פטורין.
 27 יב. הלוקח עשרה עברים במעי אמן - פלן נכנסין לדיר
 28 להתעשר, שהרי ברשותו נולדו.
 29 יג. כהן שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר - פטורים מן
 30 המעשר; שמתנות כהנה מתנות הם, וכבר בארנו שהנותן
 31 מתנה פטור מן המעשר.
 32 יד. הכל נכנסין לדיר להתעשר: בין תמימים בין בעלי
 33 מומין, וכל אסורי מזבח; חוץ מן הפלאים והטרפה ויוצא
 34 דפן ומחסר זמן, שכל אלו פטורין מן המעשר. וכן היתום
 35 שמתה אמו או נשחטה עם לדתו - אינו מתעשר. ודברים
 36 אלו מפי השמועה הם.
 37 טו. אין הלוקח פטור אלא אם בן נלקח אחר שנראה
 38 להתעשר. לפיכך, הלוקח טלאים בתוף שבעת ימי הלדה -
 39 כשיגיע זמנם חייב לעשרן; שפיון שאין מחסר זמן ראוי
 40 להתעשר, הרי זה כמי שלקח עברים ונולדו ברשותו.
 41 טז. כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא או אינה בת
 42 מעשר - הרי היא פטורה מן המעשר. לפיכך, טלאים
 43 שנותרו בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן - הרי פלן פטורין
 44 מן המעשר, שכל אחד מהן ספק הוא.
 45 פרק שבועי
 46 א. מי שהיו לו עשרה טלאים והפריש אחד מעשרה, היו לו
 47 מאה והפריש עשרה למעשר - אין אלו מעשר. אלא ביצד

18 כְּשִׁלְמִים¹⁰, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה¹¹, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲצוּמוֹ
19 כְּתְמוּרָה¹². בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה הַמּוֹנֶה הוּא בַּעַל
20 הַבְּהֵמוֹת; אֲבָל הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְעֹשֶׂר לוֹ וְטָעָה, בֵּין בְּתִשְׁעֵי
21 בֵּין בְּאַחַד עֶשֶׂר, אֵין מְקַדֵּשׁ אֶלָּא הַעֲשִׂירֵי הַנּוֹדָאֵי בְּלִבָּד;
22 שְׁלֹא עֲשָׂאָהוּ שְׁלִיחַ לְטָעוֹת וְלִהְפָּסִיד¹³, אֶלָּא לְקַדֵּשׁ
23 כְּרִיאָי¹⁴.

24 ג. זֶה שְׂאֵמְרָנוּ, שְׂאֵם קָרָא לְאַחַד עֶשֶׂר עֲשִׂירֵי נִתְקַדֵּשׁ -
25 כְּשִׁקְרָא לְעֲשִׂירֵי תִשְׁעֵי; אֲבָל אִם קָרָא לְעֲשִׂירֵי עֲשִׂירֵי וְקָרָא
26 אֶתְרֵי לְאַחַד עֶשֶׂר עֲשִׂירֵי - לֹא נִתְקַדֵּשׁ אֶחָד עֶשֶׂר, שֶׁהָרִי
27 הַעֲשִׂירֵי הַנּוֹדָאֵי לֹא עֵקֶר שֵׁם עֲשִׂירֵי מְעַלְיוֹ¹⁵. וְאִפְלוּ יֵצֵא
28 הַעֲשִׂירֵי וְלֹא קָרָאָהוּ לֹא עֲשִׂירֵי וְלֹא אֶחָד עֶשֶׂר אֶלָּא שְׁתָּקָה,
29 וְאַחַר כֵּן יֵצֵא אֶחָד עֶשֶׂר וְקָרָאָהוּ עֲשִׂירֵי - לֹא נִתְקַדֵּשׁ,
30 שֶׁהַעֲשִׂירֵי מְעַצְמוֹ נִתְקַדֵּשׁ; וְאָף עַל פִּי שְׁלֹא קָרָאָהוּ עֲשִׂירֵי,
31 הוֹאִיל וְלֹא עֵקֶר שֵׁם עֲשִׂירֵי מְעַלְיוֹ - אֵין אֶחָד עֶשֶׂר מְקַדֵּשׁ¹⁶.
32 ד. יֵצֵאוּ תִשְׁעֵי וְעֲשִׂירֵי כְּאַחַד, בֵּין שִׁקְרָא שְׁנֵיהֶם עֲשִׂירֵי¹⁷
33 בֵּין שִׁקְרָאָם תִּשְׁעֵי - שְׁנֵיהֶם מְקַדֵּשִׁין¹⁸, וְיִאָּכְלוּ בְּמוֹמָן
34 וְאֵין קָרְבִין¹⁹. וְכֵן אִם יֵצֵא עֲשִׂירֵי וְאַחַד עֶשֶׂר כְּאַחַד: אִם
35 קָרָאָן עֲשִׂירֵי - הָרִי עֲשִׂירֵי וְאַחַד עֶשֶׂר מְעַרְבִים זֶה בְּזֵה²⁰,
36 וְהֵם כְּמוֹ מְעַשֵּׂר שְׁנַתְּעָרֵב בְּשִׁלְמִים²¹ שִׁאָּכְלוּ בְּמוֹמָן²², כְּמוֹ

1 עֲשִׂירֵי עַד שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּתוֹךְ הַדִּיר פְּחוֹת מִעֶשְׂרָה - הָרִי זֶה
2 מְנִיחֵן לְגַרְןֵן אַחַר, וְהֵן מְצַטְרְפִין לְאֵלוֹ שִׁינְלָדוֹ, וְיִתְעַשְׂרוּ
3 הַכֹּל בְּגַרְןֵן אַחַד. וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁאֵלוֹ יִשְׁאָרוּ בְּמַנְיָן
4 - חֲקֵב לְהַכְנִיס הַכֹּל לְדִיר, וְהַנִּשְׁאָר יִשְׁאָר.

יום רביעי י"ט מרחשון ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁמִינִי

7 א. הַמְּכַנִּיס צֹאן לְדִירֵי וְהַתְּחִילוֹ לְצִאת אֶתְּ אֶתְּ הוּא
8 מוֹנֶה כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוֹ, וְטָעָה בְּמַנְיָן וְקָרָא לְשְׁמִינֵי אוֹ לְשִׁלְמִטָּה
9 מְמוֹנָה² עֲשִׂירֵי, אוֹ שִׁקְרָא לְשָׁנִים עֶשֶׂר אוֹ שִׁלְמַעְלָה מְמוֹנָה³
10 עֲשִׂירֵי - לֹא נִתְקַדֵּשׁ⁴. אֲבָל אִם קָרָא לְתִשְׁעֵי אוֹ לְאַחַד
11 עֶשֶׂר⁵ עֲשִׂירֵי - נִתְקַדֵּשׁ. וְדָבָר זֶה הִלְכָה מִפִּי הַקַּבְלָה
12 נִשְׁמָע⁶, שֶׁהַטָּעוֹת מִתְקַדֵּשׁוֹת לְמַעַשֵּׂר שִׁלְמַעְלָה מְמוֹנָה
13 וְשִׁלְמִטָּה מְמוֹנָה, אֲבָל לֹא שִׁלְפְּנֵיהֶם וְשִׁלְאַחֲרֵיהֶם. אִפְלוּ קָרָא
14 לְתִשְׁעֵי עֲשִׂירֵי וְלְעֲשִׂירֵי תִשְׁעֵי וְלְאַחַד עֶשֶׂר עֲשִׂירֵי⁷, בֵּין
15 בְּטָעוֹת בֵּין בְּכוֹנֶה - שֶׁלִּשְׁתֵּן מְקַדֵּשִׁים.
16 ב. וְהִיאָף דִּינִים? הַתִּשְׁעֵי אֵינוֹ קָרֵב, אֶלָּא נֶאֱכַל בְּמוֹמוֹ,
17 וְהַעֲשִׂירֵי מְעַשֵּׂר⁸, וְהָאֶחָד עֶשֶׂר יִקְרָב שִׁלְמִים⁹. וְטָעוֹן נִסְכִּים

בעלי מומין". וסובר רבינו שהמדובר בזמן הזה, שאילו בזמן שבית המקדש קיים אין לכהן בו זכות למכור והוא הדין שאינו שם אותו. וגם בזמן הזה לא הותר אלא לכהנים שיידעו להיזהר בו עד שיפול בו מום אבל לא לישראל שלא יידע להיזהר בו. (1) כדי להפריש מעשר בהמה. (2) כלומר, השביעי והשישי וכו'. (3) כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. (4) בקדושת מעשר בהמה. (5) שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא לי"א עשירי - שאינו קדוש. (6) בכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני מרבה אף שמיני וי"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחוריו). (7) כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי - קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי. (8) ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. (9) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים אלא יאכל במומו). (10) נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. (11) כלומר, אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורת זו - אינו כלום. (12) ואין תמורה עושה תמורה. (13) בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבוד בו כפירוש רש"י שם. (14) את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי" (=לתקן שלחתיך ולא לקלקל). (15) משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקודש". (16) בגמרא (שם ס:): "זה הכלל (=הנאמר במשנה: "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש") לאתויי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקודש". (17) דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. (18) בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה". ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מוקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל, - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. (19) שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קרבים, ונאכלים במומם. (20) ושניהם קדושים בוודאי והגוזז והעובד אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם). (21) שהרי האחד-עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים. (22) וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קרבים, אף כי גם העשירי וגם האחד-עשר ראויים להקרבה כשלא נתעברו - אם נתעברו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמא לא יהיו כהנים מצויים ויבוא לידי נותר וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול.

1 שְׁבֹאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין; וְאִם קָרָאָן²³ אֶחָד עֶשֶׂר
 2 - הָרִי הָעֵשִׂירִי וְהַחֲלִין מְעַרְבִין זֶה בְּזֶה²⁴, וְיֵאָכְלוּ בְּמוֹמָן²⁵.
 3 ה. הַתְּחִיל לְמִנּוּת וְיֵצְאוּ תַחֲלָה שְׁנַיִם שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי -
 4 הָרִי זֶה מִנּוּה הַכֹּל זֹג זֹג וּמְקַדֵּשׁ זֹג עֵשִׂירִי²⁶. וְכֵן אִם מִנְאָן
 5 שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה בְּכָל פַּעַם וּפַעַם אוֹ תְּמַשָּׁה תְּמַשָּׁה - מְקַדֵּשׁ
 6 הַכֹּת הָעֵשִׂירִית²⁷.
 7 ו. יֵצְאוּ בַתְּחִלָּה שְׁנַיִם וּמִנְאָן אֶחָד²⁸, וְקָרָא הַשְּׁלִישִׁי שְׂעִיר
 8 אַחֲרֵיהֶן שְׁנֵי, וּמִנָּה כְּדָרְכוּ אֶחָד אֶחָד - הָרִי הַתְּשִׁיעִי
 9 וְהָעֵשִׂירִי מְקַדֵּשִׁין, וְיֵאָכְלוּ בְּמוֹמָן²⁹. הַתְּשִׁיעִי - מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 10 הָעֵשִׂירִי הַדּוֹדָי, שֶׁהָרִי שְׁנַיִם יֵצְאוּ בַתְּחִלָּה; וְזֶה שֶׁקָּרָאוּ
 11 עֵשִׂירִי הוּא אֶחָד עֶשֶׂר, וְהַקּוֹרָא לְאֶחָד עֶשֶׂר עֵשִׂירִי -
 12 נִתְקַדֵּשׁ³⁰, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ³¹.
 13 ז. מִנְאָן לְמַפְרַע, כְּגוֹן שְׂעִיר רֵאשׁוֹן וְאֶמֶר עֵשִׂירִי, וְיֵצְא שְׁנֵי
 14 וְאֶמֶר תְּשִׁיעִי, עַד שְׂעִיר הָעֵשִׂירִי וּמִנָּה אַחַת - הָרִי זֶה קָדֵשׁ,
 15 שֶׁהָעֵשִׂירִי מֵאֵלָיו נִתְקַדֵּשׁ.
 16 ח. קָרָא לְתְּשִׁיעִי עֵשִׂירִי וְנִשְׂאָר הָעֵשִׂירִי בְּדִיר - הַתְּשִׁיעִי
 17 יֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ³², וְזֶה שֶׁנִּשְׂאָר בְּדִיר מְעַשֵּׂר, אִף עַל פִּי שְׁלֹא
 18 יֵצֵא וְלֹא בְּרוּי³³, שֶׁהָעֵשִׂירִי מֵאֵלָיו נִתְקַדֵּשׁ. מֵת הָעֵשִׂירִי
 19 בְּדִיר - הַתְּשִׁיעִי יֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ, וְכֹל הַשְּׂמוּנָה שְׂעִירֵי וְנִמְנוּ
 20 פְּטוּרִין, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְקַדֵּשׁ עֵשִׂירִי שֶׁלֹּהֶן לְקָרֵב אֶלָּא
 21 מֵת קֹדֶם שְׂעִירָא, שֶׁהַמִּנְיָן הָרֵאשִׁי פְּטוּר.
 22 ט. הַכְּנִיס עֲשָׂרָה טְלָאִים לְדִיר וְהִיָּה מִזְּנֵה וְהוֹלֵךְ, מֵת אֶחָד
 23 מִן הַמִּנְיָנוּיִן³⁴ - מִזְּנֵה וּמִשְׁלִים כְּדָרְכוּ וּמְקַדֵּשׁ עֵשִׂירִי, אִף עַל
 24 פִּי שְׂאֵין שָׁם עֵתָה חַיִּים אֶלָּא תִּשְׁעָה³⁵.
 25 י. מֵת אֶחָד מֵאֵלּוּ שְׁבַתוֹף הַדִּיר³⁶ - אֵלּוּ שְׁנִמְנוּ³⁷ פְּטוּרִין,
 26 מִפְּנֵי שֶׁהַמִּנְיָן הָרֵאשִׁי לְמַעֲשֵׂר פְּטוּר אִף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישׁ
 27 עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ, וְאֵלּוּ שְׁבַתוֹף הַדִּיר³⁸ מִנִּיחָן לְגַרְןָּ אַחֵר

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(23) לעשירי ולאחד-עשר שיצאו כאחד. (24) שהרי העשירי קדוש מאיליו והאחד עשר הוא חולין גמור שהרי לא קראו עשירי. (25) וכאן אין צריך פדיון, כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לעניין פדיון. (26) ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים כאחת מונה אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם. אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה אחת אלא כשניים. (27) כלומר, הכת העשירית של שלושה או של חמישה וכו'. (28) כלומר, מנה אותם בתור יחידה אחת. (29) שם במשנה "מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין" ומפרש רבינו (וכן פירש בפירושו המשניות) מקולקלין שאינם קריבים ואינם נאכלים אלא עומדים עד שיפול בהם מום ויאכלו במומן לבעלים. (30) באופן שקרא לעשירי תשיעי ועקר על ידי כך שם עשירי ממנו. (31) למעלה הלכות ב"ג, ואף על פי שאם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, העשירי קרב מעשר והאחד עשר קרב שלמים - אין זה אלא אם שינה מתשיעי ואילך, אבל בדין שלנו שינה את כל המניין מהתחלה ועד הסוף, שניהם אינם קריבים, אלא נאכלים במומן. (32) שהתשיעי נתקדש בטעות. אף אם לא נעקר שם עשירי מהבהמה העשירית. ומשום כך ייאכל במומו. (33) פירושו לא יצא עם המניין וגם לא קבעו בעליו לעשירי. (34) כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. (35) כיוון שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים. (36) כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. (37) שיצאו במניין. (38) שעדיין לא יצאו. (39) שעדיין לא נפטרו מן המעשר ויהיו ביחד עשרה. (40) בראשונה. (41) בשנייה, אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח השני, ונשארו ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשארו דרך הפתח שיצאו בהם השישה, הם והשישה פטורים, והארבעה הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשארו בדיר או יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה הראשונים וכן הארבעה האחרונים מצטרפים לגורן אחר. (42) למעשר. (43) כל הארבעה-עשר. (44) שהרי אחר שיצאו הארבעה הראשונים נשארו בדיר מספר מספיק למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח אחד והם מניין כדין. (45) שלא היו שם עשרה, שהרי השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (46) שהרי מהעשרה שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו נשארו עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן. (47) שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה, בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני. (48) כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר. (49) כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם. (50) שכשיצאו התשעה נשארו בדיר לצרף לעשרה. (51) שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין.

41 אמה. (ד) הבא על אם אביה. (ה) הבא על בתו. (ו) הבא על
 42 בת בתו. (ז) הבא על בת בנו. (ח) הבא על בת אשתו. (ט)
 43 הבא על בת בתה. (י) הבא על בת בנה. (יא) הבא על אחותו.
 44 (יב) הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו. (יג) הבא על
 45 אחות אביו. (יד) הבא על אחות אמו. (טו) הבא על אחות
 46 אשתו. (טז) הבא על אשת אביו. (יז) הבא על אשת אחי
 47 אביו. (יח) הבא על אשת בנו. (יט) הבא על אשת אחיו. (כ)
 48 הבא על אשת איש. (כא) הבא על הנדה. (כב) השוכב עם
 49 זכר. (כג) הבא על אביו. (כד) הבא על אחי אביו. (כה)
 50 השוכב עם בהמה. (כו) האשה שמביאה עליה את הבהמה.
 51 נמצאו כל פרתות שבפעריות עשרים ושלש. ובשאר
 52 העברות שבע עשרה, ואלו הן: (א) העובד עבודה זרה
 53 במעשה. (ב) הנותן מזרעו למלך. (ג) בעל אוב. (ד) בעל
 54 ידעוני במעשה. (ה) המחלל את השבת. (ו) העושה מלאכה
 55 ביום הכפורים. (ז) האוכל ושותה ביום הכפורים. (ח)
 56 האוכל נותר. (ט) האוכל חמץ בפסח. (י) האוכל חלב. (יא)
 57 האוכל דם. (יב) האוכל פגול. (יג) השוחט קדשים חוץ
 58 לעזרה. (יד) המעלה קרבן חוץ לעזרה. (טו) המפטם את
 59 שמן המשחה. (טז) המפטם את הקטרת. (יז) הסף בשמן
 60 המשחה.

1 אחד מן המנוייין⁵² לתוך הדיר, לתוך אלו שעדין לא נמנו
 2 ולא נחששו - נפטרו הכל; שכל אחד מהן ספק אם הוא
 3 המנוי שקפץ⁵³ או אחר, וכבר בארנו שכל המנוייין פטורין.
 4 טו. קפץ אחד מן העשיריים⁵⁴ לתוך הדיר - כלן ירעו עד
 5 שיפיל בהן מום⁵⁵ ויאכלו במומן⁵⁶.
 6 סליקו להו הלכות בכורות בסיעתא דשמיא

הלכות שגגות

8 יש בכללן חמש מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א) שיקריב
 9 היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. (ב) שיקריב אשם
 10 מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא, עד שיודע לו
 11 ויביא חטאתו. וזהו הנקרא אשם תלוי. (ג) שיקריב החוטא
 12 אשם על עברות ידועות. וזהו הנקרא אשם ודאי. (ד)
 13 שיקריב החוטא קרבן על עברות ידועות. אם היה עשיר
 14 - בהמה, ואם היה עני - עוף או עשירית האיפה. וזהו
 15 הנקרא קרבן עולה ויורד. (ה) שיקריבו הסנהדרין קרבן אם
 16 טעו והורו שלא בהלכה באמת מן התמורות.
 17 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

19 א. כל העובר בשגגה על אחת ממצות לא תעשה שיש בה
 20 מעשה שתיבין עליה פרת - הרי זה חייב להקריב קרבן
 21 חטאת. ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו.
 22 ב. וכל עברה שתיבין על זדונה פרת - חייבין על שגגתה
 23 חטאת, חוץ משלש עברות: מגדף ומבטל מילה וקרבן
 24 פסח. הפסח והמילה - מפני שהן מצות עשה, וחטאת אין
 25 מביאין אלא על שגגת לא תעשה, שגאמר: אחת מכל מצות
 26 יי אשר לא תעשינה; והמגדף - מפני שאין בו מעשה,
 27 ונאמר: לעשה בשגגה - יצא מגדף שאין בו מעשה. לפיכך,
 28 המקבל עבודה זרה באלוה, אף על פי שהוא חייב פרת,
 29 ואם היה מזיד - נסקל, אם קבל בשגגה - פטור מן הקרבן,
 30 לפי שלא עשה מעשה, ונאמר: בעשתה אחת.
 31 ג. כל פרתות שבתורה חוץ משלש פרתות שבארנו, אם
 32 עבר היחיד על אחת מהן בשגגה - מביא חטאת קבועה.
 33 חוץ מטמא שאכל קדש וטמא שנוכנס למקדש, ששניהם אין
 34 מביאין חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד, כמו שיתבאר.
 35 ד. חטאת קבועה היא הבאה מן הבהמה בלבד, וקרבן
 36 עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע, אלא אם היה עשיר -
 37 מביא חטאת בהמה, ואם היה עני - מביא עוף או עשירית
 38 האיפה, כמו שיתבאר. נמצאת למד, שכל העברות שהיחיד
 39 מביא על שגגתן חטאת קבועה ארבעים ושלש. ואלו הן:
 40 (א) הבא על אמו. (ב) הבא על אם אשתו. (ג) הבא על אם

פרק שני

79 א. אין אדם חייב חטאת על שגגתו עד שהיה שוגג
 80 מתחלה ועד סוף; אבל אם שגג בתחלה והזיד בסוף או
 81 הזיד בתחלה ושגג בסוף - פטור מקרבן חטאת. כיצד? כגון

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(52) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנוייין לתוכן הרי אלו פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן המנוייין לפני שקדש עשירי שנפטרו במניין הראוי. (53) שכבר נפטרו במניין הקודם ונמצא מפורש מן הפטור על החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים - שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי וודאי ולא עשירי ספק". (54) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה. (55) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר. (56) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין לכהן בו כלום.

1 בין שלא שמע, הואיל והעלה תינוק - הרי זה פטור
 2 מחטאת, אף על פי שלא היתה פונתו אלא לצוד, מפני
 3 שהיה שוגג. וכן כל פיוצא בזה.
 4 טז. מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח ונותר מן
 5 הקדשים, ונתפון לאכל צלי שהוא מצוה ושגג ואכל הנותר
 6 - הרי זה חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה באכילה זו.
 7 וכן כל פיוצא בזה.

יום חמישי כ' מרחשון ה'תשע"א

פרק שלישי

10 א. מי שהעידו עליו עדים¹ שחטא² חטא שחביב עליו
 11 חטאת קבועה, ולא התרו בו³ אלא אמרו: ראינוך שעשית
 12 מלאכה בשבת או שאכלת חלב, והוא אומר: אני יודע
 13 בודאי שלא עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת. הואיל ואם
 14 יאמר מזיד הייתי - יפטר מן הקרבן, כשאמר להן לא
 15 אכלתי ולא עשיתי - נעשה פאומר לא אכלתי בשגגה אלא
 16 בנדון⁴, שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים⁵.
 17 ב. שחק ולא הפליג⁶ את העדים⁷, (אלא) אפלו אמרה לו
 18 אשה⁸: אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת, ושחק - חייב
 19 להביא חטאת⁹. אמר לו עד אהד: חלב הוא זה, ושחק¹⁰,

1 וְחָזַר וְאָכַל בְּשִׁגְגָה - מביא חטאת. ואם התרו בו¹¹ - לוקה
 2 עָלָיו¹², אף על פי שעקר העדות בעד אהד¹³.
 3 ג. כָּבֵר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שְׁהַמְפָּרִישׁ
 4 חֲטָאתוֹ עַל הַחֶלֶב שְׂאֵכֵל - לא יביאנה על השבת שחלל או
 5 עַל הַדָּם שְׂאֵכֵל; שְׂנֵאָמֵר: וְהִבִּיא קֶרְבָּנוּ שְׁעִירֵת עֲזִים וְגוֹמֵר
 6 עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא - עַד שִׁהְיֶה קֶרְבָּנוּ לְשֵׁם חָטָאוֹ, לֹא
 7 שִׁיקְרִיבָנָה מִחֲטָא עַל חָטָא. וְאִם הִקְרִיב - פְּסֻלָּה¹⁴. יָתֵר עַל
 8 זֶה אָמְרוּ: הַפְּרִישׁ חֲטָאתוֹ עַל חֶלֶב שְׂאֵכֵל אָמַשׁ - לֹא
 9 יְבִיאָנָה עַל חֶלֶב שְׂאֵכֵל הַיּוֹם; וְאִם הִבִּיא - פָּפֵר. וְאִין צָרִיף
 10 לֹמֵר, שְׂאֵם הַפְּרִישָׁה אָבִיו וְמֵת, וְהִיָּה הַבֵּן מְחִיב בְּאוֹתוֹ
 11 הַחֲטָא¹⁵ - שְׂלֹא יְבִיאָנָה הַבֵּן עַל חָטָאוֹ¹⁶, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאֵר
 12 שֵׁם¹⁷.
 13 ד. הַמְבִיא חֲטָא¹⁸ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים¹⁹ - תִּרְעָה עַד שִׁיפֵל בָּהּ
 14 מוֹם וְתִמְכַר²⁰, וְיָבִיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא זֶה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה
 15 לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהִבִּיאוּ חֲטָאִים אַחַת עַל שְׁנֵי
 16 חֲטָאִים²¹ - תִּרְעָה עַד שִׁיפֵל בָּהּ מוֹם וְתִמְכַר, וְיָבִיא זֶה
 17 חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה וְיָבִיא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה.
 18 ה. הִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל חָטָא אֶחָד - יְקָרִיב אֵי זֶה שִׁיקְרָעָה,
 19 וְהַשְּׁנִיָּה תִּרְעָה עַד שִׁיפֵל בָּהּ מוֹם, וְיִפְלוּ דָמֶיהָ לְנִדְבָה²².
 20 ו. הִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²³ - זֶה תִּשְׁחַט לְשֵׁם
 21 חָטָא הָאֶחָד, וְהַשְּׁנִיָּה לְשֵׁם הַחֲטָא הַשֵּׁנִי.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 שני עדים או יותר. 2 בשוגג. 3 שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. 4 במשנה שם: "אמרו לו [חכמים
 2 לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור", ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגו", ופירשו בתוספות (דיבור
 המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתוך דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגו
 במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. 5 אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב
 חטאת. 6 כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. 7 בין עד אחד בין שני עדים. 8 ואף ששנים פסולות לעדות נתרבו
 כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו
 שפחה. 9 שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב." 10 שאם
 מכחישו אין העד נאמן. 11 בשני עדים. 12 כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. 13 כן הוא
 בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב וניזר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא
 בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר,
 אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב. 14 כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה
 על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו".
 ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולהו (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם
 חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת." 15 לפי נוסחה אחת בדברי רבינו
 אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב
 אינה מכפרת על הבן אפילו באותו החטא (לחם משנה שם). ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר,
 שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן. 16 דקדק לכתוב על חטאו (=על
 חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בבבלי שם ממה שנאמר (ויקרא
 ד, כח) "קרבנו" - "בקרבונו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו". 17 [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין
 היורשים מקריבים אותה לעצמם]. 18 כלומר, הפריש חטאת אחת. 19 וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי
 אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי
 הפריש אותו על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. 20 שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בס מום.
 21 שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאים, שהרי כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על
 שני חטאיו - כל שכן שני אנשים על שני חטאים, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת
 שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חבירו. 22 והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחירות (שאם תאבד האחת יביא את השנייה),
 שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן המעות בתביבה מיוחדת שהייתה לשם כך
 במקדש, ובית דין מקריבים באותם המעות שבתביבה עולות נדבה). 23 הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן
 על חטא זה.

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ז. כָּבֵר בְּאֲרֵנוּ בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהוּמָר לְעִבּוּדָה
2 וְהָיָה²⁴ אוֹ לְחַלֵּל שְׂבָתוֹת בְּפָרְהֶסְיָא²⁵ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ
3 קְרָבָן בְּלָל²⁶, וְהוּמָר לְעִבְרָה²⁷ מִשְׁאָר עֲבֻרוֹת²⁸ - אֵין
4 מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ חֲטָאת עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא²⁹. בִּיצֵד? מוּמָר לְאָכֵל
5 חֶלֶב שְׂאֵכֵל חֶלֶב בְּשִׁנְגָה וְהִבִּיא חֲטָאתוֹ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ
6 עַד שִׁיחְזֹר בְּתִשּׁוּבָה³⁰. אֶפְלוּ הֵיךְ מוּמָר לְאָכֵל חֶלֶב
7 לְתַאֲבוֹן³¹, וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֶלֶב בְּשִׁמֶן וְאָכְלוּ, וְהִבִּיא קְרָבָן -
8 אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ. שְׂמִשְׂאֵכֵל בְּזֵדוֹן, בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין
9 לְתַאֲבוֹן, הָרִי הוּא מוּמָר. הֵיךְ מוּמָר לְאָכֵל חֶלֶב וְשִׁנְגָה וְאָכֵל
10 דָם - מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ.
11 ח. מִי שֶׁשִּׁנְגָה³² וְהִפְרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאַחַר כֵּן³³ נִעֲשֶׂה מוּמָר³⁴
12 וְחָזַר בְּתִשּׁוּבָה, אוֹ נִשְׁמַטָּה³⁵ וְחָזַר וְנִשְׁמַטָּה³⁶, אָף עַל פִּי
13 שִׁנְדָּחָה הַקְּרָבָן בֵּינְתֵימִם³⁷ - הָרִי זֶה חָזַר וְנִרְאָה³⁸; שְׂאֵין בְּעֵלִי
14 חִיִּים נִדְחִין³⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְקַדְּשִׁין. לְפִיכָף
15 יִקְרִיבָנָה עֲצֻמָּה. וְכִשֶּׁם שְׂאֵם נוֹלָד בּוֹ מוֹם עוֹבֵר⁴⁰ וְנִתְרַפָּא -
16 יִחְזֹר לְכִשְׁרוּתוֹ⁴¹, כֵּן אִם נִדְחוּ הַבְּעֵלִים וְחָזְרוּ וְנִרְאוּ - יִקְרַב.
17 ט. תִּבְיֵי חֲטָאוֹת⁴² וְאֲשָׁמוֹת וְדָאִים שְׁעֵבֵר עֲלֵיהֶן יוֹם
18 הַכְּפוּרִים - תִּבְיֵין לְהִבִּיא לְאַחַר יוֹם הַכְּפוּרִים⁴³, וְתִבְיֵי

- אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין - פְּטוּרִים⁴⁴. שְׁנָאֵמַר: מִכֵּל חֲטָאתֵיכֶם לְפָנַי
ה' תִּטְהַרוּ. כֵּן לְמַדוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה⁴⁵, שְׂכַל חֲטָא שְׂאֵין מִכִּיר
בוֹ אֵלָא ה' נִתְכַפֵּר לוֹ. לְפִיכָף⁴⁶, מִי שֶׁבָּא עַל יְדוֹ סִפֵּק
עֲבָרָה⁴⁷ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, אֶפְלוּ עִם חֲשִׁכָה⁴⁸ - פְּטוּר מֵאֲשָׁם
תְּלוּי, שְׂכַל הַיּוֹם מְכַפֵּר⁴⁹. נִמְצְאָתָה לְמַד, שְׂאֵין מִבִּיאֵין עַל
לא הוֹדַע שָׁל יוֹם הַכְּפוּרִים אֲשָׁם תְּלוּי, אֵלָא אִם לא כָּפַר
לוֹ יוֹם הַכְּפוּרִים כְּמוֹ שִׁיִּתְבָּאֵר.
י. אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים וְלא הַחֲטָאת וְלא הָאֲשָׁם מְכַפְּרִין אֵלָא
עַל הַשְּׂבִימִים⁵⁰ הַמְאָמִינִים בְּכַפְּרָתָן; אֲכַל הַמְכַבֵּט בְּהֵן - אֵינָן
מְכַפְּרִין בוֹ. בִּיצֵד? הֵיךְ מְכַבֵּט וְהִבִּיא חֲטָאתוֹ אוֹ אֲשָׁמוֹ
וְהוּא אוֹמֵר אוֹ מִחֲשָׁב בְּלָבוֹ שְׂאֵין אֵלוֹ מְכַפְּרִין, אָף עַל פִּי
שֶׁקְרָבוֹ כְּמִצְוַתָּן - לא נִתְכַפֵּר לוֹ, וְכִשְׁיִחְזֹר בְּתִשּׁוּבָה
מִבְּעֵיטָתוֹ צְרִיף לְהִבִּיא חֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ⁵¹. וְכֵן הַמְכַבֵּט בְּיוֹם
הַכְּפוּרִים⁵² - אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עָלָיו. לְפִיכָף, אִם
נִתְחַבַּב בְּאֲשָׁם תְּלוּי וְעָבַר עָלָיו יוֹם הַכְּפוּרִים וְהוּא מְכַבֵּט
בוֹ - הָרִי זֶה לא נִתְכַפֵּר לוֹ, וְכִשְׁיִחְזֹר בְּתִשּׁוּבָה אַחַר יוֹם
הַכְּפוּרִים חִיב לְהִבִּיא כָּל אֲשָׁם תְּלוּי שֶׁהֵיךְ חִיב בוֹ⁵³.
יא. כָּל אֲשָׁמוֹת שְׂבִתוּרָה מְעַכְבִּין אֶת הַכְּפָרָה⁵⁴, חוּץ מֵאֲשָׁם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(24) שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. (25) שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה בראשית. (26) אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל התורה כולה, שנתמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא המומר (גמרא חולין שם). (27) עבירה אחת לעבור עליה בזדון. (28) "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה". (29) שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון, אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא. (30) מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי שיחזור בתשובה ויכשל בשוגג יביא או חטאת, אבל על החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו שב מידיעתו. (31) לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר, וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור. (32) ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת. (33) אחר שהפריש ולפני שהקריב. (34) לכל התורה, או לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו. (35) אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (36) נתרפא וחזר לאיתנו. (37) שאין להקריב את הקרבן לא בשעת היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (38) הקרבן חוזר להיות ראוי להקרבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. (39) כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקרבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלקת הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקרבה, וכרב ביומא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה. (40) כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. (41) שנאמר (ויקרא כב, כה): "כי משחתם בהם מום במ לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום במ הוא דלא יירצו" (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו". (42) שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. (43) ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (44) להביא אשם תלוי אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. (45) שם כה: בשם ר' אלעזר. ורב תחליפא משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים. (46) כיוון שחייבי אשמות תלויין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. (47) שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. (48) קודם שתחשך (ראה שבת לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). (49) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת. (50) שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. [וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה]. (51) שהרי לא נתכפר בקרבן שבעט בו. (52) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (53) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו. (54) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנוזר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"].

1 והביא זכור עליו בהעלם אחת, אף על פי שהן שני גופין
 2 - אינו חיב אלא חטאת אחת; שגגמר: ואת זכר לא תשכב
 3 - השוכב והנשקב שם אחד הוא. וכן הבא על הבהמה
 4 והביא בהמה עליו בהעלם אחת - אינו חיב אלא חטאת
 5 אחת. עשו השוכב והנשקב בהמה וזכור פבעילה אחת.
 6 ב. יש בועל בעילה אחת וחיב עליה שמונה חטאות.
 7 כיצד? יעקב שהיתה לו בת מזלפה ושמה תמנע, נשא לכן
 8 תמנע והוליד ממנה בת ושמה סרח, ואין ללכן בת אלא
 9 רחל לבדה, נמצאת סרח בת בת יעקב ואחות אשתו מאביה
 10 הן שני אסורין הבאין כאחת. נשאת סרח לראובן ונאסרה
 11 על שאר בני יעקב, נוסף בה אסור ליעקב והרי היא פלתו.
 12 מת ראובן או גרש ונשאת סרח זו לאחי יעקב מאמו -
 13 מתוך שגאסרה על שאר אחי יעקב, נוסף ליעקב בה אסור
 14 אשת אחיו. מת או גרש ונשאת סרח זו לישמעאל - מתוך
 15 שגאסרה על שאר אחי ישמעאל, נוסף ליעקב בה אסור
 16 אשת אחי אביו. מת ישמעאל ונפלה ליבום לפני יצחק,
 17 ועבר יצחק ויבמה אף על פי שהיא שניה לו - מתוך
 18 שגאסרה על שאר אחיו, נוסף בה אסור ליעקב משום אשת
 19 אביו ומשום אשת איש, ששני האסורין באין כאחת. אם
 20 שגג יעקב ובא על סרח זו כשהיא נדה בחיי יצחק בעלה
 21 ובחיי רחל אשת יעקב - הרי זה חיב עליה שמונה חטאות:
 22 משום בת בתו, ומשום אחות אשתו, ומשום פלתו, ומשום
 23 אשת אחיו, ומשום אשת אחי אביו, ומשום אשת אביו,
 24 ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל פיוצא בזה.
 25 ג. כל אלו שתאסר זו הערונה עליהן באסור מוסף, צריך
 26 שיהו האנשים האחרים מצויין בעולם כדי שתאסר עליהן,
 27 ומתוך שתאסר עליהן יתוסף אסור אחר לזה; אבל אם אינן
 28 מצויין - אין אומרים: הואיל ואלו הנה לזה בנים או אחים
 29 היתה נאסרת עליהן - יתוסף אסור לנאן, שהרי אין שם
 30 עתה לא בן ולא אח. וכן כל פיוצא בהן.
 31 ד. מי שהיה נשוי שלש נשים, ובא על אמה של אחת מהן,
 32 שהיא אם אמה של שניה, שהיא אם אביה של שלישית,
 33 אף על פי שזקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חמיו
 34 ושלשה שמות הן ואסור בתר אחת היא - אינו חיב אלא

1 נזיר⁵⁵. ספק נזיר⁵⁶ וספק מחסרי פפירה⁵⁷ וספק סוטה⁵⁸ -
 2 כלם מביאין קרבנותיהן אחר יום הכפורים⁵⁹.
 3 יב. מי שהוא מחיב חטאת או אשם והרי הוא יוצא מבית
 4 דין להרג⁶⁰: אם הנה זבחו וזבחו⁶¹ - משהין אותו עד שיזרק
 5 הדם ואחר כך יהרג; ואם עדין לא נשחט הזבח - אין
 6 משהין אותו עד שיקריבו עליו⁶².

פרק רביעי

1 א. העושה עברות הרבה בהעלם אחת - חיב חטאת על
 2 כל אחת ואחת. אפלו עשה הארבעים ושלש אלו שמינינו
 3 בהעלם אחת - חיב ארבעים ושלש חטאות. וכן אם עשה
 4 מעשה אחד שהוא חיב עליו משום שמות הרבה - חיב על
 5 כל שם ושם. והוא שהיו האסורין פלן באין כאחת או אסור
 6 מוסף או אסור כולל. כיצד? השוחט בהמת קדשים חוץ
 7 לעזרה בשבת לעבודה זרה - חיב שלש חטאות: משום
 8 שוחט קדשים בחוץ, ומשום מחלל שבת, ומשום עובד
 9 עבודה זרה; שהרי שלשת האסורין באין כאחת. במה
 10 דברים אמורים? באומר בגמר זבחה הוא עובד אותה;
 11 אבל אם לא היתה בונתו לך - משישחט בה מעט לשם
 12 עבודה זרה תאסר, ואינו חיב משום שחוט חוץ עד
 13 שישחוט שנים או רב שנים, ונמצא כשגמר השחיטה שחט
 14 בהמה האסורה לקרבן, שאינו חיב עליה משום שוחט
 15 בחוץ, כמו שבארנו. היתה חטאת העוף, והיה חצי קנה
 16 שולה פגום, והוסיף בו כל שהוא בשבת לשם עבודה זרה
 17 - חיב שלש חטאות, שהרי שלשת האסורין באים כאחת.
 18 וכן העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת -
 19 חיב שתי חטאות, מפני ששני האסורין באין כאחת. הבא
 20 על אשת אחיו הקים כשהיא נדה - מביא שלש חטאות:
 21 משום אשת איש, ומשום אשת אח, והן שני אסורין הבאין
 22 כאחת, ומשום נדה, שהוא אסור מוסף; שמתוך שנתוסף
 23 בה אסור זה לבעלה - נוסף ליבמה. וכן פיוצא בזה. הבא
 24 על אביו - חיב שתיים: אחת משום ערות אביו לא תגלה,
 25 ומשום ואת זכר לא תשכב. וכן הבא על אחי אביו - חיב
 26 שתיים, שגגמר: ערות אחי אביו לא תגלה. הבא על הזכור

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

55 הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות
 חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט). ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא
 כבש בן שנתו לאשם", הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. (56 כריתות
 כו. כלומר, שמסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). (57 כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש
 ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על
 הספק, ואף ספק יולדת חייבת חטאת העוף מספק. (58 כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם נטמאה אם לא
 נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות. (59 כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה' - אלו צריכים
 להביא קרבנותיהם אפילו אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים (ויקרא טז, טז-כא) "וכיפר על הקודש וגו' לכל
 חטאתם - והתוודה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק
 מחוסרי כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או להתירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גמרא שם). (60 שחץ
 ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה
 זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (61 כלומר,
 שנגמר דינו אחר שנשחט קרבנו. (62 ברייתא בערכין ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכך אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם -

1 חטאת אחת. לפי שנאמר באשה ובתה: ובת בנה ובת בתה
 2 שארה הנה זמה היא - הכתוב עשה שלשה גופין בגוף
 3 אחד, לפיכך יחשבו השלשה שמות כשם אחד.
 4 ה. אבל הבא על אחותו, שהיא אחות אביו והיא אחות
 5 אמו - חייב שלש חטאות; שנאמר: ערות אחתו גלה - חייב
 6 על אחותו בפני עצמה ואף על פי שהיא אחות אמו ואחות
 7 אביו. והיאך תהיה זאת? כגון שבא על אמו והוליד ממנה
 8 שתי בנות, ובעל אחת מבנותיו והוליד ממנה בן; כשיבוא
 9 הממזר הזה על הבת השנית, שהיא אחות אמו הממזרת,
 10 שהיא אחותו מאביו, שהיא אחות אביו מאמו - חייב שלש
 11 חטאות. וכן כל כיוצא בזה.

פרק חמישי

12 **א.** הבא על ערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, אף על פי
 13 שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה, הואיל ולא נודע לו
 14 ביניהם והרי היא גוף אחד - הרי הכל שגגה אחת ואינו
 15 חייב אלא חטאת אחת. אבל אם שגג בה ואחר כך נודע לו,
 16 וחזר ושגג בה עצמה ובעלה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג
 17 בה עצמה ובעלה - חייב על כל בעילה ובעילה; שהדיעות
 18 מחלקות השגגות.

19 **ב.** הבא על הערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו הנבעלת
 20 היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה, שנמצאו הביאות
 21 אצלה בהעלמות הרבה - הוא מביא חטאת אחת, והיא
 22 מביאה חטאת על כל ביאה וביאה. הוא היו לו ידיעות
 23 ביניהם, והיא בהעלם אחת - הוא מביא חטאות הרבה,
 24 והיא מביאה חטאת אחת.

25 **ג.** הבא על עריות הרבה בהעלם אחת, אף על פי שפלגן משם
 26 אחד, הואיל והן גופים מחלקים - חייב על כל אחת ואחת.
 27 כיצד? הרי שבעל חמש נשיו נדות או שבא על חמש אחיותיו
 28 או על חמש בנותיו בהעלם אחת - חייב על כל גוף וגוף. מכאן
 29 אתה למד, שזה שאמרו חכמים: הבא על הזכור והביא זכור
 30 עליו בהעלם אחת - חייב חטאת אחת, במה דברים אמורים?
 31 כשהיה אותו הזכור עצמו; אבל אם היה זכור אחר, בין שבא
 32 על שניהם בין שבא על זה והביא זה עליו - חייב על כל גוף
 33 וגוף. והוא הדין בכא על הבהמה והביא בהמה עליו.

34 **ד.** האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם אחת -
 35 חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה, שהרי גופין מחלקין;
 36 והרי זו כמי שנבעלה לאנשים הרבה בהעלם אחד, שהיא
 37 חייבת חטאת על כל איש ואיש.

38 **ה.** האשה שהלך בעלה למדינת הים, ושמעה שמת או
 39 שבאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי עצמה בין על פי בית
 40 דין, ונודע שבעלה קים - חייבת קרבן אחד. ואם נשאת
 41 לאנשים הרבה או שזנתה עם אנשים הרבה - חייבת חטאת
 42 על כל איש ואיש, מפני שהן גופים מחלקין, ואף על פי
 43 שהכל בשגגה אחת. הבא על הנדה בשגגה, וטהרה מנדחה

45 וטבלה, וחררה וראתה נדה, ויבא עליה פעם שניה באותה
 46 שגגה עצמה - חייב על כל פעם ופעם, אף על פי שהוא
 47 בהעלם אחת והוא גוף אחד; שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות
 48 השנית, והרי הן כשתי נשים נדות.

49 ו. הבא על אשתו שלא בשעת נוסתה וראתה דם בשעת
 50 התשמיש - הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה כגנוס
 51 הוא ולא שוגג. שהשוגג היה לו לבדק ולדקדק, ואלו בדק
 52 יפה יפה ודקדק בשאלות - לא היה בא לידי שגגה, ולפי
 53 שלא טרח בדרישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך כפרה;
 54 אבל זה - מה לו לעשות? הרי טהורה היתה ושלא בשעת
 55 נוסתה בעל. אין זה אלא אגס. ולפיכך, בין שנמצא דם על עד
 56 שלה בין שנמצא על עד שלו - פטורין. אבל אם עבר ובא
 57 עליה סמוך לנסת, ודמה שיבעל ויפרש קדם שתראה דם,
 58 וראתה בשעת התשמיש - חייבין בקרבן, שזו היא שגגה.
 59 לפיכך, אם נמצא דם על עד שלו - שניהם טמאים וחיבין
 60 בקרבן. נמצא על עד שלה: אם קנתה עצמה מיד כשפרש
 61 הבעל ולא שהתה - שניהם טמאים וחיבין בקרבן; ואם
 62 שהתה כדי שתושיט ידה לתחת הפר או לתחת הפסת ותטל
 63 עד לבדק בו ואחר כך קנתה עצמה - שניהם טמאים בספק
 64 ופטורין מקרבן; ואם שהתה כדי שתחד מן המטה ותדיח את
 65 פניה ואחר כך קנתה עצמה ונמצא דם - בעלה טהור.

66 ז. מי שעבר ובעל סמוך לנסת על דעת שתקדם ביאתו
 67 לראית הדם, והרגישה האשה שננטאת בשעת תשמיש
 68 ואמרה לו נטמאתי - הרי זה לא יפרש כשהוא מתקשה, כמו
 69 שבארנו בהלכות אסורי ביאה. ואם לא ידע שאסור לפרש
 70 מיד ופרש כשהוא מתקשה - חייב שתי חטאות: אחת על
 71 כניסתו, שהרי בעל נדה, ואחת על יציאתו, שיציאתו הנאה
 72 לו כביאתו. במה דברים אמורים? כשידע שאסור לבעל
 73 בשעת הנסת ודמה שתקדם בעילתו לראיתה, ולא ידע
 74 שאסור לפרש מיד, שנמצאו לו שתי העלמות בשתי
 75 הבעילות; אבל אם לא ידע שאסור לבעל בשעת הנסת, ולא
 76 ידע שאסור לפרש מן הטמאה מיד, אף על פי שפרש מיד
 77 והוא מתקשה - אינו חייב אלא חטאת אחת; מפני שכניסתו
 78 ויציאתו, שהן כשתי בעילות, בשגגה אחת הן, ובהעלם
 79 אחת עשה הכל. והוא הדין בשאר העריות, שאם שגג ובא
 80 על הערוה על דעת שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא
 81 בתוך התשמיש - לא יפרש מיד, שיציאתו הנאה לו כביאתו.
 82 ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא מתקשה - אינו
 83 חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא.

יום שישי כ"א מרחשון ה'תשע"א

פרק נשי

84 **א.** דין שגגת המאכלות: בדין שגגת הבעילות. לפיכך, אם
 85 אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת, אף על פי

משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זבחו זבוח כבוד, שהשהייה היא קצרה, משהין אותו עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא. (1) האסורים. (2) ברור הוא, מדברי המשנה כריתות יא: (3) כלומר, אם אכל דבר

1 שֵׁשׁ בַּיְנֵיהֶן יָמִים רַבִּים - אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.⁴
 2 כִּיצַד? אֶכֶל חֶלֶב הַיּוֹם וְאֶכֶל חֶלֶב לְמַחֵר וְחֶלֶב לְמַחֵר⁵
 3 בְּהֶעֱלֵם אַחַת, אָף עַל פִּי שֶׁהָן בְּשִׁלְשָׁה תַּמְחוּיִין⁶ - אֵינּוּ חֵיב
 4 אֶלָּא אַחַת. אֶבֶל אִם אֶכֶל כְּזֵית חֶלֶב וְנִדְעָ לּוֹ, וְחִזְרוּ וְאֶכֶל
 5 כְּזֵית חֶלֶב וְנִדְעָ לּוֹ - חֵיב עַל כָּל אֲכִילָה וְאֲכִילָה;
 6 שֶׁהִיָּדְעוֹת מִחֻלְקוֹת הַשְּׁגָגוֹת.⁷ אֶכֶל כְּחֶזֶי זֵית חֶלֶב⁸ וְחִזְרוּ
 7 וְאֶכֶל כְּחֶזֶי זֵית חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אַחַת, אָף עַל פִּי שֶׁהָן שְׁנֵי
 8 תַּמְחוּיִין⁹ וְאָף עַל פִּי שֶׁהִפְסִיק בַּיְנֵיהֶן¹⁰ - הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפִּין
 9 וּמִבִּיא חֲטָאת; שְׁאִין תַּתְּמַחוּיִין מִחֻלְקִין¹¹. וְהוּא שְׁלֵא יִשְׁהָה
 10 בַּיְנֵיהֶן¹² יוֹתֵר מִפְּדֵי אֲכִילַת שְׁלֹשׁ בַּיָּצִים¹³, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ
 11 בְּהִלְכוֹת מִאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת. שְׁקָשָׁם שֶׁמִּצְטַרְפִּין הַשְּׁעוּרָה¹⁴
 12 לְמִזִּיד לְמִלְקוֹת, כִּף מִצְטַרְפִּין הַשְּׁעוּרָה לְשׁוּגָג לְקַרְבָּן¹⁵.
 13 ב. אֶכֶל נוֹתֵר¹⁶ מִתְּמַשָּׁה וְבָחִים, כְּזֵית¹⁷ מִכָּל זָבַח, בְּהֶעֱלֵם
 14 אַחַת, אָף עַל פִּי שֶׁאֲכָלָן בְּתַמְחוּיִין¹⁸ - אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא
 15 חֲטָאת אַחַת; שְׁפָלָן שֵׁם אֶחָד הֵן¹⁹, וְהַתְּמַחוּיִין אֵינּוּ

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. על כל האכילות, כי לענין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (5) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה. (6) נתבשרו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחוויין מחלקים במעילה, אבל לענין חיוב כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו): כי אין התמחוויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחוויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא ורדאי ורבי יהושע הוא ספק - אין ספק מוציא מידי ורדאי. (7) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת". (8) כי שיעור אכילת חלב לענין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא בכזית. (9) בשתי קערות ושנתבשל חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הזית השני - אין אומרים התמחוויין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים מצטרפים. (10) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (11) בין להקל ובין להחמיר וכרבי עקיבא. (12) אין הכוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", הרי ש"בין", הוא מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים. (13) כחכמים במשנה כריתות יב: האומרים עד שישהה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כר' יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת פרס הוא כדי אכילת שלוש בצים. (14) לכזית שלם. (15) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף לקרבן. (16) בשר זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. (17) כי שיעור אכילת נותר להתחייב בה, הוא כזית. (18) נתבשרו כל זבח וזבח בקערה אחרת. (19) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר. (20) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. (21) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג) שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. (22) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. (23) בחוץ לעזרה. (24) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל-וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כן אין מחלקים לענין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את כולם בבת אחת. (25) של עבודה זרה. (26) בהשתחוואה פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי בהשתחוואה אחת יכול לעבוד לחמש צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת. (27) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו, והוא דם הקילוח (=היוצא בזרם חזק), שהשוחט דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. (28) בהמתו לאו דווקא אלא הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. (29) לדם. (30) ומפרש רבינו שהמדובר בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים. (31) חטאת מיוחדת. (32) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג. (33) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. (34) שנעלמו ממנו כל האסורים האלו. (35) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין איסור חל על איסור. (36) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". (37) מבהמת קדשים. (38) שנותר לאחר זמן הקרבנות, שאסור גם משום נותר. (39) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסויימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור

- 1 משום אוכל נותר, ואחת משום יום הכפורים. והוא שייצטרף
2 אכל אחר עם פזית זה עד שישלימו לככותבת⁴⁰. ומביא
3 אשם ודאי למעילה, שהרי נהנה מן הקדש בשגגה⁴¹.
4 ה. האוכל ושותה ביום הכפורים בהעלם אחת - אינו חייב
5 אלא חטאת אחת. אכילה ושתייה אחת היא⁴².
6 ו. העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת - חייב
7 שתי חטאות, מפני שהן שני אסורין הבאין באחד⁴³.
8 ז. אכל פחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחת - אינו
9 חייב קרבן. כשם שאין האסורין מצטרפין למלקות⁴⁴, כמו
10 שבארנו בהלכות מאכלות אסורות⁴⁵, כך אין מצטרפין
11 לקרבן.
12 ח. אכל פחצי זית⁴⁶ ונודע לו⁴⁷ וחרז ושכח⁴⁸, ואכל פחצי
13 זית אחר⁴⁹ בהעלם שני - פטור⁵⁰; שהרי נודע לו בינתים,
14 ויש ידיעה לחצי שיעור⁵¹. וכן אם כתב אות אחת [בשבת]⁵²
15 בשגגה ונודע לו וחרז ושכח, וכתב אות שניה סמוכה לה⁵³
16 בהעלם שני - פטור מקרבן חטאת⁵⁴. וכן כל פיוצא בזה.
17 וכן אם הוציא שתי אמות בשוגג⁵⁵ ושתי אמות במזיד ושתי
- אמות בשוגג⁵⁶: אם בזריקה⁵⁷ - חייב. לא מפני שאין ידיעה
לחצי שיעור, אלא מפני שאין בידו להחזירה⁵⁸, לפיכך לא
הועילה לו הידיעה שבינתים⁵⁹. ואם בהעברה⁶⁰ - פטור;
שיש ידיעה לחצי שיעור⁶¹, כמו שבארנו.
ט. האוכל פזית חלב ופזית חלב בהעלם אחת, ונודע לו
על הראשון וחרז ונודע לו על השני - מביא שתי חטאות;
שהידיעות מחלקות⁶² ואף על פי שעדיין לא הפריש
הקרבן⁶³. אכל אם נודע לו על שניהן כאחת - מביא חטאת
אחת. וכן יראה לי, שהוא הדין בפעילות⁶⁴.
י. אכל פזית ומחצה⁶⁵ בהעלם אחת, ונודע לו על פזית⁶⁶,
וחרז ואכל חצי זית בהעלמו של שני⁶⁷ - אינו חייב אלא
חטאת אחת⁶⁸; שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון, אף
על פי שהוא בהעלמו, שהרי נודע לו על מקצת העלמה
ראשונה⁶⁹.
יא. אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת⁷⁰ ונודע לו על אחד
מהן, וחרז ואכל פזית אחר בהעלמו של שני, והביא חטאת
על הראשון⁷¹ - ראשון ושני מתפריין⁷², אכל שלישי לא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לעניין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לעניין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסף איסור בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול.
40 ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). (41) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם. (42) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילת הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. (43) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחרז רבנו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושותה שקדם (כסף משנה). (44) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. (45) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אין מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות. (46) מדבר איסור, בשוגג. (47) שאכל דבר איסור. (48) כי דבר זה אסור באכילה. (49) מאותו איסור. (50) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. (51) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחיבו. (52) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות. (53) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. (54) שיש ידיעה לחצי שיעור. (55) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. (56) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. (57) כלומר, אם הוצאה זו הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו, ושוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. (58) כרבא בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בזריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. (59) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. (60) שהעבירו ברגליו. (61) בשבת שם אמר רבה שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור]. (62) בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. (63) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. (64) שאף על פי שלעניין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לעניין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילת אסורות לבין ביאות אסורות שבשתייהן אמרו ידיעות מחלקות. (65) חלב. (66) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. (67) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. (68) על אכילת הכזית הראשון. (69) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית. (70) שאינו חייב אלא חטאת אחת. (71) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. (72) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שידיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת

38 שחייבין עליהן פרת, ועשה מלאכות הרבה - חייב חטאת על
 39 כל אב מלאכה ומלאכה. אפלו עשה הארבעים חסר אחת
 40 בהעלם אחת - מביא שלשים ותשע חטאות.
 41 ד. שכח שהיום שבת ושגג אף במלאכות ולא ידע
 42 שמלאכות אלו אסורות - אינו חייב אלא חטאת אחת.
 43 ה. העושה אב ותולדותיו בהעלם אחת - אינו חייב אלא
 44 חטאת אחת. ואין צריך לומר העושה תולדות הרבה של
 45 אב אחד, שאינו חייב אלא חטאת אחת.
 46 ו. עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחת
 47 - יראָה לי, שהוא חייב שתי חטאות.
 48 ז. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, כגון שזרע
 49 והכריף והרכיב בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת.
 50 ויכר נתבאר בהלכות שבת האבות והתולדות והמלאכות
 51 שהן מעין אבות.
 52 ח. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות
 53 הרבה, בין בודון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת שבת
 54 ובודון מלאכות - חייב על כל מלאכה ומלאכה. כיצד? ידע
 55 שהיום שבת וזרע בו מפני שלא ידע שהזריעה מלאכה, וכן
 56 בשבת שנייה ידע שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע
 57 שהנטיעה אסורה משום מלאכה, וכן בשבת שלישית
 58 הכריף מפני שלא ידע שההכרחה מלאכה - חייב על כל
 59 אחת ואחת, אף על פי שהיא מעין מלאכה אחת, מפני
 60 שהשבתות כגופין מחלקין.
 61 ט. שגג שהיום שבת וזרע בו והוא יודע שהזריעה מלאכה,
 62 וכן בשבת שנייה שכח שהוא שבת ונטע בו והוא יודע
 63 שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח שהוא שבת והכריף
 64 אף על פי שיודע שההכרחה מלאכה - הרי זה חייב על כל
 65 אחת ואחת; שהימים שביין שבת לשבת הרי הן כידועה
 66 אחת לחלק.
 67 י. מי שקצר וטחן כגורגרת בשגגת שבת ובודון מלאכות,
 68 שאינו חייב אלא חטאת אחת, וחזר וקצר וטחן כגורגרת
 69 בודון שבת ושגגת מלאכות, שהוא חייב על כל מלאכה
 70 ומלאכה, ונודע לו על קצירה של שגגת שבת ובודון
 71 מלאכות - קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה,
 72 וכאלו עשה ארבעתן בשגגת שבת ובודון מלאכות, שאינו
 73 חייב אלא חטאת אחת; וכיון שהקריב חטאת זו נתכפר לו
 74 על הכל, ויכשירם אחר כן - אינו צריך להביא חטאת
 75 אחרת. אבל אם נודע לו תחלה על קצירה של ודון שבת

1 נתכפר⁷³; אלא כשיודע לו עליו - יביא חטאת אחרת. הביא
 2 חטאת על השלישי⁷⁴ - שלישי ושני מתכפרין, ששניהם
 3 בהעלם אחת, וראשון לא נתכפר בחטאת זו. הביא חטאת
 4 על האמצעי⁷⁵ - שלשתן מתכפרין, מפני שהראשון
 5 והשלישי בהעלמו של אמצעי; וכשיודע לו על הראשון
 6 ועל השלישי - אין צריך להביא חטאת אחרת.
 7 יב. מי שאכל חתיכה משתי חתיכות⁷⁶ ונסתפק לו אם אכל
 8 חלב או שמן, ואכל חתיכה אחרת משתי חתיכות⁷⁷ ונסתפק
 9 לו אם אכל חלב או שמן, ואחר כך נודע לו בנדאי שחלב
 10 אכל בראשונה ובשנייה - אינו חייב אלא חטאת אחת⁷⁸;
 11 שידיעת ספק שהיתה לו בינתים, אף על פי שמחלקת
 12 לאשמות⁷⁹, אינה מחלקת לחטאות⁸⁰.

פרק שביעי

14 א. המשתתף לעבודה זרה ונסף וקטר וזבח בהעלם אחת
 15 - חייב ארבע חטאות. וכן אם פער עצמו לפעור וזרק אבן
 16 למרקוליס בהעלם אחת - חייב שמים. וכן כל פיוצא בזה
 17 הוא חייב על כל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים?
 18 בשהזיד בעבודה זרה ושגג בעבודות אלו; אבל אם הזיד
 19 בעבודות אלו ושגג בעבודה זרה - אינו חייב אלא חטאת
 20 אחת. כיצד? ידע שזו עבודה זרה ושאסור לעבדה, אבל
 21 לא ידע שהשתתף והנסוף עברה, והשתתף ונסף - חייב
 22 שמים. ידע שאילו עבודות הן ואסור לעבד בהן לאל אחר,
 23 ולא ידע שזו עבודה זרה, לפי שלא היתה של כסף וזהב,
 24 ועלה על דעתו שאין קרויין עבודה זרה אלא של כסף
 25 וזהב, ועבדה בכל העבודות - אינו חייב אלא חטאת אחת.
 26 ב. כלל גדול אמרו בשבת: כל השוכח עקר שבת ושכח
 27 שנגטו וישראל על השבת, או שנגטו והוא קטן לבין
 28 העובדי כוכבים, או נתגיר קטן והוא בין העובדי כוכבים,
 29 אף על פי שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - אינו
 30 חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא. וכן חייב
 31 חטאת אחת על כל חלב שאכל, וחטאת אחת על דם
 32 שאכל, וכן כל פיוצא בזה בעבודות אלו. וכל היודע עקר
 33 שבת אבל שכח שהיום שבת ודמה שהוא חל, אף על פי
 34 שעשה בו מלאכות הרבה - חייב חטאת אחת על היום כלו,
 35 וכן חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו.
 36 ג. וכל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע
 37 שמלאכות אלו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע

לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגרת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. אף על פי שבגמרא שם אמרו שרוב חזר בו ופסק שהשלישי נגור אחרי השני ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא:); והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרייה) ולפיכך גורר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שדיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגרר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגרור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרייה אחר גרייה. (74) כלומר, נודע לו עליו ועדיין לא נודע לו על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (75) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקרבה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעות מחלקות. (76) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן. (77) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (78) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (79) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (80) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח:

יודע אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן
 כל הבא על אשת איש שעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד
 אומר לא מת - חייב באשם תלוי. והוא הדין לספק מגרשת,
 שהרי נקבע האסור. אבל ספק מקדשת - לא נקבע האסור.
 ד. מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של
 שמן, ואכל אחת מהן וכא עובד כוכבים או כלב ואכל את
 השניה, או שאכל עובד כוכבים או כלב את הראשונה וכא
 ישראל ואכל השניה, או שאכל ראשונה בנדון ושניה
 בשנגה, או שאכל ראשונה בשנגה ושניה בנדון - הרי זה
 חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמה אסור קבוע. אבל
 שתייה בנדון - פטור מקרבן. אבל שתייה בשנגה - מביא
 חטאת. אבל את הראשונה בשנגה וכא אחר ואכל את
 השניה בשנגה - שניה חייב באשם תלוי. וכן כל פיוצא
 בזה.
 ה. חלב ונותר לפניו, אבל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן
 אכל; אשתו נדה ואחותו עמו בבית, ושנג באחת מהן ואין
 ידוע אי זו מהן בעל; שבת ויום הכפורים, ועשה מלאכה
 בין השמשות שביניהן - הרי זה פטור מקרבן. ואינו מביא
 חטאת, שהרי אינו יודע עצמו של חטא, כמו שבארנו;
 ואינו מביא אשם תלוי, שהרי יודע בודאי שחטא.
 ו. כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת - חייבין
 על לא הודע שלו אשם תלוי אחד, וכל דבר שחייבין על
 ודאו חטאות הרבה - חייבין על לא הודע שלו אשמות
 תלויות הרבה כמנין החטאות. כיצד? כשם שאם אכל חלב
 ודם ונותר ופגול בהעלם אחת - חייב ארבע חטאות, כך אם
 נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של הותר
 שהיו עמהם - מביא ארבעה אשמות תלויות. וכן אם נסתפק
 לו אם האשה שבא עליה אשתו או פלוגית הערוה שהיתה
 עמה שחייב עליה שמונה חטאות - הרי זה מביא שמונה
 אשמות תלויות.
 ז. האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב
 אכל או של שמן אכל, ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה
 משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של
 שמן - הרי זה מביא שני אשמות תלויות.
 ח. כשם שידיעת ודאי בינתיים מחלקת לחטאות, כך ידיעת
 ספק בינתיים מחלקת לאשמות. לפיכך, אם אכל חמשה זיתי
 חלב בהעלם אחת, ונודע לו ידיעת ספק על אחת מהם,
 ונותר ונודע לו ידיעת ספק אחרת על השני, וכן על כל אחת
 ואחת - חייב אשם תלוי על כל אחת ואחת.
 ט. חתיכה של שמן וחתיכה של חלב, אבל אחת מהן ואין
 ידוע אי זו היא, והביא אשם תלוי, ונותר ואכל את השניה
 - מביא חטאת. וכן אם אכל אחר את השניה - מביא האחר
 אשם תלוי, כמו שבארנו.
 י. חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר, אבל את אחת
 מהן ואין ידוע אי זו היא - מביא חטאת על החלב ואשם
 תלוי משום נותר. אבל את השניה בהעלם שני - מביא
 שלש חטאות. ואם היה בה שנה פרוטה - מביא אשם ודאי

ושגגת מלאכות והקריב חטאת - נתפטר לו על זו הקצירה
 שנודע לו עליה ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת
 ונדון מלאכות; מפני ששניהן כמלאכה אחת, ונגררה
 קצירה וטחינה עם הקצירה, והשאר הטחינה של ודון שבת
 עד שיודע לו עליה וביא חטאת שניה. קצר פחצי גרוגרת
 בשגגת שבת ונדון מלאכות, וחזר וקצר פחצי גרוגרת בנדון
 שבת ושגגת מלאכות - הרי אלו מצטרפין. קצירה גוררת
 קצירה. וכן כל פיוצא בזה בשאר מלאכות.
 יא. המתכונן לחתך את התלוש וחתך את המחבר, אף על
 פי שנתכונן לחתיכה, הואיל ולא עשה מחשבתו - פטור מן
 החטאת; שנה כמתעסק, ולא אסרה תורה אלא מלאכת
 מחשבת, כמו שבארנו כמה פעמים.
 יב. החותה גחלים בשבת, שהוא מכבה את העליונות
 ומדליק את התחתונות, אם נתכונן לכבות ולהכביר - חייב
 שתיים. חתה גחלים להתחמם מהם והכבירו מאליהן - חייב
 שתיים; מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה - חייב עליה,
 כמו שבארנו בהלכות שבת, וכשם שחייבין על ודונה כרת,
 כך חייב על שגגתה קרבן חטאת.

פרק שמיני

א. כל חטא שחייבין על שגגתו חטאת קבועה - חייבין על
 לא הודע שלו אשם תלוי. ומהו לא נודע? אם נסתפק לו
 אם שנג בדבר זה או לא שנג - הרי זה מצוה להקריב
 אשם, שנגמר; ולא ידע ואשם ונשא עונו, והביא איל תמים
 מן הצאן בערבך לאשם. וזהו הנקרא אשם תלוי, מפני
 שהוא מכפר על הספק ותולה לו עד שיודע לו בודאי
 שחטא בשנגה ויקריב חטאתו.
 ב. אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם אסור קבוע.
 כיצד? אבל חלב, וספק אם היה בנית או פחות מכוזית; או
 שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שמן, ואכל אחת מהן
 ואין ידוע אי זה מהן אכל; אשתו ואחותו עמו בבית, בעל
 אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת וחל, ועשה
 מלאכות באחד מהם ואין ידוע באי זה יום עשה; או
 שעשה מלאכה בשבת ולא ידע מעין אי זו מלאכה עשה -
 הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם היתה
 לפניו חתיכה אחת, ספק שהיא חלב ספק שהיא שמן,
 ואכלה - פטור, שהרי אין כאן אסור קבוע. וכן האוכל חלב
 הכוי - פטור מאשם תלוי, שהרי אין כאן אסור קבוע. וכן
 הבא על אשה שהיא ספק נדה או ספק ערוה של קרוב בשור
 - פטור מאשם תלוי. לפיכך, האשה שנמצא דם על עד
 שלה לאחר זמן, והנושא יבמתו בתוך שלשה חדשים
 וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבועה
 לאחרון - הרי אלו פטורין מן הקרבן. וכן כל פיוצא באלו,
 שהרי אין שם אסור קבוע.
 ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב
 היה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב, אשה אומרת אכל,
 ואשה אומרת לא אכל, הואיל ונקבע האסור והוא אינו

17 ג. בן תשע שנים ויום אחד¹⁸ שָׁבָא על שפּחָה חרופָה¹⁹ -
 18 היא לוקה והוא מביא קרבן²⁰. וְרָאָה לִי, שָׁאִינוּ מְבִיא עַד
 19 שְׂיִגְדִיל וְיִהְיֶה בֶן דַּעַת²¹.
 20 ד. כָּבֵר בְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת מֵהָאֵל שֶׁפְּחָה
 21 הַחַרּוּפָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, וְשָׂאִינָן חֲבִיבִין²² עַד שְׂיִבְעוּל
 22 כְּדָרְכָה וְיִגְמְרִין²³. לְפִיכָךְ²⁴, אִם אָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם²⁵: בְּעֵלְתָּ
 23 שֶׁפְּחָה חַרּוּפָה, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא בְּעֵלְתִּי - וְאִינוּ מְבִיא
 24 קָרְבָן עַל פִּיהֶן; שֶׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ אִם גָּמַר בִּיאַתָּה²⁶ אוֹ לֹא
 25 גָּמַר, וְזֶה שָׂאֵמֵר לֹא בְּעֵלְתִּי - כְּלוּמַר לֹא גִמְרִיתִי²⁷.
 26 ה. הֵבֵא עַל הַשֶּׁפְּחָה²⁸ בִּיאוֹת הַרְבֵּה - אֵינוּ חֵיב אֲלֵא אֶשֶׁם
 27 אֶחָד²⁹. כִּיצַד? הֵבֵא עַל הַשֶּׁפְּחָה בִּיאוֹת הַרְבֵּה בְּזוֹדוֹן, אוֹ שָׁבָא
 28 עֲלֶיהָ בְּשִׁגְגָה וְנֹדַע לוֹ וְחָזַר וְכָא עֲלֶיהָ בְּשִׁגְגָה וְנֹדַע לוֹ,
 29 אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים בְּמֵאָה הַעֲלָמוֹת³⁰ - מִקְרִיב אֶשֶׁם אֶחָד³¹
 30 וּמִתְפַּרֵּר לוֹ עַל הַפֶּל, עַל הַזְדוּנוֹת שָׁבָה וְעַל הַשִּׁגְגוֹת. בְּמָה
 31 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁפְּחָה אַחַת; אֲכָל הֵבֵא עַל שֶׁפְּחוֹת הַרְבֵּה,
 32 אֶפְלוּ בְּהֵעֲלָם אַחַת³² - חֵיב אֶשֶׁם עַל כָּל שֶׁפְּחָה וְשֶׁפְּחָה³³.
 33 ו. בְּעַל שֶׁפְּחָה³⁴ וְהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ, וְחָזַר וְיִכְעַל אַחַר
 34 שֶׁהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; שֶׁהִפְרִישָׁה

1 מְשוּם מְעִילָה. אֲכָל אֶחָד אֶת אַחַת מִשְׁתִּיחֶן, וְכָא אַחַר וְאֲכָל
 2 אֶת הַשִּׁנְיָה - זֶה מְבִיא חֲטָאת וְאֶשֶׁם תְּלוֹי, וְזֶה מְבִיא חֲטָאת
 3 וְאֶשֶׁם תְּלוֹי. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

שבת קודש כ"ב מרחשון ה'תשע"א

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

6 א. עַל חֲמֵשׁ עֲבֵרוֹת מְבִיא קָרְבָן אֶשֶׁם. וְהוּא הַנִּקְרָא אֶשֶׁם
 7 וְדַאי, שֶׁהָרִי אֵינוּ בָא מְשוּם סִפְקִי. וְאֵלּוּ הֵן: עַל שֶׁפְּחָה
 8 חַרּוּפָה², וְעַל הַגָּזֵל, וְעַל הַמְעִילָה, וְעַל טְמֵאת נְזִירִי³, וְעַל
 9 הַצָּרַעַת כְּשִׁטְהָר מִמֶּנָּה⁴. עַל שֶׁפְּחָה חַרּוּפָה כִּיצַד? הֵבֵא עַל
 10 שֶׁפְּחָה חַרּוּפָה⁵, בֵּין בְּזוֹדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה - מְבִיא אֶשֶׁם⁶. וְהוּא
 11 שֶׁתִּהְיֶה⁷ גְּדוּלָה⁸ וּמְזִידָה⁹ וּבְרִצוּנָה¹⁰, וְתִהְיֶה בְּעוֹלָה¹¹
 12 כְּדָרְכָה¹², וּבְגָמֵר בִּיאָה¹³, כְּדִי שֶׁתִּלְקַח¹⁴; שְׁנֵאָמַר: בְּקִרְתָּ
 13 תִּהְיֶה וְהֵבִיא אֶת אֶשְׁמוֹ - הֵיא לֹקְחָה¹⁵ וְהוּא מְבִיא קָרְבָן.
 14 ב. וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמִדּוֹ, שְׁבֻזְמָן שֶׁהִיא חֲבִיבַת מַלְקוֹת¹⁶ -
 15 הוּא חֵיב בְּקָרְבָן, וּבְזוּמָן שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּלְקוֹת - הוּא
 16 פְּטוּר מִן הַקָּרְבָן¹⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1 כמו אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. (2 "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה פסחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבד עברי וכו'". (3 שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. (4 כלומר, הנזיר והמצורע, בנזיר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, י"ב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם". (5 שנאמר (שם יט, כ"כא) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם". (6 ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). (7 השפחה החרופה. (8 שהיא בת ענשים וחיבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. (9 אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עריות שבתורה עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' וישנה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא). שמה שאמרו במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. (10 ולא אנוסה. (11 שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). (12 שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשרו בתוליה ונשתנה גופה [ואף על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - נחרפת לאיש", היינו נשתנה גופה, אינה, אף שיש לה דין בעולה]. (13 כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא נשתנה גופה. (14 כלומר, בשביל כך צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאז היא מחוייבת מלקות. (15 כי "בקורת" היא לשון של מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומדים כוחותיו כמה מלקות יכול לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה. (16 שהיא מזידה, וגדולה. (17 כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה גופה. (18 אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (19 גדולה ומזידה. (20 כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן, או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר ואיש". (21 ראה להלן בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם. (22 הבעול - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (23 משום שנאמר (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה ראוייה להתעבר מביאות אלו. (24 מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (25 שני עדים. (26 והעדים אינם יכולים לראות אם גמר ביאתו. (27 ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב:): שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע. (28 חרופה. (29 ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא בבעילה זו, איל האשם מכפר עליו". וכל זה הוא לבעול, אבל השפחה עצמה "חיבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חיבי לאווין, אם הייתה מזידה". (30 שאם לא נודע לו הרי גם בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (31 אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי שסובר שבאשם וודאי צריך שיוודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי שאין הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. (32 שלא הייתה ידיעה בין ביאה לביאה. (33 שהגופים הם המחלקים לחיבונו על כל שפחה ושפחה קרבן מיוחד, שנאמר (שם) "והיא שפחה", לחלק על כל שפחה ושפחה. (34 כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו ביניהן אינו חייב אלא אחת.

1 מחלקת³⁵, ונמצא כמי שהקריב ואחר כך בעל. וכן אם בעל
 2 חמש בעילות בהעלם אחת בשפחה אחת, ונדע לו על
 3 אחת מהן³⁶ והפריש אשמו, ואחר כך נדע על השנייה -
 4 מפריש אשם אחר³⁷. אף על פי שבהעלם אחת היו בלן,
 5 הואיל ולא נדע לו אלא אחר שהפריש, נמצא כבועל אחר
 6 שהפריש. שדין השוגג והמזיד בשפחה אחד הוא³⁸.
 7 ז. על הגזל³⁹ ביצד? כל מי שיש בידו משנה פרוטה
 8 ומעלה⁴⁰ מממון ישראל, בין שגזלו⁴¹ בין שגנבו⁴², בין
 9 שהפקידו אצלו או הלווה, או משום שתפוח או משאר
 10 דברים⁴³, וכפר בו⁴⁴ ונשבע לשקר, בין בנדון בין בשגגה⁴⁵
 11 - הרי זה מביא אשם על חטאו. וזהו הנקרא אשם גזלות.
 12 ומפריש בתורה, שאין מתכפר לו באשם זה עד שישבי
 13 הממון שבידו לבעליו⁴⁶; אבל החמש⁴⁷ אינו מעכב
 14 הפפרה⁴⁸. כבר בארנו בהלכות שבועות, אימתי יהיה חייב
 15 בשבועה זו שמקריב עליה אשם זה⁴⁹, ואימתי יהיה פטור
 16 ממנה; ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כמנן חייב
 17 השבועות, ועל אי זו דרך לא יהיה חייב אלא אשם אחד⁵⁰.

ח. על המעילה⁵¹ ביצד? כל הנהגה משנה פרוטה⁵² מן
 ההקדש בשגגה⁵³ - מחזיר מה שנהגה יוסיף חמש ויקריב
 אשם ויתכפר לו⁵⁴. וכבר בארנו בהלכות מעילה, שהקרבן
 והקרבן מעכבין הפפרה, ואין החמש מעכב⁵⁵.
 ט. האוכל מדבר שמועלין בו בחמשה תמחויין⁵⁶ בהעלם
 אחת, אף על פי שהוא מזבח אחד, אם יש בכל אכילה
 ואכילה שנה פרוטה - חייב אשם על כל אחד ואחד⁵⁷; אף
 שהתמחויין מחלקין במעילה, והרי הן כמינין הרבה⁵⁸, אף
 על פי שאין מחלקים בחיוב הפירות⁵⁹. חמרא יתרה יש
 במעילה: שהרי עשה בה המנהג פנהגה⁶⁰, ומצטרפת לזמן
 מרבה⁶¹, ושליח שעשה שליחות⁶² - חייב המשלח⁶³; מה
 שאין דברים אלו בשאר האסורין.
 י. כל המחייב אשם ודאי צריך שינדע לו חטאו תחלה ואחר
 כך יקריב⁶⁴ אשמו; אבל אם הקריבו קדם שינדע לו ונדע
 לו אחר שהקריב - אינו עולה לו⁶⁵. וכל חטא שחייבין עליו
 אשם ודאי - אחד המלך ואחד כהן משוח⁶⁶ או שאר עם
 הארץ שוין בו⁶⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

35) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם ודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדידן, שידיעות אינן מחלקות בשפחה - שהפרשות מחלקות. 36) שאף על פי שלענין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. 37) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל ונדע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת"? - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" ומזה נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת]. 38) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה. 39) שיש על זה קרבן אשם. 40) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. 41) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחוזק יד. 42) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. 43) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. 44) כשתבעו שיחזיר לו הממון. 45) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. 46) שנאמר (שם כג-כה) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי ששיב את הגזילה לכהן. 47) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרבן, שהוא אחד מארבעה מהקרבן שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו". 48) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרבן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדיוט מהקדש (=מן הנהגה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדיוט אין החומש מעכב את הכפרה. 49) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. 50) על כמה וכמה שבועות. 51) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. 52) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהגה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". 53) אבל במזיד לוקה ומשלם קרבן בלבד. 54) שנאמר (שם, טו-טז) "נפש כי תמעול מעל וחסטה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". 55) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב. 56) שמתבטלים בחמש קערות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. 57) משנה בכריתות טו: "אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה". 58) כלומר, כאילו אכל כמה מיני אסורים שחייב על כל אסור ואסור בנפרד. 59) ראה למעלה פרק ו שם שבשאר האסורים אין תמחויין מחלקים. 60) כלומר, אם אחד נותן לשני דבר הקדש שיאכלנו או שיהנה ממנו - חייב הנותן, ולא זה שקיבל (רש"י שם). 61) שאם אכל חצי זית מדבר שמועלין בו ולאחר זמן רב, אפילו אחר שלוש שנים, אכל חצי זית שני - מצטרפין שני חצאי הזיתים לחייבו אשם מעילה, ולמדו זאת (שם יח): ממה שנאמר (שם, טו) "תמעול מעל". הלשון הכפולה "תמעול מעל" מרבה גם צירוף כזה. 62) שאמר לו תן בשר זה לאורחים ונתן. 63) משנה מעילה כ. "השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל", מה שאין כן בכל האסורים, שאמרו בהם: "אין שליח לדבר עבירה" והשליח חייב. 64) פשוט הפסוק משמע כך, שכתוב (שם, כג-כה) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי "חטא ואשם והשיב את הגזלה וכו' ואת אשמו יביא וכו'". 65) וצריך להביא אשם אחר. 66) כהן גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. 67) שחייבים אשם. מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוח אינו חייב בו. וכמו כן

ד. על שְׂבוּעַת הַעֲדוּת וְעַל שְׂגָגַת שְׂבוּעַת בְּטוּי וְעַל שְׂגָגַת טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְטְמֵאת קִדְּשׁוֹ מֵבִיא כְּשֶׁבָה או שְׁעִירָה, כְּשֶׁאָר הַחֲטָאוֹת הַקְּבוּעוֹת. וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - מֵבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאת. וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לְעוֹף - מֵבִיא עֲשִׂירֵית הָאִיפָה סֶלֶת. וְהִיא הַקְּרוּיָה מִנְחַת חוּטָא, שְׁכָבֵר נִתְפָּרְשׁוּ מִעֲשִׂיָהּ בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת.

ה. כֹּל הַקְּרָבָנוֹת הָאֵלוֹ מִכְּרָשִׁין בְּתוֹרָה וּמִכְּרָשׁ זֶה שְׁחִיב לְהִבְיֵאֵן, חוּץ מִטְמֵא וְנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה או אֶכֶל קִדְּשׁ. שְׁכָבֵר כְּתוּב שֵׁם: וְנִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹה וְגוֹמֵר. או נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דְּבַר טְמֵא וְגוֹמֵר. או נִפְשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטָּא בְּשִׁפְתָיִם וְגוֹמֵר. וְהִיא כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְגוֹמֵר. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמִדּוּ, שְׁזָה שְׁחִיב כָּאֵן קִרְבָּן לְטָמֵא - כְּשִׁנְטָמֵא וְנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ או אֶכֶל קִדְּשׁ וְהוּא לֹא יָדַע. אִף עַל פִּי שְׁהִדְבָּר מִפִּי הַקְּבָלָה - הֲרִי הוּא כְּמִכְרָשׁ, שְׁהֲרִי בְּפִרוּשׁ חִיבָה תוֹרָה כֶּרֶת לְטָמֵא שְׁאֶכֶל קִדְּשׁ וּלְטָמֵא שְׁכֹנְסֵי לְמִקְדָּשׁ. כְּאוֹכֵל נְאֻמָּה: וְהִנְפֵּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֶׁר מִזְבַּח הַשְּׁלֵמִים אֲשֶׁר לַה' וְטְמֵאתָו עָלָיו וְנִכְרַתָּה. וּבְנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ וְנֹאמַר: וְנִכְרַתָּה הִנְפֵּשׁ הִיא מִתּוֹךְ הַקְּהָל כִּי אֵת מִקְדָּשׁ ה' טְמֵא. וְכִינּוֹן שְׁחִיבָה תוֹרָה כֶּרֶת עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשׁוֹ, פִּרְשׁ הַקְּרָבָן שְׁמִבְיָאִין עַל שְׂגָגָתוֹ.

ו. כֹּל קְרָבָנוֹת שְׁהֵאָשָׁה חִיבָת - בְּעֵלָה מֵבִיא עַל יָדֶיהָ. אִם הִיא עֲנִי - מֵבִיא קְרָבָן עֲנִי, וְאִם הִיא עֲשִׂיר - מֵבִיא עַל יָדֶיהָ קְרָבָן עֲשִׂיר. וּמֵבִיא אָדָם עַל יְדֵי בְנוֹ וְעַל יְדֵי בְתוֹ וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְתּוֹ קְרָבָן עֲנִי וּמֵאֲכִילֵן בְּזָבָחִים.

ז. הַמֵּלֶךְ וְכֹהֵן מְשִׁיחַ מֵבִיאִין קְרָבָנָן עַל שְׂבוּעַת הַעֲדוּת או עַל שְׂבוּעַת בְּטוּי או עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשׁוֹ כְּשֶׁאָר הַדִּיּוֹטוֹת; שְׁלֹא חֶלֶק הַפְּתוּב קְרָבָן מֵלֶךְ מִקְרָבָן הַדִּיּוֹט וּמִקְרָבָן כֹּהֵן מְשִׁיחַ אֲלֵא בַּמְצוֹת שְׁחִיבִים עַל שְׂגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוֹ, אֲכָל בְּקִרְבָּן עוֹלָה וְיֹרֵד כְּלֵן שְׂוִים. כְּבֵר בְּאֲרָנוֹ בְּהִלְכוֹת שְׂבוּעוֹת, אִימְתִי יִהְיֶה חִיב עַל שְׂבוּעַת הַעֲדוּת וְעַל שְׂבוּעַת שְׂגָגַת בְּטוּי, וְאִימְתִי יִהְיֶה פְטוּר עֲלֶיהָ; וְעַל אִי זֶה דְרָף יִהְיֶה חִיב קְרָבָנוֹת הַרְבֵּה כְּמִנְיֵן הַשְּׂבוּעוֹת, וְעַל אִי זֶה דְרָף לֹא יִהְיֶה חִיב אֲלֵא קְרָבָן אֶחָד. וּבְהִלְכוֹת

יא. כֹּל חֲטָא שְׁחִיבִין עָלָיו אֲשֶׁם וְדָאִי, אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם עֲשָׂאָהוּ או לֹא עֲשָׂאָהוּ - פְטוּר מִכָּלוּם⁶⁸. לְפִיכָךְ, הִבָּא עַל יָדוֹ סִפְק מַעֲלָה - אֵינּוּ חִיב כָּלוּם⁶⁹, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוֹ בְּהִלְכוֹת מַעֲלָה. יב. הִיתָה לְפָנָיו חֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין וְחֲתִיכָה שֶׁל הַקִּדְּשׁ, אֶכֶל אַחַת מֵהֵן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא - פְטוּר⁷⁰; חֲזוֹר וְאֶכֶל אֵת הַשְּׂנִיָּה - מֵבִיא אֲשֶׁם עַל מַעֲלָתוֹ⁷¹; אֲכָל אַחַר אֵת הַשְּׂנִיָּה - שְׁגִיחֵן פְטוּר⁷².

יג. חֲתִיכָה שֶׁל חֲלָב⁷³ וְחֲתִיכָה שֶׁל הַקִּדְּשׁ, אֶכֶל אַחַת מֵהֵן⁷⁴ - מֵבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי מִשׁוּם חֲלָב; אֲכָל אֵת הַשְּׂנִיָּה⁷⁵ - מֵבִיא חֲטָאת עַל הַחֲלָב⁷⁶ וְאֲשֶׁם וְדָאִי שֶׁל מַעֲלָה עַל הַקִּדְּשׁ⁷⁷; כָּא אַחַר וְאֶכֶל אֵת הַשְּׂנִיָּה - אִף הַשְּׂנִי מֵבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי⁷⁸. חֲתִיכָה שֶׁל חֲלָב⁷⁹ וְחֲתִיכָה שֶׁל חֲלָב הַקִּדְּשׁ, אֶכֶל אַחַת מֵהֵן - מֵבִיא חֲטָאת⁸⁰; אֲכָל אֵת הַשְּׂנִיָּה אַחַר שְׂנוּדַע לוֹ עַל הַרְאֻשׁוֹנָה⁸¹ - מֵבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁸² וְאֲשֶׁם וְדָאִי עַל מַעֲלָתוֹ⁸³; כָּא אַחַר וְאֶכֶל אֵת הַשְּׂנִיָּה - זֶה מֵבִיא חֲטָאת וְזֶה מֵבִיא חֲטָאת⁸⁴ בְּלִבְדָּר⁸⁵. כְּבֵר בְּאֲרָנוֹ בְּהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת מֵאִיזָה טַעַם נוֹסֵף אֲסוּר הַקִּדְּשׁ עַל אֲסוּר חֲלָב⁸⁶. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ הָאֲסוּרִין.

פָּרֶק עֲשִׂירִי

א. שֵׁשֶׁה מִצְוֹתַן שִׁיקְרִיבוּ קְרָבָן עוֹלָה וְיֹרֵד, וְאֵלוֹ הֵן: א. הַמִּצְרָע. ב. וְהַיּוֹלֶדֶת. ג. וְהַנִּשְׁבָּע שְׂבוּעַת הַעֲדוּת בֵּין בְּזוּדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה. ד. וְהַנִּשְׁבָּע שְׂבוּעַת בְּטוּי לְשָׁכָר בְּשִׁגְגָה. ה. וְהַטְּמֵא שְׁאֶכֶל קִדְּשׁ בְּשִׁגְגָה. ו. וְהַטְּמֵא שְׁכֹנְסֵי לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה.

ב. קְרָבָן הַיּוֹלֶדֶת: אִם הִיתָה עֲשִׂירָה - מֵבִיאָהּ כְּכֶשׂ בֵּן שְׁנָתוֹ לְעוֹלָה וְכֵן יוֹנָה או תוֹר לְחֲטָאת; וְאִם אֵין יָדָה מִשְׁגָּת - הֲרִי קְרָבָנָהּ יֹרֵד וּמֵבִיאָהּ שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאת. אֲפִלוּ הִיתָה יָדָה מִשְׁגָּת לְשָׂה וְאֵינָה מִשְׁגָּת לְנִסְכֵּיו - מֵבִיאָהּ קְרָבָן עֲנִי.

ג. הַמִּצְרָע לְשִׁיטָהּ - מֵבִיא שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת. מֵהֵן שְׁנֵי כְּבָשִׂים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֲשֶׁם, וְכַבֵּשׂ לְחֲטָאת. אִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - מֵבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאת, וְכַבֵּשׂ לְאֲשֶׁם.

לעניין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא שעיר עזים והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן. (68) שאינו חייב אשם תלוי, אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים. (69) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל. (70) שהוא ספק אם מעל בהקדש או לא, וכדברי חכמים החולקים על רבי עקיבא, שם כב במשנה. (71) שהרי וודאי מעל. (72) כי כל אחד מהם הוא בספק אם מעל או לא. (73) חולין. (74) בשוגג. (75) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (76) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב בשוגג חייב חטאת. (77) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (78) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי. וראה למעלה הלכה ז כי זהו איסור קבוע. (79) חולין. (80) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב בשוגג. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום שפוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (81) שהידיעות מחלקות. אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (82) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של הקדש. (83) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחוף מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (84) שם במשנה, שהרי כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (85) ואינם חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (86) שאף על פי ש"אין איסור חל על איסור" - חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא איסור מוסף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה, ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסף אמרו "איסור חל על איסור".

47 שנתעלמו ממנו - הרי זה מביא קרבן עולה ויורד בכל צד
48 וצד ממש מחלוקות אלו. ומנין שדין שגגת מקדש וקדשיו
49 כף הוא? שפרי בשאר שגגות נאמר: בעשתה אחת ממצות
50 ה' אשר לא העשינה ואשם, או הודע אליי חטאתו אשר
51 חטא - פינן שידע בסוף, אף על פי שלא ידע בתחלה;
52 ובטמאת מקדש וקדשיו נאמר: ונעלם ממנו והוא ידע
53 ואשם. מאחר שנאמר ונעלם ממנו, מכלל שהיתה שם
54 ידיעה בתחלה, ונאמר והוא ידע. [ואשם] הא למדת, שהוא
55 צריך ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים.

56 **ב.** נטמא וידע שנטמא [וידע שזה קדש וזה מקדש] אבל
57 לא ידע באי זה אב נטמא, ושכח שנטמא ואחר כך נכנס
58 למקדש או אכל קדש, ונודע לו אחר שנכנס או אחר שאכל
59 באי זה אב נטמא - [הרי זה חייב קרבן]; אף על פי שלא
60 ידע בתחלה באי זה אב נטמא, הואיל וידע שהוא טמא -
61 הרי היתה שם ידיעת טמאה בתחלה. אבל אם נעלמו ממנו
62 הלכות טמאה, כגון שנטמא בכעדר מן השרץ, וידע
63 שהשרץ מטמא ולא ידע בשעור, ושכח שנגע בשרץ כלל
64 ונכנס או אכל, ואחר כך נודע לו [שנגע] בכעדר מן
65 השרץ - הרי זה ספק אם חייב קרבן או פטור. וכן מי שלא
66 ראה המקדש מימיו ולא הבין מקומו, אם נטמא וידע
67 שנטמא ונכנס למקדש, ולא ידע בתחלה שהוא מקומו שהרי
68 לא ראהו מעולם, ואחר כך זכר הטמאה וידע שזה מקדש
69 - הרי זה ספק אם ידיעה שיש מקדש בעולם ידיעה, או עד
70 שידע מקומו תחלה. וראה לי, שאלו החייבים קרבן מספק
71 אינן מביאין קרבן, שמה וכןסו חז"ל לעזרה. ואם תאמר:
72 והלא חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת? מפני
73 שהמביא אותה מחסר כפורים ואסור לאכל בקדשים עד
74 שיביא כפרתו; אבל מי שאינו מחסר כפורים - אינו מביא
75 קרבן מספק.

76 **ג.** מי שנטמא בעזרה - צריך שידע תחלה שנטמא ושהוא
77 מקדש, ואם נעלם ממנו אחרי כן שנטמא והרי הוא זכור
78 שזה מקדש, או שנעלם ממנו שזה מקדש ולא שכח
79 שנטמא, או שנתעלמו ממנו זה וזה - פשידע לו יביא קרבן
80 עולה ויורד. והוא שישקה כשעור, כמו שבארנו בהלכות
81 ביאת מקדש.

82 **ד.** מי שנטמא עצמו במזיד ולא שעה כשעור - הרי זה ספק,
83 אם שעור השתחויה לאנוס בלבד או אף למזיד. ולפיכך,
84 אם נעלם ממנו ויצא ולא שעה - אינו מביא קרבן. וכן אם
85 תלה עצמו באויר עזרה - הדבר ספק, אם אויר עזרה כעזרה
86 או אינו כעזרה.

87 **ה.** מי שנסתפק לו אם נכנס למקדש או אכל קדש בטמאה
88 או לאו - אינו מביא אשם תלוי; שאין מביאין קרבן על
89 לא הודע אלא ברכת שחזיבין על שגגתו חטאת קבועה.
90 **ו.** מי שהיו לפניו שני שבילים, אחד טמא ואחד טהור, הלך
91 בראשון וחזר והלך בשני, ובעת שהלך בשני שכח שהלך
92 בראשון, ונעלמה ממנה טמאה זו ונכנס למקדש או אכל קדש
93 - חייב. ואף על פי שלא היתה לו בתחלה ידיעה גמורה

1 מחסרי כפרה אכארי, באיזה דרך תתחייב היולדת והמצרע
2 קרבנות הרבה, ובאי זה דרך יתחייב כל אחד מהן קרבן אחד.
3 **ח.** כל המביא קרבן על הודו כשגגה, אם היה אנוס -
4 פטור מן הקרבן. ואין צריך לומר שאר עברות שאינו חייב
5 חטאת אלא על שגגתו, שאם היה אנוס - פטור.
6 **ט.** מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו וצריך להן - הרי
7 זה מביא שיערה ויחלל אותם המעות על השעירה ויהנה
8 בהן. וכן אם הפריש לשעירה ולקח כשבה - יהנה בהן.
9 **י.** הפריש מעות לבהמה והעני - יקח שתי תורים או
10 שני בני יונה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהם.
11 הפריש מעות לבני יונה או לתורים והעני - יביא
12 עשירית האיפה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהן.
13 וכן אם היה עני והפריש מעות לעשירית האיפה
14 והעשירי - יוסיף עליהן ויביא עוף. הפריש לעוף
15 והעשירי - יוסיף עליהן ויביא כשבה או שעירה. אפלו
16 היה מורישו גוסס - הרי זה עני עד שימות מורישו
17 ויירשנו.

18 **יא.** עשיר שהפריש כשבה או שעירה ונפל בה מום [והעני]
19 - אם רצה, יביא בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל
20 - לא יביא בדמיו עשירית האיפה, שאין לעוף פדיון.
21 **יב.** הפריש עשירית האיפה והעשירי: עד שלא קדשה בכלי
22 - הרי היא ככל המנחות, ותפדה ותאכל; ומשקדשה בכלי
23 - תעבר צורתה ותצא לבית השרפה.

24 **יג.** עשיר שהפריש קן למכרה ולקח בדמיה כשבה או
25 שעירה והעני - יביא קן זה, אף על פי שהיא קדשת דמים
26 שהיא נדחית. ולמה לא נדחית? מפני שדחוי מעקרו אינו
27 דחוי, והרי נראה קן זה לו עתה. עני שהקריב קרבן עשיר
28 - יצא, ועשיר שהקריב קרבן עני - לא יצא.

פרק אחד עשר

29 **א.** שנוי יש בשגגת טמאת מקדש וקדשיו מה שאין כן
30 בשאר פרתות. שכל הפרתות, כיון ששגג ונודע לו בסוף
31 שחטא, אף על פי שלא היתה לו ידיעה בתחלה - הרי זה
32 חייב חטאת; אבל בטמאת מקדש וקדשיו - אינו מביא קרבן
33 עולה ויורד עד שתהיה לו ידיעה לטמאה וידיעה לקדש או
34 למקדש בתחלה, וידיעה לטמאה וידיעה לקדש או למקדש
35 בסוף, והעלם בינתיים. כיצד? נטמא ונכנס למקדש או אכל
36 קדש, ואחר כך נודע לו שנטמא ושהיה טמא בשעה שאכל
37 או שנכנס, ושקדש היה זה שאכלו או מקדש היה זה שנכנס
38 לו - הרי זה פטור מקרבן, עד שידע שנטמא [ושזה קדש]
39 ושזה מקדש קדם שיפנס או קדם שיאכל. כיצד? נטמא
40 וידע שנטמא וידע שזה מקדש ושהוא קדש, ואחר כך נעלמה
41 ממנו הטמאה ושכח שנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש,
42 והוא יודע שזה מקדש ושהוא קדש; או ששגג ושכח שזה
43 מקדש או שזה בשור קדש, והוא יודע שהוא טמא, ונכנס
44 או אכל; או ששגג או שכח שנטמא ושכח שזה בשור קדש
45 ושהוא מקדש, ונכנס או אכל; ואחר כך נודע לו דברים

16 רבים, שאפשר לו שיאמר כבר טבלתי, הואיל והכחיש את
 17 העדים ואמר לא נטמאתי מעולם - הרי אלו נאמנים ומביא
 18 קרבן על פיהם. אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, קל
 19 וחסר שיביאוהו לידי קרבן הקל, שהרי הכחישן.
 20 ט. טמאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחלה ולא היה
 21 לה ידיעה בסוף - שעיר של יום הכפורים הנעשה בפנים
 22 ויום הכפורים תולין, עד שיודע לו וביא קרבן עולה ויורד.
 23 ושאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף - שעיר
 24 הנעשה בחוץ ביום הכפורים ויום הכפורים מכפרין. ועל
 25 שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים
 26 ושעירי ראשי חדשים מכפרין. ועל זדון טמאת מקדש
 27 וקדשיו - פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר, אם היה
 28 המזיד מן הכהנים; ואם היה מישׂראל - דם שעיר הנעשה
 29 בפנים ויום הכפורים מכפר, שנגאמר: וכפר על הקדש
 30 מטמאת בני ישראל.

1 לטמאה אלא מקצת ידיעה, שהרי לא ידע שהלך בשני
 2 שבילין שבהלוח שניהן זה טמא בודאי, ואף על פי כן חיב
 3 חטאת, שמקצת ידיעה ככל ידיעה. הלך בראשון ונכנס
 4 למקדש או אכל קדש - פטור, מפני שהוא ספק טמא.
 5 ז. הזה שלישי ושביעי וטבל, ואחר שנכנס למקדש הלך
 6 בשני וחזר ונכנס למקדש - חיב; שהרי נכנס כשהוא טמא
 7 למקדש בודאי, או בפעם ראשונה או בפעם שניה. ואף על
 8 פי שכל ידיעה מהן ספק ידיעה היא, שהרי כל שביל מהן
 9 ספק הוא - כאן בטמאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה
 10 בידיעה.
 11 ח. היה טמא ואמרו לו שנים: נכנסת למקדש, והוא אומר
 12 להם: לא נכנסתי - נאמן ואינו מביא קרבן; שאם ירצה,
 13 יאמר מזיד הייתי. אמרו לו שנים: טמא היית כשנכנסת
 14 למקדש ובפנינו נטמאת וידעת שאתה טמא, אף על פי
 15 שהיה בין טמאה זו שמעידין בה ובינן כניסתו למקדש ימים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ט"ז כ"ב מרחשון ה'תשע"א

55 שתהיה חזקתו עולה או חטאת או שלמים? למי שעבר
 56 ואכל. אין שורפין את הנוטר אלא ביום, שנגאמר: ביום
 57 השלישי באש ישרף.
 58 ה. אף על פי שהשלמים אסורין באכילה מתחלת ליל
 59 שלישי - אין שורפין אותן אלא ביום. בין בזמנו בין שלא
 60 בזמנו. וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום. ואין שרפת טמא
 61 ונוטר ופגול דוחה את יום טוב, ואין צריך לומר את השבת.
 62 ומתיר לשרף טמא ונוטר ופגול כאחד.
 63 ו. בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים - שורפין אותו בפנים,
 64 ואם נטמא בחוץ - שורפין אותו בחוץ. בין שנטמא באב
 65 הטמאה בין שנטמא בולד הטמאה. ומימיהם של כהנים לא
 66 נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא באב הטמאה, שהרי הוא
 67 ראשון לטמאה, עם הבשר שנטמא בולד הטמאה, שהרי
 68 הוא שלישי, אף על פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו,
 69 שהשלישי שנגע בראשון - יחזר שני, כמו שיתבאר במקומו.
 70 ולא עוד, אלא אפלו שמן שנפסל בטבול יום, שהוא שלישי
 71 - מתיר להדליקו בנר של מתכת שנגע בה טמא מת, שהנר
 72 אב הטמאה. אף על פי שזה השמן נעשה ראשון כשיגע
 73 בנר, הואיל ויש שם שום טמאה - אין מקפידין על תוספתה.
 74 ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל.
 75 ז. נותר של קדשים קלים - שורפין אותו בעליו בכתיהן.
 76 ח. מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש: אם
 77 עבר בצופין - שורפו במקומו; ואם לאו - אם יש בו כזית
 78 או יתר, חוזר ושורפו בירושלים. ואם הוא אורח שאין לו
 79 בית - שורפו לפני הבירה מעצי המערכה.
 80 ט. כל עצמות הקדשים שאין בהן מח - אינן טעונין

31 יום ראשון ט"ז מרחשון ה'תשע"א
 32 הלכות פסולי המוקדשין
 33 פרק תשעה עשר
 34 א. מצות עשה לשרף כל הקדשים שנטמאו, שנגאמר:
 35 והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף. וכן
 36 הנוטר - מצות עשה לשרפו, שנגאמר: והנוטר מבשר הנזב
 37 ביום השלישי באש ישרף. ובכלל הנוטר הפגול וכל פסולי
 38 המקדשין, הכל נשרפין.
 39 ב. קרבן שנתפגל או נפסל - ישרף במקדש מיד. וכל
 40 שפסולו מספק - תעבר צורתו ואחר כך ישרף במקדש.
 41 ג. פרים ושעירים הנשרפים - יש בהם ספק, אם הלינה
 42 והציאה קדם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם כאמוריהן,
 43 או אינה פוסלת בשרן. לפיכך פוסלין אותן להחמיר וישרפו
 44 בעזרה. וכן אם יצא חצי בהמה ברב האבר - אם מחזיקין
 45 אותן ביוצא, הואיל ויצא רב האבר; או צדין אינן יוצאין,
 46 שהרי לא יצא רב בהמה. לפיכך נפסלו מספק וישרפו
 47 בעזרה. וכן אם נשאום חמשה להוציאן, ויצאו שלשה
 48 ונשארו שנים, והוציאו השלשה חצי בהמה - הרי אלו
 49 נפסלו מספק וישרפו בעזרה. ויראה לי, שאין אלו צריכין
 50 להמתין עד שתעבר צורתן, הואיל והן עומדין לשרפה
 51 לעולם אפלו לא נפסלו.
 52 ד. בשר הנמצא בעזרה: איברים - עולות, וחתוכות -
 53 חטאות. והנמצא בירושלים - שלמים. והכל תעבר צורתן
 54 ויצאו לבית השרפה, שמא נותר הוא. אם כן, מה הועיל

46 והוא נשָׂרף, ואיל לעולה. ושנייהם משל כהן גדול. ואיל
 47 הבא משל צבור האמור בפְּרֻשֶׁת אַחְרֵי מוֹת, והוא האיל
 48 האמור בחומש הפקודים בכלל המוסף, והוא הנקרא איל
 49 העם. ועוד מביאין משל צבור שני שְׁעִירֵי עִזִּים: אחד קרב
 50 חטאת, והוא נשָׂרף, והשני שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח. נמצאו כל
 51 הבהמות הקרבים ביום זה חמש עשרה: שני תמידין, ופר, ו
 52 ושני אילים, ושבעה כבשים - כלם עולות; ושני שְׁעִירִים
 53 חטאת: אחד נעשה בחוץ ונאכל לערב, והשני נעשה בפנים
 54 ונשָׂרף; ופר כהן גדול לחטאת, והוא נשָׂרף.
 55 ב. עבודת כל חמש עשרה בהמות אלו הקרבים ביום זה
 56 אינה אלא ככהן גדול בלבד, אחד כהן המשיח בשמן
 57 המשחה או המרגב בבגדים. ואם היתה שבת - אף מוסף
 58 שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול. וכן שאר העבודות
 59 של יום זה, כגון הקטרת הקטרת של כל יום והטבת הנרות
 60 - הכל עשוי ככהן גדול נשוי. שְׁנַאָמַר: וכפר בעדו ובעד
 61 ביתו; 'ביתו' - זו אשתו.
 62 ג. שבעת ימים קדם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול
 63 מביתו ללשכתו שבמקדש. ודבר זה קבלה ממשה רבנו.
 64 ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו, שְׁמָא תִּמְצָא
 65 אשתו נדה, ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבד.
 66 ומתקנין לו כהן גדול אחר, שאם יאָרַע בְּזָה פסול - יעבד
 67 האחר תחתיו. בין שארע בו פסול קדם תמיד של שחר בין
 68 שארע בו פסול אחר שהקריב קרבנו - זה שנגנס תחתיו
 69 אינו צריך חנוף, אלא עבודתו מתנכתו, ומתחיל מעבודה
 70 שפסק בה הראשון. עבר יום הכפורים - הרי הראשון חוזר
 71 לעבודתו, והשני עובר. וכל מצות כהנה גדולה עליו, אלא
 72 שאינו עובד ככהן גדול. ואם עבד - עבודתו פְּשְׁרָה. ואם
 73 מת הראשון - זה השני מתמנה תחתיו.
 74 ד. בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי
 75 להפְּרֻשֶׁתוּ וּבִשְׁבִיעֵי שְׁהוּא עָרַב יום הכפורים, שְׁמָא נִטְמָא
 76 בְּמַת וְלֹא יָדַע. ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו
 77 - דוחין את ההזיה.
 78 ה. כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות. זורק את הדם,
 79 ומקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות, ומקטיר איברי תמיד
 80 על המזבח, כְּדִי שִׁיְהִיָּה רָגִיל בְּעֵבֹדָה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. ומוסרין
 81 לו זקנים מזקני בית דין, וקוראים לפְּנֵיו ומלמדין אותו עבודת
 82 היום וסדורה. ואומרין לו: אישי כהן גדול, קרא אתה כְּפִיד,
 83 שְׁמָא שְׁכַחְתָּ או שְׁמָא לֹא לְמַדְתָּ דְּבַר זֶה. וערב יום הכפורים
 84 בשחרית היו מעמידין אותו בשְׁעִיר הַמִּזְרַח ומעבירין לפְּנֵיו
 85 פְּרִים ואילים וכבשים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה מִפִּיר וְרָגִיל בְּעֵבֹדָה.
 86 ו. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשקה.
 87 ערב יום הכפורים עם חשכה לא היו מניחין אותו לאכל
 88 הרבה, שְׁהִמְאָכַל מִבֵּיא אֶת הַשְּׁנָה, ולא היו מניחין אותו
 89 לישן, שְׁמָא יִרְאֶה קָרִי. ולא היו מאכילין אותו דברים
 90 המרגילין לשכבת זרע, כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן.
 91 ז. בימי בית שני צץ המינות בישְׂרָאֵל, ויָצְאוּ הַצְּדוּקִין,
 92 מהרה יאבדו, שאינן מאמינין בתורה שבעל פה, והיו
 93 אומרין, שְׁקַטְרַת שֶׁל יוֹם הַכְּפוּרִים מְנִיחִין אוֹתָהּ עַל הָאֵשׁ

1 שְׂרָפָה, חוץ מעצמות הפסח. כָּבֵד בְּאֲרָנוֹ, שֶׁהַקֶּרֶבֶן שֶׁנִּפְסַל
 2 אַחֵר שֶׁהִפְשֵׁט - הַעוֹר לִכְהֻנִּים, או לְבַעְלֵי בְּקַדְשִׁים קְלִים;
 3 אָבֵל אִם נִפְסַל קֶדֶם הַפֶּשֶׁט - הָרִי הַעוֹר בְּפֶשֶׁר וַיִּשְׂרַף הַכֹּל.
 4 וְכֵן זָבַח שֶׁהִפְשֵׁט וְנִמְצָא טְרֵפָה, או שֶׁנִּפְסַל בְּמַחְשַׁבַת הַזְּמַן
 5 או בְּמַחְשַׁבַת הַמְּקוֹם, הוֹאִיל וְלֹא נִרְצָה הַזָּבַח - יִשְׂרַף הַעוֹר.
 6 בֵּין בְּקַדְשֵׁי קְדָשִׁים בֵּין בְּקַדְשִׁים קְלִים. אָבֵל אִם נִעְשָׂה
 7 בְּמַחְשַׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם, אִף עַל פִּי שְׁלֹא עָלָה לְבַעְלִים, הוֹאִיל
 8 וְנִרְצָה - הָרִי הַעוֹר לִכְהֻנִּים או לְבַעְלֵיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ. וְזָבַח
 9 שֶׁהִפְשֵׁט קֶדֶם וְרִיקָה - אֵינוֹ פּוֹסֵל.
 10 י. אלו הן הנשָׂרפים: בשר קדש שנשָׂמָא או נותר או נפסל,
 11 וכן המנחה שנשָׂמָמָא או נפסלה או נותרה. ואִשֶׁם תְּלוֹי
 12 שְׁנוֹדַע לוֹ שְׁלֹא חִטָּא קֶדֶם שְׁנוֹרֵק דְּמוֹ. וְחִטָּאת הַעוֹף הַבָּאָה
 13 עַל הַסֶּפֶק. וישַׁעַר נזיר טהור. והַעֲרֵלָה וְכֹלֵאֵי הַפָּרִם. וְדָבָר
 14 שֶׁאֵין דָּרְכוֹ לְהַשְׂרֹף, כְּגוֹן מִשְׁקִין שֶׁל עֲרֵלָה וְשֶׁל כֹּלֵאֵי הַפָּרִם
 15 - הָרִי אֵלּוֹ יִקְרָנוּ.
 16 יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שמתו, בין קדשי מזבח בין
 17 קדשי בְּדֵק הַבַּיִת. וקְדָשִׁים שֶׁהִפִּילוּ נֶפֶל. הַפִּילוּ שְׁלֵיא -
 18 תִּקְבְּרוּ. וְשׁוֹר הַנִּסְקָל. וְעִגְלָה עֲרוּפָה. וְצִפְרֵי מְצֻרַע. וישַׁעַר נזיר
 19 טמא. ופֶטֶר חֲמוֹר. וּבֶשֶׁר בְּחֶלֶב. וְחֵלֶין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה.
 20 יב. האורג מלא הסיט משַׁעַר נזיר ומפֶטֶר חֲמוֹר בֶּשֶׁק -
 21 יְדַלֵּק.
 22 יג. כל הנקברים - אֶפְרָם אֶסוּר. וְכֹל הַנִּשְׂרָפִין שֶׁל הַקֶּדֶשׁ -
 23 אֶפְרָן מִתָּר, חוץ מִדְּשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן וְהַפְּנִימִי וְדִשׁוֹן
 24 הַמְּנוּרָה.
 25 יד. כל הנשָׂרפִין לא יקברו, וכן כל הנקברים לא ישרפו;
 26 שְׁאִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִחֲמִיר בִּשְׂרָפְתָן - הָרִי הַקַּל בְּאֶפְרָן,
 27 שֶׁאֶפֶר הַנִּקְבָּרִים אֶסוּר.
 28 טו. הִיָּה מִקְרִיב עֲמוֹ בְּזָבָחִים וְאָמַר לוֹ: נִתְפַּגְּלוּ, עוֹשָׂה עֲמוֹ
 29 בְּטִהְרוֹת וְאָמַר לוֹ: נִטְמָאוּ - נֶאָמַן. לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל
 30 כָּף. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: זָבָחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי לָךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
 31 נִתְפַּגְּלוּ, וְאוֹתָן הִטְהַרוֹת נִטְמָאוּ, אִם הִיָּה נֶאָמַן לוֹ - סוּמָךְ
 32 עַל דְּבָרַי; וְאִם לֹא - שׁוֹרַת הַדִּין שֶׁאֵינוֹ נֶאָמַן, וְהַרוּצָה
 33 לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ - הָרִי זֶה מִשְׁבַּח.
 34 סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּקַדְשִׁין בְּסִיעָתָא דְשְׁמֵיא
 35 יום שני י"ז מרחשון ה'תשע"א
 36 הַלְכוֹת עֲבוֹדַת יוֹם הַכְּפוּרִים
 37 מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת. וְהִיא: שִׁיעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה יוֹם הַכְּפוּרִים כְּלוֹ
 38 עַל הַסֵּדֵר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפְּרֻשֶׁת אַחְרֵי מוֹת: הַקֶּרֶבֶנוֹת,
 39 וְהוֹדוּיִין, וְשְׁלוֹחַ הַשְּׁעִיר, וְשֶׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת.
 40 וּבְאוֹר מְצוּהָ זֶה בְּפָרְקִים אֵלּוֹ:
 41 פָּרֵק רֵאשׁוֹן
 42 א. ביום הצום מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבים,
 43 כְּסֵדֵר כָּל יוֹם וְיוֹם. ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושְׁבִיעָה
 44 כְּבָשִׂים, כָּלֶם עוֹלוֹת, וישַׁעִיר חטאת נעשה בחוץ, והוא נאכל
 45 לְעֶרֶב. ועוד מקריבין יתר על מוסף זה פר בן בקר לחטאת,

47 ומקריב חוץ לפרכת, וכשיעלה עשנה מכניס אותה לפני
 48 לקדש הקדשים. הטעם: זה שכתוב בתורה: כי בעצן ארצה
 49 על הפרכת, אמרו כי הוא ענן הקטרת. ומפי השמועה למדו
 50 חכמים, שאין נותן הקטרת אלא בקדש הקדשים לפני
 51 הארון, שנאמר: ונתן הקטרת על האש לפני ה'. ולפי שהיו
 52 חוששין בבית שני שמא כהן גדול זה נוטה לצד מינות,
 53 היו משיביעין אותו ערב יום הכפורים ואומרים לו: אישי
 54 כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושליח בית
 55 דין. משיביעין אנו עליך במי ששפך את שמו בבית הזה
 56 שלא תשנה דבר שאמרנו לך. והוא פורש ובוכה, על
 57 שחשדוהו במינות; והן פורשין ובוכין, לפי שחשדו למי
 58 שמשיביו סתומין, שמא אין בלבו כלום.
 59 ח. כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש, אם היה
 60 חכם. ואם היה תלמיד - דורשים לפניו. אם היה רגיל לקרא
 61 - קורא, ואם לאו - קורין לפניו, כדי שלא ישן. ובמה
 62 קורין לפניו? בכתבי הקדש. בקש להתנמנם - פרחי לוי
 63 מפין לפניו באצבע צרדה, ואומרים לו: אישי כהן גדול,
 64 עמד והצטנן מעט על הרצפה, כדי שלא תישן. ומתעסקין
 65 עמו עד שמגיע זמן שחיטה. ולא היו שוחטין עד שמפירין
 66 שעלה עמוד השחר בודאי, שמא ישחטו בליה.
יום שלישי י"ח מרחשון ה'תשע"א
פרק שני
 א. כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה כהן גדול
 עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב, ועבודות המיחדות
 ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת ליום זה היא
 מעשה הפר של כהן גדול, ושני השעירים שאחד מהן
 שיעיר המשפלת, והקטרת הקטרת בקדש הקדשים. כל אלו
 בבגדי לבן הם נעשים.
 ב. כל עת שישנה הבגדים ויפשט בגדים ולובש בגדים
 אחרים טעון טבילה, שנאמר: ופשט את בגדי הבד ורחץ
 את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. וקמש
 טבילות ונעשה קדושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום.
 כיצד? בתחלה פושט בגדי חל שעליו, וטובל ועולה
 ומסתפג, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את
 התמיד, ומקטיר קטרת של שחר של כל יום, ומטיב את
 הנרות, ומקטיר איברי התמיד עם החבתין והנסכים,
 ומקריב הפר ושבעה כבשים של מוסף היום. ואחר כך
 מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי הזהב, וטובל ועולה
 ומסתפג, ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ועובד
 עבודת היום: כל הודוים עם ההגבלה, וזריקת הדמים
 בפנים, והקטרת הקטרת בקדש הקדשים, ומוסר השעיר
 למשלחו לעזאזל, ומוציא אמורי הפר והשעיר הנשורפים
 ומוסר שארן לשרפה. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט
 בגדי לבן, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש בגדי זהב, ומקדש
 ידיו ורגליו. ומקריב שעיר חטאת של מוסף היום, ואילו
 ואיל העם, והם עולות, ומקטיר אמורי פר ושעיר הנשורפין,
 אפלו חבירו הפהגים.

ו. זה שנאמר בתורה: וכפר בערו ובעד ביתו ובעד כל קהל
 ישראל - מפי השמועה למדו, שזה ודוי דברים. נמצאת
 למד, שהוא מתודה ביום זה שלשה ודוים: אחד - על ידי
 עצמו תחלה. ודוי שני - על ידי עצמו עם שאר הפהגים.
 ושיניהם על פר החטאת אשר לו. והודוי שלישי - על ידי
 כל ישראל על שעיר המשפלת. ומזכיר את השם בכל ודוי
 מהן שלש פעמים. כיצד הוא אומר? אגא השם, חטאתי
 עויתי ופשעתי לפניך. אגא השם, כפר נא לחטאים ולעוונות
 ולפשעים שחטאתי ופשעתי ופשעתי וכו'. שנאמר: כי
 ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מפל חטאתיכם לפני
 ה' תטהרו. הרי שלש פעמים הזכיר את השם. וכן בכל ודוי
 מהן. וכשהוא נותן את הגורל על שעיר החטאת, אומר:
 להשם חטאת. נמצא מזכיר את השם ביום זה עשר פעמים.
 ובכלם הוא מזכיר ככתבו, שהוא השם המפורש. בראשונה
 היה מגביה את קולו בשם. כיון שרבו פרוצין - תזרו
 לאמרו בקול נמוך. ומבליעו בנעמימות, עד שלא יפירו בו
 אפלו חבירו הפהגים.

השם, כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי
 ושעויתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך.
 ככתוב בתורת משה עבדך: כי ביום הזה וגומר. ואחר כך
 שוחט את הפר ומקבל את דמו, ונותנו למי שהוא מנדנדו
 שלא יקרא, [ומניחה] על הרבד הרביעי של היכל מבחוץ.
 ונוטל את המחתה וחותה בה אש מעל המזבח מן הסמוך
 למערב, שצאמר: מעל המזבח מלפני ה', ויורד ומניחה על
 הרבד שבצורה. ומוציאין לו את הפר וכלי מלא קטרת דקה
 מן הדקה, וחופן ממנה מלא חפניו, לא מחוקות ולא
 גדושות, אלא טפופות, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו,
 ונותן לתוף הפר. ככר בארנו, שהולכה בשמאל פוסלת בדם
 הקדשים ובשאר העבודות, ולפיכך היה מן הדין שיוליך
 המחתה בשמאלו וכף הקטרת בימינו; אבל מפני כבוד
 המחתה, ועוד שהיא חמה, אינו יכול לסבלה בשמאלו עד
 הארון, לפיכך נוטל המחתה בימינו וכף הקטרת בשמאלו,
 ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים. מצא
 הפרכת פרופה. נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע
 לארון. הגיע לארון, ונתן המחתה בין שני הבדים. ובבית
 שני, שלא היה ארון, היה מניחה על אבן השתיה. ואחז
 שפת הפר בראשי אצבעותיו או בשניו, ומערה הקטרת
 בגודלו לתוף חפניו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה.
 וזו היא עבודה קשה שבמקדש. וצובר את הקטרת על גבי
 הגחלים כדי לפנים במחתה, כדי שתהיה הקטרת קרובה
 לארון ורחוקה מפניו, שלא יכרה. וממתין שם עד שיתמלא
 הבית עשן ויוצא. והוא מהלך אחרנית מעט מעט, פניו
 לקדש ואחוריו להיכל, עד שיצא מן הפרכת. ומתפלל שם
 בהיכל אחר שיצא הפלה קצרה, שלא להכעית את העם,
 שמה יאמרו מת בהיכל. וכך היה מתפלל: יהי רצון מלפניך
 ה' אלהינו, שאם תהיה שנה זו שחונה תהיה גשומה. ולא
 יסור שבט מבית יהודה. ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין
 לפרנסה. ואל תפגס לפניך תפלת עובדי דרכים.
ב. בשעת הקטרת הקטרת בקדש הקדשים כל העם
 פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין האולם
 ולמזבח; שאין פורשים מבין האולם ולמזבח אלא בשעת
 הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן דמים בהיכל, כמו
 שבארנו בהלכות תמידין. ואחר כך נוטל דם הפר מזה
 שהוא מנדנדו, ונכנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם
 שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו בהיכל על פן
 הזקב שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל, ושוחט את
 השעיר ומקבל את דמו, ונכנס בו לקדש הקדשים, ומזה
 ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו על
 פן הזקב שני שבהיכל. ואחר כך נוטל דם הפר מעל הפן
 ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות. ומניח
 דם הפר, ונוטל דם השעיר ומזה ממנו על הפרכת כנגד
 הארון שמונה הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוף דם
 השעיר, ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר, כדי
 שיתערבו יפה יפה. ועומד לפנים ממזבח הזקב בין המזבח
 והמזורה, ומתחיל להזות מדם התערבת על קרנות מזבח

1 פה. ולמה קורא על פה? לפי שאין גוללין ספר תורה
 2 בצבור. ולמה לא יקרא בספר אחר? לפי שאין אחד קורא
 3 בשני ספרים, משום פגם ראשון.
 4 יא. בעת שקורא מברך לפניו ולאחריה כדרך שמברכין
 5 בבית הכנסת, ומוסיף לאחריה שבע ברכות, ואלו הן: רצה
 6 ה' אלהינו וכו'. מודים אנחנו לך וכו'. סלח לנו אבינו כי
 7 חטאנו וכו', וחותרם בה: ברוך אתה ה', מוחל עונות עמו
 8 ישאל ברחמים. הרי שלש ברכות בתקנו. ומברך על
 9 המקדש ברכה בפני עצמה. והיה ענינה, שיעמד המקדש
 10 ושכינה בתוכו. וחותרם בה: ברוך אתה ה', שוכן בציון.
 11 ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה. ענינה, שישוע ה'
 12 את ישראל ולא יסור מהן מלך. וחותרם בה: ברוך אתה ה',
 13 הבוחר בישראל. ומברך על הפהנים ברכה בפני עצמה.
 14 ענינה, שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם. וחותרם
 15 בה: ברוך אתה ה', מקדש הפהנים. ואחר כך אומר תפלה
 16 ותחנה ורנה ובקשה כפי מה שהוא רגיל, וחותרם: הושע ה'
 17 עמך ישראל, שעמך ישראל צריכין להושע. ברוך אתה ה',
 18 שומע תפלה.

יום חמישי כ' מרחשון ה'תשע"א

פרק רביעי

א. סדר כל המעשים שביום זה כך הוא: כחצות הלילה
 22 מפסיקין לתרומת הדשן. ומסדרין את המערכה, ומדשנין את
 23 המזבח, כדרך שעושין בכל יום על הסדר שבארנו, עד
 24 שיעיזו לשחיתת התמיד. כשיגיעו לשחט את התמיד,
 25 פורסין סדין של בויץ בין כהן גדול ובין העם. ולמה של
 26 בויץ? כדי שיעיר שעבודת היום בבגדי בויץ. ופושט בגדי
 27 חל, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט
 28 בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה, ומקבל הדם
 29 וזורקו על המזבח כמצותו. ואחר כך נכנס להיכל ומקטיר
 30 קטרת של שחר ומטיב את הגרות. ומקטיר איברי התמיד
 31 והחבתין והנסכים, ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו.
 32 ואחר התמיד מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום.
 33 ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל,
 34 ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל פרו.
 35 ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו לדרום ופניו
 36 למערב, והפכה עומד במזרח ופניו למערב. וסומך שתי ידיו
 37 על ראש הפר ומתודה. וכך היה אומר: אגא השם, חטאתי
 38 עויתי פשעתי לפניך אני וביתי. אגא השם, כפר נא לחטאים
 39 ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ופשעתי לפניך אני
 40 וביתי. ככתוב בתורת משה עבדך לאמר: כי ביום הזה וכפר
 41 עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואחר
 42 כך מגריל על שני השעירים, וקושר לשון של זהורית
 43 בראש המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשחט כנגד
 44 בית שחיטתו. ובא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו על
 45 ראשו ומתודה ודוי שני. וכך הוא אומר: אגא השם, חטאתי
 46 עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. אגא

במתנות שבהיכל על הפרכת - יחזר ויזה מדם השעיר פעם
 שניה לאחר דם הפר.
 ה. נשפף הדם עד שלא גמר מתנות שבקדש הקדשים -
 יביא דם אחר ויחזר ויזה בתחלה בקדש הקדשים.
 ו. גמר מתנות שבקדש הקדשים והתחיל במתנות שבהיכל
 ונשפף הדם עד שלא גמר - יביא דם אחר ויתחיל מתחלת
 הזיות שבהיכל.
 ז. גמר מתנות שבהיכל והתחיל לתן על מזבח הזהב ונשפף
 הדם עד שלא גמר - יביא דם אחר ומתחיל מתחלת מתנות
 המזבח. שפלוץ פפרה בפני עצמן הן.
 ח. גמר מתנות המזבח ואחר כך נשפף הדם - אינו צריך
 להביא דם אחר; ששפכת השירים על מזבח החיצון אינה
 מעכבת. ואם דם הפר הוא שנשפף קדם שיגמר כל המתנות
 - הרי זה מביא פר אחר, ויחפן קטרת פעם שניה קדם
 שחיטת הפר, ויקטיר הקטרת, ואחר כך יביא דמו ויזה ממנו.
 ט. ואין מטמא בגדים ואין נשרף בבית הדשן אלא הפר
 הזה האחרון שבו נגמרה הכפרה.
 י. נתערב לו דם הפר בדם השעיר קדם שיגמר ההזיות -
 נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת
 למעלה ושבע למטה לשם שעיר. נתערבו במתנה אחרונה
 - נותן אחת למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת למעלה
 ושבע למטה לשם שעיר.
 יא. נתחלפו הכוסות ולא ידע אי זה הוא כוס דם הפר ואי
 זה הוא כוס דם השעיר - נותן מאחד מהן אחת למעלה
 ושבע למטה, ונותן מן השני אחת למעלה ושבע למטה,
 (וחוזר ונותן מן הראשון אחת למעלה ושבע למטה). נמצא
 מפל מקום שנתן מדם הפר ואחריו מדם השעיר.
 יב. קבל דם הפר בשתי כוסות, וקבל דם השעיר בשתי
 כוסות, ונתערבו מקצת הכוסות ולא נודע כוס דם הפר
 מכוס דם השעיר - הרי זה מזה כל ההזיות כמצותן מן
 הכוסות שלא נתערבו, ושופף שגרי אלו שהזה מהן על
 היסוד כמצוה, ואותן הכוסות שנתערבו ישפכו לאמה.
 יג. פר יום הכפורים, אף על פי שכהן גדול קונה משלו,
 שנאמר: פר החטאת אשר לו - המקום הפקיר ממונו בו
 לכל אהיו הפהגים; שאלו לא היה להן בו שתפות - לא
 היו מתפריין בו. לפיכך, אם מת כהן גדול קדם שישחט
 הפר - הכהן שעומד תחתיו אינו מביא פר אחר, אלא
 שוחט את של ראשון. ואינו חטאת שמתו בעליה שתמות,
 שאין חטאת הרבים מתה. שחט את הפר ומת קדם שיכפר
 בדמו - הפהן האחר נכנס בדם זה ומכפר בו.
 יד. שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שוין במראה
 ובקומה ובדמים, ולקייחן כאחת. אף על פי שאינן שוין -
 כשריין. לקח אחד מהן היום ואחד למחר - כשרים.
 טו. מת אחד מהן: אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג לשני;
 ואם משגהריל מת - יביא שנים ויגריל עליהן בתחלה.
 ורואה אי זהו שמת: אם היה של שם - אומר: זה שעלה
 עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו; ואם היה המת של עצאזל
 - יאמר: זה שעלה עליו הגורל לעצאזל - יתקיים תחתיו.

הזהב, והוא מסבב והולף ומזה על הקרנות מבחוץ.
 ומתחיל מקרן מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית
 דרומית, לדרומית מזרחית. ועל בלן הוא נותן מלמשן
 למעלן, חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן
 מלמעלן למשן, כדי שלא יתלכלכו בליו. וחותה הגחלים
 והאפר שבמזבח הזהב הילף והילף עד שמגלה זהבו, ומזה
 מדם התערבת על טהרו של מזבח שבע פעמים בצד
 הדרום, במקום ששלמו מתנות קרנותיו. ויוצא ושופף שגרי
 הדם על יסוד מערב של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל
 שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך
 הוא אומר: אָנָּה הַשֵּׁם, חָטְאוּ עוּוּ וּפָשְׁעוּ לְפָנָיִךְ עַמְּךָ בֵּית
 יִשְׂרָאֵל. אָנָּה הַשֵּׁם, כָּפַר נָא לְחַטָּאִים וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפָשְׁעִים
 שְׁחָטָאוּ וְשָׁעוּ וְשָׁפְשְׁעוּ לְפָנָיִךְ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. כְּכֹהֹב
 בַּתּוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמַר. ואחר
 כך משלח את השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר
 שהקניס דמן לפניו ונותנו בפלי, ומשלח השאר לבית
 הדשן לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שיגיע
 השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לכן, וטובל,
 ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ועושה השעיר
 הנעשה בחוץ, שהוא מקלל קרבנות מוסף היום, ומקריב
 אילו ואיל העם; שנאמר: ויצא ועשה את עלתו ואת עלת
 העם. ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב
 תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט
 בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לכן, ומקדש. ונכנס לקדש
 הקדשים ומוציא את הפך ואת המתה. ואחר כך מקדש,
 ופושט בגדי לכן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש.
 ומקטיר קטרת של בין הערבים, ומטיב את הגרות של בין
 הערבים, כשאר הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו,
 ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל
 העם מלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שיצא
 בשלום מן הקדש.

יום שישי כ"א מרחשון ה'תשע"א

פרק חמישי

א. כל עבודות שעובד בבגדי לכן בפנים בהיכל צריך
 לעשותן על הסדר שבארנו, ואם הקדים בהן מעשה לחברו
 - לא עשה כלום.
 ב. קטרת שחפנה קדם שחיטת הפר - לא עשה כלום. אף
 על פי שהחפנה בעזרה, צריך פנים בעבודת פנים היא. וכן
 שעיר ששחטו קדם מתן דמו של פר - לא עשה כלום. אף
 על פי שהשחיטה בעזרה, הרי דמו נכנס לפנים.
 ג. איל ושעיר המוספין שעשה אותן קדם עבודת היום -
 אינן כלום.
 ד. הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים קדם
 שיגמר עבודתו - יזה מדם הפר כמצותו, ואחר כך יביא
 שעיר אחר וישחט אותו ויזה מדמו בקדש הקדשים
 כמצותו, ויפסל הראשון. הקדים דם השעיר לדם הפר

13 יא. השוחט בכור או שאר מקדשין - תולש את השער
14 מכאן ומכאן לעשות מקום לספין, ובלבד שלא יזינו
15 ממקומו.
16 יב. קדשי בדיק הבית אסורין בגזזה ועבודה מדברי סופרים,
17 אבל מן התורה אינן אסורין. לפיכך, הגוזז אותן או העובד
18 בהן - אינו לוקה, אבל מכין אותו מכת מרדות.
19 יג. המקדיש עבר למזבח - אמו אסורה בעבודה מדברי
20 סופרים. מפני שעבודתה מכחשת את העבר, גזרו בה. והרי
21 היא מתרת בגזזה, שאין בזה הפסד לולד. הקדיש אבר אחד
22 מן הבמה, בין לבדק הבית בין למזבח - הרי הדבר ספק
23 אם אסורה בלה בגזזה ועבודה או אינה אסורה, לפיכך אין
24 לוקין עליה.

1 מומין קבועין מתחלתן, ואינן יוצאין לחלין להגזז ולהעבד
2 לעולם. ואסור להרביע בכור או בפסולי המקדשין.
3 י. מתר לתלש את השער לכתחלה מן הקדשים כדי להראות
4 המום לממחה. ואותו השער שתלש או שנשר מן הבמה
5 או מן הכור והמעשר - הרי זה אסור בהנחה, אפלו לאחר
6 שישחטו מפני מומן; גזרה שמא ישקה אותן, הואיל ואינן
7 באין לכפרה. אבל צמר הנושר מן החטאת והאשם - מתר
8 בהנחה לאחר שחיתטן מפני מומן; הואיל ולכפרה הן באין,
9 אינו משהה אותן. ואם נתלש מן העולה - הרי זה ספק. וכל
10 שיתלש מכל הקדשים אחר שנפל בהן מום - הרי הוא מתר
11 בהנחה, שהרי לא תלש בידו; חוץ מן הכור והמעשר, שאף
12 הנתלש ממנו אחר שנפל בו מום אסור בהנחה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ז כ"ב מרחשון ה'תשע"א

25 אָמְרוּ: "תִּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר: בְּזִמְן
26 שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם אֵין שְׂמִיחָה אֱלָא בְּבִשְׂרָה,
27 שְׁנֵאמַר: וְזָבַחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמְחָתָה.
28 עֲכָשׁוּ אֵין שְׂמִיחָה אֱלָא בֵּינָן, שְׁנֵאמַר: וַיֵּין יִשְׂמַח
29 לְבַב־אָנוּשׁ" (תהלים קד, טו). וְאָמְרוּ עוֹד: "אֲנָשִׁים
30 בְּרֵאוּי לָהֶם (בדבר המשמחן במיוחד) וְנָשִׁים בְּרֵאוּי
31 לָהֶם". וְלִשׁוֹן הַתּוֹרָה הוּא, שְׁנֵתְחִיב לְכַלֵּל
32 בְּשִׂמְחָה זֹו הַעֲנִים וְהַחֲלוּשִׁים וְהַגְּרִים, אָמַר
33 יתעלה: "וְהַגֵּר וְהַיָּתוּם וְהָאֵלְמָנָה" (דברים טז, יד).
34 הַמִּצְוָה הַקְּנִי — הָאֲזִזְהָרָה שְׁהִזְהַרְנוּ מִלְעֲלֹת
35 לְרַגְלֵי בְּלִי שִׂיחָה עִמָּנוּ קְרַבָּן לְהַקְרִיבוּ שֶׁם, וְהוּא
36 אָמְרוּ יתעלה: "וְלֹא־יִרְאוּ פְּנֵי רִיקָם" (שמות כג,
37 טו), אֱלָא עַל־כָּל־פְּנִים יִהְיוּ עִמּוֹ עוֹלָה וְשְׁלָמִים.
38 וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹו בְּ[מִסְכַּת] חֲגִיגָה.
39 וּבְכֻלָּל אָמְרוּ "וְשִׂמְחָתָה בְּחֻגְךָ" מֵה־שְׁאָמְרוּ עוֹד,
40 וְהוּא אָמְרָם (שם ח): "שְׂמַח בְּכָל־מִינֵי שְׂמִיחָה",
41 מִזֶּה: אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר בַּחֲגִים, וְשִׂתִּית הֵינָן, וְלִבְשִׁית
42 בְּגָדִים חֲדָשִׁים, וְחֲלוּק פְּרוֹת וּמִינֵי מְתִיקָה לְקַטְנִים
43 וְלַנָּשִׁים, וְהַשְׂחֹק בְּכָלִי זָמֹר וּבְרִקוּד בְּמִקְדָּשׁ לְכַד
44 (דוקא שם, כדי שלא יבואו לידי קלות ראש), וְהִיא
45 שְׂמִיחָת בֵּית־הַשְּׂוֹאֵבָה — וְכָל־זֶה נִכְנָס בְּכֻלָּל
46 אָמְרוּ "וְשִׂמְחָתָה בְּחֻגְךָ". וְהַחֲמוֹר שְׂבָהֶם — הוּא
47 חֲיוֹב שְׂתִית הֵינָן דְּוָקָא, בֵּינָן שְׂהוּא מִיחָד לְשְׂמִיחָה.
48 וְלִשׁוֹן גְּמָרָא פְּסָחִים (קט): "חֲיִיב אָדָם לְשִׂמַח בְּנֵי
49 וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרַגְלֵי. בְּמָה מְשִׂמְחָם? בֵּינָן". וְשֶׁם

יום ראשון ט"ז מרחשון ה'תשע"א

25 מצות עשה נד. מצות לא תעשה קנו. רכט.

26 מצות עשה טז. עט.

27 המצוה הנ"ד — הצווי שנוצטוינו בשמחה
28 ברגלים, והוא אמרו יתעלה: "ושמחת בחגך"
29 (דברים טז, יד), והיא המצוה השלישית משלש
30 מצוות הנוהגות ברגל. והענין הראשון שאלי
31 נרמז במצוה זו — הוא שיקריבו קרבן שלמים
32 על-כל-פנים, ושלמים אלו נוספים על שלמי
33 חגיגה, והם נקראים בתלמוד (חגיגה ז): שלמי
34 שמחה. ועל הקרבת שלמים אלו, אומרים: "נשים
35 חייבות בשמחה". וכבר אמר הכתוב: "וּזְבַחְתָּ
36 שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמְחָתָה לְפָנַי ה'" (שם כז, ז).
37 וכבר נתבארו גם דיני מצוה זו ב[מסכת] חגיגה.
38 ובכלל אמרו "ושמחת בחגך" מה-שאמרו עוד,
39 והוא אמרם (שם ח): "שמח בכל-מיני שמחה",
40 מזה: אכילת הבשר בחגים, ושתיית היין, ולבישת
41 בגדים חדשים, וחלוק פרות ומיני מתיקה לקטנים
42 ולנשים, והשחוק בכלי זמר וברקוד במקדש לכד
43 (דוקא שם, כדי שלא יבואו לידי קלות ראש), והיא
44 שמחת בית-השואבה — וכל-זה נכנס בכלל
45 אמרו "ושמחת בחגך". והחמור שבהם — הוא
46 חייב שתיית היין דוקא, בין שהוא מיחד לשמחה.
47 ולשון גמרא פסחים (קט): "חייב אדם לשמח בניו
48 ובני ביתו ברגלי. במה משמחם? ביין". ושם

41 **יום שני י"ז מרחשון ה'תשע"א**

42 מצות לא תעשה קמד. קח.

43 המצוה הקמ"ד — האזהרה שהזהרנו מלאכול

44 את-הבכור חוץ לירושלים אם הוא תמים, והוא

45 אמרו: "לא תוכל לאכל בשעריך וכו' ובכרת

46 בקרך" (דברים יב, יז). ולשון ספרי (פרשת ראה

47 שם): "ובכרת" — זה הבכור, לא בא הפתוב

48 ללמד אלא לזר שאכל בכור בין לפני זריקת

49 דמים, שעובר בלא-תעשה. הנה נתבאר לך שלא

50 זה כולל שני ענינים: אזהרה לזר שלא יאכל בכור

51 תמים וגם אזהרה לפהן על אכילתו חוץ

52 לירושלים. ובשני הענינים הדין תלוי בבכור

53 תמים; והעובר על לאו זה — לוקה.

54 המצוה הק"ח — האזהרה שהזהרנו מלפדות

55 בכור בהמה טהורה, והוא אמרו-יתעלה: "אף

56 בכור-שור או בכור פשב או-בכור עז לא תפדה

57 קדש הם" (במדבר יח, יז). אבל מתר למכרו כמו

58 שנתבאר במסכת בכורות (לא-לב). ולשון ספרא

59 (סוף פרשת בחוקותי): "בבכור הוא אומר "לא

60 תפדה" — אבל נמכר הוא."

61 **יום שלישי י"ח מרחשון ה'תשע"א**

62 מצות עשה עח.

63 המצוה הע"ח — הצווי שנוצטוינו להפריש

64 מעשר מכל-שיולד לנו בכל-שנה מן-הבהמה

65 הטהורה, שנקריב חלבה ודמה (של בהמת

66 המעשר) ונאכל אנחנו שאריתה בירושלים. והוא

67 אמרו יתעלה: "וכל-מעשר בקר וצאן כל אשר-

68 יעבר תחת השבט העשירי יהיה-קדש לה'"

69 (ויקרא כז, לב) — וזהו מעשר בהמה. וכבר

70 נתבאר דיני מצוה זו בפסק אחרון מבכורות

71 (כג). ושם נתבאר, שמצוה זו נוהגת גם בחוצה

72 לארץ ושלא בפני הבית — וזהו דין תורה. אבל

73 בגזרה דרבנן, (שכיוון שכדי לאכלו בזמן הזה על

74 האדם להמתין שיפול בו מום חשו חז"ל) שפא

75 (מתוך שלא יוכל אדם להמתין כל-כך) אכל שלא

76 במום — שהרי אין לנו מקדש (שבמקדש אפשר

77 להתיר אכילתו גם שלא במום על-ידי הקרבתו) —

78 אמרו: "אינו נוהג אלא בפני הבית"; וכשיהא

79 המקדש בנוי — נוהג בארץ ובחוצה לארץ.

1 יתעלה: "הקהל את-העם האנשים והנשים והטף

2 וגו'" (שם לא, יב) — וזו היא מצות הקהל. ובתחלת

3 קדושין (לד). פשאמרו: "כל מצות עשה שהזמן

4 גרמה (שתלויים בתנאי הזמן) נשים פטורות", הקשו

5 בתלמוד ואמרו: "והרי 'הקהל' דמצות עשה

6 שהזמן גרמה, ונשים חבבות?!" והסק בסוף הענין:

7 "אין למדין מן-הקלות" (כי בכלל יש גם יוצא

8 מן הכלל ומצות הקהל יצאה מהכלל של כל מצות ..

9 שהזמן כו"). וכבר נתבאר דיני מצוה זו, רצוני

10 לומר אף יקרא, ומי יקרא, ומה-יקרא — בפסק ז'

11 ממסכת סוטה (מא).

12 המצוה הע"ט — הצווי שנוצטוינו בקדוש

13 בכורות, כלומר להפרישם ולהבדילם למה-

14 שחובה לעשות בהם, והוא אמרו יתעלה: "קדש-

15 לי כל-בכור פטר פל-רחם בכני ישראל באדם

16 ובבהמה" (שמות יג, ב). ולשון התורה הוא

17 שבהמה זו היא בקר וצאן ומין החמור בלבד.

18 צווי זה נכלל בבכור בהמה טהורה, והיא המצוה

19 שאנחנו מדברים בה עתה. אמר יתעלה: "כל-

20 הבכור אשר יולד בבקר ובצאן הזכר תקדיש

21 לה' אלהיך" (דברים טו, יט). ודין בכור זה של

22 בהמה טהורה הוא: שינתן לפהנים, מקריבים

23 חלב ודמו ואוכלים שאר בשרו. וכבר נתבאר

24 דיני מצוה זו בשלמות במסכת בכורות. ונתבאר

25 בסוף מסכת חלה (פרק ד משנה א), שאין מצוה זו

26 נוהגת אלא בארץ. ולשון ספרי (פרשת ראה,

27 דברים יד, כג): "יכול יהא אדם מעלה בכורות

28 מחוצה לארץ לארץ — תלמוד לומר: ואתם

29 לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך

30 ובכרת בקרך וצאנך (שם יד, כג) — ממקום

31 שאתה מביא מעשר דגן (ארץ ישראל בלבד), אתה

32 מביא בכורות; מחוצה לארץ שאין אתה מביא

33 מעשר דגן, אי אתה מביא בכורות". הנה נתבאר

34 לך, שמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ; אבל בכור

35 חוצה לארץ אינו קרב, אף קדוש הוא (שאסור

36 לאכלו כל-זמן שראוי להקרבה, וימתין שיפול בו

37 מום, כי עליו) להאכל במומו (ודינים אלו, הן בארץ

38 ישראל והן בחוצה לארץ, הרי הם) בין שבית

39 המקדש בנוי ובין שהוא כמו בזמננו זה, כמו

40 מעשר דגן. ואין הלויים חייבים במצוה זו.

יום רביעי י"ט מרחשון ה'תשע"א

37 על הספק המתעורר הנה פְּדִי לְהַתְּכַפֵּר בוּ, וְזֶה
38 נִקְרָא 'אָשֶׁם תְּלוּי' (שדינו עדיין תלוי ועומד עד
39 שהספק יתברר). אִם נִתְּבַרַר אַחֲר־כֵּן, שְׁמַה־שְּׂאֶכֶל
40 הוּא חֶלֶב הַכְּלִיּוֹת — הָרִי נִתְּאֲמַת שְׂזוּ שְׂגָגָה
41 וְיִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. וְהַפְּתוּב הָאִמּוֹר בְּקִרְבָּן זֶה
42 הוּא אִמּוֹר בְּפָרִשֶׁת וַיִּקְרָא: "וְאִם־נִפְּשׂ כִּי תִחְטָא
43 וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ
44 וְלֹא־יָדַע וְאָשֶׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים
45 מִן־הַצֹּאֵן בְּעֶרְכָּךָ לְאָשֶׁם אֶל־הַכֹּהֵן וְכִפֵּר עָלָיו
46 הַכֹּהֵן עַל שְׂגָגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע" (ויקרא
47 ה', יז-יח) — פְּלוֹמֵר: עַל מַה שְּׂלֹא יָדַע אִם שָׁגָג אוֹ
48 לֹא שָׁגָג. וְעִנְיָן זֶה קוֹרְאִים לוֹ חֲכָמִים 'לֹא הוֹדַע',
49 וְכִבֵּר נִתְּבַאֲרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת פְּרָתוֹת (יז).

שבת קודש כ"ב מרחשון ה'תשע"א

50 מצות עשה עא.
51 המצוה ה'ע"א — הצווי שְׂנַצְטוּיִנוּ שְׁמִי שְׂעָבֵר
52 עֲבֻרוֹת מִסִּימֹת יִקְרִיב קִרְבָּן אָשֶׁם וְיִתְּכַפֵּר לוֹ —
53 וְזֶהוּ אָשֶׁם וְדַאי. הַעֲבֻרוֹת שְׁחִיבִים עָלֶיהֶן קִרְבָּן זֶה
54 הֵן: מַעֲלָה וּגְזֵלָה וּבִיאַת שְׂפָחָה חְרוּפָה (חציה
55 שפחה וחציה בת חורין. כגון שאחד השותפים בה
56 שחררה) וְשִׁקָּר בְּשִׁבְעַת פְּקָדוֹן (השומר על פקדון
57 חבירו ונשבע לשקר על אחת הטענות הפטרות אותו
58 להחזיר הפקדון): כָּל־הַמּוֹעֵל בְּשָׁגָגָה, וְהוּא שְׂיִהְיֶה
59 בְּשִׁנְיָה פְּרוּטָה מִן־הַהֶקְדָּשׁ — בֵּין הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק
60 הַבַּיִת וּבֵין הַקֹּדֶשׁ מִזְבֵּחַ — אוֹ הַגּוֹזֵל חֶבְרוֹ שְׁוָה
61 פְּרוּטָה וְלִמְעַלָּה וְנִשְׁבַּע; אוֹ הַבֹּא עַל שְׂפָחָה
62 חְרוּפָה אוֹ הַכּוֹפֵר בְּפְקָדוֹן וְנִשְׁבַּע — (וכל אלו)
63 בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד — הָרִי זֶה חֵיב לְהִקְרִיב
64 קִרְבָּן עַל חֲטָאתוֹ, וְאִינוּ קִרְבָּן חֲטָאת אֲלֵא קִרְבָּן
65 אָשֶׁם; וְקִרְבָּן זֶה נִקְרָא 'אָשֶׁם וְדַאי' (כי ודאי שגג).
66 אָמַר יִתְעַלָּה בְּמַעֲלָה: "וְחֲטָאָה בְּשָׁגָגָה מִקְדָּשֵׁי ה'
67 וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לֵה' אֵיל תָּמִים" (ויקרא ה', טו);
68 וְאָמַר: "וְכַחֵשׁ בְּעַמִּיתוֹ בְּפְקָדוֹן וְגו' וְנִשְׁבַּע עַל־
69 שִׁקָּר וְגו' וְאֶת־אֲשָׁמוֹ יָבִיא לֵה' אֵיל תָּמִים" (שם,
70 כ"ב). וְאָמַר: "וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּח אֶת־אֲשֶׁה שְׂכַבְתָּ־
71 זָרַע וְהִיא שְׂפָחָה נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ וְגו' וְהִבִּיא אֶת־
72 אֲשָׁמוֹ לֵה' וְגו'" (שם יט, כ"א). וְכִבֵּר נִתְּבַאֲרוּ
73 דִּינֵי מִצְוֹת אֵלוֹ בְּמִסְכַּת פְּרָתוֹת (ט).

מצות לא תעשה קט.

מצות עשה סט.

1 המצוה הק"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְּמַכּוֹר
2 מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה בְּאִיזָה אִפְּן שְׂיִהְיֶה, וְהוּא אִמּוֹר
3 יִתְעַלָּה בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה: "לֹא יִגָּאֵל" (ויקרא כז, לג).
4 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (שם): "בְּמַעֲשֵׂר הוּא אוֹמֵר: "לֹא
5 יִגָּאֵל" — וְאִינוּ נִמְכָּר לֹא חֵי וְלֹא שְׁחוּט, לֹא
6 תָּמִים וְלֹא בַעַל מוֹם". וְכִבֵּר נִתְּבַאֲרוּ דִינֵי מִצְוָה
7 זוֹ עִם שְׂלִפְנֵיהָ בְּמִסְכַּת בְּכוֹרוֹת (לא:); וּבְרִישׁ מִסְכַּת
8 מַעֲשֵׂר שְׁנֵי (פרק א משנה ב).

9 המצוה הס"ט — הַצּוּי שְׂנַצְטוּיִנוּ שְׂיִקְרִיב כָּל־מִי
10 שְׂשָׁגָג בְּחֲטָא מִן־הַחֲטָאִים הַגְּדוּלִים הַיְדוּעִים קִרְבָּן
11 חֲטָאת אִמּוֹר יִתְעַלָּה: "וְאִם־נִפְּשׂ אַחַת תִּחְטָא
12 בְּשָׁגָגָה מִעַם הָאֶרֶץ" (שם ד, כז). וְזוֹ הִיא חֲטָאת
13 קְבוּעָה, כְּלוֹמֵר שֶׁהִיא לְעוֹלָם חֲטָאת בְּהֵמָה. וְכִבֵּר
14 בְּאֶרְנוּ, שֶׁהַעֲבֻרוֹת שְׁחִיבִים עַל שְׂגָגָתָן חֲטָאת זוֹ, הֵן
15 שְׁחִיבִים עַל זְדוּנָן כְּרַת, בְּתַנְאֵי שְׂתִהְיֶה מִצְוֹת לֹא־
16 תַעֲשֶׂה וְיִהְיֶה בָּהּ מַעֲשֶׂה (פעולה פיזית), כְּמוֹ
17 שְׂנַתְּבַאֲרַת בְּתַחֲלַת פְּרָתוֹת. הַלְכוֹת מִצְוָה זוֹ כְּלָה כְּכֹר
18 נִתְּבַאֲרוּ בְּמִסְכַּת הוֹרִיּוֹת (ח). וְכִרְתוֹת (יט). וְכִכְמָה
19 מְקוֹמוֹת בְּשִׁבְתָּ (סט. קב). וְשִׁבְעוֹת (כד). וְזִבְחִים.

יום חמישי כ' מרחשון ה'תשע"א

יום שישי כ"א מרחשון ה'תשע"א

מצות עשה ע.

20 המצוה המְשְׁלִימָה שְׁבָעִים — הוּא הַצּוּי
21 שְׂנַצְטוּיִנוּ לְהִקְרִיב קִרְבָּן מִסִּים אִם יֶאֱרַע לָנוּ סִפְקָ
22 בְּאַחַת מֵאוֹתֵן הַעֲבֻרוֹת הַגְּדוּלוֹת שְׁחִיבִים עַל זְדוּנָן
23 כְּרַת וְעַל שְׂגָגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה — וְקִרְבָּן זֶה נִקְרָא
24 'אָשֶׁם תְּלוּי' וְאִפְּן הַסִּפְקָ הֵזֶה אֲשֶׁר אִם יֶאֱרַע
25 חִיבִים עָלָיו אָשֶׁם תְּלוּי, הוּא: כְּגוֹן שִׂישׁ לְפָנָיו
26 שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת חֶלֶב, אַחַת מֵהֵן חֶלֶב הַכְּלִיּוֹת (שהוא
27 אִסוּר) וְהָאַחֶרֶת חֶלֶב הַלֵּב (שהוא מותר), וְאֲכַל
28 אַחַת מֵהֵן וְאֲכַל אַחֵר אֶת־הַשְּׂנִיָּה אוֹ שְׂאֲבָדָה,
29 וְנִסְתַּפַּק וְנִתְּעוֹרַר אֲצִלוֹ חֲשֵׁשׁ אִם הַחֲתִיכָה שְׂאֲכַל
30 הֵיחָה הַמְּתַרֵּת אוֹ הָאִסוּרָה — זֶהוּ שְׂמִקְרִיב קִרְבָּן

שמואל-א יח כה-ל

כה וירא שאול וידע פי יהוה עם-דוד ומיכל בת-שאול אהבתהו: כט ויאסף שאול לרא מפני דוד עוד ויהי שאול איב את-דוד כל-הימים: ל ויצאו שרי פלשתים ויהי א מדי צאתם שכל דוד מכל עבדי שאול ויקר שמו מאד:

שמואל-א יט א-יב

יט א וידבר שאול אל-יונתן בנו ואל-כל-עבדיו להמית את-דוד ויהונתן בן-שאול חפץ בדוד מאד: ב ויגד יונתן לדוד לאמר מבקש שאול אבי להמיתך ועתה השמר-נא בפקר וישבת בסתר ונחבאת: ג ואני אצא ועמדתי ליד-אבי בשדה אשר אתה שם ואני אדבר בך אל-אבי וראיתי מה והגדתי לך: ד וידבר יונתן בדוד טוב אל-שאול אביו ויאמר אליו אלייחמא המלך בעבדו בדוד פי לוא חטא לך וכי מעשיו טוב-לך מאד: ה וישם את-נפשו בכפו ויך את-הפלשתי ויעש יהוה תשועה גדולה לכל-ישראל ראית ותשמח ולמה תחטא בדם נקי להמית את-דוד הנם: ו וישמע שאול בקול יונתן וישבע שאול חי-יהוה אסיומת: ז ויקרא יונתן לדוד ויגדלו יונתן את פל-הדברים האלה ויבא יונתן את-דוד אל-שאול ויהי לפניו פאתמול שלשום: ח ותוסף המלחמה להיות ויצא דוד וילחם בפלשתים ויך בהם מכה גדולה וינסו מפניו: ט ותהי רוח יהוה א רעה אל-שאול והוא בביתו וישב וחיניתו בידו ודוד מנגן ביד: י ויבקש שאול להכות בחנית בידו ויפטר מפני שאול ויך את-החנית בקיר ודוד גם וימלט בלילה הוא: יא וישלח שאול מלאכים אל-בית דוד לשמורו ולהמיתו בבקר ותגד לדוד מיכל אשתו לאמר אם-אינך ממלט את-נפשך הלילה מחר אתה מומת: יב ותגד מיכל את-דוד בעד החלון וילך ויברח וימלט:

רש"י

(כט) לרא. ליראה: (ל) ויצאו שרי פלשתים. לבא בגדודים לשלול שלל בישראל: (ג) ליד אבי. סמוך לאבי, איינשיי"ש בלע"ז:

מצודת דוד

(כח) וירא שאול. טוב הצלחתו: אהבתהו. ותגלה אליו משטמת אביה לו, ויהיה נשמר: (כט) ויאסף. ובעבור זה הוסיף לפחד מפני דוד: (ל) ויצאו. לפשוט בארץ ישראל לשלול שלל, ובכל עת צאתם, הצליח דוד להכות בהם יותר מכל עבדי שאול, ונעשה בזה מכובד בעיני כל: (א) להמית את דוד. בערמה ובשגגה היוצאת מבלי דעת שבדבר המלך

מצודת ציון

(כט) ויאסף. כמו ויוסף בוי"ו: לרא. מלשון מורא ופחד: (ל) מדי. בכל זמן, וכן (לעיל א ט): מדי עלותה: שכל. הצליח: ויקר. מלשון יקר ומכובד: (ב) ונחבאת. תשב במחבואה: (י) ויפטר. ענין השלוח ממקומו, וכן (דברי הימים-ב כג ח): כי לא פטר יהוידע: (יב) בעד החלון. דרך החלון:

נעשה: חפץ בדוד. בהצלחתו ובטובתו: (ב) השמר נא בבקר. רצה לומר: זכור אמרי למחר בבקר, ותשב בסתר ותחביא עצמך: (ג) ליד אבי. למקום אבי, בסמוך לו: בשדה וכו'. היות דרכו היה לטייל בבקר, בהשדה ההוא אשר צוה יונתן את דוד להחביא עצמו שם: בך. בעבורך: וראיתי מה. רצה לומר: מה ישיב לי, ואגיד לך מיד בהיותך קרוב אלי נחבא בהשדה ההוא: (ד) בדוד טוב. בעבור דוד דבר טוב, ללמד עליו זכות: אל יחטא. במיתת דוד: וכי מעשיו. לא די שלא חטא לך, כי אפילו מעשיו טוב לך: (ה) בכפו. הוא ענין משל, ורצה לומר: כמו המשים דבר מה בכפו, קרוב לאבדו מיד בפתוח הכף, כן הוא סכן נפשו להיות קרוב להאבד, ועל ידו עשה ה' תשועה לישראל: (י) בדוד ובקיר. זרק החנית בכח, עד אשר תחלוף גוף דוד ותנעץ עוד בקיר, וכשנפטר מפניו, נעצה החנית בהקיר, כי נפטר מפניו אחר שיצאה החנית מתחת יד שאול: בלילה הוא. לא נס מיד מבית המלך, רק חזר לביתו, ונס משם בלילה קודם הבקר: (יא) לשמרו. לבל יברח בלילה, ולהביאו אליו בבוקר לעמוד לפניו כמאז, בכדי להמיתו בתחבולה בהטלת חנית וכדומה, כי היה בוש בדבר להמיתו לעיני העם על לא חמס בכפו, ולזה ערום יערים כאלו עושה שלא מדעת: (יב) בעד החלון. והשומרים שמרו בהפתח שמצד האחר:

תהלים ב א"י

ב א למה רגשו גוים ולאמים יהגוריק: ב יתיצבו | מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד עליהוה ועל משיחו: ג ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבתימו: ד יושב בשמים ישחק אדני ילעגלמו: ה אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו: ו ואני נסכתי מלפי על ציון הר קדשי: ז אספרה אל חק יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך: ח שאל ממני ואתנה גוים נחלתך ואחזתך אפסי ארץ: ט תרעם בשבט ברזל פכלי יוצר תנפצם: י ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ:

רש"י

נתן וגד ושמואל: בני אתה. ראש לישראל הקרוין בתורה בני בכורי והם יתקיימו על ירך כמו שנאמר באבנר (שם ב ג) כה אמר ה' ביד דוד עבדי אושיע את עמי ישראל ובשבילם אתה לפני כבן שכולם תלויין בך: אני היום. שהמלכתך עליהם: ילדתיך. להיות קרוי בני וחביב עלי כבן בשבילם כמו שנאמר (דה"א יד) וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל וכי נשאת מלכותו בעבור עמו ישראל ומצינו במלכי ישראל החביבין לפניו שקרוין בנים כמו שנאמר (ש"ב כז) בשלמה הוא יהיה לי לבן ואני אהיה לו לאב ועוד מצינו בדוד במזמור פ"ט הוא יקראני אבי אתה אלי וצור ישועתי: (ח) שאל ממני. התפלל אלי בכל עת שאתה בא להלחם באויביך: (ט) תרועם. תרועצם: בשבט ברזל. היא החרב: תנפצם. תשברם והוא ל' נפוץ בכל המקרא חרס המשובר לשברים דקים: (י) ועתה מלכים השכילו. נביאי ישראל אנשי רחמים ומוכיחים אומות העולם לסור מרעתם שהקב"ה פושט יד לרשעים ולצדיקים:

מצודת ציון

(א) רגשו. ענין קבוץ והמון רב וכן מרגשת פועלי און (לקמן ס"ד): ולאומים. האומות כמו ולאם מלאם יאמץ (בראשית כ"ה): יהגו. ידברו: ריק. דבר שאין בו ממש: (ב) ורוזנים. שרים: נוסדו. ענין עצה כמו נמתיק סוד (לקמן ג"ה) ע"ש שהעצה נעשה בסוד לבל יגולה או לפי שהעצה להמעשה הוא כהיסוד לבנין: (ג) ננתקה. ענין העתק ממקומו כמו נתקו מוסרות (ירמיה ה'): מוסרותימו. הם קשורי רצועי העול: עבותימו. חבלים עבות בת ג' יתרים: (ד) למו. להם ר"ל עליהם: (ה) אלימו. אליהם: יבהלמו. מלשון בהלה: (ו) ואני. הוי"ו במקום אבל כמו ועבדיך באו לשבר אוכל (בראשית מ"ב): נסכתי. ענין ממשלה כמו נסיכי סיחון (יהושע י"א): (ז) אל חק. את חוק וכן וירדפו אל מדין (שופטים ד'): חק. מלשון חקיקה וכתובה: (ח) אפסי. קצות כי בקצה הארץ כאלו אפס וכלה: (ט) תרועם. תשברם כמו ורעות רוח (קהלת א'): יוצר. אומן חרס: תנפצם. ענין הפזור עם השבר ורועץ וכן נפוצו הכרס (שופטים ד):

מצודת דוד

(א) למה רגשו. ר"ל למה להם זאת להתקבץ ולדבר דברי ריק לא לעזר ולא להועיל: (ב) יתיצבו. מוסב על למה האמור במקרא שלפניו לומר למה יתיצבו המלכים והשרים בעצה אחת על ה' ועל משיחו: (ג) ננתקה. וכה יאמרו בעצתם נעתק מאתנו את מוסרי עולו לבל נעבוד אותו ואחז במשל לדבר בלשון הנופל בשור המושך בעול: ונשליכה. הוא כפל ענין במ"ש לתפארת המליצה ולחזוק הדבר: (ד) יושב בשמים. כאומר הלא ה' יושב הוא בשמים ממעל ואפילו חלש למעלה לגבור יחשב ומכ"ש גבור למעלה וא"כ הלא ישחק על עצתם וילעג עליהם וכפל הדבר במ"ש: (ה) אז. כאשר ימתיקו הסוד והעצה היעוצה ידבר וכו': (ו) ואני. וכה יאמר אבל אני הוא אשר המשלתי אותו למלך ואיך א"כ תוכלו לו לעמוד למולי וכאומר נראה דבר מי יקום שלכם או שלי: (ז) אספרה. אמר דוד אספר את הדבר החקוק בספר שה' אמר אלי בני אתה כמ"ש בני בכורי ישראל (שמות ד) והמלך יחשב ככל העם: אני היום ילדתיך. ר"ל חביב אתה בעיני כבן לאב ביום הולדו: (ח) שאל. לזאת שאל ממני ואתן שאלתיך: (ט) תרועם. תשבר אותם כמו המשבר מה בשבט ברזל: (י) ועתה. הואיל והוא מובטח מה' על כ"ז השכילו וקבלו מוסר ואל תדברו כזאת:

תדברו כזאת:

רש"י

עין יעקב

והוא אמר לה. מפרש מאי תלמודא והיכי משמע מהאי קרא: ולא שתהא עולה. ולא שתהא צריכה תיקון והטייה: מבלאי מכנסי הכהנים. ממכנסי הכהנים הבלויין: היו מפקיעין. קורעין ועושין פתילות בשמחת בית השואבה שהיא בעזרת נשים והמייניהם של כלאים הם דכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן וקי"ל תכלת

439 תני 440 רמי בר חמא: פתילות ושמינים שאמרו חכמים: 441 אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן 442 ב 443 מקדש, משום שניאמר: 444 "להעלת נר תמיד" 445. הוא תני לה 446 והוא 447 אמר לה 448: כדי שתהא שלהבת עולה מאליה, ולא שתהא עולה על ידי 449 דבר אחר 450. 451 תני 452: מבלאי מכנסי פהנים ומהמיניהם 453 היו 454 מפקיעין 455, ומהן 456 מדליקין 457. שמחת בית השואבה 458 שאני 459.

עמרא הוא ותניא לעיל לענין שבת הוסיפו עליהן של צמר לפסול וקתני מדליקין בהן במקדש: שמחת בית השואבה. דלא כתיב בהן להעלות ולא דאורייתא היא:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

אותם לאשפה, שהרי הם כלי קדש. מהם (454) הפהנים (455) פורמים וקורעים לרצועות דקות, כדי לשזור מהם את הפתילות. (456) היו (457) בשמחת בית השואבה, בחג הסכות, בעת שאיבת המים לנסוף על גבי המזבח, שאז היו מרבים באבוקות ונרות רבים בחצר בית המקדש. כן מבאר שפתילות הנרות הללו היו עשויות מבגדי הפהנים, למרות שאחד המרפיבים של בגדי הפהן היה צמר, והלא צמר נמצא ברשימה של המרפיבים הפסולים לפתילות של נר שבת! הרי שפתילות המקדש יכולות להיות גם כאלה הפסולות לשבת! על שאלה זו השיבו: (458) היא (459) שונה, פי בשמחת בית השואבה לא כתוב "להעלות", ואין הדלקה זו מהתורה, לכן בלאי צמר פשרים בה. כמו כן בשמחת בית השואבה היתה אבוקה גדולה, המרפבת מהרבה פתילות עבות, ולא פתילה בודדת, ואבוקה גדולה בוערת יפה גם אם היא עשויה מחמרים שאינם דולקים טוב, ומחמרים שאין השמן נספג בהם כהלכה.

(439) כמו ברשימת השמינים הפסולים, מונה המשנה גם רשימת חמרים שאין לעשות מהם פתילה לנרות שבת, חלקן בגלל כשר ספיגה לקוי שאין השמן עולה בהן יפה, וחלקן בגלל שחמר הגלם עצמו אינו מתלקח יפה. זאת מלבד רשימת השמינים הפסולים לנרות שבת, בגלל שאינם מתלקחים, או בגלל העשן שהם מפיצים, או בגלל האור הדלוח שהם מקרינים, או בגלל שהם מתלקחים יותר מדי, ועלולים לסכן את המדליק. על רשימה זו. (440) שנה ולמד. (441) ש (442) גם. (443) מנורת הזהב של בית ה (444) (שם כז). (445) כלומר: שהאש תעלה יפה, ושלא יצטרכו לטפל בה מדי פעם. (446) אמר את ההלכה הזו, (447) גם (448) את הסבר הדברים: "להעלת נר תמיד", משמע. (449) תקון והטייה, או. (450) הגזרם להדלקה. (451) על קביעתו זו של רמי בר חמא, שהפתילות שאינן פשרות לשבת אינן פשרות לבית המקדש, שאלו בבית המקדש, (452) ש (453) שלמדנו במשנה: (453) מהגורות שלהם, שהתבלו ואינם ראויים עוד ללבישה, אין משליכים

44 אסורים בהנאה. ולכן כאשר ישראל מוכר יין לגוי, צריך להזהר
 45 שהגוי לא יגע ביין לפני הקנין, שמא יתנסך היין ושוב יהיה אסור
 46 למכרו. מבארת המשנה אימתי חל הקנין: ישראל המוכר יינו לעובד
 47 בוכבים, אם פסק עד שלא קנה – סיכס עמו את סכום התשלום ורק
 48 אחר כך משך הגוי את היין, דמי מותרין, משום שלאחר שסיכמו על
 49 סכום התשלום, דעתו של הגוי מסבכמת עם הקנין, ורוצה הוא
 50 שתועיל משיכתו בכלי, לזכות ביין שבתוכו, ונמצא שכאשר יגע ביין
 51 וינסכו, הרי הוא כבר קניו לו (ואת של עצמו הוא מנסך), והתשלום
 52 שמשלם אחר כך, אינו דמי יין נסך, אלא פרעון חוב דמי היין
 53 שהתחייב בשעת המשיכה, ובאותה שעה עדיין היין לא התנסך.
 54 אולם אם קנה עד שלא פסק, דהיינו שלפני שסיכמו את המחיר,
 55 משך הגוי את היין, דמי אסורין. משום שעדיין אין דעתו של הגוי
 56 שלימה עם הקנין (שמא הישראל יבקש סכום גבוה), ואינו רוצה
 57 שמשכיכו תוכה לו, ונמצא שכאשר נוגע ביין ומנסכו, עדיין היין של
 58 הישראל, וברשות הישראל התנסך, ומעתה אסור לו לקבל עבורו
 59 תשלום.

נמרא

60 הגמרא מביאה מחלוקת האם משיכה בגוי קונה, ובהמשך הסוגיא
 61 (להלן ע"ב) תוכיח ממשנתינו כאחת השיטות. אמר אמיר, משיכה
 62 בעובד בוכבים קונה, אפילו קודם מתן המעות. תדע – והוכחה לך,
 63 דהני פרסאי משדרי פדשיני (דורונות) להדרי – שהפרסיים
 64 שולחים מתנה זה לזה, ולא הדרי בהו – ואינם חוזרים בהם, והיינו
 65 משום שנקנתה המתנה במשיכה. מביאה הגמרא שרב אשי חולק: רב
 66 אשי אמר, (לעולם אימא לך – באמת יש לומר) משיכה בעובד
 67 בוכבים אינה קונה, ואילו היו רוצים הפרסיים לחזור בהם אחר
 68 נתינת המתנה, היו יכולים לחזור בהם, והאי דלא הדרי בהו – ומה
 69 שאינם חוזרים בהם, הוא משום דרמות רוחא הוא דנקיטא להו –
 70 גסות הרוח היא שאוחזת בהם, ומפני כבודם אינם חוזרים בהם.
 71 מבאר רב אשי את המקור לשיטתו: אמר רב אשי, מנא אמיןא לה
 72 – מנין למדתי לומר דין זה, מדאמר להו רב להנהו סבויתא – ממה
 73 שאמר רב למוכרי היין, כי כיליתו חמרא – כאשר תמדדו יין
 74 לעובדי בוכבים, שקלו וזוי מינייהו – תחילה טלו מהם את מעות
 75 התשלום, והדר כיליתו להו – ואחר כך תמדדו ותתנו להם למשכו.
 76 ואי לא נקיטו כתייהו וזוי – ואם העובדי כוכבים לא הביאו עמם
 77 מעות, אויפנהו – תנו להם הלואה, והדר שקילו מינייהו – ואחר
 78 כך טלו מהם את המעות כתשלום עבור היין, כי יתיב דיתיהו הלואה
 79 ונפיהו – כדי שהמעות יהיו אצלם בתורת הלואה, וכאשר ישלמו
 80 את המעות לאחר זמן, יהיה זה פירעון ההלואה, ולא התשלום
 81 תמורת היין. דאי לא עבדיתו הכי – שאם לא תעשו כן, אלא תמדדו
 82 להם את היין קודם נטילת המעות, כי קא הוי יין נסך בךשותיכו
 83 קא הוי – כאשר היין יתנסך הוא יהיה עדיין ברשותכם, וכי שקילתו
 84 – וכשתטלו מהם את התשלום, דמי יין נסך קא שקילתו – נמצא
 85 שאתם נוטלים דמי יין נסך. ומדייק רב אשי: ואי סלקא דעתך – ואם
 86 היה עולה בדעתך שמשכיכה בעובד בוכבים קונה, אם כן
 87

נמרא

1 התבאר במשנה (לעיל ע"ב), שחיילים הנכנסים לעיר בשעת מלחמה אין
 2 להם פנאי לנסך: ורמינהי – וקשה על כך סתירה ממשנה, ששינוי
 3 (כתובות כו), עיר ששכבשה פרקום – חיל מצור כבש אותה ונכנסו
 4 החיילים לתוכה, כל פהנות – נשות כהנים שפתוה, פסולות
 5 לבעליהן, משום שחוששים שמא נאנסו. ומבואר, שאף בשעת
 6 מלחמה יש להם פנאי, ואילו במשנתנו מבואר שבשעת המלחמה
 7 אין להם פנאי.
 8 מתרצת הגמרא: אמר רב קרי, אכן לנסך אין להם פנאי, לפי
 9 שטרודים במלחמה ויצר הניסוך לא מתגבר עליהם, אך לבעול יש
 10 להם פנאי, לפי שיצר הבעילה מתגבר עליהם.
 11

משנה

12 משנתנו דנה בפועלים שקיבלו יין נסך בשכרן, האם מותר להם
 13 לבקש מהנכרי להחליפו בדמים: האומנין של ישראל, ששלח להם
 14 העובד בוכבים קבית של יין נסך בשכרן – תמורת עבודתם, מותר
 15 להם לומר לגוי, אל תתן לנו את החבית אלא תן לנו את דמיה של
 16 החבית, ואין זה נחשב לדמי יין נסך שאסור בהנאה, משום שעדיין לא
 17 קנו אותה ממנו, והוא חייב להם מעות תמורת עבודתם. אולם מעת
 18 שנקנסה החבית לרשותן – שהתמצו בקבלתה וזכו בה, אסור להם
 19 לומר כן.
 20

נמרא

21 הגמרא מביאה אופנים נוספים בענין זה: אמר רב יהודה אמר רב,
 22 מותר לאדם החייב ליתן יין למלך בחוב הארנונה, לומר לעובד
 23 בוכבים יצא והפס עלי מנת המלך – פייס את המלך ופרע בשבילי
 24 את הארנונה, ואני אשלם לך, ואף שנותן הגוי למלך יין נסך, אין זה
 25 נחשב שהישראל נהנה מהיין נסך (ובכך שנפרע חובו על ידו), מפני
 26 שהגוי לא נותן את היין בשליחות הישראל, שהרי היה יכול לפייסו
 27 גם במעות.
 28 מקשה הגמרא על דברי רב: מיתיבי – הקשו בני הישיבה, שינוי
 29 בברייתא, אל יאמר אדם לעובד בוכבים עול תחתי לעוצר – כנס
 30 במקומי לפייס את שוטר המלך ולתת לו יין במקומי. וקשה על רב
 31 שאמר שמותר לומר יצא והפס עלי מנת המלך. מתרצת הגמרא:
 32 אמר ליה רב, עול תחתי לעוצר קאמרת – וכי אתה מקשה עלי
 33 מאופן זה, הא לא דמיא – הרי דברי אינם דומים לאופן זה, אלא
 34 דומים הם להא – לדין זה והמוכר בהמשך הברייתא, ששינוי שם
 35 אכל אומר לו לגוי מלמני מן העוצר – הצל אותי מן השוטר, כלומר
 36 שיש אפשרות נוספת להציל, כגון על ידי ממון, ולכן מה שנותן יין
 37 אינו בשליחות הישראל, אלא מעצמו עושה כן, ורק באופן זה אמר
 38 רב שמותר, אבל באופן שאומר לו 'עול תחתי לעוצר', דהיינו שאומר
 39 לו לעמוד ממש במקומו, וכל מה שעושה הרי זה בשליחותו וכאילו
 40 הישראל בעצמו עושה, בזה גם רב מודה שאסור.
 41

משנה

42 ישראל שהתנסך יינו, אסור לו למכרו אפילו לגוי, ואם מכר דמיו
 43

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' ב

9 אבא, אמר רבי יוחנן, כן נח נהרג על כך שגול פחות משנה פרוטה,
 10 משום שלגבי גוי גם פחות משנה פרוטה הוא ממון, ולא ניתן
 11 להישבון – ואין הגוי מחוייב להשיב את הגזילה, מפני שהישראל
 12 מוחל עליה. ואי אמרת משיכה בעובד בוכבים אינה קונה, אמאי
 13 נהרג, הרי במה שמשך את הגזילה לא קנאה, ונמצא שעדיין היא
 14 שייכת לישראל.
 15 משיב רב אשי: משום דצעריה לישראל – מכיון שהוא ציער את
 16 הישראל הנגול,

1 לדידי נמי – גם לשיטתי שביארתי את המשנה בהקדים לו דינר,
 2 יש להחלק, שאף על גב דקדים ליה דינר, מכל מקום הדבר תלוי,
 3 שאם פסק את סכום הדמים סמכא דעתיה שיועיל הדינר לקנין
 4 כסף, אבל אם לא פסק, לא סמכא דעתיה שיועיל הדינר לקנין,
 5 כיון שחושש שמא ירבה הישראל במחיר, ונמצא שהיין מתנסך ביד
 6 הישראל.
 7 הגמרא מביאה ראייה נוספת שמשכיכה בגוי קונה, ובכך מקשה על רב
 8 אשי: אמר ליה רבנא לרב אשי, תא שמע, דאמר רבי חייא בר

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קט"ו רש"י

1 ברקום – מתרגמינין "מצור" – כרקומין. כל כהנות – הנמצאות בתוכה פסולות
2 לבעליהן, דאשת כהן אסורה אף באונס אבל אשת ישראל לא. הא הכא דשעת
3 מלחמה היא, וקתני אסורות, דיש פנאי לבעול לנסך אין פנאי – דיצר הניטר לא
4 תקף להו, וטרודין במלחמה. לבעול יש פנאי – דתקף להו יצריהו. משנה מותר
5 לומר לו תן לנו את דמיה – דהא לא קנו לה.

6 והוא אינו חייב להן אלא מעות, ותנאי לעיל
7 (סד, א) ישראל שנושה בגוי מנה, מכר
8 עבודה זרה והביא לו, יין נסך והביא לו –
9 מותר. גמרא צא והפס עלי מנת המלך
10 ארונא שהיו נותנין מתבואותיהן
11 ומבהמותיהן עישור, ישראל זה שחייב לתת
12 למלך יין – מותר לומר לגוי הפס עלי. אף על
13 גב דקא ידביב האי גוי יין נסך והאי ישראל הוא
14 פרעיה דמיה, כיון דהוה מצי לסלוקי לשליחא
15 דמלכא בוזי, כי ידביב ליה גוי יין נסך לאו
16 שלוהיה דישאל הוא. עול תחתי לעוצר =
17 היכנס במקומי הדפיס את השטר, כמו: "זה
18 יעצור בעמי" (שמואל א טו). לישנא אחרינא:
19 לשון ארץ, שממנה על ארצות יין ושמן של
20 מלך לגבות ולאצור. עול תחתי קאמרת –
21 כיון דאמר ליה "עול תחתי" הוי משמע: הוי
22 במקומי, וכל מאי ידביב ליה גוי הוא כאלו
23 יהביה ישראל, דהא במקומו הוא. הא – דרב
24 יוהרה, לא דמיה אלא לסיפא. אבל אומר לו
25 מלמני נון העוצר – דאפשר לסלוקיה בוזי,
26 הלכך למיתב לאו חמרא לאו שלוחיה הוא.
27 משנה המוכר יינו לנכרי – פסק עמו מעות
28 עד שלא מדד דמיו מותרין. מפרש בגמרא
29 טעמא. איכא דמוקי לה משום משיכה בגוי
30 קנה, הלכך כשמודד היינו משיכה, וקנייה גוי
31 מיה, דהוה ליה לישראל זוזי גבי דגוי
32 בהלואה, ויין נסך לא הוי עד דנגב ביה. מוד
33 עד שלא פסק דמיו אסורין – דגוי לא קנייה
34 במשיכה, דכיון דלא פסק דמיו לא סמכה דעתיה, הלכך כי נגב ביה הוי יין נסך
35 דישאל. ואיכא דמוקי לה כשהקדים לו גוי מעות לישראל, ובגמרא מפרש לה.
36 גמרא משיכה בגוי קונה – אף על גב דלא ידביב גוי דמי לישראל – משיך מיניה
37 קנייה, וכן ישראל מגוי. פירושני – דורות, ולא הדרי בהו – השולחין, אלמא במשיכה
38 קנייהו המקלחין. לישנא אחרינא מתשובת הגאונים: פירושני – מי שיש לו כור חשין
39 למכור פוסק דביים ללוקח, והולך לביתו ומשגל לו קב חשין לראות במה לו יפות,
40 ואם מעכב הלוקח אותו קב אצלו מתקיים המקד, ואם אינו חפץ בהן מחזירו. רב אשי
41 אמו אינה קונה – אלא במתן מעות קנו. דרמות רוחא = גסות. סכויא = מוכרי יין.
מדמשכה

1 ורמינהו: עיר שכבשוה פרקום – כל כהנות שבתוכה
2 פסולות! אומר רב מרי: לנסך אין פנאי, לבעול יש פנאי.
3 משנה האומנין של ישראל ששלה להם נכרי הכית של
4 יין נסך בשכרן – מותר לומר: "תן לנו את דמיה",
5 משוכנסה לרשותן – אסור. גמרא אומר רב יהודה אומר
6 רב: מותר לאדם לומר לגוי: "צא והפס עלי מנת המלך".
7 מיתבי: אל יאמר אדם לגוי: "עול תחתי לעוצר!" אומר
8 ליה רב: "עול תחתי לעוצר" קאמרת? הא לא דמיה
9 אלא להא, אבל אומר לו: "מלמני מן העוצר". משנה
10 המוכר יינו לנכרי, פסק עד שלא מדד – דמיו מותרין,
11 מדד עד שלא פסק – דמיו אסורין. גמרא אומר אמיתר:
12 משיכה בגוי קונה; תדע, דהני פרסאי משדרי פירדשיני
13 להדרי ולא הדרי בהו. רב אשי אומר, לעולם אימא לך:
14 משיכה בגוי אינה קונה, והאי דלא הדרי בהו – דרמות
15 רוחא הוא דנקיטא להו. אומר רב אשי: מנא אמינא לה?
16 מדאמר להו רב להנהו סכויא: פי פיליתו חמרא לגוים
17 – שקלו זוזי מיניהו והדר פילין להו. ואי לא נקיטו
18 בהדריהו זוזי, אזויפנהו והדר שקילו מיניהו, פי היכי
19 דתיהו הלואה גביהו. דאי לא עבדיתו הכי, פי קא הוי
20 יין נסך – פרושתיכו קא הוי, וכי שקילתו – דמי יין נסך
21 קא שקילתו; ואי סלקא דעתך משיכה בגוי קונה,
22 מדמשכה

1 ורמינהו עיר שכבשוה פרקום – ואם תאמר: דלמא יהיא מיירי לאחר גמר המלחמה, דאו
2 יש להם פנאי? ויש לומר: דמשמע בכל ענין, אפילו קודם גמר המלחמה. הא לא
3 דמיה אלא לסיפא אבל אומר מלמני מן העוצר – פירש רש"י משום רבינו יחיאל, דכי אמר ליה
4 הכי מותר משום דמצי לסלוקי בוזי מן העוצר, ואם כן כי נמי ידביב גוי יין לעוצר לאו שליחות
5 דישאל אף עבדי, ומשום הכי שרי כי האי גוונא.
6 אבל כי אמר ליה "עול תחתי" משמע הלשון –
7 היה תחתי במקומי, וכל מה דיהיב כאילו יהיב
8 ישראל דמי, דהא במקומו הוא, כפירוש הקונטרס.
9 ולא נראה, דאם כן פשיטא ד"מלמני מן העוצר"
10 דשרי, כיון דמיירי דיכול לסלקו לכן נראה לי
11 שהישראל חייב למלך יין (נסך), מכל מקום שרי כי
12 אמר ליה "מלמני מן העוצר", משום דמשמע הכי
13 קאמר ליה: סלק אותו במה שתוכל, אבל אינו
14 מצוה לו לפרוע יין נסך, ולכך שרי אפילו לא מצי
15 לסלוקי בוזי אלא ביון נסך. ואפילו הקדים לו דמיה
16 ואמר לעיל (טג, ב) דאסיך גבי פועלים – הכא שרי,
17 דהתם היינו טעמא משום דהוא מקדים לו הדינר
18 בשביל שיתן מיון נסך לפועלים, אבל הכא קאמר
19 ליה שישלקנו במעות אם יכול, הלכך לא חשבי
20 כפועל יין מיון נסך. אבל כי אמר ליה "עול תחתי"
21 הוי כמו שאמר ליה: פרע למלך תחתי כמו שאני
22 חייב לו יין, ונמצא פורע חובו מיון נסך. ואפילו לא
23 הקדים דינר אסור מטעם דפירשתי. אמר אמיתר
24 משיכה בגוי קונה תדע דהני פרסאי משדרי
25 פירדשיני אהדרי ולא הדרי בהו – אומר רבינו יצחק,
26 דאין זה עיקר משום, אלא משום דאמינא סכוי
27 כרבי יוחנן דאמר מעות קונות, ודרשי: "לעמיתך"
28 – בכסף, לגוי – במשיכה, כדאמר בבכורות (יג, ב).
29 ומה שמביא ראיה מפירושני דפרסאי אין זה כי אם
30 אמתלא בעלמא, שמנהג אבותיהם מן הפרסיים
31 שאינם חוזרים אחר המשיכה, שמע מינה שכן
32 הדין. פירושני דורות ולא הדרי בהו – אלמא
33 קנהו במשיכה. לישנא אחרינא מתשובת
34 הגאונים: מי שיש לו כור חטים כו' – פירוש בקונטרס זה עיקר, דלישנא קמא קני במתנה הוא,
35 והוא בא לומר דמשיכה קונה במקד ומכר, ואומר רבינו יצחק: דאפילו למאן דאמר אינה
36 קונה כרב אשי בסמוך, הני מילי בגוי דאיכא כסף, אבל במציאה ומתנה דליכא כסף – כולי
37 עלמא מודו דקני במשיכה או בהגבהה. רב אשי אמר משיכה בגוי אינה קונה – לא לדחויא
38 בעלמא קאמר רב אשי הכי, אלא לפי האמת, כדמוכח במסכת בכורות פרק שני (יג, ב) לא לדבר
39 רב אשי: מדרישא משיכה אינה קונה כסף נמי משיכה אינה קונה. אלמא הכי סבירא ליה לרב
40 אשי. הלכך לא גרסינן במילתא דרב אשי "לעולם אימא לך". פירש רבינו תם, דאף על גב דרב
41 אשי בתרא הוא – לית להלכתא כוותיה בהאי, אלא קיימא לן כאמימר דאמר: משיכה בגוי
42 קונה, דסבירא ליה כרבי יוחנן כדפירשתי, והלכה כרבי יוחנן לגבי רבי שמעון בן לקיש.
43 ורבי שמעון בן לקיש סבר משיכה
44 ופולגתא היא דרבי יוחנן פרק "הזהב" (בבא מציעא מז, ב), רבי יוחנן סבר מעות קונות דבר תורה, ואם כן לדדיה דרשינן: "לעמיתך" בכסף ולגוי במשיכה, ורבי שמעון בן לקיש סבר משיכה
45 מפורשת מן התורה בישראל, ואם כן דרשינן: "לעמיתך" במשיכה ולגוי בכסף, והכי מוכח בבכורות, והלכך משיכה בגוי קונה כרבי יוחנן. ואף על גב דרבא קאמר התם פרק "הזהב": קרא ומתניתין
46 מסייע לרבי שמעון בן לקיש – לא משום דסבירא ליה לרבא כרבי שמעון בן לקיש. אבל מכל מקום לא קשיא לרבי יוחנן, דרבי יוחנן דחי להו שפיר כדפירשתי התם, ותדע דהכי הוה כדפירשתי,
47 דלא משום דרבא סבר כרבי שמעון בן לקיש קאמר הכי, שדרי רבא גופיה פסיק פרק "החולץ" (יבמות לו, א) כרבי שמעון בן לקיש לגבי רבי יוחנן בתלה, וחשיב להו התם, אבל בעלמא בכל
48 המקומות הלכה כרבי יוחנן, ואם היה סובר רבא כרבי שמעון בן לקיש בהדיא דמשיכה מפורשת מן התורה – אם כן הוה ליה למיחשביה התם. וליכא למימר דלא חש למיחשביה משום דמתניתין
49 מסייע ליה לרבי שמעון בן לקיש, דהא בהני תלת דקחשיב התם איכא דתניא כותיה דרבי שמעון בן לקיש ואפילו הכי קחשיב לה התם. אלא ודאי סבר כרבי יוחנן בהדיא דמעות קונות בישראל,
50 אם כן לגוי במשיכה כדפירשתי. אם כן המקנה בהמה לגוי כדי לפוטרה מן הבכורה צריך שימשכה הגוי ובכך סגי בלא כסף, מיהו רש"י פירש דמשיכה אינה קונה בגוי אלא כסף, דאין הלכה
51 כרבי יוחנן אלא כרבי שמעון בן לקיש משום דרבא סבירא ליה כותיה פרק "הזהב" מדקאמר: קרא ומתניתין מסייע ליה לרבי שמעון בן לקיש. וכי תימא: אם כן אמאי לא חשיב לה ב"החולץ"
52 בהדי הגדו תלת; צריך לומר: משום דהדיא "הזהב" משיכה קונה קאמר ליה רבי שמעון בן לקיש פרק שני בשמיה דרבי אושעיא, ובפרק "החולץ" אינו זוכר אלא הגדו דקאמר רבי שמעון בן
53 לקיש משמיה דנפשיה, דהכי נמי לא קא חשיב מילתא דישנה לשחיטה מתחילה ויעד סוף דפרק "השוחט" (חולץ כט, ב), משום דמשמיה דלוי סבא אמרה רבי שמעון בן לקיש. והרצה לחוש
54 לרבי רש"י ורבינו תם, המקנה בהמה לגוי לפוטרה מן הבכורה צריך שיתן כסף וגם משיכת הגוי בסמיא או לרשותו של גוי שהוא שלו, ואם אין לו רשות לגוי – מקנה לו הישראל חדר
55 בביתו והגוי יעול ויפתח, דבהכי קני ליה לרשות, כדאמר בגיטין פרק "הזורק" (עו, ב) ויתחור ופתח, ואחר כך ימשוך הגוי הבהמה לאותו חדר. ובבכורות פרק קמא (ג, א) פליגי אמוראי מה
56 צריך שיקנה הגוי מן הבהמה, איכא מאן דאמר שצריך שיקנה דבר שעושה אותה טרפה, ואיכא מאן דאמר אפילו אנו, ונראה להחמיר ולהקנות לגוי דבר שעושה אותה טרפה, כגון הריאה
57 והראש, מן הבהמה או מן העובר כשהיא מעוברת. אמנם אין צריך שיתן הגוי מעות שוה הראש והריאה, אלא סגי שיקנה בפרטה. ואף על פי ששוה יותר כפלים אפילו הכי אין לחוש משום
58 ביטול מקד, שאין סודי שהישראל גמר ואקני לגוי כדי להפטר מן הבהמה. שקילתו זוזי מיניהו והדר כילו להו כו' ואי סלקא דעתך משיכה בגוי קונה מדמשכה בגוי קניה כו' אי צריא דיכיל
59 רמי למנא דאן – פירוש: אבל לעולם משיכה בגוי קונה, כדפירשתי. והקשה רבינו תם: כיון דמשיכה בגוי קונה, ואם כן מהו דהי מעילת המעות שישו גוונא נותנינן מתחלה
מכל מקום הוי יין נסך ברשותו של ישראל מיד שנגע בו, ועדיין אינו של גוי עד שימשכנו כיון דמשיכה קונה ולא אמרי שנגע בו הגוי נשדו יין נסך ברשות
ישראל

1 ישראל, והמעות שבדי ישראל נעשו למפרע דמי יין נסך! ואין לומר שהגויים היו נוטלין להם
2 המעות במתנה, דאטו בשופטני עסיקנין? ואומר רבינו יצחק: שבשעת נתינת הדמים היו
3 אמריים להם הגויים: אנו מקנים לכם המעות מעכשיו והיין יהיה שלנו מעכשיו, והגויים היו
4 מאמינים אותם בטוב ולא היו יראים פן יגזלו, ואף על פי שלא בלידם עדיין. אי נמי יש
5 לומר, דסבר האי דרזי דקניא משיכה או מעות
6 בגוי, ודרשי הכי: "לעמיתך" במשיכה, הא לגוי או
7 בהא או בהא. ולית ליה הא דאמר בבכורות (יג,
8 א): מדישראל בחודא גוי נמי בחודא. ואם תאמר:
9 ולמה לא למרם להדיח כלי הגויים או למדוד
10 בכלי ישראל? ויש לומר: דבכך יש טענות כמה
11 פעמים. אבל בלקיחת מעות קודם לא יבא
12 לטעות, כיון שדיח מנהגם. כן: **שמעו** מינה נצוק
13 חבר - ואם תאמר: ולמה להו רב לסבוייתא
14 ליקטפי קטופי, ובכי האי גונא שרי גם אי נצוק
15 חבר, כדקאמר לקמן (עב, ב) ויש לומר: לפי
16 שהיו מוכרים יין הרבה היה להם טורח גדול
17 לקטף. **הכא** במאי עסקין דאיבא עכבת יין
18 אפומא דכונתא - תימה: ליבטיל ההוא פורתא
19 בששים? יש לומר: דמין במינו הוא, וקסבר דלא
20 בטיל. ושייך להלן אחרי ד"ה מידיו **ואי** סלקא
21 דעתך משיכה בגוי קונה אמאי יחזור - ואם
22 תאמר: ואלא מאי, מעות קנות? אם כן אימא
23 סיפא: אם משנתן מעות משך וליך תנאה לים
24 המלח - ולמה לי משך כיון דמעות קנות? דכי
25 האי גונא פריך בבכורות (שם, א) ואי סלקא
26 דעתך מעות קנות למח לי משך? ויש לומר: דבין
27 מקשה הכא ובין מקשה התם בעי למימר דבעינן
28 בגוי תרתי, משיכה וכסף. והכי קאמר הכא. ואי
29 סלקא דעתך משיכה לחדה קונה בלא מעות,
30 אמאי יחזור? והתם נמי הכי קאמר: אי סלקא
31 דעתך מעות לחודיהו קונה אמאי יחזור? ואם
32 תאמר: ומאי טעמא דמקשה דבעינן לומר תרתי?
33 ויש לומר: משום דדרשי: "לעמיתך" - בחודא,
34 במשיכה או בכסף לכל חד כדאית ליה, ולגוי -
35 עד דאינא תרתי, משיכה וכסף. **מידו** הוא
36 טעמא אלא לרב כו' - ואם תאמר: קשיא דרב
37 אדרב, דהא מוקי אביבא דרב דמשיכה קונה
38 בגוי, ובפרק "הזהב" (לכא בביצטא מה, א) משמע
39 דסבירא ליה כרבי שמעון בן לקיש דמשיכה קונה
40 בישראל ולא בגוי, גבי ההיא דמייתי התם נתנה
41 לבלן, ואמר רב עלה: דוקא בלן דלא מיתסרא
42 משיכה, אבל ספר לא מנל עד דמשך, אלמא
43 קסבר דמשיכה קונה בישראל - אם כן אינה קונה
44 בגוי, ומינה מסייע התם לרבי שמעון בן לקיש,
45 ואם כן קשה דרב אדרב מיהו? יש ספרים דגרסי
46 לעיל: "אמר רב לסבוייתא". אבל לא נראה,
47 מדאמר הכא: מידו הוא טעמא אלא לרב האמר
48 רב הלכה כו', דעל כרחיך היינו רב דאמר לקמן
49 סוף פירקא הכי, מדמייתי רבי יוחנן אבתריה, ואם
50 כן לעיל נמי בעורבא דסבוייתא גרסינן רב ולא
51 רבא. וכן נמי רבא ארבו ויש לומר: דההוא דבלן
52 מיירי לקבץ גוי, ולכן קאמר רב דוקא בלן, אבל
53 ספר גוי לא עד דמשך, דמשיכה בגוי קונה
54 כדאמר רב הכא. והכי נמי צריך לאוקמי לרבי
55 יוחנן דהתם כדפירשתי שם. ותלמודא דמייתי נמי סיעתא לרבי שמעון בן לקיש התם פרק
56 "הזהב" (שם) היינו לפי הפסך דמשמע דמיירי בישראל. **בן** נח נהרג על פחות משהו פרוטה
57 וכן נח מצוה על הגול, ואוחרתו זו מיתתו, ולא ניתן להשבו. ודוקא ישראל דבר מחילה
58 הוא, אבל גוי לאו בר מחילה הוא. ורש"י פירש דקם ליה ברובה מנייה. ולא נראה, דאם כן לא יתחייב גוי לשלם גולו בשום ענין. **ואי** סלקא דעתך משיכה בגוי
59 אינה קונה אמאי נהרג - פירושו: הא לא קניה, וכל היכא דאיתיה ברשותיה דישאל הוא. וקשה: דהא ישראל נמי לא קנה הגזילה לחיות שלו, ואפילו הכי קנייה להתחייב באונסין החיוב
60 דשייך ביה, והכי נמי יש לנו לומר בן נח שקנאו להתחייב בה מיתה, דהיינו החיוב דשייך בהו ויש לומר: דודאי אי גול שוה פרוטה, דהוי ממונא לגבי ישראל וחסירו - אית לן למימר
61 כדפירשתי. אבל פחות משהו פרוטה, שלא חיסר הישראל דלאו ממונא הוא, וגם ממון הגוי לא נתרבה שהרי לא קנאה - משום הכי פריך אמאי נהרג, ומשני צערא דישאל, ומאי

מדימשיכה גוי קנייה, יין נסך לא הוי עד דנגע ביה!
- אי דקא קייל ורמי למנא דישאל - הכי נמי; לא
צריקא, דקא קייל ורמי למנא דגוי. - סוף סוף פי
מטא לאוירא דמנא קנייה, יין נסך לא הוי עד דמטוי
לארעיתיה דמנא; שמע מינה: נצוק חברו? - לא, אי
דקייט ליה גוי לכלי בדיה - הכי נמי; לא צריקא
דמנא אארעא. ותקיני ליה בליו; שמע מינה: פליו
של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח? - לא, לעולם
אימא לך: קנה לוקח, והקא במאי עסקינן - פגון
דאיבא עכבת יין אפומיא דכונתא, דקמא קמא
אינסוף ליה. וכמאן? דלא פרבן שמעון בן גמליאל,
דאי רבן שמעון בן גמליאל, האמר: ימכר פולו לנכרים
חזין מדמי יין נסך שבו! - מידו הוא טעמא אלא
לרב, האמר רב: הלכה פרבן שמעון בן גמליאל חבית
בחבית, אבל לא יין גיין. מיתבי: תלוקח גרוטאות
מן הגוים ומצא בהן עבודה זרה, אם עד שלא נתן
מעות משך - יחזור, אם משנתן מעות משך וליך
לים המלח; אי סלקא דעתך משיכה בגוי קונה, אמאי
יחזור? אמר אביי: משום דמייחזי פי מקח טעות. אמר
רבא: רישא מקח טעות, סיפא לאו מקח טעות? אלא
אמר רבא: רישא וסיפא מקח טעות, ורישא דלא
יהיב וזוי לא מיתחזי כעבודה זרה ביד ישראל, סיפא
דיתבי וזוי מיתחזי כעבודה זרה ביד ישראל. אמר ליה
מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי, הא שמע:
המוכר יינו לנכרי, פסק עד שלא קוד דמיו מותרים;
ואי אמרת משיכה בגוי אינה קונה, אמאי דמיו
מוחרין? הכא במאי עסקינן דאקדים ליה דינר. אי
הכי, אימא סיפא: קוד עד שלא פסק דמיו אסורין,
ואי דקדים ליה דינר, אמאי דמיו אסורין? אמר ליה:
ולדיך דאמרת משיכה בגוי קונה, אמאי רישא דמיו
מוחרין וסיפא דמיו אסורין? אלא מאי אית לך
למימר: פסק סמכא דעתיה, לא פסק - לא סמכא
דעתיה; לדידי נמי, אף על גב דקדים ליה דינר, פסק
- סמכא דעתיה, לא פסק לא סמכא דעתיה. אמר
ליה רבינא לרב אשי: הא שמע, דאמר רבי חייא בר
אפא אמר רבי יוחנן: בן נח נהרג על פחות משהו
פרוטה, ולא ניתן להישבו; ואי אמרת משיכה בגוי
אינה קונה, אמאי נהרג? משום דצעריה לישאל.

ומאי

1 מדימשיכה גוי - במדה, קנייה, ואף על גב דלא יהב וזוי, והווי להו זויי הלוואה גביה
2 מקמי דניהיב יין נסך, דהא לא הוי נסך עד שנגע ביה, ואפילו אי לא שקלי זויי מנייהו
3 שפיר דמי. **כמנא** דניו - דיין שבכלי אסורו, והוי יין נסך מקמי משיכה. **מוטמי**
4 **לאוירא דמנא** - דגוי, קנייה גוי בהגבהה. **שמעת מינה כו'** - ואנן איבעריי איבעיא
5 לך ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פה, ב),
6 עכבת יין - אוונס יש בכליו של גוי,
7 שמתעבכ היין על פיו כטיפה או כשני טיפין
8 מקמי דנימטי חמרא דישאל באוירא דמנא
9 דגוי, ומיתסר בהדיא טיפת יין שעל פיו.
10 **דכונתא** = פך, קטנה מחבית, כדאמר במועד
11 קטן (יב, א): ופתין כונתא ואין ופתין חביתא
12 במועד. **כמאן** - הא דאמר רב למישקל דמי
13 ברישא מקמי דניתסר בהדיא עכבה. **דלא**
14 **ברבן שמעון בן גמליאל** - דקתני מתניתין: יין
15 נסך שנפל לבור כולו אסור, רבן שמעון בן
16 גמליאל אומר: ימכר כולו לנכרים חזין מדמי
17 יין נסך שבו. אלמא משום תערובת יין נסך לא
18 מיתסר בהנאה חמרא דישאל, ואנן קים לך.
19 כל מקום ששנה רבן שמעון במשנתנו הלכה
20 כמותו! **מידו הוא טעמא אלא לרב** - דך
21 קושיא למאן רמיית ליה? אלא לרב דאמר
22 לסבוייתא למישקל דמי ברישא. להדיה לא
23 תירמיה, דאיהו אמר בהדיא דאין הלכה
24 כרבן שמעון. **אלא חבית שנתערב בחביות**
25 **אחרות** - דשקיל חד מנייהו ושדי לנהו,
26 ואינן שרו בהנאה. **אבל לא יין ביין** - דכי
27 נתערב יין נסך ביין כשר - כולו אסור. ואי
28 קשיא: אביי ורבא היכי מיתרצי אתקפתיה
29 דאמימר, הא אינהו הוו קשישי מיניה טובא
30 לא תיקשי, דהא במסכת בכורות (יג, ב)
31 תרצינהו אביי ורבא להך שניניי אליבא דרבי
32 יוחנן, דאליביה קאמר אמימר לשמעתייה,
33 וקבעיה בעלי תלמוד כאן אמילתיה דאמימר.
34 **גרוטאות** = שברי כספים. יחזור - דלא קנייה,
35 ולא מייחב לבערה. ויליך לים המלח - דכיון
36 דלא מצי לאהדוריה ולמשקל דמי. **מקח**
37 **טעות** - הויא משיכה בטעות, דלאו אדעתא
38 דעבודה זרה וכו'. **סיפא** לאו מקח טעות -
39 בתמיה, וזה על גב דדידי דמי לישקלינהו
40 מיהו כעבודה זרה - לכי הדר שקל זויי -
41 מיהו כמאן דמונן לעבודה זרה דמי. **פסק עד**
42 **שלא מוד דמיו מותרין** - דכי מוד קניה גוי
43 במשיכה וקמו זויי בהלוואה גביה, יין נסך לא
44 הוי עד דנגע ביה. **השקדים לו דינר** - שנתן
45 לו מעותיו קודם לכן. **השקדים לו** - ונתן לו
46 מעות יותר מכדי דמי היין, עד שיפסוק
47 הדמים יחזור לו ישראל את המותר. **אמאי** -
48 דמיו אסורין. ולדיך **דאמרת** - טעמא
49 דרישא משום דמשיכה קונה, סיפא נמי אמאי
50 דמיו אסורין? **סמכא** דעתיה - למקני
51 במשיכה. **לא פסק** - קודם משיכה, אבל
52 סמכא דעתיה למקנייה במשיכה, שמא ירבה
53 לו בדמיו. **בן נח** - שגול את ישראל פחות
54 משהו פרוטה, אף על גב דגבי ישראל לאו
55 ממונא הוא, דמחלי עליה - גבי גוי ממונא הוא. **בן נח נהרג** על הגול בסנהדרין
56 (נח, א) ואוחרה שלהן זו היא מיתתו ואין צריכין התראו. והמשך בעמוד הבא. ולא

מחבית אחת ושישליכה לנהר, אָבֵל לֹא הלכה כמותו בַּיָּן שהתערב
 58 בַּיָּין, אלא באופן זה כל היין נאסר. ולפי זה מובן, שרב שלישתו, היה
 59 צריך להזהירם ליטול מעות קודם שיתערב היין, ביין נסך הנמצא
 60 בשפת הכלי.
 61 הגמרא חזרת לדון במחלוקת אממר ורב אשי: מִיתִיבִי – הקשו בני
 62 הישיבה על אממר הסובר שמישיבה קונה, שנינו בברייתא, הִלְוִיָּה
 63 גְּרוּטָאוֹת – הקונה חתיכות כסף מן הַעֲבֹדֵי בּוֹכְבִים, וּמִצָּא בְּהֵן
 64 חתיכה של עֲבֹדֵת בּוֹכְבִים, אִם עַד שְׁלֹא נִתְּן מְעוֹת מִשֶּׁךְ – משך
 65 לפני ששילם, יִחְזִיר את העבודה זרה לגוי, משום שעדיין לא קנאה
 66 ולא התחייב לבערה. אִךְ אִם מִשְׁנֵתָן מְעוֹת מִשֶּׁךְ – שילם ואחר כך
 67 משך, יוֹלִיף אותה לַיָּם הַמְּלֵחָה, מכיון שאינו יכול לחזור בו לאחר
 68 שמשך, ועבודה זרה של ישראל אסורה לעולם. מדייקת הגמרא: וְאִי
 69 סְלִיקָא דַּעְתָּךְ מִשִּׁיבָה בְּעֹבֵד בּוֹכְבִים קוֹנָה, אִמְאִי יִחְזִיר וּבֹאֲפֵן
 70 הראשון, הרי כבר משך הישראל וקנאה במשיבה, אלא ודאי
 71 שמישיבה אינה קונה לבדה.
 72 דוחה אביי את ההוכחה: אִמְר אַבְיִי, הטעם שמחזיר הוא מִשּׁוּם
 73 דְּמִיתוּי בִּי מִקַּח מְעוֹת, שהרי הישראל לא רצה לקנות עבודה זרה,
 74 וקנין בטעות אינו קנין.
 75 רבא משה על אביי, ומיישב את הקושיא באופן אחר: אִמְר רַבָּא,
 76 וכי רִישָׁא מִקַּח מְעוֹת, וּסְפִיפָא לֹא מִקַּח מְעוֹת, ומדוע שם אינו
 77 מחזיר משום מקח טעות. אִלָּא אִמְר רַבָּא, רִישָׁא וּסְפִיפָא, בשניהם
 78 הקנין לא חל משום מִקַּח מְעוֹת, וּרִישָׁא דִּלְאָ הַיָּב זָוִי – אלא
 79 שברישא שמשך קודם ששילם, עדיין לא נראה שנגמרה המכירה
 80 וְלֹא מִיתְחַזֵּי – אין הדבר נראה כְּעֲבֹדֵת בּוֹכְבִים בִּיד יִשְׂרָאֵל, אולם
 81 בְּסִפָּא דִּיהִיב זָוִי – שכבר נתן את הכסף לגוי, מִיתְחַזֵּי – נראה הדבר
 82 כְּעֲבֹדֵת בּוֹכְבִים בִּיד יִשְׂרָאֵל, ואם יחזיר אותה לגוי, והגוי יחזיר
 83 תמורתה את המעות, נראה הדבר כאילו הישראל מוכר עבודה זרה
 84 לגוי, ומשום כך אסרו, ואמרו שיוֹלִיף לַיָּם הַמְּלֵחָה.
 85 הגמרא מביאה ראייה שמישיבה בגוי קונה, ובכך מקשה על רב אשי:
 86 אִמְר לֵיה מַר קְשִׁישָׁא פְּרִיה דְּרַב חֲסֵדָא לְרַב אִשִּׁי, תָּא שְׁמַע – בא
 87 ושמע ראייה ממשנתינו (לעיל ע"א), הַמּוֹכֵר יֵינֵי לְעֹבֵד בּוֹכְבִים, אִם
 88 פְּסֵק עַד שְׁלֹא מְרַד – סיכמו על סכום התשלום קודם המשיכה, דְּמִיּו
 89 מוֹתְרִים. וְאִי אִמְרַת מִשִּׁיבָה בְּעֹבֵד בּוֹכְבִים אֵינָה קוֹנָה, אִמְאִי
 90 דְּמִיּו מוֹתְרִין, הרי הגוי עדיין לא קנה, ואם כן היין התנסך ביד
 91 הישראל. מתרץ רב אשי: הָאֵל אִמְרַת מְעוֹת לֵיה דִּינָר –
 92 במשנתנו מדובר שהגוי הקדים ונתן מעות לישראל קודם הפסיקה
 93 והמדידה, ומיד מאותה שעה היין נקנה לגוי בקנין כסף, וכשמושכו
 94 ומנסכו הרי הוא כבר ברשותו.
 95 מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם מדובר שהקדים לו דינר, אִימָא סִפָּא,
 96 מְרַד עַד שְׁלֹא פְּסֵק – משך קודם שסיכמו על סכום התשלום, דְּמִיּו
 97 אִסוּרִין, וְאִי מדובר דְּקָדִים לֵיה דִּינָר, אִמְאִי דְּמִיּו אִסוּרִין, והלא
 98 היין נקנה לגוי בקנין כסף עוד קודם המשיכה, ונמצא שהתנסך
 99 ברשות הגוי.
 100 רב אשי מתרץ על הקושיא, אך תחילה מוכיח שגם אממר חייב
 101 לסבור תירוץ זה: אִמְר לֵיה רַב אִשִּׁי לַמַּר קְשִׁישָׁא, וְלִדְרִיָּה דְּאִמְרַת –
 102 ולשיטתך שאתה מבאר ברישא, שדמיו מותרים משום שמישיבה
 103 בְּעֹבֵד בּוֹכְבִים קוֹנָה, גם יש להקשות אִמְאִי רִישָׁא דְּמִיּו מוֹתְרִין
 104 וּסְפִיפָא דְּמִיּו אִסוּרִין, הרי גם בספא החשש ניטור הוא רק לאור
 105 המשיכה, ונמצא שהתנסך ברשות הגוי, אִלָּא מֵאִי אֵית לָךְ לְמִימַר
 106 – אלא מה יש לך לומר כדי לבאר את החילוק בין הרישא לספא,
 107 שברישא משום שפְּסֵק – שסיכמו את סכום התשלום, סְמִכָא דַּעְתֵּיה
 108 – רוצה שתועיל המשיבה לעשות קנין כיון שדעתו שלימה עם הקנין,
 109 אבל בספא שלא פְּסֵק – שעדיין לא סיכמו את סכום התשלום, לֹא
 110 סְמִכָא דַּעְתֵּיה שנתועיל המשיבה, לפי שיכמו דעתו שלימה עם הקנין
 111 משום שחושש שמא הישראל ירבה במחיר היין, ולכן לא מועילה
 112 המשיכה לקנות, ונמצא שהיין התנסך ביד הישראל, ולפיכך דמיו
 113 אסורין. מסיים רב אשי את תירוצו: וכשם שלשיתך צריך לתרץ כך,
 114

מִדְּמִשְׁבָּה – משעה שמשכה העובד בּוֹכְבִים קְנִיָּה – קנה את היין
 1 ומיד התחייב בתשלום, ואילו יֵין נִסְךָ לֹא הָיו עַד דְּנָנַע בֵּיה, ואם כן
 2 מדוע צריך הישראל ליקח תחילה מעות מהגוי. ומכך שהזהירם רב
 3 על כך, משמע שמישיבה בגוי אינה קונה, אלא מעות, וחשש רב
 4 שקודם שישלמו יגעו ביין וינסכוהו.
 5 דוחה הגמרא: אִי דְּקָא פְּיִיל וְרָמִי לְמִנָּא דְּיִשְׂרָאֵל – אם המוכר היה
 6 מודד ומטיל את היין לכלי של ישראל, הָכִי נָמִי – אכן היתה מכאן
 7 ראייה, אבל באמת לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך רב להזהירם אלא לאופן
 8 דְּקָא פְּיִיל וְרָמִי לְמִנָּא דְּעֹבֵד בּוֹכְבִים – שהמוכר מודד ומוג לכלי
 9 של הגוי, שיש בתוכו שאריות של יין נסך, שבאופן זה היין נאסר מיד
 10 כשמתערב בשאריות ועוד לפני המשיכה, ועל כן צויה להם
 11 שתחילה יזכו בדמים.
 12 מקשה הגמרא: סוּף סוּף בִּי מִמָּא לְאוּרֵי דְּמִנָּא – כאשר מגיע היין
 13 לאויר הכלי קְנִיָּה – הגוי קונה אותו בקנין הגבהה, ואילו יֵין נִסְךָ לֹא
 14 הָיו עַד דְּמִיּו לְאַרְעִיתֵיה דְּמִנָּא – אינו מתנסך עד שמגיע לתחתית
 15 הכלי ומתערב עם היין נסך שנמצא שם, ואם כן נמצא שמתנסך
 16 ברשות הגוי ומדוע הוצרך רב להזהירם, וכדי ליישב זאת נצטרך
 17 לומר שהקילוח המחבר בין היין שבכלי ליין שמוחוץ לכלי אסור,
 18 האמנם שְׁמַע מִיָּנָה – נוכיח מכאן שצְרוּךְ חֲפֹדֵר – שקילוח היין דינו
 19 כמחובר ואוסר את היין שעדיין מחוץ לכלי.
 20 משיבה הגמרא: לֹא – אין הוכחה לכך, שאכן אִי – אם היה מדובר
 21 דְּנָקִיטָא לֵיה עֹבֵד בּוֹכְבִים לְכֵלֵי פִידִיה – שהגוי מחזיק את החבית
 22 בידו והיין נשפך לחבית זו, הָכִי נָמִי – אכן היה אפשר להוכיח כן,
 23 אבל באמת לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך רב להזהירם אלא לאופן דְּמִנָּח
 24 אִתְרַעָא – שהחבית מונחת על הקרקע ואין הגוי מחזיקה, וממילא אין
 25 היין נקנה לגוי בהגבהה בעודו באויר הכלי, ולכן אף אם נאמר
 26 שניצוק אינו חיבור, מכל מקום היין נאסר לפני הקנין, שהרי נאסר
 27 מיד כאשר התערב עם היין שבכלי, ונקנה לגוי רק לאחר שינח
 28 בכלי.
 29 שואלת הגמרא: וְתִקְנֵי לֵיה בְּלוּי, כלומר, יש דין שאויר רשותו של
 30 אדם זוכה לו, ומאחר שהכלי שייך לגוי, נמצא שזוכה הגוי ביין בעודו
 31 באויר הכלי, עוד קודם שיגיע לתחתית הכלי ויתנסך, וכדי ליישב
 32 זאת נצטרך לומר שאין אויר הכלי של הגוי זוכה לו כשהוא ברשות
 33 המוכר, האמנם שְׁמַעַת מִיָּנָה – נוכל להוכיח מכאן שפְּלִיּוּ שֶׁל לֹאֲקַת
 34 המונחים פְּרִשׁוֹת מוֹכֵר, והניח שם המוכר סחורה כדי להקנותה
 35 ללוקח, לֹא קָנָה לֹאֲקַת. והרי קשה לומר כן, משום שהגמרא (ביב פה)
 36 מסתפקת בכך.
 37 משיבה הגמרא: לֹא – אין להוכיח כן, אלא לְעוֹלָם אִימָא לָךְ – באמת
 38 יתכן לומר שכליו של לוקח ברשות מוכר קָנָה לֹאֲקַת, וְהָאֵל בְּמִיּו
 39 עֲסָקִינֵן – וכאן בדברי רב במה מדובר, בְּגוֹן דְּאִיכָא עֲבָבַת יֵין
 40 אִפְּוִמִיה דְּבוֹזוֹנְתָא – מקום שפה הכלי של הגוי, שמתעכב שם היין
 41 לפני שנפל לאויר הכלי, ושם היה שאריות יין נסך, ונמצא דְּקָמָא
 42 קָמָא אֵינְסִיף לֵיה – שכל טיפה וטיפה שפופכים לכלי, תחילה נהיית
 43 יין נסך, ורק אחר כך נכנסת לאויר הכלי וזוכה בה הגוי.
 44 נמצא עתה, שרב חשש לדמי תערובת יין נסך. מקשה על כך הגמרא:
 45 וּכְמָאֵן – וכשיתט מן סובר רב, והרי הוא דִּלְאָ פְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן
 46 גְּמְלִיאֵל, דְּאִי כְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל, הָאִמְר בְּמִשְׁנָה לַהֲלוּ (עד.)
 47 שייך נסך שנפל ליין של ישראל, יִמְכֵר בּוֹלוּ – ימכור הישראל את כל
 48 תערובת היין לְעֹבֵדֵי בּוֹכְבִים, והדמים מותרים, הוּיָן מְרָמִי יֵין נִסְךָ
 49 שָׁבוּ, והיינו משום שתערובת יין נסך מותרת בהנאה. והכלל הוא
 50 שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מקום שמוזכרת שיטתו
 51 במשנה.
 52 מתרצה הגמרא: מִיּוֹדִי הוּא מְעַמָּא אִלָּא לְרַב – הרי כל מה
 53 שהוצרכנו להעמיד שהיין מתנסך בתערובת היה רק לדעת רב, לומר
 54 שאין הוכחה מדבריו שמישיבה אינה קונה, הָאִמְר רַב – והרי רב אמר
 55 שְׁהִלְכָה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל רַק בְּחֵבֵית פְּחֵבֵית – בחבית של
 56 יין נסך שהתערבה בחביות כשרות, שבאופן זה ימכור את כולם חוץ
 57

בברייתא, לגבי אדם שפועליו היו מביאים פירותיו על גבי החמור, או
 שנשאו את הפירות על כתפיהם, ורצה למכור את הפירות לחבירו,
 אם מִשְׁפָּה הַקּוֹנֵה אֶת חֲמֹרָיו (מנהיגי החמורים) וּפְּעֻלָּיו - או פועליו
 של המוכר, והתבואה עדיין על גבם, וְהַכְּנִיֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַקּוֹנוֹ,
 בֵּין אִם פֶּסֶק עַד שְׁלֹא מִדָּר - שפסקו את סכום התשלום, אך עדיין
 לא מדד את הפירות לכליו של הקונה, וְכֵן אִם מִדָּר - הניח את
 הפירות בכליו של הקונה עַד שְׁלֹא פֶּסֶק - אך עדיין לא פסקו את
 סכום התשלום, לֹא קָנָה, ולפיכך, שְׁנִיָּהּ - המוכר והקונה יבולין
 לְחֻזֵר בְּהֵן מִהַקְנִין, וטעם הדבר חלוק בין האופנים, באופן שפסק
 ועדיין לא עשו מדידה, פשוט שלא קנה שהרי המשיכה שמשך את
 הפועלים לא מועילה, משום שאין משיכה מועילה בבני אדם אלא
 צריך למשוך את הפירות עצמם, וכן אינה מועילה לפירות, לפי שאין
 הפירות נחשבים מונחים ברשות הקונה שהרי הם על גבי הפועלים
 של המוכר. ובאופן שמדד קודם פסיקה, הטעם שלא קנה הוא משום
 שאין גמירות דעת שיועיל הקנין, שהרי חושש הקונה שמא המוכר
 יבקש מחיר יקר יותר. אולם אם פָּרְקָן - פרק את הפירות מעל
 החמרים והפועלים, וְהַכְּנִיֵס הַקּוֹנֵה או המוכר לְתוֹךְ בֵּיתוֹ של
 הקונה, אִם פֶּסֶק עַד שְׁלֹא - ועדיין לא מִדָּר, אִין שְׁנִיָּהּ יבולין לְחֻזֵר
 בְּהֵן, מכיון שלאחר הפסיקה מועיל מה שהפירות בחצר הלוקח, כדי
 לקנותם, ואין עיכוב במה שלא מדד והפירות עדיין בכלים של
 המוכר, אך אם מִדָּר - העביר את הפירות מהכלים של המוכר לכלים
 של הקונה, עַד שְׁלֹא פֶּסֶק - ועדיין לא סיכמו את סכום התשלום, לא
 חל הקנין וּשְׁנִיָּהּ יבולין לְחֻזֵר בְּהֵן, משום שקודם פסיקה לא יכול
 לחול שום קנין. והוא הדין במעשה הנוכח, אף שעשו קנין על הקרקע,
 כיון שלא פסקו דמים לא מועיל הקנין, וכדברי אביי.
 הגמרא מביאה מעשה נוסף, כעין המעשה הקודם: הֵהוּא גִבְרָא
 דְאָמַר לֵיהּ לְחֲבֵרֵיהּ - מעשה באדם שאמר לחבירו, אִי מְזַבְּנָא לֵהּ
 לְהָא אֲרָעָא - אם אמכור קרקע זו, מְזַבְּנָא לְךָ - אמכור אותה לך
 בְּמֵאָה זָוִין, ועשה עמו קנין על כך. ולאחר מכן, אֹל - הלך בעל
 הקרקע וּבְנָה לְאִינִישׁ אַחֲרֵינָא - ומכרה לאדם אחר בְּמֵאָה וְעֶשְׂרִין
 זו. אִמְר רַב קַהֲנָא, קָנָה קָנָא - הראשון קנה את הקרקע ולא השני,
 משום שפסק עמו את סכום המקח, וגם עשו קנין על כך, וקנין אחרי
 הפסיקה מועיל.
 מְתַקֵּיף לֵהּ - הקשה על כך רַב יַעֲקֹב מְנַהֵר פְּקוּד, מדוע קנה
 הראשון, והרי הֵא - אדם זה (המוכר) זָוִין אֲנִסְהוּ - הכסף שהוסיף
 השני על מחיר הקרקע, הוא שאנס אותו למכור את הקרקע, ולעולם
 בלא זה לא היה בדעתו למכור, וכל מה שאמר לראשון שימכור לו,
 כוונתו היתה אם ימכור מרצונו בשויה, אבל כאן כביכול אינו מוכר
 מרצונו אלא אנוס הוא למכור, ועל אופן זה לא חל קניינו של
 הראשון. מסיקה הגמרא: וְהִלְכְתָּא - וההלכה היא כַּרְבִּי יַעֲקֹב מְנַהֵר
 פְּקוּד, שקנה השני.
 הגמרא מביאה דינים נוספים בענין ההתחייבות לגבי סכום המקח:
 אָמַר לֵיהּ הַמוֹכֵר לַקּוֹנֵה, אמכור לך את הקרקע 'בְּדִשְׁיָמִי בְּתַלְתָּא'
 - כפי איך שישומו את שויה שלושה אנשים (ועשו על כך קנין). אין
 צריך שכל השלושה יסיכמו לשומה, אלא אִפִּילוּ תְרֵי מְנֵה תַלְתָּא -
 אפילו אם רק שני דינים מתוך שלושה יסיכמו על ערך הקרקע,
 הולכים לפי שומתם. והטעם לדין זה, הוא משום שכאשר אדם מוכיר
 'שומה' ומכיר 'שלושה', מסתבר שכוונתו לשומת בית דין, ובידינים
 לעולם ההכרעה היא על פי הרוב, ולא צריך שלושתם יסיכמו
 לאותו דבר.
 אבל אם אמר המוכר לקונה, אמכור לך את הקרקע 'בְּדִשְׁמֵי
 בְּתַלְתָּא' - כפי איך שיאמרו שלושה אנשים, בזה לא חל הקנין עַד
 דְאָמְרֵי בְּתַלְתָּא - עד שיסימו שלשתם כמה שויה. לפי שבלשון זו
 לא משמע שהתכוון שיאמרו בתורת דינים (שהולכים בהם אחרי
 הרוב), אלא לאמירת שלשתם בדווקא התכוון, ולכן רק אם יגידו
 שלשתם את אותה שומה ימכור כשומתם.
 וכן אם אמר המוכר לקונה אמכור לך את הקרקע 'בְּדִשְׁיָמִי'

זמאי - ומה הביאור במה שאמר רבי יוחנן ש'לא ניתן להישבון',
 היינו דאינו נתורת הישבון - שלא שייך בו השבה, מאחר שהגוי לא
 קנאו כלל, ובכל מקום שיהיה הרי הוא של ישראל.
 מקשה הגמרא: אִי הָבִי - אם כך הוא, שהגוי נהרג משום שהוא ציער
 את הישראל, אִימָא סִפָּא - אמור את סוף דברי רבי יוחנן, ומשם
 הדבר קשה, כֵּן חֲבִירוֹ של הגוי, וְנִטְלָה מִמֶּנּוּ לשם גזילה, הרי הוא
 נִהְרַג עִלָּיהּ. בְּשִׁלְמָא רִישָׁא - זה מובן ברישא של דברי רבי יוחנן,
 שנהרג משום דַּעְרֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל, אִלָּא בְּסִפָּא - אבל בסיפא של
 דברי רבי יוחנן, לא מובן מדוע נהרג, וכי מֵאִי עֵבֶד - מה השני עשה,
 הרי אינו מצער את הישראל יותר ממה שציערו הראשון.
 נמצא שאי אפשר לבאר שכן נח שגול נהרג משום צער הישראל,
 אִלָּא שְׁמַע מִיָּנָה - לכאורה מוכח מהדין של רבי יוחנן, כדברי אממר
 שְׁמִשְׁבַּח פְּעוּבַר פּוֹכְבִים קוֹנָה, ולכן בן נח נהרג אפילו בפחות משהו
 פרוטה, ולכן גם הגוי השני נהרג, משום שכשמשך גם הוא קנאה
 ונחשב לגנב. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִיָּנָה - אכן יש להוכיח כן,
 שמשכיח בגוי קנאה.
 הגמרא מביאה מעשה, ופושטת את הדין ממשנתינו (לעיל עא): הֵהוּא
 גִבְרָא דְאָמַר לֵיהּ לְחֲבֵרֵיהּ - מעשה באדם שאמר לחבירו, אִי
 מְזַבְּנָא לֵהּ לְהָא אֲרָעָא - אם אמכור קרקע זו, לְךָ מְזַבְּנָא לֵהּ -
 לך אמכור אותה, ועשו קנין על כך בקרקע. ולאחר מכן, אֹל - הלך
 בעל הקרקע, וּבְנָה לְאִינִישׁ אַחֲרֵינָא - ומכרה לאדם אחר. אִמְר רַב
 יוֹסֵף, קָנָה קָנָא - הראשון קנה את הקרקע, לפי שהוא עשה בה
 קנין, לפני השני, ועתה שגילה המוכר בדעתו שרוצה למכרה, חל
 קנינו של הראשון.
 אביי מקשה על רב יוסף, וחולק עליו: אִמְר לֵיהּ אֲבִי לַרַב יוֹסֵף, מדוע
 הראשון קנה את הקרקע, וְהָא לֹא פֶּסֶק - והרי לא סיכמו על סכום
 התשלום, ובאופן זה הכלל הוא שלא חל הקנין שעשו על כך, משום
 שחושש הקונה שמא יבקש המוכר מחיר יקר. וּמְנָא תִּמְרָא - ומנין
 אתה אומר כלל זה, דְּכָל הֵיכָא - שכל מקום דִּלָּא פֶּסֶק לֹא קָנָה.
 דְתַנֵּן במשנתנו (לעיל עא), יִשְׂרָאֵל הַמוֹכֵר יִינוּ לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים, אם
 פֶּסֶק עַד שְׁלֹא מִדָּר - סיכם עמו את סכום התשלום קודם משיכה,
 דְּמִיּוֹ מוֹתְרִין, משום שהגוי קונה את היין במשיכה, ומיד מתחייב
 בתשלום, ורק אחר כך נוגע ביין ומנסכו, נמצא שהתשלום אינו עבור
 יין נסך, אולם אם מִדָּר עַד שְׁלֹא פֶּסֶק - משמך את היין ורק אחר כך
 סיכמו על סכום התשלום, דְּמִיּוֹ אֲסוּרִין, והיינו משום שהמשיכה לא
 מועילה לעשות קנין קודם הפסיקה, ולאחר המשיכה כאשר הגוי
 נוגע ביין ומנסכו, עדיין היין ברשות הישראל, ומעתה אסור לו ליטול
 דמיו. הרי מבואר, שאין הקונה גומר בדעתו שהקנין חול, קודם
 פסיקת דמים.
 מבררת הגמרא: מֵאִי הוּי עֲלָהּ - מה ההלכה למעשה באופן זה.
 תמדה הגמרא: (מה שאלה 'מֵאִי הוּי עֲלָהּ'), והרי ההלכה בזה
 בְּדִקְאֵמְרִינֵן - כמו שאמרנו, מוכח ממשנתנו כדעת אביי, שאין
 הקנין מועיל קודם פסיקת דמים.
 מבארת הגמרא את דבריה: אמנם במשנתנו מבואר כן, אך אין
 להוכיח מהמשנה לכל מקום משום, דְּדִלְמָא חוּמְרָא דִּינֵן נִסְךָ שְׁנֵי
 - אולי משום חומרת איסור יין נסך (שהוא משום איסור עבודה זרה)
 הדין שונה, שהחמירו חכמים לומר שלא יועיל הקנין קודם פסיקה
 ואסרו את דמי היין, אבל בקנין הקרקע יתכן שהפסיקה אינה מעבדת
 את הקנין, ומכיון שיש מקום לחלק כך, לפיכך מבררת הגמרא מה
 הכרעת הדין בזה.
 הגמרא מביאה ראייה מברייטא, לפשוט את הספק, האם בשאר
 דברים הפסיקה מעבכת את הקנין: הָא שְׁמַע - בוא ושמע ראייה
 שקנין אינו מועיל קודם פסיקה. דְאָמַר רַב אִידִי בְּרַ אֲבִי, עוֹבְדָא
 הָוָה בֵּי רַב הַסְדָּא - מעשה היה בבית מדרשו של רב חסדא שנשאל
 על דין זה, אם מועיל קנין אפילו שלא פסק, וְרַב הַסְדָּא בֵּי רַב הוּנָא
 - ורב חסדא הלך לבית מדרשו של רב הונא לעיין שניהם בדבר,
 וּפְשָׁמִיָּה - ורב הונא פשוט לו מְהָא (דתנן) [דְתַנְיָא] - ממה ששנינו

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קיט רש"י

1 ולא ניתן להישבון – ולא מחייב לאהדורה להאי ישראל, דהא מחיל עליה. אמאי
2 נהרג – הא לא קניא לחך גזילה, וכל היכא דאיתא של ישראל היא! ומשני: האי דנהרג
3 – משום צעריה דישאל. ועד כאן שייך לעמוד הקודם. ומאי לא ניתן להישבון –
4 הא לא שייך ביה הישבון, דכיון דגוי לא קנייה דישאל היא! אינה בתורת הישבון –
5 כלומר, הכי נמי קאמר: אינה בתורת שום
6 גזילה דגוי, דכל היכא דאיתא דמירה היא. א
7 והוא הדין לשוה פרוטה, והאי דנקט פחות –
8 לאשמועינן דנהרג עליה. אלא שמע מינה
9 משיבה קונה – הלכך קנייה קמא, והדר קנייה
10 האי, ונהרג על שגול. ו"ל ניתן להישבון"
11 דרישא דוקא פחות משוה פרוטה, דישאל
12 מחיל ולא מחייב גוי לאהדורה. לך מוזביננא
13 לה – וקנו מיניה בקנין. והא לא פסק – ראשון
14 דמיס, ולא סמכא דעתיה אקנין, דסבר: אם
15 ירצה לחזור ירבה עליו בדמיסו דמי אסורין
16 – אלמא לא קנייה משיבה משום דלא פסק
17 קודם לכן, הלכך קנין נמי לא מהני. הכי
18 גרסינן: מאי הוי עלה מאי הוי עלה כדאמרן
19 – קמא בלשון בעיא, ובתרא בלשון תימה.
20 דלמא – מהבא לא פשטינן לקנין דעלמא.
21 והכא משום חומרא דדין נסך שאני, דאחמירו
22 רבנן למימר דלא קניא משיבה בלא פיסוק.
23 אבל בעלמא קני. משך הימנו חמירו ופועליו
24 – הרי שהיה מביא חמירו טענין פירות,
25 ופועליו נשאהו בכחה, ומשכה חבירו ממנו
26 והכניס לתוך ביתו – לאו משיבה, שאין
27 משיבה קונה בבני אדם, ופירות כל זמן שחן
28 עליהו לא קנה. בין פסק – דמיס אחרי כן. עד
29 שלא פסק – כלומר, כל זמן שלא פסק יכול
30 מוכר לחזור בו, דביתו לא עדיפא ממשכיבה,
31 ומשיכה גופא לא קניא אלא אם כן פסק. אבל
32 מדר ופסק או פסק ומדר – קניא ליה ביתו ולא
33 בעי משיכה. פרקן והכניס לתוך ביתו פסק
34 עד שלא מדר אין שניהו יכולין לחזור בו –
35 דאף על גב דלא מדר, כיון דפסק קניא ליה
36 רשותו במשיכה. מדר עד שלא פסק שניהם
37 יכולין לחזור בו – כל זמן שלא פסק, דמדרידה
38 לא מהניא מידי, ורשותו לא קניא עד דיפסוק.
39 אלמא משיכה בלא פיסוק לא קניא. קנה קמא
40 – דהא פסק וקנו מיניה. זווי אנסוחו – זה
41 שנתן לו מאה ועשרין אנטו למכרה, וכל כמה
42 דלא יחבו ליה כולי האי לא הוה בדעתיה
43 לזבונה, ואידו אי מוזביננא ליה בשויה קאמר
44 ליה, והא לא זבנה מדעתיה אלא בעל

ומאי "לא ניתן להישבון"? דאינו בתורת הישבון. – אי
הכי, אימא סיפא: בא חבירו ונטלה ממנו – נהרג עליה;
בשלא רישא – משום דצעריה לישאל, אלא סיפא –
מאי עביד? אלא שמע מינה: משיכה בגוי קונה, שמע
מינה. ההוא גברא דאמר ליה לחבריה: "אי מוזביננא לה
להא ארעא – לך מוזביננא לה", אזל זבנה לאיניש
אחרינא, אמר רב יוסף: קנה קמא. אמר ליה אביי: והא
לא פסק! ומנא תימרא דכל היכא דלא פסק לא קנה? דתנן: המוכר יינו ללכרי, פסק עד שלא
מדר – דמי מותרין, מדר עד שלא פסק – דמי אסורין. מאי הוי עלה? – מאי הוי עלה?
בדקאמרין! – דלמא חומרא דדין נסך שאני. – הא שמע, דאמר רב אידי בר אבין: עובדא הוה
בין רב חסדא, ורב חסדא בי רב הונא, ופשטיה מהא דתנן: משך חמירו ופועליו והכניס לתוך
ביתו, בין פסק עד שלא מדר ובין מדר עד שלא פסק – לא קנה, ושניהו יכולין לחזור בהו;
פרקן והכניס לתוך ביתו, פסק עד שלא מדר – אין שניהו יכולין לחזור בהו, מדר עד שלא
פסק – שניהו יכולין לחזור בהו. ההוא גברא דאמר ליה לחבריה: "אי מוזביננא לה להא ארעא
– מוזביננא לך במאה זווי", אזל זבנה לאיניש אחרינא במאה ועשרין. אמר רב כהנא: קנה קמא.
מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד: האי זווי אנסוהו! והלכתא פרב יעקב מנהר פקוד. אמר ליה:
"בדשוימי בתלתא" – אפילו תרי מנא תלתא, "בדאמרי בתלתא" – עד דאמרי בתלתא, "בדשוימי
בארבעה" – עד דאמרי בארבעה, וכל שכן היכא דאמר ליה: "בדאמרי בארבעה". אמר ליה:
"בדשוימי בתלתא", ואתו תלתא ושמויה, ואמר ליה אידיך: ליתו תלתא אחריני דקים להו טפי
– אמר רב פפא: דינא הוא דמעכב. מתקיף לה רב הונא פריה דרב יהושע: מפאי דהני קים
להו טפי? דלמא הני קים להו טפי! והלכתא פרב הונא פריה דרב יהושע. משנה נטל את
המשפך ומדר לתוך צלוחיתו של נכרי, וחזר ומדר לתוך צלוחיתו של ישראל, אם יש בו עכבת
יון – אסור. המערה מפלי אל פלי, את שעירה ממנו – מותר, ואת שעירה לתוכו – אסור.
גמרא הנן התם: הנצוק והקטפרס ומשקה טופח – אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה,
האשבורן – חיבור לטומאה ולטהרה. אמר רב הונא: נצוק וקטפרס ומשקה טופח – חיבור
לענין יין נסך. אמר ליה רב נחמן לרב הונא: מנא לך הא? אילימא מדתנן: הנצוק והקטפרס
ומשקה טופח – אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה; לטומאה ולטהרה הוא דלא הוי חיבור,
הא לענין יין נסך הוי חיבור. אימא סיפא: האשבורן – חיבור לטומאה ולטהרה; לטומאה
ולטהרה הוא דהוי חיבור, הא לענין יין נסך לא הוי חיבור! אלא מהא ליפא למשמע מינה.
תנן: נטל את המשפך ומדר לתוך צלוחיתו של נכרי, וחזר ומדר לתוך צלוחיתו של ישראל,
אם

1 כורחיה. אמר ליה כדשוימי בתלתא – מוזביננא
2 ואם שליש חלוק על השנים אולנין בתר רובא. כדאמרי בי תלתא – לשון זה לאו בתורת דיינין נחת, ולאמירת שלשתן נתכוון. כדשוימי בארבעה – כיון דנחת לדעות, להרבות
3 דעות יותר מכדי בית דין – ודאי לאו לתורת דיינין נחת, ולא אולנין בתר רובא עד דאמרין כולהו, דאי חולקין מאי אהנו ליה דעות. משנה משפך טריטור, מלמעלה פיו
4 רחב ומלמטה נקב קצר. ומושיבין אותו על פי צלוחית של לוקחין שפיון צר, ושופכין היין מן המידיה לתוכו, והוא יורד לתוך הצלוחית. אם יש בו – בשולי המשפך. עכבת יין
5 – מקום שמתעכבת שם טיפת יין. אסור – לפי שנשאר שם מן היין שמדר לתוך צלוחיתו של גוי. ובגמרא מפרש שהוא עכבת יין משפך במאי מיתסרא. המערה מכלי אל כלי
6 את שעירה ממנו מותר – ובגמרא מפרש בגוי המערה. ואיצטרך לאשמועינן את שעירה לתוכו אסור – משום כחו, והעלין מותר – דלא גזור רבנן בכחו למיסר ההוא דגואי.
7 גמרא הנצוק = קלוח צנור הבא למלעלה למטה בוקיפה כמרום של גנין. קטפרס = מים הבאין מלמעלה למטה דרך מדרון של תל גבוה זקוק. ומשקה טופח – ואין בו טופח
8 על מנת להטפיה, שאם טופח בהן בידו לא יעלה בה משקה שיכול להטפיה דבר אחר. אינו חיבור לא לטומאה – אם משקין תלושין חק, ונגע טמא בתחתון העלין טהור. וכן
9 לענין משקה טופח, אפילו במקום חלק משקה מכאן ומכאן ומשקה טופח באמצע, ונגע טמא במשקה – משקין שמכאן ומכאן טהורין, ואף על פי שמחברין לו. ולא לטהרה –
10 גממית שאין בה ארבעים סאה, ונצוק או קטפרס או משקה טופח מחבר לגממית זו מקוה שלם – אינה חיבור, והטובל בגממית לא עלתה לו טבילה. האשבורן ביקונו, ארץ
11 מליחה שנתבקעה ונקוה שם מים – חיבור לטומאה ולטהרה. ליינ נכך – שהמערה מכלי כשר ליין נכך – נאסר אף מה שבכלי העלין דרך נצוק.

1 הא עכבת יין - דמשפך במאי איתסר; הא לא נגע משפך בין נסך משייר לתוך
2 הצלוחיתו אלא בנצוק - שחיבר יין שבמשפך לין שבקרקעיתה של צלוחית. תני רבי
3 חייא - במתנייה לך מתניתא ומוסיף בה. שפחסתו צלוחיתו - והכי קתני לה. נטל
4 המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של גוי והרי פחסתו צלוחיתו, חזרו ומדד לתוך צלוחיתו
5 של ישראל, אם יש בו עכבת יין - אסור, דכין

6 שנתמלאת צלוחיתו עד שפחסתו של גוי בשולי
7 המשפך, שנתחבר ממנו יין שבמשפך לין
8 נסך. ומקשינן: כיון דהך דרבי חייא מתניתין
9 היא, וקתני שפחסתו צלוחיתו, הא לאו הכי
10 שרי - תפשוט דנצוק אינו חיבור. ומשני: לא
11 שפחסתו צלוחיתו תפשוט לך דאסור - והיא
12 גופה איצטריכא לאשמעינן, דלא תינא: הא
13 נמי דמיא לנצוק ולא תיתסה, אבל נצוק
14 תיביעי לך. ומחבא לא דייקי בה התירא, דהא
15 גופא איצטריך. המערה מכלי אל כלי -
16 סלקא דעתיה בישראל עסקינן. דמפסוקי
17 פסוקי - קודם שירד הקיילו לתוך כלי הגוי
18 יפסוק ראש הנצוק מכלי העליון, והשנת
19 ליכא חיבור מידי. אבל דביני ביני דמיחרב על
20 ידי נצוק אסור לקלטו מן האויר לשתות,
21 והכי נמי מחבית לבור, ומה שבבור יין נסך.
22 דגואי לא נוזר רבנן - והלכה כרב ששה.
23 שאין אדם חלוק עליו, ואם שפך גוי ומן הכלי
24 מותר מה שנשאר בכלי. קטופי - שיפסוק
25 ראש העליון של נצוק ושגייע ראש
26 התחתון לכלי הגוי. ואי נגע מקמ דליפסוק
27 ראש העליון תו לא מנהי קיטוף, דאיתסר לה
28 בנצוק, דסבירא ליה: נצוק חיבור, וכן הלכה.
29 ננצי נפוצי - יעמדו מרחוק ויורקו היין לכלי
30 של גוי, כי הזכי דלא ליהוי נצוק. שפוכאי -
31 פועלי ישראל, הרגילים לערות יין מכלי אל
32 כלי ושריית ליה עלויה - שמתנהו הניחו את כל
33 הכלי שמערין ממנו ביד הגוי, והוא יערה
34 לבדו, ומיתסר התחתון. נישתא וכת נישתא -
35 היינו "דייפי" דגס בעירובין (קד, א), וחותבין
36 שני קנים בשיפוע ומדביקין ראשיהן
37 מלמעלה, ושניהן פונין למטה אבה, ומניחין
38 אחד מן הראשיין בחבית במליאה עד, שמועין
39 לשוליה, וראש קנה השני נותן בפיו, ומרוצין
40 מעט עד שעולה היין ושמשו מפיו, ומניח
41 חבית ריקנית כנגד הקילות, ויין עולה מאליו
42 כולו מחבית לחבית. אנה יריה אנישתא - נגע
43 בראש זה המקלח. לכולי חמרא - אפילו מה
44 שבכלי הראשון. אנישתא וכת נישתא נירי - שהרי מאליו עולה, והוא ליה כנוגע
45 בחבית ממש, דהוריא לה חבית אריכתא. קנישקנין - כלי רחב, ויש לו שני קנין או
46 שלשה יוצאין מצידו ונמשכין ועולין כנגד גובהו, וכשנותנין יין בפיו מתמלאין כל
47 הקנים ויכולין כמה בני אדם לשתות בו ביחד, וכאן קורין לו קרוגליא מפני שמוקף
48 קנים במחולות הללו. (קנישקנין) (שריא) (שרי) לשתות בה ישראל וגוי ביחד, שכל זמן
49 שזה מוצין אין יין שנוגע בפי גוי חזר למטה. והני מילי דקדם ופסק ישראל כו'.
משנה איכא

1 אם יש בו עכבת יין אסור - ואם תאמר: למה לי עכבת יין? תיפוק ליה משום משפך גופיה,
2 דאמר לקמן (עד, ב) דבעי ניגובו ותיירך רבינו תם: דלקמן מיירי במשפך של חרס דבלע
3 טפי, והבא בשל עץ דלא בלע כולי האי. ושוב חזר בו רבינו תם, ופירש: דהכא והתם בשל
4 עץ, אלא דלקמן מיירי בשל עץ שמיחרד לתשמישו של גוי ובלע טפי, ולכך בעי ניגוב, אבל
5 הבא מיירי שהמשפך של ישראל ולכך לא בעי

6 ניגוב, דתנישע לא גזרו ביה רבנן. ומשום הכי
7 נקט דוקא שיש בו עכבת יין, אף על גב דלקמן
8 (שם) קאמר גבי קניקנין דלפי שעה גזרו בהו רבנן
9 - התם כדמפרש טעמא: משום דמכניסין לקיומ, אבל
10 גת ומנח ומשפך שאין מכניסין לקיומ לא
11 בלעי כולי האי. פחסתו צלוחיתו תפשוט לך
12 ו אם תאמר: פשיטא דאסור כיון דפחסתו
13 צלוחיתו ויש לומר: דאשמעינן יחידו, דאף על
14 פי שאין היין נשאר ככל במשפך אפילו הכי
15 אסור. כהו של גוי דרבנן בהזוהא דלבראי גזרו
16 רבנן דלגואי לא גזרו - מכאן שאם היה היין כשר
17 בתוך כלי אחר, ונטל הגוי את הכלי מבחוץ ושפך
18 מן היין לחוץ ולא נגע ביין - מה שנפל חוץ לכלי
19 אסור, אבל מה שבחון הכלי מותר כדאמרין
20 הכא. דלגואי לא גזרו רבנן. אמר להו רב חסדא
21 להנהו סביתא כי כיליתו חמרא לגויס מקטפי
22 קטופי - פירש רש"י: שיפסוק ראש העליון של
23 נצוק מכליו של ישראל קודם שיגייע ראש
24 התחתון לכליו של גוי, דאם הגיע ראש התחתון
25 לכליו של גוי קודם שיפסוק ראש העליון מכליו
26 של ישראל - תו לא מנהי קיטוף. נצוק חיבור.
27 ופסק רש"י כרב הונא דאמר נצוק חיבור, מדסבר
28 רב חסדא הכא כותיה, ומעשה רב. אבל רבינו
29 תם פסק דנצוק אינו חיבור. ואף על גב דרב חסדא
30 סבירא ליה דנצוק חיבור, מכל מקום דא רב
31 ששה דבתרא הוא טפי אמר דנצוק אינו חיבור,
32 ממיקו מנתנין בגוי המערה ליעל. וכן מר
33 זוטרא דבתרא הוא אמר לקמן קנישקנין שריא,
34 וקנישקנין חשיב נצוק אף על גב דאינו עולה אלא
35 על ידי מציצה. דדמי לגישתא וכת גישתא
36 דחשיב ליה לקמן נצוק, מדפריך תלמודא עליה:
37 שמע מינה נצוק חיבור, אלמא גבי גישתא אף על
38 גב דאין היין עולה אלא על ידי מציצה ואין סופו
39 להתערב ממאליו כשאר נצוק אפילו הכי חשיב
40 ליה נצוק, הוא הדין נמי קנישקנין. ועוד, מדתני
41 רבי חייא "כשפחסתו צלוחיתו", אלמא דקסבר
42 דנצוק אינו חיבור. ואף על גב דקאמר: נצוק
43 תיביעי לך, לא הוי אלא דחוק ותיורצא בעלמא.
ועוד מבאי רבינו תם ראייה דנצוק אינו חיבור, מדפריך תלמודא בכל דוכתין: שמע מינה נצוק
44 חיבור, משמע דקשה לתלמודא לאסור בנצוק. ועוד, דרב הונא דדייק דנצוק חיבור מההיאס
45 דהנצוק והקטפרס ומשקה טופח כו', ודייק רב הונא מינה: לטומאה ולטהרה הוא דלא הוי
46 חיבור הא לענין יין נסך הוי חיבור, ולענין משקה טופח על כרחך אין דיוק זה אמת, דהא
47 בפרק "רבי ישמעאל" (עבודה זרה ס, ב) משמע דלענין יין נסך בעינן טופח על מנת להטפוח,
48 גבי ההוא די האשכח במעצרתא כו' אמר רב אשי: אי איכא טופח להטפוח כו', וכי הזכי
49 דאין הדיוק אמת לענין משקה טופח כדפירשתי - הוא הדין לענין נצוק נמי אינו אמת, וכן
50 היה דתני ביה. ועוד, מדעי לעיל (נו, ג) גבי מלחא דרב הונא דברגותיה: שמע מינה נצוק חיבור - מצינו
51 הדר ביה ורשן יתה ופחסד גדול יש לטמון על דברי רבינו תם להתייר נגע על ידי נצוק, אבל בהפסד מועט יכול להתמיר כדברי רש"י. אמנם אם משך יין מן החבית לתוך כלי
52 שיש בו יין נסך, אם יש בחבית ששים מן היין שבכלי שיש בו נסך - ודאי מותר אפילו למאן דאמר נצוק חיבור, דהא לא גרע חיבורו על ידי נצוק ממאליו מאליו היה כולו מעורב בחבית,
53 שהיה אז נטיל בששים כסתם ינם, כמו שפירש רבינו תם. ונצוק דמיתסר הזכי דמי? כגון שהיה היין מקלח מן החבית ובה גוי נגע ונגע בקילוחו שהוא הנצוק - כי האי מיתסר למאן דאמר
54 נצוק חיבור. ומכל מקום היבא שיש הפסד מרובה סומכין אפסק רבינו תם. אמר להו רבא לשפוכאי כי שפכיתו חמרא לגויס לא ליקרב גוי ולסייע בהייעבו כו' - והלכך יש להזהר בישראל
55 שופך יין מחבית לכלי אחר, שלא יסייע הגוי אלא אם כן ישראל אחר שמסייע הרבה עמו. וכשהיין מקלח מן הגיגיית אן מן החבית בעגלה לתוך הכובא, והגוי מגביה את העגלה כדי שיקלח
56 היין יפה יפה - זה היה מעשה ולא היה רבינו יצחק רוצה לומר לא איסור ולא היתר. ומכל מקום נראה, דכיון דבלאו הכי נמי היין מקלח, ולא הויעל מעשה הגוי אלא שעל ידי כך הוא
57 מקלח יותר יפה - אז כן מותר, דהוי מסייע שאין בו ממש. אבל יש ליהיר כשנשאר היין בכבוא והגוי מטה בכבוא בסיעו נער קטן ישראל, דהוי מסייע שאין בו ממש כדאמרן,
58 איכא

58 **בַּח** דְּעוֹבֵד בּוֹקְבִים מְדַרְבְּנֵן הוּא דְאִסֵּיר – כל מה שיין המתנענע
 59 מכח הגוי נאסר, הוא רק גזירה מדרבנן, ורק בההוא דְּנִפְסַק לְבְרֵאֵי –
 60 ביין שיוצא מחוץ לכלי, נְזָרוּ בֵּיהּ רַבְּנֵן שִׂיאִסֵּר, אֲךָ הָהוּא דְלִנְיָא –
 61 אותו היין שנשאר בתוך הכלי, לֹא נְזָרוּ בֵּיהּ רַבְּנֵן שִׂיאִסֵּר.
 62 הגמרא מביאה את אזהרת רב חסדא למוכרי היין, וממנה למדים
 63 שסבר ניצוק חיבור: אָמַר לְהוּ רַב חֲסִידָא לְהִנְהוּ כְּפִיתָא – למוכרי
 64 היין, כִּי בְּיִלְתִּיתוּ חֲמֵרָא – כשתמדרו יין למכור לְעוֹבְדֵי בּוֹקְבִים,
 65 קְטִיפֵי קְטוּפֵי – תקטעו את הקילוח. וטעמו של רב חסדא, הוא משום
 66 שסבר שניצוק חיבור, ואם לא יעשו כן, יאסר כל היין שבכלי המדידה
 67 מחמת היין שבכלי של הגוי. אִי נָמִי – או גם אפשר, שתעשו באופן
 68 אחר שלא יהיה כלל ניצוק, דְּנִפְסַיְי נְפִישֵׁי – שלא תערו בדרך שפיכה,
 69 אלא תעמדו מרחוק ותורקו את היין אל הכלי של הגוי, וכך לא יהיה
 70 חיבור של ניצוק.
 71 הגמרא מביאה את אזהרת רבא לפועלים השופכים את היין לכלים:
 72 אָמַר לְהוּ רַבָּא לְהִנְהוּ שְׂפּוֹכָאֵי – לאותם פועלים ישראלים הרגילים
 73 לשפוך יין מכלי לכלי, כִּי שְׂפָכִיתוּ חֲמֵרָא – כאשר אתם שופכים את
 74 היין, היזהרו שלא לִיקְרַב – שלא יתקרב עוֹבֵד בּוֹקְבִים לְפִינֵי
 75 בְּהִירִיבוּ – לעזור לכם בשפיכה, דְלִמָּא מְשַׁתְּלִיתוּ – שמא תשכחו
 76 וְשִׁירִיתוּ לֵיהּ עֲלִיה – ותעזבו את הכלי בידי הגוי, וְקִאֲתִי מִכְחוּ –
 77 והיין יגיע מכחו לכלי השני, וְאִסֵּיר – ובכך יאסר היין שבכלי
 78 התחתון.
 79 הגמרא מביאה מעשה שבא לפני רבא, ומביאה ראייה מכך לדין
 80 ניצוק ביין נסך: הָהוּא גְבֵרָא דְאִסִּיק חֲמֵרָא – מעשה באדם שהעלה
 81 (העביר) יין מחבית לחבית, בְּגִישָׁתָא וְבַת גִּישָׁתָא – בשני קנים
 82 המחוברים, ומכניס קנה אחד אל החבית המלאה, ומוציא בקנה השני
 83 להעלות יין אל תוך הקנה, ולאחר שמתמלא הקנה יין, מסלק פיו,
 84 והיין ממשיך לקלח מאליו, ומניחים כלי תחת הקילוח ובאופן שהיין
 85 שנאסף בכלי השני אינו נוגע בקנה המקלח. אָתָּא – בא עוֹבֵד
 86 בּוֹקְבִים, אָנַח יְדִיה אֲגִישָׁתָא – הניח את ידו בפי הקנה המקלח.
 87 אֲסִרְהִי רַבָּא לְכּוֹלִיה חֲמֵרָא – פסק רבא שכל היין אסור בהנאה, בין
 88 היין שבכלי השני, ובין היין שבכלי הראשון. מוכיחה הגמרא ממעשה
 89 זה שניצוק חיבור: אָמַר לֵיהּ רַב פֶּסָא לְרַבָּא, וְאָמְרִי לָהּ – ויש
 90 אומרים שרַב אָדָא פִּד מִתְנָה אמר לְרַבָּא, וְאָמְרִי לָהּ – ויש אומרים
 91 שְׂרַבִּינָא אמר לְרַבָּא, בְּמֵאֵי – מחמת מה נאסר היין שבכלי הראשון,
 92 האם בְּנִצּוֹק, שהרי הגוי נגע בראש המקלח והיין שם היה מחובר על
 93 ידי הקילוח שבתוך הגישתא אל היין שבכלי הראשון. וְשִׁמְעַת מִינָהּ
 94 – יהיה מוכח מכאן שניצוק חיבור.
 95 דוחה הגמרא: שְׂאֲנֵי הָתָּם – שונה הדין של גישתא מכל ניצוק, משום
 96 דְּכּוֹלֵי חֲמֵרָא – כל היין שבכלי הראשון אֲגִישָׁתָא וְבַת גִּישָׁתָא גְרִיר
 97 – נגרר ועולה מאליו אל הגישתא ובת גישתא, ועל כן אנו דנים את
 98 הגישתא כחלק מהחבית, שהכל כחבית אחת ארוכה, ונמצא שהגוי
 99 נגע ממש ביין שבחבית, ולא מחמת ניצוק נאסר.
 100 הגמרא מביאה דין נוסף האמור בכלי שיש בו קנה שמוציאים דרכו
 101 את היין: אָמַר מַר זוטְרָא בְּרִיה דְרַב נְחֵמָן, קְנִישְׁקֵינֵן – כלי שיוצאים
 102 מצדדיו כמה קנים, הנמשכים ועולים בגובה הכלי, וכשנותנים יין
 103 בכלי מתמלאים אף קנים אלו ביין, ויכולים כמה בני אדם לשתות
 104 ביחד מהיין, על ידי מציצה דרך הקנים, שְׂרִי – מותר לישראל לשתות
 105 בו ביהוד עם גוי, משום שבזמן המציצה אין היין שבפי הגוי יורד
 106 בחזרה לכלי. וְהֵי מִיָּלִי – ודין זה לא נאמר אלא באופן דְּקָרִים פֶּסַק
 107 יִשְׂרָאֵל – השישראל הקדים ופסק לשתות קודם שפסק הגוי לשתות,
 108 אֲבָל אם קָרַם וְפֶסַק הָעוֹבֵד בּוֹקְבִים לשתות קודם הישראל, לֹא
 109 נאמר דין זה, מפני שכאשר הגוי מפסיק לשתות, מיד חוזר לכלי יין
 110 שנגע בפיו, ואוסר את היין שבכלי.
 111 הגמרא מביאה מעשה מענין זה: רַבָּה פִּר רַב הוֹנָא, אִיקְלַע לְבִי רִישׁ
 112 גְלוּתָא – הזדמן לביתו של ראש הגולה, שָׂרָא לְהוּ לְמִשְׁתָּא – והתיר
 113 לבני ביתו של ראש הגלות, לשתות בְּקִנְיִשְׁקֵינֵן, ולא חשש לאיסור
 114 יין נסך.

1 **אִם יֵשׁ בּוֹ** – במשפך עֲבָבֶת יֵין – מקום שמתעכבת שם טיפת יין, היין
 2 שבצלוחית הישראל אִסוּר. ולכאורה, הֵא עֲבָבֶת יֵין בְּמֵאֵי קָא
 3 מְתַסְרָא – הטיפה עצמה שהתעכבה במשפך מחמת מה נאסרה והרי
 4 לא נגעה ביין נסך שבצלוחית הגוי, לֹא בְּנִצּוֹק – האם לא מחמת
 5 שהיתה מזוהרת על ידי הקילוח ליין שבצלוחית של הגוי, ואם כן,
 6 שְׁמַע מִינָהּ – מוכח מכאן שניצוק הוא חיבור לענין יין נסך.
 7 דוחה הגמרא: אין הכרח לומר שהיין שבמשפך נאסר בניצוק, שכן
 8 אפשר לומר שמדובר בדתני רַבִּי חֲזִיָּא – כמו ששנה רבי חייה
 9 (בברייתא שלון) משנה זו, שהוסיף בה שמדובר באופן שְׂפָחֶסְתוּ
 10 צְלוּחִיתוּ – שהצלוחית של הגוי התמלאה, עד כדי שנגע היין
 11 שבתוכה, בתוך המשפך, נמצא שהטיפה שבעכבת יין, אסורה לא רק
 12 משום ניצוק אלא משום שנגעה ממש ביין נסך, ולפי זה אין ממשנתינו
 13 ראייה לענין ניצוק.
 14 שואלת הגמרא: אֲבָל לֹא פְחָסְתוּ צְלוּחִיתוּ מֵאֵי, כלומר, לדברי רבי
 15 חייה שהעמיד בפחסתו צלוחיתו מה יהיה הדין באופן שהיין לא עלה
 16 בצלוחית, ונגיעתו ביין שבמשפך היתה רק על ידי ניצוק, האמנם לֹא
 17 נאסר היין שבמשפך, אם כן, מעתה תְּפָשׁוּט – תוכיח, דְּנִצּוֹק אֵינוֹ
 18 חִיבּוּר, ויהיה קשה על רב הונא שאמר שניצוק הוא חיבור ביין נסך.
 19 מיישבת הגמרא: לֹא – באמת אין הכרח לדייק מכאן לדין ניצוק ביין
 20 נסך, אלא רק פְחָסְתוּ צְלוּחִיתוּ תְּפָשׁוּט לָךְ דְאִסוּר, ונבאר, שרבי
 21 חייה בא לחפש, שפחסתו צלוחיתו הוא יותר חמור מניצוק, ואין פסק
 22 שהוא אסור, אבל דין נִצּוֹק ביין נסך, עדיין תִּיבְעֵי – תשאר בו בספק,
 23 האם רבי חייה סבר שהוא מותר ולכן לא העמיד באופן זה, או
 24 שהסתפק בזה, ולכן לא רצה להעמיד באופן זה.
 25 מביאה הגמרא ראייה נוספת ממשנתינו: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה
 26 (לעיל ע"א), הַמְעַרָה – ישראל השופך יין מְכֹלֵי שְׁלוֹ, לְכֹלֵי שֵׁשׁ בּוֹ יֵין
 27 נסך, אָת – היין שנשאר בכלי שְׁמַעְרָה מְכֹנֵן, מוֹתֵר. מדייקת הגמרא:
 28 שרק מה שנשאר בכלי שלו מותר, הֵא דְבִינֵי בִינֵי – היין שבקילוח
 29 שבין שני הכלים, אִסוּר. ואם כן, שְׁמַע מִינָהּ נִצּוֹק חִיבּוּר.
 30 מקשה הגמרא: אִי נִצּוֹק חִיבּוּר, אֲפִילוּ הֵיךְ הַגְּוִיה דְמָנָא – שבתוך
 31 הכלי של הישראל נָמִי לִיתְסֵר – גם צריך להאסר, שהרי הקילוח
 32 נוגע בכל היין שבתוך הכלי שממנו שופך. מתרצת הגמרא: הֵא לֹא
 33 קָשְׁיָא – זו אינה קושיא, משום שיש לומר דְקָא מְקַמֵּיף קְטוּפֵי –
 34 שקוטע את הקילוח, על ידי ששופך מעט מעט, באופן שלא יחבר
 35 הקילוח בין היין נסך לבין הכלי שלו. ממשכה הגמרא ואומרת: שאף
 36 שמדובר שמקטף קטופי, מְכֹל מְקוֹם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שְׁנִצּוֹק חִיבּוּר, שהרי
 37 כאמור, מדוייק במשנה שהיין דביני ובנין (שבין שני הכלים) נאסר,
 38 ועל כרחך שהוא משום שהוא מחובר בניצוק ליין נסך.
 39 דוחה הגמרא את הראיה: וְלִמְעַמֵּיךְ – ולשיטתך, שדייקת שרק מה
 40 שבתוך החבית מותר אבל מה שבין הכלים אסור, אם כן אִימָא
 41 סִיפָא, את שעירה לתוכו אסור, ויש לדייק אָת – היין שְׁעִירָה לְתוֹכּוּ
 42 – לתוך הכלי השני הוּא דְאִסֵּיר, הֵא דְבִינֵי בִינֵי שְׂרִי – מוכח
 43 נוכיח שניצוק אינו חיבור. מסיקה הגמרא: אֲלָא מכיון שנמצא שיש
 44 סתירה מהרישא לסיפא בדיוק זה, על כרחך שְׁמָהָא – ממשנה זו,
 45 לִיבָא לְמִשְׁמַע מִינָהּ – אין לדייק מה דין היין שביני ובנין.
 46 הגמרא מביאה ראייה מברייתא לדין ניצוק ביין נסך: תָּא שְׁמַע, שנינו
 47 בברייתא, הַמְעַרָה יֵין מְחִבִּית לְבוֹר שֵׁשׁ בּוֹ יֵין נסך, הַקִּילּוּחַ הַיּוֹרֵד
 48 מִשְׁפַּת הַחִבִּית וְלִמְטוּ, אִסוּר. והיינו, משום שהוא מחובר ליין נסך
 49 שבבור, ומוכח שניצוק חיבור.
 50 דוחה הגמרא: תְּרַנְמָה (העמיד וביאר) רַב שִׁשֵׁת את הברייתא, שלא
 51 מדובר בישראל המערה, אלא מדובר בְּעוֹבֵד בּוֹקְבִים הַמְעַרָה,
 52 ונאסר הקילוח לא משום ניצוק, אלא משום דְאֲתִי מִכְחוּ – שהקילוח
 53 בא מכחו של הגוי, וגורו חכמים לאסור יין שניצוק מכח הגוי. מקשה
 54 הגמרא: אִי – אם מדובר בעוֹבֵד בּוֹקְבִים הַמְעַרָה, אם כן אֲפִילוּ גֵזָא
 55 דְחִבִּיתָא – גם מה שבתוך החבית נָמִי מְתַסֵּר – גם צריך להיאסר,
 56 שהרי הגוי מסיט ומנענע את החבית בשעת השפיכה, ומדוע שנינו
 57 בברייתא שרק הקילוח היורד משפת החבית נאסר. מתרצת הגמרא:

56 דְּהִתְיָרָא, ונאמר על כך שאם היין נותן טעם במים כל התערובת
 57 אסורה, ואין אומרים שראשון ראשון מן היין הנופל במים של ההיתר
 58 מתבטל בהם ומותר ושוב אינו מצטרף לשיעור נתינת טעם, ושלא
 59 כדברי רב דימי האומר שכיון שנתבטל שוב אינו מצטרף. מתרצת
 60 הגמרא: לא, דְּקָא נְפִיל תְּמָרָא דְּהִתְיָרָא לְמֵיא דְּאִיסוּרָא – מים
 61 שנתנסכו לעבודה זרה, ומה שמבואר במשנה 'יין במים בנותן טעם',
 62 כוונת הדברים היא שכל שנפל יין של היתר למים של איסור, נאסר
 63 הכל, שהרי נתבטל ראשון ראשון מן היין שנפל כיון שהמים האסורים
 64 נתנו בו טעם והפך להיות כמותם עד שתפול בבת אחת כמות גדולה
 65 של יין שאין המים נותנים בה טעם, שבאופן זה אין היין מתבטל.
 66 מקשה הגמרא: וּמְדַרְיָשָׁא – וממה שהרישא, האומרת 'יין במים וכו'
 67 בנותן טעם, עוסקת בְּמֵיא דְּאִיסוּרָא, סִיפָא נְמוּ, המדברת בתערובת
 68 יין במים, עוסקת בְּמֵיא דְּאִיסוּרָא, וְקָתְנָי בְּסִיפָא, מֵיִם בְּיִין בְּנוֹתָן
 69 מַעֲם, והיינו לפי זה מים של איסור שנפלו ליין של היתר, שאם הם
 70 נותנים טעם ביין הרי הם אוסרים אותו, ואין אומרים שראשון ראשון
 71 שנפל מהם ליין נתבטל ואינו, ושלא כדברי רב דימי. מתרצת
 72 הגמרא: אִמְר לָךְ רַב דִּימֵי לֵישֵׁב שאלה זו, בּוֹלָה מְתַנְיָתִין מדברת
 73 בְּהִתְיָרָא לְגוּ אִיסוּרָא, וְרִישָׁא שנאמר בה 'יין במים וכו' בנותן טעם',
 74 מדובר בה דְּקָא נְפִיל תְּמָרָא דְּהִתְיָרָא לְמֵיא דְּאִיסוּרָא, וכוונת
 75 המשנה שלעולם יין היתר שנפל למים של איסור, נאסר, עד שיפול
 76 בבת אחת שיעור רב מאוד שאינו מתבטל. ובסִיפָא, שנאמר בה 'מים
 77 ביין בנותן טעם', מדובר בה דְּקָא נְפִיל מֵיא דְּהִתְיָרָא לְתְּמָרָא
 78 דְּאִיסוּרָא, וגם כאן הדין הוא כמו ברישא, שהכל נאסר עד שיפול
 79 מים רבים בבת אחת בשיעור רב מאוד שאינם מתבטלים.
 80 שמועה נוספת בשם רבי יוחנן, החולקת על דברי רב דימי משמו: כִּי
 81 אֲתָא רַב יִצְחָק בְּר יוֹסֵף אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמְעַרְה –השופר] יין נֶסֶךְ
 82 מְצַרְצָרוּ –פרו] קָמָן לְבוֹר הַמְלֵא יין של היתר, אֲפִילוּ הוא שופר ממנו
 83 לבור במשך כָּל הַיּוֹם בּוֹלוּ עד שהיין נסך שבבור כבר רב מאוד,
 84 רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן – כל מעט ומעט] של יין נסך הנופל לבור, כָּמֵל ברוב
 85 יין ההיתר שבבור, ואין היין נסך אוסר במשהו וגם אינו אוסר בנותן
 86 טעם, משום שהוא בטל ואינו והפך להיתר ומותר בהנאה. ואין דין
 87 זה אמור אלא וְנִקָּא בשופר מְצַרְצָרוּ קָמָן, דְּלֵא נִפְשֵׁי עֲמוּדָה –
 88 שאין הקילוח גדול, והנופל לבור הוא מעט מעט ומתבטל, אֲכַל
 89 בשופר מְקַבְּרִית, דְּנִפְשֵׁי עֲמוּדָה – שהקילוח היוצא ממנה לבור הוא
 90 גדול, לא נאמר שראשון ראשון בטל, שכיון שקילוח גדול הוא, אינו
 91 מתבטל, והיין אוסר את תערובתו במשהו, כאמור במשנה, ושלא
 92 כדברי רב דימי.
 93 על שיטה זו אין להקשות מן המשנה שממנה עולה לכאורה שאין
 94 אומרים ראשון ראשון בטל, וכפי שהקשו על דברי רב דימי, לפי
 95 שהמשנה מדברת ביין או מים שנפלו מחבית, ואילו לרב יצחק בר
 96 יוסף אין אומרים 'ראשון ראשון בטל' אלא בנפל מצרצור לבד.
 97 שמועה אחרת בשם רבי יוחנן, אודות תערובת יין נסך במינו ובשאינו
 98 מינו כאחד: כִּי אֲתָא רַבִּין אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, יין נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר מֵלֵא
 99 יין של היתר, ונאסר כל היין, כאמור במשנה שיעין נסך אוסר במינו
 100 במשהו, ולאחר מכן נֶפֶל שֶׁם גַּם קִיתוֹן – כליו] שֶׁל מֵיִם של היתר,
 101 שיש בו פי שישים מהיין נסך אך לא מכל היין שבבור, רֵואִין אֵת יין
 102 הַהִיתֵר פְּאִילוּ אֵינוֹ קיים, וְנִמְצָא שֶׁהַשָּׂאָר, דהיינו יין האיסור, הַמֵּיִם
 103 של ההיתר שנפלו לבור רַבִּין עֲלוּי – מרובים הם ממנו, שהם פי
 104 שישים ממנו, וְהֵם מְכַפְּלִין אֹתוֹ, ואין אומרים שכיון שנפל יין
 105 האיסור לבור ונאסר כל היין, נהפך הכל להיות יין של איסור, וצריך
 106 שיהיה במים שיעור בכדי לבטל גם את יין ההיתר, אלא מחשיבים
 107 כאיסור רק את היין נסך עצמו, וכיון שיש במים שיעור לבטלו, הרי
 108 הוא מתבטל.
 109 אף רבין אינו סובר כרב דימי, שהרי אמר שלולי שנפל קיתון המים
 110 היה נאסר כל היין שבבור, וכל מה שהתיר אין זה אלא מפני המים
 111 שנפלו לאחר מכן, ודעתו היא שרק מים מבטלים את היין, ואין יין
 112 ההיתר שבבור מבטל את היין נסך הנופל אליו.

1 אִיכָא דְּאִמְרֵי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, רַבָּה בְּר רַב
 2 הוֹנָא גּוֹפִיָה – בעצמו אִישְׁתֵּי בְּקִנְיָשְׁקָנִין – שתה בכלי זה, ולא חשש
 3 לאיסור.

משנה

5 המשנה מלמדת את דינו של יין נסך שנתערב בייתרו או במים אחרים:
 6 יין נֶסֶךְ אִיסוּר בהנאה, וְאִיסוּר את תערובתו (שאם נתערב באחרים
 7 נאסר הכל) בְּכָל שְׁהוּא – על ידי משהו ממנו שנתערב בה. דין זה
 8 הוא גם במים שנתנסכו לעבודה זרה.
 9 כיצד, אם נתערב יין בְּיִין, ואחד מהם יין נסך והשני יין של היתר, וכן
 10 אם נתערבו מֵיִם בְּמֵיִם, שנתערבו זה בזה מים שנתנסכו לעבודה זרה
 11 עם מים אחרים, שאלו הן התערובות של מין במינו, נאסרת התערובת
 12 בְּכָל שְׁהוּא מהאיסור, שאפילו מעט יין נסך אוסר יין של היתר בכמות
 13 גדולה מאוד, וכן מעט מים שנתנסכו לעבודה זרה אוסרים כמות
 14 גדולה מאוד של מים של היתר, שאין היין נסך והמים מתבטלים
 15 כאשר הם מעורבים במינם. אולם אם נתערב יין בְּמֵיִם וכן אם
 16 נתערבו מֵיִם בְּיִין, ואחד מהם איסור והאחר היתר, שזו תערובת של
 17 מין בשאינו מינו, אוסרים הם את התערובת רק בשיעור של נוֹתָן
 18 מַעֲם מהם המעורב בה, כלומר, שאם טעם היין או המים האסורים
 19 מורגש בתערובת, הרי היא אסורה, ואם אינו מורגש, כגון שיש
 20 בהיתר פי שישים מהאיסור, מותרת.
 21 זֶה הַכֵּל, אם נתערבו איסור והיתר מִין בְּמֵיִנו, כגון יין ביין או מים
 22 במים, נאסרת התערובת בְּמִשְׁהוּ מן האיסור המעורב בה, ואם
 23 נתערבו איסור והיתר מִין שְׁלֵא בְּמֵיִנו, כגון יין במים או מים ביין,
 24 נאסרת התערובת בְּנוֹתָן מַעֲם של איסור המעורב בהיתר.

גמרא

25 הגמרא תבאר את פרטי הדינים שבמשנה.
 26 הגמרא מביאה שמועה בשם רבי יוחנן אודות תערובת יין נסך: כִּי
 27 אֲתָא –כאשר בא] רַב דִּימֵי מארץ ישראל לבבל, אִמְר בשם רַבִּי
 28 יוֹחָנָן, הַמְעַרְה –השופר] יין נֶסֶךְ מְקַבְּרִית לְבוֹר הַמְלֵא יין של היתר,
 29 אֲפִילוּ הוא שופר מנמה לתוכו במשך כָּל הַיּוֹם בּוֹלוּ עד שהיין נסך
 30 שבבור כבר רב מאוד, שכבר אין בהיתר רוב כנגדו, רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן
 31 – כל מעט ומעט] של יין נסך הנופל לבור, כָּמֵל ברוב יין ההיתר
 32 שבבור, ואין יין נסך אוסר במשהו אלא כל הנופל ממנו מתבטל
 33 ואינו, וממילא גם אם נפל יין רב אינו מצטרף לשיעור האוסר כיון
 34 שנתבטל ואינו, ונמצא שהיין נסך הפך להיתר ומותר בהנאה.
 35 מדברי רב דימי יש ללמוד שני דינים: א. שאין יין נסך אוסר במינו
 36 במשהו, אלא כאשר נפל ההיתר אליו, ולא כאשר הוא נפל אל
 37 ההיתר שאז הוא מתבטל. ב. שיעין נסך הנופל להיתר, לא רק שהוא
 38 מתבטל אלא שאפילו נפל ממנו עוד ועוד אין כל היין נסך
 39 שנתערבת חוזר ומצטרף לשיעור האוסר, כיון שכבר נתבטל ואינו.
 40 הגמרא דנה אם דברי רב דימי אינם סותרים ממשנתנו: תִּנְן, יין נֶסֶךְ
 41 אִיסוּר וְאִיסוּר בְּכָל שְׁהוּא, מקשה הגמרא: מֵאֵי לָאו – האם אין
 42 מדובר דְּקָא נְפִיל אִיסוּרָא, היין נסך, לְגוּ הִתְיָרָא – לתוך יין ההיתר,
 43 ונאמר על כך במשנה שהתערובת אסורה משום משהו יין נסך שבה,
 44 ואין אומרים שראשון ראשון הנופל בטל ביין ההיתר, ושלא כדברי
 45 רב דימי שהתיר באופן זה. מתרצת הגמרא: לא, מדובר דְּקָא נְפִיל
 46 הִתְיָרָא לְגוּ אִיסוּרָא, ובאופן זה ההיתר הוא זה שאומרים עליו
 47 'ראשון ראשון בטל', ועל כן אפילו נפל היתר רב מאוד לתוך האיסור,
 48 עד שהיה בהיתר רוב נגד האיסור, אף על פי כן אין הוא מותר, שכל
 49 מעט ומעט של היתר שנפל לבור נתבטל באיסור והפך להיות כמותו,
 50 וההיתר המתבטל מצטרף אל האיסור לאסור את ההיתר הנופל
 51 לאחר מכן.
 52 תָּא שְׁמַע ראייה אחרת מדברי משנתנו, המוכיחה שלא כדברי רב
 53 דימי, יִין בְּמֵיִם, שזו תערובת של מין בשאינו מינו, בְּנוֹתָן מַעֲם.
 54 מקשה הגמרא: מֵאֵי לָאו דְּקָא נְפִיל תְּמָרָא דְּאִיסוּרָא לְמֵיא

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכג רש"י תוספות

1 **משנה** ומים כמים ב' – מים שנתנסכו לעבודה זרה נפלו במים הדיותר.
2 **גמרא** ראשון ראשון – שנפל בטיל בין כשר שבבור ומותר בהנאה. והאי
3 דקתני לקמן (עד, א): יין נסך שנפל בבור כולו אסור, מוקי לה כשנפל בחבית
4 גדולה ונשברה ונפל כולו כאחד. לכו היתירא – ולא אמרינן קמא קמא בטיל
5 ליה ברוב. היתירא לנו איסורא – דקמא
6 קמא והיתירא בטיל ליה. הכי גרסינן: יין
7 במים בנותן טעם. מאי לאו חמרא
8 דאיסורא לנו מיא היתירא – וקתני: מבי
9 ידוב טעמא בחמרא מיתסרו הכי גרסינן:
10 לא חמרא היתירא בנו מיא דאיסורא –
11 ואשמעינן דכל כמה דיהבי מיא טעמא
12 בחמרא איתסר עד שיבטל טעם היין את
13 טעם המים, ובגן דנפיל כוליה כחודא, דלא
14 אפשר למיא דאיסורא לבטיל. הכי גרסינן:
15 ומדרישא מיא דאיסורא סיפא נמי מיא
16 דאיסורא וקתני סיפא מים בין בנותן טעם,
17 אלמא איסורא בנו היתירא אף על גב
18 דרובא היתירא לא אמרינן קמא קמא
19 בטל. אמר לך רב דימי כוליה מתניתין
20 היתירא בנו איסורא – ורישא מיא
21 דאיסורא, וסיפא מיא היתירא. ואין הלכה
22 כרב דימי, שהיה בא רב יצחק והחמיר. בא
23 רבין והחמיר, ולקמן פסקינן: יין נסך במינו
24 במשהו. "צרצור קטן" גרסינן, והוא פך קטן.
25 ובעירובין לגבי בגדים בפרק אחרון (קג, ב)
26 גרסינן "צ'צול קטן", והוא קשר של משי.
27 רואין את היתיר כאלו אינו – ולא
28 אמרינן: הרי נאסר כל היין ורבה היין על
29 המים, דהא הוי גמרא רובא. אלא באיסור
30 שנפל גרידא משערין, ואיכא מיא רובא.
31 אלמא פליג רבין אדרב אימי, ואשמעינן
32 דמיא הוא דמבטל חמרא. אבל חמרא לא
33 מבטל חמרא. תחלה – קודם יין נסך, דבי
34 נפל יין נסך אשכחיה מיא ובטלוה. מצא
35 מין את מינו – לבסוף, וניעור. כלומר
36 נתחוק וניתוסף איסורו ורבה יין על המים.
37 לשון "ניעור" – [וזכריה דן] "כאיש אשר
38 יעור משנתו, כמו "הניעור בלילה" [ואבות
39 פרק ג משנה ד], וכל היעור דהני "מצא מין
40 את מינו וניעור" היינו פירושה. ויש
41 שמפרשין "וניעור" – נוער מתורתו ראשונה
42 ונדבק בחבירו ונתחוק. ואם כן "ניעור" מיבעי
43 ליה. ואיכא דמתני – להא דרב שמואל
44 בר יהודה אמנתיתן. מאן דמתני לה
45 אמנתיתן לא ענין תחלה – ואפילו נפל
46 קיתון לבסוף סבירא ליה דמבטלין מים את
47 האיסור. ומאן דמתני אמילתיה דרבין בעי
48 תחלה – דאי לאו תחלה אתא לאשמעינן,
49 מאי קמשמע לך? הא רבין נמי הכי קאמר
הגדילו

וכי אם היה אדם מערה חלב בקדירה של יתיר מעט מעט בסירוגין עד שנתרבה החלב לבסוף כל כך שהיה בו בנותן טעם לקדירה, וכי תעלה על דעתך שהוא מותר משום קמא קמא בטיל? אלא ודאי לא אמרינן קמא קמא בטיל כיון שיש כל כך מן האיסור לבסוף שהוא נותן טעם. ואם תאמר: כיון דעד ששים קאמר כדפרישית, אם בן מה חידוש הוא זה, לאשמעינן שיהא בטל עד ששימו ויש לומר: דאתא לאשמעינן, דאף על גב דקתני מתניתין יין בין במשהו – דלא מיירי באיסורא לנו היתירא, אלא מיירי בהיתירא לנו איסורא. ואם תאמר: ולפירוש רש"י, דפירש קמא קמא בטיל אפילו אין בו ששים – הא אסרינן במתניתין (עד, א) יין נסך שנפל לבורו ויש לומר: דנפל בפעם אחת בקילוח אחד, דלא אמר קמא קמא בטיל, אבל הכא שנפל טיפה אחר טיפה – מותר, משום דאמר: קמא קמא בטיל. תא שמע יין במים בנותן טעם מאי לאו דקפיל חמרא דאיסורא לנו מיא היתירא – וקאמר דלא אמרינן קמא קמא בטיל, וקשיא לרבי יוחנן. ואם תאמר: ומאי קושיא? האמרין לעיל דלא אמרינן קמא קמא בטיל כי אם עד ששים, ואם כן שפיר קאמר דאוסר בנותן טעם, דהיינו כי ליכא ששימו ויש לומר, דהכי פריך: מאי לאו דקפיל לנו היתירא, ומדאא סיפא מיירי באיסורא לנו היתירא – רישא נמי דקתני יין בין במשהו מיירי בכדאי גוונא, דנפל איסורא לנו היתירא. וקתני: במשהו, וקשיא לרב דימי אמר רבי יוחנן. ורובא צרצור קטן דלא נפיש עמודיה אבל חבית נפיש עמודיה לא – פירש רבינו יצחק, דהוא היין רב דימי דאמר בתבית – דוקא נקט חבית, אבל גניגד דנפיש עמודיה טפי מחבית לא אמר קמא קמא בטיל. רואין היתיר כאלו אינו – רבין אתא לאפלוני אדרב דימי, דאשמעינן דוקא מיא מבטלי חמרא. אבל חמרא לא מבטל חמרא. ופירש הקונטרס דאין הלכה כרב דימי, שהרי אחר רב דימי בא רב יצחק והחמיר, ובא רבין והחמיר. ולא נראה טעם זה, דאדרבה היה לנו לפסוק בשל סופרים כדברי חמקיל, והיינו כרב דימי דמיקל טפי מכולו. מכל מקום נראה הדלכה כרבין ולא רב דימי, ולא מטעמיה דרש"י, אלא משום דרבין בר סמכא הוא טפי כדאיתא ביבמות פרק "הבא על יבמתו" (סד, ב).

איכא דאמרי רבה בר רב הונא גופיה אישתי בקנישקנין – תימה: היאך היה שותה בקנישקנין, נהי דלא הוי חיבור, מכל מקום היה לו לחוש דלמא פסיק קדים ברישא גוי ופירש רבינו חננאל, דלא מיירי עם הגוי, אלא שהיה שותה עם ישראל בקנישקנין. ואם תאמר: אם כן מאי קא משמע לך? יש לומר: דקא משמע לך דלא מיתסר בזמן הזה משום שמהו, לאפוקי ממאן דאוסר דהוה במסכת שבת לשתות בקנישקנין בזמן הזה. פרק "במה אשה" (שבת סב, ב). יין ומים במים במשהו – פירש רבינו תם, דדוקא יין נסך ממש שנתנסך לעבודה זרה הוא דהוי במשהו, אבל סתם יינם בששים, וכן מגע גוי במים מיירי במים שידוע שנתנסכו לעבודה זרה, דאי בסתם מים ליכא איסור, דכוותיה קתני יין שידוע שנתנסך לעבודה זרה, אבל סתם יינם הוי בששים אפילו מין במינו. כמו כל איסורין שבתורה, וההיא דאגרדמים גוי, דקאמר עלה בתוספתא שטיפת יין אוסרת במשהו, אף על גב דלא הוה ודאי נסך – איכא למימר דאתיא כרבי יהודה דאמר: מין במינו אפילו באף לא בטיל אפילו בשאר איסורין. ועוד אומר רבינו יצחק, דאפילו אם נפשו לומר דסתם יינם במשהו, אפילו הכי הוי סתם יינם בזמן הזה בששים. ודוקא בימי התנאים והאמוראים שהיו בקיאים הגרים בטיב עבודה זרה, דאו שייכא ניסוך, התמירו בסתם יינם לאוסרו כמו יין נסך ממש. הלכך לענין ביטול כשאר איסורין דמי, ובטל בששים כמו שאר איסורין. **בי** אמר רב דימי אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל – פירושו: אפילו מתרבה היין נסך לבסוף, מכל מקום אמרינן ראשון ראשון בטל. משמע הבא דרב דימי סבר קמא קמא בטיל. ותימה: דבבבורות פרק "הלוקח" (כב, א) אמרינן: הלוקח ציר מימם הארץ משיקו במים וטהור, ממה נפשך: אי רובא מיא גנידו – הא עביד ליה השקה, ואי רובא ציר – ציר לא בר קבולי טומאה היא. פירושו: ומיעוט מיא דאית ליה בטלי, דציר הוא רוב. ומסיק עלה: לא שנו אלא לטבול בהן תלו, אבל לקדירה לא, דמצא מין את מינו וניעור. ולא אמר קמא קמא בטיל. ורב דימי קאמר לה לראשונה החתום ועוד קשיא לרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דבשמעתין אמר רבי יוחנן: ראשון ראשון בטל, ובגדים (נו, ב) אמר רבי יוחנן: גידולין של תרומה שגדלו ורבו גידוליו על עקר – אסור אפילו לבדן לאובלן משום טבל, ולא אמרינן ראשון ראשון בטילו ויש לומר: דבשמעתין נמי דקאמר ראשון ראשון בטיל – היינו עד שולא יפול שם כל כך מן היין נסך בין הכל שלא יאחז ביה ששים, אבל אם נפל כל כך מן הנסך לסירוגין בין הכל שאין בהיתר ששים כדי לבטלו – אסור, משום דמצא מין את מינו וניעור. ותדע שזה הוא, דאי לא תימא הכי,

איכא דאמרי: רבה בר רבא הוה גופיה אישתי בקנישקנין. משנה יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא. יין גיון ומים במים – בכל שהוא. יין במים ומים גיון – בנותן טעם. זה הפלל: מין במינו – במשהו, וישלא במינו – בנותן טעם. **גמרא** פי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: המערה יין נסך מחבית לבור, אפילו כל היום כולו – ראשון ראשון בטל. הנין: יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא; מאי לאו דקא נפיל איסורא לנו היתירא? – לא, דקא נפיל היתירא לנו איסורא. תא שמע: יין במים – בנותן טעם; מאי לאו דקא נפיל חמרא דהיתירא למיא דהיתירא? – לא, דקא נפיל חמרא דהיתירא למיא דאיסורא. ויבדרישא במיא דאיסורא – סיפא נמי במיא דאיסורא, וקתני סיפא: מים גיון – בנותן טעם! – אמר לך רב דימי: כוליה מתניתין היתירא לנו איסורא, ורישא – דקא נפיל חמרא דהיתירא למיא דאיסורא, סיפא – דקא נפיל מיא דהיתירא לחמרא דאיסורא. פי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: המערה יין נסך מצרצור קטן לבור, אפילו כל היום כולו – ראשון ראשון בטל. ודקא צרצור קטן, דלא נפיש עמודיה, אבל חבית דנפיש עמודיה – לא. פי אתא רבין אמר רבי יוחנן: יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים, רואין את היתיר כאלו אינו, והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו. פי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שנפל קיתון של מים תחלה, אבל לא נפל שם קיתון של מים תחלה – מצא מין את מינו וניעור. איכא דמתני לה אמנתיתן: יין גיון – כל שהוא. אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שלא נפל שם קיתון של מים, אבל נפל שם קיתון של מים רואין את היתיר כאלו אינו, והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו. מאי איכא בין דמתני לה אמנתיתן בין דמתני לה אדרבין? – מאן דמתני לה אמנתיתן לא בעי תחלה, ומאן דמתני לה אדרבין בעי תחלה. **איחמר:** יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים, אמר

1 **משנה** ומים כמים ב' – מים שנתנסכו לעבודה זרה נפלו במים הדיותר.
2 **גמרא** ראשון ראשון – שנפל בטיל בין כשר שבבור ומותר בהנאה. והאי
3 דקתני לקמן (עד, א): יין נסך שנפל בבור כולו אסור, מוקי לה כשנפל בחבית
4 גדולה ונשברה ונפל כולו כאחד. לנו היתירא – ולא אמרינן קמא קמא בטיל
5 ליה ברוב. היתירא לנו איסורא – דקמא
6 קמא והיתירא בטיל ליה. הכי גרסינן: יין
7 במים בנותן טעם. מאי לאו חמרא
8 דאיסורא לנו מיא היתירא – וקתני: מבי
9 ידוב טעמא בחמרא מיתסרו הכי גרסינן:
10 לא חמרא היתירא בנו מיא דאיסורא –
11 ואשמעינן דכל כמה דיהבי מיא טעמא
12 בחמרא איתסר עד שיבטל טעם היין את
13 טעם המים, ובגן דנפיל כוליה כחודא, דלא
14 אפשר למיא דאיסורא לבטיל. הכי גרסינן:
15 ומדרישא מיא דאיסורא סיפא נמי מיא
16 דאיסורא וקתני סיפא מים בין בנותן טעם,
17 אלמא איסורא בנו היתירא אף על גב
18 דרובא היתירא לא אמרינן קמא קמא
19 בטל. אמר לך רב דימי כוליה מתניתין
20 היתירא בנו איסורא – ורישא מיא
21 דאיסורא, וסיפא מיא היתירא. ואין הלכה
22 כרב דימי, שהיה בא רב יצחק והחמיר. בא
23 רבין והחמיר, ולקמן פסקינן: יין נסך במינו
24 במשהו. "צרצור קטן" גרסינן, והוא פך קטן.
25 ובעירובין לגבי בגדים בפרק אחרון (קג, ב)
26 גרסינן "צ'צול קטן", והוא קשר של משי.
27 רואין את היתיר כאלו אינו – ולא
28 אמרינן: הרי נאסר כל היין ורבה היין על
29 המים, דהא הוי גמרא רובא. אלא באיסור
30 שנפל גרידא משערין, ואיכא מיא רובא.
31 אלמא פליג רבין אדרב אימי, ואשמעינן
32 דמיא הוא דמבטל חמרא. אבל חמרא לא
33 מבטל חמרא. תחלה – קודם יין נסך, דבי
34 נפל יין נסך אשכחיה מיא ובטלוה. מצא
35 מין את מינו – לבסוף, וניעור. כלומר
36 נתחוק וניתוסף איסורו ורבה יין על המים.
37 לשון "ניעור" – [וזכריה דן] "כאיש אשר
38 יעור משנתו, כמו "הניעור בלילה" [ואבות
39 פרק ג משנה ד], וכל היעור דהני "מצא מין
40 את מינו וניעור" היינו פירושה. ויש
41 שמפרשין "וניעור" – נוער מתורתו ראשונה
42 ונדבק בחבירו ונתחוק. ואם כן "ניעור" מיבעי
43 ליה. ואיכא דמתני – להא דרב שמואל
44 בר יהודה אמנתיתן. מאן דמתני לה
45 אמנתיתן לא ענין תחלה – ואפילו נפל
46 קיתון לבסוף סבירא ליה דמבטלין מים את
47 האיסור. ומאן דמתני אמילתיה דרבין בעי
48 תחלה – דאי לאו תחלה אתא לאשמעינן,
49 מאי קמשמע לך? הא רבין נמי הכי קאמר
הגדילו

קַכְד עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

הגדילו – המים והיין באיסור, שנפל מן נסך בסוף והגדילו – אסור. ולא אמרינן: רואין
את ההיתר כאילו אינו, אלא מן נסך מתחבר למינו ואין המים רבין עליו. וכל שכן
אם נפלו מים בסוף, כדאמרו ליעיל. הגדילו בהיתר – שנפל מן הייתר בסוף – כבר בטל
מן נסך במים, שהמים רבו עליו בהיתר לבדו, ומשכח לגמרי שוב אינו חוזר וניעור.
ורבי יוחנן אמר אפילו הגדילו באיסור –
הואיל ומים נפלו תחלה, לא אמרינן: מצא
מין את מינו. אמר ליה רבי ירמיה לרבי יודא
כו' – רבי ירמיה לא היה קים ליה בטעמייהו,
וסבר דטעמיה דחוקיה משום דאחר אחרון
אינו בא כרבי אליעזר, הלכך נפל מן נסך בסוף
– אסור, נפל כשר בסוף – מותר. ורבי יוחנן
כרבנן, דאמר: עד שיהא באיסור לבדו כדי
לבטל את המים, אבל היתר לא יצטרף עמו
לבטל את המים ולאסור. לא שנו – לרבי
אליעזר, דאם נפלה היתר בסוף – מותר. אלא
שקדם וסילק את האיסור – ולא נשלם
השיעור אפילו על ידי צירוף. אבל לא קדם
וסילקו – מצטרף היתר לאיסור להשלים את
השיעור. חוקיה דאמר כמאן – אי כרבי
אליעזר קאמר, אפילו הגדילו בהיתר – אסור,
דהכא ליבא למימר קדם וסילקו. ואי כרבנן,
אפילו הגדילו באיסור – מותר. דהא אמרינן:
אפילו נפל איסור בסוף – אינו אסור! אלא –
גבי פלוגתא דשאור איבא למימר חוקיה ורבי
יוחנן תרייהו אי כרבי אליעזר אי כרבנן,
דטעמא דהכא ודהתם לא דמי. דשאור היינו
טעמא דלא בטיל – משום דמתקן לכולה
עיסה, ואיסוריה לאו במשחה, ורבי אליעזר
ורבנן בזה וזה גורם פליגי. בין נסך – במינו
איסורו במשחה ושלא במינו בנותן טעם,
ופלוגתא דחוקיה ורבי יוחנן משום מינו
ושאינו מינו. וברואין קמיפלגי – חוקיה סבר:
לא אמרינן רואין את מינו כאילו אינו, ושאינו
מינו רבה עליו ומבטלו. אלא כיון דין כשר
קודם לין נסך, וין כשר היה רבה על המים,
כי נפל מין נסך – מצא מין את מינו וניעור.
אבל כי נפל נסך ברישא – בטל ליה במים,
דמים היו טפי עליה. וכי הדר נפל כשר שרי,
דמשכח מן נסך לא אמרינן חוזר וניעור.
ורבי יוחנן – סבר: כיון דנפל נסך למינו
ושאינו מינו – רואין את מינו כאילו אינו,
ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. וזונו – במים
לפי כח היין, ויש במים שבשניהם כדי לבטל
את התרומה ברוב. מהו – מי אמרינן: רואין
של חולין כאילו אינו, והמים רבים על
התרומה. או דלמא מצא מין את מינו וניעור,
ורבה היין על המים: זה חבלל – דמתניתין.
דמשום מין נסך לא יצטרך, דהא תנא ליה:
מין במינו במשחה וין במים בנותן טעם, אלא
לאיתוי שאר איסורין תא. כל נותן טעם
במינו בששים מנעשירין כדאמרינן בשחיטת
חולין (צב, א). חוין משכחל וין נסך – לקמן
מפרש טעמא. הטה אחת פומרת הכרי –
מתרומה, דהא לא אתפרש שיעורא דידה,
אלא "ראשית דגגך" כתיב, ואפילו כל דהו,
ורבנן הוא דאמר: עין יפה אחד מארבעים,
עין רעה אחד משישים. בינוית אחד מחמשים. כמה אמרו מבל איסורו במשחה במינו
– אמרו, אבל שלא במינו בנותן טעם. משום דבמינו איבא למימר כהיתרו כן
איסורו, אבל בשלא במינו ליבא למימר הכי, אלמא טעמא משום הכי הוא.

חזקיה אמר הגדילו באיסור אסור – פירש רש"י: כגון היין של היתר היה בבור ואחר
כן נפל עליו מין נסך, דמצא מין את מינו וניעור. ולא שנו כי נפלו מים תחלה
לא שנו לבסוף, דלא אמרינן רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו
ומבטלין אותו, אלא היין מתחבר למינו ונעשה הכל מין נסך, והשאר אין במים שיעור
לבטלו. הגדילו בהיתר – כגון שהיין נסך היה
בבור ונפל של מים, וכשנפל עליו
היין של היתר כבר נתבטל מן נסך במים,
שהמים רבין עליו בהיתר לבדו ונתבטלו,
ומשכח לגמרי שוב אינו חוזר וניעור. ורבי
יוחנן, הגדילו באיסור נמי מותר, דלא אמר
מצא מין את מינו וניעור, והוא שנפלו מים
תחלה כפירוש רש"י. וקשיא, דחוקא הוא, דהא
– מה שחעמיה רש"י מלתיה דרבי יוחנן
כשנפלו מים תחלה, דאם כן היה ליה לפרש
ועוד קשה הא דפירש: הגדילו בהיתר – כגון
שנפל מין של היתר לבסוף, דהא לישינא דקאמר
"מין נסך שנפל לבור" משמע דאיבא מין של
היתר בבור, דהכי משמע לישינא, כמו שהוא
לדעיל דקאמר: המערה מן נסך מחבית לבור
כו'! לכן נראה ל: הגדילו המים באיסור –
כלומר, בשעה שנפלו מים לבור היה כבר
מעורב היין נסך בין של היתר – אסור, דלא
אמר רואין ההיתר כאילו אינו כו' כיון שכבר
נאסר. הגדילו בהיתר – כגון שנפל מים של
היתר תחלה בבור ואחר כך מין באיסור –
הכל מותר כיון שבטל. דהיינו שלא היה כבר
נאסר. ורבי יוחנן אמר: הגדילו נמי באיסור, בין
שנפלו מים תחלה בין לבסוף מותר, דאית ליה
"רואין". שני כוסות – תימה: למה לי טלח את
מינו אפילו מינו דין של חולין יסייע לבטל,
דא רבי יוחנן לית ליה במינו במשחה אלא
טבל וין נסך, ותרומה נמי עלת במנא ואחר,
אלמא דבטיל במיניה ויש לומר: דהכא מיייר
ברליבא מאה ואחר, ולכך אינו מבטל. חוץ
מטבל וין נסך – והוא היין דמים במים
במשחה. מבל מאי טעמא דכהיתרו כן
איסורו – מה היתירו במשחה כשמואל, דאמר
שמואל: הטה אחת פומרת את הכרי, וכי היכי
דכל שהוה חשוב להיתרו – חשוב נמי לאסור.
ותימה: דהכא משמע דטעמא דטבל במשחה
דכהיתרו כן איסורו, ובירושלמי קאמר דטעמא
משום דטבל יש לו מתירין, וכל דבר שיש לו
מתירין אפילו באלף לא בטיל, כגון טבל
ושביעית ומעשר והקדש כשהו במינו, אבל
שלא במינו בנותן טעם, והשאת תרי טעמי
למה ליה ויש לומר: דצריכי תרייהו, דאי ליבא
אלא חד טעמא דיש לו מתירין, הוי אמנא,
דוקא היבא דהבעלים בעיר, דאז יש לו מתירין
שהבעלים יכולים להפריש, אבל אי ליבא
בעיר, אף על גב דיכול לילך במקום שהבעלים
שם, מבל מקום כיון שיש לו טורח והוצאה הוי
כשאין לו מתירין, כמו שפירש רבינו תם בפרק
"הזהב" (בבא מציעא נג, א) דלא מיקרי יש לו
מתירין אלא בלא טורח ויצאה, הלכך אצטרך
טעמא דהכא משום דכהיתרו כן איסורו. ואי
ליבא אלא טעמא דהכא, הוי אמנא דלא הוי
במשחה אלא טבל גמור דהיתרו במשחה כשמואל,
מעשה, דהיתרו הוי ביה במשחה, דהא מעשר מן המעשר בעי אפרושי, הוי אמנא
דאיסורו לא הוי במשחה, לכך אצטרך טעמא דירושלמי דיש לו מתירין.
אלו

אמר חזקיה: הגדילו באיסור – אסור, הגדילו בהיתר
– מותר; ורבי יוחנן אמר: אפילו הגדילו באיסור –
מותר. אמר ליה רבי ירמיה לרבי יודא: לוימא, חזקיה
ורבי יוחנן בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קמיפלגי:
דתנן: שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך
העיסה, לא בזה פדי לחמיץ ולא בזה פדי לחמיץ,
ונצטרפו ונמצו – רבי אליעזר אומר: אחר אחרון אני
בא, וחכמים אומרים: בין שנפלו איסור בתחלה ובין
בסוף, אינו אסור עד שיהא בו פדי לחמיץ? –
ותסברא? והאמר אביי: לא שנו אלא שקדם וסילק
את האיסור, אבל לא קדם וסילק את האיסור – אסור;
חזקיה דאמר כמאן? אלא, הכא ברואין קמיפלגי,
לחזקיה לית ליה רואין, לרבי יוחנן אית ליה. ומי
אית ליה לרבי יוחנן רואין? והא פני מיניה רבי אסי
מרבי יוחנן: שני כוסות, אחד של חולין ואחד של
תרומה, ומוזג ועירבן זה בזה, מהו? ולא פשט ליה!
– מעיקרא לא פשט ליה, לבסוף פשט ליה. אתמר
נמי: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר
רבי אסי אמר רבי יוחנן: שני כוסות, אחד של חולין
ואחד של תרומה, ומוזג ועירבן זה בזה – רואין את
ההיתר כאילו אינו, והשאר מים רבין עליו ומבטלין
אותו. "זה הכלל: מין במינו – במשחה, שלא במינו –
בנותן טעם". רב ושמואל דאמרי תרוניהו: כל איסורין
שבתורה, במינו – במשחה, שלא במינו – בנותן טעם;
"זה הכלל" לאתווי מאי? לאתווי כל איסורין שבתורה.
רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוניהו: כל איסורין
שבתורה, בין במינו בין שלא במינו – בנותן טעם, חוין
מטבל וין נסך, במינו – במשחה, וישלא במינו – בנותן
טעם; ו"זה הכלל" – לאתווי מבל. תניא פותיה דרב
ושמואל, תניא פותיה דרבי יוחנן וריש לקיש. תניא
פותיה דרב ושמואל: כל איסורין שבתורה, במינו –
במשחה, שלא במינו – בנותן טעם. תניא פותיה דרבי
יוחנן וריש לקיש: כל איסורין שבתורה, בין במינו בין
שלא במינו – בנותן טעם, חוין מטבל וין נסך, במינו
– במשחה, שלא במינו – בנותן טעם. בשלמא וין נסך,
משום חומרא דעבודה זרה, אלא מטבל מאי טעמא?
– בהיתרו קד איסורו, דאמר שמואל: הטה אחת
פומרת את הכרי, ותניא נמי הכי, כמה אמרו: מבל
אוסר בכל שהוא? במינו, שלא במינו – בנותן טעם.

משנה

משנה

48 התנא כמה דברים שאוסרים את תערובתם מפני חשיבותם, ואמר
 49 התנא **הָרְאוּי לְעֶרְלָה, עֶרְלָה** - פירות האילן שנשנו שם ששייך בהם
 50 איסור ערלה, הרי הם אוסרים את תערובתם משום ערלה, **וְהָרְאוּי**
 51 **לְכֵלְאֵי הַכֶּרֶם, כֵּלְאֵי הַכֶּרֶם** - ואלו ששייך בהם איסור כלאי הכרם,
 52 אוסרים את תערובתם משום כלאי הכרם, ומכיון שהתנא שנה אגודי
 53 פרך ורימוני בן לא היה צריך לחזור ולשנותם.
 54 מקשה הגמרא: **וְלִיתַנּוּ** - שישנה התנא **כְּפָרוֹת שֶׁל בְּעַל הַפֵּית** שהם
 55 גדולים וחשובים, **לְעֵינֵי חֻמֵי בְּפִסְחָה** - שאם נתערב ביכר חמץ
 56 בכיכרות אחרות, אוסרם בכל שוק, שאף הם דבר שבמנין ואיסורי
 57 הנאה. מתרצת הגמרא: **מֵאַן שְׂמַעְתָּ דְאָמַר לִיהּ** - מיהו זה ששמעת
 58 שאמר שכיכרות נחשבות לדבר חשוב, **רַבִּי עֲקִיבָא, הָא הֵנָּה לִיהּ**
 59 **הֶתֵּם** - הרי הוא כבר שנה זאת במשנה בערלה (שם), שמבואר שם
 60 שלחכמים יש ששה דברים שאינם בטלים מחמת חשיבותם, וְרַבִּי
 61 **עֲקִיבָא מוֹסֵף אֵף כְּפָרוֹת שֶׁל בְּעַל הַפֵּית**, שאף הם נחשבים דבר
 62 חשוב ואינם בטלים. ומכיון שכבר נשנה שם, לא הוצרך התנא לשנות
 63 שוב משנה זו.
 64 שנינו בסיום המשנה: **הָרִי אֱלוֹ אוֹסְרִין וְאוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהוּא**. הגמרא
 65 מבררת מדוע התנא כפל דבר זה. שואלת הגמרא: **לְמַעוּטֵי מַאי** - מה
 66 מיעט התנא בזה ששנה שוב שרק אלו אוסרים בכל שהוא. משיבה
 67 הגמרא: **לְמַעוּטֵי דְרַבְּרֵי שְׂבַמְנִין וְלֹא אוֹסְרֵי הֵנָּה**, כגון חתיכת
 68 נבילה שמותר בהנאה ונמכר במנין, שאינה אוסרת את תערובתה. **אִי**
 69 **נְמִי לְמַעוּטֵי דְבַר שֶׁהוּא אוֹסְרֵי הֵנָּה וְלֹא דְרַבְּרֵי שְׂבַמְנִין**, כפרוסת
 70 חמץ בפסח שאינה אוסרת את תערובתה בכל שהיא.

משנה

71 משנתינו דנה בין נסך שנשפך ליין היתר, מה דינו: **יֵין נֶסֶךְ שֶׁנִּפְלַ**
 72 **לְפוּר** שהיה בו יין היתר, **פּוֹלוֹ אוֹסֵר בְּהֵנָּה**, שייך נסך אוסר בכל
 73 שהוא. **רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר**, תערובת יין נסך אינה אוסרת
 74 בהנאה את יינו של ישראל, אלא **יִמְכֹּר פּוֹלוֹ לְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים**, ונטול
 75 מהגוי מעות עבור כל היין שבבור. **הוֹיֵן מְדַמֵּי יֵין נֶסֶךְ שָׁבוּ** - חוץ
 76 מהכסף ששדה היין נסך שנפל לבור, שאותו אינו נטול מהגוי שלא
 77 להנות מיין נסך.

גמרא

78 הגמרא מבררת כמו מי ההלכה: **אָמַר רַב, הִלְכָה בְּרַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן**
 79 **גַּמְלִיאֵל** שמוכרו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו. וזה רק באופן
 80 שהתערבה חֵבִית בְּחֵבִית - חבית יין נסך בהרבה חביות אחרות, **אֲכַל**
 81 **לֹא יֵין בֵּינָן**, שכשהתערב יין ביין, כל היין אסור בהנאה. **וְשִׁמּוּאֵל**
 82 **אָמַר, אֶפְיֵלוֹ** אם נתערב יין בֵּינָן, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל
 83 שנמכר לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו. **וְכֵן אָמַר רַבָּה בַר בַּר הֵנָּה אָמַר**
 84 **רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאֶפְיֵלוֹ יֵין בֵּינָן** הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. **וְכֵן אָמַר**
 85 **רַבִּי שְׂמַוְאֵל בַּר נְתַן אָמַר רַבִּי הֵינְיָא, אֶפְיֵלוֹ יֵין בֵּינָן**. **וְכֵן אָמַר רַב**
 86 **נְחֻמִּין אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּהֵי אֶפְיֵלוֹ יֵין בֵּינָן**.
 87 **אָמַר רַב נְחֻמִּין, הִלְכָה לְמַעֲשֵׂהָ, יֵין נֶסֶךְ** - שידוע שהגוי ניסך
 88 לעבודה זרה, אם נתערב יין בֵּינָן, **אוֹסֵר כּוֹלוֹ בִּהְנָא**. ואם התערבה
 89 חֵבִית בְּחֵבִית מוֹתֵר, וימכרו כולן לגוי חוץ מדמי יין נסך. אבל בְּסֵתֵם
 90 יֵין שֶׁגִּי, שלא ידוע אם הדמיון לעבודה זרה, **אֶפְיֵלוֹ יֵין בֵּינָן**, מוֹתֵר
 91 בהנאה, וימכר לגוי חוץ מדמי יין האיסור.
 92
 93

גמרא

24 הגמרא מבררת מה הטעם בכל השנויים במשנתינו. מבררת הגמרא:
 25 **תֵּנָּה מַאי קְחָשִׁיב** - התנא במשנה, איזה סוג דברים הוא חישוב
 26 במשנתינו, **אִי דְרַבְּרֵי שְׂבַמְנִין קְחָשִׁיב** - אם הוא חישוב את הדברים
 27 שדרכם להמכר במנין מפני חשיבותם, אם כך יקשה, **לִיתַנּוּ נְמִי**
 28 **חֵבִיתוֹת נְבִילָה** - היה לתנא לשנות גם חתיכות נבילה שאם יתערבו
 29 באחרות, יאסרו אותם, כי גם חתיכות נבילה נמכרות במנין ואסורות
 30 באבילה. **וְאִי אוֹסְרֵי הֵנָּה קֵא הָשִׁיב** - ואם התנא חישוב דברים
 31 שאסורים בהנאה, שמכיון שאסורים בהנאה הם חמורים לאסור את
 32 תערובתם, יקשה, **לִיתַנּוּ נְמִי חֻמֵי בְּפִסְחָה** - היה לו לתנא לשנות גם
 33 שאם התערבה פרוסת חמץ בפסח באלף אחרות כולן אסורות.
 34 משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי הֵינְיָא בַר אֲבָא, וְאִיתִימָא רַבִּי יִצְחָק**
 35 **נִפְתָּא, הָא תֵּנָּה תְּרַתֵּי אִית לִיהּ** - התנא הזה סבר שמכיון שיש שתי
 36 מעלות לחשיבות, אוסרים את תערובתם, והיינו שהם **דְּרַבְּרֵי שְׂבַמְנִין**,
 37 **וְגַם אוֹסְרֵי הֵנָּה**. אבל פרוסת חמץ שהתערבה בפרוסות היתר,
 38 הואיל ואין דרכה למנות, בטילה ברוב, וחתיכת נבילה, אף שנמכרת
 39 במנין, כיון שמוותרת בהנאה בטלה ברוב.
 40 הגמרא מקשה שיש עוד דברים שנמכרים במנין ואסורים בהנאה.
 41 מקשה הגמרא: **וְלִיתַנּוּ אַגוּזֵי פְּרָדָּה וְרִימוּנֵי בְּרֵן** - שישנה התנא גם
 42 אגוזים הבאים מ'פרך, ורימונים הבאים מ'בדן', שאם הם אסורים
 43 מחמת שהם ערלה או כלאים, והתערבו באחרים אוסרים את
 44 תערובתם בכל שוק, **דְּרַבְּרֵי שְׂבַמְנִין וְאוֹסְרֵי הֵנָּה הוּא** - שאף אלו
 45 נמכרים במנין ואסורים בהנאה. מתרצת הגמרא: **הָא תֵּנָּה לִיהּ הֶתֵּם**
 46 - התנא כבר שנה דברים אלו שם, במשנה בערלה (פ' ג' מ"ז), שמנה שם
 47

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכז רש"י תוספות

1 אלו אסורין ואסורין בכל שהו יין נסך – פירש הקונטרס. מיירי בחבית יין נסך שנתערב
2 באלף חביות, כדאמרינן לקמן בגמרא דדבר שבמנין קחשיב. ועבודה זרה – צורת
3 עבודה זרה שנתערבה באלף צורות. ובשר בחלב – חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ונאסרה
4 בנותן טעם, וחזרה ונתערבה באלף חתיכות דהיתר – אסרות כולם. והאי תנא סבר דבשר
5 בחלב אסור בהנאה, כדמוכח בגמרא דהאי תנא

6 אינו קחשיב רק דאיכא תרתי איסורי הנאה ודבר
7 שבמנין, ופלוגתא היא בפרק "כל הבשר" (חולין
8 קטו, א) אי אסור בהנאה אי לא. ורבותי של
9 רש"י רוצין לפסוק מתוך משנתו דהבא, דבשר
10 בחלב נאסר במשאו. ומפרשים ד"אסורין בכל
11 שהוא" דקתני מתניתין היינו טיפת חלב שפלה
12 על חתיכת בשר גדולה אף על גב דליכא טעמא,
13 אי נמי חתיכת בשר קטנה שפלה בקדירה
14 מלאה חלב אף על גב דלא יהיב טעמא. וטעות
15 הוא בידם, דהא מפרש בגמרא דלא מיירי
16 מתניתין אלא בדבר שבמנין כגון חתיכה
17 בחתיכות, ומשום דהוי דרכן להימנות לא בטיל.
18 ואי טיפת חלב מיירי, או בחתיכת בשר קטנה
19 – הא לא הוי דבר שבמנין. ועוד, הא אסקינן
20 (עבודה זרה עג, ב): כל איסורי שבתורה נביתין
21 טעם, ואפילו רב ושמואל דאמרי: מין במינו
22 במשאו, בשלא במינו מודו. ועוד, דבבבילה
23 שמענתא דטיפת חלב ד"כ"ל הבשר" מיירי בהדיא
24 דבשר בחלב בנותן טעם. הא תנא ליה התם
25 הראוי לערלה ערלה כו' – ואם תאמרו: לעיל נמי
26 דפריך: וליחתי חתיכת נבילה, היה לה לתרץ
27 משום דהא תנא ליה במסכת חולין פרק "גיד
28 הנשה" (צו, ב), דתנן: חתיכה של נבילה
29 שנתערבה באלף כולן אסורות ויש לומר: דדאי
30 גבי חתיכת נבילה ליכא לשוני הכי, דאף על גב
31 דתנא ליה התם בחולין, מכל מקום הדר איבעי
32 ליה למתנייה הכא מרקתני בשר בחלב. וליכא
33 למימר דבא לאשמעינן דבמשאו – זה אינו,
34 דעל כרחך מיירי בחתיכה חשובה הראייה
35 להתבבד, דאי בחתיכה כל דהו – פשיטא
36 דבטלה. וליכא למימר משום דהוי איסור הנאה
37 לא בטלה אף על גב שאין בה חשיבות, שהרי
38 ערלה (ולאיים) וכלאי הכרם איסורי הנאה
39 נידחו, ואפילו הכי אמרינן: יעלו באחד ומאתים.
40 אלא ודאי מיירי בחתיכה חשובה כי ההיא

41 דחולין, אלמא הדר תני ליה אף על גב דבשר תנא ליה התם, ולכך הוה פריך: וליחתי
42 חתיכה של נבילה. ואם תאמר: ויין נסך דקתני לה במתניתין, על כרחך מיירי בחביות
43 סתומות, כיון דתרתני אית ליה, ואם כן אמאי תנייה הכא? הא כבר תנא ליה התם במסכת
44 ערלה (פרק ג משנה ז) דקתני: וחביות סתומות וצריך לומר, דאיצטריך לאשמעינן חומרא
45 אפילו בסתם יינם, אף על פי שהוא מדבריהם. ועוד איכא למימר, דיין נסך הכא במכילתין
46 עיקר הוא למתנייה – לכך תנייה אף על פי ששנה כבר במקומות אחרים כדאי גונא. אבל
47 שאר דברים שאינו שונה אותן כאן כי אם אגב גררא דיין נסך – שם אני אומר שלא חש
48 לשנות אותם השניים במקום אחר. **למעוטי** דבר שבמנין ואין איסורי הנאה – לכאורה

49 משמע דאתא למעוטי דלא הוי במשאו, ואם כן פליגא הך דהבא להדיא דפרק "גיד הנשה" (חולין ק, א) דקתני התם דחתיכת נבילה אינה בטלה משום דהוי דבר שבמנין, אף על גב
50 דלא הוי איסורי הנאה. וקשיא: דאם כן הוה ליה לתלמודא לאתויי מתניתין דהתם ולמפריכה מיניה אהדיא דהבא! לכך נראה לי: "למעוטי" דקאמר הכא – היינו דלא חשיב הכא דבר
51 שבמנין וליא איסורי הנאה, שלא ירד לשנות רק היכא דאיכא תרתי. וכדאי גונא איכא פרק קמא דבבא קמא (ה, א) למעוטי מסור ומפגל, דהוי נמי פירושו שלא ירד לשנותם אף על גב
52 דבא חשיב עלייהו. נמי למעוטי איסורי הנאה כו' – הכא הוי ודאי למעוטי איסורי הנאה דלא הוי במשאו, אלא טל כיון דלא הוי דבר שבמנין. כדפירוש לקמן. וקשה: השתא לא
53 הוי למעוטי דסיפא דומיא דלמעוטי דרישא, דרישא היינו שלא ירד לשנות דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה, אבל מכל מקום אמת הוא דהוי במשאו, וסיפא אמר דאתא למעוטי דלא
54 הוי במשאו כלל כדפירישתו! ושמא יש לישב: "למעוטי" דסיפא נמי דהיינו שלא ירד לשנותו, אבל מכל מקום אמת הוא דאיכא איסורא דהוי במשאו, כגון חמץ בפסח שאסור בהנאה,
55 דהוי במשאו אפילו בלא חשיבות דבר שבמנין, דהא אפילו תערובת דחמץ בעלמא הוי במשאו. והשתא ניהא, ד"למעוטי" דרישא ודסיפא ממשע חנך שני דברים שהקשה התלמוד מהם.
56 חתיכת נבילה וחמץ בפסח. מיהו, הא לא מתוקמא אלא לרב דאמר (בפסחים כט, ב): חמץ במשאו. **אמר** רב הלכה כרובן שמעון בן גמליאל בחבית דאמר ימכר כולו לגוי כו' – ואם
57 תאמר: וכי פליג רבן שמעון בן גמליאל אתם מתניתין, דקתני יין נסך במשאו, ואוקמינן בחבית בין החביות, וקאמר במשאו: ויש לומר: דרבן שמעון בן גמליאל מוקי לה לענין שלא
58 יכול למכור כל אחד ואחד לבדו, לפי שאינו בטל למיהוי היין נסך היתר על ידי ביטול. אבל כל התערובת (כחד) ודאי יוכל למכור חוץ מדמי חבית שבו.
הגת

1 **משנה אלו אסורין ואסורין בכל שהו** – כל מקום שנתערבו שם – אפילו אחד באלף
2 לא בטיל, ואסורין את כולן, יין נסך – חבית באלף חביות. ועבודה זרה – צורה
3 שעבודה, ונתערבה באלף צורות שאינן עבודה זרה. ועורות לבובין – דהוון נמי איסורי
4 הנאה כדאמרן ב"אין מעמידין" (עבודה זרה כט, ב). וציפורי מצורע וחולין שנשחטו
5 בעויה – איסורי הנאה הן, ובמסכת קדושין

6 (גו, א) מפרש להו. ושער נזיר – דאיסורי
7 הנאה הוא. דכתיב (במדבר ו): "ונתן על האש
8 אשר תחת זבח השלמים." ופטר חמור –
9 דאסור בהנאה כל זמן שלא נפדה. [וכשר
10 בחלב] – חתיכת בשר שנתבשלה בחלב,
11 ונאסרה בנותן טעם, וחזרה ונתערבה באלף
12 חתיכות – אסורת כולן בהנאה. והאי תנא
13 סבר: בשר בחלב איסור הנאה, דפלוגתא היא
14 ב"כל הבשר" בשחיטת חולין (קטו, א) ויש
15 שלמדיים ממשנתו דבשר בחלב במשאו,
16 וסבורין דהאי "בכל שהו" דקתני – כגון טיפת
17 חלב שפלה לקדירה או חתיכת בשר קטנה
18 שפלה לקדירה, ואפילו אין בה נותן טעם.
19 וטעות הוא בידם, דהא מפרשינן בגמרא
20 דתנא דבר שבמנין קתני, כגון חתיכה
21 בחתיכות, משום דדרכן לימנות חשיב ולא
22 בטיל. ואי בבשר שנתערב טעמו בחלב
23 קמיירי, או בטיפת חלב שפלה לקדירה [וכשר]
24 – מי הוי דבר שבמנין? ועוד, הא אוקימנא כל
25 איסורי שבתורה שלא במינו בנותן טעם,
26 ואפילו לרב ושמואל דאמרי במשאו – בשלא
27 במינו מודו, ובבבילה שחיטת חולין אמרינן:
28 בשר בחלב בנותן טעם. שער נזיר – דבר
29 הנמכר במנין הוא, מנה גזות בסלע, ועושין
30 מוחן שקין. **נמרא** אי דבר שבמנין קחשיב –
31 משום דדרכו לימנות לא בטיל, ואפילו לאו
32 איסור הנאה, נחשוב נמי חתיכות נבילות
33 תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה –
34 דאיכא תרתי לחשיבותא, דחשיב איסור
35 דידהו – הוא דלא בטיל. אבל חמץ, פרוסה
36 בפסח הואיל ואין דרכו לימנות בטיל, ומשליך
37 אחד מהן לנהר והשאר נותן לכלבו, וחתיכת
38 נבילה, אף על גב דהוה דבר שבמנין הוא, כיון
39 דלאו איסור הנאה הוא בטלה ברובא. ותרא
40 שדי לכלבים ואינן שרו באכילה. **אגוזי פרך**

41 – מקום, וכן רימוני בדין. אם של ערלה או של כלאי הכרם הן, ונתערבו באלף – כולן
42 ידלקו. **הא תנא ליה התם** – בסדר זרעים, ומייתא לה ב"ביצה שנולדה" (ג, ב) וביבמות
43 ב"הערלי" (פא, ב). וליחתי כבדות של בעל חבית – לענין חמץ בפסח, דדבר שבמנין
44 הוא ואיסורי הנאה! חבית בחבית – דשקיל חדא ושדי בהנאה ואינן נשתרו בהנאה,
45 אבל יין שנתערב ביין – כולו ואיסורי הנאה. הלכה למעשה – להורות על המעשה. יין
46 נסך – ממש, חבית בחבית מותר בהנאה חוץ מדמי אותה חבית, אבל יין ביין – כולו
47 אסור בהנאה. **סתם יינא אפילו יין ביין מותר** – בהנאה, חוץ מדמי אותו יין, וכן הלכה.

משנה
משמע דאתא למעוטי דלא הוי במשאו, ואם כן פליגא הך דהבא להדיא דפרק "גיד הנשה" (חולין ק, א) דקתני התם דחתיכת נבילה אינה בטלה משום דהוי דבר שבמנין, אף על גב
דלא הוי איסורי הנאה. וקשיא: דאם כן הוה ליה לתלמודא לאתויי מתניתין דהתם ולמפריכה מיניה אהדיא דהבא! לכך נראה לי: "למעוטי" דקאמר הכא – היינו דלא חשיב הכא דבר
שבמנין וליא איסורי הנאה, שלא ירד לשנות רק היכא דאיכא תרתי. וכדאי גונא איכא פרק קמא דבבא קמא (ה, א) למעוטי מסור ומפגל, דהוי נמי פירושו שלא ירד לשנותם אף על גב
דבא חשיב עלייהו. נמי למעוטי איסורי הנאה כו' – הכא הוי ודאי למעוטי איסורי הנאה דלא הוי במשאו, אלא טל כיון דלא הוי דבר שבמנין. כדפירוש לקמן. וקשה: השתא לא
הוי למעוטי דסיפא דומיא דלמעוטי דרישא, דרישא היינו שלא ירד לשנות דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה, אבל מכל מקום אמת הוא דהוי במשאו, וסיפא אמר דאתא למעוטי דלא
הוי במשאו כלל כדפירישתו! ושמא יש לישב: "למעוטי" דסיפא נמי דהיינו שלא ירד לשנותו, אבל מכל מקום אמת הוא דאיכא איסורא דהוי במשאו, כגון חמץ בפסח שאסור בהנאה,
דהוי במשאו אפילו בלא חשיבות דבר שבמנין, דהא אפילו תערובת דחמץ בעלמא הוי במשאו. והשתא ניהא, ד"למעוטי" דרישא ודסיפא ממשע חנך שני דברים שהקשה התלמוד מהם.
חתיכת נבילה וחמץ בפסח. מיהו, הא לא מתוקמא אלא לרב דאמר (בפסחים כט, ב): חמץ במשאו. **אמר** רב הלכה כרובן שמעון בן גמליאל בחבית דאמר ימכר כולו לגוי כו' – ואם
תאמר: וכי פליג רבן שמעון בן גמליאל אתם מתניתין, דקתני יין נסך במשאו, ואוקמינן בחבית בין החביות, וקאמר במשאו: ויש לומר: דרבן שמעון בן גמליאל מוקי לה לענין שלא
יכול למכור כל אחד ואחד לבדו, לפי שאינו בטל למיהוי היין נסך היתר על ידי ביטול. אבל כל התערובת (כחד) ודאי יוכל למכור חוץ מדמי חבית שבו.
הגת

קכח עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

1 הגת והמחץ והמשפך בו' – ושל עץ ושל אבן מנגב, וחו סהרתם. כשאינם מוזהבים מידי,
2 ולקמן מוקמינן בדרך בה גוי. ואם תאמר: והא רבא אמר לעיל גבי מתינתין: בדרך בה
3 גוי סגי לה בהדחה בעלמא ויש לומר: דמתניתין דלעיל מיירי בנת של ישראל שדרך בה גוי
4 לפי שעה, אבל הכא מיירי בשל גוי דבליעא טובא, לפי שהרבה פעמים דרך בה הגוי. ואם
5 תאמר: אם כן, היכי פריך בסמוך ממתניתין דקתני
6 דסגי בניגוב במוזפפין, להך ברייתא דקתני בה: 1
7 ואם היו מוזפפין אסורין, ומאי קשיא: הא
8 אוקימנא מתניתין בשל ישראל וברייתא בשל גוים
9 בדפרישית! ויש לומר: דבמוזפפין אין לחלק בין
10 של גוים לשל ישראל, לפי שהופת מגבילי בשעה
11 מועטת. דהוה שיעא – פירש הרב רבינו פטר:
12 כלי שנקב בו ונסתם בופת אינו חמור ככלי מוזפף,
13 שהחמירו בו אפילו לפי שעה לפי שמבניס לקיום,
14 ולא משום דבלע, ולכך רצה רב להחיר גת של
15 אבן ופותר דהוה שיעא ולא חש לבליעת זפת.
16 ואם כן, סתימת זפת הכלי שאין עשוי לקיום – סגי
17 ליה בהדחה ככלי עצמו, או ניגוב אם הוא כלי
18 שצריך ניגוב. ולפי זה, הגושפך שלנו שמוזפפין
19 מנט סביב הברזל – סגי להו בניגוב כמו המשפך
20 עצמו. מידו בכלים מוזהבים יש להחמיר,
21 שרגילים ומצוים. דרש רבא נעוה ארתחו –
22 פירושו: הגעילו הגחיות הגדולים. מכאן אמר
23 רבינו תם דעירוי ככלי ראשון, מדאמר הכא דעל
24 ידי עירוי מפליט היין הבלוע בגת. דעל כרחק על
25 ידי עירוי קאמר רבא, שהרי הגת גדולה וכבידה
26 שאין יכולין לחתה לתוך יורה מרותחת כדי
27 להגעילה, אלא על כרחק על ידי עירוי קאמר.
28 והשתא, כיון דהוה ככלי ראשון, אם כן הני כלים
29 שנאסרו על ידי כלי ראשון – סגי להו בהגעלה על
30 ידי עירוי. אבל רבינו שמואל בן מאיר חולק על
31 רבינו תם, ואומר דעירוי ככלי שני הוא לגמרי.
32 והא דמשמע הכא גת סגי לה בעירוי – שאני מן
33 נסך דתשמישו על ידי צונן. ועיקר דברי רבינו
34 שמואל בן מאיר ורבינו תם במסכת שבת פרק
35 "כריה" (מב, א): הא אלפס והקורה שהעבירין
36 מרותחין, ושם האריכו. ומסקנא דמילתא. פירש
37 רבינו ברוך דמילתא דעירוי תליא בפלוגתא דרב
38 ושמואל דפרק "ביצה צולין" בפסחים (עו, א)
39 דפליגי "אי תתא גבר אי עלא גבר, וקיימא לן
40 כמאן דאמר תתא גבר. מידו, גם עלילה מבשל
41 ומבליע כדי קליפה, דאדמיקר ליה בלע כדאמרין
42 פרק "ביצה צולין", הלכך עירוי אינו בכלי
43 ראשון ולא ככלי שני לגמרי, אלא מבשל ומבליע
44 הוא כדי קליפה ולא יותר. ואם כן, כלים שנאסרו
45 על ידי כלי ראשון שהם בלועים מעבר לעבר –
46 לא סגי בעירוי, שהרי העירוי אינו מפליט אלא
47 כדי קליפה ולא יותר. והני קערות שהם בולעות
48 על ידי עירוי, היה נראה כמו כן דסגי להו בעירוי
49 להגעילן, וכן פירשתי בסדר ביעור חמץ בקרבץ
50 שבת הגדול שיש עירוי רבינו יוסף טוב עלם: (פחו)
51 [סדר] קידרות אצור צריך לפלחא בו וקערות מותרות כי שקיל מורא עליהו לאנחא. ומידו
52 אין להלכה בו, אלא צריך להגעיל בכלי ראשון, משום דפעמים שתוחבין הקערות בתוך הכלי
53 ראשון ותוך יורה מרותחת. והשתא דפירשתי עירוי אינו לא מבליע ולא מפליט רק כדי
54 קליפה, אם כן הני חביות של גוים סגי להו בעירוי, דומיא דגת דקאמר הכא: "נעוה ארתחו".
55 ואם היה מוסך חגנו וקולפן מבלקט ובריהיטני ומסיר הקליפה של צד היין – סגי בהכי בלא
56 עירוי, דהא כי נעביר להו עירוי אינו מפליט עירוי כי אם כדי קליפה בו, רבא כי משדר להו גולפי
57 ורקיות בבית גוי או מעיר לעיר כדי לתקנו, צריך לחותמן מבפנים בגולת או באבן רכה שהיא כאבן סיד, כדי שיהא ניכר אם הגוי נוטל לחותן יין. מידו יש לדחות, דרוקא לדידו שהיו חביות
58 שלהם קטנים ונזחים לתת לחותן יין ולערוטם מיד, אבל חביות שלנו שהם גדולים ואינם נזחים לתת לחותן יין ולערוטם מיד – אין לחוש ואין צריך לחותמם. ומכל מקום טוב להחמיר.

1 משנה גת של אבן שופתה גוי – ואורחא למירמי ביה חמרא פורתא, לעבורי קוטרא
2 דזפתא. מנגבה – מפרש בגמרא: במים ואפר. של עץ – דבעיא זפת טובא ובלעא
3 חמרא טפי, רבי אמר: יגב כשל אבן, ורבנן פליגי. ושל חרס אף על פי שקילף את
4 הזפת הרי זו אסורה – קא סלקא דעתין דברי הכל דהיא, ומשום דחרס גופא בלא
5 זפתא בלע ליה לחמרא. גמרא אבל דרך
6 בה – בשאניא זפתה, לא בעיא ניגוב אלא
7 הדחה. אורחא דמילתא קתני – שדרך
8 הזופתין לזרוק בו יין. איכא דאמרי אמר רבא
9 דוקא זפתה – ולא דרך בה, הוא דסגי
10 בניגוב. אבל דרך בה – גוי, גת מוזפפת. לא
11 סגי לה בניגוב – אלא בקילוף, משום דעיל
12 חמרא בפילי דזפתא. דלא מצוחת עלי –
13 לעשותן בחכשו, שלא תפסיד את יינו ונמצא
14 צוחח עלי. שיעא = חלקה. מחץ = כלי שדולץ
15 בו מן הבור לחבית. הגת והמחץ והמשפך בו
16 – בשל חרס עסקין, מדקתני סיפא: של עץ
17 ושל אבן בו, ובשאין מוזפפות עסקין,
18 מדקתני סיפא: ואם הן מוזפפות – מכלל
19 דכולה ירשא בשאין מוזפפין. רבי מתיר
20 בניגוב – ולקמן פריך: והא אבן תנן בשל חרס
21 אף על פי שקילף הזפת אסורה! ומודה
22 בקנקנים – של חרס, אף על פי שאין מוזפפין.
23 שאסורין עד שילמאם שלשה ימים מים ומערך
24 מעת לעת, כדאמרין ב"אין מעמידין" (עבודה
25 זרה לג, א). פכניטו – כינטו של קנקן לקיום,
26 שהוה שוהה בו יין זמן מרובה. ושל עץ ושל
27 אבן – מנגבן והן טהורים דברי הכל, כל זמן
28 שאין מוזפפין. ואם היו מוזפפין אסורים – עד
29 שקילוף. והא אבן – תנן: בשל אבן אפילו
30 זפתה מנגבה דברי הכל, ולרבי יגב בשל עץ,
31 והכא קתני: אפילו בשל אבן דברי הכל
32 אסורין. קשיא בשל אבן דברי הכל אדברי
33 הכל, ובשל עץ קשיא דרבי אדרבוי מתניתין
34 דלא דרך בה – הלכך בשל אבן דברי הכל
35 בניגוב סגי, ובשל עץ לרבי יגב. ברייתא
36 דדרך בה – הלכך אפילו בשל אבן בעי קילוף,
37 וכל שכן בשל עץ. אמר מר הגת והמחץ
38 והמשפך של חרס רבי מתיר בניגוב – הואיל
39 ואינם מוזפפין. והא אבן נתן ושל חרס אף על
40 פי שקילף את הזפת הרי זו אסורה – אלמא,
41 אפילו לרבי חרס גופיה בלע ולא סגי בניגוב,
42 ואפילו לא דרך, וכל שכן הכא דאוקמינן
43 ברייתא דדרך בה! סיפא דמתניתין אתאן
44 לרבנן – והכי קאמרי רבנן: של אבן כי לא דרך
45 בה יגב, ושל עץ יקלוף, ושל חרס אסורה.
46 ולרבי, של אבן ושל עץ יגב, ושל חרס יקלוף,
47 כדקתני ברייתא דכשאינה מוזפפת סגי
48 בניגוב, אלמא מוזפפת יגב ושריא. נעוה
49 ארתחו – הגת הרתיחו ברותחין. "נעוה" כמו:
50 "טופון ועוודה בחמר". כי הוה משדר גולפי =
51 כדים רקים. סחוף להו אפומייהו – כופה אותן שוליהן למעלה פניהן לטהו, משום
52 חותם בתוך חותם. וחתים להו אבירציהו – חותם את פי חשק כלפי שוליהו, קסבר
53 כל כלי שמכניסו לקיום – אפילו אין מוסרו לגוי אלא לפי שעה, גזרו ביה רבנן כיון
54 עצמו, כי היכי דלא ליחיה לשהוייה ביד גוי. במים ולא באפר – בתמיה, מי מקירי ניגוב:
55 רב

עירוי, דהא כי נעביר להו עירוי אינו מפליט עירוי כי אם כדי קליפה בו, רבא כי משדר להו גולפי להרפניא סחוף להו אפומייהו וחתים להו אבירציהו – שמעינן מהכא דישאל השולח חביות
ירקיות בבית גוי או מעיר לעיר כדי לתקנו, צריך לחותמן מבפנים בגולת או באבן רכה שהיא כאבן סיד, כדי שיהא ניכר אם הגוי נוטל לחותן יין. מידו יש לדחות, דרוקא לדידו שהיו חביות
שלהם קטנים ונזחים לתת לחותן יין ולערוטם מיד, אבל חביות שלנו שהם גדולים ואינם נזחים לתת לחותן יין ולערוטם מיד – אין לחוש ואין צריך לחותמם. ומכל מקום טוב להחמיר.
איחמר

בניגוב, והיה דורך שם ענבים לאחר הניגוב, היה מפסיד את יינו.
הגמרא מביאה ברייתא שמבארת איך מטהרים כלי גויים: תנו רבנן, הנתת כלי שדורכים בו ענבים, והמחץ – כלי שמוציאים בו יין מהבור לחבית, והמשפך – ששופכים דרכו יין מכלי לכלי, של עובדי כוכבים, העשויים מחסר ואינם מוּפּפּים, רבי מתיר להשתמש בכלים הללו בַּבְּנִיגוּב – לאחר שינגבם, והקמים אוסרין. ומודה רבי בקנקנים של יין של עובדי כוכבים, שאף שלא זיפתו אותם הן אוסרין. מבררת הברייתא: ולדעת רבי, מה הפרש בין זה לזה – מה החילוק בין קנקנים, האסורים, לבין כלים אחרים המותרים בניגוב. משיבה הברייתא: זה הקנקנים בקיום – בקנקנים, נותן העובד כוכבים את היין כדי שיתקיימו שם זמן מרובה, ולכן אסורים, וזה אין מקניסו בקיום – אבל גת ומחץ ומשפך אינו נותן בהם יין אלא לזמן קצר, ולכן דיים בניגוב. דין נוסף: ואם היו הכלים הללו – גת ומחץ ומשפך – של עץ ושל אבן, ואינם מוּפּפּים, ינגבם. מסיימת הברייתא: וכל הכלים הללו, אם היו מוּפּפּים, אוסרין, עד שיקלוף את הזפת שנבלע בו יין. הגמרא מקשה סתירה בין הברייתא למשנתנו. מקשה הגמרא: והתני במשנתנו, גת של אבן שזיפתה עובד כוכבים, מנגבת והיא מותרת, ואילו בברייתא מבואר שגת של אבן מוּפּפּת, אסורה לדברי הכל. ועוד קשה, שבמשנתנו מבואר שלדעת רבי בגת של עץ ינגב, ואילו בברייתא משמע שגת של עץ מוּפּפּת אסורה אפילו לרבי, שהרי לא חלק בהו.
מתרצת הגמרא: המשנה והברייתא אינן עוסקות באותו אופן, אלא מתניתין – במשנתנו מדובר בַּלֵּא דַרְדָּךְ פה הגוי ענבים, ולכן בגת של אבן לדברי הכל די בניגוב, ובשל עץ סובר רבי שינגב, ואילו בברייתא מדובר בַּרְדָּךְ פה הגוי ענבים, וכיון שנכנס יין בחריצי הזפת, אפילו גת של אבן אסורה עד שיקלוף.
הגמרא מקשה סתירה נוספת בין המשנה לברייתא: אמר ר' ברייתא, הנתת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים, העשויים מחסר, רבי מתיר בַּבְּנִיגוּב, משום שאינם מוּפּפּים, והקמים אוסרין. וקשה, האנן תנן – הרי שינו במשנתנו, גת של חרס, אף על פי שקלף את הזפת, הרי זו אסורה, והטעם משום שהחרס עצמו בולע מהיין, וזהו שלא כדברי רבי שסובר שכל הכלים הללו שעשויים מחסר, נטהרים בניגוב. מתרצת הגמרא: אמר ר' ברייתא, סיפא דמתניתין אתאן לרבנן – הסיפא של משנתנו אינה כשיטת רבי, אלא כשיטת חכמים החולקים עליו בברייתא, וסוברים שהגת אסורה.
הגמרא מביאה תנאי נוסף בהכשרת הגיתות: דרש רבא, נעשה ארחתו – הרתיחו את הגת שנלקחה מגוי, כלומר, גת של עץ או אבן המוּפּפּת, ודרכו בה, שהתבאר בברייתא לעיל שלדברי הכל היא אסורה עד שיקלוף, אם רצונו להשתמש בה מיד, יגעילנה ברותחים.
הגמרא מביאה חומרא שנהג רבא בששלח קנקנים ביד גוי קנקנים הנה משדר גולפי להרפניא – כאשר רבא היה שולח ביד גוי קנקנים ריקים למקום שמו' הרפניא, היה נותן אותם בתוך שק, וקחיהו להו אפומיהו – והיה הופך את הקנקנים על שפתם, והתים להו אפריציהו – וכשהיה קושר את השק היה קושר מעל שולי הקנקן, וכך היה הקנקן נתון בשני חותמות.
מבארת הגמרא את טעמו: קסבר רבא שבל דבר – בלין שמשכניסו לקיום – שמכניסים בו את היין לזמן רב, אפילו שאינו מוסר את הכלי ביד גוי אלא לפי שעה – לזמן מועט, כמו כאן שנתנו ביד גוי רק להעבירו ממקום למקום, וזו ביה רבנן שיהא דינו כיון עצמו, וצריך שני חותמות, כדי שלא יהיה רגיל להשוות את כלי היין לזמן רב אצל הגוי.
שינו במשנה שגוי שיזפת גת של אבן צריכה ניגוב להטהר, הגמרא מבארת מהו הניגוב. מבררת הגמרא: במה מנגבין. משיבה הגמרא: רב אמר, במים. רבה בר בר חנה אמר, באפר.
תמזה הגמרא: וכי רב שאמר במים, התכוון לומר שרק במים ולא באפר, והרי בלי אפר אינו נקרא ניגוב. וכן רבה בר בר חנה שאמר שמנגבין באפר, וכי התכוון לומר שבאפר ולא במים, והרי אינו נחשב ניגוב ללא מים. משיבה הגמרא: אלא

משנה

משנתנו דנה איך מכשירים גת ו-מקום שדורכים בו את הענבים ועושים מהם יין, שהגוי זיפת אותה ונתן בה מיינו:
גת של אבן – מקום שדורכים בו את הענבים, העשוי מאבן, שזיפתה עובד כוכבים – שציפה אותה עובד כוכבים בופת, ודרכם היה לשפוך מעט יין על הזפת להעביר את עשן הזפת, ונבלע בופת מעט מהיין, אם בא ישראל להשתמש בגת מנגבת, והיא מותרת. וגת של עץ שזיפתה עובד כוכבים, רבי אמר, ינגב, וכדין גת של אבן, והקמים אוסרין, אין די בניגוב, כיון שבגת של עץ שמים יותר זפת, וגם הזפת שעל העץ בולעת יותר יין, אלא יקלוף את הזפת ואחר כך ינגב. וגת של חרס, אף על פי שקלף את הזפת, הרי זו אסורה, מפני שהחרס עצמו בולע מהיין, ולא רק הזפת.

גמרא

הגמרא דנה איך מכשירים גת שאינה מוּפּפּת לאחר שדרך בה הגוי ענבים: אמר רבא, מה ששינו שצריך ניגוב גת של אבן, היינו דוקא אם זיפתה, אבל אם רק דרדך פה הגוי ענבים, ולא זיפתה קודם לכן, לא – אין צריך ניגוב, אלא די בהדחת הגת.
תמזה הגמרא: פשיטא, הרי זיפתה תנן במשנה, ומשמע שאם דרך בה ענבים בלא זפת, אינה צריכה ניגוב. משיבה הגמרא: מהו דתימא – היית יכול לומר, שבאמת הוא תדון אפילו אם רק דרדך פה הגוי צריכה ניגוב, והאי דקתני – והטעם שנקטה המשנה לשון זיפתה, או רחוקא דמלתא קתני – שנה התנא את דרך בני אדם, שדרכם לתת יין בגת בשעה שמזפתים אותו, ואין כוונתו למעט אופן שהגוי דרך בה, קא משמע לן – לכן השמיענו רבא שאין הדבר כן, אלא כוונת התנא למעט שרק כשזופת צריך ניגוב, אבל אם דרך העובד כוכבים ענבים בגת שאינה מוּפּפּת, די להכשירה בהדחה.
הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רבא: איכא דאמרי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אמר רבא, מה ששינו שגת של אבן שזיפתה עובד כוכבים נכשרת על ידי ניגוב, דוקא זיפתה, אבל אם דרדך פה ענבים בגת מוּפּפּת, לא סגי לה בניגוב – לא די להכשירה בניגוב, אלא צריך לקלף מעט מהזפת, משום שנכנס יין בחריצי הזפת.
תמזה הגמרא: פשיטא, זיפתה תנן במשנה, ומשמע שרק אם זיפתה העובד כוכבים מועיל לה ניגוב, אבל אם דרך בה יין לאחר שזיפתה, אין מועיל לה ניגוב. משיבה הגמרא: מהו דתימא – היית יכול לומר שהוא תדון דאפילו אם דרדך פה הגוי די לה בניגוב, והאי דקתני זיפתה או רחוקא דמלתא קתני – ונקט התנא לשון זה, כיון שכך היא הדרך, שנותנים יין בגת בשעה שמזפתים אותו, ואין כוונתו למעט אופן שהגוי דרך בה, קא משמע לן רבא שאין הדבר כן, אלא דוקא זיפתה דיה בניגוב, אבל דרדך פה הגוי לא סגי לה בניגוב – לא די לה בניגוב, אלא צריכה לולף.
הגמרא מביאה מעשה שמתבאר בו כדברי רבא בלשון השניה, שאם דרך הגוי בגת מוּפּפּת צריך קילוף של הזפת: כפי ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא – כמעשה שהיה באדם שגוי זיפת לו את גיתו, ובא לפני רבי חייא, אמר ליה אותו אדם לרבי חייא, תב לי נברא דרבי לי מעצרתאי – תן לי אדם יהודע לטהר את הגת שלי, אמר ליה רבי חייא לרב, זיל פהדיה – לך עם אדם זה, ותיו דלא מצונחת עלי בי מדרשא וראה לומר לו דרך טובה להכשיר את גיתו, ואל תגרום שיפסד יינו ויבוא לצעוק עלי בבית המדרש. אול תתיה דתוה שיצא מפי – הלך עמו רב, וראה שהגת חלקה ביותר, אמר רב, הא ודאי בניגוב סגי לה – ודאי שגת זו דיה בניגוב, מכיון שהגוי לא דרך בה. פהדי דקא אזיל ואתי – תוך כדי שהיה רב מהלך שם, הווא פילא מתותיה – ראה חריצים תחת האבן, והוא דתוה מלא חמרא – וראה שאותם חריצים מלאים יין, חזר בו רב ואמר, הא לא סגי לה בניגוב – לגת זו ודאי לא די בניגוב, אלא יש צורך בקילוף, כיון שודאי הגוי דרך בה ולכן נכנס בחריצי האבן יין של הגוי. לאחר שהורה כן, אמר רב, והיינו דאמר לי תביבי – וזו היתה כוונת רבי חייא דודי, שאמר לי, תיו דלא מצונחת עלי בי מדרשא – ראה לומר לו דרך טובה להכשיר את הגת, ואל תגרום שיבוא לצעוק עלי בבית המדרש. שאם היית פוסק לו שדי

1 רב אמר שמנגב במים, והוא הדין לאמר – שצריך לנגב באפר
2 אחריהם. ורבה בר בר חנה אמר לאמר, והוא הדין למים – שצריך
3 לשטוף במים אחרי האפר.
4 מבארת הגמרא: ואף שרב אמר שיש להקדים את המים ואילו רבה
5 בר בר חנה אמר שיש להקדים את האפר, לא פליגי – לא נחלקו,
6 אלא הא ברטיבתא והא בגושקתא – בגת שעדיין היה בה מעט
7 לחלוחית יין, צריך קודם לשפשף באפר עד שתהא הגת נגובה, ואחר
8 כך לשטוף במים. ובגת יבשה, קודם נותן בה מים ואחר כך אפר,
9 ומשפשף.
10 הגמרא דנה כמה פעמים צריך לנגב במים ואפר: איתמר – נאמר
11 בבית המדרש, כי רב משמיה דרב אמרי – בבית מדרשו של רב
12 אמרו בשם רב, שמספר הפעמים שצריך לנגב את הגת שדרך בה
13 הגוי, הוא תלת, תלת – שתיים ושלש. בגת יבשה צריך שתי פעמים,
14 פעם אחת במים ופעם שניה באפר, ובגת שיש בה לחלוחית יין צריך
15 שלש פעמים, אפר ומים ואפר. ושמואל אמר שמספר הפעמים
16 שצריך לנגב את הגת שהגוי דרך בה הוא תלת, ארבע – שלש
17 וארבע, בגת רטובה צריך שלש פעמים, אפר ומים ואפר כדברי רב,
18 ובגת יבשה צריך ארבע פעמים, מים ואפר ומים ואפר.
19 הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת רב ושמואל: בסורא מתנו
20 הני – בסורא שנו את מחלוקת רב ושמואל כמו שלמדנו לעיל.
21 ובפומבדיתא מתנו – שנו כן, כי רב אמרי משמיה דרב – בבית
22 מדרשו של רב אמרו בשם רב, שמספר הפעמים שצריך לנגב את הגת
23 הוא תלת ארבע – בגת יבשה צריך שלש פעמים, מים ואפר ומים,
24 ובגת רטובה צריך ארבע פעמים, אפר ומים ואפר ומים. ושמואל אמר
25 שמספר הפעמים שצריך לנגב את הגת הוא ארבע וחמש – בגת
26 רטובה צריך ארבע פעמים, אפר ומים ואפר ומים כדברי רב. אך בגת
27 יבשה צריך חמש, מים ואפר, מים ואפר, ומים. ולא פליגי – ואין
28 מחלוקת בין מה ששנו בסורא לבין מה ששנו בפומבדיתא, אלא מר
29 קא חשיב מרא בתרא, ומר לא קחשיב מרא בתרא – בסורא לא
30 חישובו את המים הניתנים לאחר נתינת האפר, ולכך מנו בשיטת רב
31 רק שתיים ושלש ובשיטת שמואל שלש וארבע, אבל בפומבדיתא מנו
32 גם את המים הניתנים לאחר האפר, ולכך מנו בשיטת רב שלש
33 וארבע ובשיטת שמואל ארבע וחמש.
34 הגמרא מבררת איך מכשירים את הכלים שהשתמש בהם הגוי בגת:
35 בעו מיניה מרבי אבהו – שאלו בני הישיבה את רבי אבהו, הני גורגי
36 דארמאי – מין חבלים המכונים 'גורגי', שהיו קושרים בהם את
37 הענבים בעת דריכתם לייץ שלא יתפורו מכובד הקורה, שהשתמש
38 בהם הגוי לצורך יינו, מאי – איך מכשירים אותם.
39 אמר להו רבי אבהו, הניתנה – שנינו זאת בברייתא, הרי שהיו גתיו
40 ובית פדיו – מקומות שעושים בהם יין ושמן, ממאי, והיו בלועים
41 בהם יין או שמן טמאים, ובקש לעשותן במהרה – ורצה לטהרם כדי
42 שיובל לעשות בהם יין ושמן בטהרה, ולא יטמאו מהמשקים הטמאים
43 הבלועים בהם, הדין – לחוות גדולים, כמין דלת, שנותנים על
44 הענבים לסוחטם, והעדישין – הגת עצמה שנותנים בה את הענבים,
45 והלולבין – המטאטא שאוספים בו את הענבים המתפורים, מדיחין
46 במים, ובכך נטהרו. והעקלין – אותם חבלים שקושרים בהם את
47 הענבים המכונים 'גורגי', אם הם של נצרין ושל פצבון – עשויים
48 מענפים או מקנבוס, מנגבין במים ואפר, משום שהם בלועים יותר
49 מהיין של הגוי. ואם הם של שיפה ושל גמי – עשויים מדבר הנקרא
50 'גומא' או מגמי, מישגין שנים עשר חדש, כלומר אינו משתמש בהם
51 שנים עשר חדש, שיהיו ישינים, ומה שישתמש לאחר מכן, יהיה
52 טהור. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כדי לטהר עקלים אלו, מניחין
53 ואינו משתמש בהם מנת לנת ומבד לבד – מזמן זה של הגיתות

54 והבדים עד זמן הגיתות והבדים הבא, ודי בכך כדי לטהרם.
55 הגמרא מפסיקה את דברי הברייתא ומבררת במה נחלקו התנאים.
56 מקשה הגמרא: הרי הזמן שיש מגת לגת ומבד לבד הוא שנים עשר
57 חודש, ואם כן דברי רבן שמעון בן גמליאל היינו – הם כדברי תנא
58 קמא, ובמה נחלקו. מתרצת הגמרא: איכא בינייהו – החילוק ביניהם
59 הוא בחורפי ואפלי – באופן שהיה זמן מועט בין גת לגת, כגון
60 שהענבים הקדימו להתבשל, ויכלו להביא אותם כבר לגת מוקדם, או
61 כשהענבים אחרו להתבשל ונמצא שהזמן עד הגת השניה היה זמן
62 רב יותר. שבאופנים אלו לפי שיטת תנא קמא צריך שנים עשר חודש,
63 ולרבן שמעון בן גמליאל צריך להמתין עד זמן הגיתות הבא.
64 הגמרא חוזרת להביא את המשך דברי הברייתא: רבי יוסי אומר,
65 הרוצה למחרן מיד – הרוצה לטהר עקלים של שיפה ושל גמי, בלי
66 להמתין שנים עשר חודש או מגת לגת, מניעלן במים רותחין, או
67 חולטן במי ויתים – מבשלם במים שהתבשלו בהם ויתים. רבן שמעון
68 בן גמליאל משום רבי יוסי אומר, אם רוצה לטהרם מיד, מניחין
69 תחת צינור שמימיו כקלחין, או כמעון שמימיו ורדין – שוטפים,
70 והמים הזורמים יטהרו אותם. מבארת הברייתא: וקמה זמן צריך
71 להניחם תחת הצינור או במעין, עונה, ולהלן יבואר מהו שיעור
72 עונה.
73 מסיימת הברייתא: פדרה שאמרו ביין נסה, כה אמרו במהרות –
74 כדי טיהור הגת מייך נסך, כך גם מטהרים גת טמאה.
75 תמחה הגמרא: כלפי לייא – להיכן פונה דבר זה, כלומר, הלא
76 ההיפך הוא הנכון, שהרי במהרות קיימין – הברייתא ששנינו לעיל
77 נאמרה לענין טהרת גת טמאה. משיבה הגמרא: אלא כך יש לגרוס
78 בברייתא, פדרה שאמרו במהרות, כה אמרו ביין נסה – כך גם
79 מכשירים גת הנלקח מגוי, שלא יהיה יין נסך. ומכאן השיב רבי אבהו
80 תשובה לשואליו, שכך היא הדרך לרוצה לטהר את העקלים מייך
81 נסך.
82 שואלת הגמרא: וכמה הוא שיעור עונה שאמר רבן שמעון בן
83 גמליאל. משיבה הגמרא: אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן,
84 או יום או לילה. רבי הנא שאינה, ואמרי לה – ויש שאמרו זאת
85 בשם רבי הנא בר שאינה, אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן,
86 שיעור עונה הוא, חצי יום וחצי לילה.
87 אמר רב שמואל בר יצחק, ולא פליגי – אמוראים אלו אינם חלוקים
88 ששיעור עונה הוא שתיים עשרה שעות שלמות, אלא הא – שיעור
89 יום או לילה היינו בתקופת ניסן ותשרי, שזמני היום והלילה שווים,
90 ויום או לילה הם שתיים עשרה שעות, והא – שיעור חצי יום וחצי
91 לילה היינו בתקופת תמוז ושבט, שהימים והלילות אינם שווים, ולכן
92 צריך חצי יום וחצי לילה כדי שיחד יהיו שתיים עשרה שעות.
93 הגמרא מבררת איך מכשירים כלים נוספים שמשתמשים בהם לייץ
94 גוים: אמר רב יהודה, הני רונקי דארמאי – משמרות של גוים, כעין
95 שקים שמניחים בהם שמרים להוציא מהם יין, אם הם דמויא –
96 עשויים משער אדם, מדיחין במים, והו הכשרם, לפי שאינם בלועים
97 הרבה. ואם הם דעמרא – עשויים מצמר, מנגבין באפר ומים. ודכיתנא
98 – ואם עשויים מפשתן, מישגין – אינו משתמש בהם שנים עשר חודש,
99 משום שהפשתן בולע יותר מצמר. ואי איכא קמרי – ואם יש קשרים
100 בשקים אלו, שרי להו – צריך להתירם קודם שמכשירם, כדי שיעצ
101 היין שנכנס לשם.
102 הגמרא מבארת איך מכשירים סלים שהשתמש בהם גוי. הני דקולי
103 וחקלאתא דארמאי – אותם סלים ומסננות העשויות מענפים,
104 שמסננים בהם יין, השייכים לגוי, דחימי פחבלי דצורי – אם הם
105 תפורים בצורי דקל, נצרים קלופים, מדיחין במים ובכך מטהרם, לפי
106 שאינם בלועים.

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלא רש"י תוספות

1 **איתמר** בי רב במשימה דרב אמרי תרתי תלת ושמואל אמר תלת ארבע – פירש הקונטרס
 2 לשון ראשון: רב אמר תרתי תלת, ברטיבתא תרתי – אפר מים, תלת ביבשתא –
 3 מים אפר ומים. ושמואל אמר תלת ארבע, תלת ברטיבתא – אפר מים ואפר. ואף על פי
 4 שנתן מים להעביר האפר, מיא בתראי לא קחשיב. ארבע ביבשתא – מים ואפר מים ואפר,
 5 וכמו כן מיא בתראי לא קחשיב. בסורא מתנו
 6 הכי. בפומבדיתא מתנו: רב אמר תלת ארבע, ארבע ביבשתא
 7 תלת ברטיבתא – אפר מים אפר, ארבע ביבשתא
 8 – מים אפר מים אפר. ושמואל אמר ארבע
 9 חמש, ארבע ברטיבתא – אפר מים אפר מים,
 10 חמש ביבשתא. ולא פליגי רב ושמואל ללישנא
 11 דפומבדיתא, אלא דמר קחשיב מיא בתראי כו'.
 12 והקשה בקונטרס: ללישנא דסורא, כיון דפליגי
 13 רב ושמואל, דלרב סגי בחד אפר בתרוייהו
 14 ולשמואל בעינן תרי זימני אפר, מאי שנא בדבר
 15 חשיב מיא בתראי, ובדשמואל לא חשיב מיא
 16 בתראי? בשלמא ללישנא דפומבדיתא לא פליגי
 17 אלא במיחשב מיא בתראי לכך נראה לרש"י
 18 בעין אחר שפירש אביו: רב אמר תרתי תלת,
 19 תרתי ביבשתא – מים ואפר, תלת ברטיבתא –
 20 אפר מים אפר. ושמואל אמר תלת ברטיבתא –
 21 כרב, ארבע ביבשתא – מים אפר מים אפר.
 22 בפומבדיתא מתנו: רב אמר תלת ביבשתא – מים
 23 אפר מים, ארבע ברטיבתא – אפר מים אפר מים.
 24 ושמואל אמר ברטיבתא כרב וחמש ביבשתא,
 25 ולא פליגי סורא ופומבדיתא. וגם זה לא נראה,
 26 דאם כן הויא סברתן הפוכה דרב ושמואל, שהרי
 27 רב מיקל ביבשתא יותר מרטיבתא, ושמואל מיקל
 28 ברטיבתא יותר מביבשתא. לכך נראה לרבינו
 29 יצחק בענין אחר, והכי פירושו: רב אמר תרתי
 30 תלת, ביבשתא תרתי – מים אפר, ברטיבתא תלת
 31 אפר מים אפר. ושמואל אמר תלת ארבע, תלת
 32 ביבשתא וארבע ברטיבתא. שמואל בא להוסיף
 33 ולפרש מיא בתראי, בין ברטיבתא בין ביבשתא.
 34 בפומבדיתא מתנו: רב אמר תלת ארבע כפירוש
 35 ראשון שבקונטרס, תלת ברטיבתא – אפר מים
 36 אפר, ביבשתא ארבע – מים אפר מים אפר.
 37 שמואל אמר ארבע חמש, ארבע ברטיבתא וחמש
 38 ביבשתא. בא להוסיף ולפרש מיא בתראי
 39 בתרוייהו. ולא פליגי רב ושמואל, בין ללישנא
 40 דסורא בין ללישנא דפומבדיתא, אלא דרב לא
 41 חשיב מיא בתראי ושמואל חשיב מיא בתראי.
 42 דכיתנא דצבתא

על גב דבדרב לא חשיב ובדשמואל חשיב – נחא, משום דפלוגתייהו דרב ושמואל ליתא אלא במחשב מים בתראי. אלא ללישנא דסורא דסוף סוף פליגי, קשיא לי. גורני =
 עקלים, ובלעז ריבס"י, וזכרין אותן סביבות התפוח שלא יתפורו הענבים מכובד הקורה. ורב האי פירש עקלים השניות כאן כגון "ועקל בית הבד", עשוין כמין קופה מסורגת
 במצודה, ואחרי סחית הזיתים נותן הגפת באותו עקל, ומניח עליו ומכבדו להוציא המשקה הנשאר. הני גורני דארמאי כיצד מנגבין הדשין? הן העשוין כמין דלת, ונותנן על
 התפוח. הלולבין = טאטיתא, אשקיפ"א שמכבד בה הענבים המתפורין לאוספן. והעדשים – היינו גת עצמה שקורין מייט"ו. מדיחן – במים. ועל משנה זו יש לסמוך שאין צריך
 אפר לגת, מדפשיט מינה רבי אבהו ולא אמרינן: זו אינה משנה, דקתני בה דסגי לגת בהדחה, ומתניתין דקתני דבעי ניגוב, שמע מינה קמו בה רבנן בתראי ופשיטי הלכתא כוותיה.
 העקלים של נצרים = שבתים. ושל בצביון = קבוס, בלעי טפי, ובעו ניגוב באפר ומים. ושל שיפא – פי"ר. ושל נמי = יוניק, בלעי טובא. חרפי אפלי – מתג לגת, פעמים שזן
 יותר משנים עשר חדש דאפלי, ופעמים שזן פחות כגון בחרפי. הכי גרסינן בתוספתא: חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים. דרך לבשל זיתים להיות רכין להוציא שומן, חולטן,
 אשקל"ר בלעז, כמו "לחלוט ולאשישה" (פסחים לו, ב). רודפין = ריבד"ש, שוטפין. וכמה – מניחין שם? עונה, ולקמן מפרש כמה עונה. בתקופת ניסן ותשרי – שהיום והלילה
 שוין – או יום או לילה, התקופת תמוז וטבת שוין – חצי יום וחצי לילה, דשתים עשרה שעות שלמות בעינן. ריוון? – משמרת, כמין שקין שנותנין בהן שמרים
 להוציא את יין. דמויא – של שער אדם, ולא בלעי טובא. כיתנא – בלעי ניגוב באפר ומים. חלהא – כורת של שבתים שמסננין בהן יין. בחבלי דצורי – חבלים של צורי דקל.
 דצבתא

1 **רב אמר מים** – תחלה, והוא הדין שצריך אפר אחריה. ורבה בר בר חנה אמר: באפר
 2 תחלה, והוא הדין שצריך מים אחריהם. **ברטיבתא** – שיש בה לחלוותי יין, נותן אפר
 3 תחלה לשפוף עד שתהא נגובה, ואחר כך מים. **ביבשתא** – מים תחלה ואחר כך אפר,
 4 ומשפוף. תרתי תלת – ברטיבתא תרתי – אפר ומים, ביבשתא תלת – מים ואפר ומים.
 5 **תלת וארבע** – תלת ברטיבתא – אפר ומים
 6 ואפר. ואף על פי שחזרו ונותן מים להעביר
 7 האפר – גהו מים לא קא חשיב, דלאו לשום
 8 נגיבה אלא לנקותו מן האפר. וארבע ביבשתא
 9 – מים אפר ומים ואפר, ומים בתראי לא
 10 חשיבא. רב לא בעי אפר אלא חדא זימנא.
 11 ושמואל בעי אפר תרי זימני, בין ברטיבתא בין
 12 ביבשתא. **כפומבדיתא מתנו** – לרב תלת
 13 וארבע כדפרישית, ולשמואל ארבע
 14 ברטיבתא וחמש ביבשתא, דקחשיב מיא
 15 בתראי. **ולא פליגי** – רב ושמואל להאי לישנא
 16 דפומבדיתא, אלא לרב לא חשיב מיא בתראי,
 17 ושמואל חשיב מיא בתראי. ואית דמפרשי:
 18 ולא פליגי (ה"ג) והני לישנין דסורא
 19 דפומבדיתא, אלא דסורא לא חשיב מיא
 20 בתראי ודפומבדיתא חשיב להו, אבל רב
 21 ושמואל פליגי. והכי פירושו דמלתא: תרתי
 22 תלת, תרתי ביבשתא – מים ואפר, תלת
 23 ברטיבתא – אפר ומים ואפר. ושמואל אמר:
 24 תלת ברטיבתא כדקאמרת, אבל ביבשתא
 25 ארבע – מים ואפר מים ואפר, דבכולהו בעינן
 26 אפר תרי זימני. ובפומבדיתא מתנו לרב תלת
 27 וארבע, ביבשתא תלת – מים ואפר מים. והיינו
 28 נמי כדסורא, אלא דהני קא חשיב מיא בתראי.
 29 וברטיבתא ארבע – אפר ומים אפר ומים.
 30 ולשמואל ברטיבתא ארבע כדקאמרת, אבל
 31 ביבשתא חמש – מים ואפר ומים ואפר ומים,
 32 דביבשתא נמי בעי תרי זימני אפר, ולא פליגי
 33 הנך דסורא ודפומבדיתא כו'. אבל רב
 34 ושמואל פליגי ביבשתא, בין בדסורא בין
 35 בדפומבדיתא, דרב לא בעי בה אפר אלא חד
 36 זימנא, ושמואל בעי תרי זימני. לשון אבא מורי
 37 מנוחתו כבוד, והוא נראה בעיני. והראשון
 38 לשון מורי, וקשיא לי בנודה: מכדי ללישנא
 39 דסורא רב ושמואל מיפלג פליגי, מאי שנא
 40 דבדרב חשיב מיא בתראי, ובדשמואל לא
 41 חשיב מיא בתראי? לשמואל ארבע וחמש
 42 איבעי ליה למיתני! בשלמא לפומבדיתא, אף

על גב דבדרב לא חשיב ובדשמואל חשיב – נחא, משום דפלוגתייהו דרב ושמואל ליתא אלא במחשב מים בתראי. אלא ללישנא דסורא דסוף סוף פליגי, קשיא לי. גורני =
 עקלים, ובלעז ריבס"י, וזכרין אותן סביבות התפוח שלא יתפורו הענבים מכובד הקורה. ורב האי פירש עקלים השניות כאן כגון "ועקל בית הבד", עשוין כמין קופה מסורגת
 במצודה, ואחרי סחית הזיתים נותן הגפת באותו עקל, ומניח עליו ומכבדו להוציא המשקה הנשאר. הני גורני דארמאי כיצד מנגבין הדשין? הן העשוין כמין דלת, ונותנן על
 התפוח. הלולבין = טאטיתא, אשקיפ"א שמכבד בה הענבים המתפורין לאוספן. והעדשים – היינו גת עצמה שקורין מייט"ו. מדיחן – במים. ועל משנה זו יש לסמוך שאין צריך
 אפר לגת, מדפשיט מינה רבי אבהו ולא אמרינן: זו אינה משנה, דקתני בה דסגי לגת בהדחה, ומתניתין דקתני דבעי ניגוב, שמע מינה קמו בה רבנן בתראי ופשיטי הלכתא כוותיה.
 העקלים של נצרים = שבתים. ושל בצביון = קבוס, בלעי טפי, ובעו ניגוב באפר ומים. ושל שיפא – פי"ר. ושל נמי = יוניק, בלעי טובא. חרפי אפלי – מתג לגת, פעמים שזן
 יותר משנים עשר חדש דאפלי, ופעמים שזן פחות כגון בחרפי. הכי גרסינן בתוספתא: חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים. דרך לבשל זיתים להיות רכין להוציא שומן, חולטן,
 אשקל"ר בלעז, כמו "לחלוט ולאשישה" (פסחים לו, ב). רודפין = ריבד"ש, שוטפין. וכמה – מניחין שם? עונה, ולקמן מפרש כמה עונה. בתקופת ניסן ותשרי – שהיום והלילה
 שוין – או יום או לילה, התקופת תמוז וטבת שוין – חצי יום וחצי לילה, דשתים עשרה שעות שלמות בעינן. ריוון? – משמרת, כמין שקין שנותנין בהן שמרים
 להוציא את יין. דמויא – של שער אדם, ולא בלעי טובא. כיתנא – בלעי ניגוב באפר ומים. חלהא – כורת של שבתים שמסננין בהן יין. בחבלי דצורי – חבלים של צורי דקל.
 דצבתא

קלב עבודה זרה. פרק חמישי - השוכר את הפועל דף עה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תוספות

1 **דכיתנא** מיישגן - אומר רבינו תם: דמפות וסדינין שלנו ששרו בין נסך אן צריך ליישגן,
2 מדלא קאמר כל כלי פשתן תסם, אלא הני כלים שמנו חכמים שהיו בקיאין
3 דוקא בבליעתן, ואין לחלק בין יין נסך שהוא צונן ובין שאר איסור רוחח שנפל על המפות
4 - הכל יש להיתר בכבוס כלי שני, כי ודאי ידוע שעל ידי כבוס גדול שחובטין כמה וכמה
5 פעמים אין אפשר שלא יצא האיסור, ושמה יש
6 לחלק בין איסור שנרבק לשאינו נרבק כל כך, כר
7 כמו שמהלך בפרק "התערובות" (ובחים עט, ב).
8 **הסכין** שפה היא טהורה - בגמרא מוקי לה
9 לחתוך בה צונן, ולא דמי לסכין ששחט בה טרפה
10 דסגי בקיעות אבליותא פרק קמא דחולין (ח, ב).
11 דשאני סכין של גויים שבלוע שמונית טובא, אבל
12 סכין ששחט בה טרפה מחמת הדם דשריק - אין
13 השמונית נבלע, **מים** שהנדה טובלת - אף על
14 גב דרביעית סגי להטביל מחטין וצניעותין
15 מדאורייתא - היינו טבילת טומאה, אבל טבילת
16 כלי מדין חידוש הוא ובעי ארבעים סאה,
17 **והלכתא** כסופו - היינו כלים שמוחפין באבר
18 מנפנים, אבל אם מוחפין מבחוץ, וכן כלי עץ
19 המחושיקן סביב ברזל מבוחר, אפילו למאן דאמר
20 הכל הולך אחר המעמיד - אין צריכין טבילה,
21 כיון דאין משתמשין בהן דרך המתכת, דכלי
22 סעודה האמורים בפרשה היינו שמתמשין בהן,
23 **אבל** שאולין לא - אומר רבינו שמואל: ישראל
24 ששאל כלי מישראל חבירו שקנה מגוי - צריך
25 טבילה, כיון שבא לידי חיוב טבילה ביד ישראל
26 ראשון, **א** משום דקסבר משכנתא כוביני - ובין
27 דלא איפשיטא מטבילין למשכנתא בלא ברכה,
28 ואם יש לו כלי שקנה מן הגוי המחויב טבילה -
29 יטביל זה עמו ויברך על שניהם, והנותן כלי
30 לאומן גוי לתקן, ואפילו למאן דאמר אומן קונה
31 שבח כלי - אין צריך טבילה, כיון דאין שמו
32 עליו, דלא הוי כמעשה שהיה שהיו הכלים של
33 מדין, והמכור כלי לגוי וחזר ולקח ממנו - צריך
34 טבילה כיון שנקרא על שם גוי, אבל הממשכן
35 כלי לגוי וחזר ופדה - אין צריך טבילה, אף על
36 גב דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא כוביני,
37 לענין הא ודאי פשיטא דלא הוי כוביני, **מונעילין**
38 ומטבילין והן טהורין - לאו דוקא מונעיל ואחר כך
39 יטביל, אלא אפילו מטביל ברישא, דהך טבילה
40 אינה בשביל טומאה דליהוי כטובל ושרץ בידו,
41 דאפילו חדשים צריכין טבילה, ותנן נמי: סכין -
42 שפה והיא טהורה, אף על גב דלא טהרה לגמרי,
43 שהרי צריכה יגעול לחתוך רותח, אפילו הכי
44 מטביל לחתוך בה צונן, והא דתני בבביתא
45 מונעילין ברישא - משום דחמירא מפני האיסור,
46 **ובולין** שנשתמש בהן - למאן דתני מותר נטק
47 שפיר "עד שלא יטביל", אבל מאן דתני אסור -
48 אין לאסור אם שנשתמש בו קודם טבילה, מיהו
49 איבא למימר דגזר אטו קודם הגעלה וליבון.
בת

1 **דצכתא** - מין גמי, לישק"א, שרי להו - מתירין ואחר כך מנגבין, שהיין נבלע בקשרים,
2 **ונגע באשכולות** - והן מוטלות בין, ברחים - שטוחנין בהם וזיתים קודם ניתנין לבד,
3 ואחר כך נותנין בבד וטוען בקורה, **לא מפסיק טידי** - שהמשקה מחברין, ובזיתים אין
4 אשכולות, **משנה** את שדרכו להטביל - כלומר, כלי הראוי לטהר בטבילה אין
5 צריך תיקון אחר, כגון כלי שתשימשו על ידי
6 צונן - יטביל ותו לא צריך, להגעיל - בעים
7 רותחין, כגון כלי שתשימשו בכי, דהיינו
8 יורות וקדירות של מתכת - יגעיל, ובגמרא
9 מפרש דבעי נמי טבילה, **ללבן באור** -
10 כדמפרש ואזיל, **השפור והאסבלא** -
11 שתשימשו על ידי צלי, אסבלא = גירדל"א,
12 **שפה** - לטושה באבן של נפחים, מול"א
13 בלעז, **שפה** - לשון שופינא, לימיר בלעז,
14 **גמרא תנא** וכולן - אף הנגעלים
15 והמלובנים, כל דבר אשר יבא **נאש** -
16 שנשתמשו בו בני מדין על ידי האור -
17 תעבירו באש, כעין בולעו לאיסור יפליטנו,
18 כדאמרין: כבולעו קר פולטו, וטהר - קרא
19 יתיירא הוא האי "וטהר", **כמי** נדה יתחטא -
20 בכלי מדין כתיב, **בכל** דהו - אפילו במקוה
21 חסר, **וזוא דסרבאל** = מספרים שגוזזים בהן
22 בגדי צמר, הואיל וגזירת הכתוב היא ולא
23 משום פלוט איסור, דהא חדשים ולא בלעי
24 מידי מצרכת לה טבילה, **כלי** סעודה **אמורין**
25 **בפרשה** - הדכתיב "כל דבר אשר יבא באש",
26 ואין דרך להשתמש על ידי האור אלא כלים
27 של צורכי סעודה, ובהנהו כתיב "וטהר" -
28 טבילה, אבל זוא דסרבאל לא, **מנא דמרדא**
29 = אדמה וצפינו בקר מעורבין, ועושין מן
30 כלי, **כלי** מתכות **אמורין** - לענין טבילה
31 בכלי גויים, דכתיב (במדבר לא) "אך את
32 הזהב" וגו', וזכוכית - שנשתבר, ראוי להתכין
33 ולעשותו כלי, הכי גרסינן: הואיל ונשתברו
34 יש להן תקנה בכלי מתכות דמו - הואיל
35 וכי מתבר חזו לתקנינהו על ידי התכה - בכלי
36 מתכות דמו ובעו טבילה, **קוניא** = פלומיר"י,
37 תחלתו של חרס וחופין אותן בחופיא של
38 אבר, ותשימשו על ידי צונן, וניקח מן הגוים,
39 **כתולתו** - ולא בעי טבילה, דלאו המתכות
40 הוא, כסופו - בטר סופו אזלינן, שחיפהו
41 מתכות, וכלי מתכות הוא ובעי טבילה,
42 **בלקוחין** - שנחלטו ביד ישראל, ובמעשה
43 שהיה - במדין, שהיו חלוטין להם לישראל
44 הכלים, לשקועיה - שלא לפדות עוד, יגעיל
45 גוים דאסר **רחמנא** - במדין, דכתיב "תעבירו
46 באש וטהר" דבעי הגעלה, היכי משכחת לה?
בת

1 **שמייה**: לדידי מפרשא ליה מויניה דרבי יוחנן - פלי מתכות אמורין בפרשה, אמר רב אשי:
2 הני פלי וזכוכית, הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה, ככלי מתכות דמו, קוניא - פלוגי פה
3 רב אחא ורבינא, חד אמר: פתחלתו, וחד אמר: פסופו, והלכתא: פסופו, איבעיא להו: משפנתא, מאי? אמר מר בר רב אשי:
4 **אבא** משפן ליה גוי פסא דכספא, ואמבליה ואישתי ביה, ולא ידענא אי משום דקסבר: משפנתא פוביני דמאי, אי משום דתני
5 לגוי ידענתיה לשקועיה, תנו רבנן: הלוקח פלי תשמיש מן הגוים, דברים שלא נשתמש בהן - ממטבילין והן טהורין; דברים
6 שנשתמש בהן על ידי צונן, כגון פוסות וקתניות וצלוחיות - מדיחין ומטבילין והם טהורין; דברים שנשתמש בהן על ידי חמין,
7 כגון היורות תקוקמוסון ומחמי חמין - מונעילין ומטבילין והן טהורין; דברים שנשתמש בהן על ידי האור, כגון השפודין והאסבלאות
8 - מלבנן ומטבילין והן טהורין, וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושללא יגעיל ושללא ילבן - תני חדא: אסור, ותניא אידך:
9 מותר! לא קשיא, הא כמאן דאמר: נותן מעם לפנים - אסור, הא כמאן דאמר: נותן מעם לפנים - מותר, ולמאן דאמר נותן
10 מעם לפנים מותר, יגעילי גוים דאסר רחמנא היכי משפחת לה? אמר רב חייה בריה דרב הונא: לא אסרה תורה אלא קדירה
11 בת

60 יום נְעִשָׂה גִּיעוּל לְחִבְרוֹ - כל יום שמבשלים בבלי, נעשה אותו
61 בישול הגעלה לבישול של היום הקודם, ונמצא שלפני שמספיקות
62 הבליעות להיות 'נותר' כבר נפלטו, ולעולם לא יהיה בדפנות הכלי
63 בליעות של איסור.
64 הגמרא מבררת את תירוצו של רבא. שואלת הגמרא: תינח שְלָמִים -
65 תירוצו של רבא מובן, כשיש בכלי בליעות של קרבן שלמים, דְּכִיּוֹן
66 דְּלִשְׁנֵי יָמִים מִיתְאָכְלִי - שכיון שרקבן שלמים נאכל לשני ימים, נמצא
67 דְּמִקְמָי דְּיְהוּדֵי נִזְתֵר קָא תְּוֵי גִיעוּל - קודם שיעשו הבליעות מאתמול
68 'נותר', הרי יצאו הבליעות על ידי הבישול של היום השני, אֱלָא תְּחַטָּאת
69 - אבל כשמבשל קרבן חטאת, כִּיּוֹן דְּלִיּוּם וְלִילָה מִיתְאָכְלָא - כיון
70 שבשר חטאת נאכל רק ליום ולילה, נמצא דְּכִיּוֹן מְכַשֵּׁל בְּהַ תְּחַטָּאת
71 ו-היום חטאת, למחרת בבוקר כבר תְּוֵי נִזְתֵר, וְכִי תִדְר - וכשחוזר
72 ומְכַשֵּׁל בְּהַ לְמַחַר אוּ שְלָמִים אוּ תְּחַטָּאת, קָא פְּלִיט נִזְתֵר דְּתְּחַטָּאת
73 דְּהַאֲדִנָּא תְּחַטָּאת וְשְלָמִים דְּלְמַחַר - יפלט הנותר של החטאת של
74 היום הראשון הבלוע בדפנותיו, בקרבן חטאת או שלמים שבישל
75 למחרת, ואי אפשר לומר על זה שכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו.
76 מיישבת הגמרא: אָמְרִי - אמרו בני הישיבה, לָא צְרִיכָא - תירוצו של
77 רבא ושבקדשים לא צריך ליבון משום שכל יום נעשה גיעול לחבירו,
78 לא נאמר אלא באופן דְּכִיּוֹן מְכַשֵּׁל בְּהַ תְּחַטָּאת הַאֲדִנָּא - שבאותו יום
79 שמבשל בכלי חטאת, תִּדְר מְכַשֵּׁל בְּהַ תְּחַטָּאת שְלָמִים - באותה יום
80 חוזר ומבשל בכלי שלמים, ועל ידי כך כבר הוגעל הכלי מהבליעות
81 של החטאת, ולמחרת אין חשש נותר, משום דְּתְּחַטָּאת דְּלְמַחַר
82 וְשְלָמִים דְּתְּחַטָּאת מִפְּהִי דְּהַדִּי קָא שְלָמִים וְזַמְנֵיהוּ - החטאת שיבשל
83 למחרת והשלמים שבישל היום נשלם זמנם ביחד, דהיינו שבעוד
84 שמבשל את החטאת עדיין לא נעשה השלמים של אתמול נותר,
85 וְהַדִּר מְכַשֵּׁל שְלָמִים דְּלְמַחַר - חוזר שוב ביום השני, ומבשל שלמים
86 לאחר החטאת, ובוהו יוגעל הכלי מבליעות השלמים של אתמול
87 ומהחטאת של היום, וכך מאריך לו עוד יום. וכן לעולם, לאחר בישול
88 בשר חטאת, צריך לבשל בשר שלמים.
89 מקשה הגמרא על תירוצו של רבא: אִי הָכִי - אם כן, שכל יום
90 נעשה הגעלה לחבירו, הִנְעִלָה נְמִי לָא לִיבְעִי - שלא יצטרכו שום
91 הכשר, ומדוע שנה התנא שצריך הגעלה. מסקה הגמרא: קְשִׁיא -
92 אכן קשה הדבר.
93 מביאה הגמרא תירוץ נוסף: רַב פְּסָא אָמַר, הַאי קְרִיד הַאי לָא קְרִיד
94 - בכלי שמבשלים בו בשר קדשים, כיון שכל יום מבשלים בו לא
95 מתקשה הבליעה בתוכו, ויוצאת על ידי הגעלה, אבל בכלי של גוי,
96 מאחר ולא מבשלים בו תמיד, ממלחלת הבליעה בכלו ומתקשה
97 בתוכו, ואינה יוצאת אלא על ידי ליבון.
98 הגמרא חוזרת לתירוץ שתירצה לעיל: רַב אַשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם
99 בְּדָאִמְרֵן מְעִיקְרָא - לעולם החילוק בין קדשים לגיעולי גוים, הוא כמו
100 שאמר רב ששת בתחילה, הָכָא הַתִּירָא בְּלָע, הָכָא אִיסוּרָא בְּלָע -
101 כאן בלע היתר ולכן די בהגעלה, וכאן בלע איסור ולכן צריך ליבון,
102 וְדָא מְשִׁיא לָךְ - ומה שרבא קשה על תירוץ זה, דִּסוּף סוּף בְּעִידָנָא
103 דְּקָא פְּלִיט, אִיסוּרָא קָא פְּלִיט - בזמן שהכלי פולט את הבליעות
104 שבדפנותיו, כבר נאסרו בנותר והרי פולט דבר איסור, קושיא זו יש
105 לתרץ, דְּבְּעִידָנָא דְּקָא פְּלִיט לָא אִיתִיהּ לְאִיסוּרָא בְּעִינֵיהּ, כלומר,
106 אותו בליעת איסור שיש בו בשעת הפליטה, לא היה איסור בעין
107 מעולם, משום שבזמן שחל עליו שם נותר, כבר היה בלוע בדופני
108 הכלי, ולכן אין איסורו חמור, ולכן מועילה לו הגעלה.
109 הגמרא מבארת כיצד עושים ליבון והגעלה. מבררת הגמרא: וְעַד
110 בְּמָה מְלַבְּנֵן - עד כמה יש ללבן את הכלי כדי שיוכשר. משיבה
111 הגמרא: אָמַר רַבִּי מְנַי, עַד שֶׁתִּשְׁרֵר קְלִיפְתָּן - עד שתרד קליפת
112 המתכת העליונה על ידי הליבון. מבררת הגמרא: וְכִיצַד מְנַעֲלִין,
113 משיבה הגמרא: אָמַר רַב הוֹנָא, מְנִיחַ יוֹרְהַ קְמַנְהַ בְּתוֹךְ יוֹרְהַ גְדוּלְהַ,
114 כדי שיהיו המים החמים עוברים על כל היורה.
115 מבררת הגמרא: יוֹרְהַ גְדוּלְהַ מָּא - איך מגיעלים יורה גדולה, שאין
116 אפשרות להכניסה לתוך כלי יותר גדול. משיבה הגמרא: תָּא שְׁמַע,
117 דְּהַהוּא יוֹרְהַ דְּהוֹאִי בִּי רַב עֲקִבְיָה - מעשה ברוד גדול שהיה אצל
118 רב עקיבה, שקנה אותו מגוי, וכדי להכשירו, אֶהְדֵּר לִיהַ

1 בַּת יוֹמָא - התורה אסרה להשתמש רק בכלים שהגוי בישל בהם
2 באותו יום, דְּלָאוּ נִזְתֵן מַעַם לְפָנֵם הוּא, ולכן אוסר מאכל אחר
3 שיתערב בו.
4 שואלת הגמרא: אם כן מְכַאֵן וְאִילָף לִישְׁתְּרֵי - אחרי אותו יום שבישל
5 בו הגוי, תניר להשתמש בכלי אף לכתחילה בלא שיכשירו תחילה,
6 כיון שמאותו יום הרי הוא נותן טעם לפגם. מתרצת הגמרא: אכן דין זה
7 אינו מהתורה, אלא חכמים עשו גְּזִירָה בְּקִרְיָה שְׂאֵינָה בַּת יוֹמָא
8 שיהיה חיוב להכשירה, מְשוּם קְרִירָה בַּת יוֹמָא, שאם לא היו צריכים
9 להכשיר קדירה שאינה בת יומה, היו באים להתיר גם קדירה בת יומה.
10 מבררת הגמרא: וְאִידְךָ - השיטה שחולקת וסוברת שנותן טעם לפגם
11 אסור, כיצד למדה דין זה מפסוק זה. מתרצת הגמרא: שיטה זו
12 סוברת, שְׁקִירָה בַּת יוֹמָא נְמִי מַפְגֵּם פְּגָמָה - שגם קדירה בת יומה
13 נותנת טעם לפגם, ובכל זאת אסרתה התורה, ומכאן שאסרה תורה
14 גם נותן טעם לפגם.
15 הגמרא דנה במה ששינו במשנתנו (לעיל עה), השפוד והאסכלא
16 מלבנן באור: רַבִּי לִיָּהּ ו-הקשות) רַב עֲמֶרֶם לְרַב שֶׁשֶׁת, תִּנְן בְּמִשְׁנֵינוּ,
17 הַשְּׁפוּדִין וְהַאֲסַכְלָא שְׁנַקְנוּ מַגוּי, מְכַשֵּׁרִים עַל יְדֵי שְׁמֵלְבָנֵן בְּאוּר,
18 (והתניא) [והתנין] גְּבִי קְדָשִׁים - והלא שינו לענין הכשרת כלים
19 המשמשים לבישול בשר קרבנות, הַשְּׁפוּדִין וְהַאֲסַכְלָא שְׁצַלָה עֲלֵיהֶם
20 בשר קדשים, ובא להכשירם, מְנַעֲלִין בְּחַמְיָן. וקשה מדוע אין צריך
21 בהם ליבון, כדן ההכשר כשנקנו מגוי.
22 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּהּ רַב שֶׁשֶׁת לְרַב עֲמֶרֶם, עֲמֶרֶם בְּרִי - עמרם
23 בני, וכי מָה עָנִין קְדָשִׁים אֲצֵל גִּיעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, והרי (הכא)
24 [התם] הַתִּירָא בְּלָע - שם בקדשים הכלי בלע היתר, ורק לאחר מכן
25 נאסרו הבליעות, על כן די לו בהגעלה ואף שנבלע על ידי האורן
26 אבל (התם) [הכא] אִיסוּרָא בְּלָע - כאן במשנתנו הכלי בולע מיד
27 בהתחלה איסורים, על כן הוא צריך ליבון.
28 רבא דוחה חילוק זה, ומיישב באופן אחר. אָמַר רַבָּא, והלא סוּף סוּף
29 בִּי קָא פְּלִיט - בסופו של דבר בשעה שהכלי פולט למאכל אחר את
30 הבלוע בו, אִיסוּרָא קָא פְּלִיט - הרי הוא פולט דבר אסור, אם כן מדוע
31 שלא נצריך גם בקדשים ליבון כבמשנתנו. אֱלָא אָמַר רַבָּא, באמת גם
32 בקדשים לא די בהגעלה אלא צריך ליבון כבמשנתנו, וּמָאִי הִנְעִלָה -
33 ומה ששינו לענין קדשים שצריך להגעיל את הכלים, הכוונה
34 שמלבד הליבון צריך נְמִי שְׂטִיפָה - שטיפה מבחוץ, וּמְרִיקָה -
35 ושטיפה מבפנים.
36 אבוי דוחה את תשובתו של רבא, ומיישב באופן אחר. אָמַר לִיָּהּ אֲבִי
37 לרבא, מִי דְמִי, כלומר, וכי אפשר לומר שהתנא קרא למריקה ושטיפה
38 'הגעלה', והרי מְרִיקָה וְשְׂטִיפָה הם בְּצוּנָן, ואילו הִנְעִלָה היא בְּחַמְיָן.
39 שכן לשון 'הגעלה' משמעותה במים חמים, שכופים את הכלי לפלוט
40 את הבלוע בתוכו. אֱלָא אָמַר אֲבִי, יְגִיד עֲלֵיו רַעוּ - כל משנה מלמדת
41 על חברתה, תִּנָּא הָכָא לִיבּוֹן וְהוּא הִדִּין הִנְעִלָה - שנה התנא
42 במשנתנו שצריך ליבון, אך הוא הדין שצריך הגעלה, כדן ההכשר
43 בקדשים, וכן תִּנָּא הָתָם הִנְעִלָה וְהוּא הִדִּין לִיבּוֹן - שנה התנא לענין
44 קדשים שצריך הגעלה, אך הוא הדין שצריך ליבון כבמשנתנו.
45 רבא דוחה את תשובתו של אבוי, ומתרץ תירוץ אחר. אָמַר לִיָּהּ רַבָּא
46 לאבוי, אִי הָכִי - אם כן, שדין אחד שינו במשנתנו, ודין שני במשנה
47 בזבחים, ומשנה אחת מלמדת על השניה, לְתַנְיָהוּ לְכוּלְהוּ בְּתָרָא -
48 היה לו לתנא לשנות הגעלה וליבון במשנה אחת ואו במשנתנו או
49 במשנה של קדשים, וְלִיתֵי תְּרָא בְּאִידְךָ אֶתְרִיתִי - ובמשנה השניה
50 לשנות רק את אחד מהדינים, או ליבון או הגעלה, וְלִיָּמָא - ובאופן זה
51 ניתן לומר יְגִיד עֲלֵיו רַעוּ, שמהמשנה ששנויים בה שניהם, ולמד שלא
52 מועילה הגעלה בלא ליבון ולא מועיל ליבון בלא הגעלה, ומעתה גם
53 במשנה בשניה בה רק דבר אחד, נצריך את שניהם, משום שכבר
54 למדנו שלא מועיל זה בלא זה. אבל באופן שהמשניות שנויות עכשיו,
55 שבכל משנה יש רק דין אחד, אין לומר 'יגיד עליו רעו', ועל כרחק
56 שבמשנתנו צריך רק ליבון ובקדשים צריך רק הגעלה, וחוזרת
57 הקושיא מדוע בקדשים לא צריך ליבון.
58 אֱלָא אָמַר רַבָּא, קְדָשִׁים הִינּוּ מְעִיבִיהוּ - הטעם שבקדשים צריך רק
59 הגעלה ולא ליבון, הוא דְּכִרְבֵּן נְחָמֵן אָמַר רַבָּה בְּרַ אֲבוּהַ, דְּאָמַר, כֵּל

עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קלה רש"י תוספות

1 **בת יומא** – פירש בקונטרס: שבישל בה גוי היום, אבל אם בישל בה אתמול כבר הופג
 2 טעמו בלינת לילה. משמע לפירושו דלינת לילה פוגמת ולא בעינן מעת לעת. וכן
 3 פירש רבינו תם דלינת לילה פוגמת, כי לא היה דרך בימים קדמונים לבשל בלילה,
 4 כדמשמע בפרק קמא דברכות (ב, ב) בזמנים שקבעו לקריאת שמע במוץ שכיבה בבתנים
 5 ועניים וכל אדם. וזכר לדבר, דלינת לילה מיקרי
 6 עבור צורה, והוי דברים קל וחומר: אם אוכל
 7 שהוא בעין מעבר צורתו בלילה – כל שכן
 8 איסור הנבלע בקדירה. ולישנא ד"ב"ת יומא"
 9 משמע שבישל בה היום, מולא קאמר "לא
 10 אסרה אלא קדירה מעת לעת". ודוקא שממיה
 11 כל הלילה בלא בישול, שאין ידוע מה גורם
 12 להפיג הטעם תחלת הלילה או סופו או כולו,
 13 אבל מעת לעת לא בעינן, והמחמיר תבא עליו
 14 ברכה. ויש לתמוה לדברי רבינו תם שמביא זכר
 15 לדבר מעיבור צורה, דתפשוט ליה שסוף לילה
 16 גורם הפגם, דהיינו עמוד השחר דמשוי ליה
 17 נותר להטעינו שריפה, ובפרק שני דובחים (יט,
 18 ב) גבי קדוש ידים משמע דעבומר השחר חשיב
 19 לינה ושמוא לכך תומר רבינו תם דאינה ראיא
 20 גמורה אלא זכר לדבר, כדי שלא לפשוט זה
 21 משם. ויש לזקוק דסוף לילה לבר אינו גורם
 22 אלא כולו, מדחצירין הכתוב שבירה בכלי חרס
 23 מריקה ושטיפה בכלי נחשת אחרי בישול חטאת
 24 למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר, ואמאי? הלא
 25 מותר לבשל בו לכתחלה אחר עמוד השחר.
 26 והרב רבינו ברוך כתב בספר התרומה שצריך
 27 לחקור שלא היה בכלי אפילו מים המין לבר
 28 בתוך מעת לעת, דמים חשיבי כמו האיסור לפי
 29 שנעשו נבילה כיון שלא היה בהן ששים לבטל
 30 פליטת הכלי, דברדייה משערינן, וחזור ונבלע.
 31 ודוקא בכלי של איסור, אבל בכלי של היתר
 32 כגון בשר בכלי של חלב או אפיכא, אף על פי
 33 שהיו בו מים חמין בתוך מעת לעת אין לחוש,
 34 שהרי הן היתר, דלא אמרינן חתיכה עצמה
 35 נעשית נבילה אלא דוקא באיסור. ועוד דאיכא
 36 נותן טעם בר נותן טעם. דאפילו לפי המפרש גבי
 37 דגים שעלו בקערה אבל נתבשל לו, הכא
 38 איכא שליש נותני טעם. וכן היתר הראשון
 39 שנבלע בכלי, וממנו למים, ומן המים חזר ונבלע
 40 בכלי. **מכאן** ואילך לשתי – הלכך דבר
 41 המבושל בכלי שאינו בן יומא מותר. ויש לתת
 42 טעם מה ראו להתיר המאכל ולאסור הקדירה –
 43 לפי שהקדירה היה בה איסור גמור תחלה, אבל
 44 המאכל לא נבלע בו איסור מעולם. והגעלת כלי
 45 בן יומא אין להגעיל אלא בששים, דשמננית
 46 הנפלט בחמין טעם לשבח הוא, דלא שרינן לעיל
 47 בפרק שני (לה, ב) חמין של גויים אלא משום
 48 דסתם כליהם אינן בני יומן. אבל כשמגעילין כלי חמין בערב הפסח בארבע שעות, דשנת
 49 היתר היא – יכול להגעיל אפילו כלי בן יומא בפחות מששים, דהוי נותן טעם בר נותן
 50 טעם: של היתר החמין בקערה, וממנו למים, ומן המים חזר ונבלע בקערה, ועדיין הכל
 51 היתר. ועוד, כי יותר מתקלקל טעם חמין ככלי שאין ראוי לאכילה, ממה שמתקלקל טעם
 52 בשר בדגים שנתבשלו אחרי, לפי שהדגים ראו לאכילה והבשר נותן בהן טעם לשבת.
 53 ומה שנהגו לעשות לתת כלי המוגעל במים צוננין מיד אחר הגעלה, אין לידע למה נהגו
 54 כן, דאין לומר משום דתנן בפרק "דם חטאת" (ובחים צג, א). והבמים אומרים מריקה בחמין
 55 ושטיפה בצונן – דהיינו בקדשים, אבל בתרומה קאמר היום דליתא! ויש מפרש הא דקאמר
 56 שטיפה יתירא – היינו שתי שטיפות בצונן, ובתרומה ליתא דסגי בשטיפה אחת. ולשון
 57 יתירא משמע כן, ועל זה נהגו בשטיפת צונן בכל הגעלות. מיהו בקונטרס פירש שם:
 58 שטיפה היא שטיפת צונן, ובתרומה ליתא כלא, ולפיכך צריך טעם למנהג.

1 **בת יומא** – שבישל בה גוי היום. אבל בישל בה אתמול, כבר הפיג בה טעמו
 2 בלינת לילה, ושוב כשפולטו בתבשיל אחר אינו אלא לפגם. **מכאן ואילך**
 3 **לישתי** – אף לכתחלה. **מגעילן** – לא חשיב כליבון, דליבון שורף את הכלי.
 4 **גבי קדשים השפוד והאככלא** – שצלה בהן בשר קדש, משום דכי אתי למחר
 5 הוי נותר, וכי הדר מבשל בשר קודש
 6 למחר פליט שפוד בניהו טעמא, ונותר
 7 איסור כרת הוא. **עמרם כרי** = עמרם בני
 8 גבי קדשים כי בלע האי שפוד היתרא
 9 בלע – הלכך סגי ליה בהגעלה. **אלא**
 10 **אמר רבא** – האי הגעלה דקתני התם
 11 מריקה ושטיפה. כלומר, לעולם לפלוט
 12 האיסור ודאי ליבון בעי כשאר בליעת
 13 איסור, אלא מצות מלך היא בקדשים
 14 "ומרק ושטף במים", כי היכי דהויא גזירת
 15 הכתוב "כאשר יזה מדמה על הבגד" דבעי
 16 כיבוס במקום קדוש, ושבירת כלי חרס
 17 במקום קדוש הוא, והוא הדין למריקה
 18 ושטיפה. **אמר ליה אבבי מי דמי** –
 19 כלומר, מי קרי למריקה ושטיפה "הגעלה"?
 20 הא כל הגעלה רותחין משמע, שכופין
 21 להקיא הכלי מה שבלע, ומריקה ושטיפה
 22 בצונן הוא, כדאמרין בשחיטת קדשים
 23 בפרק "דם חטאת" (ובחים צג, ב) **אלא**
 24 **אמר אבבי** – הגעלה ממש לפלוט
 25 מאיסורין. ודקא קשיא לך מתנינן
 26 דמצרכא להו ליבון – לא תקשי, דודאי
 27 בן בקדשים בן בניגעולי גויים תרויהו
 28 בעינן לפלוט איסור, לבר מריקה ושטיפה
 29 דקדשים דאינה אלא מצות המלך. ויניד
 30 עליו רעו – ונלמד משנה מחבירתה של
 31 קדשים ממשנתנו, ומשנתנו משל קדשים.
 32 והוא הדין לליבון – שניהם צריך. ויניד
 33 עליו רעו – איבעי למתנינהו לתרויהו
 34 ליבון והגעלה בחדא, או במשנתנו או
 35 בקדשים, והדר ליתני חדא באיך ותגמר
 36 בחירתה מינה: מה התם הא בלא הא
 37 ליתא, הכא נמי הא בלא הא ליתא. כל
 38 יום ויום נעשה גיעול לחבירו – שמבשלין
 39 בהן, ואינו מספיק להיות נותר עד שחזור
 40 ופולטו בתבשיל אחר. ולקמן פריך: אי
 41 הכי, הגעלה נמי לא ליבעי מקמי דליהוי
 42 נותר הוה להו גיעול – שהרי כשבשיל
 43 בו למחר פלט בליעה מיום אתמול. **לא**
 44 **צריכא דכי מבשל ביה חטאת האידנא**
 45 **הדר מבשל ביה** – בו ביום שלמים, חזה
 46 ושוק של כהנים. בהדי הדדי שלים
 47 **ימנייהו** – ואין כאן פליטת נותר. והדר
 48 מבשל ביה שלמים בו ביום כדאמרין, בכל פעם מבשל שלמים לאחר חטאת
 49 בו ביום, כי היכי דלא ניהו נותר למחר. הכי גרסינן: אי הכי הגעלה נמי לא
 50 ליבעי קשיא. **רב פפא אמר האי קריד האי** – לעולם בקדשים
 51 איסורא פליט, ודקא קשיא לך: ניבעי ליבון כי מתנייתו! לא דמי, דגיעול גויים
 52 אידיד דלא מבשילי להו כל שעתא ומתקשה הבליעה בתוכו ונדבקת בו ככולו,
 53 טרשטרייש בלעו, ואין נוה לפלוט בהגעלה עד שמלבנו באור. אבל בקדשים
 54 דכל שעתא מבשילי בהו – לא קריד ונוה לפלוט, הלכך (סגי) בהגעלה קא
 55 פלט. **לעולם כדאמרין מעיקרא** – דהיינו משום דבקדשים היתירא בלע.
 56 ודקשיא לך: כי פליט איסורא פליט! לא חמיר איסורו, שכשעשה נותר לא
 57 הוי איסור בעיניה, שבתוך דופני הכלי היה בלוע ומעולם לא הוכר איסורו.
 58 בתוך יורה גדולה – שיהיו רותחין עוברין על כולה. **יודא** = קלחת.

בת יומא, דלאו נותן טעם לפגם הוא. – מכאן ואילך
לישתי! – גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה
בת יומא. – ואידך? קדירה בת יומא נמו מפגם פגמה.
רמי ליה רב עמרם לרב ששת, תנן: השפורין והאככלא
מלבנן באור, והתניא גבי קדשים: השפוד והאככלא –
מגעילן בחמין! אמר ליה: עמרם פרי, מה ענין קדשים
אצל גיעולי גויים? הכא היתירא בלע, התם איסורא בלע.
אמר רבא: סוף סוף פי קא פליט – איסורא קא פליט!
אלא אמר רבא: מאי הגעלה נמי? שטיפה ומריקה. אמר
ליה אבבי: מי דמי? מריקה ושטיפה בצונן, הגעלה בחמין!
אלא אמר אבבי: "יניד עליו רעו", תנא הכא ליבון והוא
הדין להגעלה, תנא התם הגעלה והוא הדין לליבון, אמר
ליה רבא: אי הכי, לתנינהו לכולהו בחדא, וליתני חדא
באיך אחריתי, ולימא: "יניד עליו רעו"! אלא אמר רבא:
קדשים היינו טעמייהו – דרבר נחמן אמר רבה בר אבהו,
דאמר: כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו. – תינח שלמים,
דיבון דלישני ימים מיתאכלי, מקמי דיתיהו נותר קא הוי
גיעול. אלא חטאת, פיון דליום ולילה מיתאכלא, פי
מבשל בה האידנא חטאת – הוי נותר, פי הדר מבשל
בה למחר או שלמים או חטאת – קא פליט נותר דחטאת
דהאידנא בחטאת ושלמים דלמחר! – אמרי: לא צריכא,
דכי מבשל בה חטאת האידנא הדר מבשל בה האידנא
שלמים, דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי תדדי
קא שלים זמנייהו, והדר מבשל שלמים דלמחר. – אי הכי,
הגעלה נמי לא ליבעי! קשיא. רב פפא אמר: האי קריד,
האי לא קריד. רב אשי אמר, לעולם כדאמרין מעיקרא:
הכא היתירא בלע, הכא איסורא בלע. ודקא קשיא לך,
דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט – בעידנא דקא
פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה. ועד כמה מלבנן? אמר
רבי מני: עד שתשיר קליפתן. וביצד מגעילן? אמר רב
הונא: יורה קמנה בתוך יורה גדולה. יורה גדולה מאי?
תא שמע: דהווא דירא דהווא בי רב עקיבא, אהדר ליה

גרנפא

58 הסכך

גרנפא

קלו עבודה זרה. פרק חמישי – השוכר את הפועל דף עו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

1 **הסבין** שפה ונועצה עשר פעמים בקרקע – בירושלמי קאמר שלש פעמים, משמע דהכא
2 לא דוקא עשר פעמים. מיהו מדקאמרין לקמן: דצה עשר פעמים בקרקע משמע
3 דדוקא קאמר, ויש להתמיר. **אמר** רב הונא בריה דרב יהושע ולאכול בה צונן – פירש
4 רש"י: אבל לאכול בה רותח בעי הגעלה. וכן משמע בפסחים (ב, ה) דקאמר גבי סביני
5 דפסחא: והלכתא אידי ואידי ברותחין, פירושו:
6 קתייהו ופרוליייהו. אבל קשה דבפרק קמא דחולין
7 (ח, ב) קאמר גבי סבין של גרים מלבנה באור, משמע דצריכה ליבון. וכן בתוספתא (פרק ט)
8 תניא: הסבין והשפרדן ואסכלא ילבנן באורו לכך
9 נראה: בודאי לחתוך בה רותח צריכה ליבון. הוא
10 דפסחים דמשמע דסגי ברותחין, היינו לפי שבלע
11 היתירא, אבל בסבינים של גרים דבלעי איסורא
12 בעו ליבון. וכן משמע קצת דיש חילוק בין בלע
13 היתירא לבלע איסורא. ואומר רבינו תם, דהא
14 דקימא לן דסבין בעי ליבון היכא דאיסורא בלע,
15 היינו דוקא באיסור דסבין גדולה שדרך לצלות
16 בה בשר. דוקא נמי, דקתני בתוספתא: הסבין
17 והשפרדן כו', סבינין דומיא דשפרדן ואסכלא.
18 אבל סבינים קטנים שאין דרך לצלות בהם בשר
19 ודאי סגי להו בהגעלה אף בשל גרים. ורבינו
20 יצחק בן אבדו מצריך ליבון גם בסבינין קטנים לפי
21 שפעמים דרך להפוך בהם בשר על גבי גזלים.
22 ורבינו תם אומר דזה אינו קרוי תשמישו על ידי
23 האור, כיון דאין תשמיש קבוע על ידי האור סגי
24 בהגעלה. וכן בירושלמי, דאמר: הדא דתימא
25 בסבין קטן, אבל בגדול בעי ליבון. ויש לדחות
26 אותה ראייה, דקאמר התם מהא דקאמר: הסבין
27 שפה והיא טהורה כו' אלמא משמע דאיירי
28 בצונן, ובצונן ליכא חילוק בין תשמישו על ידי
29 האור בין אין תשמישו על ידי האור. ומפרש הרב
30 רבינו אלחנן הירושלמי כן הוא: הדא דתימא בסבין קטן – שאין רגילות להיות בה גומות, וסגי בנעיצת קרקע. אבל סבין גדול שדרך להיות בה גומות צריכה ליבון.
31 דבנועצה בקרקע אינו מועיל לשפשוף ולהעביר האיסור הנדבק בגומות, הלכך אפילו לחתוך בה צונן צריכה ליבון. ולא סגי בהגעלה אפילו לצונן. משום דלא מהניא הגעלה אלא להפליט
32 האיסור הבלוע בתוך הסבין, אבל לא מהני להעביר איסור הנדבק, וכיון שיש גומות אין תקנה להעביר איסור הנדבק רק על ידי ליבון. ומכל
33 מקום נדחית הראיה דרבינו תם מן הירושלמי, דלא מיירי כלל בתשמישו על ידי האור. ורבינו ברוך מיישב הראיה, והכי פירושו: הדא דתימא בסבין קטן – שאין תשמישו על ידי האור,
34 וסגי בנעיצת קרקע אפילו לחתוך בה רותח. ויש ליתן טעם, משום דסתם סבין קטן אין תשמישו רק בצונן ואינו בלוע כלל בתוכו רק נדבק בו מבחוץ, אבל גדול תשמישו ברותחין וגם
35 תשמישו על ידי האור, הלכך בעי ליבון לחתוך בה רותח, כך נראה למורי ליישב פירוש רבינו ברוך. ואומר מורי, דהא דקאמר הכא נועצה עשר פעמים בקרקע – היינו דוקא בקרקע קשה
36 שהיא מעברת השומן ושפה, אבל לא רכה שאינה מעברת השומן. וגם לא קרקע קשה יותר מדאי. ודוקא נקט קרקע, ולא אבן ולא אפר ולא קרקע רכה. **אירכר** מה דעבדת באורדא
37 פירש הקונטרס: ששיגר להם שתי שפחות, רב יהודה לא קבלה ובאטי קבלה. ונראה דלא חטא בזה. שעדיין היה עבד קצת שמעוכב גט שחרור דקאמרין פרק "עשרה יוחסין" (קרושין ע,
38 ב); באטי בר טובי ברמות רוחיה לא שקיל גיטא דחירותא.

גְּדַנְפָא דְלִישָא אַפּוּמָא, וּמְלִיזוּה מִיָּא וְאֶרְתַּתְהּ. אָמַר רַבָּא:
מֵאֵן תְּפִים לְמַעַבְדַּר פִּי הָא מִיִּלְתָּא אִי לְאֹר רַב עֲקֻבָּה
דְּגִבְרָא רַבָּא הוּא, קִסְבְּר: קְבֹלְעוּ קֶד פּוּלְטוּ, מַה בּוֹלְעוּ
בְּנִצּוּצוֹת – אָף פּוּלְטוּ בְּנִצּוּצוֹת. "הַסְּפִין – שְׁפָה וְהִיא
טְהוּרָה". אָמַר רַב עֻקְבָּא בְּר חֲמָא: וְנוֹעֲצָה עֲשֵׂרָה
פְּעָמִים בְּקָרְקַע. אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ:
וּבְקָרְקַע שְׂאֵינָה עֲבֹדָה. אָמַר רַב פְּהִנָּא: וּבְסַבִּין יָפָה שְׂאֵין
בְּה גּוּמָוֹת. תִּנְיָא נְמִי הָכִי: סַבִּין יָפָה שְׂאֵין בְּה גּוּמָוֹת,
נוֹעֲצָה עֲשֵׂרָה פְּעָמִים בְּקָרְקַע. אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב
יְהוֹשֻׁעַ: לְאֹכֹל בְּה צוּנָן, פִּי הָא דְמֵר יְהוּדָה וּבְאֵמִי בְּר
טוּבִי הוּו יְתִבִי קְמִיז דְשִׁבּוּר מְלֻכָא, אֵייתִנו לְקַמְיִיהוּ
אֶתְרוּנָא, פֶּסֶק אַכְל, פֶּסֶק וְהֵב לִיה לְבָאֵמִי בְּר טוּבִי, הֲדַר
דְּצָה עֲשֵׂרָה זִימְנֵי פְּאָרְעָא, פֶּסֶק הֵב לִיה לְמֵר יְהוּדָה.
אָמַר לִיה בְּאֵמִי בְּר טוּבִי: וְהִוּוּ גִבְרָא לְאֹר בְּר יִשְׂרָאֵל
הוּא? אָמַר לִיה: מֵר קִים לִי בְּגִיזָה, וְמֵר לֹא קִים לִי בְּגִיזָה.
אִיפָא דְאֶמְרִי, אָמַר לִיה: אִידְפֵּר מֵאִי עֲבַדְתָּ בְּאֹרְתָא.

**הדרן עלך השוכר את הפועל
וסליקא לה מסכת עבודה זרה**

**הדרן עלך השוכר את הפועל
וסליקא לה מסכת עבודה זרה**

הדרן עלך השוכר את הפועל וסליקא לה מסכת עבודה זרה

עבודה זרה דף עו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלז

28 משפשפה באבן, וכן מה ששנינו בברייתא שנועץ את הסכין בקרקע,
 29 אין זה מועיל אלא לִאֲכֹל בָּהּ צוּנָן – לחתוך בה מאכל צונן, אבל
 30 כדי להכשירה לרוחה צריך הגעלה כיון שהנעיצה אינה מוציאה את
 31 הבליעות האסורות מהסכין.
 32 הגמרא מביאה מעשה שמצאנו שצריך נעיצה בקרקע: כִּי הָא דְמַר
 33 יְהוּדָה וּבֹאטִי בַר טוּבִי הָיוּ יְתִבִי קָמִיָּה דְשְׁבוּר מִלְכָּא – כמעשה
 34 שישבו מר יהודה ו'באטי בר טובי', לפני 'שבור' מלך פרס, שהיה
 35 עובד כוכבים. אִייתו לְקַמְיָהוּ אֲתֵרוּנָא – הביאו לפניו אתרוג
 36 לאכול, נטל שבור מלכא את האתרוג, פְּסַק אֶכְל – חתך ממנו ואכל
 37 בעצמו, ולאחר מכן, פְּסַק יְהֵב לִיָּה לְבֹאטִי בַר טוּבִי – חתך ממנו
 38 עוד והביא לבאטי בר טובי, תָּרַד דְּצִיָּה עֲשֵׂרָה וְיָמֵי בְּאֲרַעָא – אחר
 39 כך נעץ את הסכין עשר פעמים בקרקע, כדי להכשיר את הסכין,
 40 ולאחר שהכשירה, פְּסַק תֵּב לִיָּה לְמַר יְהוּדָה – חתך והביא מהאתרוג
 41 למר יהודה. אֲמַר לִיָּה בְּאֲטִי בַר טוּבִי – שאל בטי בר טובי את שבור
 42 מלכא, וְהָהוּא נִבְרָא לָאו בְּרִי יִשְׂרָאֵל הוּא – האם אני איני בן ישראל,
 43 ומדוע לא הכשרת את הסכין קודם שחתכת והבאת לי מהאתרוג.
 44 אֲמַר לִיָּה – אמר שבור מלכא לבאטי בר טובי, מַר קִיָּם לִי בְּגִיָּיה,
 45 וְמַר לָא קִיָּם לִי בְּגִיָּיה – את מר יהודה אני מכיר שהוא פרוש ולא
 46 יאכל דבר איסור, אבל כך אינני מוחזק שאתה פרוש כל כך, ולכן לא
 47 הכשרתי קודם את הסכין. אִיפָּא דְאֲמַרִי אֲמַר לִיָּה – ויש אומרים
 48 ששבור מלכא אמר לבאטי בר טובי, אִידְבַּר מָא עֲבַדְתָּ בְּאֲוִרְתָּא –
 49 זכור מה עשית בלילה. פירוש, שבליילה הקודם שלח להם שבור
 50 מלכא נשים, ומר יהודה לא קיבלם, ובאטי קיבלם, ועתה רמו לו,
 51 שבכך שקיבל את הנשים גילה בעצמו שאינו פרוש, ולכן לא הכשיר
 52 עבורו את הסכין.

הדרן עלך השוכר את הפועל
 ופליקא לה מסכת עבודה זרה

1 גְּדַנְפָּא דְלִישָׁא אַפּוּמָא, וּמְלִיּוּה מָא, וְאֲרַתְהָ – ומלאו את הכלי
 2 מים, והרתיחו את המים, ועברו ניצוצות על שפת הכלי, ועל ידי כך
 3 הוכשר.
 4 אֲמַר רְבָא, מָאן חֲפִים לְמַעַבְדַּר כִּי הָא מִילְתָּא אִי לָאו רַב עֲקָבְיָה
 5 דְנִבְרָא רְבָא הוּא – מי חכם לעשות כדבר הזה, אם לא שזה הוא רב
 6 עקביה שהוא אדם גדול, וקִסְבַּר – וסובר ש'כבולעו' כֶּךָ פּוֹלְטוּ' –
 7 כדרך שהכלי בלע את האיסור, כך גם יפלוט אותו, מָה פּוֹלְטוּ
 8 בְּנִצּוּצוֹת – שכשם ששפת הכלי בלעה רק על ידי שניתנו ניצוצות
 9 מתוך הכלי על השפה, אִף פּוֹלְטוּ בְּנִצּוּצוֹת – כך בדרך זו הכלי
 10 יפלוט את האיסור, ומשום כך הדביק עיסה למעלה סביבות דפנות
 11 הכלי, כדי שניצוצות יוכלו להגיע לשם ולהכשירו.
 12 שנינו במשנה: הַסֵּפִין שְׁפָה וְהִיא מְהוּרָה. מביאה הגמרא עוד דינים
 13 בענין הכשרת הסכין: אֲמַר רַב עֲוִקְבָּא בַר חֲמָא, וְלֵאחַר שִׁיפְשַׁף
 14 את הסכין באבן של נפחים, צריך גם לנעיצה עֲשֵׂרָה פְּעָמִים בְּקַרְקַע,
 15 כדי להוריד את השמנונית שעל הסכין. אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְרַב
 16 יְהוֹשֻׁעַ, וְנִעִיצָה זו צריכה להיעשות בְּקַרְקַע שְׂאִינָה עֲבוּדָה – בקרקע
 17 שאינה חרושה, שהנעיצה בה מעביר את השומן. אֲמַר רַב בְּהִנָּא,
 18 וְנִעִיצָה זו מועילה רק בְּסִפִּין יָפָה שְׂאִין בָּהּ גּוּמּוֹת – בסכין חלקה,
 19 אבל אם יש גומות בסכין, לא מועילה הנעיצה בקרקע, כיון שיש
 20 לחוש שיהיה שמנונית של איסור בגומא ולא תרד על ידי הנעיצה
 21 בקרקע.
 22 מביאה הגמרא סיוע מברייתא לדברי רב כהנא: תֵּנִיָּא נְמִי קָבִי – גם
 23 שנינו כן בברייתא, סִפִּין יָפָה וְחִלְקָהוּ שְׂאִין בָּהּ גּוּמּוֹת, נִעִיצָה
 24 עֲשֵׂרָה פְּעָמִים בְּקַרְקַע, אבל אם יש בה גומות לא מועיל לה נעיצה
 25 בקרקע.
 26 הגמרא מבארת שהכשר זה של הסכין, אינו מועיל להכשירו לענין
 27 כל דבר: אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְרַב יְהוֹשֻׁעַ, מה ששנינו במשנה שסכין

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שישי עמ' א

20 אִיפָּא בִּין לְדַמְתַּנִּי לָהּ אֲמַתְנִיתִין בִּין לְדַמְתַּנִּי לָהּ אֲדַרְבִּין –
 21 מהו ההבדל בין לשון זו לפיה נאמרו דברי רב שמואל בר יהודה
 22 על דין משנתנו, לבין הלשון הראשונה לפיה נשנו דברי רב שמואל
 23 בר יהודה על דברי רבין. משיבה הגמרא: מָאן דְמַתְנִי לָהּ
 24 אֲמַתְנִיתִין לָא בְּעֵי – אינו מצריך שיפול קיתון המים תְּחִלָּה, שגם
 25 אם נפל היין נסך מתחילה ואסר את יין ההיתר, ורק לאחר מכן
 26 נפל קיתון המים, רואים את יין ההיתר כאילו אינו והמים מבטלים
 27 את היין נסך, ואינו חולק על רבין. וְאִילוּ מָאן דְמַתְנִי לָהּ אֲדַרְבִּין,
 28 בְּעֵי שיפול קיתון המים תְּחִלָּה לתוך יין ההיתר, שאילו נפל היין
 29 נסך תחילה נאסר כל היין ועתה על המים לבטל את התערובת
 30 כולה ולא רק את היין נסך לבדו. ולפי זה הרי הוא חולק על דברי
 31 רבין.
 32 מחלוקת נוספת בדין יין נסך שהתערב במינו ובשאינו מינו: אִיתְמַר,
 33 יִין נִסְךְ שֶׁנִּפְלַל לְבוֹר שֶׁל יִין הִיתָר, וְנִפְלַל שֶׁם לְבוֹר גַּם קִיתוֹן שֶׁל מִים
 34 המותרים, והיינו שמעורבים מים ויין של היתר עם יין נסך. ומדובר
 35 שהיין נסך מועט ויין ההיתר מרובה, ולפיכך יש במים שיעור המספיק
 36 לבטל את היין נסך, דהיינו שיש בהם שישים כנגדו, ומאידך אין בהם
 37 שיעור לבטל את יין ההיתר אפילו לבדו, וכל שכן שאין בהם שיעור
 38 לבטל את שניהם יחדיו. ונחלקו בדבר חוקיה ורבי יוחנן,

1 שמועה נוספת בשם רבי יוחנן החולקת על דברי רבין משמו: כִּי אֲתָא
 2 רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה שֶׁאִמַּר רַבִּין שֶׁאִם נִפְלַל יִין
 3 נִסְךְ לְבוֹר, וְנִפְלַל שֶׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים, שֶׁהֵמִים מִבְּטֵלִים אֶת הַיִּין, לָא שָׁנּוּ
 4 אֶלָּא שֶׁנִּפְלַל קִיתוֹן שֶׁל מִים תְּחִלָּה, שֶׁכֵּאִשֶׁר נִפְלַל הַיִּין נִסְךְ נִתְבַּטַּל מִיָּד
 5 עַל יְדֵי הַמִּים שֶׁהָיוּ שִׁם, אֲכַל לָא נִפְלַל שֶׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים תְּחִלָּה,
 6 אֵלּא קוּדָם נִפְלַל הַיִּין נִסְךְ, מִצָּא מִיָּן אֶת מִינוֹ וְנִיעוּר – כשנפל היין
 7 נסך נתחבר ליין ההיתר שהיה בבור ואסרו, ונמצא שעל ידי כך
 8 נתעורר ונתחזק איסורו של היין נסך, שהרי נאסרה כל התערובת,
 9 ושוב אין המים יכולים לבטלה אלא אם כן הם רבים עד שאין בכל
 10 היין, ההיתר והאיסור, כדי תנינת טעם בהם.
 11 לשון אחרת לשמועה זו: אִיפָּא דְמַתְנִי לָהּ – יש ששנו את דברי רב
 12 שמואל בר יהודה, אֲמַתְנִיתִין – על משנתנו, האומרת יִין נִסְךְ בִּין שֶׁל
 13 הִיתָר, בְּכַל שֶׁהוּא, אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לָא
 14 שָׁנּוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא נִפְלַל שֶׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים, אֲכַל נִפְלַל שֶׁם קִיתוֹן שֶׁל
 15 מִים, רואין אֶת יִין הִיתָר בְּאִילוּ אִינוּ, וְהַשָּׂאָר, היין נסך שנפל שם,
 16 הַמִּים רַבִּין עָלָיו וּמְכַפְּלִין אוֹתוֹ אם אינו נותן בהם טעם והיינו שיש
 17 בהם שישים כנגדו, ואין אומרים שעליהם לבטל גם את יין ההיתר,
 18 וצריך שיהיה בהם שישים נגד הכל.
 19 הגמרא מבררת את ההבדל בין הלשונות. שואלת הגמרא: מָא

משנה

1 קיימות עבירות שהעובר עליהן בשוגג חייב קרבן חטאת, והוא
 2 הנקרא חטאת יחיד. המשנה מבארת שמי שחטא על פי הוראת בית
 3 דין, פטור מקרבן; הורו לה בית דין - סנהדרין לעבור על אחת מכל
 4 מצות האמורות בתורה שחייבים על שגגתם חטאת קבועה, כגון
 5 שהורו שמותר לאכול חלב או דם, והלך היחיד ועשה את הדבר
 6 האסור בשוגג על פיהם, אזי בין באופן שעשו הדיינים עצמם את
 7 הדבר האסור, כגון שאכלו חלב או דם, ועשה היחיד עמהן, כלומר,
 8 שאכל עמם, ובין שעשו ועשה אחריהן, ובין שלא עשו הם ועשה
 9 היחיד לבדו, פטור מקרבן חטאת מפני שתלה בבית דין, והתולה
 10 בבית דין פטור מקרבן.
 11 הורו בית דין שמותר לעבור על מצוה באופן שנתבאר, וידע אהר
 12 מהן - מהדיינים שפעו בהוראתם, או אף אם לא היה זה אחד
 13 הדיינים אלא תלמיד והוא ראוי להוראה, ואף על פי שידע שטעו
 14 הלך ועשה על פיהם, אזי בין שעשו ועשה עמהן, ובין שעשו ועשה
 15 אחריהן, ובין שלא עשו ועשה, הרי זה חייב קרבן חטאת יחיד, מפני
 16 שלא תלה בבית דין, שהרי ידע שטעו. זה הכלל, התולה בעצמו -
 17 שעושה על דעת עצמו, חייב חטאת, והתולה בבית דין פטור.

גמרא

19 בית דין הגדול שהורו להתיר עבירות שהעובר עליהן בשוגג חייב
 20 קרבן חטאת, ועשו רוב הציבור על פיהם, העושים פטורים מקרבן
 21 ובית דין חייבים בקרבן פר העלם דבר של ציבור. הגמרא מבארת דין
 22 זה: אמר שמואל, לעולם אין בית דין חייבין קרבן באופן שהורו
 23 לעבור על מצוה, אף שעשו רוב הציבור על פיהם, עד שיאמרו להם
 24 - לציבור 'מוותרין אתם'. אך אם רק נמנו וגמרו להתיר, ושמעו
 25 השומעים והלכו ועשו, אין מביאים פר, אלא כל יחיד ויחיד שעשה
 26 חייב קרבן חטאת יחיד. רב דימי מנהרדעא אמר, עד שיאמרו להם
 27 'מוותרין אתם לעשות מעשה פלוני, כגון מותרים אתם לאכול
 28 חלב, מאי מעמא לפי שלא נגמרה ההוראה עד שיאמרו בלשון זו
 29 דווקא.
 30 הגמרא מביאה ראיות לדעת רב דימי: אמר אביי, אף אגן נמי הנינא
 31 - אף אגן שנינו משנה כרב דימי, ששנינו (סנהדרין פז): זקן ממרא
 32 שהורו לעירו אחר שהורו לו הסנהדרין שטועה הוא, אם שנה ולימד
 33 את ההלכה בדרך שלימד קודם לכן, פטור ממיטה. אך אם הורה
 34 בפירוש לעשות כדעתו, שאמר 'מותרים אתם לעשות מעשה פלוני,
 35 חייב מיתה. ומבואר שאין הוראה נגמרת עד שיראה 'לעשות מעשה
 36 פלוני', וכפי שאמר רב דימי בבית דין.
 37 אמר רבי אבא, אף אגן נמי הנינא, ששנינו (יבמות פז): אשה שבא
 38 עד אחד שמת בעלה, ועל כן הורו לה בית דין שמותרת להנשא,
 39 והלכה וקלקלה בזנות, ושוב נמצא שבעלה היה חי והיא אשת איש,
 40 חייבת בקרבן כדין אשת איש שבעלה לאחר בשוגג, ואינה פטורה
 41 מחמת זה שהתירה בית דין, שלא התירו לה אלא להנשא ולא
 42 לזנות, ועל כן אין הוראתם פוטרתה. וממה שלא אמרה המשנה
 43 'התירה להנשא', משמע שהורו 'מותרת את להנשא', ומוכח שאין
 44 הוראה נגמרת אלא באופן זה.
 45 אמר רבינא, אף אגן נמי הנינא, ששנינו במשנתנו הורו בית דין
 46 לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, והורו לעבור
 47 משמע שהורו לעשות מעשה פלוני, ורק כך זו הוראה גמורה לפטור
 48 מקרבן את היחיד שתלה בה. מסיקה הגמרא: תו לא מידי - אין
 49 להשיב עוד על הראיות הללו, שכן הן ראיות גמורות. איבא דאמרי
 50 - יש שאמרו שמועה זו בלשון אחר, בהיפוך דעות האמוראים, אמר
 51 שמואל, אין בית דין חייבין עד שיאמרו להם 'מותרים אתם
 52 לעשות'. רב דימי מנהרדעא אמר, אפילו 'מותרים אתם' נגמרה
 53 ההוראה.
 54 הגמרא מקשה על דעת רב דימי: אמר אביי, והא לא תנן הכי -
 55 והרי לא שנינו כך, ששנינו לגבי זקן ממרא, הורו לעירו, ושנה או

57 לימד בדרך שלימד, פטור, הורה לעשות, חייב. אמר רבי אבא,
 58 והא לא תנן הכי, הורו לה בית דין להנשא והלכה וקלקלה,
 59 חייבת בקרבן, שלא התירו לה אלא להנשא. אמר רבינא, והא לא
 60 תנן הכי, הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות
 61 בתורה, ומכל אלו משמע שהוראה היא שיאמר שמותר לעשות
 62 מעשה פלוני, וכדלעיל. מסיקה הגמרא: תו לא מידי, שודאי מוכח
 63 שלא כרב דימי.
 64 שנינו במשנה: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. מקשה הגמרא:
 65 וניחני רק 'ועשה על פיהם', והמילה 'שוגג' למה לי לשנותה.
 66 מתרצת הגמרא: אמר רבא, כוונת המשנה לכולל שני אופנים, 'שוגג
 67 ו'על פיהם, 'שוגג, לאתווי - לרבות אופן של שוגג שלא עשה ממש
 68 על פי בית דין, כגון שהורו בית דין שחלב מותר באכילה, ונתחלף
 69 לו חלב בשומן - והיתה לו חתיכת חלב שטעה וחשב שהיא שומן,
 70 ואכלו, שפטור, שכן אף אם היה יודע שזה חלב היה אוכלו, שהרי
 71 הורו בית דין שהוא מותר. 'על פיהם', על פיהם ממש, שאכל חלב
 72 על פי הוראתם, והוא עיקר הדין שהעושה בשוגג על פי בית דין,
 73 פטור.
 74 ואיבא דאמרי, אמר רבא, כוונת המשנה היא שדווקא אם עשה
 75 שוגג על פיהם ממש, הוא דפטור, אבל שוגג שלא על פיהם, כגון
 76 שנתחלף לו חלב בשומן ואכלו, חייב, שכן במעשה זה לא תלה
 77 בבית דין.
 78 מילתא ו-דין זה, בנתחלף חלב בשומן ואכלו דפשיטא ליה לרבא,
 79 קמיפעינא ליה - נסתפק לו לרמי בר חמא, דבעי ו-נסתפקו רמי בר
 80 חמא, הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן, ואכלו,
 81 מהו הדין. אמר רבא, תא שמע, ששנינו במשנתנו, הלך יחיד ועשה
 82 שוגג על פיהם כו', וקשה, 'שוגג על פיהם' למה לי, שהלא די לומר
 83 'על פיהם', לאו לאתווי - האם לא בא לרבות אופן זה שהורו בית
 84 דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו, שפטור. דוחה
 85 הגמרא: דלמא כוונת המשנה שדווקא שוגג על פיהם הוא דפטור,
 86 אבל מי שנתחלף לו חלב בשומן ואכלו, חייב.
 87 איבא דאמרי, אמר רבא, תא שמע, הלך יחיד ועשה שוגג על
 88 פיהם, מאי לאו שדווקא שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף
 89 לו חלב בשומן ואכלו, חייב. דוחה הגמרא: דלמא כוונת המשנה
 90 היא לשני אופנים שונים, או שוגג או על פיהם.
 91 מבארת הגמרא: שתי הלשונות הללו נחלקו בפלוגתא של אמוראים
 92 בדור קודם, הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן
 93 ואכלו, רב אמר, פטור, ורבי יוחנן אמר, חייב.
 94 הגמרא דנה בדעת רב: מיתבי, כתוב בפרשת חטאת יחיד (ויקרא ד
 95 כז): וְאִם נִפְשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְשִׁגְגַת מַעַם הָאָרֶץ, בְּעֲשׂוֹתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת
 96 ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ וְאָשֵׁם, וְרַמְעַם הָאָרֶץ' משמע חלק מעם הארץ,
 97 פְּרִט לְמוֹקֵד בְּרֹצֵה לְהַבִּיא חֹטֵאת עַל שִׁגְגַתוֹ, שֶׁאֵין מִקְבְּלִים מִמֶּנּוּ.
 98 רַב־שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי אָמַר מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן (אינו צריך), הרי הוא
 99 הַפְּסוֹק אָמַר בְּפֶרֶשׁת חֹטֵאת נְשִׂיא. (שם כב-ג) אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחַטָּא.
 100 וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁגְגַת וְאָשֵׁם, או הוֹדַע
 101 אֱלֹהֵי חֹטְאָתוֹ וגו', וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ וגו', ומשמע שחשב מידיעתו -
 102 מי שלא היה אוכל חלב זה אם היה יודע שהוא חלב, מביא קרבן על
 103 שגגתו, לא שב מידיעתו - שאף אם היה יודע שזה חלב, היה אוכלו,
 104 אינו מביא קרבן על שגגתו, ואין מקבלים ממנו. אומרת הגמרא:
 105 ואם איתא - ואם אכן כדעתו של רבי יוחנן, שבנתחלף לו חלב
 106 בשומן ואכלו חייב, הא באופן זה לא שב מידיעתו הוא, שאף אם
 107 היה יודע שזה חלב היה אוכלו, שהרי הורו בית דין שחלב מותר. והרי
 108 מבואר בברייתא שבאופן זה פטור מקרבן לדעת רבי שמעון בן יוסי,
 109 והיא שם מייבו רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, קסבר רבי
 110 יוחנן, שביזו דבי מתייעד להו לבי דינא הדין בהו, והוא נמי הדין
 111 ביה, שב מידיעתו קרינן ביה - כיון שכאשר יתודע לבית דין שהם
 112 טעו, הרי יחזרו בהם, ואף אדם זה ונתחלף לו חלב בשומן יחזור בו,
 113 נחשב 'שב מידיעתו', וחיוב.

52 בבית דין. רב אמר פטור - תולדה בבית דין היו, ויחד שעשה בהוראת בית דין - פטור.
 53 ורבי יוחנן אמר חייב - הואיל ולא היו על פיהם ממש, כחלה בעצמו הוא, וחיוב. מעם
 54 הארץ בעשותה - ולא כל עם הארץ. פרוש למימר - דאינו מביא קרבן על שגגתו, דאין
 55 מקבלין מידו. רבי שמעון בן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשינה

1 משנה הורו בית דין כו' - כגון שהורו שחלב או דם מותר. והלך היחיד ועשה שוגג
 2 על פיהם - מפרש בגמרא. בין שעשו - בית דין ועשה היחיד עמהם, כגון שאכל דם או
 3 חלב עמקו. בין שעשו ועשה אחריהו - בזה אחר זה. בין שלא עשו - בית דין. ועשה -
 4 היחיד על פיקו. פטור - מלהביא כשבה ושעירה. הואיל ותלה בבית דין ועשה על

הורו

בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם, בין שעשו ועשה עמהו, בין שעשו ועשה אחריהו, בין שלא עשו ועשה - פטור, מפני שתלה בבית דין. הורו בית דין, וידע אחר מהן שמעו, או תלמיד והוא ראוי להוראה, והלך ועשה על פיקו, בין שעשו ועשה עמהו, בין שעשו ועשה אחריהו, בין שלא עשו ועשה - הרי זה חייב, מפני שלא תלה בבית דין. זה הפלל: התולה בעצמו - חייב, והתולה בבית דין - פטור. גמרא אמר שמא לא לעולם אין בית דין חייבין עד שיאמרו להם "מותרין אתם". רב דימי מנהרדשא אמר: עד שיאמרו להם "מותרין אתם לעשות", מאי טעמא? לפי שלא נגמרה הוראה. אמר אביי, אף אגן נמי תנינא: חזר לעירו, שנה ולימוד בדרך שלימד - פטור, הורה לעשות - חייב. אמר רבי אבא, אף אגן נמי תנינא: הורו לה בית דין להנשא, והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן - לפי שלא היתה תולה בבית דין. מדתנהי "הורו לה בית דין להנשא", ולא קתני "ותירוה בית דין" - שמע מינה דלא נגמרה הוראתה עד שיאמרו: מותרין אתם לעשות. חזרו בית דין לעבור - דמשמע הורו בית דין לעשות, דאינה נגמרה הוראתם עד שיאמרו: מותרין אתם לעשות. והוא לא תנן הכי - כולוהו מקשו לרב דימי. אמר רבא - תרתי קתני, דמשמע הכי: והלך היחיד ועשה, או שוגג או על פיהם שוגג. כגון שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור, אף על גב דלא היו על פיהם ממש ועל אבותבין צרכי ליה, אפילו הכי, הואיל ואילו מתייעד ליה דחלב הוא - לא היה הדר ביה. שהרי הורו בית דין שחלב מותר - הלכך תולה בבית דין קרינן ביה. ופטור. על פיהם ממש - כגון שהורו בית דין שחלב מותר, והלך ועשה על פיהם, לאשמעותי דשוגג על פיהם פטור. ואית דאמרי - דהא קתני, להכי איצטריך למיתני "שוגג על פיהם" דמשמע דשוגג ממש על פיהם הוא דפטור, דהיינו על פיקו ממש. וידע דחלב הוא, ופטור משום דתלה בבית דין ממש. אבל שוגג שלא על פיקו - כגון שהורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב. שלא תלה עצמו בבית דין אלא אתם.

56 זכו - ומומר לא שב מידעתו הוא, לפיכך אינו מוכיח קרבן על שגגתו. ואמר לקמן בפרק שני: מומר שאכל חלב וחיבאי קרבן על הדם איכא בינייהו, והכא נמי, כי הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן - לא שב מידעתו הוא, ולפיכך אינו חייב. דהא הורו בית דין שחלב מותר, וקשיא לרבי יוחנן דאמר חייב, דתולה בעצמו הוא. אמר רב פפא קסבר רבי יוחנן כיון דאילו היה ידוע לבית דין דשמעו חזרו הרי בהו והוא נמי הרי הדר בית הלכך שב מידעתו קרינן ביה - וחייב קרבן, שהרי לא תלה כל כך בבית דין, שלא עשה על פיהם ממש. ואמטול הכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן. אבל היכא דעשה על פיהם ממש, אף על גב דאילו היו ידוע לבית דין חזרו הרי בהו, והוא נמי הדר ביה והיו שב מידעתו - אפילו הכי פטור, מפני שתלה ממש בדעת בית דין. אמר רבא - אף על גב דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן, דהוה יחיד שעשה בהוראת בית דין, ופטור, מודה רב שאין אותו יחיד משלים לרוב צבור, כגון שאמרו בית דין שחלב מותר, והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש, והלך זה ואכל, ונתחלף לו חלב בשומן. שאינו משלים לרוב צבור - ואין מביאין פה, דבעינן שידו כולן ממש שוגגין בשגגה אתה על פי בית דין. למה לי למתני כולוהו - במתניתין: ועשה עמהם, ועשה אחריהם, שלא עשו ועשה. בשלמא רישא לא זו קתני - דהכי משמע: לא מביעיא דו דעשה עמהם, דהוה ודאי תולה בבית דין דפטור. אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוה תולה בבית דין ופטור. ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור, אלא אף זו דלא עשו בית דין ועשה - אפילו הכי, תולה בבית דין הוה, ופטור. אלא סיפא איפכא מביעיא ליה למיתנא - דהכי איפכא ליה למיתנא: הורו בית דין וידע אחד מהן שטעו, או תלמיד וראוי להוראה, והלך ועשה על פיהם, בין שלא עשו ועשה, ובין שעשה אחריהם, ובין שעשה עמהם - דלא תלה בבית דין. דהוה ומומר לא זו בלבד דלא עשו ועשה, דלא הוה שחלב ביה, דין, דחייב, אלא אף זו דעשה אחריהן, לא תלה בבית דין, וחייב. ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב, אלא אף זו דעשה עמקו. דסלקא דעתך אמאי: הואיל ועשה עמהם, תולה בבית דין קרינא ביה, ולחוי פטור - אפילו הכי אמרינן: הואיל וידע שטעו - לא תלה בבית דין, וחייב.

57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102

35 אמר רבא, תא שמע: הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם כו', שוגג על פיהם למה לי? לאו לאתווי הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו - פטור. - דלקא שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב. איפא דאמרי: אמר רבא, תא שמע: הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם; מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב. - דלקא או שוגג, או על פיהם. בפלוגתא: הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו - רב אמר: פטור, ורבי יוחנן אמר: חייב. מיתבי: "מעם הארץ בעשתה" - פרוש למשומר, רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון: אינו צריך, הרי הוא אומר "אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע", השוב מידעתו - מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידעתו - אינו מביא קרבן על שגגתו; ואם איתא, הא לא שב מידעתו הוא! אמר רב פפא, קסבר רבי יוחנן: פיון דכי מתידע להו לבי דינא הדר ביה והוא נמי הדר ביה, שב מידעתו קרינן ביה, וחיוב. אמר רבא: מודה רב, שאינו משלים לרוב צבור; מאי טעמא? אמר קרא: "בשגגה", עד שיהו כולן בשגגה אחת. "בין שעשו ועשה עמהו" כו'. למה ליה למיתנא כל הני? בשלמא רישא לא זו אף זו קתני, אלא סיפא דלחויבא, איפכא מביעיא ליה!

1 **הא לא קשיא דסיפא** זו ואין צריך לומר זו קתני - דהכי משמע: לא מביעא זו
 2 דעשה עמום לא תלה בבית דין, ואין צריך לומר זו דעשה אחריהם דהיא לא תלה
 3 בבית דין וחיב קרבן, וכל שכן אין צריך לומר היבא דלא עשו ועשה דחיב. גמיר -
 4 למד הדבר. וסביר - מבין דבר מתוך דבר. תנא משנה יתירה - להכי איצטרך משנה
 5 יתירה שלא לצורך, לאשמועינן אפילו גמיר
 6 ולא סביר. ולעולם תלמיד ראי להוראה
 7 גמיר וסביר הוא. כגון שמעון בן עזאי ושמעון
 8 בן זומא - שהיו יושבין לפני חכמים והיו
 9 ראוין להוראה, כדאמרינן בפרק קמא
 10 דסנהדרין (ו' ב): דין לפני חכמים - שמעון
 11 בן עזאי ושמעון בן זומא. אמר ליה אבי -
 12 שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כי האי גזנא
 13 ידיעה שטעו ואפילו הכי עשו, אמאי חייבין
 14 קרבן? והא מוידין ניהו, ומיזד לאו בר קרבן
 15 הוא! וקא טעה במצוה לשמוע דברי חכמים
 16 - אפילו למיעבד איסורא. לדידי גמי -
 17 דאמר: כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא
 18 - כגון דקא טעו במצוה לשמוע דברי חכמים.
 19 לאיתווי מבועט בהוראה - שאם היה רגיל
 20 להיות מבועט בהוראה, ואחר כך הורו שחלב
 21 מותר והלך זה המבועט ועשה על פיהם ואכל
 22 חלב - דחיב, דהואיל והוא רגיל להיות
 23 מבועט - השתא גמי מבועט, וכשהוא אוכל
 24 חלב - מפי עצמו הוה עושה ואינו תולה
 25 בבית דין, הלכך חיב קרבן. תולה בבית דין
 26 פטור לאיתווי הורו בית דין ופעו וידעו
 27 שמעו וחזרו בהן - בין שהביאו כפרתן וזבין
 28 שלא הביאו, והלך היחיד ועשה על פיהם -
 29 פטור, דתולה בבית דין הוא, וברשות בית דין
 30 הוא עושה. הא בהדיא קתני לה - במתניתין
 31 (הרויות ג' ב) דרבי שמעון פטור. הא לא
 32 קשיא - דתני כלא "זה הכלל", והדר מפרש
 33 במתניתין, **אם נפש אחת תחטא בשגגה**
 34 **בעשותה** - דמשמע: נפש תחטא, אחת
 35 תחטא, בעשותה תחטא - הרי אלו שלשה
 36 מיעוטי. דמשמע: בעשותה מפי עצמו חיב,
 37 למעוטי תולה בבית דין פטור. והני שלשה
 38 מיעוטי מפרש ממתק שבת בפרק "המצניע"
 39 (ג' א): לרבי יהודה, חד למעוטי זה עוקר וחד
 40 מניה, וחד למעוטי זה יכול וזה יכול, וחד
 41 למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור.
 42 **מביאין על ידיהן** - מביאין עליון. **במאי** -
 43 חטאו. אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת
 44 בית דין - חלב הורו בית דין כלל, וכגון
 45 שנתחלו חלב בשומן שלא בהוראתם, דהכי
 46 הו משמע: מיעוט קהל שחטאו בשגגת
 47 מעשה גרידתא שלא בהוראה - חייבין, אבל
 48 רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה שלא
 49 בהוראה - יכול יהו פטורין, שהרי בית דין
 50 מביאין פר עליהם - תלמוד לומר "מעם
 51 הארץ". דמשמע: אפילו רובן חייבין בקרבן
 52 בשגגת מעשה, דמיתו כל חד וחד כשבה או
 53 שעירה. ומי מצית למימר הכי? - שהרי בית
 54 דין מביאין עליהם פר כי חטאו רוב קהל
 55 בשגגת מעשה, שלא בהוראה וכי בית דין
 56 מיתו קרבן שלא בהוראה? והא לא הורו
 57 כלל! אלא בהוראה - דהכי הו משמע:
 58 מיעוט קהל שחטאו בהוראה, כגון שהורו בית
 59 דין ועשו על פיהם - חייבין כשבה או שעירה.
 60 שהרי אין בית דין מביאין פר עליהם. רוב
 61 צבור שעשו בהוראה - יכול יהו פטורין.
 62 תלמוד לומר "מעם הארץ" - דאפילו רובן
 63 חייבין, ומי מצית אמרת הכי - שצבור

מביאין קרבן? והא כי כתיב "מעם הארץ" - בשגגת מעשה גרידתא הוא דכתיב,
 ומחכא לא נפקא דליחייבו רוב קהל בהוראה כלל, אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל
 שחטאו בשגגת מעשה - גרידתא, דחייבין כשבה או שעירה. שאין בית דין מביאין
 עליהם פר בהוראה - כי הורו בית דין ועשו מיעוט קהל שחטאו (בשגגת מעשה) על
 פיהם. הא הן חייבין - בהוראת כשבה או
 שעירה, דיחיד שעשה בהוראת בית דין
 וחיב, וכי היכי דחייבין בהוראה - הכי נמי
 חייבין בשגגת מעשה גרידתא. אבל רוב קהל
 שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו
 פטורין שהרי בית דין מביאין עליהם פר
 בהוראה - והן פטורין, כדאמר לקמן, רבי
 מאיר אומר: שבועה שבטיש שחטאו - בית דין
 מביאין עליהם פר בהוראה הן פטורין, וכי
 היכי דבהוראה פטורין הן - לפטרו נמי
 בשגגת מעשה גרידתא. תלמוד לומר מעם
 הארץ דאפילו רובו - חייבין בשגגת מעשה
 גרידתא, דמיתו כל חד וחד כשבה או
 שעירה. דהאי דכתיב "מעם הארץ" - בשגגת
 מעשה הוא דכתיב. אלמא שמעינן מהא
 מתניתין: יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב,
 ועדיין אני אומר - רישא דמתניתין הכי
 איתא בתורת חכמים: "בעשותה" - יכול יחיד
 שעשה חייב, שנים שעשו - פטורין; תלמוד
 לומר "מעם הארץ" - אפילו מרובין, ועדין
 אני אומר: מיעוט קהל שחטאו - חייבין, שאין
 בית דין מביאין פר על ידיהם וכו'. אמר רב
 פפא ממאי דלמא לא הן ולא בית דין -
 והכי קאמר: מיעוט קהל שחטאו בשגגת
 מעשה - חייבין, שאין בית דין מביאין פר
 עליהם בהוראה - והן המועט נמי פטורין,
 דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. אי הכי
 כו' - אם כן כדקאמרת, לא הן ולא בית דין
 לא מחייבי בהוראה כלל - אם כן מיעוט קהל
 בשגגת מעשה גרידתא נמי ליפטרו, כי היכי
 דמיפטרו בהוראה. דאי הכי כדקאמרת לא הן
 ולא בית דין - מאי איריא דקא מהדר על
 רובא לחיובא בשגגת מעשה, דקתני: אבל
 רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא,
 יכול יהו פטורין, שהרי בית דין מביאין עליהם
 פר בהוראה והן פטורין - תלמוד לומר "מעם
 הארץ" ואפילו רובו, דחיבין בשגגת מעשה,
 לאו מכלל דמיעוט - קהל בהוראה פשיטא
 ליה לתנא דמייחייבי בהוראה, כדאמר: הא הן
 חייבין, דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב.
 וכי היכי דמייחייבי בהוראה (הם) - הכי נמי
 מייחייבי בשגגת מעשה גרידתא, ואמטול הכי
 קא מהדר לעיל על רובא לחיוב. אלא לדיך
 דאמרת לא הן ולא בית דין, דאכתי לא נפקא
 לך דמייחייבי מיעוטא בשגגת מעשה גרידתא
 - אי הכי, נהדר ברישא על מיעוטא דליחייבו
 בשגגת מעשה גרידתא - ולכסוף נהדר על
 רובא לחיובא בשגגת מעשה גרידתא. אלא -
 מדקא מהדר על רובא ושבקי מיעוטא. שמע
 מינה - דמיעוט בהוראה פשיטא ליה לתנא
 דחייבין כשבה או שעירה. דהכי קאמר: שאין
 בית דין מביאין עליהם פר בהוראה, הא - הן
 חייבין, דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב,
 וכי היכי דחייבין בהוראה (הם) - הכי נמי
 שלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין. וכיין
 דקיימא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה
 גרידתא חייבין - הלכך קא מהדר על רובא
 לחיובא. ולעולם שמעינן מהא מתניתין דיחיד
 שעשה בהוראת בית דין חייב, שמע מינה.
 זאת

רַבְּנָן? אִימָא אִפְכָּא! - מָאן שְׁמַעְתָּ לִיה דְּרִישׁ מִיעוּטֵי כִי הָאֵי גִזְנָא? רַבִּי יְהוּדָה

59 שסבור שמצוה לשמוע לחכמים אף כשהם מורים לעשות איסור,
 60 ולכן אכל, ולכן הוא נחשב לשוגג ויכול להביא קרבן. ואם כן לדידי
 61 נמי שפירשתי שתלמיד הראוי להוראה במשנה הוא כשמעון בן
 62 זומא ושמעון בן עזאי, מדובר דמעו במצוה לשמוע דברי חכמים.
 63 שנינו במשנה: זה הכלל, התולה בעצמו חיבי, והתולה בבית דין
 64 פטור.
 65 מבררת הגמרא: הלשון 'זה הכלל' משמעותה שהנאמר אחריה בא
 66 לרבות דבר נוסף, ואם כן, הלשון 'התולה בעצמו חיבי, לאיתווי מאי
 67 – מה באה לרבות. מבאר הגמרא: לשון זו באה לאיתווי – לרבות
 68 מבעט בהוראה – אדם שדרכו לזלזל ולעבור על הוראות חכמים,
 69 וכאן שהורו בית דין לאכול חלב, הלך ואכל חלב. וכיון שדרכו לבעט
 70 בהוראה, ודאי שלא אכל חלב מחמת הוראתם, אלא על דעת עצמו,
 71 ולכן חיבי.
 72 חזרת הגמרא ומבררת: ודברי המשנה 'התולה בבית דין פטור, מה
 73 בא כלל זה לרבות. מבאר הגמרא: לשון זו באה לאיתווי אופן
 74 שהורו בית דין שחלב מותר, וידעו בית דין שפעו, וחרו בהן
 75 מהוראתן, ולא ידע היחיד שחזרו בהם, והלך היחיד ועשה על פיהם,
 76 שפטור, משום שתלה בבית דין. מקשה הגמרא: הא בהדיא קתני לה
 77 – הרי שנינו בפירוש במשנה כלהלן (ג): שרבי שמעון פטור באופן זה,
 78 ומדוע ניצרכה המשנה כנה לרבות אופן זה. מתרצת הגמרא: תני
 79 והדר כפרש – המשנה שנתה אופן זה ככלל, ובמשנה הבאה פרטה
 80 את פרטי הדינים בזה, וכן דרך המשנה.
 81 הגמרא מבאר שיש חולקים על הדין שיחיד התולה בבית דין פטור:
 82 אמר רב יהודה אמר שמואל, זו – משנתנו הסוברת שיחיד התולה
 83 בבית דין פטור, היא דברי רבי יהודה, אבל חכמים אומרים, יחיד
 84 שעשה בהוראת בית דין, חיבי. מבררת הגמרא: מאי רבי יהודה –
 85 מהיכן למדנו שזו דעת רבי יהודה. מבאר הגמרא: דתניא, נאמר
 86 בפרשת חטאת יחיד (ויקרא ד כז) 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה וגו'
 87 בעשותה, והרי אלו שלשה מעוין בפסוק, שהרי 'נפש' היא לשון
 88 יחיד, 'אחת' היא לשון יחיד וכן 'בעשותה' היא מיעוט, ומהמיעוט
 89 השלישי ממעטים שרק יחיד העושה מפי עצמו חיבי, ואם כן יחיד
 90 העושה בהוראת בית דין פטור מחטאת יחיד.
 91 מבררת הגמרא: מאי רבנן – היכן מצינו שדעת חכמים היא שיחיד
 92 שעשה בהוראת בית דין חיבי. מבאר הגמרא: דתניא בברייתא,
 93 עדיוני אני אומר שרק מיעוט קהל שקטאו, חיבין כל אחד מהם
 94 קרבן חטאת יחיד, משום שאין בית דין מביאין על ידיהן פה, אך
 95 רוב קהל שקטאו, יהו פטורין, שהרי בית דין מביאין על ידיהם
 96 פה, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב שלא כך, שנאמר בפרשת חטאת
 97 יחיד (ויקרא ד כז) 'מעם הארץ, ופסוק זה משמע ריבוי, שפרשת
 98 חטאת יחיד אמורה אפילו כשחטאו רובה של הקהל, ואפילו שחטאו
 99 בולקה – כל הקהל, מביא כל חטאת קרבן יחיד.
 100 מבאר הגמרא באיזה אופן מדובר בברייתא. מבררת הגמרא: במאי
 101 – באיזה אופן מדובר בברייתא, שרוב ציבור שחטאו חיבים קרבן
 102 יחיד. אילימא – אם נאמר שמדובר שחטאו בשגגת מעשה [בית דין
 103 שלא בהוראה] – שלא בהוראת בית דין, שלא הורו בית דין כלל,
 104 ונתחלק לציבור חלב בשומן, ובוזה אומרת הברייתא שאם מיעוט
 105 הציבור חטא הם חיבים ובית דין פטורים, ואם רוב הציבור חטא הם
 106 חיבים וכן בית דין מביאים פה, פירוש זה לא יתכן, שכן בית דין מאי
 107 עבדתייהו – מה ענין חיוב בית דין באופן שעשו שלא בהוראת בית
 108 דין, וכי בית דין מי מיתו [האם מביאים] פר שלא בהוראה.
 109 ומבאר הגמרא: אלא בהכרח לומר שמדובר בברייתא באופן שעשו
 110 על פי הוראה, ומיעוט ציבור שעשו בהוראה חיבים קרבן יחיד, ואם
 111 כן מלמדת הברייתא שאף רוב הציבור שעשו בהוראה חיבים קרבן
 112 יחיד. אף שביט דין מביאים פה. מקשה הגמרא: והא – והרי אי אפשר
 113 לומר כן, משום שכי בתיב 'מעם הארץ, בשגגת מעשה הוא דבתיב
 114 – שהרי הפסוק 'מעם הארץ' נאמר בפרשת חטאת יחיד, העוסקת
 115 ביחיד שחטא שלא בהוראת בית דין, ואין ללמוד ממנו כלל שאף
 116 בהוראה יתחייבו רוב הציבור קרבן חטאת יחיד.

1 מתרצת הגמרא: אין להקשות כך כיון שיש לומר שהסיפא של
 2 המשנה, באופן של 'זו ואין צריך לומר זו' קתני [נשנתה], כלומר
 3 שכל בבא מחדשת פחות מהבבא הקודמת.
 4 שנינו במשנה: וידע אחד מהן שפעו, או תלמיד וראוי להוראה,
 5 והלך ועשה על פיין וכו' חיבי מפני שלא תלה בבית דין.
 6 שואלת הגמרא: תרתי למה לי – מדוע הוצרך התנא לשנות את שני
 7 האופנים, 'אחד מהם' ותלמיד וראוי להוראה, ולא היה די באחד.
 8 משיבה הגמרא: אמר רבא, איצטרך – שני האופנים נצרכים, שכן
 9 אם היה נשנה רק האופן הראשון, 'אחד מהם' סלקא דעתך אמינא
 10 – היה עולה על דעתך לומר הני מילי גמיר וסביר, אבל גמיר ולא
 11 סביר, לא – שדין זה [שידע שטעו ועשה, חיבי] הוא רק באדם שלמד
 12 את הדינים, וכן יודע להבין דבר מתוך דבר בדעתו, אך אדם שלמד
 13 ואינו יודע להבין דבר מתוך דבר, יהיה פטור אם עשה, אף אם ידע
 14 שביט דין טעו, שכן הרי הוא כעם הארץ שאין ידיעתו נחשבת
 15 לידיעה ודאית. לכן שנה התנא את האופן השני [ראוי להוראה],
 16 להשמיע שאף מי שגמיר ולא סביר חיבי, אם ידע שביט דין טעו.
 17 מקשה הגמרא: אמר ליה אבוי לרבא, הלשון 'ראוי להוראה, גמיר
 18 וסביר משמע – משמעה אדם שלמד וגם יודע להבין דבר מתוך דבר,
 19 ואם כן, דין זה באמת אמור רק במי שגמיר וסביר, אך מי שלא גמיר
 20 וסביר יהיה פטור אף אם ידע שביט הדין טעו.
 21 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבא לאבוי, אמא הכי קאמינא – כך
 22 כוונתי לומר, אי מהייתא – אם היה נשנה במשנה רק האופן הראשון
 23 [אחד מהם], הנה אמינא הני מילי גמיר וסביר – הייתי אכן אומר
 24 שדין זה [שחיבי אם יודע שביט דין טעו] אמור רק במי שגמיר וסביר,
 25 שהרי אחד מהם [מדייני הסנהדרין] הוא ודאי גמיר וסביר, אבל אדם
 26 שגמיר ולא סביר לא יהיה חיבי באופן זה, ולכן תנא – שנה התנא
 27 'ראוי להוראה', אף שגם משמעות 'ראוי להוראה' היא גמיר וסביר,
 28 כדי להשמיענו ממשנה תיקרה זו שאפילו אדם שגמיר ולא סביר –
 29 שידוע את הדינים אך אינו מבין דבר מתוך דבר, וכן להיפר, אדם
 30 שסביר ולא גמיר, מכל מקום אם ידע שביט דין טעו, ואף על פי כן
 31 עשה כהוראתם, חיבי.
 32 שנינו במשנה: ראוי להוראה וכו'.
 33 מבררת הגמרא: כגון מאן – כגון מי מתכוונת המשנה, ואיזה אדם
 34 שראוי להוראה נקרא עדיין 'תלמיד'. מבאר הגמרא: אמר רבא,
 35 כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא, שהיו יושבים לפני חכמים,
 36 ואף שלא נסמכו מכל מקום היו ראויים להוראה, כמבואר בסנהדרין
 37 (ז:). מקשה הגמרא: אמר ליה אבוי לרבא, כי האי גוונא – אדם כזה,
 38 שהוא גדול כשמעון בן עזאי ושמעון בן זומא, מויד הוא, שהרי הוא
 39 יודע בוודאי שביט דין טעו, ואף על פי כן עשה, ואם כן מדוע הוא
 40 חיבי קרבן, הרי מויד אינו יכול להביא קרבן חטאת.
 41 מקשה רבא על דברי אבוי ולמעשה – לפי שיטתך, שתלמיד כשמעון
 42 בן עזאי הוא מויד, הא דתניא – היאך תפרש ברייתא זו, ששנינו,
 43 נאמר (ויקרא ד כז) 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ,
 44 בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם', והלשון 'תחטא
 45 וגו' בעשותה' משמע שהחיוב הוא כשהנפש עשתה מצד עצמה,
 46 כלומר שיחיד העושה מפי עצמו חיבי אך יחיד העושה בהוראת
 47 בית דין פטור. ומפרשת הברייתא, כיצד, הורו בית דין שחלב
 48 מותר, ונודע לאחד מהן – מהדיינים שהם פעו, או תלמיד היושב
 49 לפניהן וראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי, ואף על פי כן אכל חלב,
 50 ויכול יהא פטור, תלמוד לומר 'בעשותה אחת', ומשמעות הפסוק
 51 היא שיחיד העושה על פי עצמו חיבי אך יחיד העושה בהוראת בית
 52 דין פטור, ויחיד זה שידע שטעו הרי לא עשה בהוראת בית דין, אלא
 53 על פי עצמו, ולכן חיבי, ואם כן, גם על ברייתא זו יש להקשות
 54 כקושיית אבוי, שאדם כשמעון בן עזאי הוא מויד ואינו יכול להביא
 55 קרבן.
 56 ומבאר רבא: אלא חיבי משפחת לה – אלא היאך מוצא אתה אופן
 57 שיהיה תלמיד זה חיבי קרבן, ולא יחשב כמויד, והו כגון ידע דאסור
 58 לאכול חלב וקא טעי – וטועה בדין 'מצוה לשמוע דברי חכמים',

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ו אף על פי שהתירו לו להניח פיסו על חמורו לא התירו לו¹⁸ לרפוב עליו (ואפילו אם הוא בענין שאם לא
2 ירפב עליו והקים תחתיו אלא יהא הפים מגולה על חמורו יהיה שם השש מלסטים שלא יגולוהו מפניו אף על
3 פי בן לא התירו לו איסור רכיבה בדרךים שלנו (שאין להם דין רשות הרבים גמורה כמו שיתבאר בסימן שמה"ה¹⁹)
4 ואף אם לא נתיר לו הרכיבה לא יבא לידי איסור של תורה אף אם יזליכנה בעצמו ומה הפרש לנו בין איסור
5 הרכיבה ובין איסור הפרמלית שניהם הם מדברי סופרים לפיכך אין להתיר לו (אלא טלטול המעות והולכה על
6 ידי הבהמה בלא עקירה והנחה כדי שלא יבא להוליד בעצמו ויטלטל גם כן המעות ועשה גם כן עקירה והנחה
7 ומוטב להתיר לו מעט מדברי סופרים משיעבור על הרבה מדברי סופרים בדרך²⁰ אבל הרכיבה (אין להתיר לו)
8 אלא ילך ברגליו:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף ו

הלכתא רבא

19 [זו] בדרך - ע"י שיטלטל ברשות הרבים מדברי סופרים, ומכל מקום גם כשמניח על הבהמה עובר מעט על דברי אבל הבהמה אינה מטלטלת כלל שהרי אינה עושה עקירה [והנחה], סופרים, שיותר טוב שתשבות לגמרי.

ציונים והוספת

18 ט"ז אמה על ט"ז אמה שכן היה רוחב הדרך במחנה ליום שבמדבר . . . וכן דרכים שעוברים בהן מעיר לעיר ורחבים ט"ז אמה . . . ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים אלא כרמלית. ועל פי דבריהם נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו (וכל ירא שמים יחמיר לעצמו).
18 (18) סי' שה סכ"ג: אין רוכבים על גבי בהמה ולא נתלים עליה ולא נשענים עליה שאין משתמשין בבעלי חיים כל עיקר שכללו חכמים כל שימוש בבעלי חיים בכלל גזרת הרכיבה שגזרו עליה משום שמא יבא לחתוך זמורה מאילן המחובר כדי להנהיג בה הבהמה שרוכב עליה.
ועד"ז בסי' שלט ס"א: אין רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יחתוך זמורה להנהיגה כמ"ש בסי' ש"ה.
19 סעיף יא: איזו היא רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

בפי כל חי ולא בפה לפי שהוא סמוך לכל חי:

חלק א סימן קפז, דיוקים בנוסח ברכת המזון, סעיפים דט

19 א אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו מפני
20 שהוא סיום הברכות של תורה ואף לפי מנהג מדינות אלו
21 שאין עונין אמן אחר ברכת עצמו אפילו בסיום ברכות כאן צריך
22 לענות כדי לחלק בין ג' ברכות של תורה לרביעית שהיא מדברי
23 סופרים:

24 ב אמן זו יאמרנה בלחש כדי שלא ירגישו שברכה רביעית
25 אינה מן התורה ויזלזלו בה ובמדינות אלו המנהג לאומרו
26 בקול רם ויש מישבין המנהג לומר שלא חששו שיזלזלו בברכה
27 רביעית אלא בימיהם שהיו הפועלים הולכים למלאכתם
28 כששומעים אמן שאחר בונה ירושלים שלא חייבו חכמים
29 בברכה רביעית מפני ביטול מלאכתו של בעל הבית לכך היו
30 עונין אמן בלחש כדי שלא ישמעו הפועלים (ויכירו שברכה
31 רביעית אינה מן התורה) ויבואו לזלזל בה (אף שלא במקום
32 ביטול מלאכת בעל הבית) אבל עכשיו שגם הפועלים מברכים
33 ד' ברכות כמ"ש בסי' קצ"א אין לחוש לזה:

1 ז יש אומרים שהנשים אין להם לומר על ברייתך שחתמת
2 בבשרינו ונשים ועבדים אין להם לומר ועל תורתך שלמדתנו
3 שהרי אין מצוים על תלמוד תורה ועכשיו נהגו לומר הכל לפי
4 שכיון שאין נקרא אדם אלא כשיש לו אשה כמו שנאמר זכר
5 ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם הרי הזכר ונקבה הם גוף אחד
6 לפיכך יכולות לומר על בריית הזכרים שחתמת בבשרנו וכן
7 תורתך שלמדתנו על למוד הזכרים ועוד שגם הנשים צריכות
8 ללמוד מצות שלהן לידע האיך לעשותן והאיך ליזהר מכל לא
9 תעשה שבתורה שהן מזהרות בהן כאנשים כמו שנתבאר בסי'
10 מ"ז:
11 ח בחנוכה ופורים אומרים בברכת הארץ על הנסים ואם לא
12 אמרו אין מחזירין אותו כמו שיתבאר בסי' תרפ"ג ותרצ"ה
13 ומכל מקום יכול לומר בתוך הרחמן שיאמר הרחמן הוא יעשה
14 לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן וכו'
15 וכן יש לנהוג:
16 ט יש נוהגים לומר לא יחסר לנו ואל יחסר לנו ויש נוהגים
17 לומר לא יחסר ואל יחסר.

15 מענין הפתיחה לפי שעיקר החתימה כפתיחתה ממש הכל
16 ברחמים.
17 ובין בשבת ובין בחול יש לומר נוסח אחד ולא כאותם שאומרים
18 בחול בלשון רחמים ובשבת בלשון נחמה לפי שאין מבקשים
19 רחמים ותחנונים בשבת וטעות הוא בידם שגם נחמנו הוא
20 בקשת רחמים ותחנונים כמו רחם ואין לחוש שהרי אומרים
21 פרנסנו וכלכלנו ואין חוששין לאיסור שאלת צרכיו לפי שטופס
22 הברכה כך היא וגם כל הרחמן יכול לומר בשבת אע"פ שאינן
23 מטופס הברכה שתקנו חכמים שכיון שנהגו הכל לאמרם בכל
24 פעם שמברכין ברכת המזון נעשה להם טופס ברכה ואין בהם
25 משום שאלת צרכיו בשבת:

חלק א סימן קפח, נוסח ברכה ג' ודיני ברכת המזון בשבת והטענה
בברכת המזון סעיפים א ד

1 ג בבונה ירושלים כיון שנזכר בה מלכות דוד אין להזכיר בה
2 מלכות שמים שאינו דרך כבוד להשוותן יחד והאומר
3 מלכותך ומלכות בית דוד משיחך טועה וכן אין לומר בה אבינו
4 מלכנו.
5 ויש אומרים שאין לומר ג"כ מלך חנוך ורחום בסיום יעלה ויבא
6 ולא נהגו כן כי לא חששו מלהזכיר מלכות שמים אצל מלכות
7 דוד אלא בסמוך לה דהיינו באותו ענין שמבקש על מלכות בית
8 דוד אין להזכיר מלכות שמים סמוך לו קצת (כל אותו ענין) על
9 כן אין לומר אבינו מלכנו שהוא ג"כ סמוך לו כי ועל הבית כו'
10 הוא ענין אחד עם מלכות בית דוד שזה תלוי בזה אבל יעלה
11 ויבא הוא ענין בפני עצמו ואינו מענין זה:
12 ד נוסח ברכה זו פותח רחם ה' אלהינו או נחמנו ה' אלהינו
13 וחותם בונה ירושלים או מנחם ציון בבנין ירושלים ואע"פ
14 שפתח ברחם וחותם במנחם אין לחוש ולומר שהחתימה אינה

תורה אור

1 האהבה הגדולה להקב"ה המתעוררת בנשמה בעולם
2 הזה דוקא

3 [בפרק זה יבואר העילוי בעבודת האדם בעולם הזה,
4 לגבי עבודת הנשמה למעלה בגן עדן.

5 כלומר:

6 כשם שנתבאר לעיל, לענין האור האלקי המתגלה
7 בנפש האדם (כשכר על עבודתו), שהאור הבא מכח
8 עבודתו בעולם הזה נעלה יותר מהאור המתגלה בגן עדן,
9 כיון שיתרון האור בא דוקא מתוך החשך (היינו העבודה
10 בחשכת העולם הזה דייקא, הם ה"מים רבים" של טרדות
11 הפרנסה);

12 כך גם לענין העבודה עצמה הבאה מתוך ה"חשך",
13 שהיא בדרגה גבוהה יותר מהעבודה במצב של "אור".

14 פירוש:

15 האהבה להשי"ת שהאדם מעורר בלבו בהיותו שרוי
16 בחשכת העולם הזה, במצב שיש לו יגיעות וטרדות
17 הפרנסה, גדולה ועצומה יותר מאהבת הנפש להשי"ת
18 כשאינו במצב של "חשך".

19 והיינו, לפי שה"קריאה" אל הקב"ה "מן המיצר" -
20 כשאדם מרגיש את גודל ריחוקו מאלקות - היא בכל
21 פנימיות נקודת לבבו ובתגבורת גדולה, שלא בערך יותר
22 מן הקריאה אל ה' ואהבתו יתברך של אדם שקרוב אל ה'
23 מלכתחילה. וכענין המוזכר בכתוב "חולת אהבה", היינו
24 שהאדם מתגעגע לדבר האהוב לו בצמאון ותשוקה גדולה

25 כל כך עד שהוא "חולה" לאהבתו - ויתרון אור זה (היינו
26 האהבה לה' בצמאון גדול כל כך) בא מן החשך דוקא.

27 וכדי להגיע לעבודת ה' ביתרון אור זה (הבא מן
28 החשך), צריך האדם להתבונן בדבר זה גופא, שמפני גודל
29 טרדותיו בעניני הפרנסה והמזון בשביל חיי העולם הזה
30 הרי הוא נמצא במצב של "חשך" וריחוק מה', והתבוננות
31 זו מעוררת בו צמאון גדול "לצאת" מן החושך ולידבק
32 בהקב"ה מתוך אהבה וחשיקה עצומה.

33 ועל ידי שהאדם מתעורר בצמאון גדול ועצום וברצון
34 עז "לצאת מן החשך" ולהגיע אל האור, הרי מתוך צמאון
35 זה הוא בא לידי צמאון ותשוקה במדריגה גבוהה ונעלית
36 יותר, היינו, שמעתה לא יסתפק רק בכך שלא יהי' שקוע
37 עוד בענייני עולם הזה והבלי העולם, אלא הצמאון הגדול
38 עד כדי מצב של "חולת אהבה" להשי"ת (מחמת הרגשת
39 גודל ריחוקו מה') מעורר בו תשוקה גדולה ועצומה
40 "לצאת" (היינו להתעלות) אפילו מכל הבחינות והדרגות
41 באלקות שהן רק בבחינת "זיו", כולל זיו השכינה המאיר
42 בגן עדן, ולידבק אך רק בהקב"ה בכבודו ובעצמו, וכפי
43 שהולך ומבאר את האהבה והצמאון הגדול שמתעוררים
44 באדם על ידי החשך דוקא:]

45 שכשעוסק כל היום בענינים גשמיים כטרדת
46 הפרנסה שהם הנקראים חשך, ומתבונן אחר כך
47 בתפלה איך שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל
48 מלמעלה כו', שהם המולות שהם המשפיעים חיות
49 כל עולם הזה, וכמו שכתוב וממגד תבואות שמש

41 היותר תחתון שב"אופנים"). ונמצא, שהחיות המחי' 1
 42 את כל הנבראים הגשמיים באה ונמשכת אך ורק
 43 מבחינת ה"פסולת" של המלאכים התחתונים ביותר. 2
 44 ו"שמרי האופנים" מקבלים חיותם ממלאכים
 45 (עצמם); ובמלאכים גופא יש הרבה מדריגות (כנ"ל) -
 46 שעל זה נאמר "גבוה מעל גבוה שומר", היינו שיש
 47 מדריגות רבות במלאכים זו גבוהה מזו, עד לחיות
 48 המרכבה - שכל מדריגה מקבלת חיותה ממדריגה
 49 שלמעלה ממנה.

50 עד שכולם מקבלים מבחינת מלכותו יתברך, וכמו
 51 שכתוב מלכותך מלכות כל עולמים, שמהווה את
 52 כל העולמות מאין ליש ממש.

53 כל המדריגות הללו - "מזלות", "ע' שרים",
 54 "שמרי האופנים", "אופנים" ו"מלאכים" - הן רק
 55 "ממוצעים" שעל ידם עוברים השפע והחיות האלקית;
 56 ואילו שורש החיות האלקית עצמה הוא מספירת
 57 המלכות ("בחינת מלכותו יתברך"), כמ"ש "מלכותך
 58 מלכות כל עולמים", והפירוש הפנימי בכתוב זה הוא
 59 שחיות כל העולמות כולם היא ממדת מלכותו ית',
 60 שהיא כחו של הקב"ה לברוא ולהוות עולמות
 61 ונבראים; וחיות אלקית זו (ממדת מלכותו ית') נמשכת
 62 ומשתלשלת למטה דרך כל המדריגות הנ"ל, כדי
 63 לברוא את כל העולמות ואת כל הנבראים מאין ליש.

64 והוא רק בחינת זיו השכינה בלבד, שאינו אלא
 65 בחינת זיו והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו
 66 ועצמותו יתברך כביכול.

67 והנה, בחינת מלכותו יתברך (ספירת המלכות)
 68 עצמה - שממנה נמשכת החיות האלקית לכל העולמות
 69 כנ"ל - נקראת בשם "זיו השכינה", כי היא רק בחינת
 70 "זיו והארה בלבד" לגבי מהותו ועצמותו יתברך.

71 וכמו עד"מ מלך בשר ודם, להבדיל, שהיותו מלך
 72 אינו חלק ממהותו ועצמותו, שהרי מעלותיו
 73 וכשרונותיו של המלך, כגון מעלת שכלו הרחב וחושיו
 74 המיוחדים ומדותיו הטובות והנעימות וכדומה, הם
 75 ממעלת הנפש עצמה וחלק מעצמות המלך, אבל ענין
 76 המלוכה אינו אלא מה שהוא מולך ומושל ומתנשא על
 77 הזולת, אבל אין זו תכונה ומעלה של האדם (המלך)
 78 כמו שהוא לעצמו.

79 ונמצא שכל ענין המלוכה הוא רק "זיו" והשפעה
 80 מהמלך, ולא מהותו ועצמותו ממש, והרי זה כמו הזיו
 81 וההארה של השמש שמגיע ומאיר לעולם, שאין בו

וממגד גרש בו' [ירחים].

2 כאשר אדם הטרוד כל היום בעסקיו הגשמיים בא
 3 להתפלל ולידבק בהקב"ה הרי הוא מתחיל להתבונן
 4 "במה הנני עסוק כל היום" - בהשגת חיי עולם הזה,
 5 אשר מקורם של חיים אלה הוא מהמזלות, כמאמר
 6 רז"ל שכל דבר גשמי יש לו "מזל" למעלה המשפיע
 7 לו חיות. כלומר, החיות שהקב"ה משפיע לנבראים
 8 גשמיים בעולם הזה, נמשכת למטה באמצעות
 9 המזלות. ולדוגמא: הכח האלקי להצמיח פירות נשפע
 10 למטה דרך השמש והירח, כמ"ש "ממגד תבואות שמש
 11 וממגד גרש ירחים".

12 [והנה ידוע שהחיות האלקי המחי' ומהווה את כל
 13 הנבראים, יורד ו"משתלשל" מאתו יתברך ממדריגה
 14 למדריגה, ובכל מדריגה ומדריגה החיות הולכת ומתמעטת
 15 ומתצמצמת יותר ויותר, עד שמגיעה למטה לברואים
 16 גשמיים בעולם הזה.

17 וזה שאמרו רז"ל שחיות העשב (וכן החיות של כל
 18 הנבראים שלמטה) נשפעת לעולם הזה דרך המזלות, היינו
 19 שה"מזל" היא המדריגה התחתונה ביותר בירידת החיות,
 20 ומה"מזלות" נמשכת החיות בפועל ממש לתוך הנבראים
 21 הגשמיים.

22 אמנם, החיות שבתוך המזלות עצמם נמשכת
 23 ממדריגה שלמעלה מהם.

24 - והולך ומפרט את המדריגות השונות בירידת
 25 ו"השתלשלות" החיות ממדריגה למדריגה עד שהחיות
 26 מגיעה למזלות - ומבאר אותן בסדר "מלמטה למעלה":

27 והמזלות הם מקבלים מע' שרים, והשרים מקבלים
 28 משמרי אופנים, והם מקבלים מהמלאכים, וגבוה
 29 מעל גבוה.

30 החיות האלקי ה"מתלבש" במזלות נמשך
 31 ומשתלשל ממדריגה גבוהה יותר, והיא בחינת הע'
 32 שרים שלמעלה (כידוע, לכל אומה משבעים האומות
 33 יש "שר" רוחני למעלה שעל ידו באות כל ההשפעות
 34 לאותה אומה).

35 והע' שרים מקבלים את החיות האלקית מ"שמרי
 36 האופנים".

37 פירוש:

38 במלאכים העליונים יש הרבה מדריגות, זו למטה
 39 מזו. המדריגה התחתונה במלאכים נקראת "אופנים",
 40 ו"שמרי האופנים" היא ה"פסולת" של האופנים (החלק

1 כלום מגוף כדור השמש עצמו, וכל ענינו אינו אלא
2 התפשטות האור לארץ ולדרים עלי'. ועד"ז הוא,
3 כביכול, למעלה במדת (ספירת) המלכות של הקב"ה,
4 שהיא רק זיו והארה ממנו ית' ולא עצמותו ומהותו
5 ממש.

6 **שהוא בבחינת אין סוף ממש.**

7 - מדת המלכות, שהיא החיות האלקית המלוכשת
8 בנבראים, הרי היא בבחינת "גבול" (שהרי חיות זו
9 מלוכשת בנבראים מוגבלים), וכן היא בגדר זמן
10 (מאחר שהיא "חיות הזמן"); אבל מהותו ועצמותו ית'
11 הוא "אין סוף ממש".

12 **היה הוה ויהיה, בלי שינוי ממש.**

13 אחד הפירושים בשם הוי' הוא, שהוא ית' "הי'
14 הוה ויהי'" כאחד, שלא שייך לפניו ית' הגדר דעבר
15 הוה ועתיד. כי מאחר שהוא ית' "אין סוף ממש" הרי
16 אינו מוגדר בשינויי הזמן דעבר הוה ועתיד.

17 ועל זה נאמר "אני ה' לא שניתני", דאע"פ שהוא
18 יתברך ברא את כל העולמות ואת כל הנבראים, הרי
19 הוא עצמו לא נשתנה כלל על ידי זה, כי בריאת
20 העולמות אינה פועלת שום שינוי בו יתברך.

21 **וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא לאחר
22 שנברא בו'.**

23 וזהו פירוש נוסח תפלת השחר "אתה הוא עד שלא
24 נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם": כפל הלשון
25 "אתה" בא לומר ש"אתה" שלאחר שנברא העולם הוא
26 בדיוק כמו "אתה" קודם שנברא העולם, "בלי שום
27 שינוי". שכן, כאשר בשר ודם, להבדיל, עושה פעולה
28 מסוימת, יש בו שינוי, כי אינו דומה מצב נפשו קודם
29 שהתחיל את הפעולה, בשעה שהוא עסוק וטרוד
30 בפעולה, ולאחר גמר הפעולה;

31 אבל אצל הקב"ה, מעשה בריאת העולמות אינו
32 פועל שום שינוי כלל בו ית' (ובכך שהוא ית'
33 אין-סוף), כי בריאת העולמות היא רק ממדת מלכותו
34 יתברך, שהיא "זיו והארה בלבד" ממנו, וכמו שאור
35 וזיו השמש אינו פועל שום שינוי בשמש עצמה, ואין
36 בה שום הבדל אם זיוה ואורה מגיע ומתפשט עד
37 לארץ או שאינו מגיע לארץ (מחמת עננים המפסיקים
38 ומסיתרים את האור, וכיו"ב), כך אין בריאת העולמות
39 פועלת שום שינוי בהקב"ה (ה"מאור") עצמו.

40 [לסיכום: כאשר אדם העסוק כל היום בהשגת חיי
41 עולם הזה עומד ומתפלל, ובעת התפלה הוא מתבונן
42 במהות חיי עולם הזה (שבהם הוא עסוק) ובמקור

43 חיותו, הרי הוא בא לידי מסקנא שכל העולם - ואפילו
44 השפע האלקי המחיי את העולם - אינו אלא מ"זיו
45 והארה" של הקב"ה, ואינו תופס מקום כלל לגבי
46 הקב"ה עצמו].

47 **ואחרי התבוננות כל הנ"ל בעומק הדעת, תתעורר
48 נפשו בבחינת אהבה ותשוקה נפלאה כרשפי אש
49 לצאת מתוך החשך והעלם הגשמי הוה, ורק
50 לדבקה בו יתברך.**

51 כאשר האדם יתבונן בכל הנ"ל בעומק דעתו, יבא
52 לידי הכרה שלא זו בלבד שכל הענינים הגשמיים הם
53 בבחינת "חשך" והעלם, אלא גם השורש של חיים אלו
54 הוא "זיו והארה בעלמא" ממהותו ועצמותו של
55 הקב"ה;

56 ואזי יתעורר באהבה ובתשוקה נפלאה כרשפי אש
57 "לצאת" מהחשך וההעלם הזה המסתירים על הקב"ה
58 - היינו שלא רק שירצה לצאת מן החשך וההעלם של
59 הקליפות וסטרא אחרא (וכל דברים הגשמיים) בלבד,
60 אלא ישתוקק להתרומם ולהתעלות מדרגת החיות
61 האלקית שהיא מקור החיים הגשמיים, שהרי אינה אלא
62 "זיו והארה בלבד", וכל רצונו וחפצו יהי' אך ורק
63 להידבק בהקב"ה עצמו.

64 **וכמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בו'
65 [בארץ], שלא יחפוץ כלל לא בגן עדן התחתון ולא
66 בגן עדן העליון.**

67 על אהבה גדולה כזו נאמר "מי לי בשמים ועמך
68 לא חפצתי בארץ", שהאדם אינו רוצה בשום דבר, לא
69 "בשמים" ולא "בארץ", רק כל רצונו וחפצו ותשוקתו
70 הם להתדבק בהקב"ה לבדו.

71 - "שמים" ו"ארץ" הנזכרים כאן אינם ה"שמים"
72 וה"ארץ" הגשמיים בלבד, אלא (גם) שתי המדריגות
73 (הכלליות) שבגן עדן - "גן עדן העליון" (בחינת
74 "שמים") וגן עדן התחתון (בחינת "ארץ"); ופירוש
75 "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" הוא, שלא זו
76 בלבד שהאדם אינו רוצה בשום דבר מלבד אלקות,
77 אלא יתירה מזו שגם באלקות עצמה, אינו מסתפק
78 אפילו באור האלקי המאיר בגן עדן העליון.

79 *[והטעם:]*

80 **שהם רק בחינת זיו והארה בלבד, וכמאמר רז"ל
81 צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה.**

82 גילוי האלקות המאיר בגן עדן (אפילו בגן עדן
83 העליון) הוא רק בחינת "זיו" והארה בעלמא מאתו ית'.

1 [ואילו ענין האהבה בבחינת "מי לי בשמים גו" הוא,
2 שאינו חפץ ב"זיו" בלבד -]

3 **כי אם לדבקה בו ית', ליכלל בבחינת מהותו**
4 **ועצמותו ית'!**

5 האדם מתעורר בצמאון גדול להקב"ה עד כדי כך
6 שאינו רוצה להסתפק ב"זיו" זה, אלא כל חפצו
7 ותשוקתו להכלל במהותו ועצמותו יתברך ממש.

8 **ונקרא בזהר הקדוש לאשתאבא בגופא דמלכא כו'.**
9 אהבה ותשוקה עצומה זו - לידבק במהותו
10 ועצמותו יתברך - נקראת בזהר הקדוש "לאשתאבא
11 בגופא דמלכא" (להכלל בגוף - עצמיות - המלך).

12 **ונקראת בחינת אהבה זו בחינת תשובה, שהוא**
13 **בחילא יתיר, שבאה דוקא מתוך החשך שהיה עוסק**
14 **רק בענינים גשמיים והכלי עולם, לפי שיתרון האור**
15 **הוא מתוך החשך דוקא.**

16 אהבה גדולה ועצומה זו להידבק במהותו ועצמותו
17 ית' (לאשתאבא ב"גופא דמלכא"), מתעוררת באדם
18 דוקא על ידי ההתבוננות בגודל ריחוקו מאלקות
19 ("לצאת מתוך החשך"), והיא התוכן הפנימי של ענין
20 התשובה.

21 **פירוש:**

22 אמרו חז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדין,
23 צדיקים גמורים אינם עומדין". ומבואר בזהר שהטעם
24 לכך הוא לפי שמדריגת אהבת ה' של בעלי תשובה
25 היא במעלה ובמדריגה גבוהה מאד, יותר ממדריגת
26 האהבה של צדיקים, כיון שבעלי תשובה נמשכים
27 להקב"ה בכח גדול ובהתאמצות יתירה ("בחילא
28 יתיר"). והיינו מפני שהבעלי תשובה צמאה נפשם לה'
29 כארץ עיפה וציו', "להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ
30 ציו' וצלמות היא הסטרא אחרא, ורחוקה מאור פני ה'
31 בתכלית, ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון נפשות
32 הצדיקים".

33 וכך גם אהבת ה' של נשמת האדם בעולם הזה
34 כשהיא מלוכשת בגוף ועסוקה בענינים גשמיים והכלי
35 העולם, היא "בחילא יתיר" לגבי אהבתה את ה'
36 בהיותה למעלה בגן עדן - כיתרון האור הבא מתוך
37 החשך דוקא.

38 ועבודה זו נקראת בחינת "תשובה", כי האהבה
39 מתעוררת על ידי החשך והריחוק, והוא הגורם
40 לגעגועים ותשוקה גדולה לשוב ולדבקה אל ה', כידוע

41 שענין התשובה אינו על עבירות בלבד, אלא על עצם
42 הדבר שהאדם נמצא בעולם הזה הגשמי מרוחק מאד
43 מאלקות צריך תשובה, היינו לשוב ולהתקרב אל
44 השי"ת.

45 וזהו הביאור במאמר רו"ל הנ"ל "יפה שעה אחת
46 בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם
47 הבא": אהבת הנשמה להקב"ה בבחינת תשובה בעולם
48 הזה, היא במדריגה גדולה ובצמאון עצום יותר
49 מאהבתה לה' בהיותה למעלה בגן עדן.

50 **ונקראת אהבה זו בחינת ככל מאדך, שהוא כלי**
51 **גבול ממש, שבאה דוקא מן החפוך, שהוא החשך.**
52 אהבה זו, שהיא בתגבורת גדולה ("בחילא יתיר")
53 נקראת "ככל מאדך", כי "מאד פירושו כלי גבול", לפי
54 ש"מאד הוא לשון ריבוי [היינו] הרבה יותר מכדי
55 מדתו", והיא אהבה כלי גבול ממש, היינו למעלה
56 ממדידה והגבלה של כלי הלב של האדם.

57 וכיצד בא האדם לאהבה בלתי מוגבלת להשי"ת?
58 - רק כשהאהבה מתעוררת "מן החשך" (דבר המנגד
59 לאלקות).

60 **וכמ"ש טוב זה מלאך חיים, (טוב) מאד זה מלאך**
61 **המות.**

62 על פי זה - שדוקא על ידי ה"חשך" מגיעים
63 לאהבה "ככל מאדך" - יובן מאמר רו"ל על הפסוק
64 "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד":
65 "טוב זה מלאך חיים, (טוב) מאד זה מלאך המות".
66 והרי לכאורה תמוה ביותר, כיצד ניתן לומר שמלאך
67 המות הוא "טוב", ולא רק טוב סתם, אלא טוב "מאד",
68 עוד יותר ממלאך חיים?

[אך הביאור בזה הוא:]

70 **שעל ידי החפוך והחשך דוקא שהוא בחינת נפש**
71 **הבהמית יכולים לבא לבחינת אהבת ככל מאדך,**
72 **שהוא כלי גבול ממש.**

73 "מלאך המות" שבו מדברים חז"ל כאן היינו
74 הנפש הבהמית שבאדם, כמאמר רו"ל "הוא יצר הרע
75 [היינו הנפש הבהמית], הוא מלאך המות", ועל זה
76 אמרו "טוב מאד זה מלאך המות", כי אף שמלאך
77 המות ("הנפש הבהמית") הוא היפך הטוב והאור, מכל
78 מקום על ידו דוקא יכולים לבא לאהבה בבחינת ככל
79 מאדך, כי בעוד שאהבת ה' שאפשר להגיע אלי' על
80 ידי היצר הטוב היא במדה ומדריגה מוגבלת, הנה

1 האהבה שבאה מתוך ההיפך והחשך ויצר הרע - היא
2 בלי גבול ממש, "כי להיות שהי' בהפוך, והיתה נפשו
3 בארץ צי' ועיף, ויזעקו אל הוי' וגו', אזי יתגלה אהבה
4 רבה ועצומה כזו להיות בכלות נפשו ממש . . . שעל
5 ידי זה יתרבה ויתגדל תשוקת האהבה ביתר שאת ויתר
6 עז ויוסף אומץ דביקותו".

7 וזוהי כוונת חז"ל באמרם "טוב מאד זה מלאך
8 המות", שדוקא על ידי הריחוק שנגרם על ידי "מלאך
9 המות" (היינו היצר הרע והנפש הבהמית) באים
10 לבחינת "טוב מאד" - אהבת השי"ת בלי גבול.

ד"ה מים רבים פרק ד

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (י) אך הענין הוא כידוע דמ"ש אבא יסד ברתא היינו רק
2 צרופי האותיות אבל גוף האותיות שרשן בעצמות
3 הנפש ממש שלמעלה גם מן הרצון והן כ"ב אותיות
4 הקבועות בנפש ברוחניות טרם שבאו לגלוי אח"כ בחו"ב
5 (דבור בחכמה ומחשב' בבינה) ע"כ יש ביכולת אותיות
6 המחשבה להעלים השכל והשגה דבינה בתוכן ויש בדבור
7 כח יותר מעצם נקודת השכל וחכמ' שבא בדבור ונק' בינה
8 יתירה כו' וכמ"ש במ"א ואדרבה היא הנותנת שאין אורות
9 דחו"ב מגיעים במו"ד כנ"ל דאור אבא מסתיים בהבל הלב
10 שמשם יוצא הדבור ואינו מתפשט בגוף אותיות הדבור
11 שבוקעים מקול הגרון רק שמצטרף אותן בלבד כנ"ל
12 וממילא אינו מאיר ומתפשט בהרהור ומח' שבלב ואע"פ
13 שמאיר באותיות מחשבת שכל שאין שכל וחור"ב בלא
14 מחשבה כלל אבל בחזה הלב מסתלק שם כמו שאמ'
15 שמסתיים שם וגם אור אימא ע"י ה"ג מנצפ"ך מצרף
16 ומחלק אותיות המח' אך לא יגיע בחזה הלב מפני שנבקע
17 יסוד אימא ומסתלק אורה וע"כ יסוד אבא ארוך כו' וכנראה
18 בחוש שלא יכול כלי אותיות השגה דבינה להכיל התפעלות
19 השכל ונבקע ומסתלק אורה כו' וזהו שהתפעלות השגה
20 דבינה יבקע אבל הארת יסוד אבא ארוך שמגיע עד החזה
21 להיות בחי' ביטול דכ"ח מ"ה גם בהבל הלב אך לא בגוף
22 האותיות הדבור וכ"ז מצד שרש האותיות דמו"ד בעצם
23 הנפש כנ"ל שלמעלה מחו"ב ורצון ע"כ גם בסופן שנועץ
24 בתחלתן הגם שהן אותיות פשוטים בבחי' דומם אין עליי'
25 הרצון וחור"ב ומדות מעלה אותן כלל וע"כ גם שהנפש

26 תטהר מטומאת' בכל כחותיה מן התענוג ורצון וחור"ב
27 ומדות עכ"ז אין תיקון ועליי' בזה כלל המחשבות
28 ודבורים הטמאים שלא לה' בכל ימי חייו שאין עולין עמהם
29 רק בעליי' ותיקון של עצם הנפש ממש מפני שקבועים
30 בעצמותם ממש וד"ל (ואמנם זהו מצד שרש האותיות
31 דמו"ד בעצם הנפש אבל מצד ירידתן והתלבשותן למטה
32 אדרבה כל היחודים עליונים וכל ירידה מעילה לעלול הכל
33 ע"י אותיות מו"ד דוקא ואפילו אור התפעלות וכח התענוג
34 להתענג על ה' בנפש שמחמתה בא התענוג הזה ע"י אותיות
35 מח' רק שהן למעלה מן החור"ב וכן התפעלות הרצון ונק'
36 אותיות דכתר בכלל והן למטה מאותיות דקדמות הרצון
37 והתענוג כו' וד"ל ולמטה עוד מתלכשים בחו"ב ונק'
38 אותיות השכל והן יחוד או"א שמה שיוכל לבא אור החכמה
39 בבינה הוא ע"י אותיות כו' וכן יחוד יש"ס ותבונה שהן
40 מדות דחו"ב (וזהו דצח"מ שלמעלה שהדומם למעלה מן
41 הצומח וצומח למעלה מחי וחי למעלה ממדבר והוא
42 אותיות העצמי' שנק' דומם בעצם למעלה מהתפשטות
43 רצון ותענוג וצומח הוא התפעלות רצון ותענוג וחי הוא
44 התפעלות חו"ב ומדות ומדבר בקול ודבור ממש) עד יחוד
45 ישראל ולאה שהן המדות שבלב עם המחשבה והוא מוחין
46 דחו"ב שמלוכב במדות דז"א כו' שנק' ישראל זוטא וכן
47 יחוד ישראל ורחל ביחוד מדות אלו בדבור עד יחוד יעקב
48 ולאה שהוא בקיעות הבל הלב קטנות המדות במחשבה
49 שנק' הרהורי לבו כנ"ל ויחוד יעקב ורחל שהוא בקיעת הבל
50 הלב בקול ודבור בגשמי שנק' מדבר ממש) וד"ל:

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (ו) והנה בסדר התהוות העולמות ממנו ית' הודיענו הש"י
2 ע"י נביאנו וחכמינו הקדושים ז"ל וכמ"ש

3 האריז"ל אשר רוח ה' דבר בו שכשעלה ברצונו הפשוט
4 לברוא העולם צמצם עצמו בנקודה האמצעית ופנה מקום

47 המקבלים אבל לגבי עצמו ית' אין שינוי כלל כי לעולם
 48 האור כלול במאור ובטל במציאות ואינו עולה בשם בפ"ע
 49 נת' במ"א בביאור האוצ"ח, והנה מהארה מצומצמת הנ"ל
 50 הוא שנתהוו הכלים הנ"ל פ"ה הוא מן הרשימו והתהוות
 51 שענינה בחי' הביטול כי חכמה כח מ"ה שהוא בחי' ה
 52 ההשכלה איך שהא"ס הוא לבדו הוא כו' וכן כל הכלים
 53 דאצי' מ"מ הם בחי' מציאות מוגדר ומוגבל כמו שאתה
 54 אומר חכמה חסד כו' שאינו בערך עצמותו שהוא הוי'
 55 פשוטה כנ"ל והתהוותו הוא ע"י צמצום הנ"ל מן האור
 56 והזיו כנ"ל, וענין צמצום זה הוא היפוך מענין השתלשלות
 57 עילה ועלול שבההשתלשלות הרי העלול הוא מערך
 58 העילה ומ"ש הרמ"ק ענין השתלשלות עילה ועלול וכ"ה
 59 בזה"ק פ' בראשית היינו בהשתלשלות הספי' בספי' עצמן
 60 משא"כ התהוות הכלים מא"ס ב"ה אילו היה מאיר בבחי'
 61 עילה ועלול גם מהאור והזיו לא הי' כלל התהוות מציאת
 62 חכמה אפי' חכמה דאצי' מאחר שהיא מקור דמקור
 63 להתהוות שכל אנושי דרך רבבות השתלשלות ע"י
 64 התלבשות בחכמה שבי"ס דעשי' ואיך שתהי' דקה מן
 65 הדקה כמו שיצוייר דקות מתיקות השכל לגבי מתיקות
 66 התפוח וכן יצוייר מעלת שינוי מהות חכמה הנ"ל מחכמות
 67 דבי"ע אעפ"כ אינן בערך האור הפשוט הנ"ל אלא ע"י
 68 צמצום עצום דייקא שהוא שינוי ממהות למהות, אמנם
 69 אעפ"כ נקראים הכלים הללו אלקות שאינן בבחי' נפרד
 70 וברי' בפ"ע כמו בחי' חסד דמיכאל עד"מ שמיכאל הוא
 71 מציאות רוחני נפרד בפ"ע אלא שמשתוקק אליו ית', וסיבת
 72 התהוותו בבחי' נפרד לגמרי וכן בכל הנבראים הוא מחמת
 73 העלם האור וחיות בהן ממדת גבורתו כדי שיתראה הנברא
 74 בפ"ע ליש ונפרד עם שבאמת קמי' ית' הוא כלא חשיב,
 75 משא"כ בכלים הנ"ל שאין מהות החכמ' עולה בשם בריאה
 76 בפ"ע ח"ו אלא שהיא אלקות ממש שהחכמ' היא חכמתו
 77 וכן בינתו ודעתו וחסדו כו' דהיינו שהוא המצמצם אורו
 78 להיות מאיר בצמצום עד שיהי' בחי' חכמה ובחי' חסד וכו'
 79 מאירים בגילוי ממנו ית' כדי להשפיע ע"י כחות אלו
 80 אלהותו בעולמות כדי שיהיו על אופן שהם עתה שזה א"א
 81 זולתי ע"י הארתו ע"י י"ס אלו דוקא, ולכן נקראו הי"ס
 82 אצילות ולא בריאה כי אצי' נגזר מל' ויאצל מן הרוח
 83 (במדבר י"א כ"ה) שהוא הפרשת הארה מרוחו של משה
 84 לע' הזקנים בבחי' זיו לבד שכך האצי' המה מבחי' זיו
 85 ואור הא"ס ולא בריאה להיות נפרד ח"ו מאחר שהזיו הנ"ל
 86 מאיר בהם בגילוי ולא נתצמצם כ"כ ע"ד שמתצמצם
 87 כשמחי' את הנברא כמיכאל שנתצמצם כ"כ עד שיראה
 88 מיכאל עצמו ליש ונפרד ולכן נק' בריאה משא"כ בי"ס
 89 הנ"ל ולכן נק' אצי' גם מל' אצל וסמוך כו' ומ"מ לגבי
 90 מהו"ע הוא צמצום עצום מן הזיו הנ"ל ובאמת שמהותן
 91 רחוק יותר ממהות אור הא"ס שמתעלה מהן עילוי רב יותר
 92 מעילוי מהות הספי' על הנברא הנפרד הגמור עד ששניהם

1 שוה מכל צדדיו ונק' חלל ומקום פנוי רק רשימו נשאר שם
 2 מן האור שהי' קודם ואמנם אינו בחי' מיעוט בהאור ח"ו
 3 רק נסתלק לצדדים ואח"כ המשיך לתוכו קו דק, והנה
 4 התהוות הכלים הנ"ל פ"ה הוא מן הרשימו והתהוות
 5 האורות שהם העצמות דלעיל פ"ה המתלבש בכלים הוא
 6 מן הקו וכו'. ולפי פשוטו הדבר פלאי איך יתכן צמצום
 7 וסילוק לצדדים באור א"ס שאין לו דמות הגוף, ומה גם
 8 שהכתוב אומר אני ה' לא שניתי (מלאכי ג' ו') והרי ענין
 9 הצמצום הוא שינוי גדול לכאורה, אך ע"פ האמור לעיל
 10 פ"ה ביאור ל' אור א"ס שזהו על הזיו המתפשט ממנו
 11 ברצונו הפשוט שלפי שהאור הוא מעין המאור לכן הוא
 12 א"ס כמו שעצמותו ית' אין לו תחלה ותכלה ולכן נקרא
 13 האור א"ס ולא בל' אין לו תחלה אלא לפי שהוא בחי'
 14 התפשטות והמשכת ההארה לכן נופל ע"ז ל' א"ס
 15 לההתפשטות כו' ובבחי' האור הזה הוא שהי' הצמצום
 16 האמור ולא בעצמותו ח"ו, ופי' וענין הצמצום היינו להיות
 17 כי יכולת התפשטות ההארה הנ"ל הנק' א"ס ממנו ית' הרי
 18 ביכולתו להאיר בלי גבול ותכלית ממש כמו שעצמותו הוא
 19 בבע"ג ולזאת לא היו מתהוים ממנו נבראים בע"ג כמו
 20 שהם עתה אלא היו בסגנון אחר, ולכן צמצם עצמו שלא
 21 יאיר רק מעט זעיר שם מני כללות ההארה מה שלגבי עצם
 22 ההארה כלא חשיב' וכערך הגבול ממש לגבי הבבע"ג
 23 ולכן נק' רשימו כמו הכותב דבר ומוחקו שנשאר רשימו
 24 ואין ברשימו כלל מגוף הדבר הנכתב שנטלו כולו רק זכר
 25 ורשימו בעלמא כך הארה זו שנשאר להאיר כלא חשיב'
 26 לגבי עצם האור שהוא בבחי' א"ס ממש, והנה האור
 27 שנסתלק מלהאיר היינו שנכלל במאור כמו שהי' מקודם
 28 שהאיר ולכן אין שום שינוי כלל בעצמותו ח"ו מצמצום
 29 זה כמבואר לעיל ממשל גשמי במאור השמש שאינו
 30 משתנה בריבוי ומיעוט המשכת הזיו ממנו, וגם בההארה
 31 עצמה אין בה שינוי שאינה עולה בשם בפ"ע כלל אלא
 32 כלולה במאור כמשי"ת אי"ה, והמשל בזה מחיות הנפש
 33 המתפשט בגוף שהוא בחי' זיו עד"מ כנ"ל פ"ה והנה
 34 כשמעצים העין נכלל כח הראי' בעצמות הנפש ולא שחלף
 35 הלך לו לגמרי שהרי אנו רואים שבפותחו מיד יהי' כמקדם
 36 וכן אפי' בסומא שאין הכח ראי' מתפשט היינו שכלול
 37 בעצמיות הנפש ולכן הוא מוליד אדם רואה והרי מובן
 38 שאין הנפש משתנית ע"ז בעצמות' מצמצום או התפשטות
 39 אורה, וכן יובן ככח הראי' עצמו שמתפשט ממנו הארה
 40 לראות ברחוק ס' אמה עד"מ אילו יצוייר שביכולת האדם
 41 לצמצם שלא יראה רק ד' אמות עד"מ יהי' יתרו הכח נכלל
 42 בעצם כח הראי' שבעין ולא יתפשט כו' ועפ"י משלים אלו
 43 יובן ענין צמצום באור הא"ס שנכלל האור במאור הוא
 44 עצמותו ית' ונשאר בבחי' גילוי הארה מצומצמת ונק'
 45 רשימו ומ"מ אינו שום שינוי בו ח"ו, (אך איך שאינו שום
 46 שינוי גם בהאור כי הגילוי והצמצום אינו אלא לגבי

1 שוים קמי' ית' כנ"ל פ"ד ע"פ כולם בחכ' עשית שספי'
 2 החכמה עם הדומם דעשי' שוים ממש קמי' ית' ואפי' לגבי
 3 אורו הפשוט עם שהוא זיו בלבד כי האור הוא מעין המאור,
 4 ומ"מ נק' אלקות ממש שהם חכמתו ובינתו כו' והם חיות
 5 ממש להנבראים להחיותן מאין ליש כמו שמחסד דאצי'
 6 יתהווה מיכאל דבריאה שהרי החסד דאצי' הוא חסד שלו
 7 ית' וע"י החסד הזה הוא משפיע למיכאל ממהות חסד זה
 8 ומהווה מאין ליש וכן בכל הי"ס וע"ז נאמר איהו וגרמוהי
 9 חד שהן אלקות ממש לברוא מאין ליש וד"ל. והנה נתבאר
 10 ישוב קושי' הראשונה דפ"ה איך הכלים הם אלקות ממש
 11 ואעפ"כ לגבי מהו"ע הם אין ערוך וזה פי' ל' אלקות געטליך
 12 ולא אלוה בעצמו ח"ו כמו שאתה אומר כחות נפשיות
 13 מחשבת הנפש ודיבורה ואינן עצמיות הנפש אלא
 14 התפשטות כחותיה ולא שהם דבר נפרד כראובן לגבי שמעון
 15 וכו' וכנ"ל פ"ד והתהוותן ע"י הצמצום הנ"ל, והנה ענין הקו
 16 המאיר בכלים הוא מבחי' האור שלמעלה מהצמצום והוא
 17 פשוט בתכלית הפשיטות ונעלה מעלה מעלה מאור הרשימו
 18 אלא שלגבי האור והזיו בעצמו נק' הארה לבד והוא הארה
 19 דהארה ממהו"ע ית' וגם בחי' קו לבד שענין הקו הוא שיש
 20 לו אורך ואין לו רוחב ור"ל שמורה על מיעוט האור שזהו
 21 מיעוט הרוחב ובחי' האורך מורה על אורך משך ירירתו
 22 בעולמות אבי"ע שמאיר בכל עולם כערכו והיינו ע"י
 23 התלבשותו בכלים דאצי' וז"ס העצמות המתלבש בכלים
 24 כמ"ש הרמ"ק ואמר שהעצמות הוא פשוט בתכלית אלא
 25 שנעשית בו תמונה ע"י ההתלבשות בכלים שההארה
 26 המאירה בכלי חכמה נעשה בה תמונה פרטית להיות כח
 27 וחיות להחכמה וההארה המאירה בכלי חסד נעשית בה
 28 תמונה פרטית להיות אור כח וחיות להחסד אלא שהשינוי

29 בהם אינו קנוי באמיתת עצמותם אלא כמו שינוי המים בכלי
 30 ושינוי גוון השמש לפי מראה העששית ולכן יכול להיות
 31 התחלפות האורות אור החסד בכלי הגבורה כמ"ש האריז"ל.
 32 ולהשכיל קצת ענין התלבשות הקו בכלים יובן עד"מ כי הנה
 33 א"ס ב"ה נק' מקור התענוגים כי התענוג הוא הכח המתפשט
 34 במרחב יותר מכל כחות הנפש כנראה בעליל מריבוי מיני
 35 התענוגים שיש בראי' שמיעה ריח דבור וכל תענוגי עוה"ז
 36 הם מפסולת תענוג העליון שנפל בשבה"כ ואין ערוך לגבי
 37 תענוג שבג"ע התחתון כמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל מוטב
 38 דלידייני' כו' (חגיגה ט"ו ב') ויש עליות לאין קץ ותכלית
 39 בענין ריבוי התענוג ומקור התענוגים הוא א"ס ב"ה פי'
 40 האור זיו ולא עצמותו ח"ו והארת התענוג מתלבש בכל
 41 כחות הנ"ל שהם הי"ס חו"ב ומגדילם ומחי' אותם כמשל
 42 באדם שלפי ערך התענוג שיש לאדם בשכל כך יתוסף שכלו
 43 לחדש באורך ורוחב כו'. והנה ע"י התלבשות הקו בכלים
 44 הוא חיות הכלים הנ"ל ונק' נשמה לי"ס כמ"ש אלי' כמה
 45 גופין תקינת לון שהכלים הם כמשל הגוף שהוא בחי' כלי
 46 לאור הנפש שבו אלא שמתאחדים יחד כיחוד הנפש עם
 47 הגוף ועי"ז הוא השפעת חיות האלהות בעולמות לברוא
 48 מאין ליש בכח הא"ס המלוכש בהם ע"י הכלים וכמו האדם
 49 שנותן בידו בכח המלוכש ביד כו', ועתה יובן ג"כ הקושי'
 50 שני' דלעיל פ"ה איך שאין שינוי בא"ס ב"ה ממה שפועל
 51 פעולות שונות בכלים שונים ואינו כמו האומן שמשנתנה
 52 בעצמו מחמת שינויי הכלים כו' לפי שהתלבשות אורו ית'
 53 בכלים לפועל על ידן הוא רק בבחי' אור זיו לבד וגם בחי'
 54 הארה דהארה לבד וגם ההארה בעצמה השינוי בה אין
 55 אמיתי אבל בו ית' אין שום שינוי כלל ח"ו הגם שכל
 56 הפעולות ממנו דוקא כנ"ל:

מצות האמנת אלקות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

11 להוות היש דבי"ע, והוא מפני כי נעוץ תחילתן בסופן
 12 וסופן בתחילתן שכוונת נעיצת התחילה נמצא בסוף דוקא
 13 יותר מן הראש המתפשט כמ"ש בד"ה ועמדו רגליו ביום
 14 ההוא על הר הזיתי, פי' תחילה הוא בחי' א"ס קדמון לכל
 15 הקדומי' שאין לו תחילה ואין לו תכלה, ואנו קוראי' אותו
 16 תחילה ע"ש המושאל שהוא תחילה לכל, וכוונת נעיצת
 17 התחילה שברא וגילה מציאת החכ' מן האין יש בסוף
 18 דוקא הוא בחי' מל' סופא דכל דרגין דאצי', עד שנמצא
 19 בה כח האין של התחילה להוות מאין ליש התחדשות
 20 גמורה, מה שאינו נמצא כן בראש האצי' הוא בחי' חכ'

1 **ואמנם** באמת יש כח גדול בסוף מה שאינו בראש, והוא
 2 כי הראש הוא בחי' החכ' שנק' ראשית ה"ה רק
 3 נתהוו מאין וכמ"ש והחכ' מאין תמצא, אבל לא שהיא
 4 בעצמה נעשית אין להוות מה שלמטה הימנה, שהרי מחכ'
 5 ולמטה הוא בחי' השתלשלות עו"ע בחי' יש מיש, אבל
 6 הסוף הוא בחי' מל' דאצי' סופא דכל דרגין ה"ה מהוה
 7 היש דבי"ע, ונמצא כי יש כח במל' דאצי' מה שאינו בחכ'
 8 דאצי' כ"א במקור החכ' המהוה את החכ' והיינו בחי' האין
 9 שמשם נמצא החכ', והוא שכמו שהאין שלמעלה מן החכ'
 10 מהוה את החכ' כן בחי' המל' מהוה בי"ע ונעשית אין

פירות ותבואות רבים לאין שיעור, שיש מהם שהם כדוגמת
 יש מיש והם כל דברי' הנזרעי' שזורעי' תחלה איזה תבואה
 ואח"כ צומח מין זה עצמו, שלכאור' ה"ז יש מיש שהרי לא
 יצמח מדגן עד"מ חיטי', אמנם מ"מ באמת א"ז כ"א רק
 העלאת מ"ן לכה הצומח אשר בארץ, שהרי מהגרעין כמו
 שהוא בשלימות לא יצמח ממנו מאומה, כ"א לאחר שנקרב
 ונתבטל לגמרי לכה הצומח אשר בארץ ואז תוציא צמחה,
 והן אמת שלפי ערך העלאת מ"ן של הגרעין כן תצמח,
 היינו שאם הגרעין הנרקב הוא דגן יצמח דגן, מ"מ זהו
 לאחר שנקרב ונתבטל ישותו, ובלתי הארץ לא יצמח ממנו
 תבואה, ומה גם התוס' וריבוי שברצות ה' שולח ברכה
 שנצמח תוס' וריבוי, כמ"ש גבי יצחק וימצא שם מאה
 שערי', וגם רוב זרעוני גינה אינם נאכלי' כלל ומ"מ צומח
 מהם אילן עם פירות רבי', וגם בלתי זריעה כלל תוציא
 הארץ ג"כ צמיחה גם אחר שקוצרי' התבואה צומחי'
 ספיחי', ומכ"ש דשאי' ואילנות שאינם נזרעי' כלל הנה הם
 צומחי' מאין ליש לגמרי ע"י הכח הצומח אשר בארץ.
 משא"כ השמי' הנה מאז נתהוו בששת ימי בראשית השמי'
 וכל צבאם לא ניתוסף ונתחדש אפי' כוכב אחד, ולא
 נשתנה שום דבר מאז הבראם, כ"א עומדי' משי"ב בלתי
 תוספת ומגרעת כלל, ולכאור' הלא השמי' גבוהי' במדריגה
 כנ"ל ולמה בארץ דוקא ימצא כח חידוש יש מאין ולא
 בשמי'. אך הענין הוא כנ"ל שנעוץ תחילתן בסופן וסופן
 בתחילתן דוקא, ולכן בארץ הלזו הגשמי' להיותה סוף
 המדריגות ימצא בה הכח כמו בארץ העליונה היא בחי'
 מל' דאצי' סופא דכל דרגין דאצי', שנמצא בה כח התחילה
 יותר גם מבחי' ראש האצי' והוא כח האין המהוה הראש
 דאצי', וכן נמצא כח זה גם בסוף וסיום העשי' שהוא בחי'
 דומם הארץ ג"כ כח החידוש מאין ליש להיות כי נעוץ
 תחילתן בסופן וסופן בתחילתן.

ד"ה המגיד מראשית אחרית

ש"פ ויקרא פ' זכור. תרל"ב

שלא יש בה הכח להוות מאין ליש כ"א מיש ליש כנ"ל,
 וכ"ז הוא שלא ע"פ סדרי השתלשלות כ"א לפי שנעוץ
 תחלתן בסופן וסוף מעשה עלה במחשבה הקדומה לפניו
 ית', ולכן נמצא בה הכח לחדש מאין ליש כמו בהתחילה
 הוא בחי' אא"ס קדמון לכל הקדומי' שאין לו תחילה ואין
 לו תכלה בחי' האין המחדש היש דחכמה כו'. ואמנם הנה
 ג"ז מובן שמה שהראש והסוף שבנאצלים נק' יש מאין הנה
 זהו רק לגבינו, שאנחנו כבר באנו בהשתלשלות המדריגות
 יש מיש ולכן אנו קוראי' מקור ההתהוות בשם יש מאין, אבל
 לא שבאמת הוא יש ונתהוה מאין, שבאמת אינו כן כ"א
 הוא ית' הוא יש האמיתי, וכל מה שנאצל ונתהוה הם אין
 ואפס וכולא קמי' כלא חשיב, רק שלגבינו שאנו נבראי' יש
 מאין ובאנו בהשתלשלות יש מיש לזאת אנו מכנים ראשית
 הבריאה וכן ראשית האצי' בשם יש מאין, שאנו קוראי'
 ההתהוות והנאצל בשם יש, ומקורם אנו מכנים בשם אין
 ע"ש שאינו מושג לנו כלל וכלל, וגם שהם מחודשי' שאינו
 שייך שהי' כן תחלה קודם התהוותם, שקודם התהוות החכ'
 לבחי' שכל הגלוי לא הי' עדיין מציאת חכ' הגלוי' כלל,
 נמצא כי שם אין שאנו מכני' הוא שם המושאל שלפי
 דעתינו אי אפשר לנו לכנות באופן אחר מאחר שלא נודע
 כלל מהו ולכן מכנים זה בשם אין, והמציאות בשם יש,
 ובאמת לפי דיעה העליונה דבחי' ד"ע נהפוך הוא שהוא ית'
 הוא יש האמיתי וכולא קמי' כלא ממש חשיבי, ונמצא שכל
 מה שנעשה ונוצר ונברא ונאצל הם אין לגבי' ית'.
 ועפכ"ז יובן הטעם למה שאנו רואי' שבארץ הגשמי'
 נמצא כח ההתחדשות קרוב לענין יש מאין יותר
 מבשמי', שהגם שהשמי' גבוהי' מן הארץ, וכמ"ש כגבוה
 שמי' מעל הארץ, וכתי' שמים לרום, מ"מ לא ימצא בשמי'
 ענין ההתחדשות כלל וכלל, אבל בארץ הנה אנו רואי'
 שהארץ תוציא צמחה ותגדל מדי שנה בשנה בתוס' מרובה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

צדיק כו', יפסוק בשביל זה כל חלק הטוב שלו שהוא כאין
 ואפס ממש ויגדיל את הרע על הטוב ח"ו עד שהוא אצלו
 כאילו אינו כו'. ובאמת אינו כן, דהרי מה שעובד את ה'
 בתפלה בעוסק בתורה וקיום המצות הרי זה טוב, והרי זהו
 עיקר מלאכתו ועבודתו כל היום שעוסק בתפלה ותורה כו'.
 ומה שנמצא בו מדה רעה זהו לפי שלא נתקן עדיין, כי
 הרי ע"ר פרא אדם יולד, דמתחילת לידתו אינו מתוקן כי

יא. והנה כמו כן בעניני עבודה אינם יכולים להתערב
 ולהתאחד מפני שאינו מחשב כלל עבודת
 זולתו ואינו חושב אותו לעובד שנותן מגרעת בעבודת
 חבירו וימאס ויבטל את הטוב שלו. ומה שימצא בו איזה
 חסרון אף גם בחיצוניות שאינו נוגע לגוף ועצם העבודה
 כלל יגדיל וירחיב הדבר וידבר בזה הרבה ויבזה אותו.
 ומכל שכן כשנמצא בו איזה מדה לא טובה אשר אין אדם

1 אם זהו עבודתו כל ימי חלדו לתקן מדותיו שעל זה נאמר
2 ימי שנותינו בהם שבעים שנה בהם אותיות בהמה וקאי
3 על המדות הרעות הטבעים של הנפש הבהמי שעל זה ניתן
4 לאדם שבעים שנה לברר הז' מדות רעות כו'. ואי אפשר
5 לתקן הכל כאחת רק מעט מעט אגרשנו מפניך כו',
6 שצריכים על זה ריבוי יגיעה ועבודה עד שבמשך זמן
7 בריבוי עבודה בתפלה בהתבוננות אלקות ובהתגברות
8 המדות של הנפש האלקית מחליש ומברר ומזכך את
9 המדות טבעים דנפש הבהמית כו', וכאשר הוא עובד ה'
10 בטח יברר ויתקן מדותיו. ולפעמים צריכים על זה סיוע
11 מזולתו, כי בעצמו מצד אהבת עצמו לפעמים אינו יודע
12 מהמדה רעה שבו. וצריך חבירו לעוררו על זה ולהמציא
13 עצות כו' כנ"ל, ואם הוא אוהבו באמת צריך לעוררו על

14 זה בינו לבין עצמו שיתקן מדתו הלא טובה וימציא לו
15 עצה איך לתקן כו'. וכשאינו עושה כן כי אם מבטל ומבזה
16 ומשפיל אותו, ובפרט בפני אחרים, זהו הוראה על שנאתו
17 אותו ששונא אותו בלבו ואינו חפץ כלל בטובתו (ולא
18 בכללות הענין שיהיה עבודת הוי', כאשר כל אחד ואחד
19 צריך לרצות באמת שיהיה עבודת ה' בעולם שזה חפץ
20 ורצון ה' כו') אדרבה כו'. והסיבה הוא מצד העדר עבודתו
21 באמת, שהעבודה שלו אינו אמיתית כו', דגם שהוא עובד
22 ה' בתפלה ותורה כו', מכל מקום אינה אמיתית בבחינת
23 ביטול והנחת עצמותו, כי אם בבחינת ישות ובמורגש
24 בעצמו כו'.
25 קיצור. הפירוד בעניני עבודה מטעמים שאינם צודקים.
26 סיבתם שנאה והעדר עבודה אמיתית.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"א

שאלה: מהו ענין העוסק בתורה לשמה. תורה – הוראה המאירה את הדרך. והאר עינינו בתורתך – כדי שיהיה ודבק לבנו במצוותיך. אבל כשאין דבקות במצוות, ועושה הכל מצד ההרגל, עלול להיכשל וליפול לגמרי

1 "אמר ר' אלכסנדר, כל העוסק בתורה לשמה עושה
2 שלום בפמליא של מעלה ויפמליא של מטה,
3 שגאמר: 'או יחזק במעזי, יעשה שלום לי, שלום יעשה לי'.
4 רב אמר, כאלו בנה פלטיין של מעלה ושל מטה, שגאמר:
5 'ואשים דברי בפיך ובצל ידי פסיתיד לנטע שמים וליסד
6 ארץ'. ר' יוחנן אמר, אף מגן על כל העולם פלו, שגאמר:
7 'ובצל ידי פסיתיד'. ולוי אמר, אף מקרב את הגאולה,
8 שגאמר: 'ולאמר לציון עמי אמה'". ונחשיב כאן ארבעה
9 ענינים, השלום בין פמליא של מעלה ופמליא של מטה,
10 בונה פלטיין דמעלה ומטה, מגן על העולם פלו, ומקרב את
11 הגאולה, שכל זה גורם מי שעוסק בתורה לשמה. וצריך
12 להבין מהו ענין תורה לשמה, ומפני מה בלמוד תורה
13 לשמה נאמר לשון עוסק ולא לשון לומד או שונה. אף
14 הענין הוא, דהנה תורה לשמה הפונה מה שהתורה אור,
15 דשם תורה הוא הוראת דרך, דמי שהולך בחשך נכשל גם
16 באבן קטן ונופל גם לבור קטן, אבל ההולך במקום אורה
17 אפלו אם הולך בדרך שגמציאים בו אבנים גדולות ובארות
18 בארות חמר ניצול מהם ולא אנה לו כל רע, לפי שהאור

19 מאיר לו את הדרך הישר ולמצא אורה ונתיב בטיח שלא
20 יכשל בדרך המזיק, אבל ההולך בחשך הוא כממשש
21 באפלה, שאינו רואה את הדרך הישר בכלל, והלוכו הוא
22 רק על צד ההרגל, ואם בדרך הלוכו מזדמן לו גם דבר קטן
23 ביותר הוא נכשל ונופל, ולפעמים הנה גם ממכשול קל
24 נופל מלא קומתו ונזק באבריו החיצונים או אפלו גם
25 באבריו הפנימיים עד שנגלה חלי גדול וצריך רפואות
26 רבות להקטמו מחליו, וכל זה הוא לפי שהולך בחשך, וכן
27 הוא ברוחניות שהלומד תורה או שונה הלכות הרי הוא
28 הולך בדרך הישר, אבל הוא הולך על צד ההרגל כמו
29 הממשש באפלה, שחסר לו הקב חמטין שהוא קדשת
30 ופנימיות התורה, הוא לומד את התורה ויודעה אבל אינו
31 יודע כלל את התכן פנימי אשר בתורה והמבקש האמתי
32 דלמוד התורה, ואינו אלא מה שהוא לומד את התורה
33 ומחדש בה חדושים אבל אין זה מה שהתורה לומדת אותו
34 ומחדשת בו דבר, דבאמת הנה כל למוד ולמוד בהלכות
35 וסגיות התורה צריך האדם הלומד ללמד מנה אינה ענין
36 בהנהגת מדותיו או דבוריו והטבת מעשיו, וצריך לחדש בו

11 קָטַן בְּיֹתֵר, וְהוּא לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה אֵינָהּ מְאִירָה לוֹ בְּעֵינָיו
 12 וְנִכְשָׁל בְּעֵינָיו הַמְצוֹת, וְלִפְעָמִים עוֹבֵר גַּם עַל כִּמְהָ אֲסוּרִים
 13 עַד שֶׁלִּפְעָמִים רַחֲמָנָא לְצַלְחָהּ הוּא נִזְוֵק בְּדַעוֹת, וְהַתּוֹרָה
 14 שֶׁלֹּמֵד וְלוֹמֵד, הִגָּה לֹא זֶה בְּלִבְדֵּי שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה לוֹ לְהַפִּיר
 15 טְעוּתוֹ, אֲלֵא עוֹד זֹאת שֶׁנַּעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם הַמּוֹת לְמִצָּא כִּמְהָ
 16 קְלוֹת וְהַתְרִים, וְהַסִּבָּה לְכָל זֶה הִיא לְפִי שֶׁאֵינִי לוֹמֵד מִן
 17 הַתּוֹרָה כִּי אִם הוּא לּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה, נִיט עַר לְעַרְנֵט פּוֹן
 18 תּוֹרָה נֶאֱרָר עַר לְעַרְנֵט דֵּי תּוֹרָה, מַה שֶׁאֵין בֶּן תּוֹרָה לְשִׁמָּה
 19 הוּא אֲשֶׁר אֶפֶן לְמוֹדוֹ שֶׁהַתּוֹרָה לּוֹמְדָת אוֹתוֹ, דְּכָל עֲנָן וְעֲנָן
 20 שֶׁלוֹמֵד בַּתּוֹרָה מְחַדֵּשׁ בּוֹ אֵיזָה דְּבָר בְּעַבְרָה בְּפִעֵל.

כ"א כסלו, תש"א.

1 אֵיזָה חֲדוּשׁ בְּהַדוּר מְצוּהָ כְּמֵאֵמֶר "וְהָאֵר עֵינָיו בַּתּוֹרָתָךְ
 2 וְדַבֵּק לְבָנוּ כְּמִצְוַתְּךָ", שֶׁעַל יְדֵי הָאֵר עֵינֵי הַשֶּׁכֶל כְּלִמּוּד
 3 וְיִדְעֵת הַתּוֹרָה צְרִיף לְגֵרֶם דְּבִקוּת הַלֵּב בְּקִיּוּם הַמְצוֹת, וְקִיּוּם
 4 הַמְצוֹת בְּדְבִקוּת הַלֵּב הוֹרָאָה עַל הָאֵר עֵינֵי שֶׁכָּלוּ בַּתּוֹרָה,
 5 אֲבָל כְּאֲשֶׁר לּוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹנֵה הַלְכוֹת וּמְחַדֵּשׁ חֲדוּשִׁים
 6 בַּתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה אֵינָהּ מְאִירָה לוֹ בְּדְבִקוּת לְבוֹ בְּקִיּוּם הַמְצוֹת,
 7 הוּא כְּמוֹ הַמְהַלֵּךְ בְּאֶפְלָה רַק עַל צַד הַהֶרְגֵּל, שֶׁהוּא עֲלוּל
 8 לְהִכָּשֵׁל גַּם מִדְּבָר קָטָן, וּבְהִכָּשְׁלוֹ יִכּוֹל לִפְלֹא מְלֵא קוֹמָתוֹ
 9 וּלְהִנָּזֵק בְּאֲבָרָיו הַחֵיצוֹנִיִּים אוֹ גַּם הַפְּנִימִיִּים, הִגָּה בֶּן הוּא
 10 בְּהַלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּלֹא הַקֵּב חֲמָטִין שֶׁעֲלוּל לְהִכָּשֵׁל גַּם מִדְּבָר

א. השם ישמרנו.

לקוטי דיבורים

27 פסעתי - מספר - פסיעה אחת והנני ברפש, והאור
 28 מחניק ואצית עץ גפרית ואראה כי חדר גדול הוא כחמש
 29 אמות על חמש אמות, הכתלים רטובים ועליהם מרחשים
 30 תולעים גדולים לבנים שחורים ארוכים, וכל הלילה
 31 עמדתי ביצה עד קרסולי ומזמן לזמן נעניתי בידי לגרש
 32 העכברים הגדולים אשר קפצו עלי, וקולם הי' מבהיל
 33 ומפח[י]ד אותי.
 34 נדמה הי' לי אשר זה ודאי יום שלם הנני יושב
 35 במרתף, ואכילה? (שואל האסיר ק.) טאם אי קורט ניע
 36 חאטשעטסיא, ניטשעווא ניע חאטשעטסיא, פאטאם
 37 סלישו טשטא דווער אטקריוואוט, דומאיו טיעפער נא
 38 ראסטרעל פאוועזוט, סלישו קריק, חאדי סיודא,
 39 אטוועטיל ניטשעווא ניע וויזשו קודא איטי, וואט טאגדא
 40 נאטשאלניק דאל סויעט אווידעל, טאם אי קאיקא
 41 זשעלששנאיה יעסט קאק זדיעס, נא באזשע מאי, קאק
 42 סטראשנא, אידי וואן אט סיודא - פריקאזאל
 43 נאטשאלניק - סייטשאס ווישאל, סטופאי נא ליעסניצו -
 44 פריקאזאל נאטשאלניק - סלאווא טיעבע האספאדי -
 45 דומאיו ניעט ניע ראסטרע [שם אין תאוה לאכילה, שם
 46 אפילו אין חפץ לעשן, שם אינך מתאוה שום דבר, אחר
 47 כך שומע אני שפוחים דלת, חושב אני - עכשו יובילוני
 48 לירי, הנני שומע שריקה, "בא הנה!" אני עונה: "איני
 49 רואה כלום, לאן ללכת", אז האיר הפקיד, וארא, והנה
 50 מטת ברזל, כמו כאן, אבל מרא דעלמא! מה נורא! "צא
 51 מכאן!" השמיע הפקיד, תיכף יצאתי, "עלה על המעלות!"
 52 ציוה הפקיד, תודה לשם, חושב אני, לא למות בירי! -
 53 טיעפער - גאוואריט נאטשאלניק - בדועש ונאט קאק
 54 זדאראוואטסיא נאטשאלסטוואם, באלשע פא

1 ט) כרוז יוצא, שכב לישון, הגיע מועד השינה, מועד
 2 השינה הגיע, שכב לישון, ובהישמע כרוז זה אימה נופלת
 3 על האסירים, כי כאשר יבוא המבקר ויביט בהאשנב כי
 4 פקודתו "שכב לישון" עוד לא נתמלאה, יכול הוא לענוש,
 5 וזמן הלילה מסוגל יותר לענוש, כי ברשות השומר
 6 הפשוט הלזה לחרוץ משפט קל מבלי שאלת פקיד
 7 המערכה, והמשפט הקל הוא ללון במרתף חשוך ורטוב,
 8 אור מעופש, ובחברת תולעים ועכברים.
 9 עונש כזה נחשב לעונש קל, והוא רק רמז קל
 10 בהדרכה בשביל הנהגה ישרה, כעין רמיזת אצבע על
 11 החוטם אשר הגדול מרמז להקטן ממנו.

* * *

12 מענין הוא סיפורו של האסיר ס. המספר לתומו, כי
 13 אנוש זה אינו יכול לשקר, כי אין לו דעת כלל, ובטבעו
 14 מספר מה שיודע בלי שום פירוש ומכל שכן איזה כיוון
 15 לפאר או לגזם את אשר קרה לו בבואו הנה ביום
 16 הראשון:
 17 אנכי לא ידעתי חוקי בית האסורים וכאשר פקדו עלי
 18 לישון, והייתי אז יחידי בחדר זה ולא חפצתי עוד לישון
 19 ואשב לי ואקטר מקטרת, השומר הביט בהאשנב הלזה
 20 (כן הוא מראה בידו) ויצו עלי ברוגז כי אשכב לנוח,
 21 ועניתי לו במלה משולשת (הנהוג בין הרוסים) ועוד לא
 22 גמרתי לגמור מקטרתי, והדלת נפתחה, והשומר מצוה
 23 עלי ללכת אחרי, ואקום ואלך אחרי, והולכים אנחנו
 24 סולם אחר סולם, עד אשר ירדנו לפרוזדור מרתף הבית
 25 ויפתח אחד הדלתות ויצו לי לכנוס שמה, נכנסתי ואדמה
 26 כי הולך הוא אחרי, אך כרגע שמעתי אשר הדלת נסגרת.

1 נאטשאלניקו ניעלזיא דיעלאט, טי ארעסטאוואני א יא
2 טוואי נאטשאלניק, אי טיעפער יא טיעבע פאוועדו
3 ספאט, בודיעש ספאט, - ספראשוואיעט נאטשאלניק -
4 בודו, וואשע בלאגראדיע, בודו, טיוח, ראז דווא פא
5 פיואנאמו דאל, יא אדורעל ניע זנאיו פאטשעמו אי זא
6 טשטא, קאקאי יא טיעבע בלאגראדיע - גאוואריט
7 נאטשאלניק - מערזאוועץ טי - ביעלי סלוגא, שפיאן,
8 יא טיעבע נא טרי סוטקי אוו פאגרעב פאסאזשו, ניע נא
9 טרי טשאסא קאק טיעפער [עכשיו - אומר הפקיד -
10 תדע כיצד לדבר עם פקיד, לגדף את הפקיד אסור, אתה
11 האסיר ואני פקידך, כעת אובילך לישון, תישן? - שואל
12 הפקיד - "אישן, רום מעלתך, אישן". פתאום הכני מכת
13 לחי, פעם ושתיים. התבלבלתי, איני יודע למה ועל מה
14 הכני. "איזה רום מעלתך אני לך?", נוהם הפקיד, "מנובל
15 שכמותך, עבד ללבנים, מרגל, אושיבך על שלשה ימים
16 במרתך, ולא רק על שלש שעות כמו עכשיו!"]

17 יא נאטשאל פלאקאט, אי פראסיטיסיא, באטשושאק
18 מאי באטשושאק, מיליענקי מאי, גאספאדין נאטשאלניק
19 בודו פאסלושנים, אפיאט טיוחניט פא פיואנאמו, טרי,
20 ראזא פאדראד, באלנא טא אטשען באלנא, זובי
21 דראזיאט קראו איז נאסא פאשאל, ווסיאטאקי סטאיו
22 דיערזשוט קאק סליעדויעט פערעד נאטשאלניקאם
23 סטאיאט [התחלתי לבכות ולהתחנן, "אבי אתה, יקירי,
24 אדוני הפקיד, אני אציית". ושוב הכני על פני, שלש
25 פעמים רצופות. כואב מאד, השניים רועדות, דם שותת
26 מהאף, בכל זאת אני מתאפק, משתדל לעמוד בדרך כבוד
27 כיאות לפקיד].

28 פאמניו יעשטשא סטארויו סאלדאטסקויו
29 דיסציפלינו, יא ווסיאטאקי טשעלאוועק ביוואלי,
30 טשעטירי גאדא גאסדארא פאסלושיל, נא יאפאנסקאי
31 וואינע ביל, אי גענעראלאו ווידאל, זנאיו טשטא
32 פאריאדאק טא פאריאדאק, א דיסציפלינא ניע שוטקא,
33 מאזשעס זדאחנוט א וויערנים סאלדאטאם דאטשען
34 אסטאוואטסיא ניע קאק טיעפערעשניע מאלטשוגאני
35 קאטאריע טאלקא פאיוט, יאזיקאם וואראטיאט נא
36 פראווא נא ליעווא א טאלקו ניעט [זוכר אני עדין את
37 המשמעת הישנה בצבא, הייתי אדם, ארבע שנים עבדתי
38 את מלכי, במלחמה היפנית הייתי, ראיתי גנרלים, מכיר
39 אני שסדר הוא סדר, ומשמעות היא לא היתולים, נשאר
40 אתה חיל נאמן עד נשימתך האחרונה, לא כמו הבחורים
41 שבימנו, אשר רק מזמרים, מנענעים בלשונם, ימינה,
42 שמאלה, רק מבוכה.]

43 קאקאי יא טיעבע גאספאדין - גאוואריט
44 נאטשאלניק - טאווארישטט נוזשנא נאזיוואט, טיעפער
45 גאספאד ניעט, ווסיע טאווארישטטי. נו חאראשא -
46 גאווארו - טאווארישטש באלשע ניע בודו, טראח טראח

47 דווא אודארא קולאקאם אוו פליעטשא פאלוטשיל אט
48 נאטשאלניקא, קאקאי יא טיעבע טאווארישטש, ניעלזיא
49 טאק נאטשאלניקא נאוואטי, טי דאטשען ונאט טשטא
50 טי ארעסטאוואני, א יא טוואי נאטשאלניק, נוזשנא
51 סקאוואט טאווארישטש נאטשאלניק, יא אידו ראזביטי,
52 ספאט חאטעלאס, קורית חאטעלאס, א זובי באליאט, אי
53 באקא באליאט, אידו אי דומאיו, טאווארישטש
54 נאטשאלניק, באיום ניע זאביטס א טא פלאחא בודעט,
55 אח קאק פריאטנא בילא לאזשיטסיא נא קאיעטשקו או
56 סיעבע אוו קאמנאטע ["איזה אדון אני לך?" - אומר
57 הפקיד - "חבר צריך לקראני, עכשיו אין אדונים, עכשיו
58 כולם חברים!"] נו, טוב, חבר - אומר אני - לא אוסיף
59 עוד. טראח טראח, שוב הכני באגרופו פעמים בשכמי.
60 "איזה חבר אני לך", לא כך קוראים לפקיד, עליך לדעת
61 כי אסיר אתה ואני הפקיד שלך, צריך לומר: "חברי
62 הפקיד". שבור צועד אני הלאה, חפצתי לישון, חפצתי
63 לעשן, השיניים כואבות, המתנים כואבות, צועד אני
64 וחוזר במחשבתי "חברי הפקיד", ירא אני פן אשכח, ואוי
65 לי אם אשכח, אך, מה נעים הי' עכשיו לשכב על מטתי
66 בחדרי].

* * *

67 (י) בכל יום נותנים עט עופרת ופיסת נייר לכתוב עליו
68 בקשות אל שר הפקיד של המערכה או אל החוקר ודורש
69 או אל הסניגור או אל הרופא. נתינת העט עופרת הוא
70 רק על שעה או שתיים ואחר כך מחוייבים להחזירו, כי
71 הכתיבה, בכלל, אסורה היא.

72 (יא) פעם בשבוע יום ד' יכול כל אסיר לשלוח חזרה
73 לביתו או לקרוביו בגדיו הלבנים שצריכים לכבסם, או
74 כלים ריקים שהביאו בהם אוכל, ולשילוח זה צריך הוא
75 לצרף רשימת הדברים שהוא שולח, ויכול לכתוב מלה
76 אחת מבריאותו אם בריא הוא או חולה, ומעבר השני יכול
77 הוא לכתוב מה שהוא מבקש שיביאו לו אוכל או בגדים.

78 (יב) פעם בשבוע ביום הששי מביאים אוכל להאסירים
79 על משך שבוע, ויש סדר מיוחד באופן מסירתו ונתינתו
80 עדי בואו אל בית אוצר פקיד הראשי של המחלקה אשר
81 האסיר נמצא ברשותו.

82 והנה מלבד הביקור שמבקרים בעת הקבלה בבית
83 הפקידות של בירת שפאלערנא, הנה עוד ביקור פרטי
84 ישנו בעת מסירתם אל האסיר בבית אוצר הפקיד של
85 המחלקה.

86 כל דבר אוכל של עידון ותענוג אסור למסור בשביל
87 האסירים, וכל דבר הנמסר אסור שיהי' חתום, או שלם,
88 (לכן גם לחם הנמסר הוא נחתך לחלקים קטנים פן נמצא
89 בתוך הלחם איזה כתב או רושם, וכן הבגדים נבדקים
90 במקום התפירות.

* * *

1 בהגיע יום הששי כל האסירים שיש להם בני בית, או
 2 קרובים מחכים אשר יקראו אותם אל הפקיד של
 3 המחלקה לקבל את הנשלח לו מביתו או מקרוביו.
 4 הליכה אל אוצר פקיד המחלקה והובאת השילוח
 5 מגביה רוחו של האסיר ואם כי גוף כתב ידו של המשלח
 6 עם רשימת הדברים הנשלחים נשאר בבית פקידות פקיד
 7 המחלקה, אבל בכל זה הלא ראיית כתב ידם של הבני
 8 בית מחי' נפש האסיר.
 9 וישנם בקיאים כאלו אשר רשימת הדברים הנשלחים
 10 כותבים על פיסת בד ותופרים אותה אל המעטפה של בד
 11 או השק אשר בה שולחים את האוכל והבגדים, ובאופן
 12 כזה נשאר כתב ידו של המשלח אצל האסיר.
 13 כאשר האסיר מביא את השילוח לחדר כלאו, פונה
 14 מקום היותר חשוב עבור החבילה, והיש לך מקום יותר
 15 חשוב מכמו המטה שלו, אשר בה ישתמש כמעט כ"ד
 16 שעות היום, עליו ישן, עליו יושב, עליו בוכה, עליו צוחק,
 17 עליו חולץ עצמותיו, ועליו ירדום גם בשעות איסור
 18 השינה.
 19 באהבה וחיבה ובזהירות לוקח הוא האסיר את
 20 החבילה ומניחה על המקום היותר חשוב אשר פינה
 21 עבורה, ובעיניים בולטות מביט הוא על כל תפירה ותפירה
 22 שבשק המעטפה של הדברים הנשלחים, ומסתכל בה
 23 מכל עבר ופינה.
 24 במתינות גדולה קורא הוא הכתוב בפיסת הבד
 25 הדבוקה בהשק, ומדייק בכל אות ואות, מחפש הוא בין
 26 השיטין, לא מיבעי אם איזה תיבה חסירה אות או יתירה,
 27 ענין הוא לדרוש בו איזה רמז או ידיעה, גם אם אות
 28 אחת גדולה ואחת קטנה, בודאי מסורה היא.
 29 בשבע חקירות מפלפל הוא האסיר בינו לבין עצמו,
 30 חוקר ודורש מדוע באות זו יש קוץ ממעל או מתחת
 31 ובאות זו איננו, הרי שני צדיקין לפניך, מדוע עוקצו של
 32 זה חד יותר מעוקצו של זה, הרי שתי גימלן לפניך מדוע
 33 בטנו של גימל זה עבה יותר מבטנו של חבירו שמא
 34 תאמר שתי ידות כתבום, הריני מכיר, כי יד אחת
 35 כתבתם, אלא מאי, רמז הוא, אך מה הכוונה ברמז זה.
 36 נגמר בדיקת הכתב, ומתחלת בדיקת השק, כלומר
 37 המעטפה, וכאן האסיר שואל, מפני מה בשבוע שעבר
 38 שלחו במעטפת שק של נופת, ובפעם הזה במעטפת שק
 39 של קמח, האפשר הדבר כי בני ביתי נודעו אשר
 40 מאשימים אותי גם בקנין ומסחר של קמח, ולזאת שלחו
 41 לי החבילה בשק של קמח.
 42 ובאופן כזה דורש הוא האסיר וחוקר אלף אלפים
 43 חקירות, ובודק בשבעים ושבעה בדיקות את כל דבר
 44 ודבר הנשלח לו, ואחרית קבלת החבילה היא שקיטה

45 חרישית, משך איזה שעות, כי כל אחד יושב לו בדד
 46 וחושב מחשבות ובונה לו בנינים של חיוב ועלילה, כלומר,
 47 מה שרוצים לחייב אותו ולהעליל עליו, ובנינים של
 48 תשובות מה ישיב כאשר ישאל אותו החוקר ודורש בדבר
 49 קמח, בדבר כל מה שלא סחר בהם מעולם לא הוא ולא
 50 אבות אבותיו.

* * *

51 (ג) פעם בשני שבועות יכול הוא כל אסיר לכתוב
 52 מכתב גלוי אל בני ביתו, כמובן אשר הכל עובר דרך
 53 הביקורת - צנזורה - ועל כן צריכים להיות דבריו
 54 מועטים לכתוב רק ממצב בריאותו ולא יותר.
 55 (ד) פעם בשני שבועות יכול הוא כל אסיר לקבל
 56 מכתב מאנשי ביתו, אבל אם בהמכתב נמצאו דברי יתר,
 57 או שבכללותו אינו לפי רוחו של המבקר, אין מוסרים את
 58 המכתב.
 59 (ט) פעם בשני שבועות יכול הוא כל אסיר שיש לו
 60 כסף על חשבונו בבית הפקידות הכללי הנקרא טיעקושצי
 61 שצאט לקנות כל מה שהוא חפץ (?) מהחנות המשותפת
 62 -קאופרטיב - של שפאלערני, רק שהוא צריך לכתוב
 63 מפורט ומפורש מה שהוא חפץ ואשר ישלמו מן חשבונו,
 64 ודרישה זו נשלחת לאישור אל החוקר דין והמנהל
 65 הראשי של בית הפקידות, וכאשר מרשים אז במשך
 66 השני שבועות יקבל דרישתו.
 67 שתי הפעמים בחדש הללו הוא ביום ראשון וביום
 68 חמשה עשר בכל חדש, ובשאר הימים אי אפשר לדרוש,
 69 והסדר הוא אשר ביום הראשון והחמש עשרה בכל חדש
 70 מחלקים פתקאות נדפסות - בלנקים - אשר עליהם
 71 נכתב כל הדרישה ולעת ערב ביום ההוא עובר איש
 72 מיוחד ומאסף כל הפתקאות, וההחלט יודע בסוף השני
 73 שבועות.
 74 (ז) פעם בשני שבועות מחלקים ספרים למקרא,
 75 ונותנים לכל אסיר שנים או שלשה ספרים ואין רשות
 76 להאסיר לדרוש איזה ספר הוא חפץ, רק מה שנותנים
 77 את זה הוא יכול לקרוא, ורוב הספרים הם הספרות
 78 הקומוניסטית.
 79 (ח) פעם בשלשה שבועות יכול הוא האסיר לגלח או
 80 להסתפר, ורק שצריך הוא להודיע שבוע אחד קודם לזה
 81 ולרשום את שמו בין החפצים להתגלח או להסתפר.
 82 (יח) פעם בחדש מחויב הוא כל אסיר ללכת למרחץ,
 83 ויכול הוא ללכת גם פעם בשני שבועות, אבל פעם בחדש
 84 מוכרח הוא ללכת.
 85 (ט) פעם בחודש מוכרח הוא האסיר ללכת אל חדר
 86 הרופא על ביקור, יכול הוא האסיר לדרוש ביאת הרופא
 87 בכל עת שידרש לו, רק על זה דרוש עריכת בקשה אל
 88 פקיד המחלקה, והפקיד שולח אל בית הפקידות הכללי,

1 וכאשר בא הרשיון על זה, אז מוליכים את החולה אל
2 הרופא או שולחים רופא אל החולה, וכפי הנסיון דרוש
3 על זה לא פחות משלשה ימים.

4 ואחרי שהאסיר יודע כל חוקי האסירים, סדריו,
5 ארחות הפקידים נימוסיהם והנהגותיהם אז הוא אסיר
6 נכבד.

* * *

7 כאמור, אין מורה שעות בחדר הכלא, ולזאת על פי
8 הכרוזים של הקיצה, חלוקת לחם, חמין, אוכל, דייסא,
9 חמין, שינה, יודעים בערך שעות היום, כי בקיץ זמן
10 העמידה מחצי השביעית עד השביעית, לחם חצי
11 השמינית, חמין מחצי התשיעית והלאה, אוכל משעה
12 ראשונה והלאה, דייסא משעה חמישית והלאה, חמין
13 השני משעה הששית עד שעה השביעית בערך, שכיבה
14 חצי האחד עשרה.

* * *

15 איתא במדרש ומנין ידע משה מתי יום ומתי לילה
16 כששמע שמלאכי השרת אומרים קדוש, ידע שהוא יום
17 וכששמע אותם אומרים ברוך, ידע שהוא לילה.

* * *

18 טרם עזבי את חדרו הקטן של הפקיד הראשי
19 דמחלקה הששית שאלתיו, איזו שעה היא, ובחסדו הטוב
20 הרשה לי להביט בשעונו אשר על ידו השמאלית, והראה

22 חמשה רגעים קודם שעה הששית.

* * *

23 הזמן הוא ארוך וקצר, ואינו אלא תלוי בתוכנו.
24 לפעמים הנה שעות רבות עוברות כרגעים אחדים,
25 ולפעמים הנה רק שלש שעות נמשכות ונראות כזמן
26 ארוך ארוך מאד.

27 נזכרתי בהיותי ילד בן י"ב שנה - תחלת שנת השלש
28 עשרה, אלול תרנ"ב - חתונת דודתי¹ הכבודה עם ב"ג ר'
29 משה שי' הכהן הורנשטיין ביום ועש"ק בי"ב אלול היתה
30 החופה למזל טוב ובמוצאי ש"ק אחר ההבדלה בשעה
31 התשיעית בערך, באו המחותנים והרבה חסידים אל הוד
32 כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, עם ביקור
33 לשתות חמין של מוצאי ש"ק.

34 לפי מצב הזמן של שמחה נהפכו המים חמין למים
35 מחממין, כוס של שמחה, סעודת מלוה מלכה, ובשעה
36 האחת עשרה כבר היתה השמחה בהתגלות והחדר
37 הגדול של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אשר ארכו שנים
38 עשר אמה על עשר אמות, וחדר הביאה אשר ארכו
39 ורחבו כחדר הראשון היו מלאים אנשים.

40 ובחצי שעה השתים עשרה התחיל הוד כ"ק אאמו"ר
41 הרה"ק לאמר הדרוש כל הנהנה, ובין הבאים על החתונה
42 היו חסידים בעלי הבנה ובעלי עבודה, וגם הבעלי בתים
43 היו בעלי דעה אשר ההשגה והפועל היו בלולים יחדיו
44 ומתאימים אל אמינת תורת החסידות.

רשימה לחג הגאולה יביג תמוח

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קי"ב - ה"נזיר" ברומא

1 ר' משה שהה תחלה במנטובה שבאיטליה. משם התכתב תכופות עם המלומד הצעיר גדליה משה,
2 המכונה עתה בשם פרופסור גורדון. שניהם חשו כי יש לנהל, באמצעות המלה המודפסת, מלחמה
3 רוחנית עקבית נגד עולם הנצרות, על מנת לחזק את יסודות האמונה היהודית.

4 ממנטובה נסע ר' משה ללונדון. בלונדון היו שתי קהילות, ספרדית ואשכנזית. בראש הקהילה
5 הספרדית עמד הרב רבי דוד ניטו, ובראש הקהילה האשכנזית - רבי אורי מנהיימר. שני הרבנים נודעו
6 בגדלותם בתורה ויראת שמים.

7 ביקורו של ר' משה בלונדון נועד לצרכי מסחר, אך ר' משה עסק שם במיוחד בענינים כלל
8 ישראליים, ובעיקר בהדפסת תשובות מוחצות לטענות הנוצרים נגד יהודים ויהדות, דבר שר' משה היה
9 משוכנע בנחיצותו הדחופה.

1 ממכתביו של גדליה משה גורדון מרומא התברר לו כי רובם של הסטודנטים היהודיים באקדמיה
2 של הוותיקן, שהיו ברובם רחוקים לגמרי מיהדות ורבים מהם עמדו על סף ההמרה, חזרו עתה בתשובה
3 שלימה. כגדליה משה עצמו, ובעידודו ודחיפתו, החלו להתמסר ללימודי יהדות ושוכנעו החלטית כי
4 דרך חייהם בעתיד צריכה להיות במחנה היהודי, ולא, חלילה, בהתקרבות לנצרות.

5 ר' משה חש וידע כי חלק מכריע במיפנה זה יש לביקורו ברומא ולויכוח שניהל בוותיקן. מי שהיה
6 ראש קהלת פוזנא, שנאלץ לעזוב את מקום הולדתו בגלל התנכלויות הנוצרים בעניני אמונה, הרגיש
7 עתה בכל לבו ונפשו כי יש לפרסם יותר ויותר ספרים וחוברות שיסבירו ויבססו את אמונת היהדות.

8 לונדון שימשה אז מרכז יהודי גדול והיו בה אפשרויות רבות להדפסת ספרים וחברות. ר' משה
9 השתדל לנצל אפשרויות אלה, ואף עסק בפרסום חוברת על היהדות בשפה האנגלית, על מנת לחזק
10 את האמונה בין יהודים שהתרחקו ביותר, וגם כדי להביא להכרת היהדות בין גויים.

11 מובן שר' משה ידע כי הדבר עלול לעורר רוגז אצל נוצרים קנאים, אך למרות זאת היה משוכנע
12 כי זו הדרך היחידה להוכיח את האמת שביהדות.

13 בעבודתו זו קיבל עידוד רב ממכתביו של גדליה משה שכתב אליו מרומא, וכללו בין השאר
14 דיווחים מפורטים על ההתרחשויות השונות בוותיקן.

15 בין הדיווחים הללו נכלל סיפור מסעיר שריתק את תשומת לבו של ר' משה, סיפור שנשמע כדמיוני
16 אך כפי שהתברר היה זה מעשה אמיתי שהתרחש במציאות.

17 - ברומא הופיע לפתע אורח נכבד ביותר, המלומד והפילוסוף הנוצרי הישיש פרופסור כריסטיאן
18 די־לציאטה. אישיות זו תפסה לפני שנים רבות מקום נכבד בעולם הנוצרי, אך זה שנים רבות שנעלם
19 מן האופק. בצעירותו היה תלמידו המובהק של הארכיבישוף גריגורי די־פירנטה מוונציה, ולאחר מכן
20 זכה לשם ולתהלה בזכות עצמו כאיש רוח רם מעלה בכנסיה הקתולית.

21 עתה, עם הופעתו המפתיעה ברומא, הודיע די־לציאטה כי בא באופן מיוחד כדי להתראות עם
22 האפיפיור. כשנודע בוותיקן על בואו לרומא נשלחה אליו משלחת מיוחדת של אישי כמורה בכירים
23 כדי לקדם את פניו בברכה הראויה לאישיות רמת מעלה. הוחלט להזמין להתאכסן בקרית הוותיקן,
24 בדירה מיוחדת שהוכנה עבורו בארמון האפיפיור, שבה גם יחד עבורו חדר לפולחן. כן נקבעה ליום
25 מסויים קבלת פנים חגיגית ומפוארת שתיערך לכבודו על־ידי האפיפיור בהשתתפות כל הקרדינלים
26 ושאר נכבדי הוותיקן.

27 האורח הודה למשלחת על הכבוד שרוצים לתת לו, אך הסביר כי זה למעלה משלושים וחמש שנה
28 שהוא מתנזר מכל מגע מיותר עם אנשים ומקיים צומות וסיגופים.

29 דרישה אחת בלבד היתה לו: להתראות פנים אל פנים עם האפיפיור ולשוחח אתו בארבע עינים.
30 הוא הסביר כי עליו לגולל לפניו דברים שעל לבו ולמסור לו סודות מיוחדים.

31 תשובתו של די־לציאטה הישיש הדהימה את אנשי המשלחת האפיפיורית. בשום פנים ואופן לא
32 יכלו להבין כיצד מוכן אדם לוותר על כבוד בעל ערך עולמי. אך לא היתה להם כל ברירה, והם נאלצו
33 להשיב לשולחיהם את תשובתו המוזרה.

34 עברו של הפרופסור די־לציאטה היה לוט בערפל. ראשית דרכו היתה ידועה ומפורסמת: הוא נולד
35 בוורונה שבאיטליה, ובשחר ילדותו התייתם מהוריו. דודו, שהיה כומר, גידלו בביתו. היתום גילה

- 1 כשרונות מיוחדים במינם והצליח מאד בלימודיו. בגיל עשרים הוכתר בתואר "פילוסוף", ודודו שלח
2 אותו להמשיך לימודיו אצל הארכיבישוף די-פירנטה בוונציה.
- 3 די-לציאטה הצעיר התקדם במהירות בסולם הכמורה והמדע, ומאחר שניחן נוסף לכך בכושר
4 ריטורי מיוחד במינו הועמד בראש סגל הכמרים שתפקידו היה לנהל ויכוחים עם יהודים ו"לפקוח עיני
5 הרבים" בצדקת הנצרות.
- 6 שנים רבות השמיע די-לציאטה נאומים נלהבים, וגם פירסם חוברות, בשבח הנצרות, הוא רכש
7 לעצמו שם ותהלתו הגיעה לוותיקן. עתיד מזהיר ציפה לו בכנסיה הקתולית.
- 8 הארכיבישוף די-פירנטה כתב עליו אל האפיפיור ושיבח אותו מאד. במיוחד ציין לשבח את
9 הוויכוחים שניהל די-לציאטה עם יהודים מלומדים ידועים אשר לפי השמועה עמד בהם בהצלחה רבה.
10 פעמיים נתקבל די-לציאטה אצל האפיפיור לפגישות מיוחדות לפי המלצת הארכיבישוף די-פירנטה
11 ונחל בהן כבוד רב.
- 12 אלא שלפתע נעלם די-לציאטה מבלי שהשאיר אחריו כל עקבות. פשטו שמועות כי הכומר הצעיר
13 היה ל"נזיר" והסתגר אי-שם בהתבודדות מלאה. שמועה מסויימת אף אמרה כי נסע להודו.
- 14 עברו שנים רבות ושמו הפך לאגדה מן העבר. מובנת, איפוא, ההפתעה המרעישה שהיתה בהופעתו
15 המחודשת ברומא. כאמור היה שוב מעוניין להיפגש עם האפיפיור, אלא שהפעם רצה לעשות זאת
16 בניגוד לכל כללי הטקס והפומביות שבהם היה אמור להתקבל כראוי למעמדו ועברו המזהיר.
- 17 דמותו בלבד של די-לציאטה, הישיש המופלג, עוררה יראת-כבוד. קומתו היתה תמירה, ולמרות
18 צומותיו וסיגופיו היו פניו מלאות ומאירות. על רקע בגדיו השחורים שיוו לו שערותיו הארוכות
19 הכסופות, שהשתפלו על כתפיו, דמות של קדוש. מבעד לגבותיו העבותות בלטו שתי עינים שחורות,
20 בוערות ובעלות מבט חודר. כל מי שנתקל במבטו חש רגש של התבטלות ותחושת התגמדות מול אדם
21 הגבוה משכמו ומעלה.
- 22 לאחר התייעצות ממושכת כיצד לנהוג באורח הדוחה את כל גינוני הכבוד הוחלט להעביר את
23 הנושא להכרעת האפיפיור. ההנחה היתה כי בריחתו מן הכבוד כרוכה בסיגופים שקיבל על עצמו.
24 האפיפיור החליט כי למרות הכל יש לקיים לכבוד די-לציאטה הישיש קבלת פנים רשמית וחגיגית
25 כנהוג כלפי אישים רמי מעלה. מאידך כובדה גם משאלתו להיפגש עם האפיפיור בארבע עינים, והדבר
26 יתבצע במסגרת פגישה מיוחדת לאחר קבלת הפנים.
- 27 הוסבר ל"נזיר" הישיש כי גם אם אין הכבוד הפומבי לפי רוחו הרי אין הדבר נועד כדי להעניק
28 לו קורת רוח, אלא כדי להראות קבל עולם כיצד מתייחסת הכנסיה לאישים שהקדישו חייהם למען
29 הנצרות עוד משחר ילדותם. התאריכים שנועדו לשתי הפגישות נמסרו לידיעת האורח, מתוך הנחה כי
30 יקבל את החלטת ראש הכנסיה ברצון.
- 31 ביום שבו נקבעה קבלת הפנים החגיגית יצאה מרכבתו הפרטית של האפיפיור, לפי הוראתו
32 האישית, כשהיא רתומה לשמונה סוסים, לאכסניית פרופסור די-לציאטה. אחרי מרכבה זו נסעו עוד
33 חמש מרכבות הדורות שבהן ישבו נציגים רמי מעלה של הוותיקן. את המרכבות ליוו פרשים מיחידת
34 המשמר של האפיפיור כשהם לבושים במדיהם המפוארים.
- 35 בדרכה לאכסניה משכה אליה השיירה את תשומת לב ההמונים, כאשר רבים מהם כורעים
36 ומצטלבים למראה מרכבתו האישית של האפיפיור.

1 בהגיע המשלחת הכבודה אל האכסניה נדהמו אנשיה לשמוע כי ה"נזיר" איננו במקום. בעל
 2 האכסניה סיפר כי האורח ביקש בבוקר לדעת את החשבון המגיע ממנו, שילם את חובו, נטל את ילקוטו
 3 על שכמו ועזב את המקום. איש לא ידע לאן הלך ומדוע.
 4 נציגי האפיפיור עמדו בפני חידה, ולא ידעו מה לעשות. על-פי תכנון מוקדם מוכן הכל בארמון
 5 לקבלת-הפנים החגיגית, כאשר כל הקרדינלים ובכירי האישים שבוותיקן, ואתם אורחים נכבדים, מצפים
 6 שם לבוא האורח רם המעלה. איך יבואו אל הארמון בידים ריקות,
 7 הוחלט כי אחד הפרשים ירכב מיד אל הוותיקן ויבקש הוראות מה לעשות.

אגרות קודש

1 ב"ה, א' י"ט לחדש מ"ח תרפ"ב
 2 כבוד הגבירים המפורסמים, הנודעים
 3 לתהלה, אוהבי צדקה, מר בעזפאלאו
 4 האחים כהן, והאחים גארדאן, **אדוני בית**
 5 **דפוס ראם בוילנא**, אלוקי מרום יהא
 6 בעזרם, ושלומם ישגא,
 7 שלום וברכה,
 8 מדינתנו ארץ אחוזתכם אשר היתה עשירה בתורה
 9 וחכמה, והראשונה בישיבת חכמים, והעמידה גאוניים נודעים
 10 בעמינו לתהלה, הנה כהיום, לרגלי המאורעות במשך השנים
 11 שנות המלחמה, נתרוקנה המדינה כולה מספרים, ואפילו
 12 סדורים, חומשים, תהלים, ועוד ספרים המוכרחים ביותר לכל
 13 נער וילד בישראל.
 14 מקרה מחסור בספרים, מעין זה, ה"י בשנת ארבעה אלפים
 15 שבע מאות שמונים ושבעה, ויהי איש אחד, ושמו ר' שמואל
 16 ב"ר יוסף, וירממהו ה', ויברכהו בעושר, ויקח האיש סופרים
 17 (ודפוס טרם נדע בעולם) ויתן להם שכרם, ויכתוב חומשים,
 18 נביאים, וכתובים, וגמרא, ויחלקם ביעקב בין לומדי והוגי
 19 תורה חנם, ונקרא שמו בישראל, רבי שמואל הנגיד, וישאר
 20 זכרון שמו לתהלה חקוק על לב ישראל לעד.
 21 ובזה הנני פונה אליכם, אדוני בית דפוס האלמנה והאחים
 22 ראם בוילנא בשם כל החדרים, והתלמוד-תורה'ים שבמרחבי
 23 ארצנו, מדינת רוסיא, אשר רוב התלמידים הם בני עניים, כי
 24 תואילו תת נדבה לה' לזכר עולם בשביל כל החדרים,

38 גבירי ישראל, התבוננו אל המצב הנורא, והלחץ הגדול,
 39 ובואו בעזרתנו, היא עזרת הנערים העניים, התאבים ללמוד
 40 חומש, ולהתפלל לאלקי ישראל, רחמו נא את צעירי הצאן,
 41 המאמינים באל רם ונשא, באמת ובתמים ועזרו להם, ואז
 42 יעזרכם האלקים.
 43 ברגשי כבוד ויקר,
 44 בן כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הנודע בשם כ"ק אדמו"ר
 45 מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, המבקש רחמים בעד
 46 נערי בני ישראל, דורשי חומש, סידור ותהלים,
 47 יי"ש.

פרשת חיי שרה

כג * ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה וישבע שנים שני חיי שרה: * ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספר לשרה ולביתה: * ויקם אברהם מעל פניו וידבר אל-בני-חת לאמר: * גר-ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת-קבר עמכם ואקברה מתי מלפני: * ויענו בני-חת את-אברהם לאמר לו: * שמענו * אדני נשיא אלהים אתה פתוכנו במכתר קברינו קבר את-מתך איש מפנו את-קברו לא-יכלה ממוך מקבר מתך: * ויקם אברהם וישתחו לעם-הארץ לבני-חת: (15) * וידבר אתם לאמר אם-יש את-נפשכם לקבר את-מתי מלפני שמעוני ופגעו-לי בעפרון בן-צחר: * ויתן-לי את-מערת המכפלה אשר-לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחוזת-קבר: * ועפרון ישב בתוך בני-חת ויען עפרון החתי את-אברהם באזני בני-חת לכל באי שער-עירו לאמר: * לא-אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר-בו לך נתתה לעיני בני-עמי נתתה לך קבר מתך: * וישתחו אברהם לפני עם-הארץ: (ישראל) * וידבר אל-עפרון באזני עם-הארץ לאמר אך אם-אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח מפני ואקברה את-מתי שמה: * ויען עפרון את-אברהם לאמר לו: * אדני שמעני ארץ ארבע מאת שקל-כסף ביני וביןך מה-הוא ואת-מתך קבר: * וישמע אברהם אל-עפרון וישקל אברהם לעפרון את-הכסף אשר דבר באזני בני-חת ארבע מאות שקל כסף עבר לפחור:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ה עמ' 110)

את מערת המכפלה (כג, ט)

אימת בזהר, ש"המכפלה" היינו ה' כפולה, שתי האותיות ה' שבשם הנוי. ויש לשאל, מה הקשר בין פרוש זה למערה כפשוטה. ויש לומר, דהנה הנשמה למעלה היא בדרגת צדיק, ועל ידי זרידתה למטה היא מגיעה לדרגת בעל תשובה, ועם סיום צבודתה והסתלקותה מן הגוף היא מגיעה לשלמות התשובה. ובתשובה, תשוב ה', הרי ישנה ה' כפולה: תשובה תמאה, תשוב ה' תמאה; תשובה עלאה, תשוב ה' עלאה.

שני * ויקם * שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר-בו וכל-העין אשר בשדה אשר בכל-גבלו סביב: * לאברהם למקנה לעיני בני-חת בכל באי שער-עירו: * ואחרי-כן קבר אברהם את-שרה אשתו אל-מערת שדה המכפלה על-פני ממרא הוא חברון בארץ כנען: * ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחוזת-קבר מאת בני-חת: * * * * * ויאמר בימים ויהיה ברוך את-אברהם בכל: * ויאמר אברהם אל-עבדו זקן ביתו המשל בכל-אשר-לו שים-נא ירך תחת ירכי: * ואשביעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרב: * כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: * ויאמר אליו העבד אילו לא-תאבה האשה ללכת אחרי אל-הארץ הזאת ההשב אשיל את-בנך אל-הארץ אשר-יצאת משם: * ויאמר אליו אברהם השמר לך פן-תשוב את-בני שמה: * ויהנה * אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר-לי ואשר נשבע-לי לאמר לזרעך אתן את-הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם: * ואם-לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את-בני לא תשב שמה: * * * * * וישם העבד את-ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על-הדבר הזה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לה עמ' 68)

ואברהם זקן בא בימים (כד, א)

זהר מפרש שאברהם עבד עבודתו במשך כל ימי חייו, עד שכל ימיו היו "יומין שלימין". ויש להבין, הרי אברהם הפיר את בוראו בגיל שלש, ואם בן חסרו לו שלש שנים. ויש לומר, דהנה הכרה זו היתה תוצאה של חקירה ודרישה שעשה בשנים שלפני זה, ובלשון הרמב"ם: התחיל לשוטט בדעתו. . . עד שהשיג את דרך האמת. ומפנין שאותן שנים היו בגדר הכנה והקשרה להכרת בוראו, שך לומר גם עליהן שהיו "יומין שלימין".

שלישי * ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל-טוב אדניו בידו ויקם וילך אל-ארם נהרים

רביעי כו ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך נחני יהוה בית אחי אדני: כז ותרץ כתיב הנער קרי הנערה ותגר לבית אמה פדברים האלה: כח ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אלהאיש החוצה אלהעין: כט ויהי א פראת אתהנזם ואתהצמדים עלירי אחתו וכשמעו אתדברי רבקה אחתו לאמר כה דבר אלי האיש ויבא אלהאיש והנה עמד על הגמלים עלהעין: לו ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים: לו ויבא האיש הפיתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים וכיום לרחץ רגליו ורגליו האנשים אשר אתו: לז כתיב וישש קרי ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אסדפרתני דברי ויאמר דבר: לח ויאמר עבד אברהם אנכי: לה ויהוה ברוך את אדני מאד ויגדל ויתנלו צאן ופקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמרים: לו ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתנלו אתכל אשרלו: לו וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי ישב בארצו: לה אםלא אלביתאבי תלך ואלמשפחתי ולקחת אשה לבני: לו ואמר אל אדני אלי לאתלך האשה אחרי: לו ויאמר אלי יהוה אשרהתהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי: לו אז תנקה מאלתי כי תבוא אלמשפחתי ואםלא יתנו לך והיית נקי מאלתי: לו ואבא היום אלהעין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם אמישדנא מצליח דרפי אשר אנכי הלך עליה: לו הנה אנכי נצב עלעין הפנים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקינינא מעטמים מפדך: לו ואמרה אלי גםאתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשרהכית יהוה לבן אדני: לו אני מרים אכלה לדבר אללפי והנה רבקה יצאת וכדה עלשכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקינינא: לו ותמהר ותורד כדה

אלעיר נחור: לו ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר הפנים לעת ערב לעת צאת השאבת: לו ויאמר א יהוה אלהי אדני אברהם תקרהנא לפני היום ועשהחסד עם אדני אברהם: לו הנה אנכי נצב עלעין הפנים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים: לו והיה כתיב הנער קרי הנערה אשר אמר אליה הפינא כדך ואשתה ואמרה שתה וגםגמליך אשקה אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה אדע פיעשית חסד עםאדני: לו ויהיהוא מרים כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בןמלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה: לו כתיב והנער קרי והנערה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותעל: לו וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמלאיני נא מעטמים מפדך: לו ותאמר שתה אדני ותמהר ותרד כדה עלידה ותשקה: לו ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אםכלו לשותת: לו ותמהר ותער כדה אלהשקת ותרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכלגמליו: לו והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח יהוה דרכו אםלא: לו ויהי כאשר פלו הגמלים לשותות ויקח האיש גזם זהב בקע משקלו ושני צמידים עלירי עשרה זהב משקלם: לו ויאמר בתמי את הגדי נא לי היש ביתאביך מקום לנו ללון: לו ותאמר אליו בתבתואל אנכי בןמלכה אשר ילדה לנחור: לו ותאמר אליו גםתבן גםמספוא רב עמנו גם מקום ללון: לו ויקד האיש וישתחו ליהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 97)

וְכָל טוֹב אֲדוֹנָיו בְּיָדוֹ (כד, י)

שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו (רש"י)

יצחק הנה בארץ ישראל, מקום הקדשה, והוא עצמו הנה "עולה תמימה", ואלו רבקה היתה בחוץ לארץ, בביתם של בתואל ולבן. הנשואין שלהם מבטאים אפוא חבור שני קצוות: רוחניות וגשמיות, נשמה וגוף. וחבור זה הוא תכלית בריאת העולם – השקנת קדשה אלקית בארץ והפיכתה לכלי להשראת אור ה'. לכן נתן אברהם ליצחק את כל רכושו, היינו שהשקיע בנשואין אלו את כל-כלו, את כל מהותו.

מַעֲלֶיהָ וַתֹּאמֶר שְׂתָהּ וְגַם-גִּמְלוֹךְ אֲשַׁקֶּה וְאֲשֶׁת וְגַם
 הַגַּמְלִים הַשְּׁקֵתָהּ: ^{כו} וְאֲשַׁאל אֹתָהּ וְאָמַר בְּתַמִּי
 אֵת וַתֹּאמֶר בְּתַבְתּוּאֵל בֶּן-נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְדָה-לּוֹ
 מִלְכָּה וְאַשֶׁם הַזֶּזֶם עַל-אִפְּהָ וְהַצְּמִידִים עַל-יָדֶיהָ:
^{כז} וְאֶקְדַּר וְאֲשַׁתְּחֹה לַיהוָה וְאֶבְרֹךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲדֹנָי אַבְרָהָם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אַמֶּת לְקַחַת
 אֶת-בֵּת-אָחִי אֲדֹנָי לְבָנוֹ: ^{כח} וְעַתָּה אִם-יִשְׁכַּם עֲשִׂים
 חֶסֶד וְאִמְתּ אֶת-אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם-לֹא הַגִּידוּ לִי
 וְאִפְּנָה עַל-יַמִּיִן אוֹ עַל-שְׂמֹאל: ^{כט} וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל
 וַיֹּאמְרוּ מִיִּתְּוָה יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נֹכַח דְּבַר אֱלֹהִים רַע
 אוֹ-טוֹב: ^ל הִנֵּה-רְבִקָּה לְפָנֶיךָ קַח וְלֵךְ וְתָהִי אִשָּׁה
 לְבֶן-אֲדֹנָיךָ כִּי אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה: ^ל וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע
 עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת-דִּבְרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לַיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 330)

וְאָבֹא הַיּוֹם (כד, מב)

דָּפָה שִׁיחָתָן שֶׁל עֲבָדֵי אֲבוֹת לַפְּנֵי הַמְּקוֹם (רש"י)

שיחה זו עסקה בדברים פשוטים ונאמרה לאנשים פשוטים
 (בתואל ולבן), אבל נאמרה בשליחותו של אברהם, וכפי שפחת
 אליעזר את דבריו: "עבד אברהם אנכי". יש כאן רמז, אם כן,
 לעבודה של עסוק בעניני חלין, "שיחה", לשם שמים. וזפה כחה
 של "שיחה" זו, כי על ידה פועלים שגם הקב"ה "שיח" ויהיה
 את העולם, "הוא שח ויהי". וכמבאר בחסידות, שבריאת העולם
 נחשבת "שיחת חלין" אצל הקב"ה, משום שהעולם הוא אֵין
 ואֵפֶס לַגִּבֵּי ה'.

חמישי ^ג וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד כְּלֵי-כֶסֶף וְכָל זָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן
 לְרִבְקָה וּמִגְדָּנָת נֹתָן לְאָחִיהָ וּלְאִמָּהּ: ^ה וַיֹּאכְלוּ
 וַיִּשְׂתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עִמּוֹ וַיִּלְּנוּ וַיִּקְוּמוּ בַּבֶּקֶר
 וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנֵי לֵאדֹנָי: ^ו וַיֹּאמֶר אָחִיהָ וְאִמָּה תִשָּׁב
 כְּתִיב הִנֵּעַר קְרִי הַנִּעְרָה אֲתָנוּ יָמוּם אוֹ עֶשׂוֹר אַחַר
 תֵּלֵךְ: ^ז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִם אֶל-תְּאֲחָרוּ אֹתִי וַיְהוֶה
 הַצְּלִיחַ דְּרַכִּי שְׁלַחֲנֵי וְאֵלְכָה לֵאדֹנָי: ^ח וַיֹּאמְרוּ
 וַיִּקְרָא כְּתִיב לִנְעַר קְרִי לַנִּעְרָה וּנְשָׂאֶלָה אֶת-פִּיהָ:
^ט וַיִּקְרָאוּ לְרִבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הַתִּלְכִי עִם-הָאִישׁ
 הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֵלֶיךָ: ^י וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-רְבִקָּה אֶחָתָם
 וְאֶת-מִנְקֻתָהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו:
^{יא} וַיִּבְרְכוּ אֶת-רְבִקָּה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אֵת הָיִי
 לְאֵלֶפֶי רַבְכָּה וַיִּירֶשׁ זֶרְעֶךָ אֵת שְׂעַר שְׂנָאוֹי:

^{כא} וְתָקַם רַבְקָה וְנִעַרְתֶּיהָ וַתְּרַבֵּנָהּ עַל-הַגַּמְלִים
 וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רְבִקָּה וַיִּלְךְ:
^{כב} וַיִּצְחַק בָּא מִבְּוֹא בְּאֵר לְחֵי רָאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֵרָן
 הַנְּגֹב: ^{כג} וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֵׂדֶה לְפָנוֹת עֵרֶב
 וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה גַמְלִים כָּאִים: ^{כד} וַתִּשָּׂא
 רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתִּרְא אֶת-יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל
 הַגַּמְלָה: ^{כה} וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלְּזֹה הַהַלֵּךְ
 בְּשֵׂדֶה לְקִרְאֹתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח
 הַצְּעִיף וַתְּתַכֶּם: ^{כו} וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל-
 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: ^{כז} וַיְבֹאֶה יִצְחָק הָאֱהָלָה שָׂרָה
 אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-רְבִקָּה וַתְּהִי-לּוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאֱהָבָהּ
 וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ: ^{כח}

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יד עמ' 135)

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֵׂדֶה (כד, סג)

יצחק תקן תפלת מנחה . . ואין שיחה אלא תפלה (ברכות כו, ב)
 יצחק יצא ל"שדה", שאינו שיף לקדשה, כמו שכתוב "ויהי
 עשו . . איש שדה", כדי לתקנו ולהעלותו לקדשה. זהו גם ענינה
 של תפלת מנחה, שזמנה באמצע היום, כאשר האדם נמצא
 בעצומו של הלהט בעסקיו, ואף על פי כן הוא עומד להתפלל:
 בכך הוא פועל תקון העסק והעלאתו לקדשה (גם העסק שלפני
 התפלה וגם העסק שלאחריה).

ששי ^א כַּה אַ וַיִּסָּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׂמָהּ
 קַטוּרָה: ^ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-זִמְרָן וְאֶת-יִקְשָׁן וְאֶת-מִדְּוָן
 וְאֶת-מִדְּוִן וְאֶת-יִשְׂבָּק וְאֶת-שׁוּחַ: ^ג וַיִּקְשְׁן יֵלֶד אֶת-
 שָׂבָא וְאֶת-דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הֵיוּ אֲשׁוּרִים וּלְטוֹשִׁים
 וּלְאֲמִים: ^ד וּבְנֵי מִדְּוִן עֵיפָה וְעַפְרָה וְהַנָּדַע וְאֲבִידֵעַ
 וְאֵלְדֵעָה כְּלֵי-אֵלָה בְּנֵי קַטוּרָה: ^ה וַיִּתֵּן אַבְרָהָם
 אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ לְיִצְחָק: ^ו וּלְבָנָי הַפְּלִיגִישִׁים אֲשֶׁר
 לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַח־מֵעַל יִצְחָק
 בְּנוֹ בְּעוֹדָנּוּ חֵי קַדְמָה אֶל-אַרְצָן קָדִם: ^ז וְאֵלָה יְמֵי
 שְׁנֵי-חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר-חֵי מֵאת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה
 וְחָמֵשׁ שָׁנִים: ^ח וַיּוֹגַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה
 זְקֵן וְשֹׁבֵעַ וַיֵּאסֹף אֶל-עַמּוּיוֹ: ^ט וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק
 וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנָיו אֶל-מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל-שְׂדֵה עַפְרָן
 בֶּן-צִחָר הַחֲתָי אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִמְרָא: ^י הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר-
 קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי-חֵת שְׂמָה קָבַר אַבְרָהָם

וְשָׂרָה אֲשֶׁתּוֹ: ^א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ
 אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם־בְּאֵר לַחֵי
 רַאִי: פ
 ~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 149)
 וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנֵיו (כה, ט)
 מִכָּאן שֶׁעָשָׂה יִשְׁמַעֲאֵל תְּשׁוּבָה וְהוֹלִיךְ אֶת יִצְחָק לְפָנָיו (רש"י)
 עָקַר חֶטְאוֹ שֶׁל יִשְׁמַעֲאֵל הָיָה טַעֲנָתוֹ שֶׁהוּא הַבְּכוֹר וְנוֹטֵל פִּי
 שְׁנַיִם; הוּא לֹא הַכִּיר בְּאֵמֶת, שֶׁהוּא בֶן הַשְּׂפָחָה בְּלִבּוֹ, שְׂאִינָנו
 יוֹרֵשׁ, וְהַיּוֹרֵשׁ הָאֵמֶתִי הוּא יִצְחָק, בֶּן הַגְּבִיּוֹהַ. לָכֵן רִמְזָת הַתּוֹרָה
 עַל חֲזָרְתוֹ בְּתְשׁוּבָה דוֹקָא בְּכַף שְׁהַקְדִּים אֶת יִצְחָק בְּעַת קְבוּרַת
 אַבְרָהָם: בְּכַף גְּלוּהָ שֶׁהוּא חוֹזֵר בּוֹ מִטַּעֲנָתוֹ הַקּוֹדֶמֶת וּמְכִיר אֶת
 הָאֵמֶת.

שְׁבִיעִי ^ב וַאֲלֹהַ תְּלַדְתָּ יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן־אַבְרָהָם אֲשֶׁר
 יִלְדָה הַגֵּר הַמִּצְרַיִת שְׂפַחַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם: ^ג וַאֲלֹהַ
 שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמַעֲאֵל בְּשִׁמְתָם לְתוֹלְדָתָם בְּכֹר
 יִשְׁמַעֲאֵל נְבִיִּת וְקָרָר וְאֲדַבְּאֵל וּמְבֹשֶׁם: ^ד וּמִשְׁמַע

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מזקוט א עמ' שלט)
 וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ (כה, יא)
 יֵשׁ לְדַיֵּק בְּזוֹה, הַרִי בְרָכָה, שֶׁעֲנִינָה הַמְשַׁכָּה וְהַשְּׁפָעָה, הִיא
 מִשֵּׁם תָּנִי, וְאֵלּוּ שֵׁם אֱלֹקִים הוּא מִדַּת הַדִּין וְהַצְמִצּוּם. וְיֵשׁ לוֹמַר,
 שֶׁלְאַחַר מוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שִׁמְדָתוֹ חֲסֵד, הַאִירָה מִדָּתוֹ שֶׁל יִצְחָק,
 גְּבוּרָה, וְלָכֵן נִמְשְׁכוּ גַם הַבְּרָכוֹת מִשֵּׁם אֱלֹקִים, הַשֵּׁם שֶׁל גְּבוּרָה.
 וּמִבְּאֵר בְּחִסְדוֹת, שֶׁבְרָכוֹת אֵלּוּ נִצְלוֹת יוֹתֵר מִהַבְּרָכוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת
 מִחֲסֵד. שָׁבָן, חֲסֵד הוּא בְּטֻבֵּעַ הַקְּרִירוֹת וְלָכֵן הַשְּׁפָעָתוֹ מִגְּבֻלָּת,
 וְאֵלּוּ גְבוּרָה הִיא בְּחִמִּימוֹת וְהַשְּׁפָעָתָה הִיא בְּתַגְבֻּרָת.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשֵּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזִיחִיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶגַעַם, וְכָל־נִתְיַבְּתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֹלָהּ
 עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:
 מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנֵה עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
 וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמֶת וְצִדֵּק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפני המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

הפטרה לפרשת חיי שרה במלכים א פרק א

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן כָּא בַּיָּמִים וַיְכַסְּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ: ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ עַבְדָּיו וַיִּבְקֹשׂוּ
לְאֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְּתוּלָה וְעַמּוּדָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶינָה לָנוּ סִכְנֵת וְשֹׁכְנָה בְּחִיקוֹךָ וְחַם לְאֹדְנֵי
הַמֶּלֶךְ: ג וַיִּבְקֹשׂוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישָׁג הַשְּׁוֹנֵמִית וַיָּבֹאוּ אֹתָהּ
לְמֶלֶךְ: ד וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד־מְאֹד וְתִהְיֶינָה לְמֶלֶךְ סִכְנֵת וְתִשְׁרָתְהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעָה: ה וְאֹדְנֵיהָ
בְּ־חֲגִית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אִמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וְחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו:
ו וְלֹא־עָצְבוּ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מִדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֵּאֲרַל מְאֹד וְאֹתוֹ יִלְדָה
אֲחֵרִי אֲבִשְׁלוֹם: ז וַיְהִי דַבָּרוֹ עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֲבִיתָר הַכֹּהֵן וַיַּעֲזְרוּ אֲחֵרֵי אֹדְנֵיהָ:
ח וְצִדּוֹק הַכֹּהֵן וּבְנֵיהוּ בְּנֵי־הוֹיָדָע וְנָתַן הַנְּבִיא וְשָׁמְעִי וְרַעִי וְהַגְּבּוּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ
עִם־אֹדְנֵיהוּ: ט וַיִּזְבַּח אֹדְנֵיהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֲבָן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֶצֶל עֵין רִגְל וַיִּקְרָא
אֶת־כָּל־אֲחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלְכָל־אֲנָשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: י וְאֶת־נָתַן הַנְּבִיא וּבְנֵיהוּ
וְאֶת־הַגְּבּוּרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא: יא וַיֹּאמֶר נָתַן אֶל־בֶּת־שֶׁבַע אִם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר
הֲלוֹא שָׁמַעְתָּ כִּי מֶלֶךְ אֹדְנֵיהוּ בְּ־חֲגִית וְאֹדְנֵינוּ דָּוִד לֹא יָדָע: יב וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֶךָ נָא עֲצֵה
וּמְלִטִי אֶת־נַפְשִׁיךָ וְאֶת־נַפְשׁ בְּנֶךָ שְׁלֹמֹה: יג לְכִי וּבֹאִי אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתִּי אֵלָיו
הֲלֹא־אָתָּה אֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לְאִמְתְּךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֶךָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֹשֵׁב
עַל־כִּסְאִי וּמִדּוּעַ מֶלֶךְ אֹדְנֵיהוּ: יד הִנֵּה עוֹרֶךָ מִדְּבַרְתָּ שֵׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וְאֲנִי אָבֹא אַחֲרֶיךָ
וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרֶיךָ: טו וּתְבֹא בֶּת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחֲדָרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וַאֲבִישָׁג
הַשְּׁוֹנֵמִית מִשְׁרַת אֶת־הַמֶּלֶךְ: טז וְתִקַּד בֶּת־שֶׁבַע וְתִשְׁתַּחֲוֶה לְמֶלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ:
יז וְתֹאמַר לוֹ אֹדְנֵי אָתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לְאִמְתְּךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֶךָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא
יֹשֵׁב עַל־כִּסְאִי: יח וְעַתָּה הִנֵּה אֹדְנֵיהָ מֶלֶךְ וְעַתָּה אֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ: יט וַיִּזְבַּח שׁוֹר
וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֶבֶץ וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן וְלִיוֹאָב שֶׁר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ
לֹא קָרָא: כ וְאָתָּה אֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ עֵינֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֹשֵׁב עַל־כִּסְאִי
אֹדְנֵי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: כא וְתִהְיֶינָה כִּשְׁכֵּב אֹדְנֵי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה
חֲטָאִים: כב וְהִנֵּה עוֹרְנָה מִדְּבַרְתָּ עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתַן הַנְּבִיא בָּא: כג וַיִּגִּידוּ לְמֶלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה
נָתַן הַנְּבִיא וַיָּבֹא לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְמֶלֶךְ עַל־אָפְיוֹ אֲרָצָה: כד וַיֹּאמֶר נָתַן אֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ
אָתָּה אָמַרְתָּ אֹדְנֵיהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֹשֵׁב עַל־כִּסְאִי: כה כִּי א יֵרֵד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר
וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֶבֶץ וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִשְׁרֵי הַצָּבָא וְלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן וְהַנָּשִׁים אֲכָלִים וְשִׁתִּים
לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֹדְנֵיהוּ: כו וְלִי אֲנִי־עַבְדְּךָ וְלְצִדּוֹק הַכֹּהֵן וְלְבְנֵיהוּ בְּנֵי־הוֹיָדָע
וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא: כז אִם מֵאֵת אֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ נְהִיָה הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ

קסה

מִי יֵשֵׁב עַל־כַּסֵּא אֲדֹנֵי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: כֹּה וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קְרָאוּ־לִי לְבַת־שֶׁבַע וּתְבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: כֹּס וַיִּשְׁבַּע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכַּל־צָרָה: לֹכֵי כִּי כִּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנִי יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כַּסֵּאֵי תַחְתָּי כִּי כֵּן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה: לֹא וּתְקַדַּ בַת־שֶׁבַע אֶפְסִים אֶרְצֵן וּתִשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וּתֹאמַר יְחִי אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעַלְמִים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מְדַבְּרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שִׁמְחָנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כַּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחְלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכַבוֹד וּלְתַפְאֲרָת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבַּרְךָ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת חיי שרה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
17:31	16:38	17:22	17:27	16:57	17:03	9:32	9:31	8:36	8:34	8:04	8:02	5:51	5:47	באר שבע (ח)
17:29	16:25	17:19	17:25	16:54	17:00	9:32	9:30	8:36	8:34	8:04	8:02	5:52	5:47	חיפה (ח)
17:29	16:17	17:21	17:27	16:56	17:02	9:30	9:29	8:33	8:31	8:02	8:00	5:49	5:44	ירושלים (ח)
17:30	16:36	17:20	17:26	16:55	17:01	9:33	9:31	8:37	8:35	8:04	8:02	5:53	5:49	תל אביב (ח)
18:27	17:27	18:14	18:24	17:43	17:53	10:55	10:52	10:03	9:59	9:31	9:27	7:32	7:23	אוסטריה וינה (ק)
20:34	19:37	20:22	20:16	19:55	19:49	10:46	10:48	9:36	9:40	9:04	9:08	6:13	6:20	אוסטרליה מלבורן (ק)
18:22	17:32	18:18	18:27	17:48	17:58	10:56	10:54	10:04	10:00	9:32	9:28	7:33	7:24	אוקראינה אודסה (ק)
18:02	17:11	17:58	18:08	17:27	17:37	10:40	10:38	9:49	9:45	9:17	9:12	7:19	7:10	אוק. דנייפרופטרובסק (ק)
18:23	17:31	18:19	18:30	17:48	17:59	11:08	11:05	10:17	10:12	9:44	9:40	7:50	7:40	אוק. ז'יטומיר (ק)
18:17	17:25	18:13	18:23	17:41	17:52	11:00	10:57	10:09	10:05	9:37	9:32	7:41	7:31	אוקראינה קייב (ק)
17:52	17:01	17:48	17:58	17:18	17:28	10:29	10:26	9:37	9:33	9:05	9:01	7:07	6:57	אוקראינה דונייצק (ק)
18:59	18:00	18:46	18:55	18:17	18:26	11:22	11:19	10:29	10:26	9:57	9:53	7:56	7:48	איטליה מילאנו (ק)
18:34	17:51	18:30	18:31	18:09	18:09	9:52	9:53	8:50	8:51	8:20	8:21	5:46	5:47	אקוואדור קיטו (ח)
20:01	19:04	19:49	19:43	19:23	19:18	10:21	10:23	9:12	9:16	8:40	8:43	5:52	5:58	ארגנטינה ב. איירס (ח)
21:02	20:10	20:58	20:50	20:29	20:22	11:07	11:11	9:57	10:01	9:26	9:30	6:28	6:37	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
18:41	17:53	18:37	18:44	18:10	18:17	11:02	11:00	10:08	10:05	9:35	9:32	7:30	7:23	ארה"ב בולטימור (ק)
18:37	17:42	18:26	18:33	17:58	18:06	10:52	10:50	9:58	9:55	9:26	9:23	7:20	7:13	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)
18:37	17:41	18:25	18:33	17:58	18:06	10:52	10:50	9:58	9:55	9:26	9:23	7:21	7:14	ארה"ב ג'רסי (ק)
19:11	18:15	19:00	19:08	18:32	18:40	11:29	11:27	10:35	10:32	10:04	10:00	7:59	7:52	ארה"ב דטרויט (ק)
19:13	18:22	19:03	19:08	18:39	18:44	11:12	11:11	10:16	10:14	9:43	9:41	7:30	7:26	ארה"ב היוסטון (ק)
18:40	17:49	18:31	18:37	18:06	18:12	10:45	10:44	9:50	9:47	9:18	9:15	7:07	7:02	ארה"ב לוס אנג'לס (ק)
19:16	18:26	19:06	19:11	18:43	18:48	11:10	11:09	10:13	10:11	9:40	9:39	7:26	7:22	ארה"ב מיאמי (ק)
18:32	17:35	18:19	18:27	17:51	17:59	10:48	10:46	9:55	9:52	9:22	9:19	7:19	7:12	ארה"ב ניו הייבן (ק)
18:30	17:35	18:20	18:27	17:52	18:00	10:46	10:44	9:53	9:49	9:21	9:18	7:16	7:09	ארה"ב שיקאגו (ק)
19:13	18:28	19:09	19:06	18:46	18:44	10:05	10:06	8:59	9:01	8:30	8:32	5:46	5:50	בוליביה לה פאס (ח)
19:11	18:06	18:55	19:05	18:22	18:33	11:45	11:42	10:55	10:50	10:23	10:18	8:29	8:19	בלגיה אנטוורפן (ק)
19:12	18:08	18:57	19:07	18:24	18:36	11:45	11:42	10:54	10:50	10:22	10:18	8:27	8:17	בלגיה בריסל (ק)
18:06	17:11	18:02	18:15	17:27	17:40	11:02	10:58	10:13	10:07	9:41	9:35	7:51	7:39	בלרוס ליובאוויטש (ק)
19:54	19:05	19:47	19:43	19:23	19:20	10:38	10:40	9:32	9:34	9:00	9:03	6:17	6:21	ברזיל ס.פאולו (ק)
19:39	18:51	19:32	19:29	19:09	19:06	10:24	10:26	9:18	9:21	8:47	8:49	6:04	6:08	ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)
18:29	17:25	18:14	18:25	17:41	17:53	11:03	11:00	10:13	10:08	9:41	9:36	7:46	7:36	בריטניה לונדון (ק)
18:35	17:28	18:18	18:30	17:44	17:56	11:14	11:10	10:24	10:19	9:52	9:47	8:00	7:49	בריטניה מנצ'סטר (ק)
18:21	17:28	18:17	18:28	17:44	17:56	11:10	11:07	10:21	10:15	9:48	9:43	7:56	7:45	גרמניה ברלין (ק)
18:46	17:54	18:42	18:52	18:10	18:21	11:27	11:24	10:36	10:31	10:04	10:00	8:07	7:57	גרמניה פרנקפורט (ק)
18:58	18:12	18:54	18:50	18:30	18:26	9:37	9:39	8:30	8:33	8:00	8:03	5:13	5:18	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
18:35	17:51	18:31	18:34	18:09	18:12	10:25	10:25	9:27	9:26	8:54	8:53	6:36	6:33	הודו בומביי (ח)
18:33	17:49	18:29	18:32	18:07	18:10	10:21	10:20	9:22	9:21	8:50	8:49	6:30	6:27	הודו פונה (ח)
18:07	17:16	18:03	18:13	17:33	17:43	10:44	10:41	9:52	9:48	9:20	9:16	7:21	7:12	הונגריה בודפשט (ק)
18:37	17:49	18:33	18:40	18:05	18:13	11:00	10:58	10:06	10:03	9:34	9:31	7:30	7:23	טורקיה איסטנבול (ק)
19:02	18:15	18:58	19:05	18:31	18:39	11:19	11:18	10:25	10:22	9:53	9:50	7:45	7:39	יוון אתונה (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת חיי שרה בערים שונות בעולם

קסז

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מולדובה קישינב (ק)	7:33	7:42	9:36	9:40	10:09	10:13	11:02	11:05	18:04	17:54	18:33	18:24	17:37	18:28
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:27	7:29	9:52	9:52	10:22	10:22	11:21	11:22	19:15	19:11	19:37	19:34	18:54	19:38
ניו זילנד קרייטצ'ריץ' (ח)	5:22	5:13	8:13	8:09	8:46	8:41	9:55	9:52	19:06	19:13	19:34	19:43	18:55	19:47
נפאל קטמנדו (ח)	6:03	6:07	8:23	8:24	8:53	8:55	9:52	9:52	17:32	17:27	17:56	17:51	17:10	17:55
סינגפור סינגפור (ח)	6:44	6:44	9:12	9:11	9:44	9:44	10:46	10:45	18:53	18:53	19:15	19:14	18:35	19:18
פולין ורשא (ק)	7:12	7:23	9:12	9:18	9:44	9:49	10:36	10:39	17:27	17:15	18:00	17:48	16:59	17:52
פרו לימה (ח)	5:37	5:34	8:10	8:08	8:42	8:41	9:46	9:45	18:08	18:10	18:30	18:32	17:51	18:36
צרפת ליאון (ק)	8:05	8:14	10:11	10:15	10:43	10:47	11:37	11:39	18:44	18:34	19:13	19:04	18:18	19:16
צרפת פריז (ק)	8:21	8:30	10:24	10:28	10:56	11:00	11:48	11:51	18:48	18:38	19:19	19:08	18:21	19:22
קולומביה בוגוטה (ח)	5:33	5:33	8:05	8:05	8:35	8:35	9:37	9:36	17:48	17:47	18:09	18:08	17:29	18:12
קנדה טורונטו (ק)	7:39	7:47	9:46	9:50	10:18	10:22	11:13	11:15	18:23	18:15	18:52	18:43	17:58	18:55
קנדה מונטריאול (ק)	7:19	7:27	9:25	9:28	9:57	10:00	10:50	10:53	17:57	17:48	18:26	18:17	17:31	18:30
קפריסין לרנקה (ק)	6:58	7:03	9:08	9:11	9:41	9:44	10:37	10:39	18:01	17:55	18:26	18:20	17:38	18:24
רוסיה מוסקבה (ק)	8:13	8:25	10:10	10:16	10:41	10:47	11:32	11:36	18:13	18:00	18:49	18:36	17:44	18:52
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	7:49	7:58	9:53	9:57	10:25	10:29	11:18	11:21	18:20	18:10	18:50	18:41	17:54	18:45
שוויץ ציריך (ק)	7:52	8:01	9:58	10:02	10:29	10:33	11:22	11:25	18:27	18:17	18:57	18:47	18:01	18:59
תאילנד בנגקוק (ח)	6:08	6:09	8:30	8:31	9:03	9:03	10:03	10:03	17:56	17:54	18:18	18:16	17:36	18:20

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמוכּן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 Israel - ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il